III
13 8234
4

INCUNABEL

E·S

40. D —

40. B —

Cfta 23 7 in
9 3

Incipiunt casus longi domini Francisci accursij super.ff.nouo.

¶ De noui operis nunciatione. Rubrica.

Vlpian⁹ iurisc̃sult⁹ expo

b **De edicto.** situr⁹ edẽm p̃tor⁹ qđ hẽs.j.e. l.p̃tor ait.i p̃n.nũc đ effectu illi⁹ edicti aliq̃ dic̃ t casum in h̃ p̃n.sic ponamus: cũ videre titius in aliquo solo edificare domũ vel aliud opus nouũ:t ego credebam me in illo solo ius habere.vt quia forte meus vel aliqđ aliud ius per qđ non posset me inuito edificare:denũciaui ei ne in illo opere ꝓcederet:dicit ꝙ denũciatio tenet:t hoc est permissus ex p̃toris edicto:qđ edictum habes.j.e.t.l.prętor ait.in p̃in.Scđo cõsulit titio.nam si vult in opere procedere vadat coram iudice:t satisfdet de opere destruẽdo si apparebit iniuste edificasse:sic postea in opere ꝓcedere poterit absq; dãno. ¶ Hoc autẽ edictũ. Nunc incipit dicere quãdo habeat locũ nunciatio:t certe habet locũ aduersus opera que incipiunt fieri t nondũ sunt facta:nam si iã eẽnt facta:nõ hoc edictũ haberet locũ sed possent habere locum interdicta ad destruẽdũ.vt qđ vi aut clam vel interdictũ ne qđ in loco sacro:si in sacro loco eẽnt facta. ¶ Nunciatio Hic.§.vij.habet partes.nam p̃mo dicit ꝙ si aliq̃s vult nunciare nouũ opus:nõ habet necesse ꝙ ꝓpter hoc adeat iudicẽ Scđo dicit ꝙ nũciatio põt fieri etiã per ꝓcuratorẽ. Tertio dicit ꝙ nũciatio põt fieri tpe feriato t non feriato. Quarto dicit ꝙ nũciatio põt fieri etiã aduersus absentes t inuitos. Quinto dicit ꝙ si edificabas in fundo quẽ possidebã:t ego veni ad te:t nũciaui tibi nouũ opus:amitto per hoc possessionẽ fundi:t tu incipis possidere.Sexto dic̃ ꝙ si nũciaui tibi nouũ opus t tu spernẽs nunciationẽ ꝓcessisti in opere: certe quicquid operis fecisti post nũciationẽ debet destrui lz tuus fuerit solũ:in quo edificaueras.Septio dicit:ꝙ si edificabas in solo:licet ignorem qđ opus facere velis:tamẽ nunciare tibi possum opus nouũ. ¶ Et post operis. Nunciaui tibi nouum opus:si postea cõcordemus nosmet ꝙ ꝓcedas in ope vel iudex hoc statuit in quẽ cõpromiseram⁹ vt in bonũ virum. certe ãmõ secure potes in opere ꝓcedere. ¶ Opus. Siue edificas de nouo:siue detrahis de terra. puta fossam faciẽdo in solo aliquo:possum nunciare tibi nouũ opus. ¶ Hoc aũt edictũ. Nunciatio locũ habet quãdo aliqđ opus facis in solo.sed quid si arborem fundi mei succidas vel similia facias: certe non habet locũ nuntiatio. ¶ Si quis edificiũ.Domũ aliquã ruinosam reficiebas:volo nunciare tibi nouum opus. q̃ritur an possim.dicit ꝙ non.q: nõ đr facere nouũ opus:sed vet⁹ reficere. ¶ Siue aũt.Dicit ꝙ si aliqđ op⁹ nouum facis siue intra ciuitatẽ siue extra facias:possum nũciare nouũ op⁹ nec est vis siue fiat in publico loco:siue in ꝓuato

n ¶ Nunc videamus.Dicit vlpi.ꝙ expedit videre q̃bus ex causis fiat nũciatio.itẽ q̃ ꝓsone põt nũciare. itẽ q̃b⁹ nũciadũ sit ad hoc vt nũciatio teneat. item in quo loco habeat fieri nũciatio ad hoc vt valeat nũciatio. Itẽ q̃d ꝓsequit̃ ꝑ nũciationẽ nũcians.de p̃mo.in.§.nũciatio.vsq; ad.§.vsusfruct⁹. t in.§.illo incipit dicere de scđa parte vsq; ad finẽ.l.t in.l.se. t.l.puinciali.§.fi.cũ.l.se.t in.l.de pupillo.in p̃n.aliqđ tractat de tertio dicit.j.e.l.opis.t.l.cuilibet.t in alijs legib⁹.de quarto dicit.j.e.de pupillo.§.nunciationem.de q̃nto dicit.j.e. p̃tor ait.circa p̃n.t in alijs legib⁹ hui⁹ ti. ¶ Nũciatio . Dicitur ꝙ ad hoc vt nũciatio valeat:oportet ꝙ fiat vna de trib⁹ causis nã aut nũcio cã iuris mei ꝺseruãdi:aut cã dãni depellẽdi:aut cã publici iur̃ tuẽdi.de p̃mo dicit in.§.nunciam⁹ vsq; ad x̃si. vel vt dãni.t possunt dari duo exẽpla : vt q: edificas in solo meo vel si in tuo:debebas seruitutẽ alti⁹ nõ tollẽdi.nam si in aliquo istor casuũ nũcio nouũ op⁹ dico: nũciare cã iuris mei ꝺseruãdi.in x̃si.velut dãni t.c.ponit exẽpla de scđo:vt si edificabaṫ in solo publico vel ꝓuato:ex quo edificio timebã ruinã in quadã mea domo ibi vicina.nã possum tibi nũciare nouum op⁹ donec caueas de dãno infecto.nã mõ dico: nũciare causa dãni:qđ timeo depellẽdi.de tertio incipit dicere in x̃si . aut si qđ t.c.vsq; ad.§.qđ si q̃s.t ponit q̃tuor exẽpla. p̃mũ qñ fit op⁹ ꝺ leges.scđm qñ ꝺ edicta p̃cipũ.tertio qñ opus fit in loco religioso:vel sacro vel publico:t da exẽpla.vt ibi est notatũ. ¶ Đ si q̃s in mari. In hoc.§.đr si q̃s edificet op⁹ nouũ in littore mar̃:t ego velim ei nũciare nouũ op⁹:q̃rit̃ an possiz t đr ꝙ non.nisi in casu vt si timeã in aliq̃ mea domo ibi facta ruinã.nã tũc nũciare possuz ¶ Juris nostri. Nũc dicit q̃ ꝓsone possunt nũciare:t certe si op⁹ fiat in publico nũciat q̃libet de ꝓplo.si in ꝓuato ille solus cui⁹ interest vt ille q̃ credit habere ius in solo in quo edificaṫ:vt q: suuz vel aliud ius simile q̃ inuito nõ possit edificari. ¶ Usufructuari⁹ aũt. Cũ haberez vsumfructũ in fundo titij:q̃daz extrane⁹ puta cornel⁹ in illo fundo cepit edificare:volo sibi nũciare nouũ op⁹:q̃rit̃ an possim.t rñdet̃ ꝙ tanq̃ dñs nunciare nõ possum:q: dñs nõ sum sed q: vertit̃ interesse meũ tanq̃ ꝓcurator nũciare potero.data tur mihi t alia via.nã potero agere rei vendicatiõe ꝑ vsufructu ꝺ te edificantẽ t ꝺseq̃r q̃q̃d interest mea op⁹ illud nõ esse s Jaũt dño.Hec lex ꝺtinuaṫ cũ superiori factũ t dicit.pone ꝙ ipse titi⁹ ꝓprietari⁹ fundi edificabat.nũ quid potero ei nũciare:t đr ꝙ nõ:q: dñs est fundi in quo edificat.verũtñ agã ꝺfessoria:t ꝺseq̃r interesse meũ qđ habeo ra i Puiciali.Siue op⁹ fiat in fundo tiõe opis facti. italico siue in puincialiꝫ põt nunciari nouũ op⁹:nec de italico erat dubiũ:q: nos italici dicimur plene dñi rer̃ nr̃arũ at in puincialib⁹ dubitaṫ cũ nõ dicanṫ dñi rerũ suar̃ ꝓpr̃ tributa q̃ pstant ꝑ p̃des possessis ab eis:lz nõ est dubitãdũ vt dicit. ¶ Si in loco cõi. Ego t titi⁹ habem⁹ fundũ cõem.q̃dã terti⁹ puta cornel⁹ edificat in illo fundo:q̃rit̃ an ego sol⁹ possim nũciare nouũ op⁹.t đr ꝙ sic.sed pone ꝙ titi⁹ edificat:certe tũc nõ possum nũciare:sed tũc si neget me ꝺsociũ:phibebo eũ ꝑ act.cõi diuidũdo.si aũt ꝺfiteṫ:tunc ꝑ p̃toreꝫ. i.ꝑ officiũ iudicis phibebo eũ edificare. ¶ Đ si soci⁹. Itẽ pone ꝙ hẽo domũ ꝓpriã ibi ꝓpe.vñ ex edificio qđ facit titi⁹ in solo cõi timeo ruinã in mea vicina.nunq̃d possum sibi nũciare nouum op⁹.rñdet̃ ꝙ nõ sed ꝑ act.cõi diuidũdo si negat me ꝺsortẽ vl ꝑ p̃toreꝫ. i.officiũ iudicis.si ꝺfiteṫ:possim eum phibere. ¶ Si ego.Si habeo supficiẽ tñ:t aliq̃s faciat in ea op⁹:an possim ei nũciare:t videṫ ꝙ nõ:q: nõ sum dñs:sed q̃si inq̃lin⁹:sed tñ đr ꝙ bñ possum ei nũciare. nã q̃si dñs sum.t daṫ mihi vtilis in rẽ ꝺ possessorẽ si desinerẽ possidere ꝑ p̃toreꝫ:scđo dicit si debeas mihi seruiṫ.alti⁹ nõ tollẽdi domũ tuã si tu ea eleues altius ꝺ debitã seruiṫ. possum tibi nũciare nouũ op⁹. ¶ Si in publico. Si edificas in loco publico:puta in curia cõis boñ. vel silr loco dicit̃ ꝙ oĩs hõ de ꝓplo põt nouũ op⁹ nũciare: cũ cuiusq; videaṫ interesse.reddit t aliã rõnem.nã reipublice t.c. d Epupillo. Queriṫ an pupill⁹ pos q̃ est casus.l. se. sit nũciare.t đr ꝙ nõ.licet illđ op⁹ fiat in publico:nisi interfit eius aliter:vt q: hoc op⁹ si fiat nocebit luminib⁹ ei⁹.nã tũc põt nũciare dñi tñ tutore auctore hoc faciat.secũdo dic̃ de seruo.t dicit si seru⁹ alicui⁹ edificat in solo in quo credo habere ius possuz ei nũciare.tertio dic̃ an seru⁹ possit nũciare nouũ op⁹ alicui edificanti.t đr ꝙ nõ:t si fiat de facto:nõ tz de iure ¶ Nũciationem. Dicit̃ ꝙ denũciatio dz fieri in loco in quo fiat op⁹. ¶ Nũciare. Nũc dicit cui debeat fieri nunciatio . t certe nũciatio fieri debet vnicuiq; in ope existẽti noĩe dñi. vel operꝫ cã:vt castaldo dñi:vel magistris q̃ cã operꝫ ibi erant: t etiã dño de quo nõ erat dubium q̃ faciebat edificare si sit in ope:t seruo vel puero vel mulieri in ope existẽti nũciari põt: reddit rõnẽ.nã ꝑ eos poterit dño renũciari.secũdo dicit.pone ꝙ op⁹ faciebas in villa:t vna die cũ videre te in ciuitate:puta in foro.i.curia cõis nũciaui tibi nouũ op⁹.nunq̃d tz nunciatio.certe nõ.nã in ipo ope t in re p̃nti fieri dz:t reddit rationẽ nã ideo fieri dz in re p̃senti:vt sic dñs statim discedat ab opere.nec in eo ꝓcedat:t si ꝺ faciat destruaṫ q̃q̃d fiat.sed si fieri possit in absentia opis nũciatio iã seq̃reṫ ꝙ dum dñs veniret ad opus:q̃q̃d in ope ꝓcederet fieret ꝺ edictũ ꝑtorꝫ qđ dicit

Domus Profssæ Soc: Jesu Virnæ A 18.
III 138234
Incunabel

nō debere ꝓcedi in ope post nūciationem añ satisd ationem qō habes.j.e.l ꝓtor ait.in ꝑn. ¶Si pluriū res sit. Ꝓrio dic̄ si plures edificēt in quodā solo:puta domū faciāt vel aliud si mile:ꝛ nūciē vni ex his nūciatio tenet ꝛ quo ad socios. sed si vn⁹ eoꝝ postea ꝓcedat in ope spreta nūciatione ipse tenetur suis expēsis opus qō facit destruere.non añt socij innoxij te nent cū factū alteri⁹ alteri nocere nō debeat.Scō dicit ꝙ si in solo pluriū dn̄oꝝ edificas tu extraneus.an oēs dn̄i necesse habeant nunciare.an sufficiat si vnus ex his nunciet. ꝛ certe dicitur ꝙ omnes debent nunciare ꝛ reddit rationem in litera ¶Si quis ipsi prętori.cum viderem titium opus nouum fa cere in meo solo ꝛ ego vellem ei nunciare per prętorem nouuꝫ opus timebam ꝙ donec irem ad prętorem qui erat forte a lō ge.ipse multum in opere ꝓcessisset.queritur qualiter mihi ꝓsu latur.ꝛ certe dicitur ꝙ debeo sic titio dicere:frater non possuꝫ mō nunciare ꝑt vellem.ſꝫ scias ꝙ ego vado ad prętorem ꝑ hoc.ꝛ statim faciam mitti ꝑ te.certe si hec verba dicam quic quid interim edificat donec vado ad p̄torem destruetur ꝑin de ac si post nunciationem recte factam edificasset. vel aliter pone catum vt in ꝑn.glo. ¶Sed ꝛ si in edes. Si titius me⁹ vicinus in domum meam tignum vel trabem immittat:vel in solo meo edificet possum ei nunciare nouum opus. ¶Sext⁹ Causa quare nunciatio potest fieri tria ꝙ valeat est triplex.ſ. naturalis publica.item impositiua.ꝛ de omnibus ponit exē pla nam naturalis est cum in meo edificas ꝛ tibi nūcio.publi ca cum in loco publico opus fiat.ꝛ ego tibi nunciem.impositi ua:vt si cuꝫ debes mihi seruitutem altius nō tollendi domuꝫ tuam.nunc contra seruit.debitam altius eleuare velis. naꝫ si tibi nunciem valet nunciatio ratione iuris qō habeo ex impo sitione tua. ¶Deminisse. Jn hoc.ſ.dicitur ꝙ vno de trib⁹ modis potest fieri nunciatio.primo per prętoreꝫ siue potesta tem:Secundo ꝓiciendo in opere vnum lapidē.i.per iactū la pilli.Tertio modo fit extra opus:denunciando sine officiali ꝛ sine lapide.ſ.dicendo sic contradico tibi edificare. Jtem cō sulait ꝙ si tu edificas in solo meo qō possidebam. melius est mihi ꝙ denunciem vno de duobus primis modis ꝙ tertio. nam si denunciē vno de primis duob⁹ modis retineo posses sionem. si tertio modo ego amitterem.si autem edificas in so lo tuo qō debeꝫ mihi seruit.altius non tollendi.tunc nō est vis quocunq; mō denunciem. Ultimo dicit.si tu edificas in meo ꝛ cum nunciarē tibi tu non desistis.certe potero agere interdi cto vti possidetis vt desinas vel interdicto qō vi aut clam.vt tollatur quicquid erit factū. ¶Si quis riuos. Ponit duos casus in quibus non habet locum nunciatio.primus est.si tu vis coacam reficere vel purgare.secūdus est si vis reficere ri uum vel riuos.nam non possum tibi nunciare nouum opus. ꝛ reddit rationem.tertio dicit ꝙ ea opera non possunt impe diri per opens noui nunciationem nec nunciatio in eis facta tenet quoꝝ operum duratio esset periculum allatura vici nis.vt quia nō fierent cito aliquid incōmodi ꝓsequerent vici ni. ¶Qui opus. Omnis nuncians nouum opus debet iu rare nō calumnie causa se nūciare.ꝛ hoc iuramentum debet prestare coram prętore ad postulationeꝫ aduersarij. ¶Qui nunciat. Si facias opus in fundo:ꝛ ego nunciem nouuꝫ op⁹ dicendo te nō iuste facere in parte operis.debeo demonstra re in qua parte. si dico in totum:tunc nihil debeo demonstra re.sed sufficit ꝙ nunciem. ¶Si in pluribus. Duo opera fa ciebas diuersis locis.puta in vno loco domum.ꝛ in alio tur rim.ꝛ ego credo te nō iuste edificare in vtroq; si volo nuncia re possum dū tamē duas nunciatiōes faciam ꝛ etiaꝫ si vis vt remittantur tibi iste nunciatiōes sunt necessarie due remissio nes. ¶Si is cui. Si nunciaui tibi nouū opus.ꝛ tu vis satis dare de opere destruendo si appareat te nō iuste fieri.siue re cipiam: siue nō secure poteris in opere ꝓcedere ac si tibi exp̄s se remisissem nunciationeꝫ. ¶Qui ꝓcuratorio.tanq; ꝓcura tor titij nunciauit tibi edificanti nouum op⁹.certe ad b̄ vt nū ciatio teneat:debeo satisdare titium ratum habiturum. alio quin nunciatio nō valet. ¶Qui remissioneꝫ. Nunciaui sen

ꝓnio nouum opus deinde scius nomine semꝓnij petit re mitti istam nunciationeꝫ.dicitur ꝙ iste scius debet satisdare de opere destruendo.non añt de rato:cum sit ꝓcurator rei qui de rato non p̄stat satisdationē. ¶Si ꝓcurator. Scius ꝓcu rator titij nūciauit nomine p̄dicti titij mihi nouum opus satis dedi.ꝛ sic possum libere edificare.deinde dictus ꝓcurator ad huc contra dicit ꝛ impedit me edificare.certe possum agere in terdicto cōtra eū vt non impediat me edificare ex quo satisde di.qꝛ in b̄ interdicto sum actor.p̄dictus ꝓcurator ꝛ scius est reus.vnde debet satisdare de iudicato soluendo non de rato ꝛ si hanc satisdationē iudicatū solui nō p̄stat nō audit in sua ꝓhibitione. Ultimo dicit si pupillus edificat in solo debeo nunciare tutori eius ꝛ b̄ si habes in litera tutori ꝛ in fine nun ciatur al's est nūciat ꝛ tutor.ꝛ tunc dic si in solo pupilli extra neus faciat opus: tutor debet nunciare nouum opus.ꝛ hoc dicit hic.§.cum duabus.ll.seq.

n Non solum. Non solum possum nunciare nouum opus ꝓrimo vicino edificanti iuxta domū meam.sed etiaꝫ vl teriori vicino.quia potest mea interesse rōne seruitus luminis vel ꝓspect⁹. ¶Qui opus. Tu edificabas in solo forte meo vel in quo habebā ius vel dicebam:ꝛ aliquid iā feceras: nūc nuncio tibi nouuꝫ opus.certe debet scribi q̄tum iam feceras vt sic sciatur si facies post nunciationē ꝛ q̄tuꝫ facies. ¶Si cum iure. Si edificas in loco ꝓriuato. ꝛ tunc nuncio nouum opus ad b̄ vt possis ꝓcedere debes satisdare si autem in lo co publico edificas.tunc si nunciem sufficit si repromittas si ne fideiussore ad b̄ vt in ope ꝓcedere possis. ¶Sciendū est. ¶Si tibi edificanti nouū opus nunciaui debes āmodo ab stinere ab edificando donec satisdes.vel remittaꝫ satisdatio nem.Secundo dicit ꝙ ego nuncians debeo accipere modu los q̄tum sit de opere factum.vt sic sciatur q̄tum fiat postea ꝛ qō b̄ fiat debet p̄tor ꝓcurare. ¶Dorte. Si nūcians de cesserit finitur nunciatio. Jdem si alienet ius qō habet in do mo vel fundo ꝑ quo nūciauit.secus autem est si ille cui est nū ciatum decesserit vel alienauit fundun vel edes ꝑ quib⁹ fuit facta nunciatio.nam nō finitur nūciatio ꝛ reddit rōnē.

c Creditori. Habebam domū iuxta tuū solum cōcessisti mihi seruit.altius nō leuādi illud soluꝫ.tandem postea obligaui domū istam cuidam creditori si tu vis edificare in il lo solo extra seruitutem debitam:creditor me⁹ poterit tibi nū ciare.nam ꝛ ipse confessoriam habet ꝑ seruitute debita huic do

o Operis. Dicitur ꝙ nunciatio mui. fieri debet in ipso opere.nec est curandum cui fiat. ꝛ iō ꝛ furioso ꝛ pupillo in opere existenti fieri potest.ꝛ etiaꝫ ipi fa bro.ꝛ hoc dicit hec.l.cum sequenti.

e Xoperis. Si nunciaui tibi nouum opus ꝛ satisdedi sti.queritur in q̄ntum stipulatio cōmittatur.ꝛ certe dicit q̄ per sententiam postea super b̄ ferendam apparebit.

c Cum ꝓcurator. Si ꝓcurator meus nomine meo nun ciauerit tibi nouum opus:certe debet satisdare de rato ꝛ si tu vis satisdare de opere destruendo si appareat te iniu ste edificasse sufficit si facias ꝓcuratori meo noi meo recipiē ti.ꝛ si ꝓcurator meus habita satisdatione de destruendo re miserit ꝛ ipse permiserit edificare vsq; ad tempus:ꝛ te impe diam edificare:tenetur ꝓcurator meus tibi ex stipulat. de ra to.si autem post tempus te impediam:tunc non tenetur ꝓcu rator quēadmodum si egomet remisissem vsq; ad tempus :ꝛ post illud ꝓhibeam:tunc non teneor. ¶Si in remissiōe. Si nunciaui tibi nouum opus deinde ꝓcurator meus vult tibi remittere nunciationem:nō valeat nisi caueat de rato.

q Si viam habet. Habeo seruitutē vie ꝑ fundum tuum deinde tu vis edificare in via:ꝛ ego volo nunciare.que ritur an possim.dicitur ꝙ non.ſꝫ agam confessoria vt prestes eam mihi fm qō debes.

s Prius. Titius volebat edificare in solo qō erat iuxta domum meam:ꝛ ego dico ei ꝙ nō potest eleuare:quia debet mihi seruit.altius nō leuandi.ipse eum audiuit hoc fu gitnec vult se defendere,certe iudex debet eum cogere vt ca

neat eum non procedere in opere: nisi probet libertatem, & sic efficietur de possessore petitor, & econtra si ipse agit contra me negatoria dicens sibi liberum edificare cum sim in possessione seruitutis, & ego latitē nec velim me defendere iudex debet mihi precipere ne prohibeam eum edificare nisi probem de iure meo. i. q̄ mihi debeatur seruitus, & sic efficiar de possessore petitor.

s Opus nouum. Per pretorem nunciaui alicui nouum opus, deinde idem pretor permisit, certe nunciatio prima est sublata, & ideo secure pōt nūciare.

s Procurator. Tu edificabas in solo meo: procurator meus nunciauit tibi nouum opus, certe si ammodo in opere contra prohibitionem procedas competit mihi domino interdictū qō vi aut clam: vt destruatur quicquid post nūciationem est factum.

c Dibus. Si cum opus fieret in solo cōmuni duorum: & nuncietur vni ex his, alter nihilominus in ope procedit an ambo teneantur ad destruendum, queritur. distinguit̄ aut ambo edificant, & tunc ambo tenentur. aut vnus altero ignorante, & tunc ille solus tenetur ad destruendum suis impensis qō autem dixi commune solum, intellige etiam si communiter possideant: licet non sit eorum ꝓprietas soli.

s Ciendum. Aliquando contingit non impediri edificātem per nunciationem: vt quia satisdedit. vel quia nunciatio non tenet. vt quia facit in fundo in quo habebam ius eundi. tamen datur mihi auxilium de iure ciuili. s. negatoria.

p Retor ait. Null⁹ post nunciationē sibi factā dz in ope ꝓcedē nisi satisdet vl̄ sibi remittat̄, & si ꝫ fecerit: q̄cq̄d facit non iure debet destruere suis impensis, & hoc pretor dixit, & etiam vl̄p. hic idem tractat illud idem dicens. ¶ Siue aūt Siue vis edificium facere in solo meo; siue edificium quod erat tibi vis destruere: possum tibi nunciare. ¶ Ait pretor. Exponit nunc vlpia. verba pretoris nam dixit pretor q̄ factum est restituas. vnde vlpia. dicit q̄ siue iure siue non iure op⁹ sit factum post nunciationem ante remissionem debet destrui, & est ideo quia est ꝺceptus iussus pretoris. ¶ Si quis parat⁹. Si nunciaui tibi nouum opus, & tu vis satisdare, & ego nolo recipere nunciatio pro non facta habetur. ¶ Hoc interdictū Actio in factum que datur pro destructione operis facti p⁹ nunciationem ante remissionem datur heredi: sed non contra heredem opus facientis: nisi inq̄ntum ad eum peruenit. i. vt prestet patientiam destruendi operis. ¶ Nonnulli. Dicitur in hoc. §. duo auxilia danda ad opus destruendum qō est p⁹ nunciationem ante remissionem factum. s. actio in factum ex edicto pretoris. s̄. in p̄ncipio. l. posito, & interdictū qō vi aut clam. ¶ Deinde pretor ait. In hoc. §. datur consilium reo cui nunciatum est. nam si vult in opere ꝓcedere satisdet: si velim recipere. si autem nolim sufficit q̄ offerat vt sic secure possit in opere procedere. ¶ Hoc interdictum. Dicitur q̄ siue iure siue non iure opus fiat si ego nunciem, & tu satisdare velis tutus es vt possis in opere procedere: & redditur ratio in littera. ¶ Hoc autem interdictum. Si cum edificarem nūciasti nouum opus: & ego satisdedi. si tu ammodo me ꝓhibeas possum vti hō interdicto ne vis fiat mihi &c. sed pone q̄ edificabam in loco publico vel priuato & satisdedi vel repromisi tibi nuncianti: & alius impediat: non habeo hoc interdictum ne vis fiat &c. Vltimo dicit si satisdatio facta est vsq̄ ad tempus: tempore finito cessat interdictum ne vis fiat &c. ¶ Si aliquando. Si nunciaui tibi nouum opus: & tu volens satisdare nō recepit satisdationē. postea cum vellem recipere eam tu non vis prestare. certe non potes ammodo in opere procedere. & sic cessat interdictum ne vis fiat. s̄. prime positum.

¶ Hoc interdictum. Pone casum fm bul. hoc modo. nūciaui nouum opus. certe si infra annum satisdas poteris secure edificare. & habebis interdictum ne vis fiat qō transmittes etiam ad heredem tuū: vel dic aliter vt in secunda parte glose

s Tipulatio. Dicitur in hoc princi. quando habet locū satisdatio que prestatur de opere destruendo &c. & certe habet locum cum tibi edificanti nouum opus nuncio: dicens te non habere ius edificandi me inuito. nam si tu vis in opere procedere debes satisdare. ¶ Si quis autem. Si tibi edificanti nunciaui nouum opus. queritur quale consilium tibi detur vt possis in opere procedere. & dicitur q̄ debes satisdare de destruendo opere si apparebit te iniuste edificasse. nam ea prestita ꝑ sultus est vtriq̄ parti & mihi nuncianti. & tibi cui est nunciatum qō dic vt in litera. si autem absq̄ satisdatione in opere processisti. quicquid est factum debet destrui. ¶ Habet autem. Si nunciaui tibi edificanti nouum opus & satisdedisti de opere destruendo si apparebit te iniuste edificasse: q̄ritur quando hec stipulatio cōmittatur. & respondetur q̄ tunc quando egi confessoria vel rei ven. dicens opus non iure factum & obtinui. nam tunc destruere debebis. idem si stat ꝑ te quo minus iudicatur: quia nolebas te defendere in hac parte. ¶ Opus autem. Si aliquos lapides portaueris ad edificandum. nunquid possum nunciare nouum opus. certe non nisi inceperis opus iam facere. ¶ Siue autem. Cum edificares nunciaui tibi nouum opus tu satisdedisti. certe si iudicatur te debere destruere opus siue per te stet quominus iudicetur: debet destrui arbitrio boni viri. sed si nō patiaris destrui: tunc agam ad interesse act. ex stipulatu. ¶ Quesitus. Plures edificabant in quodam solo: puta domum facientes: nunciaui eis nouum opus. volunt satisdare. queritur an omnes debeant satisdare. an sufficit si vnus nomine omniū satisdet. & dicitur q̄ omnes debent satisdare. & quilibet insolidum. et reddit rationem. secundo dicit cum edificares in solo quodā nunciauimus tibi nouum opus. tu vis satisdare. queritur an sufficiat si satisdes vni nostrum nomine omnium an cuiq̄ seꝑatim. & dicitur q̄ si inter nos conueniat cui nostrum nomine omnium satisdes: seruabitur conuentio. si autem non conueniat: tunc cuiq̄ nostrum erit satisdandum. Tertio dicit q̄ in satisdatione quam prestat edificans. nō solum debet contineri de destruendo si apparebit iniuste edificasse. sed etiam de interesse prestando q̄ntum cuiusq̄ interfit si hoc maluerit. Quarto dicit si vni nostrum nomine omnium est cautum per hec verba: q̄ti ea res erit: sufficit perinde ac si dixisset q̄tum cuiusq̄ interfit.

c Si opus. Cum tu edificares nunciaui tibi nouū opus tu spreta nūciatione in opere processisti. tandem postea decessisti. certe heres tuus debet tantum patientiam prestare ad opus destruendum non autem suis expēsis, secus si tu adhuc viueres nā cū tuis expensis debet destrui

i Si cui. Titius volebat facere domum in quodam solo nunciaui sibi & ipse destitit ab opere & vendidit solum illud sempronio. tandem sempronius sciens nunciationem factam venditori non curat. edificauit in solo illo. queritur an istud opus destruatur. & dicitur q̄ sic. & redditur ratio in littera; quia nunciatio &c. & sempronius tenetur tantū ad patiētiā

¶ De damno infecto. Rubrica

Am res. Dicitur in hac. l. quis est ille iudex qui potest iubere caueri de dāno
c infecto. & certe non solum pretores: & alij magistratus maximi: sed etiaꝫ magistratus municipales ex delegatione sibi a pretore facta & reddit rationem. primo cū res dāni infecti desiderat celeritatē.

d Amnū dicitur in hac. l. quid sit dicere dānum infectum & dicit q̄ dānum infectum est dānum nondum factum: timetur tū ne fiat.

d Amnum. In hac. l. dicitur vnde dicatur dānum. & cer

te dānuz: siue dānatio qō idez est dicitur ab ademptione: ⁊ q̄ si diminutione patrimonij. nā ꝑ dāno qō quis timet in re patrimonij sui: ⁊ sic per ꝯsequens timet diminui patrimoniuz suum petit sibi caueri.

d Jes cautioni. Tu habes domuz ruinosaz iuxta meam domuz. cauisti mihi de damno infecto infra certuz tempus. puta vsq; ad annuz: si cuz sumus ꝑpe finez anni ⁊ dom⁹ nonduz cecidit vel aliqō dānuz dedit: ego reuertor ad pretorez ⁊ peto vt ꝑlonget tempus illud. certe debet ꝑlongare cā cognita. sed si scire non possit nisi vadat ad ipsaz domum ruinosaz ⁊ inspiciat infra q̄ tum tempus possit cadere: tunc potest cōmittere alicui magistratui municipali q̄ sit ꝑpe illaz domuz ⁊ ei cōmittat vices suas. Hec eadez dicas ⁊ si annus iā sit finitus ⁊ petaz caueri de nouo.

¶ Si intra diez. Cuz haberez domuz ruinosaz ⁊ peterem caueri mihi de dāno infec. ⁊ ꝓtor precepat tibi vt caueres infra decez dies. certe si non caues infra terminuz ego ero mittēd⁹ in poss. eius rei. ⁊ si est tota ruinosa tunc in totam. si pars tunc in partez. sed pone q̄ non poteris intrare possessionez. an potest cogere te re ipsa magistratus. puta pignoribus captis. ⁊ dicitur q̄ non. sed ego agaz contra te act. in factuz. coraz magistratu ad interesse meum. hoc etiam locum habet si pretor mitti p̄cepit me in poss. domus tue. ⁊ tu non patiaris. naz ac. in factuz agere potero contra te. apparet ergo q̄ duo potest facere magistratus. s. iubere mitti in poss. Jtez si aduersarius non patiatur me intrare: reddit ius super act. in factuz qua cō sequitur interesse. cetera vero. s. mittere ex secundo decreto ⁊ si milia non potest magistratus: sed tantuz pretor.

¶ Si forte. Si postquā missus sim in pos. ex primo decreto tu adhuc differas cauere: ego suz mittendus in pos. ex secundo decreto: qō fiet per pretorem vel presidez: nō per magistratus. Secundo dicit q̄ ad hoc vt desinat verus domin⁹ possidere cuz omni cognitione fieri debet per pretorem vel p̄sidē

¶ Pretor ait. Si aliquis habet domuz ruinosaz ⁊ absit: ⁊ petaz mihi caueri: debet denunciari ad domuz antequā mittar in possess. Secundo dicit quis dicatur abesse. Tertio dic q̄ siue sit domus sua in qua habitat: siue aliena nō est vis. nā denunciandus est ad domū in qua habitat: ⁊ licet sit infra domuz: non extrahetur inuitus: quia sufficit ipsa denunciatio. Quarto dicit. pone q̄ non habeat habitationez certaz in q̄ habitet: tunc ad ipsaz domuz ruinosaz est nunciandus. vel ꝑ curatorē domini vel inquilinis ibi morantib⁹.

¶ Totiens. Qō dictuz est q̄ debet nunciari domino dom⁹ ruinose antequā mittatur in possess. est verus si appareat quis sit dominus. si autez non appareat: vt quia domus est hereditaria: nec adhuc est adita hereditas. tunc nō videtur cui nūciandus sit. tamen tutius est ad ipsaz domuz ruinosaz mitti libelluz in quo contineatur qualiter petit sibi caueri. ⁊ si fic fiat forte apparebit aliquis qui vellet cauere. ⁊ si non appareat: tunc mittendus ero in pos.

¶ In cuz. Cuz haberes domuz ruinosaz: ⁊ iuissez ad magistratuz ⁊ postulassez ab eo vt faceret te mihi cauere: vel aliqō aliud circa hoc petij que poterat facere ⁊ non fecit fieri. teneē ipse mihi act. in factuz ad interesse meuz. s. quāti ꝑbabo q̄ interfit mea. non autez iurabo in litez. Secundo dicit predicta vera. s. q̄ teneatur magistrat⁹ si postulauī ab eo vt hoc faceret fieri. naz si non postulassez non tenetur. ⁊ intellige si postulaui ab eo sedente pro tribunali.

¶ Si taz vicinuz. Cuz esset municipiuz siue castruz prope romaz: ⁊ tu haberes in illo castro domuz ruinosaz iuxta meam domuz: iui ad magistratuz illius ⁊ petij q̄ faceret te mihi cauere. nec facit me mitti in pos. certe debeo ire romaz ad ꝓtorē ⁊ ipse faciet mihi caueri. si hoc non feci: mihi imputeē. nec possum conqueri de magistratu cuz mihi imputez quare non iui romā cuz essez ibi prope. Ultimo dic̄ q̄ hec actio que datur aduersus magistratuz est rei persecutoria ⁊ heredi ⁊ in heredez ⁊ perpetuo datur.

p Retoris officiuz. Tu possidebas domum ruinosam: non tamen erat tua. petij caueri de dāno infecto: ⁊ noluisti cauere. vnde missus suz in possessionez ex primo decreto. tu adhuc differs cauere. missus sum ex secundo decreto in possessionez. certe ego incipio vsucapere.

¶ Si plures. Plures erant domini domus ruinose: petij caueri de dāno infecto. quidaz volunt cauere: quidā nō: mittar in pos. partis non cauentis. Secundo dicit. tu habebas domuz ruinosaz. plures eramus qui habebamus domus ibi ꝑpe: in quibus timebamus damnū vna domus erat melior altera. certe si non caues de damno infecto. omnes mittemur in possessionez domus ruinose equaliter non inspecta magnitudine vel valentia domus cuiusq; nostruz. idez est si habebamus domuz cōmunez in qua timeamus damnuz: ⁊ vnus nostruz habeat maiorez partez q̄ alter. naz si non caues: oēs mittendi erimus equaliter.

¶ Et si dominus. Habebas domuz ruinosaz iuxta meaz in qua titius habebat vsumfructuz: ego proprietatez peto cauri mihi de damno infecto. ⁊ titius etiaz petit sibi caueri. queritur an debeas nobis ambobus cauere. ⁊ dicitur q̄ sic. ⁊ reddit rationez.

e Genit. Aliquando euenit vt damnuz mihi detur: ⁊ tamen non habeaz actionez vt in hoc exemplo. cuz dom⁹ tua minaretur mee domui ruinaz. ⁊ ego tanquā negligēs nō petij mihi caueri cuz possez: ⁊ tandez dom⁹ tua cecidit supra meaz: non teneris mihi dānuz emendare. immo nec rudera q̄ ceciderunt supra meaz cogeris tollere si vis ea habere ꝑ derelicto.

p Retor ait. Si aliquis velit promittere de dāno infec. si suo nomine b̄ facit: debet cauere absq; fideiussore: si alieno debet satisdare. Secundo dicit q̄ ille qui petit caueri: si suo nomine debet iurare non animo calumniandi se petere satisdationez. si alieno petat debet iurare non calūniandi animo postulaturuz fuisse euz cuius nomine petit. Tertio dicit. pone q̄ dubium sit suo nomine velit promittere vel non: quia non apparet sit dominus vel non. tunc in dubio debet satisdare hoc modo: vt si apparebit domin⁹: fideiussores dati non teneantur.

¶ De eo opere. Si op⁹ fiat in ripa fluminis: ex quo timeaē damnum alijs ibi prope morantibus: vel in flumine nauigātibus: debet ille qui facit opus satisdare de damno qō accidet ex vicio istius operis infra decem annos.

¶ Eum cui. Jlle qui habet domuz ruinosaz ⁊ non cauit de damno infecto vicino: pretor ait vicinum mitti in possessionē ex primo decreto. ⁊ si adhuc ille differat: mittaz ex secundo. Secundo dicitur. pone q̄ nec vult cauere nec patitur me intrare possess. de iussu pretoris vel alterius magistratus: dat ꝓtor mihi act. in factum ad omne id qō consequerer si cauisset mihi de damno infecto.

¶ Eius rei. Habes domuz ruinosaz. ⁊ petij mihi caueri de damno infecto. ⁊ quia non cauebas missus sum in pos. ex primo decreto. deinde venit titius extrane⁹ ⁊ petit a me sibi caueri nomine istius domus in cuius pos. sum: si ego nolo cauere: ⁊ ipse mittendus erit mecuz in possess. istius domus ruinose. ⁊ hoc dicit pretor.

¶ Hoc edictū. Nunc loquitur vlp̄. ⁊ dicit. apparz ex verbis edicti: q̄ pretor voluit ꝑspicere tantum de damno futuro nō preterito. ⁊ sic differt hoc edictum a ceteris act. que dantur ꝑ damno dato non futuro: vt in actione. l. aquil'. ⁊ plurib⁹ alijs si autem esset damnum iam datū. vt quia domus tua corruisset supra meaz: antequā peterem caueri: nunquaz debes cogi ammodo mihi caueri de damno: cum si velis rudera habere pro derelicto sufficiat ⁊ liberaris. ⁊ adducit simile. nam sicut si animalia alicuius dant damnum alicui non tenetur dominus vltra datione eorum: multomagis si res inanimata vt domus dat dānum: non tenetur dominus eius vltra datiōez ruderuz pro nota. sed pone q̄ ipse velit rudera sua tollere. nō permittam nisi omnia rudera tam bona q̄ mala tollat. ⁊ caueat de damno futuro qō timeo in remotione ruderum: ⁊ etiā

caueat de damno preterito. Vltimo dicit q̄ in casu dar̄ mihi actiper quam cogam vt vel tollat rudera vel dimittat ea cum domo destructa pro derelicto: vt si ego impeditus iusta de causa non petieram mihi cauere. Vltimo iulian⁹ loquitur corrigens vltimum dictum. ⁊ dicit q̄ quando non fui negligens: sed iusta causa impeditus non petij mihi caueri: agam ad totum damnum emendandum. i. vt caueat mihi de dāno preterito ⁊ etiam de futuro si quod timeo ⁊ adducit rationez ⁊ hoc dicit cum. l. se. ⁊ in p̄n. se.

¶ De his autem. Si flumē apportauit rem meam in domū vel agrum tuum habeo interdictuz: ne vis fiat mihi apporta re volenti rem meam. dum tamen prius caueam de damno infecto. Secundo dicit si flumen crustam fundi tui in meuz fundum portauerit: tu potes petere vt liceat tibi tollere: dum tamen caueas de damno infecto. ⁊ hec vera quando omnia tollere vis. Item b̄ est verum si crusta tui fundi non coaluit: ⁊ sic est facta vna cum mea. tunc nō posses petere vt liceat tibi tollere. Idem de arbore fundi tui si flumē portauerit in meū. nā si non coaluit petere potes: alioquin non. Vltimo reuertitur ad id quod dictum est de crusta. nam dixit. si coaluit non potes petere: sed nunquid ego potero agere contra te vt non sit tibi licitum sic habere crustam tuam supra meam eo casu quā do coaluit: certe non. quia mea facta est.

¶ Neratius. Nauis tua que erat in flumine delata est in meum agrum. tu vis agere interdicto: ne vis fiat tibi exporta re volenti: certe potes dum tamen prius caueas de damno: si qō habui emendando. ⁊ sic fm hoc videtur contra in eo qō dixit supra alphenus contra. sed solue vt tibi in glosa.

¶ Quesitum. Titius habet superficiem: sempronius habet proprietatem soli: ⁊ minatur ruinam. queritur an superficiarius debet satisdare an p̄mittere. ⁊ certe dicitur q̄ si a domino soli petatur promissio: ipse debet promittere absq; fideiussore: ⁊ de vicio soli ⁊ edificij. si vero petatur a superficiario nomine iuris sui. tunc ipse debet satisdare de vtroq;. nā si superficiarius nolit promittere pro domino soli cum ab eo petatur satisdare: eoq; nomine alieno promittere. tunc aduersarius qui petebat caueri est mittendus in possessionē. Idez dicit in fructuario ⁊ proprietario. nam proprietarius debet promittere absq; fideiussore: si ab eo petatur cautio. si autē a fructuario petatur: ipse debet satisdare. si autez nolit cauere. tūc postulans erit mittendus in possessionē iuris vtriusq;. si vero non reficit domum in qua habet vsumfructum: cum ad eū pertineret refectio: vt quia parua erat. dominus proprietatis potest eum repellere ab vtendo fruendo. sic ⁊ fructuari⁹ si nō caueat de damno infecto: cum ab eo peteretur: ⁊ ita proprietarius compulsus cauit: potest proprietarius eum repellere ab vsufructu.

q Quis. Titius habet proprietatem. seius vsumfructū domus si domus ita minatur ruinam: ⁊ vicinus postulet sibi caueri: si petat a proprietario debet insolidum cauere Idem si petat a fructuario. nam debet insolidum satisdare. ⁊ nisi sic fiat mittetur vicinus in possessionē. Secundo dicit pone q̄ proprietarius promisit de dāno infecto. debet fructuarius cauere ei: ⁊ nisi faciat debet ei denegari vsusfruct⁹. Tertio dicit q̄ fructuarius satisdedit vicino: ⁊ cum domus dedisset damnum emendauit fructuarius insolidum si proprietarius ei non conferat: debet fructuarius mitti in possessionem proprietatis ⁊ ex decreto secundo erit dominus.

q Quid de creditore. Si titius habet domum sibi obligatam: ⁊ illa domus minatur ruinam ⁊ petat vicinus a titio sibi caueri de damno infecto. queritur an titius debeat satisdare ⁊ promittere absq; fideiussoribus. ⁊ non respondet. tu tamen respondeas ⁊ dicas q̄ debet satisdare. Secundo dicit econtra. pone q̄ titius petat a vicino qui habet domum ruinosam sibi caueri cum timeat damnum in domo quaz habet pignori. nunquid auditur. ⁊ certe Marcellus dixit q̄ nō auditur. ⁊ si caueretur inutiliter caueri. Idez dicebat ⁊ in eo q̄ emit domum a non domino vt non sit ei cauendum. attamē vlpian⁹ corrigit dicens q̄ creditori est cauendū.

þ Is qui. Si domus est titio obligata: ⁊ illa domus minatur ruinam: ⁊ ego vicinus petij caueri de damno infecto: ⁊ nemine volente cauere missus sum in possessionem. amodo sum potior in possessione q̄ titius. ⁊ reddit rationem. si. i. quia possidere ⁊c.

q Vi bona fide. Titius emit domum a te non domino bona fide. hec domus minatur ruinam: peto mihi satisdari a titio. queritur an debeat satisdare vel cauere. dicitur q̄ titi⁹ debet cauere absq; fideiussore. suo enim nomine tunc prestat

¶ Siue corporis. Dicitur q̄ si petatur cautio dāmni infec. a domino domus ruinose debet cauere absq; fideiussore. idē si petatur ab eo qui habet seruitu. in illa domo. naz debet cauere absq; fideiussore q̄ suo nomine facit.

¶ Cum inter. Inter domum ruinosam ⁊ meam erat domus titij in medio. queritur quis debeat mihi cauere de dāno infecto. ⁊ certe tam dominus domus ruinose q̄ etiam titius. ⁊ reddit rationem.

¶ Qui damni. Si aliquis petit sibi caueri de damno infecto: debet prius iurare q̄ non animo calumniandi petat. itez licet verba pretoris non dicant. sit inspiciendum: an interfit sua an non: ⁊ cui cauendum sit: cui non. tamen b̄ totum debet inspicere iudex coram quo petitur caueri.

¶ De illo. locaui tibi domum. illa minatur ruinam. queritur an debeam tibi cauere. ⁊ dicitur q̄ non: ⁊ reddit rationem.

¶ Si quis. Duo dicit. primo si quis edificauit domuz iuxt̄ monumentum ⁊ illicite: quia non diuisit spaciuz inter domū ⁊ monumentum lege cōprehensum: non debet sibi caueri de damno infecto. Secundo dicit si aliquis passus est iuxta domum suaz fieri monumentuz nō seruato spacio lege cōprehēso. ⁊ tandez postea petat sibi caueri: non auditur. Tertio dicit quidam habet monumentum ꝓpe illud monumentum titius habet domum ⁊ licite. domus minatur ruinam. nūquid cauendum est domino monumenti. dicit q̄ sic.

¶ Et superficiariuz. Dicitur q̄ superficiarius ⁊ fructuarius possunt stipulari de damno infecto. Secundo dicit. Titius emit domuz a non domino petit sibi caueri de damno infect. an audiatur. q̄r̄ ⁊ dz q̄ nō.

¶ Si quis opus. Cum edificarem domuz: nunciasti mihi nouuz opus. tandez cuz timeres ne domus ista caderet supra tuaz: petebas tibi caueri de damno infecto. an audiaris. queritur ⁊ dicitur q̄ sic. ⁊ hoc ꝓbat per duo similia.

¶ Si quis. Titius habebat domuz ruinosaz iuxta meam: ⁊ quia non cauit mihi missus suz in possessionez. tandez cuz ipe titius haberet aliaz domuz sanaz iuxta istaz: petiſt a me vt sibi cauerem de damno infecto nomine istius domus ruinose: in cui⁹ pos. missus eraz. q̄r̄ an debeaz cauere. ⁊ dicitur q̄ nō ⁊ reddit rationez.

¶ Si quis stipulatus. Cuz velles mihi ꝓmittere de damno infecto. iurauí me animo calūniandi non petere istaz cauť. tandez distulisti ꝓmittere postea ex interuallo peto caueri. an iteruz debeo iurare. ⁊ dicitur q̄ sic. ⁊ reddit rationē.

¶ Si alieno. Si peto nomine alieno. puta titij mihi caueri de damno infecto: debeo iurare non calūnie causa postulatum fuisse euz cuius nomine peto. predicta sunt vera quando ille cuius nomine peto debet iurare. si ⁊ ipse peteret: si autem non: vt quia erat patronus vel parens: tunc nec ego qui eius nomine postulo.

¶ Huic stipulationi. In promissione quā quis facit de dāno infecto. debet contineri dies certa infra quā si damnuz detur qō debeat emendare. ⁊ ea dies debet statui arbitrio iudicis coram quo petitur caueri ⁊ iudex debebit videre an istō opus qō minatur ruinam sit antiquū ⁊ sit magnum vt sic sit credibile q̄ cito cadat: ⁊ sic paucos dies faciat apponi. ⁊ si infra istos dies positos in stipu. non ceciderit: poterit iudex de

nouo. iterum facere caueri. si autem stipulatio fuit facta sine die: tunc si voluntate partium hoc factum est valet: ⁊ quandocunq; domus cadet tenebitur promissor. si vero per errorē tunc valebit stipulario vsq; ad eam diem infra quam solitum erat caueri. ⁊ hoc dicit hic. §. cuz. l. se. ⁊ pr̄. se.

¶ Deinde. Pretor dixit si opus fiat in flumine publico vel ripa eius: ⁊ timeant vicini ex eo opere damnum: debet satisdari de damno si contingat infra decem annos. Secundo loquitur vlpi. ⁊ dicit. ideo hic exigitur stipulatio ⁊ certum tempus adijcitur: quia opus fiebat in publico.

¶ Cum vero. Hic est. §. ⁊ non ibi. notanduz ⁊c. ⁊ tunc sic pone casum. si opus fiat in publico ⁊ timeatur non est satisdandum de vicio loci. secus si in priuato opus fiat. nam tunc cauendum est ⁊ de loci vicio ⁊ operis. alij non habent. §. hic. sed ibi notandum. ⁊ tunc sic pone casuz. si opus fiat in priuato satisdandum est. secundus non mutatur.

¶ Si quid igitur. Apparet ex verbis pretoris si damnum contingat infra decē annos ex opere qō sit in publico q̄ vult q̄ p̄mittatur emendari.

¶ Si quid in via publica. Si aliquis edificat vel aliquod op⁹ faciat in via publica ⁊ timeā ex eo ope dānū: satisdādū est

¶ De ceteris locis. Apparet ex verbis pretoris q̄ tantum loquitur de opere qō fit in flumie ⁊ ripa. quid autem si in alio loco publico nil dicatur. tamen dicenduz est ex generali edicto q̄ sit satisdandum quasi in loco alieno edificet. Secūdo dicit si locus publicus reficiatur voluntate potestatis vel presidis non est cauendum de damno infecto.

¶ Si quid. Si opus fiat in priuato cauenduz est ⁊ de vicio soli ⁊ operis.

¶ Ex hoc edicto. Si aliquis habens domum ruinosam nō caueat vicino petenti: mittitur vicinus in possessionē domus ruinose in totum ⁊ non pro parte: etiam si sola pars sit ruinosa. ⁊ hoc etiam dixit sabinus. Secundo dicit pone q̄ quedaz domus est longa ⁊ ampla. ⁊ pars domus minatur ruinaz: an mittitur vicinus in possessionē tantuz partis. ⁊ certe dicitur si adeo est longa q̄ spacium sit inter partem domus ruinose et aliam tunc mittitur vicinus tantum in partem ruinosaz. si vero pars ruinosa est coniuncta parti non ruinose vna cōtiguatione qō sepissime contingit in parua domo: tunc mittitur vicinus in totam. si autem non sunt connexe: qō sepius contingit in longa ⁊ ampla domo: tunc non nisi in partem. Ultimo dicit pone q̄ habeo insulam. i. paruam domum iuxta domū meam magnam: insula illa minatur ruinam: non caueo. certe mittitur vicinus in possessionē insule. non autem magne domus.

¶ Si plures sunt. Vicini postulabant caueri a titio qui habebat domum ruinosam. si eis non caueat omnes vicini eq̄liter mittuntur in possessionē. Secundo dicit pone q̄ vnus de vicinis est primus missus in possessionē. certe alijs postea petentibus mitti non preiudicat. nam nō spectatur ordo iste nā omnes dicentur equaliter possidere. Tertio dicit pone q̄ vn⁹ de vicinis missus est in possessionē ex secundo decreto: tunc si postulent alij vicini caueri: tunc missus ex secundo decreto debet cauere eis. ⁊ si non cauet vicini alij incipient possidere.

¶ Julianus scribit. Cum tu possides domum non tuaz. ⁊ h̄ domus minatur ruinaz: petij vt caueres mihi te non cauente missus sum in possessionē ex primo decreto certe nondum incipio vsucapere: donec ero missus in possessionē ex secūdo decreto. Secundo dicit si aliquis est missus in possessionē ex p̄mo decreto. ⁊ alius missus postea fuit: dicuntur ambo equaliter possidere. Tertio dicit pone q̄ missus in possessionē ex secundo decreto vsucepit: si ali⁹ ammodo petat caueri: iste dominus factus debebit cauere. alioquin petens caueri mittet in possessionē.

¶ Cum autem plures. Si plures petunt mitti in possessionē domino domus non cauente equaliter sunt mittendi. ⁊ h̄ probat ratione aperta. Sed pone q̄ vnus de istis qui missi sunt in possessionē fecit expensas in domo ruinosa: ⁊ tandem isti missi sunt ex secundo decreto. nunq̄d poterit repetere h̄ sumptus pro parte aliorum qui missi erant secum. dicitur q̄ sic actione cōmuni diuidundo vtili.

¶ Si quis autem. Si aliquis missus est in possessionez ex p̄mo decreto: an dominus domus desijt possidere per hoc dicitur q̄ non. adducit simile in legatarijs ⁊ creditoribus. Secundo dicit q̄ missus ex primo decreto non est statim mittendus ex secundo. sed cum cause cognitione: nam si domin⁹ domus steterit per longa tempora ⁊ non cauit: ⁊ sic videatur eā habere pro derelicto: tunc mittetur ex secundo. Idem est ⁊ si missus ex primo decreto stet aliquo tempore nec domin⁹ nec alius voluit cauere. nam ⁊ tunc mittetur iste ex secundo decreto. Sed quid si dominus domus ruinose erat absens rei publi. causa vel erat minor. xxv. annorum. tunc iudex non debet festinare ad secundum decretum. ⁊ si fecerit restitui in integrū poterit dominus. Ultimo dicit q̄ si aliquis est missus ex secundo decreto: tunc dominus deijciendus erit de poss.

¶ Si qua sunt. Si aliquis habet seruitutez in domo ruinosa ⁊ non satisdedit de dā. infecto. ⁊ sic vicin⁹ missus est in pos. ex primo ex secundo decreto. nūquid vti poterit seruitute ammodo dicitur q̄ non. Idem in creditore cui erat obligata ista domus. idez in eo qui habebat vsumfructum nam amittit tūc ius suum.

¶ Si de vectigalibus. Aliquis conduxit domum vectigalem ab aliquo municipio. hec domus minatur ruinam titio. vnde titius petebat sibi caueri a conductore: conductor non cauit. ⁊ sic titius missus est in poss. ex primo decreto. tandez postea missus est ex secundo. queritur quid consequitur p̄ istō secūdū decretum. ⁊ dicitur q̄ non consequitur dominium: qa nec conductor qui non cauit habebat. sed consequitur illud ius quod habebat conductor. Secundo dicit pone q̄ titi⁹ qui timebat ruinam iuit ad municipium cuius erat domus: ⁊ petijt sibi caueri ⁊ municipium nolit cauere ⁊ sic titius est missus in possessionem ⁊ ex secundo decreto. quid consequitur p̄ secundum decretuz. ⁊ certe consequitur dominiuz per vsuca. nam incipiet iste titius prescribere.

¶ Eleganter. Cum tu haberes domum ruinosaz iui ad iudicem: ⁊ petij vt cogerz te mihi caueres: ⁊ cum iudex deliberaret esset cauendum mihi: an non: cecidit domus ⁊ dedit mihi dānum. dicitur q̄ iudex debet facere te mihi cauere etiam de dāno preteri. o. vel si sibi videbitur dabit mihi acti. ex stipu. ac si intercessisset.

¶ Si pupillus. Pupillus non habens tutorem habebat domum ruinosam ⁊ timebam ne caderet supra meaz: peto mihi caueri. dicitur q̄ sum mittendus in pos. quasi non defendatur. ¶ Si q̄s. Si aliq̄s est missus in possessionē domus ruinose: an debeat fulcire ⁊ reficere. ⁊ si non fecerit teneatur. queritur ⁊ dicitur q̄ non tenetur. ⁊ reddit rationem. Secundo dicit p̄oe q̄ post q̄ missus est aliquis in possessionem ex primo decreto velit dominus offerre: ⁊ vult q̄ ille recedat de poss. queritur an possit. ⁊ dicitur q̄ sic. duz tamen caueat: nō tantū de damno futuro: sed etiam de preterito: ⁊ etiam caueat de expensis si quas fecit iste missus.

¶ Illud queritur. Nūc dicit a quo tēpore retro computatur damnum: vt sic de eo caueatur ⁊ certe quandoq; a tempore quo missus fuit. quandoq; a tempore quo iussus fuit mitti. Ultimo dicit. si aliquis est missus in poss. ex secundo decreto ammodo dominus volens cauere ⁊ recuperare poss. non auditur: nisi esset dominus minor vel alia iusta causa.

¶ Si iam ruerint. Cuz non caueres mihi de damno infecto iudex decreuit me mitti in pos. ⁊ cū irē ad intrādū i pos. añq̄ intrarē dom⁹ tua cecidit supra meā. an in pos. isti⁹ ruine siue aree intrabo: ⁊ dicitur q̄ sic. Sed pone q̄ ego feci expensas in ista area reficiendo eam: ⁊ ille dominus vult cauere. ⁊ vult q̄ recedam de possessione. auditur. dum tamen mihi caueat de expēsis quas feci: ⁊ de damno qō habeo ex illa ruina. possem etiā agere acti. in factum ad recuperandas expensas: quas boni viri arbitratu fecissem. Idem est ⁊ si alius meo iussu vel roga

tu expensas istas fecisset: & ei essem condemnatus ad reddendum vel sponte soluerem. nam istas expensas consequar vel ope exceptionis vel act. predicta. ¶ Si quis. Cum essez missus in possessionē domus ruinose: eo quia mihi non cauebat timore ruine ne caderet supra me recessi. nunquid amitto ius meum. Labeo distinxit an possim eaz reficere & non feci. & tūc amitto ius meum an non. & tunc non amitto. cassius autez corrigit labeonem dicens q̄ si recessi de possessione timore ruine non animo deserendi pos. non amittam possessionem siue ius meum qō semper presumitur. ¶ Eum tamen. Cum haberes domum ruinosam & non caueres de damno infecto: iudex decreuit me intrare in pos. & ego negligens nō intraui & ruit domus. dicitur postea q̄ intrare non possum. secus autem si non fui negligens.

¶ Si quis. Cum nolles cauere de damno infecto iudex iussit me intrare in possess. domus ruinose. & cum vellez intrare tu dominus me non admisisti. dicitur q̄ habeo actio. in factum in qua veniet omne id quod veniret si cauisses. ante ergo nō agam hac actio. secundo dicit si antequam damnuz detur tu cauisti mihi vel dimisisti me intrare: nō puniris ex prohibitione quam fecisti mihi. & hoc dicit hic. §. cū. l. seq.

s Jquis. Cum haberes domum ruinosam & non cauebas de damno infecto. iudex iussit me intrare pos. cum intrare vellem seruus tuus me prohibuit & sic non intraui. certe habeo actio. in factum noxalem: per quā consequar vel emendari mihi omne damnum. perinde ac si cauisses vel loco damni dare seruum pro nora. Secūdo dicit pone q̄ procurator tu⁹ prohibuit. certe datur mihi actio in factum contra procuratorem. Idem si actor municipij vel tutor pupilli me prohibuit. Ultimo dicit ꝫ actio in factum est perpetua & datur heredi & in heredem.

¶ Judex. Cum haberes domum ruinosam cauisti mihi de damno infecto: tandem postea alienasti domum & cecidit supra meam. q̄ritur an tenearis mihi ex stipu. predicta. & dicitur q̄ sic.

d Amni infecti. Si habes domum ruinosam non solum debes cauere vicino habenti domum in plena proprietate: sed etiam ei qui habet vsumfru. in aliqua domo ibi vicina. Secundo dicit. timebā ne domus tua caderet supra meā promisisti mihi de damno infecto: tādem postea incepisti possidere domum meam & eam prescripsisti: volo agere contra te ex tua promissione de damno isto ꝑscriptionis: certe non possum: quia hoc damnum qō habeo non contingit ratione vicij operis vel loci: sed iure communi. i. prescript. passus sum ꝫ damnum.

¶ Ei cuius. Si habes vsumfruc. in domo & ego ꝓprietatez & hec domus minatur ruinam & tu fructuarius petas a me tibi cauere. non teneor. & hoc in prima. Idem est & si fructuari⁹ habeat domum propriam etiam vicinam in qua timeat damnum ex ista in qua habet vsumfruc. naz nec sibi cauere debeo & reddit rationem vtriusq̄ dicti Tertio dicit pone q̄ fructuarius habeat domuz ibi propriam que minatur ruinā huic domui in qua habet vsumfruct. & ego proprietatem. peto vt mihi caueat de damno infecto. dicitur q̄ nō audiar. & reddit rationem. Ultimo dicit quidam conduxit domum meam iuxta hanc domum habebat suam propriam. hec domus coducta minatur ruinam sue proprie: petit vt caueam sibi: queritur q̄d iuris. & certe dicitur q̄ cauere debeo.

¶ Ei qui in conducto. Conduxisti solum. in eo posuisti superficiē nō debeo cauere tibi de vicio soli: nec tu mihi de vicio superficiei & reddit rationem.

¶ Si is qui. Habebas domuz iuxta meam: mea minabat ruinam. caui tibi de damno infecto. postea alias domos iuxta ruinosam emisti. nunquid si datur damnum in istis alijs tuis edibus teneor tibi ex stipu. predicta queritur. & dicit iulia. q̄ videtur q̄ non tenear. & adducit simile. si duobus habentib⁹ domum communez caui de damno infe. teneor cuiq̄ pro parte quā habet. & si vnus eorum emit partem alteri⁹: vel vni adiudicetur tota: non ꝓpter hoc magis sum obligatus. Secundo loquitur pomp. & approbat sententiam iulia. Tertio dicit cum tu haberes domuz iuxta meam: & mea esset ruinosa: caui tibi de damno infecto. & tunc temporis paucas res habebas in domo. tandē postea cepisti habere plures res: vt quia emisti equū forte vel libros: & postea cecidit domus mea supra tuam. & sic damnum est tibi datum in his rebus an tenear ex stipu. pro damno dato in his rebus post cautionez acquisitā queritur dicitur q̄ sic. licet tunc temporis quando stipulat⁹ fuisti he res non essent in domo.

¶ Emptor. Titius habet domuz ruinosaz iuxta domuz meam: emi domuz meam: & antecē sit mihi tradita: petij a titio vt mihi caueat de dāno infecto: & cauit. dicit q̄ omne damnuz qō contingit in hac domo post traditionez mihi factaz tenet emendare. Secūdo dicit q̄ meum si nonduz tradidit domū debet petere sibi caueri: alioquin tenetur. Tertio dicit pone q̄ vēditor nō fuit stipulat⁹ sine culpa sua: emptor autē sic. nō ne videtur emptor habere dānuz cuz de dāno qō continget ante traditionez non est stipulatus: sed tantuz de eo qō post: certe non respondet. dicas autez q̄ bene erit in dāno. Quarto dicit sed pone q̄ venditor fuit in culpa quare non facit sibi caueri: emptor habebit regressum ꝓtra venditorez ad interesse per acti. ex empto. si autem damnū contingat post traditionez tunc emptor aget ex stipulat. contra ꝓmissorez. Quinto dicit pone q̄ venditor antecē tradat stipulat⁹ fuit de damno infecto. dicitur qōcunq̄ āmodo dānuz sit datuz: siue ante traditio. siue post emendabitur per istaz stipu. sed hoc iniquū videtur aristoni. naz pone q̄ etiaz emptor sit stipulatus: & venditor iaz pro damno si qō detur post traditionē erit obligat⁹ duobus quod videtur absurduz. sed certe ꝫ non obstat. nam hec stipulatio continet quāti interfit: & sic cuz nihil interfit vēditoris in hoc casu cuz damnuz detur post traditionez: non tenetur ꝓmissor.

¶ Sabini sententia. Cum edificares domum cauisti mihi de damno si quod continget infra annū. tandē infra an. cecidit domus supra parietem domus mee. ita q̄ totus est fricasatus & vicios⁹ factus. dicitur q̄ si paries iste me⁹ cadat ante annum: siue post annum teneris ad omne meum damnum. immo qō plus est. & antecē paries me⁹ cadat possuz agere ex stipulatione ista ad damnum meum. damnum autem aliquā do extimabitur. perinde ac si paries iste cecidisset. quod est si iste paries ita sit conquassatus vt nulla rōne ꝓsit. certe tūc non minoris est lis extimanda q̄ si cecidisset.

¶ Si vicinas. Ego habeo domum ruinosam iuxta tuas edes & tu domuz ruinosam habes iuxta meas. dō q̄ ego tibi & tu mihi cauere debes. alioquin & ego in tuam & tu in meam intrabis possess.

¶ Si pupillus. Cum pupillus doli capax non caueret de damno infecto: iudex iussit me intrare poss. cum intrare vellez pupillus prohibuit: certe tenetur mihi actio. in factum ad interesse meum.

¶ Si mandato. Cum non caverem tibi de damno infecto iudex iussit te intrare pos. & cum intrare velles mandato meo q̄dā te ꝓhibuit. dō q̄ ego teneor: act. in factū ad interesse tuū

¶ Non solum. Cum haberem domum ruinosam nolui cauere tibi de damno infecto: & sic iudex iussit te intrare possess. cuz intrare velles ꝓhibui. teneor acti. in factum. Secundo dicit cū velles intrare in pos. ex secūdo decreto ꝓhibui teneor. Tertio dicit cum tu missus esses ex secundo decreto & vna die exires de pos. & cū velles redire nō admisi te. vl̄ te deieci de pos. teneor tibi non solum act. in factum p̄dicta. sed etiam vtili interdicto vndevi. quando te deieci & publiciana: & si egeris cōtra me act. in factum alijs actio. agere non poteris. nam post quā ꝓsecut⁹ es interesse per act. in factū sufficit & ꝓtētus esse debes. ꝓtor ei vult vt dānū tibi emēdet: nō vt lucrū hēas ide

¶ Si ꝓcurator. Cū tu hēres domū ruinosaz iuxta meā ꝓcurator me⁹ fuit a te stipl'at⁹ de dā. infe. dō q̄ ex stip. ꝓcuratoris ac quiritur mihi actio.

Dum. Dicitur q̄ si dominus domus ruinose sit absens ex necessaria causa: ꝛ ideo quia nō cauit. est missus aduersarius in possessionem. certe ei reuerso reddetur possessio si caueat de damno infecto. ꝛ hoc petita prius in integrū restitutione. Idem intellige in fructuario ꝛ in creditore ꝛ in simili qui habeat in domo ista ruinosa ius.

¶ Siue edium. Siue timeatur de vitio domus siue operis appositi in loco vrbano vel rustico vel publico. maxime cauēdum est de damno infecto. ꝛ hoc dixit pretor.

i Inter fructuarium. Titius habet proprietatem: seius vsumfructum in quadam domo. hec domus in qua habet vsumfructū seius: minatur ruinam domibus alijs seij. vnde seius petit a titio sibi caueri. queritur an audiatur. ꝛ dicit̄ q̄ si solum minatur ruinam: tunc titius bene debet cauere. q̄d erit ecōtra. si titius habeat alias domos ibi vicinas: ꝛ petat a seio sibi caueri. ꝛ dicitur q̄ si seius faciebat aliq̄d op⁹ in hac domo in qua habebat vsumfructus: ꝛ ratione huius operis timebat titius ruinam: tunc seius cauere debebat. Quid autem erit si ipsa domus minatur ruinas: ꝛ fructuarius petat sibi caueri. non auditur cū ad eum spectet refectio. idem si titi⁹ postulauit sibi caueri a seio noie huius domus. nam non auditur cum ipse habeat aliud auxilium. s. stipu. de vtendo fruēdo quā p̄stitit seius in qua veniet ꝛ istud damnus: cum ad eū seium pertineat refectio: ꝛ sic si non facit: ꝛ ꝓpter hoc domus cecidit. tenetur ex predicta promissione.

s Ꝟ filiusfamilias. Filiusfamilias conduxit domum ꝛ in ea morat̄. cum esset ibi quedam domus que minabatur ruinam huic domui quā filius iste conduxerat. petijt filius sibi caueri. ꝛ cum sibi non caueretur petebat se mitti in possessionē. queritur an sit mittendus: ꝛ videtur q̄ non: ſz pater eius quasi filius non videatur damnum posse pati in rebus peculiaribus quas secum habebat in domo ꝺducta: sed tantū pater: sed tamen dicit q̄ pater ꝛ filius ambo mittēdi sunt in possessionē. cum vtriusq; videatur interesse. Hoc tamē fallit in casu. nam si filius conduxerat domum hoc pacto vt suo periculo esset domus. tunc quia ipse tantum esset obligatus acti. ex locato: ipse erit mittendus in possess. non pater.

s Ꝟ proprietarius. Titius habet proprietatem in domo que minatur ruinam ꝛ seius habet vsumfructū. hic titi⁹ cauit de damno infecto vicinis petentibus: ꝛ cum domus dedisset postea damnum vicinis hic titius conuentus ex ꝓmissione sua emendauit. dicitur q̄ seius qui habet vsumfructum debet conferre titio. ꝛ nisi conferat non vtetur vsufructu suo. Item econtra. pone q̄ hic seius cauit vicinis de damno infecto. ꝛ aliquid prestitit ex hac cauc. dicitur q̄ iste seius debet habere vsumfructus ꝛ proprietatem: donec titius conferat ei partem damni. ꝛ hec sunt vera siue magnum dānum datum fuit vicinis siue paruum.

p Lautius. Cum domus quedam minaretur ruinas ꝛ peterem caueri. venit quidam qui dicebat se dominus huius domus: ꝛ volebat absq; fideiussore cauere. ego negabaz eum dominum ꝛ dicebam titium dominum. vnde volebaz q̄ iste satisdaret sub hoc pacto: si appareat eum nō esse dominū Item volebam q̄ titius quē dicebam dominus pure caueret absq; fideiussore. queritur an audiar. ꝛ dicitur q̄ non. sed debeo eligere vnum ex his vt caueat mihi.

i Ex stipulatiōe. Domus tua tota minabatur ruinā: petij vt caueres. dicitur q̄ tu debes cauere insolidum. nā si pro parte vis cauere tantum non audiaris. ꝛ mittar in pos. totius: perinde ac si nullo modo caueres.

f Luminum. Vsus fluminum publicorum est cōmunis sicut vsus vie publice. ꝛ littorum fluminis cōmunis est vsus. Secundo queritur an in his publicis possit quis edificare. ꝛ certe auctoritate principis potest. Item opus in publico factum priuatus auctoritate principis destruere potest. ꝛ quod dixi q̄ potest edificare in publico est verum si sine incōmodo cuiusq̄ id fiat. Subsequēter dicit q̄ hic edificans debet cauere de vicio operis si opus minetur ruinam. non autē de vicio soli. ꝛ reddit rationem. sic apparet q̄ quando priuatus edificat est satisdandum. ꝛ hoc faciet iudex fieri. Quid autem si ipse iudex iussit opus publicum fieri: ꝛ timent de vicio eius vicini: quid facient. ꝛ certe adeant principem vel presidem prouincie si in prouincia fiat opus: qui prohibebunt id opus fieri. vel si iam erat factum tolli iubebūt. Ultimo reuertitur ad principiū. l. dicens q̄ dictum est fore cauendum ab edificante in publico de vicio operis: ꝛ damnum q̄ inde contingeret esse prestandum. est verum siue cōtingat dānum cum edificatur siue post.

¶ Adijcitur. Cum quis promittit de damno infecto debet ꝓmittere: per se ꝛ per heredes suos seu successores emendaturum damnū. qui autem contineatur sub hoc vocabulo successores: subsequenter dicit.

¶ Sed vt ne operis. Si timeo damnū ex vicio operis tui vel loci. debes mihi promittere de damno infecto. non autez satisdare. Secundo dicit q̄ h̄ est intelligendum de vicio operis contingente ex vetustate. Idem de vicio loci. Quid enim si habeo solum arenosum vel plaustrum q̄ minatur ruinam. nunquid debeo cauere. certe non. q̄ naturale vicium est.

¶ Hec stipulatio. Nomine domus tue: promisisti mihi de damno infecto. nunquid teneris quocunq; modo mihi dānū datum fuerit occasione domus tue. ꝛ certe si damnū mihi datur ex vicio operis teneris: sed si datur casu vt terremotu vel vi fluminis cecidit domus tua vel pars eius supra meam: nō teneris. Sed pone q̄ tegule siue cupi domus tue ceciderunt supra meam. ꝛ sic dānum habeo. nunquid teneris: ac si casu. vt per violentiam. ꝛ certe si vicio edificij id contingit teneris si vi ventorum ceciderunt non teneris. ꝛ hoc dixit seruꝰ. ꝛ labeo etiam istud dictus confirmat: ꝛ rationē subdit. quod enim ꝛc. Item pone q̄ ex multitudine aque superuenientis domꝰ tua cecidit supra meam: ꝛ sic mea oppressa incontinenti cecidit. nunquid teneris ex stipul. damni infecti. vt fuit de facto. nam quedaz aqua que appellatur auesa ita vna die creuit q̄ multe domus ceciderunt. ꝛ certe non. quia non vicio soli nec operis datum est mihi damnum. Sed pone q̄ aqua viciauit fundamentum domus tue. tandez aliquo tempore elapso infra qd̄ bene poteras iuuare domum tuam ne caderet: cecidit domus tua supra meam. nunquid teneris. ꝛ respondet q̄ sic. nam ex vicio domus tue passus sum damnum multum. nō refert an incontinenti cecidit: an postq̄ viciata sunt fundamēta ꝛ adducē simile de aquilia.

¶ Quāquā autem. Promisisti de damno infecto: si vicio operis datur damnum teneris. ꝛ hoc est verum quando tu vl̄ alius nomine tuo feceris opus: sed opus factum est te nolēte ꝛ te prohibere non valente: tunc si vicio operis talis dat̄ mihi damnum: non teneris.

¶ Preterea. Si habebas furnum ꝛ nomine eius promisisti de damno infecto ꝛ culpa furnarij dedit mihi damnū: non teneris. Secūdo dicit vbicunq; est ꝓmissum de damno infecto. ꝛ damnum sit datum casu fortuito cui nulla ope potest occurri: ꝓmissor non tenetur. ꝛ de hoc habuimus plura exempla. s. e. l. in. §. hec stipulatio.

Item apud viuianum. Nomine agri ꝛ arborum in eo existētium promisisti mihi de damno infecto. tandem postea vi tempestatis vel venti arbores agri tui ceciderunt in meum agrum ꝛ damnum mihi dederunt in vitibus meis vel segetibus. nū quid teneris. queritur. ꝛ dicitur q̄ non. ꝛ reddit rationem.

¶ Sed pone q̄ arbores fundi tui ex vetustate ceciderunt in meum agrum ꝛ damnum mihi tulerunt. tunc teneris.

¶ Idē ait. Noie meo edifi tibi ꝓmisi de dāno infe. postea edes mee vi tēpestaſ ceciderūt in domos tuas: ꝛ si domꝰ tue oppresse ceciderūt. q̄rit̄ an tenear tibi emēdare dānū. ꝛ dz q̄ nō

quia nullum damnū ꝛc. niſi in caſu vt ſi edes mee erant adeo debiles vt ꝑ minimam tempeſtatem ceciderunt. nam tunc teneor. poſtea loquitur labeo ⁊ reuertitur ad primum caſum huius. ℔. nam qđ dictum eſt ibi ꝙ ego dominus non teneor ſi vi tempeſtatis ceciderunt domus mee in tuas: verum eſt ſi incõtinenti ceciderunt. qđ enim ſi vicioſe facte ſunt ꝑpter tempeſtatem. ⁊ poſtea ex interuallo ceciderunt in tuas. certe tunc teneor quaſi ex vicio operis: nunc ſit datum damnū.

¶ Item videamus. Nunc vult dicere quando cõmittatur ſtipulatio damni infecti. ⁊ certe tunc cõmittitur quando dat̃ dānum vicio edium loci vel operis. Quid autē erit ſi puteus foderem in domo mea ⁊ caui tibi de damno infecto. nunc autem cum fodi vene putei tui p̄ciſe ſunt queritur an tenear ⁊ certe non teneor. ſed pone ꝙ in tantum fodi vt paries tuus ſtare non poſſit. quia totus deſtructus eſt. certe non teneor.

t Rebatius. In hac. l. ⁊ ſeq. pluribus modis poſſet poni caſus. tu autem ponas ſm ꝙ dominus meus ponit ⁊ gloſe tangunt b̃ modo. ⁊ in hac. l. ſic pone caſum. debebas ſeruit̃. domui mee altius non tollendi ne obſtet luminib⁹ mee domus: cum velles altius domum tuam ſeruientem edificare ꝑmiſiſti de dāno infecto. nunc adeo edificaſti altius ꝙ luminibus meis nocet. certe teneris ex ſtipulatione dāni infecti ad omne damnum quod habeo ex obſcuratione luminum.

p Roculus. Habebas domum iuxta meam nec aliquas ſeruit̃. mihi debebas. cum velles opus aliqđ facere in tua domo. puta eleuare eam. ⁊ timebam damnū ex hoc opere ꝑmiſiſti mihi de dāno infecto: nunc eleuata domo tua habeo dānum: vt quia obſcurata ſunt lumina domus mee. queritur an cõmittatur ſtipulatio. ⁊ dicitur ꝙ non. Idem eſt ⁊ ſi in fundo tuo feciſti cuniculum. i. riuum coopertum vel foſſam. ⁊ ſic aquā que veniebat ad fundum meum abſtuliſti. nam licet ꝑmiſeris mihi de damno infecto: tamen non teneris ob hoc. ⁊ reddit rationem.

p Lures. Plures habebamus domum communē iuxta tuam. tua minabatur ruinam. petimus vt ꝑmittas nobis de damno infecto: vis ꝑmittere. queritur an debeat quilibet noſtrum ſtipulari ſine adiectione partis ſue: ſic dicendo quilibet ꝑmittis de damno infecto. ⁊ dicitur ꝙ ſic. ſed ſi dicā ꝑmittis partem mei damni: non totum meum dānum ſz eius partem ſtipulor. ſecus autem eſt econtra. vt ſi plures ſint dominivicioſarum edium. nam ꝓ ſua quiſq; parte ꝓmittere debet: ne ſinguli inſolidum obligentur dom⁹. naz quilibet debet ꝓmittere ſua parte: quia domus eſt.

i Hanc. Ponit regulam ⁊ eam ꝓbat per quatuor exēpla. regula eſt talis ꝙ in ſtipu. damni infecti venit quanti intereſt ſtipulantis. Primū exemplum eſt tale. cū haberes domum ruinoſam iuxta meam: ꝑmiſiſti mihi de dāno infecto Item ꝑpter metum ruine domum meā fulſi. forte ligna groſſa ponendo ſupra meam ita ꝙ ſi caderet tua non poſſet mihi vel domui mee facere multum dānum. certe has expenſas recuperabo. quia h̃ ſaltem videtur intereſſe ꝙ impendi. Secūdum exemplum eſt tale. ego ⁊ tu habebamus communem domum. paries huius domus minabatur ruinam domui mee. ꝑ prie. feci expenſas in reficiendo huiuſmodi pariete. certe has expenſas recuperabo. vide hic glo. Tertium exemplū eſt. domus tua minabatur ruinam domui mee. ꝑmiſiſti mihi de dāno infecto. nunc inquilini qui morabātur in domo mea receſſerunt timore domus tue ruinoſe. ⁊ iuſtum habebant timorē ⁊ ſic non ſoluunt mihi penſionem totius anni ꝓut al's feciſſent. certe hoc dānum totum debes mihi emendare. poſtea loquitur ariſto iuriſconſultus ⁊ dicit: ſicut iuſtum timorem debent habere inquilini ꝑpter quē recedant vt damnū qđ inde habeo mihi emendes. vt. ſ. ꝓxime dictum eſt: ita primo exemplo noſtre. l. quando fulſi domum meā oportet me habere inſtum metum ꝙ domus tua ruinam minetur mee: vt ſic expēſas quas feci fulciendo domum meaz mihi reſarcias. Quartum exemplum eſt in. l. ſeq. que continuatur cum iſta ⁊ eſt tale cum domus tua minaret̃ ruinaz cauiſti mihi de dāno infecto nullus autem ſcolaris vult conducere domum meā ꝑpter ruinam quaz videtur minari domus tua ſupra meam: ⁊ ſic amitto penſionem. certe hoc totum dānum debes mihi emendare ⁊ ad hec omnia dāna cõpetit actio ex ſtipulatu.

d Omni infecti. Conceſſiſti mihi ius aque ducende ꝑ fundum tuum. nunc volo facere opus in fundo tuo per qđ poſſiz ducere aquam. vis ꝙ caueam tibi de dāno infecto: ſi hoc op⁹ daret tibi dānum. certe debeo cauere. Secundo queritur nūquid debeam cauere. i. ꝑmittere ſine fideiuſſore: an ſatiſdare. ⁊ certe videtur ꝙ ſatiſdare debeam. nam in alieno facio op⁹. ⁊ ſic tanquā de alieno debeo ſatiſdare. ⁊ hoc etiam voluit dicere labeo. ⁊ poſuit exemplū in eo qui facit riuum vel modulū in fundo alieno qui debet ſatiſdare de vicio huius operis: poſtea loquitur auctor. l. corrigens p̃dictaz reſpōſionē dicēs ꝙ ego debeo ꝑmittere abſq; fideiuſſore. ⁊ ſubdit rationem. In fine dicit qđ dictum eſt in opere qđ faciebaz gratia aque ducende: idem eſt in quolibet alio opere qđ faceres in tuo fundo iure ſeruitutis.

q Ei vias. Aliqui viaz publicam munūt ꝓpria auctoritate. vicini timent dānū occaſione huius munitionis. debent eis cauere de dāno infecto.

¶ Si controuerſia. Cum edificarez in quodaz ſolo: vicini timebant damnū ex hoc opere. ego volebaz cauere abſq; fideiuſſore cuz dicerez me dominuz huius ſoli. vicini negabāt me dominuz: vnde petebant ſatiſdari. queritur quid iuris ſit. ⁊ dicitur ꝙ debeo ſatiſdare ſub hac excep. ſcz ſi appareat me non dominum.

s Edibus meis. Ego ⁊ tu habebamus domuz communez iurta iſtaz. ego habebaz quādaz domuz meaz ꝑpriā. hec domus cõmunis minatur ruinaz mee ꝓprie. peto a te vt caueas mihi de damno infecto ꝓ parte quā habes in domo ruinoſa. queritur an debeas cauere. ⁊ dicitur ꝙ non. naz aliā viaz habeo. poſſuz enim reficere domuz iſtaz ⁊ partez expenſaruz petere a te act. ꝓ ſocio: vel cõmuni diuidundo. Et adducit ſimile. ego ⁊ tu habebamus domuz cõmunem: nec vllam aliaz ꝑpriaz ego habebaz. hec domus videtur cadere. tu autem non vis reficere: ſi peto a te vt caueas mihi de dāno infecto ꝓ qđ ſuſtinebo ꝑ parte mea ſi tota dom⁹ cadat: non debes cauere. naz aliud auxiliuz habeo. poſſuz enim reficere hanc domuz cõmunez ⁊ expenſas ꝓ parte tua a te petere act. ꝓ ſocio vel cõmuni diuidundo. naz ſcire debemus ꝙ cautio dāni infecti nunquā p̃ſtat̃ ſi alia via dānuz poteſt ſarciri.

i Aquilino. Locaui tibi domuz hec domus minatur ruinaz: vel alia mea domus ibi vicina minatur ruinaz ſup iſtaz ꝺductaz. vnde tu times dānuz in rebus tuis quas in domo conducta habes: ⁊ ſic petis vt caueaz tibi de dāno infec. certe non audiris ſed tu poteris recedere cū rebus tuis: duz tū ſoluas penſionez ꝑ tempore quo ſtetiſti. ⁊ ſi ꝓhibeo te recedere cuz rebus tuis poteris agere ex conducto contra me vt libere dimittaz te exire. ſi autez penſionez ꝑ tempore preterito non vis ſoluere. tunc poſſuz retinere res tuas cuz ſint mihi tacite obligate. ⁊ ſi iſta pignora que retinui interierint ex ruina vicinarum ediuz teneor etiaz act. pig. non ſolum ex conducto tibi emendare ſi poteraz iſtas res in tutiori loco poſuiſſe. hoc dicit hec lex cum. l. ſeq.

i A communis. Dic caſum in hac. l. ⁊ ſequen. ⁊ ſeq. put in gloſa ponitur.

c Emptor. Vendidi tibi domuz ⁊ nōduz tradidi. qđaz domus vicina huic vendite minatur ruinaz. tu petis tibi caueri de damno infecto a domino domus ruinoſe. certe non audiris. naz ad me venditorez hoc ſpectat: ⁊ ſi non faciaz teneor tibi ad dānuz tuuz: niſi in caſu: vt ſi ego venditor cuz vellez abeſſe: iſtaz domuz dedi tibi p̃cario ⁊ cõmiſi tibi in cuſtodiaz. naz a te ammodo ſpectat caueri. ¶ Si agri. Pars agri mei eſt viciosa: ſi nō caueo tibi de dāno infec. emittēd⁹ in poſſ. tm̃ partis ruinoſe. ſz quare ſecus eſt in domo. naz ſi pars domus mee minatur ruinaz: ⁊ non caueo vicino.

de dãno infecto. est mittendus in pos. totius domus respondet: quia in domo pars ruinosa trahit aliam: ⁊ sic de tota domo times dãnum. at pars agri ruinosa non sic trahit aliã partem agri. qđ autem de domo dictum est fallit in casu. nã si domus mea amplissima est ⁊ vna particula eius minetur ruinã ita ꝙ si caderet non sit verisimile ꝙ aliam domum traheret secum: ⁊ petatur a me cautio ⁊ nolo cauere. tunc aduersari⁹ me⁹ est tantum mittendus in pos. partis ruinose. ¶ Deducto. Pone casum vt in glo.

i Inter quos. Ego habeo domum ppriam iuxta tuam. in medio est quidam paries siue murus cõmunis. ħ paries minatur ruinam domui mee. vnde peto a te mihi caueri. queritur an debeas cauere. ⁊ respondet ꝙ sic in duobus casibus prim⁹ est quando tu solus edificabas super cõmuni pariete: ⁊ ex illo opere timeo dãnum in domum meam ppriam. nam in hoc casu debes mihi cauere. secũdus est quando ego ⁊ tu edificamus super cõmuni pariete: ⁊ timeo dãnum in domum meã que est multo pciosior ⁊ melior tua. nam ⁊ hoc casu debes mihi cauere. ¶ Si dominus. Possidebas domum ruinosam de qua tibi mouebatur controuersia a quodam qui se dicebat dominũ. nunc ego peto vt mihi caueas de dãno infecto. queritur an debeas cauere. ⁊ dicitur ꝙ sic. ⁊ si quid prestares mihi occasione huius cautionis. hoc imputabis aduersario tuo si apparebit eum dominũ: ⁊ si nolis cauere mittar in pos. ¶ Dãni. Queritur an is qui habet superficiẽ in solo alteri⁹ puta titij si timeat ruinam ex domo vicina: an possit stipulari de dãno infecto. ⁊ dicitur ꝙ sic. ⁊ etiam ipse titius qui est dñs domus soli poterit stipulari. ¶ Alieno. Queritur an procurator nomine dñi possit stipulari de dãno infecto. ⁊ dicitur ꝙ sic. ⁊ debebit ꝓmittere de rato. s. ꝙ domin⁹ habebit ratam ꝓmissionem factam procuratori suo. ⁊ iste qui ꝓmittit debebit adijcere in ꝓmissione se nolle teneri si stipulator appareat falsus ꝓcurator vel dominũ non habere ratum sicut cõtingit in stipulatione legatoꝝ. nam ꝓcurator legatarij qui stipulat de legato dando ipi legatario debet cauere de rato. ⁊ heres qui promittit debet ꝓmittere sub ea forma vt diri. s. in eo qui promittit de dãno infecto. Ultimo dicit ꝙ si dñs domus ruinose nolit cauere ille ꝓcurator postꝙ cauit de rato est mittend⁹ in pos. domus ruinose. etiam si opponatur ꝙ non sit procurator. ¶ In extimando. In hoc. §. potest pluribus modis poni casus: vno tamen ptentus ero habebas domum ruinosam iuxta meam. ꝓmisisti mihi de dãno infecto tandem post ea cecidit domus tua supra parietem dom⁹ mee: ⁊ sic paries meus oppressus cecidit. vnde refeci nouum parietem. teneris mihi inꝙtum expendi in nouo pariete. ⁊ ħ intellige si non excedat extimat. veteris parietis. nec etiam inspicietur in totum. nam picture si que erant in veteri pariete non extimantur. qa hec aggrauarent nimis promissorem.

e Ex dãni. Stipulatus fui a te dãni infecti. ⁊ postea ruit domus tua supra meam ⁊ eam destruxit ⁊ crustam siue picturam que erat in domo destruxit: non extimatur hoc damnum incrustationis siue picture. ¶ Quotiens. Ego ⁊ tu habebamus parietem cõmunem: ⁊ ibi iuxta habebam domum ppriam. paries cõmunis videbatur cadere. petij a te cauit. dãni infecti ⁊ eam prestitisti. tandem cecidit ⁊ dedit mihi dãnum queritur an tenearis mihi emendare. dicitur ꝙ non. ¶ Sed pone ꝙ tu parietem cõmunem ita pssisti siue oneraſti: ꝙ ob ħ cecidit: tunc teneberis. Sed pone ꝙ ego ⁊ tu simul onerauerimus ⁊ ob hoc cecidit domus: ⁊ dedit dãnum in tuis rebus ⁊ etiam in meis. tunc non teneberis: siue equale dãnum ego ⁊ tu habuimus siue ego maius ꝙ tu. ⁊ est ratio quia culpa mea sicut tua in hoc fuit. ¶ Quotiens. Plures habebãt domum cõmunem ⁊ timebant ex domo vicina ruinam. vnde stipulati fuerunt a domino domus ruinose de damno infecto. tandem postea datum est dãnum in domo eorum. vnde quilibet vult agere ex stipulat. queritur pro qua parte quilibet agat, ⁊ dicitur ꝙ quilibet aget pro parte sua dãni. Secũdo dicit. Pone econtra ꝙ domus plurium minatur domui mee ruinam. ⁊ promiserunt mihi de dãno infecto. ⁊ postea ccidit dom⁹ eorum supra meam: ⁊ sic datum est mihi dãnum. queritur qualiter agam contra eos ex stipulat. ⁊ dicitur ꝙ quilibet eorum tenetur pro parte dominica. ¶ Si plures. Plures habebant domum cõmunem ex disparibus partibus ⁊ timebant ex vicina domo ruinam. vnde petebant sibi caueri. dominus domus ruinose noluit cauere. ħ dicitur ꝙ omnes isti sunt mittẽdi in possessio. domus ruinose ⁊ equaliter.

i In reficiendo. Duo habebant cõmunem parietem siue murum. hic paries videbatur cadere. ⁊ sic quilibet istorum solus volebat reficere. dicitur ꝙ ille prefertur qui magis ydonee vult reficere. idem est si duo habebãt cõmunem riuum vel iter ⁊ quilibet contendit ꝙ vult reficere. nam ille prefertur qui melius vult reficere.

s Si seruus cõmunis. Plures habebant domum cõmunem iuxta tuam ruinosam. habebant etiam seruum communem. hic seruus nomine duorum stipulatus est de damno infecto. dicitur ꝙ acquiritur dominis: perinde ac si ipsimet essent stipulati.

d Amni. Titius promisit mihi de damno infecto. tandẽ tegule siue cupi domus sue percussi vento ceciderũt super cupos domus mee. ⁊ eos fregerunt. queritur an titius teneatur. ⁊ distinguitur. nam aut vetustate ⁊ infirmitate edificij ceciderunt cupi. ⁊ tunc tenetur: aut vento arduo: ⁊ tũc non tenetur. nec est vis etiam si in stipulat. expresse sit dictum ꝙ si qđ ruat de domo sua in meam ꝙ teneatur. ¶ Cum parietem. Ego ⁊ titius habebamus parietem cõmunem. iuxta istum parietem ego habebã domos proprias ⁊ titius domos pprias ibi similiter habebat. volebamus destruere istum antiquum parietem ⁊ reficere nouum meliorem. sed quia ego timebã ne ħ opus daret dãnum domibus meis ⁊ alijs meis rebus. ⁊ titius etiam timebat in suis: ipse ꝓmisit mihi de damno infec. si caderet hic paries supra meas domos vl aliqđ aliud damnum daret in rebus meis: ⁊ ego sibi. destructo pariete dñi nouus reficiebatur inquilini titij timore iusto ex hoc opere moti recesserunt ⁊ soluerunt pensionem pro tempore quo steterant ⁊ non pro toto anno. nunc titius agit contra me ex stipu. ⁊ petit ꝙ emendem sibi damnum pensionis amisse. queritꝝ an possit petere. ⁊ dicitur ꝙ nullus nostrum debebat ꝓmittere. nec aliquis nostrum cogebatur promittere. vnde male feci. nam nec extraneo petenti sibi caueri a me promisissem nisi pro parte mea. ergo etiam male in hoc feci ꝙ titio promisi insolidum veritamen si hoc feci scienter: teneor. ⁊ si soluam titio ⁊ velim repetere ab eo quasi hoc dãnum passus fuerim occasione huius operis. ⁊ sic ago ex stipu. non audior. nam hoc damnum passus sum quia promisi non ex occasione operis.

c Cum postulassem. Cum haberes domum ruinosam iuxta meam. petij a te extra ius vt mihi caueres. tu voluisti cauere. ⁊ postea anteꝙ de hoc adirem iudicem domus tua cecidit supra meam. queritur an debeas mihi dãnum emẽdare. ⁊ dicitur ꝙ non. quia mihi est imputandum: quare non citius adiui iudicem. Sed pone ꝙ adiui super hoc iudicem antequam caderet: ⁊ iudex precepit tibi vt caueres: ⁊ te cauere nolẽte iudex iussit me in poss. domus tue ire. ⁊ cum irem ad intrandum in poss. ⁊ anteꝙ intrarem domus tua cecidit supra meã. quid iuris erit. ⁊ dicitur ꝙ perinde est ac si ante intrassem pos. ⁊ damnum post datum esset. ¶ Damni. Cum possideres domum ruinosam: nec volebas mihi cauere de damno infecto. missus sum iussu iudicis in poss. ⁊ primo ex primo decreto: ⁊ postea ex secundo. dicitur ꝙ si teneo istam possessionem p decennium quasi dominus factus sum. ⁊ si ille cui primo obligaueras istã domũ ruinosam. velit ꝫ me agẽ hipothecaria: nõ audiẽ nisi velit mihi resarcire expẽsas qs in refectiõe h⁹ dom⁹ feceriꝫ: ſꝫ sec⁹ est in emptore, nã ille q̃ emit rem alij obligatam

si creditor velit auocare rẽ ab emptore p hypothecariã audiẽ nec tenetur refarcire precium quo iste emit. ⁊ sic non emendat dãnum eius. sed hoc ideo contingit: quia emptor sibi imputet cum talem rem emerit. naz ex arbitrio habebat a prin. emere vel non: sed hoc non contingit in misso ex causa damni infecti: quia ex necessitate: si volebat dãnum euitare habuit ire in possessionẽ.

a Quo. Debebas mihi seruire. altius non tollendi domum tuam. postea eam eleuasti altius ago contra te. ⁊ dico te non iuste edificasse: quia contra seruit. mihi debitã: tu dicebas q̃ feceras voluntate ⁊ ex concessiõe mea. non autẽ te volebas defendere in hac causa. dicitur q̃ ego sum mittendus in pos. domus tue. nec destruetur incontinenti hoc opus quod feceras. immo dabitur tibi a iudice dilatio infra quam tu probes de iure tuo. ⁊ si infra illam dilationem non probaueris. tunc iudex p̃cipiet destrui illud opus.

a De curatoris. Si ego ⁊ tu habebamus domũ cõmunẽ que erat tota ꝺquassata ⁊ destructa: ⁊ ego volebam eaz reficere p̃ parte mea: tu non. dicit q̃ curator rei pub. debet te cogere vt hoc facias. i. reficias. ¶ Domuz. Quidam habebat domũ iuxta plateã cõmunis: ⁊ hec domus erat ꝺquassata ⁊ p̃ parte destructa ⁊ videbaꝫ cadere: ⁊ sic plateã cõmunis deformabat. vnde potestas ciuit. de pecunia publica fecit reficere istam domũ. dicitur q̃ vsq̃ ad certum temp̃ dñis dom̃ debet reddere pecuniã ciuit. ⁊ recuperare domũ: ⁊ si nõ faciat istam domũ poterit vẽdere tanq̃ suam.

q Quod ꝺclaue. Casum huius p̃n. dic vt in glo. dñi mei q̃ incipit q̃dã duas domos ꝛc. ¶ Sed ⁊ labeo. iste. §. plañ est

s Iquis ad demoliendũ. Si quis vendat domũ ementi cã destruendi eã ⁊ reuendẽdi singulas eius partes: ⁊ vẽdens hoc sciebat vterq̃ punitur: sed si destruat causa vendẽdi marmora que ibi sunt vel colũnas ad opus publicum faciendum ⁊ vendat, bene potest.

¶ De aqua pluuia arcenda. Rubrica.

Si opus in fundo tuo feciſti ꝓpter quod aqua pluuialis det in rebus meis dãnuz agere possum ego ꝺtra te act. aque pluuie arcende vt auertaꝫ aqua. Secundo dicit quid sit aqua pluuia. Tertio dicit q̃ hec actio locum habet dãno nondum dato: opere tamẽ iam facto ex quo timeo dãnum. ¶ Toties. Tunc habet locum hec actio quãdo feciſti opus in fundo tuo: per qõ aqua pluuialis aliter fluit q̃ ex natura soleret: ⁊ dat mihi dãnum qõ ante non faciebat. ⁊ ponit exempla, qualiter dat dãnum. si enim ⁊ ante hoc opus idem dãnum habebam: nõ hz locum hec actio. ¶ Neratius. Inter meum ⁊ tuũ p̃diuz erat palus. crescebat veniebat aqua in meũ agrum: ⁊ sic longissimis temporib̃ sustinui. tandẽ ego feci fortẽ ripam meo p̃dio ⁊ sic palude crescente ex aqua pluuiali aqua non poterat intrare meũ p̃dium vt solebat: intrauit p̃dium tuũ ⁊ aliorum vicinorum. dicitur q̃ tu ⁊ vicini possunt agere ꝺtra me acti. pluuie arcẽde. per quã cõpellar destruere opus qõ fecerã. ¶ De eo opere. Licinus meus fecit opus in fundo suo causa colẽdi sui fundi: per qõ opus aqua pluuia mihi nocet. q̃ritur an possim agere ꝺtra vicinum p̃dictum vt destruat illud opus. ⁊ q̃ntus mutius iurisconsultus respondet dicens q̃ p̃ opere aratro facto causa fundi colendi non competit hec actio. trebatius autem dixit q̃ pro opere facto causa frumenti querẽdi non cõpetit hec actio. sed ſi aliud agitur vt fiat opus bene cõpetet. sed certe trebatius nimis stricte locutus est. nã ſi op̃ fossorium fiat gratia agroz siccandorum: qõ opus mihi noceat: bene possum agere vt destruat ꝑm eum: qõ tamen falsuz est. nam possum agere niſi illud opus fiat animo nocẽdi. itez in eo qõ dixit trebatius. ſ. ſi fiat opus causa frumenti tantum querendi nõ posse agi nimis stricte locutus fuit. nam idem est in quolibet terre fructu. ⁊ istum casum habes. j. e. §. labeo etiã ꝛc. Mutius in duobus corrigitur. dixit enim de opere facto aratro causa fundi colendi non habere locum hanc acti. nam ⁊ si non aratro fiat opus sed alio quocunq̃ instrumento dũmodo fiat gratia colendi agri non habere locum hanc actionem vt patet in fossa. ⁊ j. ꝓme ⁊ in salictis. vt. j. §. sed ⁊ apõ Item sabi. item in alio corrigitur. nam dixit omne opus aratro factum gratia fundi colendi non venire in hanc actionez nam hic restringitur ad eum casum quando sine his operib̃ non posset serere. nam ſi posset serere sine sulcis aquarijs: bene venirent in hanc actionez vt destruantur. vt. j. §. sed ⁊ si q̃s ⁊ hoc, dicit' vsq̃ ad. §. idem ait. ¶ Idem ait. Si aqua ex fundo meo naturaliter decurrat in tuum fundum: nõ teneor hac acti. sed ſi opere facto currat aliter q̃ de natura solet: teneor hac actio. ¶ Idem ait. Aquam pluuiam in fundo meo cadentem possum eam retinere: dum tamẽ opus ꝓpter hoc nõ faciaz in alieno. Secũdo dicit aquã superhabundãtẽ in fundo tuo possum facere deriuari in meum fundum: dummodo non faciam opus in tuo fundo. ¶ Deniq̃. Faciebaz puteũ in fundo meo: ⁊ venas fontis vicini p̃scidi. queritur an tenear ⁊ dicitur q̃ ſi hoc faciebam causa meliorandi fundum meum non animo nocendi: non teneor. ¶ Item sciendum. Ex fundo meo superiori naturaliter aqua decurrebat in tunz fundũ inferiorem: nunc tu feciſti opus in fundo tuo: ita q̃ aqua non potest decurrere in tuum fundum. dicitur q̃ agã contra te act. aque pluuie arcende. vt illud opus remoueas. ⁊ econtra ſi feci opus in meo fundo: per qõ aqua ex meo fundo magis repente veniat in tuum fundum: teneor vt remoueam illud op̃ ſi autem ex fundo meo superiori aqua naturaliter in tuum fundum venit: ⁊ det tibi dãnum: tibi non teneor. nam non aqua sed loci natura dicitur tibi nocere. ⁊ vt breuiter dicam: tũc habet locum aque pluuie arcende. quando aqua pluuia potest tibi nocere non naturaliter sed opere a me facto: niſi opus fieret gratia agri colendi. Ultimo exponit quedam verba que dixerat circa p̃n. l. §. atq̃ imbre excrescit. ⁊ dicit eam aquã dico crescere imbre que colorem mutat vel valde excrescit.

¶ Item sciendum. Hec actio habet locũ quando aqua pluuia opere facto nocet agro alicuius: ſi autem noceret edificio vel domui alicuius: non haberet hec actio locum. sed illa sez negatoria per quã dicet ius non esse stillicidia vel flumina immittere. plus etiam dicit labeo q̃ actio aque pluuie cõpetit agris. at actio de fluminibus ⁊ stillicidijs est generalis ⁊ habet locum in agris ⁊ edificijs. puta dicit q̃ ex quo datur dãnum agris per aquã pluuiã opere facto non est vis ex quo loco veniat dãnum siue ex alio agro siue domo siue loco sacro: siue non. Item ſi aqua veniat ex edificio ⁊ noceat edificio vl̃ agro potest agi etiã actione de fluminibus ⁊ stillicidijs.

¶ Apud labeonem. Si aqua fluens ex agro meo noceat loco tuo posito inter continentia edificia non teneor aque pluuie ar. act. sed secus econtra. ¶ Sicut autez. Hec actio aque pluuie ar. habet locum quãdo per opus aliqõ factum aqua pluuia mihi nocet. non autem ſi non ꝓſit cum ꝓdesse cõ sueuit. ⁊ hoc etiam dicit offilius. ¶ Sed ⁊ si vicinus. Si dominus superioris fundi tollat opus qõ fecerat: ⁊ sic aqua pluuia naturaliter veniens ex superiori fundo noceat non habet locum hec actio. sed ſi magis repente veniat q̃ ꝓius nõ fracto opere. habet locum hec actio . ¶ Deniq̃ ait. Dicitur q̃ aliquando consueuit tale pactum apponi inter dominum superioris fundi ⁊ inferioris. scilicet q̃ liceat inferiori facere aggeres vel fossam in fundo superioris: ita q̃ aqua non currat in inferiorem fundum. ſi autem hoc pactum non apponatur: tunc debet ⁊ cogitur suscipere aquam superioris fundi ⁊ sic sicut pinguedo ex superiori fundo vadit ⁊ decurrit in inferiorem fundum: ita ⁊ b̃ incõmodũ sustineat. ſi autem non inuenitur pactio aliqua facta inter eos: tunc seruatur vetustas tanq̃ lex. ⁊ hoc idẽ contingit in seruit. vt qui est vsus seruit. non vi nec clam nec precario: perinde habetur ac ſi haberet ex

i Summa. Aliquando inferior ꝓpacto. locus superiori seruit ex lege. id est ex pacto. aliqñ natura loci, vt quãdo naturaliter currit aq̃ ex superiori in inferiorẽ

aliq̃ ex vetustate.vt exẽpla habuim⁹.ſ.l.pri.circa finẽ.

¶ Apud labeonẽ. In fundo inferiori erat quedaz fossa gr̃a agrozũ si ccandoz.z non extabat memoria quando facta essz in illa fossa decurrebat aqua ex supiozib⁹ fundis.nũc dñs in cuius predio erat fossa non vult purgare nec patitur purgari illam foueam cum esset plena lapidibus vl̃ terra.z sic aqua restagnat in superiozes fundos, dicitur q̃ domini supiozum fundoz pñt agere act.aque plu.ar.ꝯ inferiozez: vt vl̃ipe purget vel patiat ab eis purgari illã foueã. Idẽ multo magꝭ seruãdũ est in hoc casu.nã si inter meũ fundũ z tuũ erat fouea q̃ erat cõis.ſ.mea z tua.z in ea decurrebat a qua ex meo fundo z tuo:z cũ esset plena lapidib⁹ vel terra z vellẽ purgare eam partẽ q̃ mihi accedit z tu nõ dimittꝭ agã contra te act. aque pluuie ar. ¶ Cassi⁹ ait. Si ciuitas faciat fieri aliqd̃ op⁹ causa aque mittẽde:licet occasiõe illi⁹ operꝭ habeã dãnum: nõ tñ habeo hãc act.idẽ est z si operꝭ ex quo timeo dãnũ memoria nõ extat q̃ sit factũ. ¶ Apud alphenũ. Done casum vt ex glo.colligit̃ q̃ incipit in cui⁹ pdio ꝛc. ¶ Itẽ varus. Aggerez q̃ erat in fundo tuo vis aque deiecẽ.z ita aqua pluuia q̃ mihi pus nõ nocebat:mõ nocet.nũc volo agere ꝯ te act. aque pluuie ar. vt tu reficias aggerẽ:q̃rit̃ an possim.z dicit varus fore distinguẽdũ.nã si naturalit̃ erat agger nõ possum agere. Idem si manu fact⁹ sed ei⁹ memoria nõ extabat.si aũt extet tũc possum agere. Labeo aũt dicit q̃ si manu fact⁹ sit agger.z si memoria ei⁹ nõ extet agere possum vt reponat̃.nã hac actiõe neminẽ cogi posse ꝛc. Sz in naturali aggere destructo hẽbo salem vtilẽ act. vel interdictũ: vt me dimittat reficere. hꝫ enim eq̃tas suggeritz si iure stricto deficiam⁹ ¶ Apd̃ namusaz. Aq̃ ex supiori agro ibat in inferiorẽ p q̃ndã foueã naturaliter factã:vna die aqua crescẽs p nimiũ totã illã foueã repleuit lapidib⁹ z terra:ita q̃ aqua ampli⁹ intrare non põt:z sic aqua remanebat in supiori agro.z sic supior ex hoc dãnum habebat nũc supior vult agere ꝯ inferiorẽ vt sinat purgari illã foueam q̃rit̃ an possit.z dixit namusa q̃ sic.labeo aũt ꝯriuz dixit hac rõne.nã sicut ex natura seruiebat inferior fund⁹ supiori: si cuz p se natura agri fuerit mutata equo aĩo vnũquẽq̃ ferre debere.postea iurisc̃sult⁹ sniam namuse approbat eq̃tate plenaz ¶ Idẽ labeo ait. Ex agro meo aqua decurrebat in tuũ inferiorẽ:z sic sepe currẽdo excauauit in fundo tuo.i. fossam fecit z sic aqua in illã fossaz decurrit.nũc fossa repleta terra vel lapidib⁹ aq̃ restagnat in supiorẽ agrũ.ór q̃ nõ possum agere tecũ vt purges vel purgari sinas.z hoc dixit labeo.si autẽ iure seruitutꝭ illa fossa facta sit cui⁹ memoria nõ extat: tũc bñ possum agere vt reficias. ¶ Idẽ labeo. Nunc dicit q̃ q̃rit̃ an extet memoria facti operis vel nõ:nõ est necesse q̃ dicat̃ dies z ꝯsul sub quo factũ fuit op⁹.sed sufficit si sciat̃ factũ esse.i. factuz esse nõ ambigat̃ z vt breuiter dicã.nõ est necesse q̃ testes dicãt se vidisse q̃ id op⁹ factũ sit:sz sufficit si dicãt se audiuisse eos q̃ memoria tenuerint.i.dicãt q̃ audiuerint quosdã dicere q̃ viderũt q̃ illud op⁹ factũ fuit. ¶ Idẽ labeo. Si vicin⁹ fecit aliqd̃ op⁹ in fundo suo p qd̃ aqua fluminis q̃ inde ibat nõ iuit.z sic aqua iuit ad fundos alioz z dabat eis dãnũ. q̃ritur an vicini possint agere ꝯ istũ act.aque pluuie ar.ór q̃ non si iste fecit cã vitãdi dãni:nõ vt vicinis noceret. Scõo dicit.si fund⁹ tu⁹ ꝯz meo fundo seruit̃.recipiẽdi aquã ex meo fundo:z sic aquã recipias.nũc velles agere ac.aque plu.ar.ne ĩmittaz aquã.ór q̃ nõ potes.z hoc etiã dixit labeo.

a Apud trebatiũ. Done casum vt in glo.z literã expone vt in glo. ¶ Idẽ trebati⁹. Ex balneo vicini aqua calida decurrebat in locũ alteri⁹ z nocet ei.ór q̃ nõ hz hãc act.intelligas tñ q̃ hz negatoriã.put ór in glo. ¶ Si vicin⁹. Ór tñ habebã quaz certo tpe anni irrigabã:z aqua de qua irrigabã recedebat in fũdo inferiori.nũc de orto feci pratũ:z sic cepi sepi⁹ irrigare: z sic sepi⁹ q̃ ꝯsueuerit ibat aq̃ in fũdo inferiori z cepit ei nocere:q̃rit̃ an inferior possit agere ꝯ me act.aq̃ pluuie ar.vel de dãno infecto.ór q̃ nõ.nisi ego cõplanauerim locũ siue fundũ meũ.vt sic citi⁹ aqua iret in inferiorẽ.nam tũc teneor hac act.aque pluuie. ¶ Aque pluuie. Dicit̃ q̃ actio aq̃ plu.ar.dat̃ ꝯ eũ qui in suo opus fecit.si aũt fecisset in publico nõ tenet̃.mihi est iputãdũ q̃re nõ feci mihi cauei de dãno infecto.sz si fecit in puato op⁹ iuxta qd̃ erat public⁹ loc⁹:z post ea me⁹ fund⁹ ex illo ope dãnũ habet:bñ habeo hanc actio. ¶ Necq̃. Dt q̃ fructuario nõ dat̃ hꝫ actio directa nec ꝯ euz q ¶ Clanc̃q̃. Licet ꝯ dominũ operis tantuz detur actio aq̃ plu.ar.tñ in casu etiam ꝛra nõ dominũ datur. vt si aliquis monumentũ fecit.tandẽ est ibi aliquis sepultus:z sic locus est factus religiosus.ex hoc sepulcro aqua pluuia nocet alicui.agetur ꝛra illum qui fecit monumẽtum hac acti. quia fuit domin⁹ cum opus fiebat.licet nunc nõ sit domin⁹. z ille si iussu iudicis destruat nõ per hꝫ tenetur actione sepulcri violati. ¶ Julian⁹ quoc̃q̃. Feci opus in fundo tuo per quod aqua pluuia mihi nocet.nunc cepi agere contra te acti. aque pluuie ar.pendente hac causa alienasti fundum in quo feceras opus dicitur q̃ nihilomin⁹ ꝛra te ꝓcedam: z de ꝓterito dãno.z de opere restituẽdo z etiam de futuro dãno.ſ.qd̃ post alienationẽ ꝯtingit habeb̃ ratio. ¶ Idem iulianus. Dicitur q̃ actio aque plu.ar.datur ꝛra dominũ faciẽtẽ opus in fundo suo. sed quid si colonus tuus fecit opus in fundo tuo te ignorante:per qd̃ opus aqua plu.mihi nocet:nunqd tu teneris hac acti.z dicitur q̃ non teneris nisi vt prestes patientiaz colonus tamẽ tenetur interdicto qd̃ vi aut clam ad ꝓstandaz impensam q̃ fit in destruendo ope z ad emẽdandũ dãnũ si qd̃ ex hoc opere contingit:postea dicit q̃ quando destruo illud opus in tuo fundo factuz a colono tuo si tu domin⁹ petas cauei a me de dãno infecto:debeo cauere. Ultimo dicit ea que dixi in colono faciente opus in fundo domini: dño ignorante:habent locum in ꝓcuratore faciente opus in fundo domini dño ignorante.

s Idem colonus. Idem dicit qd̃ dictum est.s.ꝓximo. añ.ſ. idem iulianus.vnum tamen addit q̃ si colon⁹ fecit op⁹ dño sciẽte: q̃ dñs tenetur etiam interdicto qd̃ vi aut clã

s Itertius. Tertius vicinus meus fecit opus per quod aqua veniebat in fundo vicini mei:z postea in meo fundo, z dabat meo fundo dãnum.dicitur q̃ possum agere acti. aque plu.ar.vel cum tertio vicino vel cũ ꝓximo. ¶ Si ex plurium. Si ex fundo plurium aqua mihi nocet:agam contra quẽlibz dominoz z pro sua parte quilibet ꝯdemnatur. si autez ex fundo cuiusdam noceat aqua fundo plurium:quilibet aget pro parte sua. ¶ Inde quentur. Si ego⁹ z tu habemus fundum communẽ z tu habeas alium fundũ ꝓprium:z ex tuo fundo ꝓprio aqua noceat cõmuni fundo.agam contra te acti.aque pluuie arcẽ. ita tamẽ vt tantũ pars dãni prestetur, econtra si cõmunis fundus noceat tuo ꝓprio ages contra me:sed tãtũ partem dãni consequeris. ¶ Si quis priusq̃. Fe. isti opus in fundo tuo:per qd̃ aqua plu.meo fundo nocet antec̃q̃ agaz contra te istum meũ fundũ alienaui.dicitur q̃ hec actio trãsit ad emptorem. ¶ Aque pluuie. Dicitur q̃ actio aque pluuie ar.est in personam.nam qui ea tenetur est personaliter obligatus. ¶ Officium. Nunc dicit qd̃ sit officium iudicis cognoscentis super hac act.z est tale q̃ si ago contra eum qui fecit opus in fundo suo:per qd̃ aqua plu.mihi nocet:iudex iubeat illum destruere illud z dãnũ faciat sarcire qd̃ post litem ꝓtes. detur.dãnum autem qd̃ ante litem ꝓtesta.cõtigerit veniet in hac acti.sz alia act.petet̃ vt ĩ gl.ór. ¶ Celsus scribit. Si feci op⁹:per qd̃ aqua pluuia tibi noceat:teneor destruere mea impensa.si autem alius me ignorante in fundo meo vt colonus vel simil̃:teneor tantuz prestare patientiam, sed si seru⁹ me⁹ fecit opus in fundo meo liberor dando,p noxa.si autem is fecit:cui postea successi teneor emendare dãnuz pinde ac si ego fecissem.

i Scum quo. Si fecisti opus in fundo tuo:per quod aq̃ pluuialis mihi nocet:z agam contra te hac acti.non liberaris si cedere velis loco.nam personaliter teneris.sec⁹ autem esset in eo qui emet ab isto faciente.nam si agam contra emptorem z velit cedere loco:liberatur cuz nõ teneret̃ nisi ad patientiam,

ſ M concedendo. Si in tuo fundo oriſ aqua ⁊ vis concedere ius aque ducende mihi: debet requiri etiã consensus eoꝝ ad quos eiꝰ aque vsus ptinet. vt qꝝ habent vsufruc. in eo fundo vel aliqõ ius ſiſe vel fuitutẽ aq̃ habebant

ſ M dicẽ. Jn fũdo meo oriſ aqua. vẽdidi iſtũ fundũ titio sub pacto adiecto in diez: tu vis impetrare ius aque ducẽde dꝛ ꝙ debes impetrare ⁊ a me ⁊ ab emptoꝛe. ⁊ reddit rõnem. ¶ Nõ aũt. Habebas ius ducẽdi aquã ex fundo meo. nũc quidã alius velꝫ habere simile ius. dꝛ ꝙ debꝫ impetrare ⁊ a me ⁊ a te iſtud ius. ⁊ reddit rõem

ſ J aũt. Plures erant dñi fundi in quo aqua oriebaſ: si tu vis habere ius aquã ducendi ex fundo iſto debes hꝛe cõsensum oĩm dñoꝝ. sed pone ꝙ quidã ex dñis cõcesserunt tibi ius aque ducende ⁊ tu duxiſti: dꝛ ꝙ non tenuit hec ꝺcessio. si tñ alij dñi postea tibi concedant: confirmaſ. ¶ Si flumen. Ex flumine nauigabili: nõ põt pꝛetoꝛ nec aliquis alius concedere alicui ius aqueducẽde. qꝛ flumẽ ꝛc. idem est ⁊ si flumẽ iſtud decurrens in aliud flumẽ faciat illud nauigabile.

ſ Epꝛa iter. Habebã ius itineris per fundũ tuũ. tu vis in itinere ducere aquã: ⁊ supꝛa iter vis facere arcũ per quem vadã. dicit ꝙ nõ potes me inuito: nec etiã ego possuꝫ. sed pone ꝙ ego volo facere pontẽ in illo itinere. qꝛ erat ibi malus trãsitus forte in hyeme. dicit ꝙ possuꝫ. sꝫ pone ꝙ habeo ius ducendi aquã per riuũ tuũ: nũc in illo riuo volo facere specũ i. fossam. dicitur ꝙ nõ possuꝫ. ⁊ reddit rõem in textu ⁊ in glo. ¶ Lassius. Si ex cõmuni fundo aqua mihi noceat: possum agere vel cũ vno vel cũ singulis. idẽ est si ex fundo tuo aqua noceat fundo pluriũ. nã vel vnꝰ eoꝝ: vel oẽs poterũt agere ꝺ te: ⁊ vno agente: alioꝝ actio euanescit. Jteꝫ si agam cuꝫ vno pluriũ dñoꝝ fundi ex quo aqua mihi nocet: ⁊ destruxerit opꝰ ceteri liberanſ. iste tñ qui destruxit expensas quas fecit in destruendo recuperabit act. cõi diui. a socijs. ¶ Non vtiq̃. Jlle qui fecit opus teneſ aque plu. ar. act. Jtem ille qui mãdauit opus fieri de quo dic. vt. s̃. l. quãuis. ĩ fi. ⁊. l. si colonꝰ. ĩ fi. ¶ Apud ferocẽ. Plures dñi fundi erant. vnꝰ fecit opus in fundo alijs ignoꝛantibꝰ vel nõ auctoꝛantibꝰ ꝓpter qõ opꝰ aqua plu. mihi nocet. q̃riſ si agam ꝺra eum qui opus nõ fecit act. aque plu. ar. ad ꝙd teneaſ. et certe dicit ꝓculus ꝙ tenetur sua impensa destruere opus: ⁊ recupabit has impẽsas ab eo qui fecit opus act. cõi diui. sed feroꝝ iuriscõsultus dixit ſ. ꝙ ille qui nõ fecit opus nec fieri fecit: teneaſ tãtũ pstare patientiã. ille aũt qui fecit tenetur suis impensis destruere. ⁊ reddit rationẽ. ¶ Officiũ. Nunc dicit qõ sit officiũ iudicis cognoscentis sup hac act. ĩ hoc cãu pone ꝙ plures erant dñi fũdi: fundo quoꝝ aqua nocet ex fundo vicini. vel ex fundo quorũ ꝓpter opus qõ est ibi factũ aqua nocet vicino. nunc agiſ cõtra vnũ dñoꝝ act. aque plu. ar. nũquid tenebitur insolidus etiã eius dãni qõ post lit. con. accidit. ⁊ vidꝛ ꝙ sic sicut vnus ex dñis teneſ insolidũ noꝛali ex delicto fui cõmunis. ⁊ q̃q̃d pstabit recupabit a socijs act. cõi diui. Jtẽ vidꝛ ꝙ teneaſ tm̃ pꝛo parte sua. sicut video in act. dãni infecti. nã si plures erãt dñi fundi vel domꝰ ex quo vel ex qua timeo dãnũ: si agam ꝺ vnũ: nõ teneſ nisi pꝛo parte sua. Vltimo soluit ⁊ dicit ꝙ idez est seruandũ in questione ꝓdicta qõ dictũ est in act. dãni infecti. s. ꝙ teneaſ pꝛo parte. sed quid erit in alio cãu: vt si fundo pluriũ aqua noceat ex fundo vicini: an vnꝰ ex dñis aget insolidũ. ⁊ dꝛ ꝙ sic: dũ tamen dãni qõ post litẽ conte. accidit condẽnatio pꝛo parte fiat. ¶ Si ex pꝛiuato. Ego ⁊ tu habebamus fundũ cõem. Jtem tu habes fundum pꝛopꝛiũ ibi iuxta ex quo fundo tuo pꝛopꝛio aqua nocet fundo cõmuni. q̃ritur an possim agere pꝛo parte mea. trebatius aũt dicit. ꝙ si pꝛo pter opus manufactũ a te in fundo tuo pꝛopꝛio: aqua nocet cõmuni: tunc agam vt destruas illud opus. si autez vi fluminis aqua aliter fluat ex fũdo tuo pꝛopꝛio in cõmunẽ: tunc ad patientiã tantũ pꝛestandam teneris.

e Optoꝛ. Si feciſti opus in fundo tuo ꝓpter qõ aqua plu. mihi nocet. postea vendidiſti iſtũ fundũ: dicit ꝙ emptoꝛ non teneſ nisi ad pacientiã, ⁊ hec sunt vera nisi emptio fuerit simulata. idem est si duo habebant fundũ cõmunez: ⁊ vnꝰ eoꝝ fecit in eo opus. nam nõ teneſ alter nisi ad patientiam. postea dicit ꝙ qui fecit opus in fundo suo: si donet fundum postea alij donatarius debet tantũ patientiã pꝛestare: idem est si legaret. venditoꝛ autẽ vel donatoꝛ tenetur interdicto ꝙ vi aut clam. ut impensas in destruendo sartiat, ⁊ hoc dicit h̃ l. cum sequẽti.

a Theius ait. Jlle qui fecit opus in fundo suo per qõ aqua plu. meo fundo nocet: si vendat funduz suũ in potentioꝛem infra annũ vtilem act. ꝙ vi aut clam. post annũ de dolo cum eo agere potero. ¶ Cum agitur. Si in fundo tuo vicio loci: vt quia palustris: pars aliqua fundi tui subsederit. id ẽ quodãmodo nabisauit ⁊ sic aqua accepit ibi crescere: ⁊ dat mihi dãnum: non teneris. idẽ est ⁊ si opus in fundo tuo feceras quod postea perfundauit. nam si aqua crescens in eo loco dat mihi dãnuz non teneris. que dic. vt in glo. ¶ Jn hoc iudiciũ. Jn act. aque plu. ar. venit dãnum qõ spectatur venire sicut in act. dãni infecti. licet in certis act. veniat tantum pꝛeteritum. si autem aqua plu. ex opere a te facto det mihi dãnũ tunc agam act. quod vi aut clam. si autem timeo dãnuz post sententiã iudicis euenire: tunc petam mihi caueri de dãno infecto: vel vt destruas opus absq̃ meo periculo. si autez post litem contest. opus aliquod factum est ex quo timeam: tunc agendũ est de nouo. aliquãdo autez non agetur de nouo immo destruetur scilicet opus quod est factum post litem consi cõiunctum siue cõnexum cum pꝛimo sit: ita ꝙ pꝛimũ sine hoc tolli siue remoueri non potest. ⁊ hoc dicit hec lex cũ. l. sequẽti

p Ost venditionem. Feciſti opus in fundo tuo ex quo timeo dãnum meo fundo. egi contra te act. aque plu. ar. pendente iudicio alienaui funduz meum. postea datũ est dãnum. dicitur ꝙ mihi condemnaris: ⁊ quicquid consequar reddam emptoꝛi. sed pone ꝙ tu alienaſti tuũ fundum anteq̃ agerem contra te: tunc agam ꝺra emptoꝛez vel contra te intra annum: si causa euitandi iudicij alienaſti.

ſ J pꝛius. Concessiſti mihi ius aque ducende ex fundo tuo de nocte. postea concessiſti: vt de die ducerem. postea steti per. x. an. vel. xx. ꝙ tantum duxi aquam de nocte ⁊ non de die. dicitur ꝙ amiſi ius ducendi de die: cum one essent fuit. ¶ Recte. Pone casum vt in glo. ac. ¶ Via publica. Pone casum vt in glo. ⁊ expone litteram vt in glo. ac. ¶ Licet. Habebaz duos fundos vicinos. vnus fundus erit iuxta tuum. concessiſti mihi ius aque ducende per fundum tuum ad meũ fundum vlteꝛioꝛem. dicitur ꝙ tenet seruitus: quẽadmodum si in medio inter tuum fundum ⁊ meum esset via publica vel flumen publicum quod vado transiri potest: constituit seruitus aque hauriende potest. si autez interueniat locus sacer vel religiosus: tunc nec aque ductus nec haustus seruit? constitui potest. sed pone ꝙ inter meum fundum ⁊ tuum seruientez: est in medio fundus titij. dicitur ꝙ seruitus potest teneꝛe: ⁊ si hic fundus medius mihi debeat seruitutem. idem ẽ si inter fundum meum ⁊ flumen publicum: sit fundus titij: si volo haustu ducere aquam ex flumine publico: non possum nisi titius concedat mihi seruit. itineris.

ſ J in publico. Si opus est factum in loco publico: per quod aqua plu. mihi nocet: non possum agere hac act. secus autem est si inter meum fundum ⁊ tuum: sit locus publicus in medio. naz si tu facis opus in fundo tuo per quod aqua plu. mihi nocet teneris. ⁊ reddit rationem diuersitatis. ¶ Sine. Per te videas. nam leuis est.

ſ Abinus. Leuis est hec. l. ⁊ sequens q̃ cõtinuaſ cũ ista.

ſ J meo. Jn meo fundo fons oriſ: vene cuiꝰ veniunt ex fundo tuo. tu incidiſti venas: ita ꝙ meꝰ fons siccatus ẽ non causaris.

ſ J vsusfructus. Titius legauit sempꝛonio vsufr. fundi dꝛ ꝙ heres titij hꝫ act. aque plu. ar. cõtra illũ qui facit opus in fundo suo ex quo timeat dãnũ. ⁊ ipse ea actõ teneaſ: si facit opus. Scdo dicit. pone ꝙ hic heres facit opus ex quo timet dãnũ fructuariius: an aget hac act, fructuariꝰ. dꝛ ꝙ aget inſ

dicto qđ vi aut clam:si fecit opus clam.alioqn aget vtili act. aque plu.ar. ¶Non aliter. Ille qui tenet hac act.debet de struere opus ita q aqua plu. mihi nō noceat. ¶Ultimo dicit si fructuarius facit opus per qđ aqua plu.mihi nocet: tenet ꝓprietari⁹ directa act.aque plu.ar.fructuari⁹ ꝛ̄o vtili.

q Quod principis. Leuis est.

v Icinus. Potest quis arare fundū suū r facere ibi sulcos cā frumenti querēdi' licet p hoc aqua plu. mihi noceat.si aūt facit quis fossas in fundo suo ita q aqua plu. mihi nocet:tunc tenetur.

i Scuius. Debebat fundo meo via per fundū tuū. fecisti op⁹ tu vel alt p qđ aq plu.nocet vie mee.teneris hac act. ¶Sceuola. Aqueductus qui perpetuo sic fuerunt tueri debent iudices.

¶De publicanis r vectigali.r cōmis. Rubrica.

p Retor ait. Si publican⁹ vl' ali⁹ ei⁹ noie: siue familia publicanor vi ademerit aliquas res:si intra annū ꝓuenti nō restituat tenet post annū in duplū:si aūt post annū ꝓueniātur: tūc in simplū tenet act.in factum ex hoc edicto.r hec est ꝑma pars edicti. Si fuit qui ibant cū publicanis ademerint: si publicani non exibeant seruos: dñi tenent insolidū absq; noxe deditione. r hec est scda pars. Si dānū aliqđ iniuria vl' furtū fecerit publicanus vel ei⁹ familia:tenet publican⁹ act.in factuz. r hec est tertia pars ¶Hic titulus. Appet q hic ti.spectabat ad publicanos.sed dic qui sunt publicani:certe illi qui fruūt publico:r inde vocantur publicani:vt qr cōduxerunt ab imperatore vel aliqua ciuitate portū lusolini:vel aliū fisc̄m: r pro eo pstant aliqđ tributū fisco vel alicui ciuit.r vt breuit dicā oēs qui conducūt aliquid a fisco appellātur publicani.scdo dicit videt q superflue hic ꝓtor tractat de furtis r dānis datis r factis a publicano vel ei⁹ familia.nā r alibi ꝓuisuz est circa dātes dāna vel inferētes iniuriaz siue raptores.sz certe quia prauitas eor erat nimis magna:r ne videat negligere ea q ipi faciebāt:posuit edictū spāle de his. Tertio dicit b edictū de publicanis mitius punit rapiente vel furē:q faciat actio vi bo.rap.vel actio furti.ꝑmittit etiā rapiētez vel furē restituere vsq; ad sniam:r si restituat liberat. Quarto dicit q possum agere cū publicano act.vi bo.rap.vel.l.aquil. vel furti.r reddit rōez. ¶Familie nomen. Nūc exponit hoc ꝛ̄bū familie;qđ hūim⁹ in ꝑn.edicti. naz cōprehēdit suos publicani vl' alteri⁹ r liberas psonas stātes cū publicanis.suus tñ publicani nō cōstitut⁹ ad officiū vectigalis nō continet. Postea exponit vltimā ptē.hāc.s.si fuit publicani qui fecerūt rapinā nō exhibeant:in dñm sine noxe deditiōe iudiciū dabo.r dic hoc ꝓprium.hic debem⁹ intelligere siue eos hūt in ptate.i.possibilitate dādi:siue nō.vt qr fuit fugierūt. nā semp publicani tenet insolidū. r est spāle ideo:qr bonos suos hre debēt ad tale ministeriū. Postea exponit illa ꝛ̄ba.in dños:qr hoc ita accipiendū est:vt socij ipsi⁹ vectigalis quāuis dñi nō sint teneāt:r ille qui petit exiberi dz dicere quos.r si ignorat noīa sic dicat; oēs seruos exiberi vt sic cognoscē possit delinquentes r audit:r si plures sunt fuit qui hoc dānū vel furtū fecert tantū prestādo q̄tuz si vn⁹ liber fecisset liberatio cōtingit. r hoc dicit h.§.r sequens cū duabus.ll.seq.

s Ipublican⁹. Si publican⁹ abstulit aliqđ alicui:r ante q̄ cōueniat decessit:tenent ei⁹ heredes inq̄tuz sunt facti locupletiores. ¶De reb⁹. Dicit q si pses mādat aliquez pro frumēto emēdo ferrariā:dz mittere litterā ad publicanuz qui stat in portu lusolini cōtinētez q̄titatez frumēti ꝑ quo mittit r q ꝑ isto nō accipiet pedagiū publican⁹. si aūt plus frumēti ille duceret q̄ cōtinet in littera:pro illo pstabit bñ pedagiū. ¶In oibus. De quib⁹ rebus debeat pstari pedagiuz inspicitur consuetudo.

h Decedicto. Restituta re subrepta:actio ex hoc edicto cessat:etiā si iam erat mota lis sup hac act. Scdo dicit in duplo qđ petit per hāc act.cōtinet ipsa res.

f Imulti. Plures publicani acceperūt aliqđ illicite. nō tenet qlibz insolidū cū effectu:sz qlibz pstabit ptē. et qđ vn⁹ nō poterit supplebitur per alios.

i Operatores. Quādo debet tributū rōne pdior ipa pdia sunt obligata nō psone.hic est q si pdiū tributarii emisti pro quo multi anni erāt elapsi q nō erat solutū tributuz a vendente: dicit q tu emptor debebis soluere tributa etiā preteriti tpis.habebis tū tuā act.ō venditorez tuū si tu ignorās hoc emisti.Scdo dicit q si pupillus hz pdiū ex quo tributū dz fisco:licet nō soluerit tpe quo dz tributū:r sic dz puniri:tū remittit sibi fauore mioris etatis si intra diē.xxx.post soluat

f Raudati. Duobus mōis pone cāuz: vt in glo.ꝑmo sic. publican⁹ fraudauit censuz exigendo plusq̄ debeat.si anteq̄ cōueniat decedat transmittit in heredes ei⁹ hec actio inquātū ex hoc sunt locupletati.potes r alio mō ponere vt r in glo. ¶Sed r si vnus. Dic casum vt in glo.que incipit.i. rem subripuerit.

l Ocatio. Cū ptās vult locare transaz lusolini vel aliqđ aliud pedagiū:dz dare plus offerēti:r recipiat bonā securitatē:alias nō det ei. ¶Ad conducēdū. Nemo cōpellit cōducere vectigal.r si qui spōte cōduxerit finito tpe ꝺductionis si volūt iterū cōducere:audiunt:dū tū soluerint mercedē ꝑmi tpis. Itē debitores fisci ex alia qualibz cā nō conducūt vectigalia nisi velint dare fideiussores ydoneos ꝑ ꝑmis debitis. ¶Qđ illicite. Quod si publican⁹ exegit per vim cōpulsiuā tenet in duplū:cōputata re quā abstulit. si aūt ꝑ vim ablatiuā:tūc pōt cōueniri act. vi bo.rap.in triplū:ꝑter rē quā abstulit puniet etiā extra ordinē. ¶Earū. De reb⁹ đ quib⁹ nō est cōsuetū pstari vectigal nō pstabit:si aūt est ꝺsuetum:r vna vice publican⁹ remisit nō ꝑiudicat qn alia vice possit r debeat pstari. ¶Res. De rebus q̄ mittunt ad exercitū nō soluit pedagiū nec tributa pro his fundis. ¶Fiscus. Fisc⁹ nō pstat vectigal. ¶Mercatores. Mercatores qui emūt de fundis fiscalib⁹:soluent.

v Ectigalia. Si aliqs pons vel portꝰ princips erat pro quo non soluebat pedagiū siue vectigalia:r ptās ciuitatis alicui⁹ vel curator rei pu. vel fisci vel aliq̄ curia decurionū velit de nouo cōstituere.dicit q non pōt. Vel si ꝺsuetū erat de ipis mercib⁹ solut vectigal:r vult reformare vt soluat i pecunia:vel vult augere pedagiū.nā vbi ꝺsuetū erat pstari ꝑ eq̄ trāseunte. vi.denarios:nūc vult q pstetur solid⁹. r sic addē vel q pstentur.iiij.denarij: r sic diminuere nō pōt sine licētia r cōsensu principis. ¶Nō solutis. Publican⁹ qui cōduxerat a fisco portū lusolini:locauit eum alij pro certo redditu siue pēsione soluēda certo tpe:ille cōductor nō soluit publicano pēsionē tpe statuto.dr q publican⁹ pōt eū expellere de cōductis.vl' si b nō vult facere:pōt exigere vsuras tpis pteriti.

c Item. Dicit q nullus dz auius eē vendere cotez cuz qua acuūtur cultelli:nec ferrū:nec frumētū:nec salez hostib⁹.qui vendit capite punit. ¶Agri. Agri publici in perpetuū locati nō reuocant ꝑ procura. cesaris: nisi auctoritate principis: r intellige sine iusta causa. ¶Dūs nauis. Si dom⁹ nauis aliquā rem illicitā imposuit in nauī vt portet. vl' ꝺsensit ꝺductori nauis q ꝺponat:amittit nauē:si āt eo ignorante magister nauis imposuit vel conductor: tūc ipe magr vel ꝺductor capite puniūtur.nauis aūt dño restituit. ¶Illicitaz. Si aūt aliquis portat illicitas merces:merces confiscant.r fiscus petet eas ab ipso portante vel ei⁹ herede.portans aūt eas res emere poterit per se vel ꝑ alīū a fisco cui sic affecte fuerint.r hoc dicit.§.iste cū seqnti. ¶Qui maximos Si cōductores vectigaliū fuerūt multū lucrati ex illa cōductione:finito tpe ꝺduct.tenent iterū cōducere:si nō inueniāt alij qui velint tantū dare quantū est prius datū.

q Uante. Propter malicias r fraudes publicanor est inductū hoc edictū in quo est dictū qđ tenet publicanus in duplū pro dāno dato a familia si non exibeant.r continent appellatione familie serui r liberi qui stant cum publicano

tandē expone qui sint publicani.ꝛ certe siue cōducāt aliq̄ publica vectigalia siue salinas vel metalla a fisco vel a ciuitate publicani appellāt̄ur:ꝛ hz locū hō edictū.postea dicit. bñ dixi publicanū teneri noīe seruoꝝ.hō ē vez etiā si eos vēdiderit vl manumiserit. secus si decesserint serui. vltimo dicit q̄ hō actio est perpetua ꝛ heredi datur.hoc dicit hec.l.cuz sequēti.

c Ommissa. Pone casuz vt in glo.q̄ incipit.pōe casuz. Esar. Impator cesar locauit certo precio titio ius cauādi cotes de tali insula:ꝛ tale pactū apposuit q̄ nullus extraharet cotes de ista insula a medio mēsis marcij vltra:nisi iste cōductor accidit q̄ cornelius ante p̄dictū tēpus extraxerat de illa insula nauī plenam de cotibus.tandē nauis a vento pcussa reuersa est in illā insulā:ꝛ post mediū mensem marcij extraxit eā nauē ita onustā de illa insula. nūc q̄ritur an videatur hō fieri cōtra pactū.dī q̄ non.ꝛ reddit rationez.

i Vterdū.si dñs habēs seruū quē duxit secū:p eo nō soluit pedagiū:cōfiscatur hic seruus.si tamē dñs vult dare extimatōez ei⁹ fisco:ꝛ recupare seruū:audit̄ in casibus.vt si ille seruus fuerat castaldio dñi vel iacuerat cū vxore dñi:ꝛ domin⁹ vult eū habere vt ponat ei penā.Secūdo dicit. q̄ fu⁹ cōfiscaꝫ vt q̄ nō erat solutū pedagiū p eo:nō p hō peculiū ei⁹ cōfiscabitur. ¶ Quotiēs. Mercator bo.q̄ iuerat venecias p seruis emēdis ꝛ emit.at eos ducit boñ.cū est in portu lusolini debz pfiteri publicano quot seruos secū ducit ꝛ soluere pro his pedagiū.ꝛ hō sunt vera si isti serui sunt nouicij.secus si veterani. ¶ Serui. Serui fugitiui trāseūtes fines quos nō debebāt trāsire non p hoc cōfiscātur.ꝛ reddit rōem.Secūdo dicit.si quis ignorās se debere soluere debita vl pedagia nō soluit nichilominus cōfiscātur res. Tertio dicit.cū videret publican⁹ trāseuntē debere soluere pedagiū nihil ei dixit cū nō soluebat.dicit q̄ nihilomin⁹ res cōfiscātur. ¶ Spes. Nūc numerat quasdā res ex quibus pstatur pedagiuz. ¶ Si propter. Sicū nauis essz honusta mercibus ꝛ tiore tēpestatis venietis deposuerūt res de naui in loco ,phibito nō puniūtur. Idē est si ipsa tēpestas duxit nauim in loco ,phibito. ¶ Dīuus.Si miot.xxv.an.ducens seruos cāvsus sui omisit ,pfessionē tributi soluēdi pro ipsis fuis ei petitur propter etatem. ¶ Diui. Pone casuz vt in glo.q̄ incipit duobus modis ꝛc. ¶ Si quis. Debēs soluere vectigal,pfessus est se debere.remisit tamē ei publican⁹.bene potuit. ¶ Si magn⁹ anthonius. Si cōductor fundi ex quo prestabatur vectigal:vl seru⁹ dñi fundi in ipso fundo per furtū vel vim rem aliquā alicui accepit ignorāte dño:dñs nō tenetur. ¶ Pene. Si publican⁹ deliquerit faciendo iniuriā vel rapinā:ꝛ sic tenebatur in duplū:nō trāsit hō pena ad heredes:nisi esset lis cōtestata cū defuncto si aūt aliquis iam soluerat publicano pedagiuz ꝛ itez eidem soluit per errorem repetet per cōdictōem indebiti.

De donationibus. Rubrica.

Donationes.

Plurib⁹ modis fieri possunt donatōnes.ꝛ ponit exēpla p

d totā legē. nā cuz dono tibi rem hō aio vt statiz fiat tua nec vnq̄ ad me reuertatur:hō est ẋa dōatio:si autem dono vt tūc fiat tua cū aliq̄d erit factū nō est prope donatio sed sub condic. donatio est.si autē dono cā mortis non ꝓpue est donatio.vel si dono si tici⁹ non erit consul infra qui quēniū res reuertatur ad me.non est proprie donatio. Vltio dicit.si donat sponsus sponse:siquidē pure:vera est donatio nec reuocatur etiā si non sequatur matrimoniū.si vero hac mēte donat:vt si matrimonium non sequatur:reuocetur donatio condit. non secuta.nec est ꝺriuz priori q̄ ibi pura:ꝛ eo aio. hō non eo animo.

Ꝟ cū filiuſſa. Si filiuſſami.,pmisit animo donandi ticio.r.iussu patris:valz ,pmissio:pide ac si fideiussores dedisset.q̄ verba expone vt in glo.si autē pat volens donare ticio:iubeat filiū suum ,pmittere ticio.r. ex cā donat.dī q̄ tenetur filius:si ipse debeat tantū patri quātum pro eo promisit. alias non.qđ expone vt in glo. ¶ Cum vero. volebaz ticio dōare.r.ꝛ tu mihi.x.mādato meo ,pmisisti ticio pro me.dicitur q̄ donatio vtraq̄z est pfecta.s.mea ꝛ tua.sed si tu credēs te debere mihi x.cū nō debeas:,pmisisti ea pro me ticio cui donare volebā:dicitur q̄ tu habes exceptionē ꝺ ticiū petētez ꝛ etiam condictionē sine cā vt ab ista ,pmissione libereris. Item credo me tibi debere.x.cū non debeaz ꝛ promisi ea cuidā quē credebā creditorez tuū pro te cū non esset.habeo excep. si petat:ꝛ condictionē sine cā:vt liberet me a promissione. ¶ Si pecuniaz. Donasti mihi.x. eo pacto vt tunc hō pecunia fieret mea cuz seius consul fieret.dicitur q̄ si seius efficiatur consul q̄cūq̄z:siue te viuo siue post:pecunia p̄dicta mea fiet. sec⁹ autem erit si cum tu volens donare mihi.x.mihi ea per quendaz mādabas:ꝛ anteq̄ daret decessisti.nam reuocatur donatio. ¶ Titio. Titio.x.donaui vt inde emeret sibi sticū anteq̄ euz emat decessit sticus.an repetaz pecuniaz q̄ritur. certe si hō cā sine conditio fuit finalis aliter non datur⁹ nisi emeret.tūc repetam si autē et alias habebā volūtatem donandi:ꝛ citius dedi q̄ videbaz q̄ volebat emere sticuz ꝛ in hoc casu non repetam.q̄ fuit ipulsiua hoc dicit hec.l.ꝛ.se.

e Tiaz. Per nūtiuz potest fieri donatio.

a Ffectōnis. Cā affectōis donatio facta tenet.siue sit honesta vt erga amicos siue inhonesta vt erga meretricem.

Si sarū. Titius pmisit mihi ex cā dōatio.eximere sarum ex fundo suo dicitur q̄ statiz cuz eremi:licz nondum portauerim factus est meus.idē si alius eremit pro me. vt mercenarius meus. Secūdo dicit.iure emptionis siue cōductōis eximere debebas sarū ex fundo meo añq̄ eximas pēteo.dicitur q̄ possuz.si aūt tā exemeras:ꝛ sic fact⁹ est tuus:nō possuz amō penitere.ꝛ ea q̄ dixi i saxo:idē itelligas i arbore.

f Filiuſſami. Filiuſſamilias nō pōt donare etiā si libera peculij administra.hēat nisi iusta rōe mot⁹ donet. vt matri vel similibus coniūctis personis.Secundo dicit,pone filiofami. cōcessit pat liberā peculij administra.ꝛ promisit expresse vt possit donare.dicitur q̄ poterit donare.idē si tacite pmittat q̄ est eo ipso si pater est senatoz ꝛ cōcedit filio āminstra.peculij.Tertio dicit.sicut regulariter filiuſſami. non pōt dōare simpliciter:ita nec causa mortis nisi ꝺsentiente patre. Quarto si pat cōcedit filio vt donet:itelligitur ꝺ simplici dona nō de ea que fit cā mortis. Quinto dicit q̄ hō habēt locū in pagani bonis ac illi filiifami.q̄ habēt peculiū castrense vl quasi bñ possunt donare simpliciter ꝛ cā mortis cū ꝛ possint de his testari.

q Ele statu liberi. Si seruus iussus est esse liber si det.r. ista.x.si dat nō dicitur dōare simplicit.sz dare ob cām.

i Edibus si concedo tibi gratis habitat.dom⁹ mee: tibi videoz donare mercedē.ꝛ sic donatio valet etiā sine tradi. rei sic ꝛ alias cuz paciscoz animo donādi ne petaz a debitore meo vsq̄ ad annum. ¶ Ex rebus. Pone casum vt in glo.ac. ¶ Quod filiuſſa. Filiuſſa.iussu patris dōat. pat videt donare.ꝛ tenet donatio pide ac si mea volūtate rez meaz tuo noīe dones. ¶ Donari. Res sacra nō pōt donari q̄ non fit.i.non pōt fieri ei⁹ cui donatur.

a Bsenti. Absenti possuz donare.puta p nuntiū. Itē si rem meā que est apud eū donē ei.nō tamē efficitur sua si nolit eā accipe a nuntio quē mittebā vt ignoret rez illā sibi donatā etiā si p seruuz suuz ei mittebā,nisi.hō aio dederim suo eius vt statim fieret sua.

c Cm ꝺ dona. Cū q̄ritur an donatio sit facta vltra modu⁹ an non .nō inspicitur si ācilla donata pariat:vl fructus rei donate vl mercedes:vt p hō videat maioris quātitatis.

q Ci ex dona. Donator qui ex dona. quenitur ꝺz condēnari inquātuz facere pōt: deducto qꝺ creditoribus debetur:non aūt deducetur qꝺ debz alijs ex simili causa.

q Ci mihi. Volebaſ mihi.r.dōare:ꝺdisti ea suo cōi mei ꝛ titij hoc aio vt statim fierēt mea.suus aūt habuit animum acq̄rendi titio tantuz vel vtriq̄z.i.mihi ꝛ titio. dicitur q̄ non nocz opinio serui: qui mihi totuz acquiratur. Secundo dicit qꝺ dixi in seruo:idē in procuratore meo.

q Cli alienū. Qui animo donādi colit fundū meū: nō hz retentionē p̄opter impēsas: cū eas donauerit.

p Ost. Si fecisti delictū ꝛ postea donasti de bonis tuis alicui: valet donatio. sed postquā esses condemnatus donare non posses.

e Hac. Testator in testamēto dixit. sciāt heredes mei me vestēvniuersaz ac res ceteras quascūqꝫ in die mortis mee mecū hūero libertis meis donasse. dicitur qꝫ p hec v̄ba videtur donare libertis.

s Jn stipulatū. Si qd debebas ex causa iudicati: pmisisti mihi p stipul' aio nouādi factaz: ꝛ postea accepto fero tibi stipula. animo nouādi factā fuisse factaz animo donandi. dicitur qꝫ liberatus es.

a Risto. Si dono tibi fuum nō simpliciter sed cum cā. dicit qꝫ nō es mihi obligat', p̄out refert ad dōa. vñ si dono tibi fuū vel post quinquēniū manumittas: ante quinquēnium est donatio ꝛ non possim agere cōtra te. secus aūt essz si tibi donaui h̄ acto vt in cōtinēti manumittas. nā tūc statiz possum agere: cū nō dicatur donatio. h̄ aūt qd dixi in p̄ma parte est verū: nisi ego retinuissez vsumf. Secūdo dicit. pone qꝫ dōaui tibi fuum alienū h̄ pacto vt eum manumittas post quinquēniū. nūquid iteri poteris vsucape. dicitur qd sic. si donarē tibi cā mortis. ¶ Labeo. Donaui tibi fundū alienū. ī eo fecisti expensas nūc euict' est a te. an habeas regressum contra me q̄ritur. dr qꝫ nō: nisi sciēs alienū donaui. nam tunc teneor act. de dolo ad expensas quas fecisti.

h Oc iure. Si pmitto cā dona. alicui ciuitati. c. ita demū teneor si ob cām iustam pmisi. puta ob honorem. ¶ Labeo ait. Cōueneristi mihi dare. x. si ero aduocatus tuus vel p̄curator tuus vel si satis do p te. dicitur qꝫ nullus istorū cōtractuū est donatio. sz dicas qꝫ est p̄ctus innoiatus. ¶ Nō pōt. Donatio facta inuito nō tenet. ¶ Siqs. Mutuaui tibi. x. vt redderes seio cui dōare volebā p̄dicta. x. dicit qꝫ si solueres seio mortuo me: effecta ē sei pecūia: siue sciebas siue ignorabas me mortuū. ꝛ tu ita demū liberaris a me vel ab heredibus meis si ignorabas me mortuū ꝛ soluisti. sz si mādaui tibi vt de pecūia tua. x. des seio noīe meo: qr volebā sibi donare si tu ignorans me mortuū ōdisti hēs obligatos heredes meos act. mandati. si sciebas: ꝛ soluisti tibi imputes. ¶ Siqs. Seruus mutuū qd accepat in seruit. liber fact' pmisit. dicit qꝫ nō est donatio: sz debiti p̄missio. idē in pupillo si qd ipse mutuo accepat auctore tutore pmisit nō est donatio. Celtio dicit. donatio q̄ fit cū cā nō est vera donatio. vñ si dono tibi. x. si iures nomē meū laturuz. i. exaltaturū: non dicitur pura dōatio: sed ob causam.

s Jn patronus. |Si patronus ex debita pte instituatur heres a liberto: ꝛ grauatus sit vt aliqd ex hac pte det titio cuidā extraneo ꝛ patron' etiā pmisit illi fideicōmissario dare. dicitur qꝫ nō tenetur. ¶ De illo. Jd qd heres poterat p falcidiaz retinere volēs adiplere volūt atē defuncti pmisit legatarijs isolidū dr qꝫ teneat: qr ꝛ si soluisz nō repeterz

v T mihi. Si qd volebas mihi donare: creditori meo delegāte me pmisisti. dicitur qꝫ valet donatio. Secūdo dicit. si habeo debitorē q̄ dz mihi vltra quīgenta: ꝛ eū aio donādi tibi delego: nec iteruenit scriptura. si tu agas ℈ eum an poterit opponere excep. quasi donatio nō teneat in eo qd est vltra quīgētos solidos. ꝛ dicitur qꝫ nō. ꝛ reddit rōem. ego aūt ℈ debitorē meū quōdā agaz si nōdū soluit tibi id qd ē vltra q̄ngētos solidos vel si iā tibi soluit: agā contrate ad illud supfluum condi. sine causa.

e Cum qui. Si donator est ī mora dare pecūiaz quā cōuenit dare aio donādi: non tenet ad vsuras. cuz ℈ct' dona. non sit bone fidei.

m Odestinus. Debebā alicui pecuniā sub vsuris oīm mēse currentibus. dr qꝫ bñ pōt remittere mihi vsuras futuroꝝ mēsium ꝛ mioare. nec dicas qꝫ sit vltra moduz si coaceruētur summe vsuraꝝ oīm mēsium futuroruz nam spectātur singule summe. ¶ Odestinus. Mente captus qr sensu caret donare non potest.

f Jdeiussori. Cōueni tibi dare pecūiaz vltra legitimuz modū ex cā dona. ꝛ dedi fideiussoreꝫ in eo qd est vltra modū hēo excep. ꝛ etiā fideiussor meus etiā me inuito me existente non soluendo.

s Jn tibi. Tradidi tibi rē vt eā titio meo noīe dōares: et tu dedisti tuo noīe. dicitur qꝫ tu teneris mihi furti. ꝛ illa res nō ē facta tui. ꝛ h̄ de rigore de eq̄tate aūt si agā p̄ titiū rei ven. me repellet excep. doli.

u Clda ratio. Si in aio meo cōcipiā me velle tibi dōare. x. non obligor p h̄ etiā si scribere ī libro meo rōnū.

a Ulius. Quidā inuēis noīe aqli' regul' mgro suo dōauit ꝛ cōcessit habitat'. cuiusdā cenaculi eo qꝫ mgr ille eū bñ instruxerat. regulo defuncto: mota fuit qō illi magistro de isto cenaculo q̄si h̄ dōatio nō valuerit: qr erat facta p̄ce p̄tori. vel qr erat vltra legitimū modū. q̄ritur qd iuris. ꝛ dr qꝫ h̄ donatio non est mera. sed ob cām precedentē facta. vnō tenet. ꝛ si magister deiciatur de possess. cenaculi: habz interdictum vnde vi vtile ad similitudinem fructuarij.

h Ereditatē. Pat' heredi. sibi delatam dōauit filie sue emācipate h̄ pacto vt ipa satisfaciat creditoribus hereditarijs. dr qꝫ ipa debz satisfacere. ꝛ nisi satisfaciat ꝛ creditores veniant contra patrem: pater agere pōt contra filiam act. p̄scriptis verbis vt defendat eum contra creditores.

d Onari. Donare dicor qd nullo iure cogēre tibi do.

q Clidā. alias lex alias. ℈. qdā maior factus egit cōtra heredes tutoris sui lite ꝺtestata. cōfessus ē aio donādi nihil sibi debere tutor. heredes dr qꝫ p̄iudicat sibi. ¶ Dona. queni tibi dare aio donādi: ptem bonoꝝ talis mee cognate viue: cui spero succedere. dicitur qꝫ si decedat cognata ꝛ debeo succedere de iure: tū mihi aufertur h̄ hereditas vt īdigno pac. donatōis nō valuit. ꝛ h̄ cū. l. se.

d Onatōnes. Dicitur qꝫ scolaris vel aliqs ali' pōt donare amasie sue ꝛ ꝛ matrimoniū post seqtur iter eosdē nō viciatur dōatio. si aūt dubitatuz fuerit vxor ei' āte dona. factam vel nō. tunc inspiciendū est. ¶ Spes. Pater filiam suā cū titio matrimonio collocauit ꝛ dedit dotē ite dedit viro filie sue ꝛ noīe ei' filie quasdā res extra dotē in p̄tia filie sue. ꝛ ipsa filia videt cōmisisse viro custodiā eaꝝ rerū. postea vir cauit se habere eas res extra dotē. vsibus filie deputatas. nunc mat' aliquātulū irata cū filia: vult reuocare has res. non pōt: nec obest filie id qd vir fuit ꝺfessus: se hēre illas res ad vsuz filie siue vroris sue q̄si p̄prietas remāserit penes matrē: qr nō h̄ portāt h̄ verba. sed peculium filie a dote decernunt siue se parant. si aūt filia magnam offensam fecisset matri: tūc mater bene pōt reuocare. ¶ Pat'. Pater donauit filie sue existenti ī p̄tate mancipia. postea pat' emācipauit filiā. videtur cōfirmasse dona. exquo nihil in emācipatōne dixit. ¶ Eiusmodi. Deposui penes te mille h̄ acto vt reddas ea tūi mihi: aut elio post mortem meaz. nō videtur donatio facta in eliū. ¶ Per fecte. Jlle q̄ cōmisit crimē lese maiestatis non potest decerno donare de suis bonis.

l Elci'. Cōcessi tibi p̄cario vt quā diu volueris vtaris domo mea. hoc possunt reuocare heredes mei.

q Ui id qd. Quod ex cā dona. tibi dare p̄misi: nunc constitui h̄ idē me solutuz. dr qꝫ si cōuenior de constituta: non teneor īsolidū: qr inspicitur origo contrac. Secundo dicit. ex cā donat. cōdēnatus isolidū: si cōuenior iudicati: nō fiet exactio nisi inquātū facere possim. ¶ Ea lege. Numerauī tibi. x. ex cā do. h̄ acto vt ī cōtinēti mihi eadē mutues. dicit qꝫ dōatio ē: ꝛ tu mihi mutuādo mutuū facis. ¶ Ut'. Mutus pōt donare. ite surdus. ¶ Si cū p̄mus. Cuz velles mihi donare. x. ꝛ ego titio: dixi vt p̄mitteres illa. x. titio. p̄misisti. dicitur qꝫ teneris isolidū. idē si p̄misisti creditori meo.

s Jn pat'. Pat' suam p̄priā pecūiaz noīe filij emācipati mutuauit ꝛ aio donādi eūdē filiū passus ē stipulari illā pecuniā sibi reddi. dr qꝫ donatio h̄ tenet. ¶ Siqs. Dedisti mihi. x. vt te captum ab hostib' extraherē ꝛ extraxi. dr qꝫ h̄

donatio irreuocabilis ē ⁊ q̄si merces laboris mei videtur.
¶ Auia. Auia nomie nepotis sui mutuabat suaz ꝑpria pecuniam ⁊ usuras accipiebat eiusdem nomie ⁊ instrumenta cōficiebat in ꝑsona nepotis. ⁊ ꝫ faciebat aio donādi ꝑdicta pecunia nepoti. ꝺr q ꝫ dōatio tenet ⁊ debitores sūt obligati nepoti. §. iste ab aliq̄bus legitur i fi. l. proxi se.
a Deū. Manumisi sticū eidē epl'am mādauit qua inter cetera ꝫ cōtinebat. cū ꝫ sit q te manumisi: cōcedo tibi oīe tuū peculiū q̄cquid habes tā in noibus q̄ in reb⁹ mouē tibus: siue in nūerato. i. in pecūia. tādē lapsu tpis eundē sticum heredē instituit in besse. semproniū ex triente nec de peculio stici aliq̄d dixit in testamēto. nec iussit act'. peculiares cedi stico. q̄rit ur an actōes peculiares stic⁹ possit insolidū intētare ꝺ debitores peculiares: an ꝑ ꝑte hereditaria. ⁊ ꝺr q ꝑ ꝑte hereditaria tm̄. de ꝫ dic plene vt i glo. ac. ¶ Lucius. Ego sempro nius ꝓponens in corde meo funduz dōare meuie añq̄ donē ⁊ tradā eum obligauit ꝑ cētū cuidā feneratori. puta lozolo florētino. tandē eū fundū tradidit meuie ex cā dona. ⁊ in vacuam possē. fundi eā inuri. dicitur q donatio ē perfecta aut q lozolus habet illum fundum obligatum.

De donationibus causa mortis.

Donatio cā mort̄ ꝺr q̄n id qđ dono: vo
Mortis. lo magis habere ꝑ me q̄ eum cui dono: ⁊ magis eum q̄ heredem meum.
l Ulian⁹. Trib⁹ mōis pōt dōari cā mortis. ⁊ ꝺclarat p exempla.
m Mortis cā. Ille ꝺr donare cā mort̄ q̄ tūc infirmitat̄ ⁊ ꝑ cōsequēs mortis dōat. vel q timet occidi ab hostibus. aut iturus ꝑ loca dubia timet mortē ⁊ ꝓpt̄ ꝫ donat. vel etate cōfectus donat. vt q: adeo senex ē vt quotidie expectet mortē. ꝫ eim oīa instans periculū demōstrāt. ⁊ ꝫ dicit ff. l. cum
s Jaliq̄s. Si aliq̄s cōmisit delictū ꝓpter trib⁹ se. qđ timet mori: ⁊ cā mortis donauit aliq̄d alicui. ⁊ postea fuit decapitat⁹. ꝺr q revocat̄ donatio ꝑdicta. lz secus sit in donat̄. simplici sine suspitōne pene facta.
q Cui ꝑcio. Heres institutus hitis .c. repudiauit hereditatem. ⁊ sic puenerūt bōa ad substitutū: vel ad agnatū defuncti. dicitur q heres repudiās illa. c. q̄ habuit ob hoc videtur cā mortis cape. Jtē fuus i testamēto dñi iussus ē liber. si ꝺderit mihi. x. ⁊ ꝺdixit: videor illa. x. cā mortis cape. Jtē si relictū est tibi legatū. puta fundus a testatore: si dederis. x. mihi. ⁊ ꝺdixit: videor illa. x. cape cā mortis. ⁊ itelligē in oībus supradictis exemplis q videor cape illud lucrū cā mortis testatoris. Jtē si pat̄ cā mortis filij sui donauit mihi. x. vel cā mortis cognati: videor cā mortis cape. lz si donauit pat̄ cā mortis filij sui mihi. x. ꝫ pacto: vt si cōualescat filius: ei donāti reddā: tūc demum dicitur q ꝫ donatio tenet.
o Omnibus. Ei cui pōt legari ita q capiat legatū: pōt ⁊ mortis causa donari.
s Jcui. Si dono alicui aliq̄d cā mortis an possiz ei substituere q̄rit̄ dicitur q sic ꝫ mō q illū quē volo substituere faciā stipulari a dōatario sibi illud donū donari: si ꝓtingat donatariū nō posse cape: vl' sub aliq̄ alia ꝺdit. puta si na
m Mortis. Pat̄ pōt dōare nuruis ex asia venerit. i. vxori filij sui: cā mortis filij.
s Jmulier. Quidā erat instituꝰ ⁊ datus erat substitutꝰ nūc substitutꝰ dedit pecuniā vxori testatoris: vt illa diceret se ꝑgnātez ⁊ peteret se mitti i possē. bonoꝝ defuncti nomie vētris: vt sic iteriz institutꝰ forte decederet: ⁊ sic substitutꝰ haberz bōa. postea cū illa nō apperet ꝑgnans pecuniā quā accepit a substituto: ꝺr cape causa mortis defuncti.
s Jaliena rē. Donaui tibi rez aliena cā mortis ⁊ eā tu vsucepisti. ꝺr q si cōualesco revocabo illā rē a te ꝺdi. ob cām vel sine cā. ¶ Marcellus. Dicit̄ q i dōa. cā mortis pōt apponi pacta q̄ sunt extra naturā dōatōnū. vt si dicat̄ vt valeat dōatio morte donātis siue decedat āte eū ille cui dōatur siue post seruabitur qđ dictū est. Jtē si ē dictuz vt reddat̄ q̄ncūq̄ donātē pēiteat tenet qđ dictū ē Jtez si est dictū q nō alit̄ reddat̄ nisi eū cui donat̄ cōtingat ꝓius mori ⁊ ꝫ fuabit̄ Ultimo dicit. pōe q dōatū est cā mortis: ⁊ ꝫ pacto q nullo mō revocet̄ quod factum est. dicitur q valet ꝫ donatio.
s Jmortis. Donat⁹ ē fundꝰ titio cā mortis ⁊ traditꝰ. tā dē titius i ꝫ fundo fecit expēsas necessarias vl' vtiles postea revocata fuit donatio: forte dōatore pēitente: vel alio iusto mō. ⁊ sic donans petit fundū a titio sibi restitui rei vēdicat̄. dicit̄ q titiꝰ nō cogit̄ reddere fundū nisi expēse quas fecit
m Marcellus. Sicut filiusfami. in fundo ei reddātur miles pōt testari: ita ⁊ donare cā mortis. Ultio dicit q donatio cā mortis ē redacta ad similitudinē legatorū.
m Mortis cā. Si aliq̄s dōauit cā mort̄ sue pōt revocare
e Tsi debitor. Debitor multoꝝ dōauit titio cā mortis fundū. ꝺr q creditores revocabūt istū fundū sic̄ ⁊ si legassz. ⁊ ꝫ sunt ꝯa etiā si nō i fraudē creditoꝝ ꝫ fecit: dūtamē
m Mortis cā. Mortis cā videor ca/ ꝫ eis noceat. pere siue mihi dones cā mortis tue: siue cā mortis alteriꝰ. puta si donasti mihi fundū cā mort̄ filij vl' fratris tui vl' similis. ꝫ acto si qualescat ille ob cuiꝰ mortē erat dōatū: revocetur donatio. alias nō revocetur. ¶ Si donaturus. Tvolens mihi donare. x. cā mortis debitorē tuū in. x. delegasti ꝑ me creditori meo: me volēte. ꝺr q tūc videt̄ mihi donatū inq̄tū sum liberat⁹ a creditore meo etiā si delegat⁹ nō sit soluēdo si aūt ego fui stipulatus a debitore tuo: qđ tibi ꝺbebat mihi dari: te patiēte ꝫ fieri aio donādi: mortis cā mihi tm̄ videtur donatū inquātū ē soluēdo iste ꝺbitor. vñ si tu donās qualuisti: ⁊ sic vis revocare dōati a me. intm̄ tenor vt cedā act̄. quaz habeo ꝺ istū debitorē. ¶ Titia. Titia habēs debitores ⁊ instrumēta de eis: existens infirma dedit instrumēta egerie ꝫ pacto: vt si qualesceret titia reddat sibi instrumēta. si vero cōtingat eam mori instrā det cā mortis debitoriꝫ. dicit̄ q ꝫ talis donatio tenet ⁊ meuia filia heres titie non potest revocare.
¶ Qui hoiez. Donasti mihi cā mortis fuū tuū q̄ fecerat alicui ꝺlictū: vl' quē alicui obligaueras. ꝺr q tm̄ videris dōasse q̄tū talis fuus possit vēdi. idez in fundo obligato quē mihi
s Jfilio. Si filio titij dōaui rē donas cā mortis. cā mortis mee: ⁊ qualescā: repetā qđ dōaui ab ipo titio act̄. ꝺ peculio. lz pōe q ipi titio dōaui cā mortis mee: ⁊ ipse dedit se postea in arrogati. ꝺr q si qualescā repetā ipaz rē. sec⁹ aūt ceē: si titiꝰ rem sibi donatā cā mortis: alij dedit. nā ego peto a titio: non rem: sed eius precium.
e Cum qui. Heres istitutus nolens adire heredi. accepit. x. a legatarijs: vl' a creditoribus hēditarijs ad ꝫ vt adiret ⁊ adiuit. ꝺr q ꝫ. x. videt̄ hre cā mort̄. ⁊ subaudi testatoris.
e Jqui. Legaui tibi fundū: si. x. dedisses hēdi meo. nūc nō potes cape nisi dimidiā fundi. forte ꝓpt̄ falci. vl' q: cras filius naturalis defuncti. ꝺr q ex quo nō potes hre nisi dimidiā fundi ⁊ dimidiū grauamīs sustiebis: ⁊ sic da bis tm̄. v.
i Mortis. In dōa. cā mortis ispicit̄ tps mortis dōatoris. vt si tūc dōatarius sic capax fact̄ sit: lz tpe dōatōis nō eēt capax. vt q: forte tūc captꝰ ab hostibꝰ erat: vl' alia ꝺ cā.
s Jfiliofamilias. Donaui filiofami. fundū cā mortis. tandē decessit hic filiꝰ me viuo. ꝺr q dōatio ē certicta nisi ꝺtēplatōe tui pris ēet facta. tunc eim mors pris nō filij spectat̄ ad ꝫ vt extīguat̄ dōatio. Ultio dicit. ea q̄ dixi i filio donatario hūt locum ⁊ in seruo donatario.
q Quod debitori. Tenebaris mihi act̄. tpali. puta rediditoria existēs infirmꝰ liberaui te ꝑ accep. cā mortis. dicit̄ q si cōualescā: cōdicā a te qđ mihi debes. nec ispicit̄ q
t Amis. Dicit̄ q dōare pōt q̄s tūc tpꝰ iteri currerit. cā mort̄ siue faciat testm̄ siue nō. ¶ Filiusfa. Filiusfami. nō pōt testari etiā pr̄evolēte. dōare tm̄ cā mortis pōt pa
s Jphis. Si duo donauerūt iter se cā mor tre volēte. tis ⁊ uterq̄ simul decessit: dōatōes ꝓfirmāt̄. idē ē i marito ⁊ vxore si iter se donēt causa mortis.
v Bi. Donaui tibi fundū cā mortis ⁊ tradidi ꝫ acto q nulla ꝺ cā possit revocari dōatio. ꝺr q rō donādi magꝫ videt̄ iter viuos q̄ cā mort̄. ⁊ sic ꝫ dōatio eq̄paret̄ dōationi iter vi

nos.vñ iter viz & vxorẽ tal' dõatio facta nõ tenet.itẽ õ tali dõa
tõe nõ detrahit hr̃s donãtis falcidiã; qõ facerz si eẽt dõatio
a Cisculo.Tabule & cirographa eor̃ q̃ dz cã mort̃.
mihi auũcul⁹ me⁹: volo q̃ sint inanes & id qõ ipe mi
hi dz nolo eũ soluere.& b̃ dixi aĩo volẽdi illa õbita dõare ei cã
mortis. õr q̃ dõatio tenet.vñ si hr̃des mei petãt b̃ debita ab
s Jmort̃.Si donaui tibi auũculo:ipe hz excep. doli.
fundũ cã mortis:si postea qualescã q̃ actio mihi dabi
tur q̃rit̃.& distinguit̃.nã si dõaui vt tũc demũ fieret tu⁹ cũ more
reri b̃ casu si qualescã:hẽo act.in rẽ.si nõ qualescã:tũc tu eris
dñs.& si desinas possidere hẽbis rei vẽdicati.si aũt sic dõaui
vt stati fieret tu⁹ redeat aũt ad me si cõualescã:tũc dñiuz stati
ẽ tuũ & interi hẽs rei vẽdicat.si õsinas possidere.& si qualescã:
dat mihi vtil'i rẽ.idẽ ẽ & si tu p̃moriar:is añq̃ ego.nã hẽo vtilẽ
q Eu mortis.si dõaui tibi rẽ cã mortis: & postea penite
am repetam qõ donaui:per condit. vel vtilẽ in rẽ act.
m Mortis cã. Dicitur q̃ mortis cã cape dicor q̃cquid oc
casione mortis alicui⁹ capio nõ tñ iure legati vl' hr̃di.
qz cũ habeãt ppria noĩa nõ otinẽtur hocvocabulo. Julia
no.Debitori meo q̃ nõ erat soluẽdo:remisi debitũ aĩo donã
di cã mortis.õr q̃ b̃ dõatio tenet & q̃ tũ ẽ debitũ intũ videt
sibi donatũ. Sine donatõne.Dicit q̃ aliq̃n lucrat q̃s cã
mortis & nõ ex dona.vt si statuliber dz hr̃di vel alij aliquã pe
cuniã cã habẽde libertatis:vel legatari⁹ cã hr̃di legatũ.idez
est si hr̃s istitut⁹ accipiat pecuniã cã adeũde hr̃di. vel nõ ad
eũde.iõ õ legatario q̃ accipit pecũiaz vt oĩttat legatũ.idẽ ẽ õ
eo q̃ stipulat a viro berte dotẽ berte sibi dari si berta õcedat i
mr̃imonio.nã b̃ capiũtur cã mortis:nõ tñ titulo donat. Ulti
mo dicit q̃ dõatio cã mort̃ fit siue cãmort̃ pũtis & iminẽtis:si
ue cogitatõne future mortis. Si iusseris. Volẽs mihi cã
mortis donare.x.õbitorez tuũ in.x.q̃ nõ erat soluendo.iussisti
mihi aut creditori meo ꝓmittere.x.& ꝓmisit:q̃rit̃ quãtũ videa
tur mihi dõatũ.& distinguit̃.naz aut mihi ꝓmisit illa.x. aut cre
ditori meo.si mihi:tũc videt tñ mihi donatũ inq̃tũ ẽ soluẽdo
& si qualescat casu donatori:teneor tñ cedere obligat.mihi q̃
sitã & nõ vltra:si creditori meo ꝓmisit:tũc tñ videt mihi dõatũ
inq̃tuz a creditore meo nũc p̃ b̃ factũ suz liberat⁹. Per ac
ceptilatõez'. Dic casuz vt.s.e.l.§. iuliano. vel aliter vt i gl.ac.
n On videt. Donatio cã mortis facta nõ videt pfecta
nisi decedat donãs.qr pu⁹ possz reuocare:& postea nõ
q Li alienã. Equũ alienũ tibi dõa põt reuocare.
ui cã mortis & tradidi.tu vsucepisti.õr q̃ hãc rẽ videris
habuisse a me vnde si qualesco mihi reddes p ꝓdic.sine cã.nõ
aũt videris habere a quodam dño eius rei.
m Mortis. Donatio cã mortis põt fieri & b̃ mõ. vt si causa
mortis patior te stipulari a me oĩ ãno dari tibi.x.dõec
viues.vt sic incipiat cõpetere exactio post mortẽ meã.
s Enatus. Dõatio cã mort̃ facta i psonas nõ capaces
pinde hẽtur sicut i legatis relictis his psonis q̃ cape
nõ p̃nt.& b̃ dixit senat⁹. Postea dicit q̃ multe q̃stiones de fa
cto descẽdũt ex illo senatusc̃ consulto & aliq̃s õ his vult dicere.
Tertio dicit:vñ dicat donatio.& q̃ sit dr̃ia iter donationẽ sim
plicẽ:& eã q̃ fit cã mortis.& si qualescat donãs:hz ꝓdi.ob cãm
ad repetendã donat.sicut qñ do vt aliq̃d facias & non facis.
aut vt luci⁹ titi⁹ faciat & nõ facit.& i similib⁹ hz locũ ꝓdictõ ob
cãm. Mortis. Donatio cã mortis fit multis mõis. q̃daz
eñ fit ab hoie sano & cogitãte q̃ dz mori & dõat cã mortis.
Quedam fit ab hoie infirmo et in periculo mortis existente.
Quedaz sit ratione met⁹ mortis ꝓpt̃ p̃ns piculũ. vt qr ẽ i na
ui q̃ timet submergi. Quedã ꝓpt̃ futurũ piculũ mortis. vt qr
dz ire p mare vel ad sctũ iacobũ.vñ timẽs mori ĩvia dõat cã
mortis. Jtẽ vt oĩmõ donãte moriẽte ex ea infirmitate: dõatio
nõ reuocet:etiã si pẽiteat donãtẽ. itẽ sic vt reuocet donatio si
me pẽiteat etiã si p̃us decedã.itẽ sic vt donatio nõ reuocet ni
si i vno cãu.s.si dõatari⁹ p̃us õcedat. Jtẽ sic vt nullo cãu revo
cet donatio etiã si pẽiteat donãtẽ vel si qualescat. Si q̃s
societatẽ. Per donationẽ cã mortis:tecũ societatẽ õri vt pu
ta.c.lib.tecũ cõicaui;volẽs tibi dõare dimidiã.s.l.cã mortis te
mihũ ponẽte i societate.õr q̃ nulla ẽ societas. Si duob⁹.
Duo õbebãt mihi.x.isolidũ.volẽs eis dõare mort̃ cã libera
uivnũ p̃acceptilat.& sic vtq̃ ẽ liberat⁹.tãdẽ qualui.õr q̃ pote
ro agere õ quẽvoluero õ õbitoribus. Si q̃s. Si stipuler a te
pmittẽte cã mortis.x.i ãnos singulos:vna ẽ stipulatio.& semel
ispicit̃ ꝓditio ei⁹ q̃ stipulat. sz i legato ãnis singulis relicto se
q Clod cõditõis. Relicta c⁹ ẽ.qr quot ãni tot legata.
libertatẽ suo si dederit.c.filio meo naturali. õr q̃ fili⁹
b̃ lucrũ nõ dz totũ hr̃e si est vltra modũ a lege statutũ.dz eñ fi
li⁹ naturalis vncia tñ hr̃e õ bõis p̃ris extãtib⁹ legitis.vñ si b̃
lucr̃ ẽ vltra:nõ dz hr̃e i eo qõ ẽ vltra.nec ẽ vis vñ habuerit b̃
su⁹ b̃.c. Si aũt iussus ẽ su⁹ eẽ liber si õderit.c.hr̃di & õdit an b̃
c.hr̃s ꝓputat i falcidiã & distinguit̃. nã aut õdit seru⁹ iste õ bo
nis q̃ hẽbat i peculio tpe mort̃ dñi. & tũc bñ ꝓputat b̃ hr̃s b̃
lucrũ sibi i falcidiã.aut õ bõis q̃ acq̃siuit post mortẽ dñi vel ali
us ꝓ eo suo absente dedit:& tũc b̃ nõ ꝓputat:sicut nec qõ da
tur hr̃di alegatarijs cã iplẽde ꝓditõis ꝓputat i falci.nã ñ ꝓpu
tat i falci.potes & aliter põere casuz i hac.l.q̃ oĩa dic vt i gl. ac.
i Illud. Donatio cã mortis similis ẽ legato.& iura q̃ hñt
locũ in legatis hẽbũt locũ & in dõa.cã mortis. Ju
lianus. Donaui tibi fundũ cã mortis & tradidi.tu vendidisti eũ
meuio.ego postea qualui.dr̃ q̃ possuz petere a tevel p̃cũ qõ
ide habuisti vel alias vez p̃cũ serui si volo.
i Inter mortis. Facit dr̃iaz iter dona.cã mort̃ & mortis
cã captionẽ.nã mortis cã donatio fit a p̃nti.& b̃ expõe:vt i gl.
at mort̃ cã cape q̃s dr̃ etiã si fi dõat. vt si fu⁹ iussus ẽ eẽ liber
si det mihi.x.nã ista.x.dicor cape cã mortis.idẽ in eo q̃ hr̃s est
istitut⁹ si det mihi.x.nam ista.x.capio causa mortis.
s Jis. Donaui tibi fundũ cã mort̃.tu eũ manumisisti.tãdẽ
ego qualui:vel pẽitui & sic volo fuocare qõ donaui.dr̃ q̃ ego
ꝓdicã a te p̃cũ fui.õbebas ei scire a te posse revocari fundũ:pu
ta si qualuerit dõator. iõ eũ manumittere nõ debebas.
s Jmortis. Donaui vxori mee sticũ fundũ meũ cã mortis
b̃ acto⁹q̃ nũq̃ revocari possit b̃ dõatio.iteri pla acq̃siuit b̃ ser
u⁹.tãdẽ ego donãs õcessi. dr̃ q̃ ꝓfirmata ẽ dõatio & trahit̃ re
tro tp̃s dõatõis vt sic q̃sita iteri p fundũ sint nũc mulieris pinde
q Clod statu liber. Relicta libertatẽ ac si fu⁹ sp̃ fuisz ei⁹
fuo meo si õderit.x.vni õ hr̃dib⁹ meis.puta ciceroni.b̃
su⁹ õdit õ peculio suo ista.x.ciceroni.dr̃ q̃ cicero ista.x.ꝓputa
bit sibi i falcidiã. Jtẽ si hr̃ditas petat a cicerone p legitimũ:
poterit & b̃ pecũia peti p peti.hr̃di. Jtẽ si b̃ cicero erat graua
t⁹ restituere ptẽ suã alij: & coact⁹ adiuit:cogent restituere & b̃ x. ñ
solũ alia bona. idẽ ẽ si ñ viuẽte isti fuo dõata st a q̃dã extneo.
ista.x. q̃ nũc õdit cicerõi ob p̃dictaz cãm. Jdẽ ẽ etiã si me mor
tuo ali⁹ amore isti⁹ fui õdit.x. hr̃di meo p fuo põte.nã ab ipo
s Eia. Seia dõauit cã mor fuo mihi datũ itelligit̃
tis oĩa sua bõa titio & tradidit retẽto sibi vsuf. & b̃ pactũ
apposuit.vt si titi⁹ p̃moreret:q̃ dñiũ bonoz r̃diret ad eã:& cũ
ipa ocederz q̃ bõa ista dabit filijs titij:si q̃s habuerit.accidit
q̃ p̃decessit titi⁹ relictis filijs:& sic ista recup̃auit dñiũ rex.nũc
filij titij petũt istas res a seia reivẽ.dr̃ q̃ ñ p̃nt.qr nõ dũ vẽit di
es i q̃ õbẽt hr̃e.sz põe q̃ filij titij petũt vt seia caueat õ his bo
nis restituẽdis cũ moriet.dr̃ q̃ ñ cogit̃ cauere.si tũ caueat sp̃
te tenet & p̃ria dõatio q̃ erat in psona titij finit̃.& b̃ incipit.&
sic mortua seia filij titij petẽt ista bõa ex cautõe si cautio iterue
nit.& hr̃s seie retinebit de his falcidiã. Cũ p̃. Quidã exi
stẽs infirm⁹ dõauit filio emãcipato fundũ aĩo nunq̃ revocãdi
dr̃ q̃ b̃ dõatio ẽ iter viuos. nõ cã mortis.& iõ ñ õtrahit̃ falcidia
f Celsinius. Tũc põt vir vxori vel ecõtra dõare cã mor
tis cũ donãs hz iustũ metũ mort̃: vt qr forte grauit infir
m⁹ ẽ donãs.& b̃ casu dõatio tenet.nõ alias.& b̃ dixit fulcini⁹.
neraci⁹ aũt dixit sufficere q̃ donãs existiet se moriturz & ob b̃.s.
cã mort̃ dõet sit nũc infirm⁹ vl' ñ.& b̃ vltimũ.s.dictũ neracij ẽ vi
s Jseruo. Donaui seruo tuo.x.cã mortis.queritur mor
cui⁹ sit inspicienda.s.serui an dñi.ad hoc respondetur:
& dicitur q̃ serui. Secundo dicit.hic seruus fuit a te manumis
sus aĩ aptas meas tabulas & p⁹ mortẽ meã õr q̃ b̃ dõatio ñ
sequit̃ manumissum:& b̃ si habes in fi,non, si aũt non est:tunc

eodē caſu retento dicas q̄ hec donatio ſequit manumiſſuz. t hoc fm iura noua fm q̄ a morte donantis cedūt legata t donatiōes. ſed fm ſupiorē caſum loquit fm iura vetera: fm que erat ſecus t dicas q̄ hanc donationē feci in teſtamēto meo.

De manumiſſionibus. Rubrica.

Dic caſum vt in glo. Accur.

Lacuit.

J heres. Seruum tibi legatū ego heres legantſ manumiſi: tandē tu legatari⁹ repudiaſti hoc legatuz. dicit q̄ manumiſſio ꝓfirmat. franciſcus

s Eru⁹. Seruū tibi p decē obligaui: eū volo manumittere: nō poſſum: etiam ſi al's ſim tibi ſoluendo. Fran.

i S qui. Semū titij ab ipſo titio emi nūmis ipſius ſerui epiſtola diuoꝝ fratrū dicit me cōpellēdū foꝛe vt manumittā iſtū ſeruū. ſecūdo reſpōdet ei q̄d poſſet opponi q̄ ſeru⁹ nihil hꝫ nec habere pōt. ſed clauſis oculis debem⁹ dicere ſeruū ſuis nūmis emptū eoipſo q̄ non eſt empt⁹ nūmis emptoris ſed aliūde q̄ſitis. ¶ Si ab ignoto. Si emi ſeruū meis nūmis. poſtea ſeru⁹ offert mihi tātos nūmos quot eū emi t vult vt eū remittā: nō cogoꝛ eū manumittere niſi b̄ actū fuiſſꝫ a p̄ncipio q̄n eū emi. Secūdo dicit inter me t ſeruuz titij ꝓuenim⁹ q̄ emerē eū de ſuis nūmis: t cuꝫ emiſſem feſtinauit ſoluere de mea pecunia venditoꝛi: poſtea ſeru⁹ dedit mihi pecuniam: t vult' q̄ eū manumittā. dicit q̄ eū debeo manumittere. idē eſt ſi cū ſeru⁹ vellet mihi dare pecuniā t ego remiſi ſibi eā: q̄ mihi multū ſeruierat. nā t hoc caſu debeo eū manumittere. fran. ¶ Nihil. Dictū eſt. ſ. q̄ ſeruū emit nūmis ſeruꝰ: cogit eū manumittere. Si aūt emi te b̄ acto inter me t te vt te debeā manumittere. dicit q̄ debeo te manumittere: ſiue b̄ ꝓuenerit inter vēditoꝛē t me: ſiue nō: ſiue ꝑiū inter vēditoꝛē t me ꝓuenit puta q̄ nō debeā te manumittere. nūc aūt dicit nō eſt vis q̄s ſit emptoꝛ ſiue fiſcus. i. ꝓcuratoꝛ fiſci: ſiue ciuitas: ſiue p̄uat⁹ hō ſit: ſiue minoꝛ. xx. annis ſit: ſiue pupillus ſit. nec etiā inſpicitur etas vendentſ: ſiue ſeruus ſit iſte emptoꝛ. nā ſemp cogit eū manumittere: niſi iſte ſeru⁹ ſit exportādus rōne delicti. vel ſit in teſtamēto dñi ꝓhibitū ne manumittat. vel ſi hac lege. i. pacto fuerat vēditū huic vēditoꝛi ne ad libertatē ꝓueniat. in his enim caſib⁹ nō manumittet: poſtea dicit q̄s dicat ſuis nummis empt⁹. t certe nō ſolū iſte q̄ totū p̄ciū dedit emptoꝛi de q̄ emeret: ſed t ſi partē p̄cij dedit emptoꝛi: t ex opis ſerui tantū lucrat⁹ ita eſt emptoꝛ. vel al's merito ſerui eſt lucrat⁹ ita q̄ p̄ciū eſt emptū. Sed pone q̄ partē habebā in ſeruo aliā partē emi nūmis eius nō hꝫ locū ꝓſtitutio: t ſic non cogoꝛ eū manumittere. idē ſi habebā ꝓp̄ietatē nudā in ſeruo: emi a fructuario vſumfructū eiuſdē ſerui. nā nō cogoꝛ eū manumittere. ſec⁹ erit ſi habebā vſumfructū tm̄ t emi ꝓp̄etatē nūmis eius. naꝫ hꝫ locū ꝓſtitutio vt eū manumittam: intelligas tm̄ q̄ ipſe ſeruiet mihi fructuario: donec durat vſusfruct⁹. ſꝫ ſi ego t tu emam⁹ ſeruū: ego meis nūmis: tu nūmis ei⁹ ſerui: nō hꝫ locū b̄ caſu ꝓſtitutio: niſi ego vellem eū manumittere: ſed ſi partē ſerui emi ſuis nūmis pars altera ex cā lucratiua effecta eſt mea. b̄ caſu ꝓſtitutio locū hꝫ. fran.

s J q̄s. Seruū emi: hic ſeru⁹ petit vt eū manumittā. dicēs q̄ ſuis nummis emi. ego nego. dicit q̄ de hac cā ſi eſt ro me doꝛ cognoſcere p̄fect⁹ vrbis in ꝓincijs p̄ſes ꝓuincie. t doꝛ iſte q̄ cognoſcit de hac cā denūciare ſeruo q̄d ſi nō ꝓbauerit ſe ſuis nūmis emptū q̄d dabit in op⁹ metalli: niſi ego vellem mihi reddi volēs imponere maioꝛē penā. Vltimo dic ſi teſtatoꝛ reliq̄t libertatem ſuo ſeruo caſtaldioni: ſi redderet rōnes t ſeruus velit reddere rōnes. dicit q̄ doꝫ dari arbiter qui videat

s Eru⁹. Seru⁹ accepit an rōnes bene reddant. decez mutuo ab amico ſuo t ea dedit dño vt manumittere: tandē dñs anteq̄ eū manumitteret deceſſit. t in teſtamēto libertatē reliq̄t ſeruoꝛ t peculiū ſuū ei legauit: q̄ſitum eſt an ſeru⁹ poſſit hanc pecuniā repetere ab heredib⁹ patroni ſui. t dicit q̄ ſi dñs hāc pecuniā poſuit in rōnib⁹ ſuis p̄opꝛijs: de ſijt eſſe peculij: nec debebit. niſi poſtea dñs iſtā pecuniā reddidit ſeruo vt haberet in peculio ſuo. qꝛ hoc caſu debebit redd

d Clo filijſfamilias. di b̄ pecunia ſeruo.

Duos filios titi⁹ habebat. q̄libet filioꝝ habebat peculiū ſepatū: t q̄libet ſeruum in peculio. vn⁹ de filijs manumiſit ſeruū ſuū peculiarē aſentiēte patre. Jtez b̄ pater in teſtamēto dixit. peculiū q̄d hꝫ q̄libet filioꝝ p̄lego cuilibet eoꝝ. nūc queritꝰ de iſto liberto cui⁹ dicat libert⁹: t diſtinguit. nā aut b̄ ſeruus eſt manumiſſus anteq̄ fieret teſtm̄: t tūc cū ſit effectus libert⁹ titij: erit amboꝝ filioꝝ: t ſic cōis. ſi autē eſt manumiſſus poſt teſtm̄: t tūc erit tm̄ libert⁹ filij manumittentis.

q Cli pene. Hic dicit quoſdam non poſſe manumittere ſeruos ſuos. t declarat in litera. Franciſcus.

s Eru⁹. Hec. l. dic q̄ſdā fuoſ nō poſſe q̄ere ad libertatē

i Vlian⁹. Titi⁹ emit eumeriā ancillā b̄ pacto appoſito vt manumitteret eā: poſtea titi⁹ fact⁹ eſt debitoꝛ fiſcalis t manumiſit eumeriaz. nūc fiſcus vidēs titiū nō ſoluēdo: vult reuocare eumeriā in ſeruit. dicit q̄ nō pōt: immo t ſi non eſſet adhuc manumiſſa: doꝫ venire ad libertatem ex ꝓſtitutiōe diui

s Eruū. Seruū marci. fran. ſub ꝓdi. legatū heres interim non poteſt manumittere.

l Ege. Seru⁹ titij cōmiſit plagiū. titi⁹ penā ſoluit ꝓo eo dicit q̄ talis ſeru⁹ nō poteſt manumitti ante. x. annos.

s Eru⁹. Agnat⁹ furioſi exſis ei⁹ curatoꝛ nō pōt māumittere fuū furioſi niſi furioſus ex cā fideicōmiſſi eſſet grauat⁹ eū manumittere. nā tūc curatoꝛ ei⁹ dabit iſtū ſeruum alij agnato

a Apud eū pupilli: b̄ acto vt ille eū manumittat.

Non poſſuz manumittere ſeruū meū coꝛā eo q̄ hꝫ idem impiū: q̄d habeo ego. ſed p̄toꝛ apud ꝓcōſulē pōt manumittere. Jtē impatoꝛ ſi vult manumittere ſeruū ſuū nō eſt opus q̄ eū manumittat vindicta: ſed ꝓut vult pōt manumittere. frā.

m Mortis cauſa. Dicit q̄ mortſ cauſa pōt manumitti ſeruus q̄d non intelligas: vt deſinat eſſe liber ſi qualeſcat manumittēs. ſed ſicut ſi manumitteret vindicta cā mortſ. ſ. q̄ moritur ſe putet. moꝛs eius expectabit. ita t ſi alio mō manumittat cā mortſ expectat moꝛs ei⁹: ſicut expectat: t in hoc alio caſu vt ſi tradat q̄s rē cā mortſ. nā expectat moꝛs ei⁹ vt tūc efficiat accipientſ. fran.

s J aſentiente. Filius minoꝛ. xx. annis ſeruū patris manumiſit de aſenſu patris ſui. dicit q̄ valet manumiſſio. t erit iſte manumiſſus liber tus patris. nec requirit q̄ de cā māumiſit b̄ minoꝛ: cū nō ipſe: ſꝫ

s Eruꝰ. Filiuſſa. pater videatur manumittere. fran. miles ſeruos in caſtris q̄ſiuit. doꝛ q̄ ſui ſunt. t nō patris.

e Clm q. vnde pater eos non pōt manumittere.

Clēditoꝛ ſerui t ꝓmiſſoꝛ ſerui anteq̄ eū tradāt: pōt ma

s J q̄s ab alio. Dediſti mihi decē numittere. vt ſeruū meū manumittā. dicit q̄ cōpelloꝛ manumittere etiā ſi illa. x. mihi data fuerint de peculio ſerui. maxime hec ſunt vera ſi pater aut frater ſerui mei pecuniā iſtā dederint. t nūc petāt vt eū manumittā. nā cōpelloꝛ māumittere: pinde ac

c Auſam. Donaui ſi ſuis nūmis emiſſem. ſeruū cuidā minoꝛi. xx. annis hoc pacto vt eū manumittat. dicit q̄ manumittere pōt etiā ſine cauſe ꝓbatiōe. t ſi non manumitteret pueniet ad libertatē. ſed ſec⁹ ſi minoꝛ rogatus ſit p fideicōmiſſuz vt ſeruū ſuū ꝓp̄riū manumittat. nā cāz ꝓbare doꝫ anteq̄ eū manumittat. ¶ Duellā. Clēdidi tibi ancillā hoc pacto vt poſt annū manumittas: t ſi nō manumiſeris ex ſnīa ꝓſtitutiōis pueniet ad libertatez: ſicut al's manus iniectio apponit vt q̄n vendo ancillam: hoc acto ne ꝓſtituas. nō autem petā. x. aureos. ¶ Tpe. Tēpoꝛe quo emebā ſeruū a te ꝓuenit inter nos vt poſt q̄nq̄ annos manumittā eū. Jtē ꝓuenit vt certā mercedē mēſtruā p̄ſtet b̄ ſeru⁹ mihi infra q̄nquēniū. dicit q̄ b̄ q̄d dictum eſt de mercede: eſt modus q̄liter debeat ſeruire t p̄ſtare obſequiuz. dōec durat ſeru⁹ nō aūt in modū ꝓdi. videt dictū vt ꝓpter hoc ſuſpēdat libertas ſiue differat: qꝛ nō differtur: licet hoc non p̄eſtet.

s Eruū dotalē. Clir vult māumittē ſeruū dotalē. q̄rit an

poſſit.ꝛ diſtinguitur.nã aut eſt vñ ſoluẽdo in dote.ꝛ tũc citra dotẽ ꝙſtante matrimonio manumittere põt.aut nõ eſt ſoluendo:licet nõ habeat alios creditores.ꝛ tũc nõ põt manumittere:hoc enĩ caſu dos õr debeꝛi ꝙſtãte matrimonio.

n Epos.Nepos volũtate aui põt manumittere fuũ aui.ꝛ manumiſſus erit libertꝰ aui.Itẽ ſi filiꝰ põt manumittere ſeruũ patris:volẽte patre manumiſſus erit libertꝰ pris nõ filij.

g Aius.Gaius emit ancillã.hoc pacto ꝙ manumittat eã infra annũ.tandẽ gaiꝰ ꝓnũciatꝰ eſt ſeruꝰ titij.õr ꝙ hec ancilla erit penes titiũ dñm gaij eã ꝙdi.qua erat penes gaiuꝫ ſꝫ vt titiꝰ manumittat eã infra annũ.ſi nõ faciet erit libera ex

l Ege iulia.Quatuor erãt iudices ꝙſtitutiõe qui cognoſcebãt de libertate cuiuſdã.duo ex his volebãt iudicare eũ liberũ.alij ỹ.õr ꝙ ꝑualet ſnia eoꝝ q̃ ꝑ libertate dicũt.idem in teſtibꝰ.ſi quatuor ſunt teſtes in cã ꝓducti.duo ꝑ libertate dicũt duo ỹ.ſtat dõo illoꝝ q̃ ꝑ libertate dicũt

i Ius.Mãumitti põt ẽt ifans ꝛ libertas relinq̃ eĩ teſtõ.

s Eruũ.Seruꝰ furioſus põt mãumitti q̃libet mõ apto tĩ ad manumittẽdum.

¶ De mãumiſ.vindicta. Rub.

Pupillus põt manumittere ſeruũ ſuũ coã tutore

Apud prætorem.

a exiſtente ꝛ põſtãte auctoritatẽ.Franciſcus dñi acc.

s Ji minor.Minor.xx.annis habens vſumfructũ in ſeruo poteſt ꝙſentire ꝓprietario manumitti illum ſeruum.

s Ji heres.Heres manumiſit ſeruũ legatũ:poſtea legatarius repudiat legatũ.dicit̃ ꝙ manumiſſio ꝙfirmat̃.ſecũdo dicit duobꝰ pure legatus eſt ſeruꝰ.vnus legatarioꝝ manumiſit iſtũ.poſtea alter legatariꝰ repudiauit partẽ ſuã.certe accreſcit alteri cũ legatario.ꝛ ſic libertas tenet.Franci.

s Ji pater.Quidã habẽs ſeruũ pmiſit filio ſuo vt manumitteret iſtũ ſeruũ.ꝛ poſtea deceſſit ab inteſtato hꝫ pater.filiꝰ neſciẽs de morte patris libertatẽ impoſuit ſuo.dicit̃ ꝙ libertas tenet cũ nõ appareat mutatã eſſe voluntatẽ patris.ſꝫ ſecus eſt ſi pater adhuc viuẽs reuocauit mãdatũ.ꝛ antequã filius ſciret reuocatũ forte mãdatũ manumiſit ſeruũ.nã nõ tenꝫ manumiſſio.¶ Quotiẽs.Manumitto ſeruũ quẽ nõ credo meũ.vel econtra.ipſe nõ credit ſe meũ ſeruuꝫ:vel ambo ſumꝰ in hac credulitate:cũ in veritate eſſet meꝰ ſeruꝰ:dicit̃ ꝙ tꝫ manumiſſio.¶ Minor.Minor.xx.annis nõ põt etiã ſeruũ cõmunẽ manumittere ſine ꝙſilio ſiue vindicta.ſeruũ tũ ſibi obli-

a Apud.An gatũ ꝙſentire põt manumitti.põr poſſit coã ſe manumittere ſeruũ ſnũ.ꝛ ipſe idem põr bere auctoritatẽ ſiue ꝙſiliũ.ꝛ õr ꝙ ſic.ꝛ ꝓbat ꝑ exẽpla.

s Eruꝰ cõis.Duo habebãt ſeruũ cõem.ambo erãt minores.xx.an.ꝛ ambo volũt manumittere ſeruũ.ꝛ vnus tantum cauſam allegauit ꝛ ꝓbauit.dicit̃ ꝙ ſatis eſt ꝛ tenet libertas.

n On eſt.Poſſum manumittere ego minor.xx an.ſeruꝫ coã iudice ſedente ꝓ tribunali.ꝛ etiã nõ ſedẽte.ſed cuꝫ ibat cauſa laudi:puta ad ſtipã vel cã videdi aliquẽ luduꝫ.ꝛ ego vlpianꝰ cũ eſſem cũ quodã põre in villa quadã pmiſi coã eo ibi manumitti:licet ibi nõ eſſet ꝑſentia lictorꝫ.lictor enĩꝫ

i Eſta. erat homo q̃ portabat ſigna magiſtratꝰ.

Juſta cauſa eſt ꝓpter quã põt minor.xx.annis mãuimittere ſeruum.ſi ſeruꝰ liberauit dñm a piculo mortꝫ:cũ quidã occidiſſet eũ niſi ſeruꝰ fuiſſet qui adiuuit dñm vel ab infamia quã alꝫ ſuſtinuiſſet dñs niſi fuiſſet ſeruꝰ.Secũdo dicit.minor manumiſit ſeruũ cã approbata coã iudice.nũc vult reuocare dicens ꝙ nõ fuit iuſta cã manumittẽdi.õr ꝙ non auditur

Urdi.Filiꝰ ſurdi vel muti põt manumittere ſeruũ pris patre volẽte.q̃ volũtas declarat̃ ꝑ nunciũ vel ſcripturaꝫ.ſecꝰ aũt ẽ in filio furioſi cũ furioſus nullo mõ poſſit ꝙſentire.

s Ji minor.Propter quãlibet iſtaꝝ cauſaꝝ põt miꝰ manumittere ſeruũ ſuũ.ꝛ hoc dicẽ hꝫ.l.cum ſe.ꝛ ſe.ꝛ fi.ꝛ ꝑn.alteriꝰ

¶ Plures.Plures dñi.xx.an.poſſunt ſimul manumitterere ſeruũ ſuũ cõem vindicta.Itẽ plures ſerui poſſunt pariter vindicta manumitti.¶ Qui in italia.Prouincialis põt manumittere ſeruũ in italia ſi vult,

i Llud.Si minor manumittere vult ancillaꝫ cã habẽdi eam in ꝙcubinã nõ auditur.neq̃ enim delicijs ꝛc.ꝛ idẽ in maiore.¶ Si quis.dic caſum vt in glo.

a Apud ꝓcõſulẽ.Apud ꝓcõſulẽ poſtquã eruit vrbem romanã põt minor manumittere.Itẽ apud legatũ eius.

a Apud filiũfa.Tria dicit in prima parte pone caſum vt in glo.ꝛ diuerſis modis ſm q̃ ſunt diuerſe litere.ſecũdo põr nõ põt manumittere apud collegã ſui.ꝛ hꝫ ſi hẽs in litera:non alꝫ deceſt.ꝛ dic dehꝫ vt in glo.tertio filiꝰ ſeruũ patris apud ipꝫ

s Jmior pꝛeꝫ põrẽ põt manumittere volẽte patre

Minor manumiſit ancillã ꝓgnãtẽ ex eo eã hñdi eã in vxorẽ:ipa iteriꝫ pepit.õr ꝙ partꝰ eſt in pẽdẽti.naꝫ ſi accipiat

s Jrogatus. eã in vxorẽ erit partꝰ liber.alꝫ nõ.

Si minori.xx.an.legẽ ſeruũ hꝫ acto vt manumittat.õr ꝙ eũ oꝫ manumittere indubitanter.ſed ſi ei legaſſem.x.ꝛ rogauit eũ vt manumittat ſeruũ ſuũ ꝓpriũ:tũc eſt inſpiciẽdũ ſi tm̃ vel plus eſt in legato quãtũ valet ſeruꝰ vt tũc pmittat̃ manumitti.alꝫ nõ.¶ Vltimo dicit qõ dixi in ſeruo legato minori idẽꝫ in donato hꝫ mõ vt manumittat.nã manumittere oꝫ:ꝛ ſi nõ manumittat ꝙſtitutio facit eũ liberꝫ nec decurreꝛ vl ibiꝛ ad ꝙſulẽ

¶ Matrimonij.Si minor vult manumittere ancillã eã hñdi eã in vxorẽ põr.dñ tĩ ſit talis quã poſſit iuſte bꝛe vt non ſit filia vel ſoror dñi vel ſimili mõ ei cognata.Itꝫ dñs minor.xx. annoꝝ põt manumittere ſeruũ ſuũ ſi erat ſuꝰ filiꝰ vel filij de cã qua poſſet minor maſculus manumittere.¶ Cõſul.Minor xx.an.exñs ꝙſul.põt ꝑbere auctoritatẽ manumittere volentibus.vel aliter minor exñs ꝙſul hñs ſeruũ.cã approbata coã

a Apud pꝛe collega:põt ipſe manumittere.fectum.Coram põfecto egypti põt manumittere minor.

p Ater.Habebã filium q̃ rome degebat:forte in ſtudio ꝛ cũ eo miſerã quoſdã ſeruos q̃ ei ſeruirẽt:tandẽ epiſtolã mãdaui ad filiũ in q̃ ꝙtinebaꝫ ꝙ poſſit manumittere quẽ vult de illis ſeruis meis q̃ ſecũ ſunt:ipſe filiꝰ manumiſit coraꝫ ꝓtore.dicit̃ ꝙ hec manumiſſio tenet:ꝛ pater videt̃ manumittere.

m Anumiſſio.Manu ꝛ filiꝰ q̃ſi miniſterĩ ꝑbet.miſſio põt fieri coã lictoribꝰ ꝛ q̃dã ſolẽnitas q̃ erat ne

p Pillus.Pu ceſſaria:licet nõ fiat ꝓ facta habeẽ pillus maior tĩ infante põt manumittere ſeruũ coraꝫ iudice ꝛ põte tutore:nec manumiſſum ſeq̃tur peculium.

s Jtutorꝫ.Pupillus vult manumittere ſeruũ ſuũ:cã hñdi eũ ĩ tutorẽ.q̃rit̃ an hꝫ ſit iuſta cã mãumittẽdi:ꝛ offiliꝰ dixit ꝙ ſic.ſed nerua filiꝰ dixit ꝙ nõ eſt iuſta cã.quomõ enĩ pupilli dicto ſtareꝛ ad tutorẽ eligẽdũ:cũ ꝓpter infirmitatẽ eiꝰ animi detur pupillo tutor vt nihil ꝑſumat̃ rite ſiue bñ gerere abſq̃ tutore ꝓpr animi infirmitatẽ.

¶ De mãumiſſiõibꝰ q̃ fuis ad vni.ptinẽtibꝰ iponunt. Ru.

Omne collegiũ hñs ſeruũ vel ſeruos

Juus.

legitimũ põt manumittere eos ꝛ ſuccedẽt iſti de collegio in bonis manumiſſi,put patroni libertis.ꝛ hoc dicit hec lex cum ſeq.

s Eruus.Si cuitas manumiſit ſeruũ:videt̃ ei ꝙcedẽ peculium:niſi exꝑſſim adimat debitor peculiarꝫ tali ſeruo nũc manumiſſo ſoluẽdo liberat̃.

¶ De manumiſſis teſtõ. Rub.

Si ſepiꝰ in teſtõ teſtatoꝝ reli-

Am ſepius.

quit libertatẽ ſeruo ea voluntas valebit q̃ leuiꝰ relinq̃t libertatẽ.ꝛ hoc verũ eſt

c ſi intellĩgas in libertate relicta directo.ſi autẽ dicerꝛes loq̃ in libertate relicta ꝑ fideicõmiſſum:tũc dic ea valebit q̃ vltima eſt.vt de hꝫ plene habebis.ĩ.e.l. in libertatibꝰ.

s Jq̃s.Titiũ inſtitui hꝛdẽ.ꝛ ſi hꝛs nõ erit ſticũ fuũ meuꝫ inſtitui hꝛdẽ ꝛ liberũ.õr ꝙ ſiue titiꝰ hꝛs erit ſiue nõ:ſticꝰ ſemꝑ erit liber:q̃ſi vtroq̃ gradu videatur relinqui libertas ſtico.

n Ecmiliti Minor.xx.an.etiã miles nõ põt manumittere ſeruũ ſuũ in teſtamento.ꝛ dic de hoc vt in glo.Accur.

s Jq̃s.In teſtõ relicta libertatẽ ſeruo ꝛ dixi.hꝛs meus.x. ei daro.õr ꝙ valet hꝫ legatũ de x.ꝛ.hꝫ ſunt vera ſiue ĩ teſtamẽto hꝫ dixi ſiue in codicillis,Vltimo dicit in teſtõ relicta li-

bertatē ſeruo meo. Itē dixi grauo heredē meū vt det.x. illi ſeruo ſi eū manumittā vindicta. dz q̄ ꝺ legatū debeat ſuo meo ſi eū ma
l Manumittatib⁹. Si libertatē relin /numittā vindicta. quo ſuo meo in plurib⁹ ſcripturis & alio mō in vna ſcriptura q̄ in alia: ei ſtabit q̄ facili⁹ imponit libertatē & ſunt vera q̄ dicto relinquit libertas: at q̄ p fideicō. tūc ei ſtabit q̄ poſterior
s Fructuariū. Quidā hīs ꝓpetatē in ſuo fec̄ teſtū est. & eū q̄ habebat vſumfru. in eodē ſuo inſtituit hr̄dem & iſti ſuo relinq̄t libertatē ſub ꝺdi. dz q̄ aduenīēte ꝺdi. iſte erit liber.
n Erati⁹. Reliq̄ libertatē ſtico ſeruo meo ſi null⁹ mihi filius erit cuius moriar. dz q̄ nato mihi poſthumo ipedit libertas. ſed pone q̄ nōduz eſt nat⁹: ſperat tū nasci: erit ne interi ſu⁹ an liber, & certe ſi null⁹ poſtea naſcat liber fingit fuiſſe retro.
s Ita. Seruo meo q̄ fuerat me⁹ caſtaldio reliq̄ libertatē ſi appeat rōes meas diligenter tractaſſe. dz q̄ erit liber ſi appareat q̄ ad vtilitatē dñi bñ geſſit & bona fide: & reliq̄ ſi q̄ ſunt
s Q̄s ita. Legaui tibi fuū ſub ꝺditiōe vt /reddidit. eū manumittas. & ſi nō manumiſeris: iuſſi eū eſſe liberū & legatū ꝺ caſu ei reliq̄. dz q̄ ſi nō manumittas eū erit liber ex teſtō & hēbit legatū. ¶ Ꝺ ꝺſtitutū. Ꝺ dictū lē. s. de manu. l. ſeru⁹ hac. l. fuū vetitū in teſtō dñi ad libertatē pduci: non poſſe manumitti: eſt verū q̄ ꝺ fu⁹ erat teſtator vel hr̄dis ei⁹. ſecus ſi eſſet ꝺ
s Peculiū. Peculiū cuiuſdaz ſerui mei /ſeru⁹ alien⁹. legaui forte ipſi fuo iuſſo eſſe libero. vt alij exmeo. poſtea vicario q̄ erat de iſto peculio reliq̄ libertatē. dz q̄ vtrūq; tz: & legatū peculij tāquā cuiuſdā generis tz. ¶ Si ſeru⁹. Legaui tibi fuū eidē poſtea reliqui libertatez. dz q̄ liber eſt. & ſic extinguit legatū Sz pone q̄ p reliq̄ libertatē fuo: tādē eū tibi lego qd iſtoz valebit. & ſi q̄dē apparet qd habui animū reuocādi libertatē: & tūc tz legatū. ſi aūt dubitet de ꝺ: tūc fauoze libertatis dicim⁹ libertatem
s Legato. /deberi: nec videri reuocatū p ꝺ legatū Tria dic ꝺ. l. ꝓmo legaui tibi fuū & rogaui p fideicō. eū manumitti. dz q̄ hr̄s vel legatarius cogit eū manumittere. & dicas q̄ eſt in electōe legatarij: vt ſi vellet eū manumittere: bñ eſt. alio q̄n hr̄s manumittit. Scdo reliqui libertatē duob⁹ ſuis ſi darēt x. hr̄di meo. dz q̄ ſi vn⁹ dat. v. erit liber: iz alter ſua. v. nōduz det. Tertio reliqui in teſtō libertatē ſuo meo: plib⁹ hr̄dib⁹ inſtituit dz q̄ ſufficit vnū hr̄dū adire hereditatē. ad ꝺ vt libertas debeat.
s Q̄s. Titi⁹ reliquit libertatē ſuo & ſit ſtatiz liber. ſuo ſi iurauerit ſe datuz. x. opas. dz q̄ ꝺ iuramētū nūquam dz ſibi remitti. idē etiā eſt ſi reliq̄t legatū & libertatē ſimlr̄ ſub ꝺdi. puta ſi iurauerit ſe datuz. x. opas. nā nec legatuz poterit conſeq̄ abſq; iuramēto. ſed ſec⁹ ſi libertatē pure legatū ſub ꝺdit. iurādi reliq̄t. nāltūc remittit ſibi ꝺ ꝺditio iuramēti. idē ſi libertatez ſub ꝺdi. iurifiurādi reliq̄t. & poſtea idē teſtō⁹ viu⁹ māumiſit. nā ꝺ cō
s Ita. Titi⁹ duob⁹ ſuis ſuis reliq̄t liber /ditio remittit. tatē: ſi inſulā edificarēt. dz q̄ ꝺ ꝺditio non pōt diuidi. vñ ſi vn⁹ ſuoz vellz facere diuidiā inſule & libertatē hr̄e: nō audit. ſz pone q̄ vn⁹ eoz vult edificare totā inſulā: & alt nihil: an ille q̄ facē videt iplere ꝺdi. q̄rit & dz q̄ ſic. & ipe erit liber niſi teſtō⁹ aliō ſenſerit: nō ali⁹ q̄ nihil facit. Scdo q̄rit q̄dā duob⁹ fabris vel pictoribus reliq̄t cētū ſi tēplū depingiſſent vel ſi nauiz fabricaſſent. & vn⁹ illoz vult facere: & alter nō, mō q̄rit an ſi vn⁹ depingat tēpluz vl ſi nauim totā fabricet hēat totū cētū. & dz q̄ ſi appareat teſtōrez ſenſiſſe & voluiſſe q̄ vterq; ſimul faceret: tūc vn⁹ faciēdo nihil dz facere: nec hēat legatū. ſi aūt appeat ōriū: tūc vn⁹ ſolus faciēdo op⁹ hēbit legatū vel ipſe totū. vel partē ipſe: & partez ſoci⁹ fm q̄ voluit teſtator. tertio q̄rit ſi q̄s reliq̄t libertatez duob⁹ ſuis ſuis caſtaldiōib⁹ ſub ꝺdi. ſi reddiderit rōes. & vn⁹ vult reddē rōes alt nō. an volēs reddē audit: & diſtīguit. nā aut geſſerāt ſepati: & tē vn⁹ reddēdo ſuas ꝓpas rōes audit: & erit liber. ſi vero ſimul geſſerūt tūc ille q̄ vult reddere: dz reddere oēs & reliq̄ oia ſoluē. & ēt ipe volumia rōnū ſiue libroz reddere dz. Quarto q̄rit titi⁹ mau miſit ancillā cū filijs ſuis. inuenit q̄ nullū hz filiū: vel ſi hz ſunt tales q̄ nō pōt puenire ad libertatez. dz q̄ nihilomin⁹ ipſa erit libera. idē eſt & ſi ipſa nō pōt effici libera. filij tū ſui ſic nā filij erūt liberi nō ipa. & ſic appet q̄ ꝺ ꝺditio cū filijs nō facē ꝺdi. niſi alit ſenſiſſe teſtatorē appeat. & q̄ nō faciat ꝺdi. ꝓbo tali argumēto. nā in edicto ꝓtor cauet vētrē cū liber in poſſeſſiōe eſſe iubeo. tū ſi nulli de libert exiſtāt, vēter nihilomin⁹ mittet.

c Uz fu⁹. Inſtituit duos hr̄des: vnū pure: aliū ſub ꝺdi. ſuo meo reliq̄ libertatē pure. tādē defecit ꝺditio vni⁹ heredū: & ſic nō eſt hr̄s. dz q̄ ſi alter adeat ſat eſt vt libertas ſeruo relicto
s Ita ſcriptū. Sempronio⁹ ſuo debeat: & ſic erit liber. ſuo ſtico reliq̄t libertatē: cū titi⁹ annoz. xxx. erit & guauit heredē ſuū vt ei ſtico daret fundū tūc tpis ſibi deceſſit titi⁹ anōquaz cōpleret. xxx. annos. dz q̄ adhuc ſtabit p tm̄ tps quo ſi titi⁹ fuiſſet viu⁹ cōpleuiſſet. xxx. annos. & tūc ſtic⁹ erit liber. & ꝺ eſt fauore libertat ſec⁹ in legato qd erat relictū eidē ſtico ſub eodē tpe. nā
l Ibertas. Quatuoz hz partes h. l. ꝓma eſt: /extinguit reliq̄ libertatē ſuo ꝺ mō. cū moriat fu⁹ ſit liber. dz q̄ nulli⁹ momēti eſt ꝺ libertas. Secūdo reliq̄ libertatē ſuo ſi nō aſcenderit capitoliū dz q̄ valet: & tūc erit liber cū potuerit aſcēdere capitoliū: & nō aſcēderit. Tertio reliq̄ libertatē ſuo meo: ita vt filijs meis rōnēreddat. dz q̄ pure eſt relicta libertas: nō ſub ꝺdi. reddēdaz rōnū: cogit tū reddere rōes. Quarto reliq̄ libertatez ſuo poſt ānos dādā ab hr̄de meo. nō dixi poſt quot annos. dz q̄ p⁹ biēniū debebit libertas ab hr̄de: niſi appeat teſtōrez aliud ſenq Eli duos. Juſtitui /ſiſſe. & hoc ꝓbet p heredem. titiū & ſempronii meos hr̄des. & ſi titi⁹ q̄ erat vn⁹ de heredibus decederet reliq̄ ſeruo meo libertatē. dz q̄ ſi titius decedat etiā me teſtōre viuo debebit libertas ſeruo. & intelligas p⁹ adita hr̄ditatē ab alio hr̄de meo. ¶ Hec ꝺditio. Libertatē tibi reliq̄ cū moriar. videt tpe vite mee tibi deberi libertatē. l. tūc cū fim in articulo mort. & ſic eſſz inutil: cū ꝺ ego nolui. ſz tū de eq̄tate dz poſt mortē meā tibi deberi libertatē. Secūdo reliq̄ libertatē ſuo ad annū. ſenſus x̄boz eſt q̄ vſq; ad ānū ſit liber. qd eſſe nō pōt de iure. tū ex eq̄tate interptant ꝺ x̄ba vt poſt annū ſit liber. Tertio poſt ānū quo ꝺ teſtū erit factū ſis liber. dz q̄ ꝺ ꝺditio nō eſt inutilis ſi ꝺtigat teſtōrē infra annū mori. q: ille erit liber cōpleto
q Elidā. Rogaui /anno incepto a tpe teſtamēti ꝺditi hr̄dē meū vt ſeruū meū manumittat. & ſi non manumiſerit iuſſi eū eſſe liberū: eidēq; legatū reliq̄. dz q̄ licz hr̄s nō māumittat tū hic ſeru⁹ erit liber ex teſtamēto & legatū habebit. Fran.
s Truos. Legaui tibi ſeruos & dixi. ſi te pmeruerint: rogo vt eos dignos libertate exiſtimes. i. vt eos manumittas. dz q̄ p̄toz coget te vt eos manumittas q̄ſi ſp p̄ſumant dignos: niſi hi fui cō miſerint aliqd delictū ꝺ te ꝓpt qd videātur indigni. Scdo pōe qd dixi: quocūq; tpe vis manumittere quē vis de iſtis ſeruis q̄
ſi tu viu⁹ nō manumiſiſti: hr̄s tu⁹ coget māumittere.
s Tic⁹. Ego teſtōr i teſtō reliq̄ libertatē ſuo ꝺ mō. ſtic⁹: imo pāphilus erit liber q̄ſi ego teſtator emēdare videar errorē circa ſticum. idem erit & ſi dixi ſticus liber eſto. immo pamphilus liber eſto. nam & hoc caſu pamphilus erit liber p̄dicta ratioq Eli filiū. Titi⁹ hñs filiū ipuberē eū hr̄dē ne. inſtituit. & ſtico ſuo libertatē reliq̄t ſi redderet rōes argēti qd ſub cura ei⁹ fuit. tādē ille ſtic⁹ fu⁹ partē argenti qd ſubripuerat cuz tutore pupilli diuiſit. & tutor ſcripſit q̄liter erāt bñ reddite rōes ab iſto ſuo ſtico. q̄rit an iſte fu⁹ ſtic⁹ ſit liber. & dz q̄ nō. nā ſic ī alienat. rex pupillariū: ita ꝺ exigit bōa fides. itē ſtatu liber grauat⁹ dare pupillo ſi det ei⁹ tutori: ita demū liberat & efficit liber ſi fu⁹ & tutor fraude careāt. ita & in nro caſu debebāt cauere in reddēdis rōib⁹: qd nō fuerūt vſi fraude. & iō rō ꝓ nō reddita habet. Ellio dic q̄lit dz iſte fu⁹ ſtic⁹ reddere rōnē argenti: vt efficiat liber. & certe illud argētū qd hz de bonis pupilli dz ei reddere. & ſi q̄dā vaſa argētea amiſiſſet ſine dolo & culpa: nō tenet ad ea. ſufficit eni ſi ex bono & equo rōnem reddat.

Eſtamēto. Manumiſſus in teſtō tūc fit liber: q̄n adita eſt hr̄ditas ex teſtō: & teſtū tz. vel ſi inſtitut⁹ omiſit ex teſtō & ab inteſtato adiuit. & ꝺ eſt vez q̄ libertas erat relicta pure. & ſufficit q̄ ab vno adeat hr̄ditas. Si aūt in diē vel ſub ꝺdi. relicta eſt libertas: tūc cōpetet libertas cū dies venerit vel ꝺditio.
n Miatiz. Serui notatiz vident manumitti etiā q̄n nō nomē eoz ponit: ſz nomē officij qd hēbāt vt ſi dicā fuū meū pictorē libez eſſe volo: vel ſic. ſeruū meū diſpēſatorez libez eſſe volo.
t Eſtō. Liberta s teſtō relicta: vel ſimili p qd cogſcit. tūc valet cū hr̄dita s adit etiā ab vno & in eo gradu erat
o Juus. Titi⁹ in teſtō ſuo relicta. & pure erat relicta. ſcripſit ſempronii hr̄dē. & ſi hr̄s nō eſſz ſubſtituit ſeruū ſuū ſticū cū libertate. Itē ſi sempron⁹ erit hr̄s relinq̄t legatuz ſtico. dz q̄

videt ⁊ ei libertatē relinq̄re etiā in hoc casu.

q Si potuerint. Sicut minor.xx.annis pōt dare libertatem suo suo ex certa de causis:ita pōt eū instituere sibi hr̄dē necessariū ⁊ p̄ b̄ libex efficī.q̄si ⁊ b̄ sit cā iusta hr̄e cū in hr̄dē.

s Tic⁹. Ego testō dixi in testō stic⁹ sit liber:si codicill'eū nō vetuero eē libex.dr q̄ p̄ide ē ac si dixissz: si ī capitoliū ñ ascēdero sit liber:nā vtroq; casu me mortuo erit liber si nō revocauī i codicill'vt ī p̄ casu vl'si ñ ascēdi capitoliū vt i scō.vltio dic̄ q̄ hr̄s p̄t

v Xore. Quidaz instituī sub aliq̄ de p̄dicta ꝺditiōib⁹. hñs vxorē p̄gnātē deiecit eā de domo accepit aliā expulsa in aliq̄ domo voluit stare ⁊ pepit.postea partum deiecit forte ad aliqō hospitale.aliq̄s recollegit eū ⁊ tenuit eū ⁊ nutriuit.pat̄ ist⁹ pueri veniens ad mortē nesciebat de isto filio q̄d esset an sit viu⁹ vel nō.instituit quēdā aliū hr̄dē:⁊ de isto puero nihil dixit. reliq̄t suis libertates.ille instituta adiuit hr̄di. nūc b̄ puer venit ⁊ p̄bat se filiū defuncti:⁊ sic testū ruptuz dicit p̄ preteritionē obtinuit.⁊ sic hz bona.mō q̄rit q̄d de libertatib⁹:⁊ dr q̄ post q̄ serui steterūt vt liberi p̄ spaciū q̄nquēnij.āmodo nunq̄ debēt revoca

s J fui. Seruo meo lz ab hostib⁹ capto ri in fuit. possuz relinq̄re libertatē ⁊ reuersus ab hostib⁹ hēbit eaz:lz neq; mortj mee tpe:neq; testamēti fuerit meus:lz hostium.

l Jbertas. Libertas nō pōt dari ad tps.vt sic.fis liber vsq; ad.x.an.⁊ tale tps apponit tollit:⁊ erit ꝓpetua.⁊.h.o.b̄.l. cū illa.ideo q; que est.j.prime quā ꝺtinua cum ista.

c Cm ex pluribus.dic casum vt litera stat. Franciscus.

s Liendū. Filj⁹ instituta liceat abstineat ab hereditate.libertates tū tenēt nisi sint relicte in fraudē creditoz̄.

s Eruj⁹. Ad b̄ vt directa libertas possit dari suo:est necesse q̄ fu⁹ sit testōr̄ tpe quo testat̄.item tempore quo moritur.

s Eruñ. Reliq̄ libertatē suo meo si iuret se datuz.x.operas cornelio meo filio.dr q̄ si iurat erit liber.nō tū tenet̄ nec obligat̄ ex iuramento nisi iuret fact⁹ liber.s.post manumissionem.

n Minatim. Leuis est.⁊ dic casum vt in glo. Accursius.

l Jbertas. Relinquo tali libertatē.cū per l.licebit. tenet b̄ datio.⁊ erit liber:nisi leges ꝓhibeāt eū posse manumittī:

s Tic⁹. Stic⁹ fu⁹ me⁹ cū eū hr̄s aliēaue qō q̄cq; faciūt. rit:liber esto.b̄ datio libertat̄ nō tz.⁊ reddit rōnē. q: libertas in id tps ꝑferet quo alien⁹ esset:nec videt aliud in statu libero nā hr̄s vēdēdo interiz statu libex:aduenīēte ꝺdi.bū sit liber licz repiat alien⁹.⁊ b̄ est iō:q: factū hr̄dis nō pōt p̄mere factū defūcti. J Postea dicit libertas ⁊ legatū simulia sunt.in b̄ q; vtrūq; relictū sub ꝺdi.nō debet aī ꝺdi. Ultimo dicit q̄dā in testō reliq̄t libertatē suis suis b̄ mō.relinquo libertatē talib⁹ suis cū hr̄dis esse desierint.nō valet talis donatio libertat̄.

i Cllian⁹ ait. Grauauī heredē vt suū sticū daret titio. Jtem grauauī istū eūdē hr̄dē vt māumitteret istū sticum. dr q; libertas debet legatū nō . scdo legauī pure suū sticū titio.postea p fideicōmissuz grauauī hr̄dē meū vt manumitteraz istū sticū si nauis ex asia venerit.dr q; hr̄s me⁹ nō aliter debebit dare sticū legatario q̄ si faciat sibi cauere exñte ꝺdit.libertati istū sticū restitui. Ultimo dicit qō dictū est in p̄ma parte q; hr̄s māumittat sticū: nihil aūt dabit legatario.vex est nisi appeat testōrem voluisse legata

s J ita. Jn testō reliq̄ libertatē rium hr̄e estimat̄.stici fui. suo meo.b̄ mō stic⁹ fu⁹ me⁹.xij.an.postq̄ mortu⁹ fuero liber esto.dr q; incepto duodecimo anno erit liber.sec⁹ si dixissem p⁹.xij.an.sit liber.tādē reuertit̄ ad p̄mū casuz.⁊ dic duodecimus ann⁹ dr statiz cū incepit ⁊ quātūcūq; trāsierint ex eo sp est siue vocat̄ ān⁹ duodecim⁹.q̄ g̃ iussus est esse liber duodecīo ānorum diebus ānī liber esse iussus est. Scdo ego testor sic dixi.stic⁹ fuus me⁹ hr̄di meo mille nūmos āno biēnio triennio postq̄ mortuus fuero si soluerit liber esto.dr q; stic⁹ nō erit liber nisi lapsu triēnij ⁊ tūc soluerit p̄dictā pecuniā. si aūt soluat p̄us statiz cuz soluerit erit liber q̄si celeritas solutiōis q̄ fit hr̄dib⁹ cōpēset cū matura libertate q̄ dat̄. Tertio reliq̄ libertatē suo stico intra annū postq̄ mortu⁹ fuero.dr q; statiz me mortuo erit liber ⁊ adducit silē. ego testor sic dixi.tu stice sis liber si intra ānū dederis hr̄dī meo.x. dr

J q̄s q; me mortuo si statī solues hr̄dī meo eris liber Ego testor sic dixi sticū suū meū sēproni⁹ libertū eē volo.dr q; p b̄ q̄ba stic⁹ pōt petere libertatē. itē sempronius pōt petere vt habeat eū in libertū. qō fiet si tradat̄ ei ad manumittēdum.

l Jbertas. Directa pōt dari in testō ⁊ in codicill' testō ꝺfirmat̄.fidei aūt cōmissaria relinq̄tur ab ite. Jtē in codicillis nō ꝺfirmat̄ in testō.vt b̄ mō.rogo eos q̄ mihi succedēt ab intes.vt

m Euia. Quedā ma sticū fuū māumittāt.vl'p filia q̄ba. lier reliq̄t libertatē trib⁹ suis suis sub mō vt ipi tres debeāt apponē lucernā ad sepulturā ei⁹ alternis mensib⁹ ⁊ ibi vigilēt. dr q; isti fuj liberi erūt statiz adita here.⁊ cōpellētur officio iudicis

q Quod vulgo. Si libertas stare ⁊ obedire dicto testatricis relinq̄tur suo sub plumb⁹ ꝺditiōib⁹:aspicit leuior.vt si ei pareat sat̄ sit.⁊ b̄ vex qñ disiūcte sunt.si aūt sunt ꝺiūcte: tūc oīb⁹ para

a Risto. Seruo relicta rēdū est ad b̄ vt libertas debeat. est libertas cū erit.xxx.annox̄.interim ꝓpt delictū qō fecerat dānat⁹ est in metallū ⁊ tādē restitut⁹.dr q; pēa ipposita nō nocet q̄n statiz cū erit.xxx.an.ꝺsequtur libertatē ⁊ legatū si qō erat ei relictuz Jdē si est institut⁹ hr̄s sub ꝺdi.⁊ interiz hāc penā hūit:⁊ tādē resti

c Cm tut⁹ fuit.nā veniēte ꝺdi.erit liber ⁊ hr̄s ꝓcessan⁹ ex falsis. Jn codicill'relicta est libertas suis:danda ab hr̄de vl'legatario:⁊ p̄stita ē.postea apparet codicilli falsi.dr q; nō revocat libertas.sz q̄libet manumissor̄ habit.xx.aureos huic hr̄di vel legatario. Sz si fuerit exne⁹ hr̄s istitut⁹ sub ꝺdi.si māumiserit suū meū ꝓpriū:⁊ māumisit.⁊ sic fuit hr̄s.tādē aūt evicta est hr̄ditas p filiū defuncti ⁊ ruptū testū p q̄relā vl'al's appet testū falsuz.dr q; nō revocabit̄ libertas data suo.⁊ sic quo ad b̄ est silis b̄ casus supioti.tū in alio discordāt.q: in supioti dant.xx.solidi a quolibz ma

s J soci⁹. Duo numissor̄:sz b̄ verū p̄cū manumissi p̄stat̄ socij hēbāt suū cōez.vn⁹ eor̄ ī testō suo reliq̄t libertatez huic suo cōi sub tali ꝺdi.puta si māumittat̄ a ꝺsocio meo ille sit liber ex testō vni⁹ parti dr q; si alt̄ soci⁹ maumittat erit liber;⁊ sic partiz erit liber ex testō partiz inter vuos ex māumissiōe facta ab illo.

t Estō. Testō milit̄ inuenit māumissio facta b̄ mō.famiā libertā.eē iussit:q̄rit an sit directa libertas relicta huic famie:an p fideic.

q Quod diuo. Cā libertatū ⁊ dr q; fauore milit̄ est directa ꝺfuādax relictax in testō ꝺstō diui marci admittit eū q; petit bona sibi adjici.⁊ b̄ est vex qñ testū ē irritū,pnūciatū.⁊ sic hr̄s institut⁹ nō vult adire.⁊ creditores volūt vēdere b̄ bona.sec⁹ aūt esset si hr̄ditas vacaret hr̄de aliq̄ nō exñte.vt q: null⁹ institut⁹ fuerit.nec aliq̄s ali⁹ veniat ab itest.nā tūc defert fisco. Scdo dic q; fui q̄b⁹dam licta ē libertas ī testō debebunt cauere illi q; b̄ bona accipit. qō aūt

t Estō suo. Cēturio in testō suo p in fi.dic.expōe vt in gl. hibuit suos suos vēdi ⁊ dixit:put q̄sq; meruit māumitti. dr q; oēs erūt liberi si nēo eor̄ offendisset defuncti.si aūt q̄dā eor̄ offenderit:illi nō erūt liberi:alij sic. Cū ita. Quidā ī testō reliq̄t libertatē suis suis b̄ mō.fui q̄ sine offensa fuerit liberi sunto.dr q; b̄ ꝺditio sic dz intelligi:vt fui illi ñ veniāt ad libertatē:q̄s dñs remouerat ab administratiōe cū essent tanquā suspecti sui castaldi.

i Oratores. Miles ī testō dixit.stephanū meū liber eē volo.dr q; p b̄ q̄ba directa libertas videt data.⁊ erit liber adita hereditate.sz si postea ex iteruallo dixit testor.volo tñ vt cū hr̄de meo sit,quousq; iuuenis sit.⁊ si ꝺtēpserit vel noluerit iure fuit.teneat̄ p b̄ q̄ba nō revocat̄ libertas.vltio dic.idē ē ī pagano vt lz talia verba

l Clti⁹. Relinq̄ libertas dixerit nō revocet libertas. tē suo meo si rōnē act⁹ sui reddiderit gaio seio filio meo. cuz ānos pubertat̄ egressus fuisset gai⁹ sei⁹:tūc curatores gaij ꝺuenerūt fuū:⁊ corā iudice fu⁹ oīa reliq̄ soluit curatorib⁹ gaij.⁊ fu⁹ ꝓnūciat⁹ est liber.gai⁹ aūt negat pecuniā recte solutā curatorib⁹ suis.q̄rit q̄d iur̄.⁊ dr q; si nō est soluta sm q; testor dixit.sic non erit ille liber.sec⁹ aūt si iuuene p̄sente esset soluta.q: tūc recte esset impleta.

q Cli hēbat. Hēbā fuū noīe cratistū.dixit in testō cratin⁹ fu⁹ me⁹ sit liber.dr q; iste cratist⁹ erit liber:lz eū noīaueriz cratinū

s Eripti. Jnstituerā quosdā hr̄des ⁊ in syllaba errauī. in testō:⁊ libertatē suis reliq̄rā.nūc hr̄des antecq̄ adeāt hr̄di.fecerūt pactū cū creditorib⁹ hr̄ditarijs vt certa parte debiti essent ꝺtenti;⁊ sic adiuerūt hr̄di. dr q; libertates relicte in testō tenent si testor

l Jbertate. Titi⁹ nō habuit ꝺfiliū fraudādi creditores. reliq̄t libertatē directā suo suo si daret sticū abstinēte vicariū. dr q; si fu⁹ nō pōt dare vicariū tū erit liber.idē ceēt si p fideicōmissum dedisset ei libertatē.⁊ b̄ q̄ dixi in suo testō;idē etiā dicas si cesset fu⁹ hr̄dis sec⁹ aūt esset si hr̄s esset grauat⁹ emere suū ⁊ manumittere si daret.x.fu⁹ ille hr̄di.de q̄b⁹.x.eū emeret.nā si ille fu⁹ nō pōt dare.x.hr̄di.nūq̄ hr̄s cōpellit̄ ad emēdū ⁊ postea māumittēdū

s J q̄s. Dixi in testō meo si nauis ex asia venerit sis liber. itez postea sic dixi.si nauis ex asia venerit rogo hr̄dē meū vt te manumittat.dr q; iā veniēte ꝺditiōe est in electiōe fui;an directo an p

s J q̄s. Licet dives succedat fideicō.velit esse liber. pauper;nō ꝓpt̄ b̄ libertates dare testō valēt ampli⁹.lz q̄dā

dicerēt ꝺ. ⁊ male. Scꝺo dic̄ q̄dā nō soluēdo exñs relinq̄t libertatem suo suo cū es alienū sit exolutuꝫ. dicūt q̄dam nō effici libex. alij di
cūt q᷑ ꝺ᷑ valꝫ cū nō in fraude creditoꝝ sit manumissus.

v Erū. Jn testō relinq̄ libertatē suo: tādē eū vendidi. q̄rit̄ an li bertas extincta videat̄: ⁊ ꝺ: q᷑ si añq᷑ adeat̄ hr̄ditas mea reuertat̄

t Jtia. Titia in testō suo in bōis meis libertas tenebit. relinq̄t libertatē q̄busdā suis suis ⁊ ancillis: tādē sic dixit. pe/ dissēq̄ oēs q̄z noia scripta sunt in rōib⁹ meis liberas esse volo. iue ni quādā ācillā noīe eutichia q̄ erat pedisseq̄ tpe testamēti tpe mo/ tis titie iuenit̄ cuidā suo castaldioni i ꝓtuberniū tradita. ⁊ sic desijt esse pedisseq̄. q̄rit̄ an sit libera ex ill᷑ ẋbis pedisseq̄s oēs ⁊c. ⁊ dicit̄ q᷑ sic ispecto q᷑ tpe testamēti erat pedisseq̄. ¶ Pura. Relinq̄ liber tatē directā suo meo in testō. tādē ꝺ᷑ su⁹ mlta surripuit de hr̄di. ꝺ: q᷑ ꝓpt̄ ꝺ᷑ nō vitiat̄ libertas q̄n sit liber hereditate adita. hr̄s enim me⁹ hꝫ act̄. in factū ꝺ᷑ illū furē ꝓ reb⁹ subtract̄. ¶ Lutius. Jn te stamēto sic dixi onesiphore liber ne esto nisi rōnē diligēter ercusse/ ris. ꝺ: q᷑ ꝓ ꝺ᷑ ẋba nō videt̄ libertas data posito q᷑ appeat eū dili genter rōnes ercussisse. ſz poti⁹ ꝓ ꝺ᷑ ẋba videt̄ adimi libertas.

t Estō. Testō meo ita dixi. eidoni q: ꝑmogenit⁹ est mr̄is sue postq᷑ libertatē accepit cētū dari volo. q̄rit̄ an eidoni necesse sit ꝓ bare eū fuisse ꝑgenitū mr̄is iā facte libere vt legatū ꝓseqūt. rñ. q᷑ nō

s Cio. Si dico stic⁹ cū morier̄ liber esto. ꝺ: q᷑ nō valet idē est si dicā stic⁹ si nō ascēderit capitoliū liber esto. nā non valet cuꝫ donec viuit possit ascēdere. nec in ꝺ᷑ casu ꝑstabit̄ mutiana cautio. puta q᷑ nō ascēdet. ſz si sic dico. stic⁹ si capuā ierit liber esto: al's nō ꝺ᷑ adiectio est supflua. idē si sub aliq̄ alia ꝺi. libex esse iussi: al's no lo eū māumitti. nā ꝺ᷑ adiectō ē supflua neutro ei casu cogit̄ hr̄s ma numittere añ euētū ꝺi.

¶ De fideco. libertatib⁹. Rub.

Titi⁹ instituerat ꝑ fideicō. vt hr̄des māu
Jquidā. mitterēt suos suos post̄q᷑ adiuerit hr̄di. duo ex hr̄dib⁹ incipiūt abūtare se iusta de cā. alij duo la/ titāt nolētes ꝑstare libertatē alij duo sunt pūtes. ꝺ: q᷑ sui efficiūt liberi ꝑ senatusco. ⁊ erūt liberti istoꝝ pūtiū ⁊ abūtiū iusta de causa.

s Jqs. Quidā ab intes. decedēs in codicill' relinq̄t ꝑ fideicō. li bertatē suis suis. tādē null⁹ ei succedere vult. ꝺ: q᷑ sauoꝝ cō/ stitu. diui marci extēdit̄ ad hūc casuꝫ. s. vt vn⁹ seru⁹ sit liber: ⁊ hēat bōa defuncti si ꝙdonec vult cauere creditoꝝ ꝺ᷑: de soluēdis oi/ bus debit̄: ⁊ etiā absq᷑ ꝓmissiōe tenebit̄ creditoꝝ ꝺ᷑ vtili. ⁊ ꝺ᷑ sunt ẋa q᷑ñ ē certū nullū aliū velle succedere. si añt est dubiū nō hꝫ ꝺ᷑ locū. ſz q̄d si ille q̄ poterat succedere ab intes. ē mioꝝ. xxv. an. ⁊ no luit succedere imo repudiat. an vn⁹ de suis poterit accipe bōa. ⁊ vt̄ q᷑ nō. q: pōt restitui ⁊ bōa hr̄c. sed tñ ꝺ: q᷑ bñ vn⁹ de suis poterit petere bona ⁊ hēbit ⁊ erit liber. ⁊ oēs alij sui q̄b⁹ testō: relinq̄rat li/ bertatē. nec reuocant̄ libertates: ꝫ mioꝝ restituat̄ ⁊ hēat bōa. Jtez dic̄ q᷑ q̄ñ vn⁹ de suis petit siue petat pūtib⁹ alijs ꝙseruis oib⁹ siue nō. siue etiā inuit̄ nō est vis. nā oēs erūt āmodo liberi. ⁊ q̄b⁹ pure relicta erat libertas stati erūt liberi. q̄b⁹ ex die: die venīēte. q̄b⁹ ex ꝙdi. ꝺi. venīēte. ⁊ etiā si oib⁹ relicta erat libertas sub ꝙdi. ꝑdicta hēbūt locū. vt vn⁹ de suis possit interiz arripe bōa defuncti ꝺ᷑. ⁊ si aliquib⁹ relicta erat libertas si dederint. x. hr̄di dare debebūt ei suo q̄ accipit bōa defuncti. postea dic̄ sui q̄b⁹ ꝑ fideicōmissuꝫ erat libertas relicta erit māumittēdi ab isto suo q̄ accepat bōa defūcti ꝺ᷑ tanq᷑ libertatū ꝙseruādaꝝ cā. ¶ Adijci. Jta demū audit̄ su⁹ petēs bōa ꝺ᷑ sibi adijci cā libertatū ꝙfuādaꝝ si ꝙdonec caueat cre ditoꝝ ꝺ᷑ de toto debito soluēdo. ꝙdonec aūt ꝺ: cauere si dat fi/ deiussoꝝ vl' pignoꝛa vel aliter eis satisfacit ad eoꝝ volūtatē. ⁊ de bēt cogi creditoꝛes oēs vnū oꝛdinare cui caueat̄ noīe oīm: ⁊ ꝺꝫ ꝺ᷑ cautio ꝑstari ꝓsq᷑ accipiat bōa. ⁊ ꝙtinet ꝺ᷑ cautio oē debitū. s. foꝛ/ tē ⁊ vsuras. ſz alij sui q̄b⁹ erat relicta libertas in testō pure cui⁹ erūt liberti. ⁊ certe testōr̄: nō ist⁹ cui adita sunt bōa nisi sub hac ꝺi. ac cepit bōa vt illi sint ei⁹ liberti: ⁊ illi ꝙsenserunt. ⁊ iste q̄ efficit̄ pfon⁹ eoꝝ erit tutoꝛ eoꝝ vl' alicui⁹ eoꝝ si inueniat̄ aliq̄s eoꝝ ipubes. post ea dic̄ pone q᷑ testōr̄ rogauerat suos alienos māumitti. iste q̄ acci pit bōa cā libertatū ꝙseruādaꝝ cogeꝫ eos emere ⁊ māumittere. q̄d si legauerat suū suū ⁊ eū rogauerat de māumittēdo. nūc aliq̄s acci pit bōa cā libertatū ꝙseruādaꝝ. ꝺ: q᷑ legatū tenebit̄: ⁊ cogeꝫ lega tari⁹ ꝑstare libertatē. ⁊ ꝺ᷑ eadē q̄ dicta sūt de suo: locū hūt i fisco ac/ cipiēte bōa alicui⁹ defūcti cā libertatū ꝙfuādaꝝ. sec⁹ si ex alia cā ac cipiat: vt q: caduca vl' silī de cā. ſz q̄d si ꝺ᷑ testōr̄ q̄ relinq̄rat libertatē erat mioꝝ. xx. an. ⁊ bōa ei⁹ sūt adita. rñ. libertates q̄ ꝑ fideicō. relinq̄ rat debebūt: si ex tali cā relinq̄rat ex q̄ etiā viuēs poterat māumitte re. ſz q̄d si i fraudē cre. relinq̄rat libertates. nunq̄d debebūtur ab eo cui bōa sūt adita. ⁊ certe si vn⁹ de suis cui sūt adita bona cauerit creditoꝛib⁹ de oib⁹ debit̄ soluēdis bñ debebunt̄ oēs libertates: nec nocet creditoꝛib⁹: cū eis sit cautū ab isto q̄ hꝫ bona de oib⁹ de bit̄ soluēdis. si aūt fisc⁹ accepit bōa cā libertatū ꝙfuādaꝝ. adhuc idē videt̄ q᷑ nō debeant̄ libertates: cū ⁊ si adita eēt hr̄ditas a ẋo hr̄de: directe libertates nō valerent si i odiū creditoꝝ sint relicte. ⁊ ex ꝺ᷑ hūt dānū. Jtē fideicōmissarie nō valerēt si euētu fraudarētur creditoꝛes: ꝫ nō fuerit anim⁹ fraudādi. sic g᷑ ⁊ i nr̄o casu ꝺꝫ eē cū fi/ sc⁹ bñerit bōa: ⁊ ꝺ᷑ vez ē. ¶ Si bōa. Testōr̄ decedēs relinq̄rat liber tatē suis. ⁊ dñ nēo vult succedere vēit ei de suis ei⁹ vn⁹: ⁊ ei sūt a/ dita bōa cā libertatū ꝙfuādaꝝ ꝑcuratoꝛe fisci sciēte ⁊ volēte. bōa āmodo si hr̄e vult nō audit̄. si aūt eo nesciēte sūt data bōa vni de suis. ⁊ nūc ꝑcu. fisci vl't hr̄e bōa. audit̄: si lucrosa sūt bōa: alioq̄n nō postea dic̄ q᷑ ille cui adita sūt bōa ē loco bo. possessoꝝ. vñ ⁊ iura se pulcroꝝ hꝫ. ⁊ tenebit̄ ex stipl'atōe creditoꝛib⁹ hr̄di. si eis cauerit. a/ lioq̄n nō. ⁊ si plurib⁹ puta duob⁹ sūt adita bona. āmodo hēbūt ꝺ᷑ bōa cōia ⁊ cōes libertos ⁊ fami. herc. int̄ se agere poterūt ad dini/

i M fideicōmissarijs. Hr̄s rogat⁹ de māumit dēda ꝺ᷑ bōa tēdo nō māumittebat. hr̄de abūte iudex. pnūciauit libertatē ꝺberi suo. ꝺ: q᷑ ꝺ᷑ su⁹ erit liber. ⁊ si fuerat ꝺfūcti su⁹ eiusdē erit liber t⁹. si ẋo hr̄dis erat su⁹ eiusdē hr̄dis erit libert⁹. imo ⁊ si hr̄s decesi/

o Ecem sit absq᷑ successoꝛe: tñ huic suo ꝺbebit̄ libertas.

Legata sūt titio. x. ⁊ rogat⁹ ē vt de his. x. emat fundū sticum ⁊ māumittat. ꝺ isto legato detraxit hr̄s falcidiā. ⁊ ita id qꝺ ē datū ti tio nō suffic̄ ad emēdū sticū: dicebāt. q̄dā istā pecu. lucrari titiū. idē dicūt ⁊ si ꝺ᷑ stic⁹ erat ipsi⁹ titij vt lucret pecu. ⁊ nō cōpellat̄ māumit tere. si tñ i isto cāu qñ eēt titij stic⁹ sine dubio ꝙpellit̄ māumittere. ar i supioꝛi casu. ſz opiniōes eēnt oli. sup ꝺ᷑ tñ dic̄ hr̄s nō ꝺꝫ ꝺtrahere

s J cui. Legaui tibi. c. ⁊ rogaui te vt sticū emas falcidiā. ⁊ māumittas. bōa hr̄dis mei vēdita sūt ꝓp debita. ita q᷑ ptē legati. tibi dare ꝑt. nūq̄d possis illā ptē petere. q̄rit̄ ⁊ ꝺ: q᷑ si de illa pte potes emē fundū hēbis eā. ꝺ᷑ tñ caueas te ēptuꝫ fundū ⁊ māumis

e Elꝫ cui. Legaui tibi mille suꝫ. ⁊ si nolis cauē nō audiet̄. nūmos ⁊ rogaui te vt fundū tuū valētē. xx. māumittas. ꝺ: q᷑ ñ

c Elꝫ fidei. Rogaui cogeꝫ māumittē nisi hēas legatū. hr̄dē meū ne stic⁹ su⁹ me⁹ aliena fuit. q᷑ suā patiat̄. hr̄s me⁹ si eū alienat stati poterit stic⁹ petē libertatē: ⁊ ꝺ᷑ sūt ẋa q̄ñ volūta/ rie hr̄s alienauit. si aūt ex necessitate ex fcō testōr̄ veniēte eū vendi dit sub ꝙdi. q̄ ꝙditio extitit in ꝓsona hr̄dis. ꝺ᷑ casu nō potuit petē

q Clidā i testō. Testōr̄ ꝓhibuit quosdā suos vē libertatē. di. si iō eos noluit vēdi vt si vēdant̄ fiāt liberi qꝺ voluisse ꝑ sumit̄. efficiunt̄ liberi si vēdent̄. idē ē si testōr̄ dixerit nolo q᷑ tales sui alij fuiāt q᷑ tibi hr̄di. nā stati cū hr̄s eos vēdē tēnuit erūt libe ri. nec audit̄ hr̄s si eos redimēt q̄min⁹ sint liberi. ¶ Js cui. Hr̄s q̄uat⁹ de māumittēdo suū eū vēdidit. ꝑt su⁹ ēt abūte ēptoꝛe petē ab hr̄de se māumitti. ¶ Js cui. Hr̄s erat rogat⁹ ꝺ᷑ suo stico māu/ mittēdo. pas⁹ ē stic⁹ se vēdi tāq᷑ suū ab isto hr̄de. q̄ hr̄s ꝓmisit de cuic. nō tñ erat solueꝺo. ꝺ᷑ su⁹ petit se māumitti: ⁊ ē māumiss⁹. q̄rit̄ an ēptoꝛ hēat regressū ꝺ᷑ stico. sic si liber hō patereꝫ se vēdi tāq᷑ ser u⁹. ⁊ dic̄ q᷑ ēptoꝛ hꝫ regressū ꝺ᷑ vēditoꝛē. sic si statu liberꝫ vēdidiſſꝫ

e Xcā. Pupillo legatū relictū ē. ⁊ ē q̄uat⁹ ꝺ᷑ suo suo māumit/ Opatoꝛ. Fir tēdo. ꝺ: q᷑ nō ꝑt māumittē absq᷑ tutoꝛe.

i m⁹ titiano tres suos legauit ⁊ eū rogauit ne alicui aliꝫ fuiāt si ꝓp aliqꝺ ꝺlictū titiāi bōa sūt publicata. hi fui māumittētur a re publica. scꝺo dic̄. sic hr̄s ita legatari⁹ ꝑt rogari ꝺ᷑ suo māumittēdo ⁊ si q̄s rogat⁹ ꝺ᷑ māumittēdo ꝺcedat pus q᷑ māumittat. hr̄s ei⁹ co geꝫ māumittē. tertio dic̄ hr̄s istitut⁹ hr̄di. amisit: eo q: accomoda/ uerat fidē testōr̄: i ꝺ᷑ aliq̄ dādo ñ capaci: ⁊ sic fisc⁹ bōa hūit. ꝺ: q᷑ ni hilomin⁹ libertates relicte i testō siue directe siut: siue fideicōmissa

s J pgnās. Hr̄s vl' legatari⁹ rogat⁹ māumit rie tenebūt. tere ācillā fuit i moꝛa māumittēdi: nō sui culpa: ſz foꝛtuito ca su ipedit⁹. iteꝝ ācilla pgnās pcpit. ꝺ: q᷑ cogitur eaꝫ māumittē ⁊

l Elti⁹. Jnstitui vxoꝛ. mea ⁊ ei tradē ptū ad māumittēdū. filiā meā hr̄des eq̄lit̄. ⁊ eroti suo meo reliq̄ libertatē si place/ bit vxoꝛ. mee. tādē vxoꝛ mea abstinuit se ab hr̄di. ⁊ sic oīa bona ve nīūt ad filiā meaꝫ. ꝺ: q᷑ libertas debebit̄ eroti. nec req̄rit̄ ꝙsensus

i S q̄. qui ex cā fideic. māu vxoꝛ mee ex q̄ mihi ñ successit. mittē ꝺꝫ fuū ñ ꝑt facē defīoꝛē ei⁹ ꝺd. hīc ē q᷑ nec eū vēdē ꝑtuꝫ ab ēptoꝝ māumittat̄. ⁊ si vēdat cogit̄ eū redimē ⁊ māumittē.

l Jbertates. Libertas ꝑt relinq̄ directo. itē ꝑ fideic. ⁊ q̄ñq᷑ me li⁹ ē si ꝑ fideicō. deꝫ vt suis aliēis. ꝺ᷑ tñ idoneis ẋbis relinq̄t Ceuola. Dixit testōr̄ hr̄di. cū tibi viōbit̄ māumittē sticū fuū meū māumittas ꝑ ẋba fideic. libertas vt relicta.

Estō. Relinq̄ libertatem suo meo in testamento hoc modo. pamphilus sit liber. si bene se gesserit rationibus meis. tandē ad/

mittēdo.ꝛ si q̄s rogat⁹ de manumittēdo decedat p̄us q̄ manumittat heres eius cogetur manumittere. Tertio dicit heres institutus hr̄di.amisit:eo q; accōmodauerat fidē testatori de aliquo dādo nō capaci:ꝛ sic fiscus bona habuit.ō; q; nihilomin⁹ libertates relicte in testō siue directe sint:siue fideicōmissarie tenebūt

s Jp̄gnās.Hr̄s vl legatari⁹ rogat⁹ manumittere ācillā fuit in mora māumittēdi:nō sui culpa:sz fortuito casu ipedit⁹. interi ācilla p̄gnās pepit.ō; q; cogit eā māumittere ꝛ ei tradere

l Jti⁹. Jnstituit uxorē meā partū ad māumittēdū. ꝛ filiā meā hr̄des eq̄lit.ꝛ eroti suo meo reliq̄ libertatem si placebit uxori mee.tādez uxor mea abstinuit se ab hr̄ditate:ꝛ sic oia bōa uenīūt ad filiā meā.ō; q; libertas debebit eroti.nec re

l S qui. q̄rit⁹ sensus uxor⁹ mee ex q̄ mihi nō successit. Qui ex cā fideicōmissi māumittē ꝺz fuū:nō p̄t facē dete riorē ei⁹ ꝺdi.hic est q; nec eū vēdē p̄t ut ab ēptore māumittat.

l Jbertates. ꝛ si vēdat cogit eū redimē ꝛ māumittē. Libertas p̄t relinq̄ directo ite p fideicōmissū.ꝛ q̄q; me li⁹ est si p fideicōmissuz det ut suis alienis.ꝺuz tū idoneis ꝟbis

s Ceuola. Dixit testō hr̄di.cū tibi videbit relinq̄tur. māumittē sticū suū meū māumittas.p h̄ ꝟba fideicōmissa

t Estō. Reliq̄ libertatē suo ria vl relicta libertas. meo in testō h̄ mō.pāphilus sit liber:si bū se gesserit rōib⁹ meis.tādē adhuc aliq̄ tpe uixi.postea decessi:nec ulla q̄rimonia est facta de pamphilo qō male gesserit.dicitur q; erit liber.

h Erede. Uxori instituit uiz suū hr̄dē ꝛ p fideicō.reliq̄t libertates q̄busdā suis.castaldio uiri cū uir abesz ꝛ ex iusta cā petijt a p̄side sibi dari libertatē:ꝛ data fuit.nunc uir reuersus petit ab isto liberto facto rōnē ei⁹ qō gessit in seruitute.ō; q; non audit.

Uxori. Marit⁹ legauit uxori sue dotē ꝛ plures alias res. ꝛ rogauit eā p fideicō.q; ipa māumitteret apō filiū suū suū noie aq̄linū.mier nō vult manumittere.ō; q; cōpellit māumittere.ꝛ

a Jud si aliq̄ legata erūt relicta aq̄lino poterit petere iulianū. Titi⁹ heres institut⁹ erat rogat⁹ manumittere suū hr̄ditariū.erat etiā grauat⁹ restituere hereditatē seio.h̄ titi⁹ restituit hr̄ditatē seio retēto isto quē debebat manumittere. nūc nō vult manumittere:ꝛ sic latitat.vel forte est absens ex iusta cā. ō; q; iudex siue p̄to; ꝺz eū ,pnūciare forte liberuz. Scdo pone q; titi⁹ restituit istū suū cū tota hr̄ditate seio.nūquid seius cōpellit māumittē.ꝛ iul.dixit q; sic.ꝛ sit idē in isto cui est hr̄ditas restituta sic ꝛ in ēptore tal suū.sz pōp q̄rit a q̄busdā an h̄ dictū iul.sit verꝛ ꝛ dic pōp.merito q̄ro q; volo addiscere. nā recoꝛdo; de quodā dicto iulia.q; dixit.ꝛ si alter⁹ pedez in sepulchro haberez ꝛc.ꝛ illi nūdēt ꝛ dicūt q; iste fu⁹ non debeat tradi seio.si tū tradit⁹ sit est

r Ugo. Te verū qō dixit iul.ꝛ ꝺfirmāt dictū ei⁹. stato; instituit titiū hr̄dē ꝛ dixit.rogo hr̄dē ne stic⁹ in alter⁹ fuit.deueniat:videt dare p fideicō.libertatē isti stico si ueniat in alter⁹ seruit. nec solū post mortē hr̄dis ueniet ad libertatē: sz ēt aliq̄n añ.vt si hr̄s istū suū alienet nec impedit libertas si iste hr̄s eū redemerit.ꝛ h̄ sunt ꝟba:siue volūtaria sit alienatio siue nō

s Jlegatario. Testō; legauit titio.x.itē fundū ꝛ guauit eū vt māumitteret suū suū sticū.legatari⁹ cepit petē. x. detracta est inde falcidia.ꝛ sic legatari⁹ nō vult h̄ legatū pecunie hr̄e nec māumittere suū. ō; q; cōpellit legatū pecūie accipe detracta falcidia ꝛ māumittere suū. A duobus. Duo erāt heredes ꝛ grauati sunt māumittere duos de suis eoꝝ q̄s vellēt:cū tres tm̄ seruos hēret.vn⁹ hr̄dū latitat nec vult eligere q; duo sint māumittē di. ō; q; stabit electiōi alteri⁹ hr̄dis tm̄ q; p̄ns est.sz si vn⁹ de seruis decedit añquā eligant.tūc tm̄ duo q; supsūt uenīūt māumittēdi. Cū is. Hr̄s rogat⁹ māumittere seruū abest iusta de cā si ue nō iusta.ꝛ sic latitat vl si erāt pl'es hr̄des.ꝛ guati māumittere suū.q̄dā eoꝝ absūtes sunt iusta de cā:q̄dā nō iusta de cā.ꝛ q̄daz sunt p̄ntes.vel si hr̄s guat⁹ decedat nec aliq̄s ei succedat. vel si hr̄s rogat⁹ abstineat se ab hr̄di.ō; q; iudex ꝺz ,pnūciare h̄uc li bez velut ex testō illi⁹ q̄ reliq̄rat p fideicō.libertatē. Jtē debebit iudex ,pnūciare q; fuerint absūtes iusta de cā vt illi sint p̄soni:ꝛ q̄

f Jdeicōmissaria. nō iusta:ꝛ illi nō erūt p̄soni. Hr̄s rogat⁹ de māumittēdo suū:nō p̄t differre manumissionē ob h̄ q; dicat suū expilasse res hr̄ditarias vl male gessisse rōnes dūi. Fideicōmissaria. Titi⁹ hr̄s instituit⁹ ꝛ rogat⁹ māumittere suū hr̄ditariū.grauat⁹ ēt fuit restituere hr̄ditatē seio.de cessit titi⁹ añq̄ restitueret ō; q; hr̄s titi⁹ ꝺz hāc hr̄ditatē seio restituere ꝛ etiā libertatē p̄stare suo ꝺz:si ab eo petat fu⁹. Seruū Jdē hūs plures filios vnū ex his hēbat militē.ei donauit sticuz ꝛ q̄dā alia bona.postea credēs iste p̄ dūiū fui ꝛ aliaꝝ reruz q̄s donauerat filio:adhuc remānisse penes se ab intestato decedēs rogauit filios oēs vt istū sticū suū māumitterēt.ō; q; fili⁹ miles si succedat p̄ri cōpellit māumittē.nec aliq̄d fratres ob h̄ dabūt militi.al's aūt res donatas mūlti a patre nō cōpellit miles ꝺfere Tiam. Grauau filiū re siue cōicare cū fratrib⁹. meū vt cū hēbit.xx.an.māumittat suū sticū.fili⁹ añquā habe ret hāc etatē decessit.ō; q; hr̄s filij p̄stabit tūc tpis libertatē q̄ si fili⁹ viueret hāc etatē cōpleret.sz sec⁹ sit.i fideicōmissis. Seruū Testō; rogauit filiū suū hr̄dē:vt p⁹.v.an.māumittat suū sticū si ille fu⁹ p̄stiterit oi die vsq̄ ad finē q̄nquēnij certā mercedē. postea fu⁹ fugit ab isto filio hr̄de; p bieniū nihil p̄stitit.ō; q; dedicit ꝺditio.nec iste debebit ob h̄ āmō māumitti nisi fili⁹ hr̄s accipiat p bieniū misteriū ei⁹ fui loco mercedis.nā tūc vr̄ partū cōditioni sic libertatē dari.vl nisi steterit p hr̄dez quomin⁹ accipiat

g Eneraliter. Illi p̄t fideicōmissarias li istā mercedē. bertates relinq̄re q; aliq̄ō fideicō.pecuniariū p̄t relinq̄re. vt sunt illi q̄ p̄t testari:ꝛ cuiusq̄ suo p̄t fideicōmissa.libertas relinq̄:siue p̄cipis suo siue ciuit.siue suo hostiuz.ꝛ tūc debebit cū fu⁹ hostiū ad nos puenerit Jtē libero hoi p̄t relinq̄ libertas p fideicō.ꝛ tūc tenebit si tpe mor⁹ testator⁹ inueniat seru⁹ vel tpe exūtis ꝺdi.sub q̄ relicta erat libertas. Jtē suo alicui⁹ q̄ sit in vētre p̄t relinq̄ libertas p fideicō. Jtē suo dānato in metallū p̄t fideicōmissaria libertas relinq̄.ꝛ tūc debebit cū a pena erit liberat⁹ indulgētia p̄cipis.tūc enī fu⁹ fisci efficiet ꝛ nūquā reuertet sub p̄ore dūo. Jtē natoꝝ ꝺcepto ex dānato in metallū p̄t fideicōmissaria relinq̄ libertas cū eēt ꝛ talis suus possit vendi a fisco Si petitū. Testō; dixit in testō nolo q; stic⁹ fu⁹ me⁹ fuiat.dicit q; p h̄ ꝟba vr̄ hr̄s rogat⁹ de māumittēdo.sz si testō; dicat:nolo q; hr̄s me⁹ sticū suū meū vēdat.vr̄ relinq̄re libertatē p fideicō. si cōtingat eū vēdi:nisi appeat q; alia de cā h̄ verba dixerat vt aīo cruciādi suū:ꝛ sic in ei⁹ odiū possit hr̄e:vl q; dixit h̄ ꝟba aīo ꝺsulēdi hr̄di:ne eū vēdat.cū bon⁹ sit fu⁹.ꝛ h̄ debebit ꝓbare hr̄s nā p̄sumit q; aīo reliquēdi libertat⁹ h̄ ꝟba dixerat testō;. Si q̄s tutorē. Jn testō meo sticū reliq̄ tutorē filijs meis credēs eū libex:cū esset fu⁹ nō ꝓp h̄ puret sibi libertatē deberi. Si q̄s. Ego fr̄acisc⁹ obligaui seruū sticū bozolo.tandē bozolus illi suo reliq̄t libertatē directo ī testō de rigore iur⁹ nō valz sz tū de eq̄tate valet vt videat hr̄s bozoli rogat⁹ p fideic.māumittere ꝛ sic eū emet a me ꝛ māumittet ꝛ h̄ p̄ualet cū nō est ig̃tum ml'ta induci Jrigorē iur⁹ fauorē liberta⁹. Ex testō. Testō rupto p natiuitatē posthume oēs libertates taz directe q̄ fideicōmissarie in eo relicte cassant:nisi testō; dixerit eas dādas etiaz a legitimis.ꝛ iste est casus.hodie aūt sec⁹ fuat.vt.C.de liberis p̄teritis.aut.ex cā. Si q̄s alienū. Ego fr̄acisc⁹ legaui titio decē.cundē rogaui. vt māumittat suū suū sticū:vl forte nō suū sed alienū.tandē titi⁹ accepit h̄.x.nūc videt titi⁹ q̄ valet fu⁹ stic⁹ vltra.x.nō vult māumittere sticū.q̄rit an cogat.ꝛ distīguit.nā aut h̄ stic⁹ erit fu⁹ titij. ꝛ tūc cogit eū māumittere:sz min⁹ sit legatū q; valeat stic⁹. si aūt sit seru⁹ alien⁹:nō cogit titi⁹ eū emere ,p maiori quātitate quam hūerit noie legati:ꝛ sic nec māumittere. Sz pōe q; titiū hr̄dē mihi instituit:ꝛ eū rogaui de suo suo sticō māumittendo.ō; q; si aliq̄d sz modicū supest penes eū de hr̄ditate deducto ere alieno cogit eū māumittere.si aūt nihil supest:nō cogit.postea dic.legaui titio.x.eidē rogaui de sticō fuo alieno māumittēdo:q̄ vltra decē valz.tādē h̄ legatū creuit:puta mora hr̄dis.ꝛ sic titi⁹ habuit forte vsuras legati.ꝛ sic vltra.x.ō; q; h̄ totū est de legato:ꝛ si h̄ totū simul legato collectū sufficiat ad emēdū sticū:cogit⁹ eum emere ꝛ māumittere. Jdē est ꝛ si fui sticbi p̄ciū decrescat:ita q; bū p̄t emi ,p tāto quātū est legatū.nā titi⁹ cogit⁹ cū emere ꝛ māumittere sz pone q; fundū legaui titio.eidē rogaui de suo sticō manumittēdo.ꝛ bū nūc valebat legatū tm̄ quātū fu⁹ stic⁹.tādē decreuit legatū fund⁹.puta casmate.ita q; valet min⁹ q̄ stic⁹.an nūc coget māumittere sticū.ꝛ ō; q; nō si legatū qō hz vult reddere.sed si h̄ qō remāsit valz tm̄ quātū stic⁹ tūc bū cogit⁹ māumittere. Sz pōe q; erat rogat⁹ pl'es suos māumittē ꝛ fūd⁹ legat⁹ minut⁹ vt dixi p̄i⁹.adhuc hz tm̄ q̄tū aliq̄ ex suis:nō q̄tū oēs ꝛ accepit legatū

hoc casu cogīt manumittere quosdaz ex his qui sufficiant ad pciū legati.ꝛ pmo illi q̄ pmo sunt nomīati. si hoc nō apparet tunc sorte vel meritꝫ decernet q̄ pmo manumittant. Vltimo dicit ea q̄ dixi quādo titi⁹ erat rogat⁹ de seruis suis manumittendis habēt locū.ꝛ si de alienis seruis manumittendis erat rogatus:cū legatū sibi relictū nō sufficiat ad oēs emēdos.nā emet q̄s poterit ex tāto q̄ntū est legatū:ꝛ manumittat. ¶ Si cui. Titi⁹ legauit mihi.c.ꝛ rogauit me vt manumittere seruꝫ meū sticū ꝛ ei facto libero ista.c.dare.dicit q̄ tali seruo nō cōpellor dare libertatē:ꝛ adducit simile qđ leue est. ¶ Si rogatus. Legat⁹ est mihi fund⁹ ꝛ rogat⁹ istū fundꝫ post mortem meā restituā titio.ꝛ.c. dez sempronio. dicit q̄ ita demū teneor ad ista.c. si interim tñ lucri habeā ex hoc fundo: sic ergo pender h̄ fideicōmissum.put supra d̄r de libertate. ¶ Quotiēs. Seruo relicta est libertas p fideicōmissum.ammodo si heres eū vēdat vel vsucapiat hic seru⁹ ab aliquo:nō extinguit h̄ fideicōmissum.q̄n hic seru⁹ possit petere manumitti.poterit autem petere manumitti ab eo a quo maluerit.ſ. ab herede vel ab emptore.ꝛ similiter si erat relicta libertas sub cditiōe.ꝛ interim heres eū vēdat.nā existēte cditiōe poterit petere manumitti:vel vult ab emptore vel ab herede.ꝛ si ante cditionem emptor eū māumiserit:ꝛ tūc existēte cditiōe petat se esse libertū heredis nō manumittētis cū durior sit patron⁹ audit.idez si ex alia causa h̄ idē petat.ꝛ h̄ si fuerit talis volūtas testatorꝭ si aūt testator nō curauit a quo manumittat:ſz hoc tñ q̄ manumittat:tūc hoc nō poterit allegare siue petere h̄ seru⁹ liber

s Heres. Heres rogat⁹ seruū tus fact⁹, manumittere vēdidit eū:postea decessit h̄ heres nec hꝫ successorē.seru⁹ aūt vēdit⁹ vult esse libert⁹ heredis q̄ vēdidit eū. dicit q̄ nō auditur. imo erit libert⁹ emptorꝭ.ꝛ reddit rationē. Secūdo dicit heres rogat⁹ manumittere seruū decessit relicto herede.vel delictū fecit ꝓpter qđ ei⁹ bona sunt publicata.dicit q̄ est in electiōe serui cui⁹ velit esse libert⁹.ꝛ sic habet locū cōstitutio diui pij q̄ h̄ dicit.ꝛ ad istū casum adducit aliū similē.ꝛ hoc dicit cū p.in.l.seq. ¶ Apparet. Heres rogat⁹ de manumittēdo ancillā dicit esse in mora sine aliqua interpellatione.ꝛ ex tūc pueri q̄ nascunt ex ancilla dabunt ipsi ancille facte libere:vt ipsa eos manumittat.si aūt interpellat⁹ fuit heres vt manumitteret istā ancillā ꝛ nō manumisit.ꝛ sic est in vera mora:ex tūc illi q̄ nascunt ex ista nascunt ingenui.ꝛ hoc siue iste ancille sint maiores.xxv.an.siue nō. ¶ Cū quidam. Ego franciscus obligaui bocolo ancillā:tandē in testō meo grauaui heredē meū vt ancillā luat ꝛ manumittat eā. heres nō luebat.ꝛ sic ancilla stās penes creditorē pepit plures filios ꝛ creditor eos vēdidit.dicitur q̄ heres me⁹ cogit tm̄ pciū dare emptori pueroꝝ quātū ei cōstiterūt:ꝛ recuperare eos ꝛ manumittere. idē si in testō pure relīq̄ libertatē ancille mee,tandē bñ p. v. annos testm̄ fuit clausum.ꝛ interim ancilla pepit plures partus.nā isti part⁹ tradent matri eoꝝ vt manumittant sic ḡ mora libertati facta siue spōte siue fortuito casu nō debet obesse partui.sec⁹ aūt si hoc testator voluisse videt: vt si relīq̄t libertatē dandā ancille a substituto impuberi.ꝛ interim viuēre impubere ancilla pepit.nā part⁹ erit seru⁹.idē si sub cdi.vel post tps relīq̄t libertatē ancille:ꝛ ipa interim pepit.nā partus erit seru⁹:ꝛ hoc voluisse testator apparet. ¶ Si ꝓnōscripto. Si legē tibi sticū rogē te vt eū manumittas:si legatū efficiat ꝓnōscripto:ꝛ sic nō valeat.huic tm̄ seruo debebit heres me⁹ p̄stare libertatē. ¶ Subuētū. Factū est quoddā senatusconsultū qđ appellat rubrianū in quo,puidet libertatib⁹ ꝛ tenor ei⁹ talis.si h̄i q̄ erāt rogati manumittere seruos citati a iudice vt veniāt ꝛ māumittāt:nō veniūt:ꝛ iudex,pnūciat libertatē his deberi:ammodo erūt liberi:ꝛ vocant orcini.postea ratiocinatur circa hoc senatusconsultū p totā hanc.l.ꝛ seq.in ꝑnci.tertie. vsqꝫ ad.§.si q̄s ꝛc. ¶ Si q̄s. Nūc ponit aliud senatusconsultū p qđ subuenit libertatib⁹. vt si aliq̄s est rogat⁹ manumittere seruū suū ꝓpriū:ꝛ iste est absens:iudex debet cognoscere de hoc fideicōmisso.ꝛ si videbit seruū in ea causa vt si p̄sens essꝫ rogatus iuberet eū manumittere;,pnūciabit etiaz eo absente liberū esse.postea qđ sequit p totam hanc legem ꝛ seq.ꝛ p totam tertiam leue est.ꝛ circa hoc ratiocinatur. Frāciscus.

a Licno. Possum alieno seruo relinqre libertatē p fideicōmissum:dū tamē ille cuius erat seru⁹ sit capax ex testamēto alterius. ¶ Cū in testamēto. Fili⁹ grauat⁹ de manumittendo:licet post mortē patris ei sup nascāt alij frater:tū vterꝫ cogit manumittere. ¶ Qui fideicōmissariaz. Minor heres institut⁹ ꝛ rogat⁹ manumittere poterit:licet sit in ea etate in q̄ nō possit alienare vt q̄ minor. ¶ Si patron⁹. Libert⁹ instituit extraneū heredē ꝛ nihil patrono reliq̄t.titio aūt reliq̄t.c.ꝛ eundē titiū rogauit vt emat sticū seruū patroni ꝛ manumittat tandē patron⁹ p̄ tabulas successit liberto.nūc titi⁹ habēs legatū vult emere seruū a patrono ꝛ manumittere:ꝛ patron⁹ nō vult vēdere.dicit q̄ patron⁹ non cogit cū nil lucri videat habere a liberto.idē si h̄ esset seru⁹ alicui⁹ alteri⁹ extranei hoīs ꝛ ille nō vult vēdere:vel si vult,vult nimis magno pcio. si autē vult iusto pcio vēdere,ꝛ titi⁹ nimis modicū vult dare.tunc iudex coget titiū iusto pcio emere seruū ꝛ manumittere.si aūt titius nō vult emere:dñs aūt serui vult vēdere:tūc poterit cogi titi⁹ vt emat ꝛ manumittat.sed si seru⁹ vult q̄ ipse dñs manumittat ꝛ dñs in hoc ꝓsentiat.tūc dñs manumittat eū ꝛ pciū ei⁹ petat a titio. Idē si heres rogat⁹ est emere seruū alicuius ꝛ manumittere.ꝛ heres latitat nolēs hoc facere:sed si dñs non vult eū manumittere:nisi prius sibi soluat pciū audit. Post ea dicit hec sunt vera q̄ vel dñs pōt manumittere seruū ꝛ petere pciū ab herede.vel pōt cogi heres vt seruū emat ꝛ manumittat q̄n seru⁹ h̄ patiat:q̄ vult manumitti.si aūt nō vult non cogit nec pōt dñs in hoc cōpellere seruū nisi debebat habere vltra vez pciū serui:vt q̄ hoc dixerat testator.nā ꝛ tūc potest dñs etiā seruū multū vēdere heredi ad manumittēdū vel vt ipsemet eū manumitteret:ꝛ petere pciū ab herede sicut ꝛ si h̄s esset grauat⁹ emere fundū meū ,p maiori pcio statuto a testa

s Fili⁹. Pater instituit tore.ꝛ hoc dicit h.§.cū.l.se. filiū suū heredē:ꝛ eū grauauit q̄ mancipet sticū seruū sui patris.filius manumisit.dicitur q̄ erit iustus patronus hic filius ꝛ habere poterit contra tabulas in bonis manumissi. Item poterit ei imponere operas.ꝛ hoc etiaz posset facere si pater ipse manumisisset hunc seruꝫ. ¶ Erit. Titius instituit filium suum heredem ꝛ rogauit eum sub conditione vt manumitteret seruum sticum hereditarium.puta sic.Ille sticus si faceret domum vel si det decem rogo te vt manumittas eum.dicitur q̄ si non stat quominus pareatur conditiōi per seruum: licet non impleatur conditio: habebit locum senatusconsultum rubrianum. Secundo dicit si heres afferat impedimentū q̄ non impleatur conditio non habebit eum in libertum tanquā filius vel heres manumissoris.ꝛ sic per hoc minus iuris hēbit:qđ dic vt in gl. ¶ Is cui. Legaui tibi seruū ꝛ te rogaui vt eum manumittas.nō vis accipere legatum seruum:ꝛ sic nō manumittere.dicitur q̄ cogeris iura tua siue actiōnes cedere huic seruo vt sic libertas non deficiat. Secundo dicit rogatus est heres vel legatarius manumittere seruum: debet eum manumittere non tradere eum inuitum alij ad manumittendū. Tertio dicit minor.xx.annis instituit aliquē sibi heredem ꝛ euz rogauit vt sticum seruum sui heredis manumittat.dicitur q̄ cogi debet heres ad manumittendum.nec hoc casu habet locū lex elliscentia. Quarto dicit seruum tibi legaui ꝛ te grauaui vt eum manumittas.ꝛ si non manumittas legaui eum alij. et eundem grauaui vt eum manumtitat.ꝛ si non manumittat sit ille seruus liber.dicitur q̄ hic seruus statim debet esse liber ne per tot circulos vadat.ꝛ hoc dicit hic.§.cum.l.se. Franciscꝰ.

c Assij. Heres siue legatarius rogatus de manumittendo seruum suū: an semper compellantur.ꝛ cassius dixit q̄ non in casibus istis.vt si vsus huius serui sit valde necessarius heredi vel legatario veluti si seruus sit dispensator domini vel pedagogus.vel graviter deliquit contra dominuz. sed tamen dictuz cassij corrigitur.ꝛ dicitur q̄ ex quo habuit lucrū a testatore debet ꝛ h̄ onus sentire. ꝛ sic semper compellatur manumitere ex quo accepit hereditatem vel legatum.

n Ecꝫ infantes. Rubrīauo senatusco̅sulto est cautuꝫ qꝫ si heres vel legatarī? est grauat? manumittere seruū te/statoris ꝛ nō manumitat ꝛ vocat? coram iudice nō venat: iu dex dꝫ pnūciare istū seruū liberū: ꝛ erit libert? testatoꝝ nō he redis vel legatarij. l̄ senatusco̅sultū nō spectat ad infantē vl furiosum vel ab hostib? captū vel ad militē vel ad magistra/tū vel ad pupillū q̄ nō hꝫ tutorē. vel si hꝫ: hꝫ aliquē de p̄dictꝫ vel habet illos q̄ studiose in o diū pupilli nō curat manumit/tere. nā si aliqs istoꝝ est grauat? seruū testatoris manumitte/re cui? est heres vel legatari? ꝛ nō manumittat: ꝛ iudex pnun ciat illū seruū esse liberꝫ: erit bñ libert? ei?: licet ab eo nō sit ma numissus pinde ac si esset absens ex iusta cā. ꝛ l̄ est inductū ex damusiano senatusco̅sulto. idē est si aliqs rogat? manumitte re est absens p̄ curatorē tñ rñdet coram iudice ob l̄ citat?. q̄a non eripit ei libert?. Ultimo dicit heres vel legatari? rogat? de manumittēdo seruū hereditariū coram iudice cōpetēti cita/tus ex p̄uilegio alicui? dignitatꝫ nō vult coram eo rñdere. dicit qꝫ nō audit p̄uilegiuꝫ ad l̄ allegās: q̄cunqꝫ sit. siue p̄uat? siue

s Ꝫ pure. Rogaui heredē meū ciuitas.

vt seruū meū q̄ fuerat me? castaldio manumittat. heres nō vult manumittere: nisi reddat rationē. certe heres nō audi tur. immo cogit manumittere. ꝛ fact? liber reddet rationē eius qđ gessit l̄ nō. nā cōputabit cum herede. ꝛ si q̄d hꝫ de bonis dñi heredi reddet. nō aūt si q̄d male gessit tenebit hr̄di emen dare cū liber fact? nō teneat de eo qđ gessit in seruitute.

t Ꝫ testamēto. Pater in testamēto alūne sue reliq̄t liber tatē ꝛ eidē p̄ fideicōmissuꝫ aliq̄ reliq̄t tandeꝫ filij ab intestato succedētes patri manumiserūt istaꝝ. dicit qꝫ bñ fecerūt ꝛ ei de

p Ꝫaulus. Ynū ex heredib? bebūt fideicōmissa.

meis rogaui vt stichū quē credebā seruū meū manumit tat. dicit qꝫ licet stich? appareat alien?: tñ heres rogat? coget eum emere ꝛ manumittere. sed sec? si alienaꝝ rē quā credo meā p̄ fideicōmissuꝫ lego nā nō valet. Ꝫaulus. Dixit testator in testamēto crede mihi zoile qꝫ gras tibi aget fili? meus mar tianus. dicit qꝫ p̄ hec ꝟba zoilus ꝛ sibi p̄iūcti ꝟsequent liber

l Utius. Filiaꝫ tatē a martiano si seruī ei? erāt.

ex ꝟcubina habuit ꝛ ei donauī ancillā meā noīe ꝟcordiā ꝛ ita tenuit donatio: postea feci testm̄ ꝛ eidē filie eādē ancillā cū q̄busdā reb? legaui ꝛ eā rogaui de ea ancilla manumitten da. q̄rit an hec filia cōpellat manumittere hāc ancillā. ꝛ dici tur qꝫ nō: si nō accipiat legata alia sibi relicta. nā hāc ancillaꝫ habuit iure donat. ꝛ pure. Utius. Legaui seruū meuꝫ sti chuꝫ meum: ꝛ rogaui ne ipse vel heres ei? eū manumittat. dꝫ qꝫ ego adhuc viuēs potero eū manumittere q̄si hāc legeꝫ me/

t Ꝫais ancilla. uio ꝛ suis imposueriꝫ: non mihi.

Reliq̄ libertatē thaidi ancille mee hoc modo. cū thais ancilla mea seruierit p. x. annos heredi meo extunc volo qꝫ sit mea liberta: videt qꝫ esse nō possit: cū directā libertatem testa tor nō reliq̄rit. vñ ꝛ si heres manumittat: nō efficietur liberta testatoꝝ: ꝛ sic videt qꝫ debeat remanere serua etiā post decem annos. ꝛ l̄ de rigore. sꝫ tñ de eq̄tate dꝫ qꝫ heres debeat eaꝫ p? decē annos manumittere. Uti?. Quosdā seruos obliga uerā: rogaui hr̄dē meū vt si seruī p̄dicti eū p̄meruerint: eos li/beret ere alieno nolēs qꝫ alteri? q̄ suā seruit. expiantur: heres noluit. ꝛ sic creditor forte eos vēdidit. q̄rit an eis debeatur li bertas ex cā fideicōmissi: ꝛ distinguit. nam si heres necessitate rei familiar] impedit? quo min? nūc luat: nō debebit p l̄ liber tas. si aūt studiose differat: tūc debebit libertas fideicōmissa ria. Tutoꝝ. In testamēto q̄ndā reliq̄ tutorē filijs meis ꝛ eū grauauī de seruis suis manumittēdis: tandē l̄ tutor excu/sauit se a tutela: ꝛ alij sunt dati loco ei?. queritꝫ an isti alij tuto res debeāt p̄stare libertates seruis istis. ꝛ dꝫ qꝫ sic. emēt ergo eos ꝛ manumittēt. Seio. Reliq̄ in tutorē seiū filijs meis ꝛ eidē legaui tres libras ꝛ stichū scriptorē. ꝛ euꝫ rogaui qꝫ sti/chū manumittat. tandē seius excusauit se a tutela. dꝫ qꝫ nihilo min? debebit libertas p̄ fideicōmissuꝫ stichoꝝ sꝫ nō apit p̄ quē sed tu dic qꝫ aut sei? amisit legatū: qđ est verū si ꝟtemplat. tu/tele erat ei relictū: ꝛ tūc debebit libertas p̄ heredes testatoris

si aūt nō amisit: vt q̄ nō hac ꝟtēplat. erat ei relictū: ꝛ tūc ipse seius debebit libertatē. Sorore. Sororē meā heredem in stituī: ꝛ rogauī eā de seruis meis manumittendis l̄ modo vo lo dulcissima mea soror vt tales meos suos castaldiones me os habeas cōmendatos quos nolui manumittere donec ra/tiones meas reddiderint. si aūt tibi placebit eos manumitte/re scias mētē meā in qua bñ mihi placet: q̄rit an p̄ hec verba videat rogata de manumittēdo etiā si ei displicere videbitur rñ. qꝫ sic. nō enim spectādū est ꝛc. Lutia titia. Grauaui here dē meū vt pāphilā ancillā titij emat cū filijs suis ꝛ eos oīs manumittat. nūc emit ꝛ nōdū sunt sibi traditi eo q̄ non solue bat p̄reciū. ꝛ sic nūc pāphila ꝟcepit ꝛ pepit filiū. dꝫ qꝫ hic par tus est ei? cui? erat ꝛ mater tūc tpis cū pepit. s. venditoꝝ. si he res tñ fuit in mora cogit hūc etiā partū emere. Uti?. Ta/les meos seruos medicos cōmēdo tibi heredi meo. dꝫ qꝫ p l̄ ꝟba nō videt relicta fideicōmissaria libertas. sed erit in arbi trio heredis velit eos manumittere vel nō. Titi?. Seruo meo castaldioni reliq̄ libertatē si rōes reddiderit heredi meo: nō dꝫ reddere ea q̄ casu pierūt. Ite si iussus est reddere pecu/liū nō deducet qđ dño dꝫ. Ite si id qđ dꝫ ex reliq̄s ꝟbis suꝫ est in peculiū: ꝛ peculiū debebat reddere ꝛ reddat: satis est. Li bertatē. Reliq̄ libertatē cupito seruo meo castaldioni: cum fi li? me? cōpleuerit. xvi. annos: ꝛ ipse seru? reddidit rōnes post mortē meā: tutores filij mei commiserūt cupito seruo admini strat. debitis hui? pueri exigēdis: ꝛ cū exegerat. seru? tutoribꝫ assignabat. tandē hic iuuenis aīquā cōpleret. xvi. annos de cessit ꝛ ei successit mater cui matri tutores fuerūt ꝟdēnati p̄o pter malā administrat. nunc lapsuꝫ est tñ tps quo si iuuenis viueret cōplesset. xvi. annos petit cupito libertatē ꝛ vult red/dere rōnes ei? qđ gessit in vita mei testatoꝝ nō ei? qđ p? gessit dꝫ qꝫ de omni gestione dꝫ reddere rōnē tā ei? quaꝫ gessit ante mortē testatoꝝ qꝫ post. Stich? ꝛ damas. Testator suo re stamēto sic dixit. stich? ꝛ damas sint liberi si rationes reddide/rint. dꝫ qꝫ per l̄ ꝟba nō solū debēt cōputare: sꝫ etiā reliq̄ red/dere debēt. sed pone qꝫ erat eis relicta libertas si redderet ra/tiones infra certū tps: puta infra annū ꝛ nō reddiderunt infra illud tps post annū volūt reddere: ꝛ volūt esse liberi nō audiū tur si p̄ eos stetit quomin? infra p̄scriptū tps rationes redderēt

Ab heredib?. Grauo heredes meos vt manumittat fuuꝫ meū stichū: cū fili? me? cōpleuerit. xvi. annos: ꝛ cū reddiderit ra tiones. dꝫ qꝫ dꝫ reddere rōnes ei? qđ gessit in vita mei testato ris in bonis meis: ꝛ etiā ei? qđ gessit post mortē meā. Sti ch? seru?. Seruo meo reliq̄ libertatē p̄ fideicōmissū si det decē vxori mee ꝛ heredib? meis. nūc vxor mea abstinuit se ab here ditate mea ꝛ filia sola mihi successit. dicitur qꝫ huic filie tota decē sunt dāda. ꝛ ipa manumittat hūc seruū. Herede. Ti tius instituit filiū heredē ꝛ libertatē dedit q̄busdā seruis hoc mō. decēber ꝛ seuerus: ꝛ victoria post annos octo liberi sint. ꝛ cōmodauit eos filio: post l̄ testm̄ titi? vixit p̄ plures annos. q̄rit qñ incipiēt currere isti octo anni. ꝛ dꝫ qꝫ a tpe testamēti. f.

Spōdoforus. Reliq̄ libertatē spōdoforo seruo meo sub ꝟdi. hoc mō: cū filia mea in familia mea nupserit si rōnes ꝟdo nee filie mee administratas reddiderit spōdofor? liber esto. l̄ filia existēs impubes decessit viuo me patre ei? ꝛ sic spondo forus nō administrauit rōnes ei?. nūc q̄rit an spōdoforus sit liber elapso tāto tpe post mortē filie quo si viueret illa cōples/set. xij. annos. ꝛ sic facta fuisset nubilis. ꝛ dꝫ qꝫ sic. Stichū Stichū ratiōib? reddit] manumitti volo. nūc stich? adducit ea q̄ gessit ꝛ q̄liter ego dñs approbauī oīa q̄ fecerat stich?. dꝫ

a Ꝫtoninus. qꝫ debebit manumitti hic stichus.

Miles instituit aliquē ꝛ si nō esset heres substitutum dedit ꝛ rogauit eos p̄ fideicōmissuꝫ vt manumitterēt quosdā de seruis: puta stichū ꝛ pāphilū ꝛ darēt eis l̄ bona. nūc insti/tut? ꝛ substitut? decesserūt simul vno impetu: puta p̄ naufra/giū. querit an serui habeāt libertatē ꝛ bona. ꝛ dꝫ qꝫ sic. sꝫ sec?

esset si sic fecisset pagan?. nā libertas tantum teneret

f Ideicōmissa. Rogaui heredē meū vt stichū seruū meū manumittat. postea seru? ille me dñm offendit. vnde feci illuꝫ

ligari:ꝛ sic stare:ꝛ decessi. videtur hec fideicõmissaria liber/
tas reuocata.

d Libertate. Seruo titij libertas est relicta per fideicõ
missuꝫ danda ab herede testatoris.põt facere cogi he
redem vt eum manumittat.

s Jdebitor. Debebas mihi.x.ꝛ p hoc obligaueras an
cillam mihi.tandeꝫ in testamẽto meo legaui tibi libe
rationẽ huius debiti:ꝛ te rogaui de hac ancilla manumitten
da.tu agnouisti hoc legatum liberatõnis opponẽdo excep.
liberatõis heredi meo cũ hec.x.a te peteret vel alio modo. di
citur ꝙ cogeris manumittere ancillam etiã si plus valeat an
cilla ꝙ sint.x. Postea dicit.lego titio.x.ꝛ rogo vt fuũ suũ ma
numittat:er quo accepit legatuꝫ: cogitur manumittere:licꝫ ser
uus plus valeat.nec ꝫ legatuꝫ põt minui. Tertio dicit ꝙ cuꝫ
aliquis est rogatus de manumittendo seruo vel ancilla: an/
teꝙ euꝫ manumittat seruꝰ remanet:nisi esset in mora manumit
tendi:ꝛ interim poterit eam vendere cum sua causa.

f Jdeicõmissaria. Libertas põt cõmitti in voluntatem
heredis tanꝙ bõi viri nõ imota eiꝰ volũtate. sed si sic
dicã.si sticꝰ fuus meus voluerit: eũ manumittere volo:beneva
let. Jdẽ si hoc ponã in arbitrio extranei.sicut si tibi legarẽ.x.
si titius ascendat capitoliũ. Jdeꝫ si dicã seruo tali da liberta
tẽ:si hoc pbaueris.itẽ poni põt in arbitrio heredis qũ manu
mittat seruũ.vltimo dicit.tres seruos titio legaui.tandẽ roga
ui heredẽ meuꝫ vt duos de istis seruis quos velit manumit/
tat.dicit ꝙ fideicõmissaria libertas tenebit.ꝛ si titiꝰ petat hoꝰ
duos quos heres elegerat ad manumittendum repellitur ex/
cep. doli.

s Jpater. Quidã duos filios habẽs eos heredes isti
tuit:ꝛ eos rogauit ꝙ manumittãt quosdã seruos.po/
stea natus est posthumus illi testatori.ꝛ sic ruptũ est testamẽ
tũ dicitur ꝙ hec fideicõmissaria libertas extinguitur:licet pe
nes istos duos filios debeãt remanere due partes bonoruꝫ:
ꝛ sic legata in eo testamẽto relicta extincta sunt.

s Jcuꝫ alienũ. Heres rogatus vt seruum alienum ma
numittat:latitat ꝓpter ꝫ dicitur ꝙ hꝫ locũ senatusco/
sultũ:de quo habes.ff.e.alieno.ff.fi.ꝛ.l fi.i quo cauetur ꝙ he/
res compellitur emere ꝛ manumittere. vel dominus serui po
terit eum manumittere ꝛ petere ꝓciũ ab herede. Si stico
Grauaui heredẽ meũ vt manumittat seruũ sticũ si reddiderit
rationes.nũc herede absente sticus vult reddere ratõnes ꝛ ve
nire ad libertatẽ.q̃ritur quid iuris.ꝛ distinguitur.nã aut ꝫ he
res est absens iusta de causa: ꝛ tunc iudex eliget quẽdam bo/
nũ virũ qui ercutiat rationes a seruo:ꝛ reliqua accipiat ꝛ de/
ponat:ꝛ postea iudex dabit libertatem illi seruo.si autem he/
res abest mala fide satis est ꝙ seruus dicat coram iudice se pa/
ratum reddere rationem.ꝛ sic pronunciet iudex libertateꝫ hu
ic seruo. Cum sub condit. Seruum tibi pure legaui vt euꝫ
manumittas si nauis venerit ex asia.dicitur ꝙ tibi non aliter
dabitur hic seruus:nisi caueas heredi meo ꝙ eum manumit
tes veniente condit.franciscus. Quedam. Quedam exi/
stens infirma nolens decedere ab intestato presentibus .v.
viris ꝛ matre sua:ita dixit.meuiam ꝛ seiam liberas esse volo.
dicitur ꝙ siue mater ei succedat:siue matre repudiãte alius le
gitimus ei successit: videtur grauatus per fideicommissuꝫ vt
has seruas manumittat.

c Cum in testamento. Titio seruum legaui ꝛ eum roga
ui vt seruum istum manumittat:non dabitur titio ser
uus nisi caueat heredi de eo manumittendo.franciscus.

s Jis. Tibi erat legatus sticus:ꝛ rogatus eras vt euꝫ
manumitteres.tu latitas nec vis manumittere:erit or/
cinus libertus. idem est si heres testatoris rogatus sit sticum
manumittere.nã si latitet erit libertus orcinus iste sticus. Sꝫ
q̃d si cũ plures essent heredes:quidam ex eis sunt rogati ma/
numittere sticuꝫ seruum hereditarium ꝛ latitant. Respon.il
le seruus efficitur libertus orcinus. alij tamẽ heredes qui nõ
erant rogati agent contra rogatos ad precium partiuꝫ quas
habebant in illo seruo.

s Jseruus legatus. Seruum tibi legaui.postea grauа
ui heredem meum vt eum manumittat.dicitur ꝙ lega
tum extinguitur.sic vltimũ dictum seruatur. Sed pone ꝙ pri
mo heredem meum rogaui de manumittendo.postea eum sti
cum legaui dicitur ꝙ primum grauamen libertatis dande ex
tinguitur per hoc legatum quasi videar penituisse de liberta
te. Si autem est in obscuro siue in dubio qua mente legaue/
rim:non extinguitur libertas.

n Non tantum ipse. Rogaui heredẽ meum ꝙ seruũ
mãumittat siue ipse heres:siue heres ei⁹ eum manu
mittat bene est. idem si emptor qui emit ab here/
de eum voluerit manumittere:ꝛ fiscus ei successit antequã ma
numittat.dicitur ꝙ fiscus cogitur eum manumittere. Ultimo
dicit ꝙ rogatus manumittere poterit manumittere:etiam si
eius sit etatis qua rem suam alienare non posset.vt quia mi/
nor est. Si alienum.x.tibi lego:ꝛ rogo te vt seruum sticum
emas ꝛ manumittas:domio sticio nolente vendere:tamen reti/
nebis legatum. Cui per fideicommissum. Seruus cui est
relicta libertas per fideicõmissum est loco liberi.ꝛ obtinet vi
cem statu liberi:imo melioris est condit. cum non possit in ali
um transferri.nec cogitur alium patronuꝫ habere ꝙ rogatuꝫ.
Senatusco sulto. Heres grauatus de manumittendo ser
uum abest ꝛ ex iusta causa ꝛ hoc est pronunciatum.dicitur ꝙ
amodo erit liber:pinde ac si esset manumissus ab herede. Se
cundo dicit quando dicitur abesse.ꝛ certe tunc cuꝫ a tribuna
li abest. ꝛ quod dixi in herede idem in alio grauato per fidei/
commissum de manumittendo.qui si abest ex iusta causa: ꝛ ꝫ
pronunciatum fuerit: seruus erit liber:perinde ac si esset a ro/
gato manumissus:ꝛ sic eius libertus erit.ꝛ de hoc an.f.absint
ex iusta causa vel non:debẽt presides prouincie in prouinciis
cognoscere: licet rogatus non sit eius prouincie. ꝛ hoc vlti/
mum articulianum senatusconsultum induxit. Si autem
quis est rogatus seruum proprium manumittere: ꝛ hic absit:
ꝛ iudex cognouit eum abesse: ꝛ libertatem huic seruo deberi:
pronunciet euꝫ esse liberum.ꝛ erit amõ liber.ꝛ hoc est inductũ
a senatusconsulto viciano. Ultimo dicit. Si heres rogatus
de manumittendo seruum hereditarium absens sit:iudex iu/
dicabit seruum esse liberuꝫ.ꝛ erit liber.absens aũt dicitur siue
abest ex iusta cã siue latitet siue ꝑsens est: ꝛ nõ vult manumit
tere. Sed pone ꝙ ꝫ heres vendat hunc seruum quẽ erat ro/
gatus manumittere. hoc casu emptor cogitur manumittere.
Sꝫ pone ꝙ duo erant heredes ꝛ vnꝰ eoꝝ rogatus est de ma/
numittẽdo seruũ hereditariũ.dicitur ꝙ rogatus manumittet
etiam altero coherede absente. intellige tamen ꝙ precium ser
ui dabit.ꝛ ꝫ etiam vera sunt si coheres sit impubes. Sed po
ne ꝙ heres rogatus est manumittere ancillã.ꝛ vt cum ea con
trahatur matrimonium.dicitur ꝙ cogitur eam manumittere.
nõ autẽ eam ducere in vxorem cogitur.

p Postea. Testator quosdã suos seruos obligauerat ali
cui puta bozolo florẽtino.ꝫ testator rogauit heredeꝫ
suuꝫ de his seruis manumittendis: anteꝙ heres eos luat et
manumittat.bozolus eos vẽdidit iure creditoris. q̃ritur an ꝫ
heres cogatur eos redimere ab ẽptore ꝛ manumittere.dicitur
ꝙ non nisi fuerit in mora luendi eos.

s Jquis rogatus. Heres rogatus est manumittere an
cillam hereditariam. ꝫ heres adita heredit. fecit mo/
ram in manumittendo. ꝛ sic ancilla peperit. dicitur ꝙ ꝫ par/
tus est liber ingenuus.cũ enĩ libertas sit respublica: is heres
qui eam debet debuit eam offerre. alias lex dat libertatem.
Sed pone ꝙ hic heres non adiuit heredit.in odiũ huius an
cille ad hoc vt eius partum haberet seruum. tunc hic partus
natus est seruus.tradetur tamen matri ad manumittendum.
sed si mater vel eius heres nõ vult manumittere coguntur ad
hoc.Sed pone ꝙ hec mater nolit sibi hunc filium tradi.tunc
heres testatoris ad hoc compellitur. Sed pone ꝙ heres non
studiose distulit adire. adhuc idem. Sed pone ꝙ ancilla pe/
perit antequam heres cognoscat se heredem.adhuc idẽ.tamꝫ
casu ipse hꝝ mãumittet hũc ptũ. Sꝫ põe ꝙ directo relicta

erat libertas huic ācille. ⁊ ātecq̄ adiret heredi. ācilla pepit: ꝺ̄ casu mr̄ manumissa petet hūc partū. Sed pone q̄ directo libertas fuit relicta suis. sed ātecq̄ hereditas adeaꝫ hij sui ab aliquo sunt vsucapti. dr̄ q̄ hr̄ditate postea adita: p̄ ptoz̄ē sub uenitur his suis vt efficiāꝫ liberi: lz eis possit iputari: q̄re pas si sunt vsucapi. ⁊ ꝺ̄ si erant hij serui magui. si autez paruuli: ꝺ̄ non esset eis imputandum.

i Icius. Testator in p̄ma pte testamēti istituit postumos ⁊ seiū. ⁊ libertatē suis reliq̄t qui posthumi eēnt puberes. in scōa ꝟo pte substituit posthumis ꝺ̄ mō .s. si posthumi nō nascētur: vel nati āte pubertatē decedāt substituo illos. tertio fecit codicillos i q̄bus dixit velle suari tā a primis q̄ a scōis hr̄ditibus siue substitutis: ea q̄ i testamēto cauerat. postea euenit q̄ postumi nō sunt nati. et sic seius ⁊ substituti habēt bōa. q̄ritur an debeāt dare libertatē his suis statī. an expectata cōdi. sub qua dāda erat si posthumi eēnt nati. ⁊ dicitur q̄ stati dāda est libertas. nec cōditio spectanda ē cū nō possit euēire in p̄sona hoz̄um substitutoz̄um. secus si esset alia conditio.

De ademptione libertatis.

Am libertas. Quotiēs libertas i testamēto data ē lege inhibēte pinde est ac si nō essz relicta. vel ac si a testatoꝛe eēt adempta. ⁊ da exēpla in suo accusato de adulterio cū dña cōmisso. q̄ nō pōt manumitti. itē in suo de plagio dānato. p̄ quo dñs penā soluit pecuniariā. sunt ⁊ alia exempla vt habes in glo. ac.

De statu liberis.

Tatu liber. Statu liber dicit suus cui relicta est libertas ex die vel sub condit. Secundo dicit q̄ cōditio q̄ncq̄ est expressa vt hic. si nauis ex asia venerit talis suus sit liber. q̄ncq̄ fit conditio vi ipsa q̄ facit suum statu liberū. vt si in fraudē creditoz̄ relicta sit libertas ⁊ nescit an ex ꝺ̄ fraudētur ipi creditoꝛes: an nō. nā interim suus talis dicitur liber.

q Ui statu liberi. Quattuoꝛ ptes hz̄ bui⁹. l. p̄ncipium. p̄ma est q̄ statu liber interi siue vēdatur ab herede: siue vsucapiat ab aliquo: siue interi manumittat nō perdit spē libertatis oꝛcine qui veniente cōdi. sub qua erat relicta libertas sit oꝛcin⁹ libertus. s. testatoris. Secūda est. statu liberi cāz non p̄us seru⁹ nāciscit nisi adita hereditate saltem ab vno heredum. ante eīm q̄ adeatur si vsucapiatur ꝺ̄ suus ab aliquo spes libertatis extinguitur. Tertia est. suus substitut⁹ est filio impuberi. si contingat eū mori in pupillari etate. ⁊ in ꝺ̄ casu est relicta libertas suo sub condit. aliqua. nunc impubes adiuit heredi. an nūc ille seru⁹ dicat statu liber: q̄ritur. ⁊ dicit q̄ sic. licet quidā cōtra: ⁊ male. Quarta est. legatus est seru⁹ dādus ab impubere herede. huic impuberi dat⁹ est substitutus. ⁊ ꝺ̄ casu relicta est libertas huic seruo. dicitur q̄ p̄ualet libertas datio: vt sic dicatur statu liber: et legatum nō teneat. ¶ Si in primis. Sticus seruū meū cū libertate heredē ex parte instituit sub cōdi. puta si nauis ex asia venerit. dr̄ q̄ interim non est statu liber: cū a seipso accipiat libertatē ⁊ adeūte coherede nō ē liber: ⁊ possessus ab aliquo vsucapiatur nō spe libertatis. Secūdo dicit. pone q̄ deficiat conditio. ꝺ̄ casu est liber tm̄. nō hr̄s. sz statu liber. Tertio dicit substitui suuz meum cuz libertate pupillo meo hr̄di instituto. siue p̄mo gradu substituis. puta si pupillus hr̄s non erit: si fu⁹ liber ⁊ heres: siue scō. puta: si pu. heres nō erit talis sit heres. ⁊ si ille non sit: tūc seru⁹ heres erit: ⁊ eodē mō in iterioꝛi gradu substitutionis. ⁊ in oīb⁹ his casibus dicitur hr̄s necessarius: ⁊ iterim est statu liber.

s Tatu liberos. Statu liberi debēt parere cōditiōi sub q̄ relicta ē eis libertas: si nemo eos impediat pere ⁊ cōditio sit possibilis. Secūdo dicit. seru⁹ iussus esse liber si det x. hr̄di. si dat statī ē liber. si aūt dare vult ⁊ hr̄s nō vult accipe statī est liber ex quo p̄ eū nō remanet. nec ē vis de q̄ pecūia oferat an peculiari an alīunde hīta. Sz p̄ōe q̄ ipe hr̄s debeat pecūiaz suo: vt q̄ su⁹ de peculio erogauerat i bōa defuncti. vel su⁹ debeat recipe pecūiaz ab extraneo. nec hr̄s vult soluere huic suo vel nō vult exigere qō suo debeꝫ ab extraneo. ⁊ sic nō hz̄ su⁹ vnde pareat cōditioni sub q̄ relicta est ei libertas. certe liber erit. siue iussus erat dare pecūiam hr̄di. siue extraneo. Sz p̄ōe q̄ relicta erat libertas suo si ascēdat capitoliū vel si capuā iret su⁹. ⁊ p̄ hr̄dē stat quomin⁹ seru⁹ vadat. nā liber erit seru⁹. Sz p̄ōe q̄ seruo ē relicta libertas si det. x. vni heredū. puta titio. ⁊ p̄ altez heredez stat quomin⁹ det certe liber ē hic seru⁹. ⁊ coheres cui ꝺ̄. x. erant dāda aget famī. herc. ꝺ̄ hr̄dē impedientē ad ista. x. ¶ Si iussus. Seru⁹ eē liber iussus si det. x. hr̄di: accepit quicq̄ ab extraneo ⁊ ea dedit hr̄di. dr̄ q̄ nō est liber nisi oīa. x. det ⁊ extrane⁹ q̄ ad ꝺ̄ ōderat nūmos eos vēdicabit. sz si seru⁹ dat alia. v. erit liber. ⁊ extūc dñuz nūmoꝝ nō erit accipiētis. ¶ Si pluſquā. Iussus dare. x. ⁊ eē liber ꝺ̄dit. xx. dr̄ q̄ erit liber. x. ⁊ alia repetent. ¶ Si q̄s. Seru⁹ erat iussus eē liber si det. x. hr̄di. hr̄s eū vēdidit sine peculio. an statim sit liber q̄rit. ⁊ videt q̄ sic q̄si p̄hibit⁹ videaꝫ de peculio dare. sz tñ dicit q̄ nō ē liber: nisi cuz vellz accipe de peculio ⁊ soluere: p̄hibit⁹ ē. ¶ Si q̄s seruū. Seruo relicta ē libertas si det. x. hr̄di hr̄s. p̄hibz eū opari. vl aufert ei qō ex opis suis q̄sit erat. vel spōte dedit ei suus an efficiaꝫ liber hic seru⁹ q̄rit. et dr̄ q̄ si id qō q̄sierat seru⁹ hr̄di dedit spōte vel abstulit ei hr̄s erit liber. si aūt p̄hibeaꝫ opari: nō erit p̄ ꝺ̄ liber: nisi testator voluerit q̄ ꝺ̄. x. possit seru⁹ colligere ex opis suis. si aūt furripuit hr̄di argentū vel aliā rē ⁊ eā vēdidit ⁊ de hac pecunia soluit hr̄di: erit liber. sec⁹ si ipsaz pecuniā subripuit heredi vel alij ⁊ soluit hr̄di. nā donec extat pecūia nō erit liber. si aūt ē consumpta in p̄mo casu. s. q̄n hr̄di surripuit idē. si aūt alij tunc liber efficietur. ¶ Nō solū. Siue hr̄s fecit morā in manumittēdo suum de quo erat rogat⁹: siue ei⁹ tutoꝛ vel curatoꝛ vel similis: ē idē sp. s. vt suus efficiaꝫ liber. sufficit eīm q̄ p̄ statu liberꝫ nō stet quomin⁹ cōditōni pareatur. ¶ Siq̄s. Seru⁹ iussus est liber eē si det. x. hr̄di ifra. xxx. dies. primos post mortē testatoꝝ ꝺ̄ hr̄s distulit adire. postea adiuit. dr̄ q̄ seru⁹ si det. x. ifra. xxx. dies post adita hr̄di. satis est vt sit liber. ⁊ ꝺ̄ si hr̄s dolose distulit adire. ⁊ seru⁹ pecūiaz quā ppt ꝺ̄ hēbat paratā iteri amisit ꝺ̄ cāu statī adita heredi. seru⁹ sit liber. ¶ Siq̄s. Libertas relicta est seruo: cū. x. dare potent hr̄di. dr̄ q̄ tūc erit liber cū dedit vel p̄ eū nō stet quo min⁹ nō p̄us det: lz seru⁹ habuerit. x. vel sit ydoneus ad decē soluenda. ¶ Sticus. Stico relicta ē libertas si ānua būa trima die. x. aureos det heredi: cū vellet p̄xio anno dare. x. heres noluit recipere nō p̄ ꝺ̄ erit liber. sed tūc demū cū lapsuz erit triēnium: ⁊ seruus soluerit p̄ omni anno. x. vel p̄ eū non stetit. vñ ⁊ sic cadē. x. ij. āno obtulit satis sit vel tertio ⁊ heres noluit: seruus sit liber. nec heres poterit penitere. Sed pōe q̄ hic seru⁹ tota. xxx. obtulit p̄mo āno p̄ oībus trib⁹ satis sit vt ꝺ̄ seruus sit liber. ¶ Si ita. Relicta est libertas suo si quīquēnio seruierit heredi. heres interim eum manumittit. dicitur q̄ statī sit liber ex testamēto: quasi p̄ heredem steterit quominus cōditio impleatur. secus aūt si heres eius seruitio non vult vti. nam ꝺ̄ casu seruus non fit liber nisi lapsu quinquennij. ⁊ est ratio diuersitatis inter hos duos casus. q̄ in p̄mo casu ex quo est manumissus non potest amō seruire iure seruit. scōo casu pōt cum adhuc sit seruus ⁊ heres pōt manūmittere ⁊ vti eius seruicio: licet non p̄ totū quinquēnium: cum aliquid de eo sit lapsum. ¶ Idem iulianus. Utre tuse relicta fuit libertas si tres seruos peperit per heredem steterit quominus pareret dando ei medicamenta ne concipiat vel vt abortum faciat. dicitur q̄ statim est libera. idem est si seruo relicta est libertas si seruierit heredi: ⁊ heres eū vendat ⁊ tradat. nam statim seruus fit liber.

c Um heres. Seruus iussus est esse liber: si det. x. heredi. heres abest causa rei publice. dicitur q̄ hic seruus vel expectet heredem: ⁊ ei det. x. ⁊ erit liber. vel si non vult expectare deponat pecuniam in ecclesia et erit liber.

¶ Non est statu liber. Reliqui libertatē cuidā seruo qui ni

bꝫ habebat: si det mille libras heredi. vel sic: cū moriet̄ sit liber. nō est iste talis statu liber cū nec animꝰ dande libertatis sit. ¶ Seruire. Seruo relicta est libertas si ānō fuierit titio titio ifra annū mortuo fuus nōduz est liber: nisi ānus finiat. ꝛ redditur rō. ¶ Si duobꝰ. Seruꝰ liber eē iussus si det. x. titio ꝛ sempronio. v. obtulit titio. ꝛ titius noluit. eadēq; quicq; obtulit sempronio ꝛ noluit. dr ꝙ sit liber. ¶ Sticus. Seruo relicta ē libertas si fuierit titio extraneo ptriēniū vl' sic. si tot opas puta. x. ei dederit. dr ꝙ interim ē statu liber ꝛ seruire debebit p triēniuz titio: lz non dño ꝛ si heres ꝓhibet titio fuire stati fuus fit liber. ꝛ bꝫ sunt ꝛ̄a quādo p bꝫ ꝛ̄ba non habuit testatoꝛ aīm relinquēdi titio dñiū fui. tūc eīm secus eēt in bꝫ vlti mo casu: qđ dic vt in glo. ¶ Sticus. Titio reliqui libertatez si heredi meo fuierit p annū. dr ꝙ hic ānus cōstat ex. ccc. lxv. diebus non ex plurib' ꝓpter biſextū. ꝛ dr ꝙ ipleta conditio ē si p aliquā ptē āni fuit infirmus ita ꝙ nō potuit fuire. Secūdo dicit. seruus liber eē iussus est si det. x. heredi: heres cogit̄ recipe etiā ptiularē solutōez. ꝛ bꝫ spāle fauoꝛe libertat̄. Tertio dicit. relicta ē libertas fuo si titius capitoliū ascendat. vel sic. si titius det. x. fratrib' ꝑdicatoꝛibus. titius nō cōpellitur bꝫ adiplere: ꝛ eo nō adiplēte: fuus non fiet liber. Ultio dicit fuus liber eē iussus si fuiat heredi p annuz illi dies nō cōputantur i anno q̄bus fuus extitit in fuga. vel in q̄bus contēdit ꝓꝛo libertate contra heredem.

s Statu liber. Seruus iussus eē liber si reddiderit rōnes heredi. hic fuus reliqua q̄ nūc apparēt vult reddere ꝛ vult satis dare p aliꝭ reliquis si apparebūt satis ē. ꝛ sic fit liber. Ultio dicit. fuus liber eē iussus si det. x. dz. x. dare ad bꝫ vt fit liber. non autem ꝓdest si vult satisdare.

s Jstatu libera. Statu libera ꝓpter aliqđ delictū ē seruua pene effecta. nunc extitit conditio sub q̄ relicta erat ei libertas. dr ꝙ bꝫ ꝓdest partui ei⁹: licet nō ei vt partus tunc conceptus ꝛ natus sit liber. Sed q̄d si bꝫ statu libera existens i seruit̄ cōcepit. postea capta ab hostibus pariat post euētuz condit̄ certe interim donec partus est apđ hostes ē fuus. liberatus ab hostibus fit liber iure postliminij. idē si apđ hostes concepit: ꝛ pariat ibidē post euentuz condit̄. ¶ Statu liber. Seruus iussus est liber eē. si det. x. heredi. hunc seruuz heres interiz vēdit vel legat vel donat alicui vel vsucapitur ab aliquo. dr bꝫ seruus si paret cōditōni i ꝑsona ēptoris vel alteri⁹ noui dñi dādo ei ista. x. efficitur liber. idē in ēptoris herede. idē si det patri heredis: posito ꝙ filius sit institutus ab extraneo. ꝛ bꝫ sunt ꝛ̄a siue filius nūc viuit siue nō: cuz fuus dat. x. patri heredis. lz pōe ꝙ iussus ē fuus dare. x. extraneo et liber esse: nunc heres testatoris successit illi extraneo. huic heredi dabūtur. x. non quasi extraneo. F. ¶ Statu liber. Jussus fuus dare. x. heredi: ꝛ eē liber. v. dedit heredi. nūc heres eū vēdidit si alia. v. det hic fuꝰ ēptori. ¶ Si fuus. Seruꝰ iussus ē eē liber si det. x. heredi. heres hūc fuū vēdidit fuo meo. dr ꝙ si hic statu liber det nihil bꝫ. x. erit liber. lz ꝛ si fuo meo det erit idez si emerat de peculio euz nec ei peculiū ademi. ¶ Siqs. Seruꝰ liber eē iussus ē si reddiderit rōem eius qđ gessit de factꝫ dñi. heres iterim euz vendidit: an bꝫ conditio est iplenda in ꝑsona ēptoris q̄ritur: ꝛ ē sciendū ꝙ ille demū condit̄. transeūt ad emptoꝛē q̄ sunt in dādo: non ille q̄ sunt in faciēdo. vt ita talis seruus sit liber: si filiuz illius istruat litteris. idez in simil⁹. nīa autē conditio ꝛ in dādo ē ꝓput cōtinet dationē reliquoꝝ. ꝛ in faciēdo ē ꝓput continet extrahere ꝛ executere rōnes. dicēduz est ergo ꝙ datio vadat ad emptoꝛez. factio aūt stet ꝛ impleatur in persona heredis. l. se. plana est.

i Ta liber. Testatoꝛ reliqt libertatē fuo si det. x. ꝛ non dixit cui. dr ꝙ dz dare heredi. Secundo dicit. Testatoꝛ reliqt libertatē fuo si det. x. heredibus. ꝛ heredes vendiderunt hūc fuuz. dr ꝙ eas poꝛtiones quas dedisset heredibus si penes eos remāsisset easdē dabit ēptoribus: ꝛ q̄s dedissz heredibus declarat. nā aut exꝑsit noia ꝓꝑia hereduz: ꝛ tūc viriles darētur heredib'. ꝛ sic ēptoribus. aut dixisset simpliciter heredibus: ꝛ tunc hereditarie.

s Tatu liberuz. Statu liber ātēq; ipleatur conditio ꝺꝛ fuus heredis. ꝛ si interi delinquat poterit heres dare eum ꝓ noxa. aduēiente aūt condit̄. erit liber. lz si heres eī vendat: adhuc durat spes libertatis. ꝛ si vēdiderit euz tanquam merū fuuz nō tanq; statu liberuz: tenebit̄ ēptori act̄. ex ēpto. itē crie stellionatus si sciēs dissimulauit ei⁹ condit̄. Ultimo dicit. heres dās ꝓ noxa statu liberꝫ: liberatur. idē ꝛ si ātēq; det existat conditio liberatur. ¶ Statu liberū. Jlle cui relicta est in testamēto libertas sub ꝺdi. ita demū tenet bꝫ relictū si adeatur hereditas. ꝛ extūc hz spē libertatis ātēq; adeatur. vsucapi pōt talis fuus. ꝛ si postea adeatur extūc icipiet bre spē.

s Jdare. Liber eē iussus si det. x. heredi: heres euz vendidit. ꝛ dixit emptori: ꝙ hic fuus debebat esse liber. si det. xx. nunc apparet ꝙ dando. x. ē liber. tenebitur heres emptori act̄. ex ēpto. si autē ꝑmisit heres de dupla noie euictōis ꝛ euicat̄ ēptori hic seruus per extraneū. tunc heres tenebitur de dupla.

s Jheres. Liber esse iussus si det. x. heredi. heres donauit fuo. x. vt ea ei redderet ꝛ liber esset. licet reddat: non est liber. ꝛ bꝫ de rigoꝛe. de equitate secus. si autē simpliciter donauit: ꝛ fuus bꝫ. x. reddat heredi: liber est.

s Jquis testō. Liber esse iussus si reddiderit rōnes heredibus: reddere dz ꝛ reliqua. ꝛ ꝓ hereditaria parte oībus licet quoꝛūdam hereduz nomia sint exꝓssa.

s Jquis ita. Reliqui libertatē fuo meo si heres euz nō manumittat in suo testamēto. dr ꝙ expectabitur moꝛs heredis: si heres euz manumittat in testamēto suo vel non. ¶ Seruus cōmunis. Unus ex dñis reliquit libertatem fuo cōi si det. x. dr ꝙ dare poterit ex peculio hec. x. siue hoc peculium spectet ad heredē relinquētis libertatē siue aliū dñm. nec est vis cui debeat dare. ¶ Si duo. Duobus seruis relicta ē libertas si reddiderit rōnes. q̄ritur an vnus reddēdo sine alio pueniat ad libertatē ꝛ distinguitur. nā aut gesserūt sepatiz rōnes: ꝛ tūc vnus reddendo sine alio erit liber. aut cōiter gesserunt: ꝛ tunc vnus sine alio non potest pueniꝛe ad libertatem. ¶ Qui ita. Libertas relicta ē seruo si iurabit se ascendere capitoliuz. dicitur ꝙ statim cuz iurat est liber. ¶ Seruus. Reliqui libertatez fuo heredis mei: si quādam rez q̄ est heredis mei ei det. dr ꝙ eam dādo est liber: cuz ꝛ sine vlla condi. possem illi fuo reliquere libertatez. ¶ Hec scriptura. Reliqui libertatem fuo stico cuz erit. xxx. ānoꝝ. postea dixi. si sticus decem non dederit liber nō esto. dr ꝙ ꝛ dare dz x. ꝛ. xxx. an. effici. tunc erit liber.

s Seruus. Liber esse iussus fuꝰ si det x. heredi bꝫ fuꝰ ꝺ ducebat opas suas ab herede ꝛ dedit noie mercedis vltra. x. dr ꝙ nō est ꝓ hoc liber. ¶ Seruꝰ. Relicta est libertas fuo cuz dedisset heredi operas p septē annos. dr ꝙ dies quibus fuit in fuga non cōputantur in septē annis. vñ nisi p totidem dies seruiat post septē annos quot fuit in fuga nō erit liber. secus aūt est si fuit dictuz cuz septē annis fuierit tūc sit liber. nam erit liber si post tēpus fuge reuersus fuierit.

s Jmortuo. Relicta est libertas fuo si det x. heredi. hic seruus fecit locupletioꝛē heredi. in. x. lib. fit vt si ꝺ fuo soluit creditoꝛibus heredi vel pauit familiā heredis. ita ꝙ. x. erpēdit. ¶ Heres cuz. Seruus iussus est eē liber si det. x. heredi. cuz heres vēderet hūc statu liberū dixit in ꝑcio inter se ꝛ emptoꝛem facto. x. que iussus est seruus dare ꝛ esse liber: volo ꝙ mihi debeātur. dari. dicitur ꝙ seruus hec. x. dabit heredi ꝛ erit liber. idem si heres dixit in pacto. volo ꝙ hec. x. det seruꝰ cuidam extraneo. puta titio. nam ei titio dando decez seruus erit liber.

s Statu libera. Quod statu libera parit fuꝰ ē heredis. Jdecem. Dominus reliquit seruo suo libertatez si. x. daret heredi. hic seruus debebat ex aliqua causa dare. x. domino ꝛ sic debet heredi. si seruus. x. dat heredi nō erit per hoc liber. ꝛ quod alias dicitur ꝙ seruus iussus dare ꝛ liber esse: potest dare ex peculio. hoc intellige vt non etiam ex eo dare possit quod extra peculium est.

s Jtriēnio. Relicta ē libertas seruo si det.x.omī annovs q̄ ad triēniū heredi.nūc fuus p̄mo āno obtulit.xx.heredi.z heres noluit.nō est liber p hoc.cuz z si heres accepissz ħ.xx.non esset seruus liber.subaudi:nisi alia.x.offeret.

s Jseruus. Relicta est libertas fuo:preterea z legatū:si filius testatoris cōpleuerit.xiiij.an.ille filius ante decessit.dicitur q̄ cuz transierit tātuz tempis quo filius si vixisset cōpleuisset.xiiij.an.erit hic fu⁹ liber.nō aūt legatū hēbit.

s Jpeculiuz. Seruo relicta est libertas z peculium si det x.alicui extraneo puta titio: cuz seruus vellet dare ħ .x. de peculio illi titio z liber esse:heres non dimisit.certe ħ fuus liber est.z si peculiū petat tanq̄ sibi legatū ab herede ħ liber factus:z heres vult retinere.x.que iussu s erat seruus dare z liber esse:auditur.intelligas tamen q̄ hic hēs tenetur illi titio act ī factū ad illa.x. ¶ De illo. Seruus liber esse iussus si det x.alicui extraneo puta titio: poterit ħ seruus inuito vel ignorante herede.x.de peculio extrahere z soluere titio z faciet pecuniā accipientis. si autē ħ seruus iussus est esse liber si det.x. heredi z heres.x. debebat huic fuo:poterit seruus cōpēsare cū herede z erit liber. ¶ Js cui. Seruus liber esse iussus ē si det.x.cuidaz extraneo.puta titio anteq̄ det: decessit titius q̄ritur an hic seruus sit liber.z rñdet.naz si hic seruus habuit x.parata in vita titij z p eū non stetit quomin⁹ solueret: seru⁹ est liber.z hoc dixit sabi.iulia.aūt plus dicit q̄ si nūc fuus hz parata.x.z tūc non habuit:satis sit vt sit liber.z hoc est nō testatoris volūtate sed iure supplēte eā fauore libertatis. adeo q̄ nec legata.ħ casu relictū habebit. si autē p heredē stetisset quominus daret fuus.x.titio:tūc fit liber iure testamēti. ¶ Ultimo dicit: fuus liber esse iussus si det.x. heredi:heredi hēdis dando liber est.si aūt est iussus dare.x. titio extraneo:heredi eius extranei dādo liber ē:si ħ fuit volūtas ōfuncti. ¶ Quedam conditōes. Quādoq̄ libertas relinq̄tur seruo sub condit. que cōditio sui natura vno eodēq̄ tempe non pōt ipleri. vt si decem operas dederit heredi.nā per decem dies dz operas dare.a simili. si ad.x.annos .x. aureos dare iussus est heredi z esse liber omni die pōt dare vnū aureū z cum omēs cōpleuerit ad soluēdum erit liber. in vno tamē discordāt hec cōdit. q̄ cōditio oparū non pōt simul ipleri. vnde si heredi fuus offerat.x.opas vna die: accipiat heres vel nō: non fit liber:nisi.x.dies trāseāt.idē si iussus est ire capuam:z esse liber: z heres ꝓhibeat eū ire. nā non statim fit liber sed lapso tanto tēpore:quo potuisset iuisse capuā. sed secus in scda cōdit. puta si debet.x.sit liber.naz poterit simul.x.dare.z erit stati liber. ¶ Si q̄s ita accepit. Jn testamēto meo dixi.si hēs me⁹ sticū nō manumiserit:stic⁹ fit liber.expectabit aliq̄d tps: nec nimiū nec modicū ifra q̄ potuerit heres sine suo magno icō modo eū manumittere.z si manumiserit:tunc fit liber ex testamēto meo.si aūt tps est appositū ifra q̄ heres eū manumittat si vult:alioqui sit liber:illud tps expectabitur quo elapso z seruo non manumisso:seruus erit liber ex testamēto meo.

l Labeo. Reliqui libertatē fuo meo castaldioni:si rationes diligēter tractasse videbit:z reliqui ei peculiū: dicitur q̄ dz inspici an bona fide ices serit nō solū in rōnibus ordinādis:sed etiam in reliquo reddēdo. Secūdo exponitur ħ verbū. videbitur.i. videri poterit.sic z alias aqua pluuia nocet.i.nocere pōt. Tertio dicit q̄ debz reddere rōnes ipsi heredi.sic alias cū seruus liber esse iussus est si dederit.x.licet non dixerit cui debeat dare itelligit q̄ heredi. ¶ Paconius Legauit tibi centuz z grauaui te p fideicōmissuz vt dares ista.c. cui voles de libertis meis.si anteq̄ eligeres decessisti extunc dabitur omnibus libertis.

q Cli pecuniā. Seruo reliqui ī testamēto meo libertatē si det.x.nec dixi cui:dicit q̄ dare dz heredibus meis z p.o hereditarijs partibus.sed si quosdā ex heredib⁹ nomiauit:illis tñi dabitur:z p.o hereditarijs portionibus.si aūt adiecit extraneū vel extraneos quibus voluit dari z heredib⁹ meis:etiā tūc extraneo vel extraneis dabitur virilis, heredibus aūt p.o hereditaria portione.

s Jintra. Reliqui libertatē fuo meo:si det.c.heredib⁹ meis ifra quinquēniū:post quiquēniū dādo non erit liber. Secūdo dicit.reliqui libertatē seruo si reddat rōnes et reliqua:cuz seruus vellet reddere z soluere reliqua heredi:heres nō patitur.dicit q̄ seru⁹ fit liber ac si cōditōni paruisset.

s Tic⁹. Seruus liber esse iussus si heredi.x.promiserit:vel operas daturū se iurauerit.si promittat.x.heredi efficit liber:licet non sit obligatus.vt qz inter seruū z dñm ꝛc.

s Tatu liberos. Statu liber interi anteq̄ impleatur cōditio sub qua relicta erat libertas: pōt vendi z si in vēditiōe apponatur pactū. puta q̄ intra certa loca teneat emptor.vel q̄ nō possit eū manumittere.hec pacta non tenent.

l Jbertate. Reliqui libertatez seruo si reddiderit rōnes heredi. dicit q̄ dz fddere rōez quā redegit z eā quā nō redegit in scriptis. Secundo dicit.seruo relicta est libertas si reddiderit rōez:ħ seru⁹ nullā rōez admīstrauit. dz q̄ erit liber.

s Jis. Seruus si daret.x.heredi debebat esse liber.hēs alienauit hunc seruuz:puta sempronio.postea redemit interim eū vendidit titio.dicitur q̄ dādo.x. titio erit liber.

s Jhereditas. Testator reliquit libertatē fuo castaldioni.si redderet rōnes infra.xxx.dies post mortē testatoris heres distulit hereditatē adire:ħ per.xxx.dies.z sic seru⁹ nō potuit ifra tps p̄dictū reddere rōnes. dicitur q̄ si adhuc vult reddere rōes erit liber. ¶ Statu liber. Testator relict libertatē seruo suo sub cōdit. z legauit ei peculiū . hic seruus anteq̄ veniret cōditio emit aliquā rem. dicitur q̄ hecres.sicut z peculiū attinet ad seruū factū liberū.lz quidā dicerēt ō.

s Tatu liberi. Statu liberi nihil.i.fere pene differunt a fuis z quo ad cōtractus z quo ad act. z quo ad delicta. ¶ Quintus. Testator exheredauit filiū z instituit titiuz heredē.z teliet libertatē seruo si daret .x. heredi.nūc mota ē qō inter filium z heredem scriptum: qui filius dicebat se non iuste exheredatuz:z sic debebat habere bona. scriptus obtinuit.seruus dedit.x.isti scripto, q̄ritur an sit liber.z anteq̄ rñdeat dicit aliū casum.si hic seruus dat.x.scripto.z postea script⁹ amisit bōa:vt qz filius obtinuit cōtra eū. dicitur q̄ hic fuus non erit liber.labeo autē cōfirmat ꝓmum casuz ita demū si iuste iudicauerit iudex.postea loquitur aristo:corrigens dicta z dicit q̄ ħ seruus dz dare ei qui vicit siue scriptus vicerit: sive filius.nam sicut verbo emptōnis cōtinetur oīs alienatio: sic hec dictio heres cōprehendit scriptū. z sic est respōsum q̄stioni p̄me.postea dicit q̄ si fuus dedit.x.scripto possidēti heredit.q̄ ista.x.scriptus debebit dare vincenti.

s Jita. Reliqui libertatem seruo si heres euz nō alienauerit. dicitur q̄ heres potest alienare: z eum alienādo deficit conditio libertatis.

s Jseruo. Relicta est libertas stico z q̄dam legatum si reddiderit rationes,ita demum dicitur reddere si reliq̄ reddat. Secūdo dicit.testator sic dixit.si sticus reddiderit rationes liber esto cum conturbernali sua.antequā redderet rōnes decessit.nūquid contubernalis erit libera q̄ritur.z anteq̄ soluat adducit casuz simile, si testator dicat illi cum illo lego fundum si vnus ex eis decedat valebit legatum in aliuz suppositez.postea reuertitur ad q̄stionē quā fecit.z dicit.si conditio illa fuit in contubernali.si nulla reliqua appareat sticū debere:ipsa erit libera.si vo appareat debere:ipsa soluet z non ō peculio:z erit libera.

s Jduobus. Testator duos heredes instituit z reliq̄t libertatem seruo si det.x.heredibus. vnus heredum vendidit partem quā habebat in hoc fuo.dicitur q̄ iste fuus dabit.v.alteri heredi z.v.emptori.z erit liber.

s Tatu liberoz. Nō pt hēs agrauare dicit.statu liberi. z da exempla.vt.ff.e.statu liberos venundari

s Seruus. Seruus iussus est esse liber si det.x.heredi.heres eū vendidit z postea decessit.q̄ritur cui fuus debeat an emptori.z certe emptori.z qđ alias dicitur heredi heredis dāduz:est vez si heres hunc seruū nō alienasset ¶ Jmperator. Seruꝰ iussus est eē liber si reddiderit rōes heredi.pato

seruo reddere: heres noluit audire. dī ꝙ seruus est liber. ⁊ hoc rescripsit iperator qō est intelligēdū si nulla reliqua debebat hic seruꝰ. vel si qua debebat ea offerat. sic ēt dꝫ esse liber cuꝫ ea facit ꝓpter q̄ si heres audiret rationem esset liber ⁊ adducit similе. relicta ē libertas seruo si i hispaniā vadat: ⁊ colligat fructus anni ꝓmi fundoꝝ dñi. heres tūc tenet seruuꝫ rome nec dimittit eū in hispaniā ire. certe hic seruꝰ nō statiꝫ fit liber: nisi cū trāsierit tps quo possint illi fructus colligi. sic ⁊ in stipulatiōe tps intelligitur vt rome existēs ꝓmittat mihi dare centuꝫ in hispania. nam non ante tenebitur q̄ trāsierit tantū temporis quo in hispaniā ꝓmissor iuisse potuisset. ¶Postea reuertitur ad primū casum. pone ꝙ heres audit rationē: ⁊ cū seruꝰ multa reliqua dꝫ nec hꝫ vnō soluat heres ei illa reliqua remittit aio donandi. dī ꝙ seruus fit liber. ¶Tandē dicit. cū seruus vellet reddere rationē: hīs noluit audire ⁊ sic seruus dicēs se nulla reliqua debere: est factꝰ liber q̄si impleta sit cōditio. heres autez nunc petit eum in seruitutē dicēs ꝙ nō fuit in mora audiendi rationes: ⁊ ꝙ seruꝰ reliqua dꝫ. dī ꝙ iudex coā quo hec causa vertitur de his inquiret. ⁊ ēt rationem cōputabit iudex. ⁊ si viderit eum debere reliqua: ꝓnunciabit eū non esse liberum. si aūt a prīn. cū seruꝰ vellet reddere rationē ⁊ heres nolebat audire seruus paratus erat soluere. si q̄d noīe reliquoꝝ appareret eū debere. ⁊ de hꝰ volebat dare bonum ꝓmissorem: ⁊ heres noluit a modo si iste erit liber. ⁊ sentētia pro eo dabitur ꝙ sit liber.

n ¶On videbitur. Seruo relicta ē libertas si. x. dederit heredi. heres eū vēdit retento peculio. cū seruus vellet de hoc peculio soluere. x. emptori ad hoc vt sit liber. idē ⁊ si hīs eū vendiderat cū peculio: ⁊ nō tradat peculiū ⁊ sic seruꝰ nō hꝫ vnde soluat. hꝰ. x. nam erit liber.

i ¶In tabulis. ¶Testator instituit filium suū impuberē heredez. ⁊ si decederet in pupillari etate. substituit ei seruum cū libertate. hic filius adiuit hereditatē ⁊ alienauit istū seruuꝫ dī ꝙ est alienatꝰ cū sua cā. vnde si hic filiꝰ decedat in pupillari etate: ille seruus erit liber ⁊ heres. ⁊ hoc habet locuꝫ siue sit primo substitutus siue secundo siue tertio.

s ¶Ita scriptū. Legaui stichū titio vt eum manumittat ⁊ si nō manumiserit sit liber. dī ꝙ nō est opus tradi titio immo statim est liber.

n ¶On omne. Impedit heres expleri cōdit. a statu libero si facit cā impediende libertatis: vt qꝫ non vult accipere pecuniā ei oblatam: seruus efficit liber. si autē alia de causa. vt quia eum ꝓhibet operari extraneo ꝓ mercede nō iō efficit liber: qꝫ operari dño debet ⁊ hec exēpla habes. ſ. e. ti. l. iij. in prīn. ⁊. §. si quis seruum.

s ¶Tichum. Stichū seruū meum legaui titio. eidem sticho reliqui libertatem si. c. dederit titio. stichus. c. dedit titio dī ꝙ liber est. ⁊ interim antequā det est statu liber. licet quidā ꝺ ⁊ male. ⁊ est seruus heredis nō titij cū legatū extinctum sit p libertatem relictaꝫ. ¶Stichus. In testamento reliqui libertatem sticho cū creditoribus meis satisfactū erit. q̄ vis heres meꝰ locuples sit nō tñ stichus fit liber: nisi eis satisfactum erit vel soluēdo vel aliter ad eoꝝ voluntatem cauendo. ¶Si heres. Relicta ē libertas sticho. si det. x. heredi. hꝰ heres dedit. x. huic seruo vt de his negocieť. seruus hic. x. dat heredi. q̄ritur an sit liber. ⁊ dī ꝙ non: qꝫ videť illa. x. reddere nō dare. secus si dedisset seruo vt haberet in peculio illa. x. ¶Damas seruus Seruū stichū iussi esse liberū si heredi meo seruierit per. vij. annos. hic seruus seruiēs heredi meo cōmisit alicui extraneo aliq̄ delictū ꝓpter q̄ accusatus est. ⁊ sic interiꝫ nō potuit fuire heredi ⁊ lapsuꝫ est septēnium. dī ꝙ hic stichꝰ nō erit liber: nisi prī cōpleat dies quibus non seruiuit heredi p septennium.

¶Si stichꝰ. Sticho reliqui libertatem: si mille dederit titie titia nūc inueniť mortua. q̄ritur an sit liber stichꝰ labeo ⁊ offilius dixerūt ꝙ nō. trebatius ſ. iū. ſꝫ dictū labeonis ⁊ offilij verius est de rigore: sed de equitate dicamꝰ istū stichū fieri liberꝫ ex testamento. ¶Si seruus. Strichꝰ iussus est esse liber si det x. opas extraneo. dī ꝙ seruus ꝓ aliū has opas nō pōt prestare. sed ipsemet debet has operas prestare. secus si iussus erat dare. x. nā ꝓ aliū poterit soluere ⁊ erit liber.

s ¶Sticho. Grauaui heredes meos vt stichū manumittāt si reddederit eis ratōes. dī ꝙ teneť reddere rationē ꝺ his q̄ gessit in vita testatoris ⁊ de his q̄ post gessit vnde si pꝰ mortem testatoris aliqua de hereditate subripuit oīa dꝫ reddere. ad hoc vt ei libertas sit danda ab heredibꝰ. ¶Pāphilus. Pāphilo seruo meo reliq̄ libertatē cū peculiū suū totū dederit heredi meo. hic pāphilus plus mihi debebat ꝙ hꝫ in peculio. dī ꝙ pāphilus peculiū totū tale q̄le hꝫ dādo heredi meo erit liber. ¶Pamphilo. Pāphilū libertū meū heredē instituerā ex ꝑte ⁊ aliū ex alia. tandē seruū stichū prelegaui pāphilo ⁊ rogaui eū vt eū manumittat si pstiterit ei omni mense. lx. denarios vsq̄ ad quinquēniū. hic pāphilus decessit ⁊ instituit sibi heredes filiū suū ⁊ vxorē suam ⁊ eos grauauit vt manumittāt suum stichū si prestet eis omni mēse ꝙ ei prestare debebat vsq̄ ad finē quinquennij. dī ꝙ si nō prestat non erit liber.

¶Seruus. Reliqui libertatē sticho si reddiderit omnē rōnē actꝰ sui ⁊ reliqua ⁊ tūc cū liber erit volo ei dari. xx. ⁊ peculiū suū testator aliqs rationes serui approbauit se eis subscribēdo: aliquas approbauit in testamēto. dī ꝙ sit liber. reliqua plana sunt vsq̄ ad. ℌ. stichus. ¶Stichꝰ. Stichū legaui titio ⁊ corneliū seio sub hac condi. si reddiderint rōnes heredibus meis postea dixi in testamēto. seruos quos legaui ⁊ quos manumittam volo infra quartū mensez pꝰ mortē meā reddere rationes ⁊ postea dari legatarijs. postea in testamēto eodē reliq̄ libertatem duobus meis seruis castaldionibꝰ: si reddiderint rationē heredibꝰ meis. cū vellent hi serui tā legati. q̄ liberti esse iussi reddere rationē: heredes mei noluerūt audire: ⁊ sic lapsi sunt quatuor mēses. queriť an sint liberi. ⁊ an debeanť legatarijs. ⁊ rñdet ꝙ legata ⁊ libertates non aliter valent nisi reddiderint rōnes vel p heredes steterit quominus redderenť tandez dicit nūquid hꝰ cōditio si reddiderint rationes infra quatuor mēses videť apposita tā legatis seruis q̄ liberis esse iussis vt sic si per eos stet infra quatuor mēses quo minꝰ reddāt rationem nō teneat legatū nec libertas. an tm̄ legatis vt sic liberi esse iussi si reddat rationē etiā post quatuor mēses sint liberi. ⁊ dī ꝙ tm̄ legatis seruis videť apposita conditio. ¶Argentarius. Reliqui in testamēto libertatem seruis meis castaldionibus hꝰ mō. si damas seruus meus reddiderit heredi meo rationē actꝰ sui quē gessit cū pāphilo: ⁊ paria fecerit infra sex mēses post mortē meā: tūc ipse cum pāphilo sit liber. dī ꝙ p hec verba dꝫ oīa nomina que fecerat exigere ⁊ reddere pecuniam heredi meo. ⁊ si hoc facere cesset infra sex menses non fit liber nec etiam pamphilus.

s ¶Quē seruū. Si volo relinquere libertatē seruo meo pꝰ tēpus dandā possum: vt si dicā stichꝰ sit liber si triēnio seruierit heredi meo. vel sic si triēnio dederit opas heredi meo Scdo dicit. reliqui libertatē sticho si ꝓmiserit se. x. daturū heredi meo. dī ꝙ ꝓmittēdo liber fit licz ꝓmissio nō hēat effectū.

s ¶Quis. Legaui stichū vxori mee: ⁊ eidē sticho legaui libertatē cū vxor mea nupserit. dī ꝙ ipsa nubēte legitime hic seruus fit liber.

¶Qui sine manumissione ad liber. perueniūt. Rubrica.

s ¶Seruꝰ. Vēdidi tibi suū hꝰ pacto vt infra certū tps puta infra annū manumittas ōcessisti sine herede anteq̄ manumittas ⁊ ego decessi. dī ꝙ suꝰ fit liber ꝑ suū anni. idem ⁊ si ego venditor adhuc viuo. ⁊ peniteo. nā adhuc fit liber.

s ¶Eruo. Dñs seruū suū egrotātē deiecit extra domum. seruus fit liber.

e ¶Cum qui. Vēdidi tibi stichū hoc pacto vt eū infra annū manumittas venit annus ⁊ nō manumisisti: ⁊ ego venditor i eadē volūtate ꝑseuero. dī ꝙ suꝰ fit liber. ac si eū manumisisses. ſꝫ si ego vēditor ōcessi: nō req̄riť volūtas hērdis mei.

s ¶Quis. Emisti seruū hoc pacto vt anteq̄ morianꝝ eū manumittas te mortuo ⁊ non manumisso seruo efficit

liber ex lege.

q ¶Qi ob necem. Seruus qui fact⁹ est liber eo ꝙ accusauit occisores dñi sui est libertus orcinus.i.defuncti.

s ℑ quis.Seruū quē alicui obligaueraꝫ generaliter cum alijs meis bonis tibi vendidi hoc pacto vt eum manumittas.si tu nō manumittas:tūc efficit liber ex cōstit. diui marci: licet hic seruus sit obligat⁹,idē ⁊ si emisti ancillā hoc pacto ne eā pstituas.nā si pstitueris efficit libera.

i ¶Operator.¶Ēdidi ancillā hoc pacto ne eaꝫ pstituas alioqn liceat eaꝫ mihi abducē. dedisti mihi aliquā pecuniam ne eā abducā.dī ꝙ illa ancilla efficit libera:perinde acsi eam abduxissem ⁊ prostituissem.

m ¶Ancipia.¶Mater donauit filie mācipia hoc pacto vt filia curaret ꝙ hec mācipia sint libera post mortem ei⁹ filie. hec filia decessit nec manumisit hec mācipia.dicit ꝙ si mater donans adhuc viuit illa mācipia erunt libera:si mater in eadem volūtate pseuerat,si aūt mater sit mortua:tūc omnimodo mancipia erunt libera.

l ¶Atinus.¶endidi tibi ancillā hoc pacto,vt eā manumittas:nec dixi.ℑ,qō tps.querit ꝑ quātū tps expectet ēptor vt si manumittat bene sit.si non manumittat efficiat libera. ⁊ certe distinguit.nā aut est dictū cū primū potuerꝫ eā manumittes. ⁊ tūc modicū tps spectat.si autē est dictū qñ voles. Ex casu inspicitur mors emptoris.vt si emptor viuens nō manumiserit.tūc post mortē emptoris ancilla sit libera. si autē non apparet quid sit actū:hoc casu si ancilla ⁊ emptor sunt p̄sentes expectabit mensū tps duoꝝ.si aūt seru⁹ est absens tunc tempus quatuor mensium infra quos si emptor non manumiserit ancilla efficiatur libera.

¶Qui ⁊ a quibus manu.liberi non fiant.

Tilitatis. Alias incipit hec.l.vtilitatis ⁊ alias celsus.⁊ in ea sic pone casum.surdus Item mutus ita natus possunt mānumittere seruos suos.

s Eruo. Judex relegauit seruum propter delictum ipsius serui,dominus istum seruuꝫ manumittat: nō tenet liber tas.¶Si optio.Legaueris mihi franciscovnū de fuis tuis quē vellē. vel sic.simpliciter vnū ō seruis tuis mihi legaueras non exprimendo quē.interim anteꝙ eligā bñs tu⁹ nō pōt aliquez de illis seruis manumittere cum singuli videantur mihi legati sub conditione.

s Eruum. Debitor seruum quem specialiter alicui obligauerat non potest manumittere.

c ¶lm hereditas.Debitor plurimū:existens non soluendo in fraudē creditoꝝ nō pōt relinquere libertatē seruis suis.licet quēdā diuitē heredē sibi faciat.ſz si sic relinquat. serui mei sint liberi:cū creditoribus meis erit satisfactū.bñ tenet ¶Si titi⁹. Promisisti mihi stichū aut pamphilū aliquē eoꝝ nō potes interim manumittere.licꝫ si solueris vnū aliū bñ poteris manumittere.sec⁹ si vnū tñ pmiserit.puta pāphilū.naꝫ stichū bñ poteris manumittere.sic ⁊ si obligasses mihi stichū ⁊ pāphilū.p.v.q̄ mihi debebas nā interꝫ nullū eoꝝ poteris manumittere. ⁊ hec sunt vera de debitore q̄ nihil aliud in bonis habebat.si autē alia bona p̄ter istos seruos habebat: tūc vnū de his poterit manumittere.caꝫ ⁊ vno de seruis mortuo vel manumisso soluendo sit.nec aduēticij casus spectādi sunt nā si spectares iā qui de seruis suis vnū incertū pmisisset:nō possꝫ mānumittere aliquē ō seruis qō ē falsū. ⁊ l. d. b. ℈. cū l. se.

s ℑ quis.Titi⁹ existēs debitor multoꝝ ⁊ soluēdo erat fecit testamentū ⁊ in eo testamento confirmauit codicillos quos faceret anteꝙ faceret codicillos effect⁹ est nō soluēdo. ⁊ in his codicillis reliqt libertatē suis suis: sciēs se nō soluēdo ⁊ sic in fraudem credi.an he libertates valeāt queritꝫ ⁊ dicitꝫ ꝙ nō rationeꝫ dubitationis habes in littera. ¶Minor.Minor xx.an.cū nō haberet iustā causaꝫ manumittēdi seruū vendidit eū mihi ꝑ pacto vt eū manumittā.dī ꝙ non valet hoc pactuꝫ, cum in fraudem legis elieſcentie sit factum.

c ¶lm is qui.Heres seruū sub cōditiōe legatū interꝫ manumisit.dī ꝙ libertas nō tenet,scdo dicit. miles iure militari fecit testamentū.in eo in fraudeꝫ creditoꝝ reliqt libertatem seruis suis. ⁊ nō erat soluēdo non tenet libertas.

i ¶lle seruus.Dñs metu a seio sibi illato: seruū manumisit nō tenet libertas.Scdo dicit.dñs nō defendit suuꝫ accusatū de aliquo crimine.seru⁹ tū se bñ defendit ⁊ absolut⁹ est.nō fit pp hoc seru⁹ liber.Tertio dicit emptor q̄ emit seruū hoc pacto ne eū manumittat:manumittere nō pōt.idē de herede,p̄hibito a testatore ne seruū manumittat. idē de quolibꝫ dño serui,p̄hibito a iudice ne seruū manumittat:nā manumittere nō poterit:⁊ manumissus de facto nō efficitur liber.

p ¶Rosperit.Cū marit⁹ inueniret vxorē suā cū scholari diuertit se ab ea ⁊ accusat eā de adulterio. dī ꝙ in quadā lege cauet,ne vxor possit manumittere vel alienare suos intra certū diē.s.sexagesimū.⁊ hoc statutū ideo fuit ne sui qōni subducantur.⁊ hoc intelligas ēt de illis seruis mulieris q̄ stabāt in villis:⁊ ēt de his q̄s post repudiū acquisiuit bono vl malo mō. ¶Mater quoq;. Itē pater.itē mater hui⁹ vxoris p̄hibetur seruos vēdere vel manumittere quos cōcesserat ei filie i vsuꝫ eiusdē.De seruis aui vel auie tandē dicit qō tps sit istud infra qō ,p̄hibet alienatio vel manumissio ⁊ certe est tps duorū mensium, duob⁹ ergo mensibus elapsis: possunt manumitti.licet nōdū finita sit causa adulterij exceptis seruis q̄ iā erāt destinati tanq̄ cōscij,vel quasi nocētes hui⁹ criminis q̄ nō debēt manumitti nisi finita causa adulterij. Postea dicit. ℏ que dixi de patre vel de matre,habēt locū ēt si hec filia decessit infra duos mēses,vel dic etiā si ipse pat vel mater decedat īfra duos mēses:vt serui ei⁹ non possint interiꝫ alienari vel legari. si aūt intra hoc tēpus manumittat,tenet post lapsuꝫ tps.ſz pone ꝙ maritus decessit,ℑ,duos mēses.adhuc fui ñ possunt manumitti nec est vis siue ipsa repudiauit virū siue ecōtra.si aūt morte mariti vl bona gratia solutū sit matrimoniū: manumissio vel aliēatio ñ ipedit. ſz pone ꝙ ꝑstāte matrimonio mulier dō diuortiū cogitat vēdidit vel manumisit seruos ⁊ post ea repudiat virū. ⁊ nūc vir eā accusat de adulterio reuocabit iā prestita. ¶Ultimo dicit ꝙ verbo alienationis oīs alienatio cōtinet ⁊ hoc dicit ℏ.℈.cū lege sequē.⁊ se.

i ¶ fraudē.¶Qui manumittit in frau.credi. non tenet manumissio.⁊ ille dicit manumittere in fraudē q̄ vel tēpore quo manumittit nō sit soluēdo:licet nō habuerit animū fraudandi creditores.vt q⁹ sperabat plus habere in bonis q̄ habeat. Itē debitor ciuitatis in fraudē ei⁹ manumittere nō pōt idē de debitore fisci.⁊ hoc est verꝫ si nō sit soluēdo:alꝫ aūt debitor fisci bñ pōt manumittere.⁊ ℏ dicit ℏ.l.cum se.

q ¶Elesitū est.¶Queritur an accusat⁹ de crimine lese maiestatis possit manumittere seruū suū.⁊ dī ꝙ non. imo qō plus est statim ex quo cōmisit hoc delictum non poterit manumittere. ¶Julianus.Pater me⁹ mihi filio pmisit vt stichuꝫ seruū ei⁹ manumittā.post mortē ei⁹ ignorāꝫ eū mortuū manumisi non tenet manumissio.idē si pater me⁹ adhuc viuēs peniteat ⁊ postea manumisi.nā nō valet manumissio.

s ℑ cū fideicōmissa libertas.Minor.xx.annis debebat libertatē seruo dare ex cā fideicōmissi. vel q⁹ hoc pacto emerat. vēdit minor hūc seruū hoc pacto vt manumittat. valꝫ hoc pactū.si āt minor habēs partē in aliquo seruo partē suaꝫ vēdat hoc pacto vt manumittat:nō valet hoc pactū nisi talē causaꝫ habebit hic minor ꝙ ipsemet potuisset eū manumisisse ¶Ne quis.Lege elieſcētia cauet.ne quis in fraudē creditoꝝ seruū manumittat.ſz qui dicūtur creditores.rñ. illi q̄ habēt actionē ex quacūq; cā ō hūc manumittentē. ¶Aristo Manumissus a debitore fisci ⁊ in fraudē fisci revocat in serui. nisi diu.i.x.an.steterit in libertate. Itez ea que erogant in funus debitoris fisci in eius fisci fraudem revocantur. ¶Si sub cō ditione.¶Qui debebat alicui pecuniā.puta.c. sub conditione interim manumisit seruū.dicitur ꝙ hic seruus statu liber interim est.nam aut extat conditio debiti: ⁊ sic sit debitor non soluendo,⁊ hoc casu revocat libertas,aut nō existat: ⁊ tūc tenet.

¶Si voluntate. Filius voluntate patris seruum paternum manumisit siue filius siue pater sciat non soluendo patrem nō tenet manumissio.

s Jpriuatus. Dñs seruū coactus a populo seruū manumisit.non tenet manumissio. Jtem si dñs vna die corā iudice dixit.h est liber.nolēs q̄ iudex eū castigaret.qō fecisset si sciuisset eū seruū.nō ꝓpter hoc efficit liber. Jtē si testator reliquit libertatez tali seruo cui nō poterat dari vsq; ad q̄nquēniuz.vt q̄ tali pacto eū emerat, debebit tū veniente quīquennio libertas.

s Jmortis. Testator reliquit libertatē t decessit t b̄ tempore erat soluendo creditorib⁹.tpe autem adite hereditatis est facta hereditas non soluendo.dr̄ q̄ impeditur libertas. Secūdo dicit.seruo relicta est libertas si det heredi tātuz quātum seruus vellet.an creditores dñi p hoc videant fraudati.t dr̄ q̄ sic.cum hoc qō accipiet heres hac de cā dicit capere causa mortis:t sic non prodesset creditoribus.

c Jmpetit. Manumisi fuū meū.postea ego efficior seruus alicuius vt quia passus suz me vendi. non impedi tur per hoc libertas a me data.

s Jseruo alieno. Seruū tuum manumisi te nō consentiente.postea successi tibi.dr̄ q̄ non valet h̄ manumissio nec confirmatur per hoc q̄ successi tibi.

m Jtrimonij. Minor pōt manumittere ancillam cā eaz habendi in vxorē et eā manumissam ob hoc dz ducere alʒ si ipse non ducat sed alius accipiat eā in vxorem.nō tenet manumissio.t licet postq̄ eā alius duxit t postea repudiauit h̄ minor eam ducat.nō confirmat manumissio.

c Jrator. Curator furiosi non potest manumittere seruum furiosi.

s Emper. qui scit se nō soluēdo creditoribus suis si manumittat seruū lz bñ meritū nō tenet manumissio quia in fraudem creditorum videtur manumittere.

s Jquis. Debitor multorum seruos duos manumisit. t sic est effectus non soluēdo. per vnū tamē eoz manumissum tm̄ non desijsset esse soluendo. dicit q̄ non reuocabit libertas oīum.sed vni⁹ tantuz.s. vltimi.i. cui vltimo erat libertas relicta.nisi precium primi sit maius scōi pinde acsi scōi reuocaretur libertas adhuc esset non soluēdo.si primi.tūc secus hoc eiz casu reuocatur libertas primi.

i Jn fraudez. Volens fraudare creditores meos primos reliqui libertatem seruis meis.postea illis primis creditoribus solui.dicit q̄ libertas non tenet ratione sequentium creditorum.

p Jgnori. Seruum meū tibi specialiter obligauī.me postea mortuo heres meus manumisit nō tenet manumissio sed si postea heres soluat debitū creditori libertas cōfirmat.

q Jn fraudem. Debitor multoz manumisit in fraudez creditorū non tenet manumissio.siue in die siue sub condi.debeat.non autem connumeratur inter creditores legatarius conditionalis.sed purus legatarius vel fideicōmissari⁹ purus.i. cui pure relictum est legatū vel fideicōmissum computatur inter creditores. ¶Pignori. Seruum obligaui alicui specialiter eūdem manumittere non possum:nisi soluam debitum vel nisi consentiat creditor. vel si minor sit creditor tunc cum auctoritate tutoris cōsentire debet pupillus.idem si pupillus habeat vsufru.in seruo ego proprietatē:non prodest cōsensus pupilli i manumissiōe fui:nisi tutore auctore cōsētiat.

b Eres. Testator legauit seruū ꝓpriū heres eū manumisit nō valet libertas.vel aliter testator legauit seruū heredis heres h̄ūc seruū manumittit.nihil agit quo min⁹ valeat legatum t tenebitur heres ad extimationē legati.libertas tamen data tenet.

g Eneraliter. Debitor seruū generaliter obligatuz manumittere potest.dū tamen sit soluendo creditoribus suis. alias non. ¶Sub conditione. Seruū legatū sub cōditione heres manumittere nō pōt.lz interiz pendente condi.sit suus t redditur ratio in littera.

s Jquis hac lege. Titi⁹ emit seruū hoc pacto vt eū manumittat.eo nō manumittēte seru⁹ dz esse liber ex cōsti. diui marci. nec titi⁹ dicit patron⁹ hui⁹ liberti.t iō titi⁹ hūc libertū vt ingratū accusare nō pōt. ¶Si filiꝰ. Filius ex volūtate patris manumisit seruū patemū.ipse pater dr̄ patron⁹. t ipse eū poterit accusare vt ingratū.si aūt hic filius manumisit seruū suū castrensis peculij:h̄ casu ipse filiꝰ dr̄ patron⁹ t non pater.t ipse filiꝰ poterit accusare hūc libertū vt ingratū. Ultimo dicit.quādiu durat ius patronat⁹ accusare libertū vt ingratum pōt. ¶Quotiēs. Plures sunt patroni vnius liberti. libertus existit ingrat⁹ ꝰ vnū de patronis.ille poterit eū accusare vt ingratū.t si plures offendit oīum offensoz ꝺsensus reꝙritur ad eū reuocādū in seruitutē. ¶Si pater. Pater libertū suū vni ex filijs assignauit.ille sol⁹ filiꝰ dicit patron⁹.

q Cesitum. Manumisi ancillā t feci eā iurare ne nubat donec filios impuberes habebit.dr̄ q̄ p hoc iura patronat⁹ nō amitto cū ꝑpetuā viduitatē huic femine nō imposui.

s Jne volūtate. Manumisi ancillā.filiꝰ me⁹ ab ea exegit iusiurandū vel stipulat⁹ est ne nubat. dr̄ q̄ ego patron⁹ debeo ei remittere hoc qō iurauit vel promisit. t si hoc non facio pinde pumioz ac si illud fecissem.

n On prohibebunt. Manumisi seruū. promisit mihi operas.postea mercedē siue extimationē dat.nō amitto p h̄ aliqō ius patronat⁹.idē ē si promisit mihi opas. x. aut. x. libras sec⁹ aūt si tm̄ stipulat⁹ fui ab eo mercedē certā.puto. x. libras loco opaz q̄s promiserat.idē si ab alio noīe ei⁹.qō dic vt i glo.

¶De iure aureoꝝ anuloꝝ. Rubrica.

i Jter ceteros Relicta erāt alimēta liberto q̄ existēs libert⁹ ipetrauerat ius anuloz aureoz an ꝓpt hoc alimēta sibi relicta ideo min⁹ debeant.q̄rit rñ.q̄ non.sec⁹ in eo qui cū erat libert⁹ t habebat ius anuloz aureoz.fecit se p collusionē iudicari ingenuum t postea ab vno de patronis reuocat⁹ est in libertatē. naz talis nō habebit alimēta que fuerāt relicta libertis. nec ēt habebit ius anuloz aureoz t b̄ dicit hec.l. cuz se.

d Juus. inuitis aut ignorātib⁹ patronis liberti ius anuloz impetrarūt dicit q̄ nō valet hec ipetratio.

e Tiaz femine. non solū liberti masculi lz etiā liberte femine ius anuloz ipetrare possunt. t iura ingenuitatis t natalibus restitui possunt.

q Cui ius. Libertus qui ipetrauit ius anuloz aureoz habetur ingenu⁹ quo ad multa. vt quo ad honores habēdos. Jtē quo ad matrimonia t quo ad similia que dicūtur in glo. magna hic posita. nō tamē preiudicat patrono: quin patronus ei succedat. nam ei bene succedet. t hoc dicit h̄ lex t sequens que incipit libertinus ꝛc.

¶De nata. restitu. Rubrica.

a Principe Quidā seruus iuit ad principē t dixit ei se fuisse natū ex ingenua matre. tū postea effect⁹ erat seru⁹ aliq̄ ex cā t iusta: t ipetrauit a principe se restitui natalib⁹. dr̄ q̄ cū appareat eū natū ex ancilla non tenere hoc rescriptum.

i Nterdū. Aliqñ euenit q̄ q̄ nascit seru⁹ efficit ingenu⁹ vt si libertin⁹ me⁹ nat⁹ ex ācilla mea t postea manumissus a me ipetret a principe nataliū resti. nā efficit ingenu⁹. t videtur restitui natalib⁹ in quib⁹ oēs nascebātur liberi: ispecto iur naturali. nō illis q̄b⁹ est nat⁹. t hoc priuilegiū p̄nceps nō solz cōcedere: nisi cōsentiat huic petitioni patron⁹. t erit iste p priuilegiū hoc plene ingenu⁹ quo ad oīa. t hoc dicit hec lex t se. que incipit quereris ꝛc.

n Ec filio. Libert⁹ nō dz ipetrare restit. natalium inuito patrono si patron⁹ viuat: vel filio patroni inuito si iā decesserat patron⁹. patrono aūt ꝺsentiēte pōt ipetrare restitu. natalium. t b̄ ipetrato ius patronat⁹ tollit t libert⁹ plene erit ingenu⁹ pinde ac si nunq̄ fuerit seruus, t hoc dicit hec lex et se.

De libe.causa. Rubrica.

s' Aliquis cum esset ingenu⁹ stabat vt ser
Iquidē uus titij.nec volebat se petere in liber
tatē cū posset.z hoc faciebat in iuriā parentū suo
rū z toti⁹ generis.oz q parētes sui possunt eū ēt inuitū peter
in libertatē idē z ecōtra b ēt pmissus est cognatis ei⁹.z reddit
ratio.qm seruit⁹ eoz.z b ēt pmittit parenti naturali tantū. vt
pater qui existens in seruit.hūc filiū quesiuit. z vterq; postea
manumissus est.b ēt pmittit militi p psona sibi cōiuncta. z si
aliquis supradictoz nō existat. tūc ēt matri z sorori z simil⁹
feminis q̄ isti cognatione iūgunt b pmittit z ēt patrono hui⁹
q̄ stat spōte tanq̄ seru⁹ apō aliū.postea dicit si plures de pre
dictis existāt z quilibet vult petere istū in libertatez.iudex quē
credet ad hoc meliorē eligat. Ultimo dicit. si furiosus trahit
in seruit.admittūtur z coniuncti z etiā extranei ad eū defendē
dū.z hoc dicit hec.l.cū sequētib⁹ vsq; ad.l.liberis.

l Iberis.Liber homo maior.xx. an.passus est se vēdi vt
seruū poterit ꝓclamare i libertatē nisi p̄ciū ptic̄pat⁹ sit
Si quis minor. Minor.xx.annis passus est se vēdi ad p̄
ciū participandū:nō nocet b ei ēt effecto maiori.xx.an. Sz po
ne q̄ ante.xx.an.passus est se vēdi.post.xx.annos ptic̄patus
est preciuz.b casu nocet ei vt non possit proclamare in liberta
tem. Si quis.Sciens liberū hominē emi.b empt⁹ poterit
petere se i libertatē quasi scia mea mihi noceat.sz si aliquis eū
emat bona fide a me nō poterit amō se petere in libertatem.
Si duo.Duo emerūt liberū hoiez.vnus sciēs alter igno
rās.quo ad ignorantē tenet:z p cōsequēs quo ad sciētem.ad
eo q̄ seru⁹ nō possit se petere in libertatē. Sūt z alie. Ali
qui seru⁹ cui est relicta libertas in testō non pōt petere liberta
tē.q̄d enim si dicat testatorē necatū a familia interim donec b
cā agit pēdebit libertas hui⁹ serui.z si apparebit hic seru⁹ cul
pabilis:morte erit dign⁹.si nō:tunc manumittet. Si quis
ex seruitute.aut q̄s existēs in possess.seruit.petit se in libertatez
z tūc obtinet partē actoris z imminet ei on⁹ pbandi.aut ecōtra
q̄s existens tanq̄ liber petit ab aliquo in seruit.z tūc petenti
incūbit on⁹ pbādi.si aūt hoc est dubiū tunc ante omnia iudex
hoc inquirat.z super hoc pronunciabit.

c Ognitio. Usufructuari⁹ pōt petere in serui.seruū i quo
dicit se habere vsumfru.siue cuz pprietario simul agat
siue ipse tm̄. Si plures. Plures petūt eundē seruū dicen
tes eū esse cōmunē eoz.oī q̄ coraz eodē iudice litigare debe
būt z b cessuit senat⁹.si aūt q̄libet dicat seruū esse suū z īsolidū
b casu etiā cora diuersis poterūt litigare.sz si vn⁹ petat vsūfr.
serui.alter pprietatē.vel si vn⁹ petat dñiuz i seruo. alter dicat
eum obligatū:idem debet esse iudex.

s Iuiliter.Si titius dicat se habere pprietatē in seruo:
z sempronī⁹ vsumfr.ille dicat se liberuz.postea vn⁹ eoz abest.
nūquid pūs poterit agere. z oī q̄ sic. z si ille absens reuertat
z velit agere otra fuū audit.tū cora eodē iudice cora q̄ agit p
sens nisi dicat eū sibi suspectū. idē est si duo petāt cōmuniter
seruū in seruit.ille aūt neget se esse seruū. Postea dicit.pone
q̄ vn⁹ eoz egit z succubuit.alter egit z obtinuit. nūquid vn⁹
pderit alteri.sicut al's factū patroni reuocātis seruos manu
missos a liberto in fraudē patroni:pdest heredib⁹ liberti. z si
dicas pdesse.nōne ille qui succubuit si agat amplius repelletur
excep.rei iu. Itē si dicas nō pdesse.an ille q̄ obtinuit habebit
totū seruū.an vero tātum partē.z licet nō plene respōdeat.tu
tū dicas q̄ ex quo seruus obtinuit cōtra vnū liber esse debet
z alijs cum quibus succumbit seruus dat extimat.sui pro illa
parte.

q Uod aūt. Hec lex cōtinuatur ad finalē.s.l.liberis.naz
qō ibi dicit.si seru⁹ est in pos.libertatis q̄ ei nō incūbit
onus probādi est verū.si sine dolo malo ē in possessione liber
tatis.nō cogit aūt pbare se liberū. nā sufficit q̄ credat se libe
rū z q̄ pro libero se gerat.licet seruus sit.z hoc dicit iul. varus
autē corrigit iulianū in parte.nā nō eo ipso q̄ credat se liberū
est semp in possess.libertatis.vt sic nō incūbat ei on⁹ probādi.
quid enim si in fuga est tanq̄ fugitiu⁹:licet enim sciat se libez
nō est tamen p hoc in pos.libertatis.sed statim cū desijt tanq̄
fugitiuus se celare erit in possess. libertatis. Postea dicit scie
dum est posse liberum hominem stare dolo malo in possess. li
bertatis.z econtra seruum stare in possess. libertatis sine dolo
malo.z de primo dat exemplum in infante hoc modo. infans
liber subreptus est:z stabat tanq̄ seruus. deinde credens se
seruum recessit:z dam stabat tanq̄ liber.b eiz dolo malo stat
in possess.libertatis.postea dat exempluz de secundo.ecce cim
seruus testamento accepit libertatez q̄ testamentum nullius
est momenti.b stat tanq̄ liber sine dolo malo cum seruus sit.
ponuntur z alia exempla in littera: que pe te videas z inspici
tur tempus quo in ius vocatur vt tunc bona fide sit in posses.
libertatis vt sic onus probādi incumbat aduersario.z hoc di
cit hec.l.z se.cum prin.se. Si opera. Pone casuz duobus
modis vt in glo.dñi mei ac. Si quod mihi. Si possidebā
liberum hominē tanq̄ seruum z ipse cōmisit delictum titio.ti
tius agit contra me tanq̄ cōtra dominū serui acquilia.z ego
emendaui dānum.postea hic seruus prouocauit in libertatez
dicitur q̄ agam act.in factum cōtra eum vt restituat mihi hoc
qō solui pro delicto qō ipse fecerat z omne aliud damnum si
quod mihi dederat emendabit per hanc acti.z hoc dicit hic
§.cum.l.sequenti.

r Ectissime.Si aliquis sciens se liberum passus est dolo
malo se vendi vt seruuz z aliquid de his defecit q̄ erat
necessaria ad hoc vt seruus fieret z prouocet se in libertatem.
dicitur q̄ habeo ego emptor act.in factum contra eum quāti
interest mea. Postea dicit qualiter dolo malo videatur face
re.hoc dicit cū.l.se.z prin.se. Tunc habz. Nunc dicit hoc
qō dictum est emptorem habere act.contra eum quē emit. tūc
est verum quādo emptor ignorauit eum liberum cuz emat. al'.
i.si sciisset eum liberum non haberet act.sed pone q̄ filiusfami.
emit talem hominem z sciebat cuz libez. pater vero hoc igno
rat certe nocet patri scientia filij:vt non possit agere z hec ve
ra sunt siue filius peculiari emit nomine.siue nomine patris z
patre mandante. Sed pone q̄ fili⁹ ignorauit:p̄ sciuit. certe
adhuc repellitur pater ab agendo.etiam si nomine peculiari
emit.dum tamen pater esset presens:z poterat prohibere filiū
ne emeret. Sed pone q̄ filius vel procurator meus emit talē
seruum. certe si mandaui de certo homine emendo z sciebam
conditionē eius z sic liberum:licet emens hoc ignoret adhuc
idem vt non habeam acti contra emptum:licet se prouocet in
libertatem.secus si ego ignorauī:emens scit. nam habeo act.
contra procuratorem. Postea dicit. hic emptus proclamās
in libertatem tenetur mihi emptori.sed inquantuz.certe in du
plum precij qō dedi ego emptor.vel in duplum eius qō fue
ram obligatus pro hoc. Item duplabitur non solum preciū
serui:sed id qō precio accessit. Itez quicquid propter emptio
nē vt permutando vel cōpensando vl' filij mō. itē nō solum id
quod dedi pro emptiōe duplatur.sed id in quo sum obligat⁹
nec est vis.siue dedi preciū vendenti siue alius volūtate mea
hoc quod dixi venire duplum eius quod siz obligatus.est ve
rum si erat talis obligatio cui per excep.non poteram obstare
Postea dicit. euenit aliquando q̄ ego emptor habeo i qua
druplum acti.scilicet in duplum contra ipsum proclamantem
in libertatem.z contra venditorem in duplum precij quod de
di.z si vnus soluat suum duplum alter non liberatur. z hec ac
tio que datur contra ipsum proclamantem in libertatem: est
penalis:z ideo annalis.nec contra successores datur. non au
tem tollitur hec actio que datur cōtra pclamātē in libetatem
licet eum manumittam.sed alia que datur contra vendentem
bene tollitur. Item hec actio datur mihi ementi z meo he
redi.nec est vis siue ego emam:siue alius p me.z idē si plures
emerūt.nam oibus datur hec actio.z aut emerūt p pte quili

bet: ⁊ tūc quilibet p̄ parte p̄cij habebit act̄, si autē q̄libet in solidū emit, in solidū habebit act̄, nec scia vni⁹ alteri nocebit. vl̄ ignorātia vnius alteri non p̄derit. Et emptor dz esse ignorās tpe quo emit: nec nocet lz postea sciat, sz si a p̄n. sciuit lz postea incipiat dubitare ñ p̄dest, itē scia hr̄dis ñ no cz. Itē hr̄dis ignorātia nō tandē p̄dest. Itē si emi liberū hoiez p̄ curatorez ⁊ p̄curatorē sciebat eū liberū mihi nocet. idē in tutore. Ultimo dicit h̄ actio q̄ datur cōtra eū q̄ passus est se vēdi tanq̄ seruū sciens se liberū non dar̄ post annū cū sit p̄toria ⁊ penalis, ⁊ b⁹ dicit h̄ §. cū sequētib⁹ legib⁹ vsq; ad. l. si vsumfru.

s Jl vsumfructū. Vsumfru. liberi hoīs tibi vēdidi ⁊ cessi. dicit̄ q̄ hic liber homo efficit̄ seru⁹, sz cui⁹ q̄rit̄, ⁊ certe si bona fide vēdidi vsumfru. ei⁹ me⁹ fuus erit. alioquī nulli⁹ erit seruus tamē erit. ¶ In summa. Que h̄t locū vt liber vēditus efficiat̄ fuus eadē in libero hoīe donato: vel in dotē dato vl̄ pignori dato si interueniāt hēbūt cūdez effectū. ¶ Si mater. Petebā quandā feminā in seruitu, ⁊ ei⁹ filium cora diuersis iudicib⁹ p̄tio agitanda est cā matris: postea filij: ⁊ de hoc etiā dixit diuus augustus aut cora iudice vno ambe esse agitāde: ⁊ sic coniungende.

o Rdinata. Pōt loqui b⁹ p̄nci. vsq; ibi. sed ⁊ sicut alijs ⁊c. siue de fuitu, q̄s se petat in libertatē siue ecōtra, naz pendēte cā liberali habet̄ loco liberi. vnde iste q̄ dicit se dim si habet aliquas act. tēporales intētare p̄tra eū bñ potest. idē ⁊ in act. annuis. sed si aliq̄s existēs in pos. libertatis vocet̄ ad seruitu. iste talis si act. aliqua velit interim expiri audit̄ ex euētu tamē iudicij liberalis apparebit an bene egerit vel nō. idē ⁊ si ille qui petat eū in seruitu, moueat ei alias act. nā audit̄ vsq; ad litē contest. ¶ Si is qui. Quidā existens in pos. fuitu. petit se in libertatē interi q̄daz ali⁹ vult agere furti vel iniur. cōtra eū, dicitur q̄ debet iudicio sisti. ⁊ interiz differri hāc causam furti vel iniuriaꝝ. Secūdo dicit, possidebas aliquē tanq̄ seruū. hic fecit mihi dānū cepi agere cōtra te act. leg. aquil'. non vali. nūc ille possessus petit se in libertat̄, dicitur q̄ interim dz differri iudiciū norale.

s Jl'cui. Relicta est electio alicui⁹ rei cuidā cui' nūc mouetur q̄stio status, tandē in hoc legato locū habēt q̄ in heredit̄, ei relicta locū habēt vt expectet̄ euētus iudicij. nam si liber iudicabit̄ sibi habebit alioq̄n nō. hoc eū in hr̄dit̄, dicitur vt. C. de iure deliberādi. l. cum aliquis. ¶ Licet vulgo. Licet dictū sit, §. l. prima hominē de cui⁹ statu q̄rit̄ interiz esse loco liberi si tñ seruus sit: qua interim acq̄siuit. vel p̄ stipulāt. vel p̄ tradit̄, dño videt̄ acq̄sisse pinde ac si de ei⁹ statu nulla esset mota qō: ⁊ sic semp stetisset tanq̄ seru⁹. idē si pos. alicuius rei acq̄siuit: licet ipse idē interim a nullo dicat̄ possideri hoc idez euenit. vt per eum queratur dominō.

q Si ex libertate. Peto quēdam liberum in seruitu. sciēs eum liberum, ⁊ hoc facio cā habēdi regressum de euict. ⁊ p̄tra vēditorē ei⁹, dicit̄ q̄ non teneor: ppt̄ hoc iniuriaꝝ actiōe.

d Jui fratres. Cū moueret̄ q̄stio stat⁹ cuidā pupillo mater ei⁹ ⁊ tutor petebāt hāc cām differri in tēpus pubertatis diui fratres de hoc interrogati a q̄busdā iudicib⁹ rescripserunt debere differri vel expedire statim fm q̄ expediat pupillo. ¶ Si ea persona. Petebā quēdam in fuitu. lit. contestat. desisto a cā, dicit̄ q̄ cōuent⁹ in eo eo statu ē quo erat ante q̄ ei moueret̄ q̄stio status ⁊ erit in elec. ei⁹: vel velit destrui ⁊ cancellari acta cause: an p̄cedi velit in cā. ⁊ si videbitur mihil p̄basse absolui eū: ⁊ p̄nunciari eū non esse meū seruū. si aūt ecōtra aliq̄s existēs in pos. fuitutis p̄uocet se in īgenuitatem ⁊ cōtradictor ei⁹ cepit se absentare. hoc casu acta debent cancellari: nisi plene fuerit p̄batū eū esse ingenuū tūc sup hoc p̄nunciabit̄, sed pone q̄ hic sup cui⁹ statu q̄rit̄: cepit se absentare cōtradictor vero ei⁹ est p̄sens hoc casu p̄nunciabitur super hac causa ⁊ si apparebit cōtra eū p̄batū: p̄nunciabitur eū esse seruum. si aūt apparebit eū esse liberū: p̄ eo p̄nunciabit̄.

n On videtur. Aliquis seru⁹ me⁹ stat tāquā liber me vidente quē ignoro meū seruū esse. dicitur q̄ non videtur iste mea voluntate in pos. libertatis esse.

Cli libertatē. Qui litigat de statu suo. s. an sit liber: an fuus non pōt effici miles interiz: ⁊ sic quo ad hoc nō differt a fuis ⁊ si efficiat̄ miles de facto: etiā ⁊ si postea p̄nuncietur liber tamē remouebitur a militia nisi p̄ calūniā peteretur in seruitutē. ¶ Qui ingenu⁹. Quidā fuus fecit se p̄nunciari ingenuū p̄ collusionē: ⁊ sic effectus est miles. tandē. j. q̄nquēniuz hec sentētia retractata est, ⁊ sic seru⁹ est p̄nunciat⁹, dicit̄ q̄ no uo dño erit hic seruus tradendus.

o Globus. Petebā quēdā in seruitutē dicēs eū esse meū fuum p̄ dimidia. Itē q̄dam alius petebat eūdem in seruitu. p̄ dimidia cora alio iudice. vn⁹ iudicū volebat p̄nunciare eū liberū. dicit̄ q̄ bonū est eos cogi vt consentiāt in vnam sentētiā: ⁊ si ñ possunt cōsentire: tūc quidā dixerunt eū debere duci ab eo q̄ vicisset. ⁊ sic sit in totū fuus. sed verius est q̄ fit in totū liber. ⁊ cōpellatur partē p̄cij sui q̄ existimabitur arbitrio boni viri dare victori.

f Jliū. Pater manumisit fuum filij tandē pat̄ decessit ⁊ filius ei succesit. dicit̄ q̄ fili⁹ non pōt revocare in fuitutem illum seruū a patre manumissum.

o Ebonis. Circa bona eoz qui seruitutis possessione existentes vel in libertinitatis pos. existētes vēdicāt se i ingenuitatē est factū q̄dam senatusco sultū in quo est dictū: q̄ illi q̄ ex pos. fuitutis vēdicant se i īgenuitatē: bōa q̄ intulerūt in domū possidētis: ea domū secū reportēt. illi aūt q̄ ex libertinitate vēdicāt se i īgenuitatē ea domū bona secuz ferāt q̄ post manumissionē de facto acq̄siuerūt: nō ex re manumissoris.

q Cli sciens. Quēdam liberū eum sciens liberum emi q̄ uis pateret se vēdi bene potuit p̄uocare in libertat̄. etiam me inuito. secus si eū vēdidi bōa fide emēti, nam non potuit amodo p̄uocare in libertatem.

i Operator. Liber hō existens in possess. fuitu. titij āministrauit bōa eius. nūc vult p̄uocare in libertatē, nō auditur nisi reddiderit rationes p̄ius administrationis.

s Eruos. Titia in testamēto suo iussit hr̄dibus suis vt facerent q̄dā tēplū siue hospitale: ⁊ p̄ quosdā de suis seruis quos nominauit voluit custodiri tēplum. nō aūt eos manumisit. dicit̄ q̄ isti non sunt fui heredis, sed tēpli. ⁊ hoc si hēas in fine. l. i fra. nec heredis. ⁊ sic fm hoc dicas spāle in vltima voluntate vt ex sola volūtate vltia fiant tēpli. at secus in alia voluntate puta inter viuos. vt. j. de pollicitat. l. ij. in p̄n. ⁊ C. de furt. l. si nondū. si aūt in fine nō hēas. nec: tūc dic casuz vt diri nisi q̄ in fine dicas q̄ hij serui sunt heredis. ⁊ ad hoc cōcordant leges p̄dicte.

d Omin⁹. Petij quēdam in seruitu. ⁊ obtinui nūc eum inuituz volo abducere. possum. licet velit offerre litis estimatio.

c Onuentio. Quidā liber homo cōfessus est se esse meuz fuū hoc sibi nō nocet. idē si liberū. ⁊ de hoc dic. vt. C. e. l. liberos p̄uatis.

p Aulus. Vēdidi ego fracisc⁹ tibi fuū meū pure. postea p̄fecta emptiōe misisti mihi litteras in q̄bus otinebatur q̄ manumitteres istū fuum post certū tp̄s. si nō manumittas non efficitur per hoc liber. nō em̄ locū habet p̄dicta constitutio quando vendidi tibi seruū sub hac cōdit̄. vt manumittas eū post certum tēpus. naz te nō manumittēte fuus fit liber ex p̄dicta cōstitutōne. sed in nostro cāu venditio fuit pura. itē p̄dicta cōstitutio extēdit, fauorē suū etiā ad aliū casum. vt quādo accepi p̄ciū ob manumittēdā ancillā in certū tp̄s. nā me nō manumittente ipa fit libera. ¶ Quesitū. Emptor fuuz quē emit ⁊ sibi traditū manumisit āteq̄ soluat p̄ciū venditori. q̄ritur an teneat manumissio. ⁊ dr̄ q̄ sic si satisfecit emptor venditori p̄ro p̄cio vt dādo fideiussores. vel aliter satisfecit ad voluntatē vēditoris. ¶ Gaius seius. Vēdidi tibi sticū fuū meum hoc pacto vt eum post triēniū manumittas si triēnio cōtinuo tibi seruierit nondum cōpleto triennio seruus a te fugit ⁊ tu iterim decessisti. nunc seruus reuertitur ⁊ finito triēnio vult libertat̄. q̄ritur an audiatur. ⁊ dicit q̄ sic si nunc reuersus seruat tanto tempore quanto fuit in fuga.

c Si necessitas. Aliquē existentē in pos. ingenuitatis peto in seruitu. mihi non ci incūbit onus pbandi. nisi spōte offerat se ad pbandum de ingenuitate sua. ⁊ si iudex viderit q calūniose petā te in seruitutez: puniet me de calūnia pena exilij. ¶ Tutores. Tutor non pōt petere in seruitu. pupilli suum. maritus aūt vxorez suā pōt petere in seruitutē.

c Cum pacto. Maior. xx. an. vēdidit se ad pciū pticipādū ⁊ oia interuenerūt q̄ req̄runt ad hoc vt liber efficiat seruꝰ emptor eū postea manumisit, dr̄ q libertus nūc efficit: nec potest se petere in ingenuitatez.

s Si liberalis. Si dubitat an sit in pos. seruitu. an libertatis. ⁊ ipse velit pbare se esse in pos. libertatis: volens hoc pbare prior audiendus est q̄ cā liberalis pcedat. Secundo dicit q̄ cognoscitur de causa liberali: puta an sis seruꝰ meꝰ an liber sis: debebit iudex cognoscere de rapina de furto si qō mihi feciste vel de aliquo alio dāno magno.

s Si seruus. Seruum emeras a nō dño ⁊ traditus tibi fuit. tandē apparuit non tuus. ⁊ sic fuit iudicatū nō esse tuum seruū. postea eius dñs serui te heredem fecerat. nūc vis petere adhuc illū seruum. certe audiris. nec obstat tibi exceptio rei iudicate. q̄ alio iure agis.

d Et his. Heres grauatus erat manumittere fuū. hoc seruus subripuit aliqua heredi. ⁊ petit se ab eo manumitti. dicit q prius dz reddere ea q̄ subripuit: postea manumitti.

l Licet. Libertus iurādo se daturū. x. operas patrono tenetur. ⁊ hoc est verū quādo manumissus iā iurat. secus si existēs suus iuret. nā nō tenet si suꝰ adhuc existēs pōt iurare q liber factus iurabit se. x. opas daturū. ⁊ hoc casu statiz cuz erit manumissus debebit iurare vel pmittere. impubes autē iurare poterit se daturū opas patrono ⁊ tenebitur opas dare cū erit factus pubes. poterit aūt ⁊ ipubes existēs operas aliquas prestare. vtputa si histrio sit.

¶ Quibus ad liber. prohibla. non licet.

Maiores. Maior. xx. annis passus est se vendi si preciū participatꝰ est nō poterit puocare in libertatē. si aūt non est participatus preciū licz oia alia interueniāt q̄ interuenire debent vt liber efficiatur. suus poterit puocare ad libertatē. Sed pone q ē minor. xx. an. licet participatꝰ sit preciū poterit puocare in libertatē. nisi factꝰ maior durauit in seruitute.

s Seruum. Cōpulsus dedisti mihi seruū ⁊ cū in testō liberū eē iussi. dicitur q nō tenet libertas. licz aliasꝰ soluēdo sim. ⁊ tu poteris ab herede meo vēdicare seruū. si aūt diceres effici liberū: qō esse non dz: iam tu non haberes aliquā act. cōtra heredem meum. q̄ nihil videbitur ⁊c.

h Is qui se passi sunt. Liber homo si passus ē se vendi ad preciū participādum ⁊ ea interueniūt q̄ interuenire debent efficitur seruus. sed q̄d si femina libera passa est se vendi interueniētibus his que debēt interuenire an q̄ nūc nascūtur ex ea erūt suꝰ. dicitur q sic. cū ⁊ mater sit serua. nec possit prouocare in libertatem.

l Icini. Heres volebat vendere suū quē erat p fideicōmissum rogatꝰ manumittere. ⁊ ipse maior. xx. an. existēs passus est se vēdi. q̄ritur an possit puocare in libertatē. ⁊ videtur q nō. nā si iā esset māumissus. ⁊ sic esset liber ⁊ essz passus se vēdi nō posset puocare in libertatē. sed ecōtra videt q sic. nā libero homīe vēdito nihil ei obest q vēdatur. sed secꝰ in hoc casu cū seruus sit qui vēditur. q̄d ergo erit. ⁊ certe dicit q ⁊ liber homo ⁊ seruus pōt vendi: ⁊ stipulatio de euic. poterit cōmitti ⁊ intelligas de eo qui ignorās liberū hominem emit. si em̄ sciens liberū emeret: tunc bene posset puocare in libertatē. in nostro aūt casu etiā iuitꝰ potuit vēdi: licet possit ei iputari cū ad libertatē non puocat peredo iudicis officiū vt manumittat. qō nō posset imputari statu libero cui relicta est libertas sub condit. nam interim potuit petere libertatem. sed veniente condit. poterit se puocare in libertatē. in nostro aūt casu dicendū est non posse puocare in libertatē cū maluit vendi cuz posset petere libertatem.

s Si duo. Duo emerūt liberū hominem tanq̄ suum. ⁊ vnꝰ eorum sciebat eū liberum: alter ignorabat. q̄ritur quid iuris. dicit scia vnius: ignorāti nō nocebit. ⁊ fiet hic seruus totus ignorantis.

¶ Si libertus ingenuus esse dicatur.

Si libertus. Petisti quēdā in libertū tuū. ⁊ qz nō pbasti est absolutus. dr̄ q pīud cat illa sniā: nec cursus temporis mihi vero patrono qui hunc peto in libertinitatem.

q Si se venire. Liber maior. xx. annis passus se vendi ad pciū participandū: ⁊ pciū puenit ad eū: nō pōt puocare in libertatē. nisi in casu vt cū pciū reddit emptori spōte recipienti. ¶ Qui se ex libertinitate. Quidā ingenuꝰ tanq̄ suus alicuius existēs ab eodē manumissus est. sic nūc stat tanq̄ libertus. h vult puocare in ingenuitatē. pōt vsq̄ ad q̄nquēniuz nō vltra: nisi in casu vt si post q̄nquēnium dicat se de nouo inuenisse instrumēta sue ingenuitatis. ⁊ hoc cā cozā pncipe fit.

h De sermone. Erant q̄dam verba cuiusdā senatꝰ q̄ nūc vult exponere ⁊ erant forte talia agnitis natalibꝰ puocēt in ingenuitatē: sz relinquāt manumissori oia q̄ habēt ex ei re. ⁊ dr̄ q hec verba habēt locū in eo q̄ apparet ingenuꝰ ⁊ debet reddere manumissori ea q̄ acq̄sierit ex ei re siue eo sciēte siue ignorāte. ⁊ etiā ea q̄ dōauerat māumittēs huic māumisso.

h Ec oratio. Hec phibitio q̄ dr̄ manumissum non posse post quinquēniū in ingenuitatē pclamare. nō excipit aliquā personā. nec cām aliquā nisi vnā vt ſ. l. ij. in fi.

p Patronū. Pone casum vt posui. ſ. l. i. huius ti.

q Quotiēs. Quotiēs q̄ritur an q̄s sit libertus meꝰ qō contingit multis de cāis: siue petā operas siue obsequium siue petā ne me vocet in ius sine venia: vel simili de causa ē mihi danda actio in rē preiudicialis. ⁊ hec sunt vera siue ille dicat se ingenuū siue dicat se libertū: sed non meuz. tūc si ille est in pos. ingenuitatis: mihi incūbit honꝰ pbandi eum esse libertum meum. ⁊ si hoc non probo: ille vincet.

¶ De statu defunc. post quinquēniuz q̄rat.

Estatu. Quidā stans bōa fide in pos. libertatis decessit institutis hr̄dib⁹. dicitur q post q̄nquēniū a tempe mortis nō est q̄rendū de eius statu nec est q̄rendū de statu eiꝰ q̄ decessit infra quinquēniuz vel etiā eius q̄ viuit si p hoc fieret pīudicium mortuo ante quinquēniū. itē aliqū nec infra quinquēniuz ō statu defuncti q̄rit vt cū iudicatꝰ est quis ingenuus decessit postea: nō amō dz q̄ri de statu eiꝰ: nec retractari sententia lata p ingenuitate etiā infra quinquēniū. ¶ Siquidē. Apparet ex pn. l. q̄ p̄scribit spacio quinquēnij volenti retractare statū defuncti in deteriorē. sed q̄d si in meliorē vult pducere. etiā vltra quinquēniū pōt. nā si aliq̄s dr̄ seruꝰ quasi ex ancilla natꝰ que erat mortua iaz elapso q̄nquēnio. ille aūt vult pbare matrem fuisse liberam: auditur.

n On esse. Nouebā qōem status filijs alicuiꝰ: de cuiꝰ statu non egi ⁊ iā lapsum erat q̄nquēniū a morte eius. dicitur q non audior. ⁊ hec prescriptio quinquēnij currit etiā pupillo tutorem non habenti nec poterit restitui. ¶ Prescriptio. Litis contest. in questione status ante mortem defuncti illata. nō facit prescriptionē. v. an. que statum defunctorū tuet irritā. si is qui mouit questionē status defuncto a sua lite triēnio desistat. nam tunc liti renunciasse videtur.

a Ante quinquēniū. Ingenuus in pos. seruitutis decessit dicitur q ⁊ ante quinquenniū ⁊ post quinquēniū pōt cognosci de ingenuitate eius.

p Primus. De statu defuncti post quinquēniū post mortem eius non queritur. nec si petam peculium eius tanq̄ mei serui post quinquēnium admittar.

¶ De collusione detegenda.

n Equorūdam. Quia dñi colludebāt cuz seruis: z efficiebāt eos pnunciari ingenuos, z sic admittebātur ad senatoriaz dignitatem. z ꝯ erat turpissimū dignitati senatoꝝ, est factum qōdam senatusconsultū: quo cautum est: vt quicūq; prohauerit hanc collusionez: habeat istū iudicatū ingenuū in seruū suū: si suus fuerat colludentis, vel in libertū si ei⁹ libertus fuerat. z hāc collusionē detegere vsq; ad quinquēnū post sententiam latam pmissum est, z hoc quinquēnium: continuū est nisi ꝯ iudicat⁹ ingenuus sit impubes, nā tūc expectabit tpus pubertatis: nec interim currit quinquēnium, idē ex simili causa iusta vbi etiā post quinquēniū agitaī hec causa, vt exēplū habuisti, s. si libertus inge, esse di. l. ij. in fi. postea dicit ꝯ quinquēnio sufficit ptestari litē. Sz secus in eo qui ex libertinitate puocat se in ingenuitatē nā īfra quinquēnium a tempe manumissionis numerandū oz tota cā expediri. Vltimo dicit, ille admittit ad hāc collusionem detegēdā qui pro alio est abilis ad postulandum, z hoc dicit hec. l. z seq.

c Cum nō iusto. Quidā est iudicatus ingenuus vero patrono non existente contradictore, sed aliquo alio, dicit q̄ non preiudicat vero patrono.

s Z libertinus. Quidaz libertus est pnunciatus ingenuus, aliquis detexit collusionez amō iste erit iudicatus libertus eius qui detexit collusionē, licet prius a tempe sententie date pro ingenuitate esset ingenuus.

s Ententiā. Aliquis iudicatus est ingenuus, nunc extitit aliquis qui volebat collusionē ostendere, sed non potuit: z sic succubuit, amodo alius volens ad illud idez venire: nō auditur. Secundo dicit, si plures existunt z quilibet vult collusionem ostēdere: ille prefertur quē viderit iudex magis idoneum: z cuius magis intersit.

De acquiren, re, do

q Ea ratione. Cum quinq; sint genera rerū vt hēs instit. de rerū diuisione in pn. hoc sit quintum, nūc psequitur, z dicit q̄ singuloꝝ res fiunt vel iure gētiū vel iure ciuili, z qz ius gentiū antiquⁱ⁹ est: de eo pmo videamus, z est sciendū q̄ fere bestie z volucres z pisces: occupātium fiunt z ea q̄ ex his nata sunt. z hoc est de iure gentiū. nec est vis siue in meo fundo: siue in alieno capiam, possum tamē phiberi ne intrē a dño fūdi: in quē itrare volo. Tandē dicit ꝯ qō cepi meū durat dōec reuertatur in antiquā libertatē, nisi sint māsuete bestie q̄ tam diu remanēt nostre q̄diu habēt animū redeundi. in antiquā aūt libertatē dicūtur reuerti cū vel effugiūt oculos nostros vl ita sint in cōspectu nostro vt grauis sit eoꝝ psecutio. tandē dicit fera bestia: tunc fit mea cū eam ceperi: nō prius licet eā vulneraueri. Itē apes. item colūbi dicūtur feri: z occupātiū fiunt, licet in apibus de cōsuetudine sit secus. idez in ceruis: licet fiant māsueti vt ire z redire possint. in istis oibus est regula talⁱ: vt statiz cū defierint animū reuertēdi hre: desinat esse nostri: z tūc fiant occupātium. tunc aūt dicūtur desinere hre animū reuertēdi: cū reuertēdi consuetudinē deseruerint. gallinaꝝ aūt z anserum nō est fera natura: licet q̄daz galline sint fere: vt fasianus. Itē quidā anseres feri: z in his sit qō in alijs feris, i gallinis aūt non feris z anseriⁿ⁹ dic nō fieri occupātis: īmo qui cā lucrādi ea occupat facit furtū. itē ea q̄ capim⁹ ab hostib⁹: iuregentiū nostra fiūt. adeo q̄ liberi hoīes capti ab hostib⁹ seruī efficiūtur. z si inde euaserint pristinā libertatē recuperāt. z sic continua pn. l. adeo huic. l. Item ea q̄ nascūtur ex aīalib⁹ nris: nostra fiūt de iuregētiū. Itē si flumē aliq̄d fundo meo adiecit p alluuionē iure gentiū mihi acq̄rit. Subsequēter expōit q̄d p alluuionē videaī adiici. sed pōe q̄ vis flumis ptē agri tui ō traxit z meo pdio attulit: adhuc remanet tuuz nisi meo fundo heserit z arbores quas secū traxit in meo fundo radices egerint. nā āmō efficit meū. Itē insula q̄ in mari nascit occupātis fit, z hoc de iuregentiū, at nata in fluie: si est in medio flumis: ē illoꝝ q̄ hñt pdia ibi iuxta ex vtraq; pte. si aūt nō est in medio: tūc illoꝝ q̄ hñt pdia ex illa pte magis ppinqua. si aūt ps fluminis circuiuit agrū. z ex alia pte riuus nou⁹ fluere cepit, z iste riuus nouus in alueū veterē se cōuertit: fundus ille tanq̄ insula cōstitutus z circūdatus a duob⁹ riuis: remanet ei⁹ cui⁹ fuit. Nō si postea flumen alueo veteri derelicto fecit alium alueū primum alueū erit illoꝝ q̄ hñt predia ibi iuxta. nouus aūt alueus incipit esse publicus, z si reuertaī aqua ad priorē alueū hic nou⁹ derelict⁹ erit illoꝝ q̄ hñt predia ibi iuxta. Sed ponamus q̄ iste nou⁹ alue⁹ totū occupauit agrū alicui⁹. postea ad priorē alueū redijt: nunq̄d iste cui⁹ fundus fuit occupat⁹ recuperat illū agrū. certe nō: hoc de rigore: lz de eq̄tate sit secus. si aūt flumē inundauerit agrū meū. nō amitto p hoc dñium agri mei. vñ stati cū aqua recesserit dñiuz hēo, put vnq̄q; pri⁹ habui, z hoc dicit hec. l. cū sequētib⁹ vsq; ad. §. cū quis. Cuz q̄s. Ex aliēa materia spēm feci meo noīe: puta ex vuis tuis vinuz vl ex argēto tuo vasa. Idē in similib⁹ exēplis. q̄ritur cui⁹ sit hec spēs z sapiētes inter se disceptarūt. illoꝝ tū sñia placuit q̄ distinxerunt vtrū spēs ad rudē materiā possit redigi, z tūc q̄ dñs materie fuit: z nunc sit spēi dñs vt euenit in cipho qui pōt redigi ad materiā antiquā. si vero nō pōt redigi: vt in vino. tūc sit hec spēs mei specificantis. quid si ex spicis tuis collegi frumentū. dicūt quidā idē qō i vuis z vino. sed alij dicūt cōtrarium, z sic nō sit frumētum meū cū nō nouā speciē faciā: sed eaz q̄ iaz est detego. Elocūtas. Meū frumentū cū tuo frumēto mixtū est cōi volūtate nra. dr q̄ efficit cōe. idē in vino meo z tuo. idē si meū vinū cū tuo melle, si aūt sine nra volūtate sit mixta mea materia cū tua: ita q̄ nō possit separi vt vinū meū cū tuo: hoc casu cōe similiter efficit. Cum in suo solo. In meo edificio trabē alienā posui. dñs edificij dico: non tñ dñs trabis, vñ dirupto edificio: poterit trabē perere p'act. ad exhibēdū z vendicare. ea aūt in edificio stāte: nō poterit dñs trabis eā vēdicare ppter legē xij. tab. qua cautū est ne quis tignū suum in alieno edificio posituz petat: sed duplum p eo petat. z appellatiōe tigni ois materia significat. z si hoc edificiū vendam: z emptor lōgo tpe tenuit quo videaī vsucepisse tignum dicit q̄ nō vsucepit. vñ dirupto edificio materie dñs poterit eā vēdicare. Secūdo dicit, pone q̄ in alieno solo ex mea materia edificaui. z dr q̄ totū cedit solo z si sciēs alienū solū feci videor dōare. si ignor, hēo except. vt possideā solū cū edificio. z nō tenear reddere: nisi expēse mihi reddantur. Si alienā plātam. Alienā plantā in meo solo posui. dr q̄ mea sit. idem erit si meā plātam in tuo solo posui: tua fit, z vtroq; casu intelligas si radices egit solo quo posita fuit. alias. i. antequā radices egerit est eius cuius z prius erat. iuxta ꝯ dictū arbor vicini mei ita terrā meā pflit vt in meū fundū radices ageret. dr q̄ si ossis radices hēt in solo meo mea est. si ptē cōis erit p regiōe i. cōfinio cuiusq; fundi, z hoc dicit hic. §. cū pn. l. seq. Sed si in cōfinio. Vic casum vt in glo. dñi mei accursij.

q Ea ratione. Sicut planta aliena q̄ in meo fundo durit radices oēs mea fit: ita frumēta aliena in meo fundo sata fiūt mea. z sicut q̄ edificauit in meo solo. si petā. s. ab eo solū cū edificio habz except. nisi reddam expensas edificij: ita si petam fundum ab eo qui in meo solo seuit: habz exceptiōez doli mali: nisi reddaz ei extimat. seminis. Littere quoq;. Si in carta vel mēbrana tua scripsi: licet littera sit aurea: tamē littera cedit carte: sicut edificium dño soli. si tamen petas a me cartam habeo exceptiōez doli mali: nisi reddas mihi expēsas littere. z hec sunt vera si bona fide scripsi. Sed quid erit si in tabula tua pinxi. certe tabula picture cedit. z si dñs tabule eā petat a pictore: habet vtilem act. in rem: dumtamen offerat el precium picture. z econtra si dñs tabule eam tabulam possideat. z pictor velit petē tabulā: auditur z hz act. in rem directam dum tamen offerat precium tabule. Ne quoq; res. Per traditionem quoq; nobis acquiruntur res iuregentium vt si ex causa vendit. vel simili tradantur nobis res. z redditur notabilis ratio. nec est vis, siue ipse dñs tradat, siue alius voluntate domini, hinc est q̄ procurator dñi habens liberam

āmínistrat.rep dñi vnaz de rebus dñi sui vendat ꝛ tradat mihi:acquiritur mihi. Jtē aliquādo euenit ꝙ sine tradit.res nobis acquirūtur.vt si rē apud me deposuísti vel cōmodasti.ꝛ eādem nūc mihi vendis.nā statim mihi acquirit dñium. idem si merces quas in horreo habes mihi vēdis ꝛ claues horrei tradis.nā mihi acq̄ritur statim dñium merciū. Ultimo dicit. aliquādo in incertā psonā collata volūtas dñi trāsfert dñium rerum: vt quādo missilia iactant in vulgus: vt quicūq occupet de illa pecunia iactata sua sit.secus est: si causa leuiande nauis alique res ejciūtur extra nauim.nā non fiunt occupantium immo qui eas accepit animo lucrandi fur est ꝛ furti tenetur. de hoc dic: vt in glo.

a Equiritur. Dictum est.s.qualiter acquirantur dñia rerum de iuregentiū. nunc vult dicere per quos acq̄rant. ꝛ dicit ꝙ per nosmetipsos acquirit nobis. Jtem per eos q̄s habemus in nostra potestate vt per filios nostros ꝛ seruos. Jtem per eos seruos in quibus habemus vsumfructū. Jtem per liberos homies ꝛ per seruos alienos quos bōa fide possidemus.ꝛ de his singulis videamus.ꝛ certe serui mei quicquid acquirūt per traditionē vel p stipulatōez vel simili de cā nobis acq̄rit mihil eñ hre pōt. hic est ꝙ si hres instituat hrdi tatē adire non pōt sine mea volūtate.ꝛ si mea volūtate adeat mihi q̄rit. Jtem legatū suo meo relictū mihi querit.ꝛ nō solum dominiū mihi querit per seruum: sed etiā possessio p quā pos.etiam vsucapio ignorans.postea dicit de seruo in quo habeo vsumfr.ꝙ quicquid ille querit ex re mea vel ex opera sua mihi querit. Si autē ex alia cā aliquā rem acq̄siuit: puta legatum vel hereditatē ei relictā: ꝓprietario querit. idem dicendū est de seruo alieno vel libero hoie quē bona fide possidem⁹.si autē bone fidei possessor serui alieni eum vsucapiat: amō plene erit domin⁹.ꝛ quicquid queret domio queret. vsufructuarius autem non potest vsucapere seruum in quo habet vsumfru.tū q̄ non dicitur eum possidere tum quia scit eum seruum alienum.

p Upillus. Pupillus potest acquirere dominiū rei etiaz sine tutoris auctoritate. fallit in hereditē. eidem relicta: vt habes in glo. alienare autē rem suam non potest nec etiam pos. in alium transferre potest.

l Acus. In lacu ꝛ stagno priuato cessat ius alluuiōis:licet interdum crescat ꝛ interdum decrescat. Secūdo dicit quidaz fecit cāpanam ex ere meo ꝛ ex argento tuo sine nostra voluntate. dicitur ꝙ hec campana nō est cōmunis nobis. sed ab artificibus separabitur argentū ab ere.ꝛ cuiq nostrum dabitur qō suum est.

s Jprocurator. Procurator meus emit mihi equuz meo mandato ꝛ ei est traditus dicitur ꝙ per eū est mihi quesitum dñium equi etiam ignoranti. idem iuris est in tutore nomine pupilli aliquam rem emēte.

q Quod in littore. Qui edificat in littore maris suum facit edificium.idem si capit pisces vel feras.nam sue sunt ꝛ destructo edificio locꝰ reuertit in pristinū statum.q̄ autez in ripa fluminis edificat nō facit suum edificium.ꝛ hoc dicit hec lex cū.l.qui autē.que est infra que cōtinuari debet ad istam.

i Magris. Jus alluuiōis nō hz locū in agris militibus assignatis.ꝛ reddit rōem in fi.l. Secundo dicit. hostes deuicti a romanis agrum vt esset ciuitat romane dederūt. dī ꝙ in isto agro habet locum ius alluuionis. At si ager hostiuz sit captus a militibus:ꝛ eis militibus sit assignatus:iste ager dicitur limitatus.ꝛ ideo in eo non hz locum ius alluuiōis.

s Jduo. Duo habebant seruum cōmunē.idem seruo donauerunt aliquā rem. dicitur ꝙ tenet donatio ꝛ acquirit quilibet nostrum partem alterius. nam pars quā hēbat socius in re donata mihi queritur ꝛ mea sibi.

p Er hereditarius. Seruus hereditatis iacentis nihil potest interiz acquirere heredi futuro.maxime nec ipsaz hereditatem.

l Jber homo. Liber homo bona fide possessus q̄quid acquirit ex re sua vel ex opera acquirit possidenti. qō aliunde querit. vt puta sibi donatū: vel legatum: vel heres institutus sit ab aliquo sibi querit: licet in hereditate aliqua opa eius sit.ꝛ licet testator instituerit eū contēplatiōe possidentis. sed hoc casu possessus tenebit cōdit.sine cā possidēti ad restituendā hereditē. Ultimo dicit.liber homo a me bōa fide possessus iussu meo adiuit hereditatē in qua ipe erat institutus. dī ꝙ sibi q̄rit.ꝛ hoc dixit trebatius.sed labeo distinguit.nā si necessitate ductus a me adiuit:tunc mihi querat nō sibi aut spō te adiuit: ꝛ tunc sibi querit.

t Raditio. Si ex causa vendit. vel simili tradat tibi res id iuris in re habes qō habebat tradēs ꝛ cum sua causa transiuit res.vt si prius erat seruus:ꝛ nūc erit.ꝛ si seruitutes ei rei debebantur ꝛ nunc debebūtur sed si tradidit tibi fundū tanq̄ liberum cum essz seruus non liberat per hoc fundus. tenebitur tamen tradens. Ultimo dicit.ego titius ꝛ seius emimus rez. ꝛ titio fuit tradita tanq̄ meo procuratori pro mea pte.dicitur ꝙ in parte acquiritur mihi dñium. ꝛ etiam possessio per hunc titium.

s Jseruus. Quattuor partes habz hec.l.prima. possidebas seruū meum bōa fide. hic fuus emit rem ex re tua. dicit ꝙ tibi acq̄ritur nō mihi cū euz nō possideā. Secūda pone ꝙ emit rem non ex re tua nec ex opera sua hoc casu mihi q̄rit. Tertia liber hō bōa fide a te possessus emit rē extra rē tuam: ꝛ operam suam.dicitur ꝙ sibi queritur. Quarta rem meā possidebas volo ꝙ fiat tua.possuz sola voluntate facere ꝙ fiat tua.quāuis possessio rei apud me non fuerit.

n Emo. Per seruū alienum vi possessuz. vel clam vel precario:non potest queri possidenti tanq̄ p possessum.

q Ui bōa fide. Bona fide possessus siue sit liber: siue seruus alienus.q̄rit possidēti ex re eius. ꝛ opera sua tādiu querit ei q̄diu possidens habeat bonā fidē. ꝛ supueniēs mala fides nocet.qō autem ei non potest acquirere: vt si stipulet ptum ancille bone fidei possessoris:tunc sibi ipsi querit.qō autem sibi ipsi acquirere non potest vt qō lucratur ex opera sua: tūc acquiritur possidēti. ꝛ scōm hoc habeas in fine nō potest alias sine non. ꝛ tunc aliter dic: vt hec omnia habes in glosa.

¶ Si quis. Aliqs bona fide seruiebat duobus acquiret cui q̄ ex re eius. Sed pone ꝙ stipulatur aliqd ex re vnius eoz: an acq̄ret ei in totū. ꝛ dicit ꝙ totum acquirit ei ex cuius re stipulatur. Sed quid si ex re vnius ex dñis stipulet alteri domino. dicitur ꝙ acquirit noiato. scōm quosdā. vel dic ꝙ acquiret ei ex cuius re stipuletur.primuz casum repetit ꝛ adducit simile ō seruo communi.

i Omnibus. Ex meo ere feciſti statuam. vel ex meo argēto feciſti ciphum. dicitur ꝙ sum dñs huius statue vl ciphi nisi de mea voluntate fecisses: ꝛ tuo nomie. nā tunc esses dñs ꝛ nō ego.ꝛ hoc dicit hec.l.cum sequēti.

s Ed si ex meis. Continuatur cū supiori. ꝛ dic de mea cu pressu feciſti tabulas:ꝛ de eis feciſti nauī. dicitur ꝙ tua nauis sit.idem si ex mea lana feciſti vestimenta. Postea dicit. pedē mee statue imposuisti aut fundum ciphο meo posuisti. dicit ꝙ mea dī statua. Jtē ciphus.idē in similib⁹. ¶ Arbor. Arbor mea cū radicibus eruta in tuo fundo est posita.adhuc durat mea nisi ī tuo fundo radices iposuit.nā tūc tua fit:ꝛ durat tua.etiaz si diuat āmō de tuo fundo. Secūdo dicit lanā meā intinxisti aut purpurā meā alio colore intinxisti: adhuc durat mea:quēadmodū si cecidisset in lutū. ꝛ sic mutasset colorez nam adhuc mea duraret.

q Quicquid. De meo argēto cū tuo argento feciſti massaz dī ꝙ tota massa nō est tua.sed aut poterit separari:ꝛ tūc quilibet suū argentū vendicabit aut nō.ꝛ tūc essz cōis h massa.Secūdo dicit.pedē alienū adiunxisti ciphο tuo. dī ꝙ ciphꝰ adhuc tuus dī ꝛ eum tanq̄ tuū a quolibz possessore poteris vēdicare. ¶ Ubi simul. Ex alienis medicamētis emplastrū feci meum efficit. Cum partes. Pars tue statue iuncta est ptī mee statue. q̄ritur cuius sit.ꝛ dī ꝙ ei cedit q̄ hz maiorez prē in statua vel preciosiorē.ꝛ si neuter habeat maiorem vl preciosiorē.ꝛ sic equales sint partes: tūc q̄libet remanet dñs sue ptis.

s Si supra. Supra tuū pietē ego sempronī edificaui. dñt q̄dā q̄ edificiū meū ēt male dñt: ūmo sic ī tuo solo edifi

i Inter eos. Ples hūt p̄dia iurta vnā ripā fluis ī casses quo flumie nata est insula nō fit cōis illoꝝ qui habēt ibi p̄dia. sed fit cuiusq; pro diuiso qui habz p̄dia ante frontē insule: vt inquātum insula respicit de agro meo tātūdem insule fit meū. Si ergo fundus meus sit tam longus versus ripā inferi q̄ insula nō est tam lōga. ꝛ sic insula nō respicit nisi p̄ mā partē agri mei. ꝛ ego vendā inferiorez: nihil seq̄tur empto rē de insula. ꝛ hoc dicit hec. l. cum p̄in. sequen.

c Esus filius. Arbor nata in ripa flumis: fit illi q̄ habet p̄diuz ante illū locū cū ripa sit eius in q̄tum respicit agrū suum: licet vsus sit publicus. flumē antē est publicuz etiā rōne p̄prietatis: ꝛ eo exsiccato fit primoꝝ. ¶ Tribus modis. Insula fit in flumine trib⁹ modis. Vnomō cū flumen vadit circūquaq; agrū meū. Alio mō cū aliq̄d de alueo sic cū relinq̄t ꝛ circūquaq; illū locū vadit flumē. Tertio mō cū paulatim coaluēdo de terra facit quēdam locum eminētem supra alueū vt aliquē montē. istis vltimis duobus fit insula illoꝝ qui habēt p̄dia ante frontē insule. primo mō remanet illius cuius ꝛ p̄us fuerat. ¶ Vltimo. Flumē occupauit agrū meū qui erat inter viam publicā ꝛ flumen faciēdo ibi alueum. ꝛ statim recessit flumen. dicit q̄ ager iste ad me antiquū dñm reuertitur. ꝛ habes hoc notabile verbū in textu. in fine dicit. pilas in mari iactaui ꝛ supra eas fecit magnam domū mea efficitur idem si paruam.

n Vnq̄. Nuda traditio nō trāsfert dñium. sed ea que fit cū cā. vt si tradatur res ex cā venditiōis: vel simili. Secūdo dicit q̄d sit thesau⁹. ꝛ tradit eius diffinitōem quā nota. ¶ Etiam inuitis. Per seruum acquiritur dño etiam inuito: fallit in hereditate.

i Meo. Filiusfamilias miles habēs castrense peculiū fecit testamētum in quo instituit sibi quēdam heredē. seruus castrensis peculij aliq̄d stipulat nunc: vel aliquid acq̄rit vel vsufructus alicuius rei ei relinq̄tur. dī q̄ est in pendēti cui acq̄rit. nā aut institutus adijt: ꝛ tūc ei q̄ritur aut nō adijt. ꝛ tūc q̄ritur patri testatoris qui occupat omnia iure peculij. Itez si res huius castrensis peculij interī surripiat est in pendenti an nascatur actio furti. qō erit si nō adeat institutus. Vltimo dicit. seruus hereditarius si aliquid stipulet. vel per tradit. aliq̄d acquirit valet ex persona defuncti: non heredis futuri. hereditas enī personā defuncti repsentat. ꝛ hoc dicit hec. l. ꝛ se.

s Si procurator. Procurator vel tutor meus rem suā quasi meam hoc credens vendidit. dicitur q̄ non transfert dominium: q; nemo errans ꝛc.

c Cum in corpus. Error causse ex qua traditur res cū consensum sit in corpore nō impedit translatōem dñij. vt si credo me tenere tibi tradere ex testamento. tu credis tibi deberi ex stipulatu. idem si trado: tibi pecuniam causa donandi cū dōare tibi promiserā. nā vtroq; casu dñium a te trāsfert.

p Per seruum. Per seruum obligatum nihil queritur creditori: vt si hic seru⁹ aliquid acquisiuit per stipulationē vel simile modū: licet creditor habeat pos. serui. ¶ Si vn⁹ ex dñis. Seruo cōmuni. s. meo ꝛ tuo pecuniaz dedi. si hoc aīo vt teneat eam separatam a suis rōnibus ꝛ habeat in peculio non aīo donandi: ꝛ hoc casu manet hec pecunia adhuc mea. si autem ei dedi animo donandi: tunc acquiritur omnibus socijs p̄o parte quā habent in seruo. Postea reuertitur ad p̄imum casum. pone q̄ de illa pecunia quam ei dedi vt eam teneat separatam a rationibus suis: emit hic seruus aliquā rez cuius erit res. ꝛ dicitur q̄ erit cōmunis omnium dominorum: perinde ac si ex pecunia que surrepta esset emisset: secus in seruo fructuario qui emit ex re fructuarij rem aliquam. nam non queritur proprietario. eadem diuersitas est si aliunde emerit. nā seruus cōmunis vndecunq; habens pecuniam. ꝛ de ea emat rem: acquiritur res illa dominis. sed seruus fructuarius: vndecunq; habens pecuniam ꝛ emit de ea rem aliquam: acquirit eam proprietario: nisi emeret de pecunia fructuarij. nam tunc ei tantuz quereret. vel per tradit. accipiendo vno ex dominis

¶ Sicut seruus. Sicut seruus cōmunis stipulando vni ex dominis ei tantum querit sic per traditionem accipiendo soli ei acquirit. sed si seruus a sempronio accepit rem aliquam nomine domini sui ꝛ titij cuiusdam extranei partem acquirit domino: pro alia parte nihil valet quod fecit. postea dicit seruus fructuarius ex re fructuarij acquisiuit rem. ꝛ dixit eam acquirere proprietario. dicitur q̄ proprietario queritur. nam stipulando ei ex re fructuarij proprietario q̄ritur. ¶ Si cum mihi Cum mihi velles donare rem ꝛ tradere. dixi q̄ seruo communi mei ꝛ titij traderes: ꝛ tradidisti. fuus accepit animo acquirendi titio tantum: vel mihi ꝛ ei. dicitur q̄ mihi tantum acquiritur: nec nocet mihi voluntas vel opinio huius serui. Quod dixi in seruo: idem in procuratore meo: vt si ei rem tradidi vt mea faceret mea fieret: alia mēte: lz acceperit puta vt sua fieret.

m Arcius. Marcius habebat fundum. ibi iurta publica via erat. tertio ager lucij titij. quarto flumē erat. quīto fundus cuiusdam innominati. creuit flumen ꝛ inundauit ꝛ occupauit agrum lucij ticij ꝛ etiam viam publicam. ꝛ sic accreuit innominato. tandem postea recessit aqua ꝛ redijt in antiquuz alueum. dicitur q̄ ager quondam lucij ticij accresc̄it marcio: non obstante q̄ via sit in medio. via autem cum sit publica nemini accedit.

e Tiam. Surripuisti seruum: ꝛ vendidisti alicui bona fide ementi. quicquid acquirit seruus vel stipulatur ex re bone fidei emptoris: emptori querit.

q Celsitum. Bone fidei possessor liberi hominis decessit heres eius scit istum possessuz esse liberū. ꝛ sic habz malam fidem. dicitur q̄ hic heres nihil per eum querit. Itez nec hīs potest facere fructus suos fundi. quē testator legauit: cuz hoc sciret heres siue fundus fuerat testatoris siue non. sed bona fide eū possideat. hoc idez est in seruis vnde si testator suo testamento legauit seruos siue suos p̄prios siue alienos: aut eos manumisit. ꝛ eius heres hoc sciens possidebat eos nil ei per eos acquiritur. nā quo casu bone fidei possessor fundi suos facit fructus: eodem casu per seruum alienum quem possidet acquirit er re sua vel opera eius.

s Tatuas. Statue in ciuitate posite in honorē ciuitatis: nō sunt singuloꝝ ciuū. sed totius ciuitatis: nec aliquis ciuis poterit eas tollere: etiam ille qui eas posuerat. ꝛ si aliq̄s eas incipiat possidere: ciuitas eas vendicabit.

s Bstitutio. Testator istituit titiū. ꝛ si heres nō erit substituit sempronium. dicitur q̄ substitutus nō dicit esse dom⁹ hui⁹ hr̄dit. in qua substitutus est ante q̄ adeat.

s Eruus. Seruū alienū possideo bōa fide. hic acq̄siuit aliquid ex re alterius: nō mihi q̄rit. sed dño suo. Secundo dicit incorporales res nō possunt tradi: nec vsucapi. Tertio fuus fructuari⁹ emit sticū. ꝛ ei est tradit⁹. dicit q̄ est in pēdenti cui acq̄rat donec soluat p̄ciū. nam si soluat de pecunia q̄ spectat ad fructuariū: fructuarij fiet: alias p̄prietarij.

p Mponi⁹. ego frācisc̄us dedi porcos meos pastori vt eos ducat ad pascēduz: ꝛ cū duceret lupi ceperūt porcos ꝛ eos portabāt. q̄dam rusticus ibi ppe eristēs p̄secutus est lupos cuz suis canib⁹: ꝛ recupauit porcos de ore lupoꝝ. q̄rit an fiant sui: an vero remaneant mei. ꝛ sic mihi debeāt reddi. ꝛ videt q̄ fiāt sui. sicut ꝛ si feraz cepissem. ꝛ illa postea euaserit occupātis fiet. lz certe dicit q̄ mihi debēt reddi. sec⁹ sit liberis. idē est dicēdū ꝛ si rē meā amisi naufragio. ꝛ aliq̄s eā occupat. naz eā occupās dz eā mihi reddere alioq̄n tenebit in q̄druplū. lz in nro cāu q̄d si recuperās porcos nolit reddere. certe tenebit furti. ꝛ ad exhibendum rei vendicatiōe.

c Mmūis fu⁹. Dō ex reu⁹ dñoꝝ fu⁹ acq̄siuit. cōe fit oim. tenebit tñ alī act. cōidiui. vt reddat i sti cui⁹ ex re q̄ situ ē. lz põe q̄ b̄ fu⁹ aliūde acq̄rat. certe acq̄rit oib⁹ dñis p p

n On ē nouū. Aliq̄n q̄ nō est dñs rei trāsfert te dñica dñiuz ei⁹ vt creditor vendendo pignus.

f Ructuario. Per fuū in quo hēo vsumfructū: nō acq̄rit mihi hr̄ditas: puta si hr̄s istituat. ꝛ reddit rō in littera.

b One fidei. Bone fidei emptor etiam ex aliena re suos fructus facit siue alterius diligentia prouenerunt

etiam eo ipso ꝙ a solo sunt separati. nec est vis possit eam vsucapere vel non. vt qz vi possessa. sed pone ꝙ quando emit habet bonam fidem: postea incipit habere malā. nunqd faci et fructus suos ⁊ videtur ꝙ sic. nam ⁊ in vsucapione ꝓcedit. ⁊ nō ipeditur vsucapio ꝓpter veniētem sciam. sed hoc nō videtur obstare cū vsucapio respiciat ius. at ꝓcipere fructus respicit factū. vñ de rigore videtur non facere fructus suos amō ex quo cepit habere malā fidē. ⁊ sic secus erit in vsucap. ꝙ in percept. fructū. sic ⁊ in alio casu differūt. nā ⁊ qui non potest vsucape ꝓpter rei vicīū: tamē fructus suos facit. vt dictum est supra. ¶ Et ouiū. Fet⁹ ouiū i fructu dr. vñ bōe fidei possessoris fiunt: licet prægnātes vēdite sint. ⁊ licz surrepte fuerīt oues idem in lacte ⁊ lana bone fidei possessoris fiant.

q Quod fructuarius. Si fuo in quo habeo vsumfr. donē rē suā vel aliquid ex re mea mihi acqret tanꝙ ex re mea q̄situm: nisi eo ānō donauerim vt ꝓprietario q̄rat. nā tunc ei q̄ret. sinaūt extraneus ei donet: ꝓprietario q̄rit nō mihi ⁊ ea q̄ dixi in ꝑma parte .i. in seruo habēt locū in bōa fide possesso.

q Clāuis. In littore publico: vel in mari ita demū possum edificare: ⁊ edificatū tenere: si hoc fiat sine incōmodo vicinoz. si aūt fieret cum incōmodo: non potero edificare. īmo ꝓhibeor: nisi hoc fiat ex decreto prætoris.

t Ranssugam. Si romani capiāt transfugā efficit fuus. Secundo dicit si romanus rē hostiuz capiat: efficit ei⁹. nō autē efficitur cōmunis siue publica.

r Em in bonis. Pone casum vti littera stat. ⁊ leuis est.

e Aque. Ea que acqruntur ex iure ciuili possunt acqri nobis per filios vel seruos: nō per alias psonas. hinc est ꝙ filius vel fuus stipulando acqrunt patri vel dño. non sic si alia persona stipuletur nobis. Secūdo dicit ꝙ ea q̄ acqrunt naturaliter p apphensionem possunt nobis acquiri per quēcunqz sicuti est possessio.

b Emo liber. Per liberū hominē puta p ꝑcuratorē meum hr̄ditas nō pōt mihi queri. per liberū tamen hominē quē bona fide possideo acqri potest dūtamē sciat condit. suam ⁊ sponte adeat. secus si iussu meo adiuit. nam hoc casu nec mihi q̄rit nec sibi nisi habeat animū sibi q̄rendi. nam tunc sibi q̄rit. Secūdo dicit. liber hō quē bona fide possideo pōt mihi obligari. vt si mihi ꝓmittat p stipulatiōez aliq̄d vel a me emat vel aliter mecū contrahat. idē si dānuz mihi det: dum tamen lata culpa intervenerit. Itē si iussu meo aliq̄d gesserit in re mea vel me absente ⁊ male gessit. tenebit mihi act. mādati: vel nego. gestoz. nec est vis qua de causa eū cepi possidere: siue ex cā emptōis. siue donat. siue dot. siue simili. Itē non est vis siue meū seruū credā siue me hr̄evsufr. vt tū nihil mihi querat qō non acqreret etiā si seruus nō esset vt credebam. Ultimo dicit. si hic liber homo vel fnus alienus quē possideo bona fide: acqsiuit aliquid extra rem vel operā suā: sibi q̄rit: si est liber: vel vero dño: si erat fuus alien⁹, excepta pos. quā nō potest facere rei possesse ab isto seruo stāte penes alium sicut nec per fugitiuum.

i Laqueuz. Fecisti laqueū causa capiendi aliquā ferā. aper incidit in laqueū ⁊ non poterat se mouere. ego trāsiens inde vidi aprum captum in laqueo. exemi eū inde ⁊ accepi: an teneat tibi aprum reddere. ⁊ dicitur ꝙ non cum non fuerit factus tuus: qz non apprehenderas eum de laqueo. si aūt apprehendisti eum de laqueo. ⁊ sic factus esset tuus ⁊ ego accepi eum ⁊ dimisi eum fugere. desinit esse tuus. ⁊ teneor act. in factū. ⁊ adducit simile de poculo alterius qō alius deiecit de naui. nam tenetur act. in factum.

i Nsula. Insula nata est ī flumīe ante faciem agri mei: et durat tantum in longitudine quātum ager meus. ⁊ sic tota mea est facta. postea hec insula creuit ita ꝙ vadit ante faciem agrorum vicini. dicitur ꝙ tota mea est. etiam illa pars q̄ respicit agros vicini: cum istud augmentum cedat insule iam mee effecte. secus si a principio. sic tota creuisset. nā tunc pars q̄ respiceret agrum meum: mea est. illa autem pars que respiceret agros vicini eis cedit. Sed pone ꝙ flumen cepit fluere in ter agrum meum ⁊ insulaz: derelicto antiquo alueo. dicitur ꝙ insula remanet mea. alueum derelictum cedit tam mihi ꝙ vicino.

p Er seruum. Donauit vir seruum vxori scienti donat. nō tenere: ⁊ tradidit eidem. nunquid talis seruus acquiret vxori possidenti ex re eius vxoris. ⁊ dicitur ꝙ non.

q Secunqz. Rem deiectam in mari accepi. dicitur ꝙ non efficio: dominus: nisi dominus eius habuerit eam ꝓ derelicto.

r Es ex mādato. Pone casum vt littera. ⁊ de hoc dic vt no. s. de donat. l. qui mihi.

s Jtitius. Titius fecit horreum de assidibus ⁊ erat mobile. istud posuit in fundo sei. dicit ꝙ adhuc durat horreum titij.

h Ereditas. Hereditas in multis repzesentat personam defuncti. vnde seruus hereditarius stipulando acquirit hereditati. non autem si instituatur hic seruus ab aliquo heres: acquiret interim hered it. cum iussus domini debeat interuenire. Item si stipulatur interim vsumfru. non acquiret hereditati.

q Uedam. Quedam res non possunt alienari sole generaliter autem sic. vt fundus dotalis vel res cuius cōmertiuz non habetur: vt res sacra ⁊ similis: qui fundus dotalis non potest specialiter alienari: ad heredem tamen viri transit.

s Jis qui. Filius vel seruus alicuius inuenit thesaurum in aliquo fundo. nunquid acquiret patri vel domino: querit. ⁊ dicitur ꝙ si in agro cuiusdaz extranei inuenerit: dimidia ei⁹ erit domini fundi in quo inuenit thesaurū. si vero in agro domini vel parentis inuenerit: tunc totum acquiret patri vel domino. ⁊ quādo in alieno inuenit pars que remanet penes eū: vadit ad patrem vel dominū. Secundo dicit. si seruus cōmunis inuenit thesaurū in fundo alieno: pars que remanet penes euz vadit ad quēlibet dñoz ꝓ parte dominica. ¶ Si cōis. Si seruus cōmunis duoruz dñorum inuenit ad dīm fundi ratione fundi in quo est inuentus. sed quid de alia dimidia: ⁊ videtur ꝙ ad eundem vadat. ⁊ adducit simile. naz si seruus communis stipuletur vni ex dñis nominatim vel iussu vnius dño rum: totum ei acquirit. sic in nostro casu totum acquirat domino fundi in quo est inuentus. vel aliter potes intelligere vt in glo. ¶ Quod si seruus. Habeo vsumfru. in seruo: tu ꝓpetatem. hic seruus inuenit thesaurum in fundo ꝓprietarij vt in fūdo extranei. dimidia vadit ad dīm fundi in quo est inuētus. sed quid de alia dimidia. ⁊ certe dicit ꝙ vadit ad ꝓprietarium non ad fructuarium: cum non videatur querere ex opera. idem est ⁊ si in fundo fructuarij hic seruus inuenit thesauz nam dimidia ibit ad ꝓprietarium tanꝙ ad dominum serui. ¶ Quod si creditor. Creditor in fundo sibi obligato inuenit thesaurum. pars ibit ad debitorem tanquā ad dominum fundi. alia pars sibi remanebit. sed quid si creditor impetrauit vt habeat pignus tanquā ꝓpzium: nisi luatur infra certum tempus. dicitur ꝙ si inuenit thesaurum infra tempus p̄dictum est idez qō dictum, s. sed si post tempus inueniat: tunc totum quod inuenit: suum inuentoris est. Tertio dicit. quod dixi si inueniat creditor thesaurum infra tempus ꝙ pars vadit ad debitorem. verum est si debitor postea luat: non alias.

q Le quisqz. Aliquis cum estimaret bona sua: vt de bis postea solueret censum siue tributum extimauit quoddam predium tanquā suum: cum non esset. ⁊ soluit ꝓ eo censum siue tributuz. dicitur ꝙ hec extimatio ⁊ solutio census: nō facit suuz predium. ⁊ hoc si habes in littera nihilomagis. Si habes nihilominus. dic id est non ideo minus predium remanet eius cuius in veritate erat.

s Jepistolam. Misi tibi epistolam: non prius fit tua ꝙ si tibi traditur. fallit in duobus casibus. primus si per tabulariuz tuum quē ad me miseras eam tibi misi causa respondendi. nā statim cū dedi tabulario: tua fuit effecta. idē si cā tui

rātū mittebam litteras.nam etiā anteq̄ tibi dentur tue fiunt. ¶ Si qua insula. Insula nata est in flumine ppe fundū meū mea est.dicūt q̄dam nec aliq̄d publici est ibi.sed falsuz est. vñ dicas q̄ insula similis est ripe.nisi quo ad vsum sit publica insula sicut ripa.sed quo ad ppietatē sit ppria mea. ¶ Et littora. Littora maris sunt publica ꝛ publice cōia sicut ꝛ littora flumis sunt publica. ¶ Idem iuris. Si insula est nata in flumine publico:eius est qui hēt primiorem fundū. hoc verū est de ea insula q̄ sustentat ipso alueo fluminis.sed quid de ea q̄ non sustentatur sed in virgultis stat: seu alia qualibet materia.certe est publica talis insula quo ad vsum.sed quo ad proprietatem est eius q̄ habet primiorē fundum.ꝛ sic ſm hoc nō refert sustentetur vel non insula ab alueo: vel aliter vt in glo. ¶ Paulus. Insula est nata in flumine iuxta ripā mei fundi. ꝛ sic ē mea effecta. tandē inter hāc insulā ꝛ cōtrariā ripā est nata alia īsula. ꝛ est q̄stio cui⁹ sit.s.an mea.an vicini ex alia parte fluminis.ꝛ dr q̄ mensurari debz cui magis est vicina.ꝛ illius qui magis est ppinquus erit. ꝛ mensura incipiet ab insula q̄ mea est:nō ab agro meo. ¶ Si id. Quāuis id qđ edificatur in flumine publico est publicū.s.ratiōe vsus.tñ insula nata in flumie publico publica non est,s,rōne ppietatis. vel aliter: vt in glosa.

c Cum pregnās. Pregnans ancilla legata est titio:vl' ei vendita.vel titius vsucepit eā.postea pepit.dicit q̄ partus est eius cuius est ancilla tempe quo peperit.ꝛ sic titij erit.

¶ De acqui.vel amit.posses.

Possessio. Dicit vñ dicat possessio.secundo dicit de effectu possessionis nā ex possessione descendit dñium.nā aīalia fera statim dñi capim⁹ ꝛ incipim⁹ possidere eoz efficimur dñi.dat ꝛ alia exē pla. ¶ Adipiscimur. Acq̄rere possum⁹ pos.per nosmetipsos pupillus aūt ꝛ furiosus non possunt acq̄rere pos.sine tutoris auctoritate.cū tutoris aūt auctoritate pōt. offilius aūt corrigit in pupillo.dicens q̄ pupillus pōt acq̄rere pos.etiā sine tutore dñi tamē hēat intellectū. ¶ Si vir. Posses.nudā fundi donauit vir uxori:ꝛ cessit ei.nunq̄d ipsa possidere dicat.q̄ritur ꝛ videtur q̄ possideat cū possessio sit facti qđ tolli nō pōt p ius ciuile qđ inhibz donat.inter viz ꝛ uxorē fieri.item ꝛ alia rōne donatio inhibet inter virū ꝛ uxorē.ideo ne pauperior vn⁹ efficiatur ppter alīū. sed in nostro casu si diceres nō acquiri pos. mulieri:tamen vir amisisset. melius est ergo vt dicamus eam pos.acquiri mulieri. ¶ Itez acq̄rimus. Supra dixit per nos queri posse,nobis:nunc dicit p quas alias psonas nobis q̄ratur.ꝛ certe p seruū.itē p filium qui in nostra ptate est acquiri possessio nobis pōt ꝛ eaz rerū quas peculiariter possidēt: acq̄ritur ignorātibus pos.q: peculium eis cōcessimus.hinc est q̄ etiā furiosis dñis ꝛ infantibus: acq̄ritur possessio' p pdictos ꝛ etiā vsucapio.ꝛ etiā heredi:si seru⁹ hereditari⁹ querat. Itez acq̄ritur nobis possessio per euz quē bona fide possidemus:siue sit liber:siue suus alienus.si autē mala fide eū possidemus non acquirit nobis.nec etiā dño.si seruus alienus est.nec sibi si liber est:cū a nobis possideat. Itē p cōem seruū veluti p ꝑtium acquiritur possessio ei dño cui⁹ nomīe accepit. Itē p seruū in quo vsumfru.habem⁹ acquiri pōt nobis pos.sicut ꝛ per eum possumus acquirere ex opibus suis:licet euz nō possideam⁹.ꝛ sic est in filio.ꝛ ad hoc vt p predictos acq̄ramus possessionē.oportet q̄ habeāt intellectū. vñ per furiosum seruū acq̄ri non pōt nobis possessio. per impuberē autē suum sic. Itez p ancillā pōt nobis acquiri possessio. Item pupillo per seruū siue puberē siue impuberē pōt acq̄ri possessio.maxime si tutoris auctoritas interueniat.ꝛ ſm hoc intelligas de pupillo intellectū habēte.p suū aūt in fuga existentē non acq̄rit nobis possessio.licet interim nō desinā possidere.āteqū ab alio possideatur.ꝛ etiā vsucapi a me interiz poterit.sed verius est vt etiam dicat acq̄ri possessio p eū sicut p eū quē in ꝓuinciā misim⁹ Per suū aūt quē pignori dedim⁹ ꝛ tradidim⁹ nō acq̄rit nobis possessio:cū nō eū possideam⁹.nisi q̄ ad hoc vt opleam⁹ vsucap. ei⁹ si erat alien⁹.nec etiā creditori q̄rit. ¶ Ceteres. Heres futur⁹ nūq̄ pōt acq̄rere pos.alicui⁹ rei hereditarie p suū here ditariū.sed si legati sint mihi plures fui:vel donati:vel venditi ꝛ pos.vni⁹ postea incepi hēre.p istum possum acq̄rere pos. alioz. ¶ Si ex pte. Si testator vni heredū prelegauit suum pōt acq̄rere pos.ille heres p talē suum fundi hereditarij.idem ꝛ si testator hēbat suū cōem cū vno heredū. nā per talē suum pōt hēs acq̄rere possessionē fundi hereditarij. ¶ Hec q̄ de seruis. Hoc quod dictum est p suū acq̄ri pos.dño verū est qñ suus hz animū acq̄rēdi dño. ¶ Per procuratorem. Per procuratorē. Itē p tutorē:siue curatorē acq̄rit nobis possessio si nō noīe accipiāt. sed si suo nunq̄ acq̄rit nobis. ꝛ vez est qđ dixi nobis q̄ri si nō noīe accipiāt.si essi nobis nō q̄rit cui q̄ret:eis nō.q: nō habuerunt animū sibi querendi, nec is qui tradit hz pos.cū eā amisit.ergo dicēdum est q̄ nobis q̄rant. ¶ Si iuserim. Numerat quosdā casus in q̄bus nobis acq̄rat possessio. etiā sine apphensiōe nra. ¶ Municipes. Municipes p se nihil dicūtur possidere cū nō possint ꝺsentire.ꝛ dic comode.cū nec fori nec basilicā dicant possidere.sz ꝓmiscue vti. Per seruum autē cōmunē peculiariter acq̄sitū possidere ꝛ vsucapere pūt.licet q̄dam cōtra. cū nec ipos suos dicant possidere. Sz ꝺctrariū est verū.nā ꝛ possidere ꝛ vsucape possunt.itē possessio acq̄ri pōt eis p suū eoz ꝛ p liberā psonā ab eis possessam.ꝛ hoc dicit hic.§.cum.l.sequenti.

p Possideri. Res corporales dicūtur possideri.secūdo dicit q̄ in acquirenda pos. sunt duo necessaria .s. animus ꝛ corp⁹. nec est necesse q̄ singulas glebas possideā.sz sufficit ptem fundi me introire ad hoc vt dicar totū fundū possidere. ītertā aūt ptē nō possum possidere,vt si volo possidere ō fundo quātū titius possidebat cū incetū sit. ¶ Neratius. Animo solo nō pōt acq̄ri possessio nisi etiā iterueniat apprehēsio corporalis.dicūt q̄dam: vel aliud qđ p apphensione habeat vñ thesaurū quē in fundo meo scio:eo ipso q̄ possideo fundū ꝛ habeo sciētiam thesauri.video: apphendere pos. thesauri. Plus etiā dicunt q̄ eo ipso q̄ vsucapio fundum video: vsucapere thesaurū q̄ in eo est.sed hoc scōm falsuz.item qđ dixi ō pos.the.similiter falsum est.nā nō video: acq̄sisse pos. thesauri:nisi prius remouea euz de loco in quo erat. ¶ Ex plurimis. Posses.alicuius rei possum,hēre ex plurimis cāis.ꝛ ponit exē plum.sed dñium alicuius rei nō possum hēre ex plurimis causis sed ex vna. ¶ Ex cōtrario. Continua vt in glo. ꝛ dicit hic §.duos vel plures nō posse vnā ꝛ eandē rē insolidū possidere naturaliter vel dic ciuiliter.ꝛ dic de hoc vt in glo. Secūdo dicit.si cōcessi tibi rē precario ego possideo.s. ciuiliter:tu naturaliter. hoc ſm dictuz confirmat trebatius.dicit etiā duos posse eādem rē possidere.vnū puta iuste:aliū iniuste qđ vltimum dictum est falsum.ꝛ redditur ratio. ¶ In amittenda. Ad hoc vt amittā pos.debeo habere animū desinere possidere.hinc ē q̄ si in fundo sim ꝛ volā te possidere: statim amitto pos. Secundo dicit.me absente quidā intrauit agrū meum.ꝛ ego adhuc habeo animū possidēdi.ille possidet naturaliter ego ciuiliter.si autem cum audiui aliquē intrasse agrum meuz vel domū.timore ductꝰ nolui ire dr q̄ amitto pos.si possideo p suuz vel colonū:licet illi recedāt nō amitto pos.sz si alij tradā pos. fundi:amitto pos. Sed pōe q̄ fu⁹me⁹ p libero se gerit ꝛ iudicium liberale sustinet vt fecit spartanus dr q̄ amitto pos.ꝛ hoc est verum si diu in libertate possessione stetit. si autem non stetit diu,sed ex posse. fuitutis in libertatē se,pclamat: non amitto pos.eius:cum aīo euz possideam. Item saltus ibernos dicor possidere:licet in estate eis nō vtar. ꝛ econtra saltus estiuos possidemus:licet in hyeme eis non vtamur. Itē euenit q̄ animo nostro possidemus.ꝛ ita scientes ꝛ corpore alieno. vt per suuz ꝛ colonum.ꝛ etiam quasdam res ignorantes possidem⁹ vt eas quas comparauerūt peculiariter. ¶ Nerua. Rerum mobilium excepto homine retinemus possessionē donec sunt in nostro conspectu vel forte recōditas hēmus in camera vl' in scrinio:vel in alio loco:ita q̄ quando velimus possumus eas

habere,ſi eiꝰ pecus meū obeꝛrauit:vel vas ita exciderit q̄ nō inueniaꝛ:deſinuꝫ poſſidere. ¶ Itē feras. Feras quas in vi uarijs q̄ paruí ſpacij ſunt poſuíꝫ.itē piſces quos in piſcina collegimus:poſſidemus.ſecus ſi piſces i ſtagno.i. in loco ſpa cioſo poſui.itē feras in ſiluis circūſeptis poſitas non poſſide mꝰ.aues aūt quas clauſas tenemꝰi caueolis poſſidemꝰ. Itē colūbas q̄ euolāt de domo noſtra:ꝛ redeūt:poſſidemꝰ.locum aūt noſtrū quez mare aut flumē occupat deſinímus poſſidere. ¶ Si rem apud te depoſitam. Depoſui rē apud te.ꝛ eā inficias ꝛ cōtractas.dicit q̄ deſino poſſidere.ſi aūt tñi inficias nō autez ꝑtas:nō deſino poſſidere. ſecūdo dicit q̄s nō pōt cām poſ.ſibijpſi mutare.vt ſi exvna cā poſſidēs fundū:puta tanq̄ colonus: conſtituat in aīo ſuo ſe velle poſſidere tanq̄ ēptoꝛ. nā nō audit.ſz pōe q̄ reꝛ apud te depoſui vel cōmodaui:eandē rem tibi vēdo:incipies poſſidere eā rem tanq̄ ēptoꝛ.nec vi deris mutaſſe cām poſ.cuz príus nō diceris poſſidere. ¶ Ge nera poſſeſſ. Genera poſſeſſiōis querēde tot ſunt quot cāe q̄ rendi dñij.vt ꝑ emptoꝛe.ꝑ donato.ꝛ ſimilib⁹. Itē cū capiꝰ ferā vel piſces.ꝛ vt breuiter dicā vnū genꝰ eſt poſſidēdi.ſpēs aūt plures. Vel pōt dici q̄ genꝰ poſſeſſionis diuidit.nā aut q̄s poſſidet bona fide aut non bona fide. Vltimo reꝑhendit quitus mucius dicens miſſum in poſ.rei ſeruāde cauſa: vl ex cā dāni infecti:vel legatoꝛ vel ſimili poſſidere.nā nō poſſidet ſed cuſtodiā rei vel reꝛ dicit hꝝ:ꝛ ſi miſſus ex cā dāni infecti diu ſtetit i tenuta:poterit ipetrare vt poſſideat ꝛ ſic vſucapiat

q Vicīa. Filius ſi acquírat ex cā peculiari poſ.alicui⁹ rei acq̄ritur ſtati hec poſſeſſio pr̄:etiā ſi ignoꝛet paꝛ filiū eē in ſua ptāte. Secūdo dicit ſi detíneas filiū meum tanq̄ ſuum ꝛ acq̄rat interim poſ.alicuius rei mihi querit.

s Ex ſtipulatiōe. Seruū tibi debitū ꝑ ſtipulatōez:vel ex cā vēditio. tua auctoꝛitate accepiſti.dicitur q̄ ꝑdo es.

c Tam. Ille dicitur clam poſſidere q̄ clā ꝛ occulte ingredi tur poſ.alicui⁹ eo ignoꝛāte: qꝛ ſibi moturū cōtrouerſiaz ſuſpicaꝛ ſi ille ſciret:ꝛ ne hoc eueníret timebat.ſi aūt a ꝓnc.pa lā bona vel mala fide icípit poſſidere poſtea ſe celare incipit: nō videtur poſſidere clam. nam oꝛigo incepte poſ. ſpectatur. ¶ Qui ad nūdinas. Dñs recedēs de fundo nullo ibi dimiſ ſo iuit ad nūdinas.interim aliq̄s incepit poſſidere illū fundū. dr̄ q̄ dñs retinet poſ.ciuilē:occupās naturalē.ꝛ clam dr̄ poſſi dere.ſi aūt dñz reuertētē nō admittat:dñs amittit ciuilē.ꝛ poſ ſidēs dr̄ poſſidere vt: nō claz. ſed ſi dñs noluit venire ad fun dum audito q̄ alius intrauerit amiſit ciuilē poſ.ꝛ hoc dicit ff §.cum.l. ſequenti.

q Eē admodū. Sicut in poſ.querēda duo ſunt neceſſa ria.ſ.animꝰ ꝛ coꝛpꝰ:ita in ea amittēda:hec duo neceſſa ria ſunt animꝰ deſinēdi poſſidere ꝛ coꝛpꝰ.i. q̄ exeat de poſ.fūdi. Sed ad hoc vídet cōtra.ff.e.l.iij.§.in amittenda:vbi vnuz tñi dicit neceſſarium in amittenda poſ.ſ.animū. Sed dic duo eſſe neceſſaria ſi a coꝛpoꝛe incipias. nā nō ſufficit exire de fun do niſi exiēs hēat animū deſinendi poſſidere.ꝛ ita hic.ſi aūt ꝑ cipias ab animo:tunc vnum ſolum ſufficit.ſ. animꝰ.ꝛ ita ibi.

g Eneraliter. Per eiz q̄ alieno noīe poſſidet puta ꝑ ꝑcu ratoꝛē hoſpitē.amicū cui ex gratia conceſſi habitat, do mus mee.retineo poſſeſſionem.

s Si quis ante. Conduri príus ꝑdium.poſtea rogaui do minū vt dimitteret me poſſidere ꝑcario.ꝛ ipe conceſſit: vídeoꝛ receſſiſſe a cōduc.idē econtra. Poſtea dicit qui cōdu xit prędium rogauit dñm ꝑcario vt eſſet in poſ. dicitur q̄ iſte talis videtur poſſidere vtroq̄ modo. ¶ Si quis cōduxerit. Conduxi fundū.eundē fundum vt poſſideā precario impetra ui.dicitur q̄ ſi conductio eſt facta nūmo vnoꝛ:non tenet. ſz ſo lum ꝑcarium tenet.ſi autē conductio iuſto precio facta eſt: tūc ſpectatur quod vltimo factum eſt vt illud teneat ꝛ a primo vi deatur receſſum.

i Iſte. Pone caſum vt littera ſtat.ꝛ expone eā vt in glo. domini mei acc.

n Aturaliter. Fructuarius dicitur naturalit poſſidere reꝛ in qua habet vſumfru. ¶ Nihil cōe. Dicit q̄ ꝓprietas nihil habz cōmune cū poſſeſſione.ꝛ da exēplum.ſi egi interdi cto adipiſcende:puta quoꝛ bonoꝛ vel recuperande poſ.pu ta vnde vi.ꝛ ſuccubui:adhuc poſſuz agere rei ven.ꝛ ad hꝰ exē plum nō habes in littera.hic eſt q̄ ſi cepi rē vēdicare. poſſuz etiā intentare interdic. vti poſſidetis qō declara vt in glo. q̄ incipit apte videtur ꝛc.ibi.vel tertio dic ꝛc.

p Imponi⁹. Lapides mei in tiberi z ceciderſit. tandem extracti ſunt.q̄ritur an retinui dñiuz interi dū erant in a qua.ꝛ dicitur q̄ ſic.ſed nō poſ.licet in fugitiuo ſeruo ſecus cu ius retineo poſſeſſionē.ꝛ eſt rō ne ſit in poteſtate ſerui dñm ꝓ hare poſſeſſiōe ſuiꝓpſius:qui intellectus in lapide nō eſſe pōt ¶ Cum quis. Emi rem a nō dño:ſi volo in vſucapione a me facienda cōputare tempus quo poſſedit vēditoꝛ. dicitur q̄ debeo vti cū eius cā ſuiſq̄ vicijs.vnde ſi vi vel clā vel ꝑcario poſſidebat:ꝛ ego eodē modo videoꝛ poſſidere. Secūdo dicit. emi fuum:ꝛ mihi eſt traditus:ꝛ poſſedi aliquo tpe. tandez qꝛ apparet vicioſus redibui vēditoꝛi:an venditoꝛ in vſucap.faci enda hui⁹ ſeruí:poterit vti tēpoꝛe quo ego emptoꝛ poſſedi:q̄ ritur.ꝛ quidā dicebāt q̄ non.alij ꝛ verius dicūt q̄ ſic. ¶ Si liber homo. Poſſidebā liberū hoiez bona fide vel ſeruū alie nū.hic emit ꝑdium neq̄ ex re mea neq̄ ex opera ſua ꝛ eſt ſibi traditū. ꝛ ſic acq̄ſiuit poſ.mihi. poſtea cū appareat liberꝛ red do ſibi poſſeſ.huius ꝑdij an in vſucapiōe facienda:vteꝝ tem poꝛe quo poſſedi.q̄ritur.ꝛ dicitur q̄ non. ¶ Queſitū eſt. Te ſtatoꝛ poſſidebat q̄dā ꝑdium bona fide.deceſſit:nūc cepit q̄ dam extraneus poſſidere.poſtea hic fundus ad heredē pue nit.q̄ritur an tēpus quo poſſedit teſtatoꝛ,ꝓſit hr̄di ad vſucap. faciendā ꝛ cōplendaz.ꝛ videbaꝛ q̄ ſic.ꝛ ſic aliud in emptoꝛe eſſet:cui non ꝑdeſt tempus quo venditoꝛ poſſedit:ſi in medio alius poſſidet.ſed in fine dicit q̄ nō ꝑdeſt:ꝛ ſic idem q̄ in em ptoꝛe. ¶ Non aūt. Poſſeſ. defuncti ꝑdeſt hr̄di non ſoluz ea poſſeſſio q̄ fuit vſq̄ ad moꝛtē teſtatoꝛis: ſed etiā ea q̄ non du rauit vſq̄ ad moꝛtē teſtatoꝛis.vt ſi teſtatoꝛ aliquādo diu poſ ſedit.tandē deſijt poſſidere ꝛ nemo poſſeſ.eiꝰ rei nactus fuit. ¶ In dotem quoq̄. Mulier rem alienā poſſidebat bona fi de ꝛ eam dedit in dotē viro ſuo.dicit q̄ acceſſio tēpoꝛis fit vi ro ex perſona mulieris: vt tēpus quo poſſedit mulier ꝓficiat viro ad cōplendā ꝓſcrip.ꝛ ſi poſtea ſoluaꝛ matrimoniū ꝛ dos reddaꝛ vxoꝛi acceſſio tēpoꝛis quo poſſedit vir ꝑderit vxoꝛi.

¶ Si is qui. Rem alienam quam bona fide poſſidebam cōceſſi tibi ꝑcario: trāſferendo in te naturalē ꝛ ciuilē poſſeſ. ꝛ tandez reſtituiſti ꝑcariū.dicit q̄ poſſeſſio tui tēpoꝛis accedit mihi. ¶ Ex facto. Manumiſi ſeruū retento eius peculio.hic manumiſſus rē peculiarē acceꝑit ꝛ tenuit aliquo tpe:nūc ma numittēs petit hāc rem ꝛ habuit.ꝛ ad eam prescribendā vult vti tpe quo iſte manumiſſus poſſederit an poſſit q̄rit. ꝛ dicit q̄ non. ¶ Si iuſſu iudicis. Egi publiciana vel vtilicaria vel alia pſonali ad fundum contra bone fidei poſſeſſoꝛem:ꝛ mihi eſt tradit⁹.dr̄ q̄ poſſuz vti acceſſione temporis quo ille poſſe dit. Secundo dicit. legatarius cui eſt tradita res legata a bo ne fidei poſſeſſoꝛe poteſt vti in prescribenda re acceſſione tem poꝛis quo teſtatoꝛ ꝛ eius heres poſſedit. Item donatariꝰ po teſt vti acceſſione temporis quo donans poſſedit. Tandez di cit.acceſſio temporis auctoꝛis non prodeſt niſi poſſidenti.itez vitioſa poſſeſſio auctoꝛis vt q̄ furtiua vel clandeſtina non ꝓ deſt poſſidenti mala fide.ſed bona fide poſſidenti ſic.

s Si ſeruus. Seruus vel filius tuus vendidit mihi rē bo na fide poſſeſſam te ſciente ꝛ volente. vel rē peculiarem cuiꝰ adminiſtratiōez liberā habebat.dicitur q̄ vti poſſum ac ceſſione temporis quo penes te fuit.idem ſi tutoꝛ vendidit rē quam bona fide pupillus poſſidebat. nam datur mihi acceſ ſio temporis quo pupillus poſſedit.

r Em que. Rei ſurrepte amittimus poſ. idem eſt ſi vi rapta ſit. Secundo dicit.is qui in poteſtate noſtra eſt ſur ripiendo nobis rem eius rei non amittimus poſſeſ.dōec apō ipſum ſtet.ꝛ hec eſt ratio:quia nec ipſum deſinimus poſſidere licet fugiat. nam ſi aliarum rerum furtum committendo non amittimus poſ,multo ergo magis,nec ipſius ſerui,

Quod vxor viro. Rem suam donauit vir vxori dicitur q̄ pro predone dicitur possidere hec vxor. idem ecōtra vt sic non possit hanc rem vsucapere.

s Q quis vi. Deiectus per viz de posse. fundi. perinde habetur ac si possideret cum habeat interdic vnde vi. ad recuperandā posse. z de hoc dic vt in glo'. Secundo assignat differentiam inter dominium z posse. dicens dominium solo animo non amittitur sed possessio sic. hinc est q̄ si tradam tibi posse. fundi hoc acto vt postea mihi reddas: amitto pos.

q Quod meo. Rem quā possideo meo nomine possuz alieno nomine possidere. vt si in animo meo constituam me possidere hanc rem pro titio. nec dico: b̄ casu mutare causaz posse. cuz desinam possidere. z ille dicatur possidere cuius nomine possideo. Secundo dicit. per procuratorē meum potest acquiri posse. mihi qō est quando habet animum mihi querēdi. vel saltim tradens habuit. Tertio dicit. volens tradere rez furioso: ei tradidi credēs q̄ esset tūc sane mētis: cum non esset dicitur q̄ amitto posse. huius rei: licet ille eam non acquirat. ¶ Si vēditorem. Venditor tigni vel equi vel similis rei posuit tignum vel equum in domo mea me hoc iubēte. dicitur q̄ acquiro posse. licet non tangam manibus. idem si venditor fundi demonstret eum mihi cum simus ī aliqua domo alta vl turri z tradere se dicat ita a longe posse. nam z hoc casu pos. quero per visum perinde ac si pedibus intrassem. ¶ Si dum in alia. Cum essem in fundo aliquis intrauit clam in possessionem huius fundi. z stabat in angulo forte fundi. dicitur q̄ adhuc retineo possessionem fundi. licet de facili exissem fundum si hoc sciuissem. Secundo dicit. quidā exercitus ingressus est agrū meum cum magna vi. eam partem fundi desino possidere quā exercitus intrauit.

q Cli in bona fide. Fundum bona fide emi a non domino. eundem fundum conduxi a vero domino. dicitur q̄ desino possidere. ¶ Quod scriptum. Si possideo rem tanq̄ emptam. tandem dico me velle possidere tanq̄ donatam: nō audio: z sic non possum mutare causaz possessionis. secus autem est si desij eam rem possidere: tandem mihi donata est. nā nunc bene possum possidere titulo pro donato.

s Q quis. Cōmodaui tibi librum. postea istum librū vēdidi cuidam: interdixi vt redderes libruz ei cui vendideram. tu nō vis tradere. si sine iusta causa dicas te nolle tradere. amitto possessionem libri si ex causa iusta nolis tradere: vt puta si non compleueras id opus ad qō tibi commodaueraz vt nondū auscultaueras libruz. tunc propter hoc non amitto possessionem libri.

l Interdum. Aliquando euenit: q̄ nō habeo possessionez rei. z tñ eam trado alij vt si titius possidebat rē. t. p herede qz successerat nō dño idē titius accepit eandē rē precario ab herede veri dñi. nā iste verus heres tradit posse. isti titio: z tamen eam non habebat. ¶ Nō ex naufragio. Res p naufragium amissa non potest vsucapi ab eo qui eā inuenit cum nō sit habita p derelicto. idē in rebus iactis de naui tpe tempestatis. ¶ Qui alienā. Rem quādam habebam a nō dño precario. istā rem dño cōduxi. dī q̄ dñs dī āmodo presidere. z hunc casum habes in glo. vel aliter vt in glo.

n On videt. Deieci titium de pos. agri sui: z incepi possidere. dī q̄ nō video: acquisisse posse. cum non debeat remanere penes me.

c Cum bīdes. Adita hereditate oīa iura trāseūt ad heredē: excepta pos. q̄ nō transit nisi eā apprehendat. ¶ In his qui. Captus ab hostib⁹ retinet oīa sua iura excepta pos. corporali rerū suarū. nā illā nō retinet cū eniz ipse ab alio possideatur. aliquid possidere non pōt. ¶ Itē quero. Liberū hominē ligatum teneo. dicitur q̄ nec eum possideo nec res eius.

q Quod seru⁹. Si seruus deiiciat aliquez de fundo p vim z incipiat possidere: z hoc faciat dño ignorāte vl̄ inuito dī q̄ hec possessio nō acquiritur dño. z hoc siue acquirebat ex cā peculiari. vt quia emerat rē de pecunia peculiari: tandē intrauit posse. eius rei sua auctoritate: siue non ex causa peculiari. vt quia intrauit in posse. alicuius rei.

s Q id qō. Pecuniam meā posui in fundo meo: vel in alio loco sub terra. nūc nō recordor vbi eaz posui. dī q̄ amitto posse. Secūdo dicit p colonū. Item per inquilinuz z p fuū retineo pos. et si moriant vel furiosi fiant. idē si eā rē alij locent. Tertio dicit posse. fundi quā retineo animo nō amitto licet alius fundum ingrediatur nisi me repellat vel suspicer me posse repelli. z ita de fundo vado.

l Locus certus. Certam partē fundi pro diuiso possidere possum sed incertam partē non possum possidere nec tradi nec vsucapi potest.

s Q is. Aliquis habebat ciuslem pos. alicuius fundi licet efficiatur furiosus: tamen retinet eam pos.

s Q aliquā. Dic casuz vt in glo. que icipit ratione pos. ꝛc. ibi distingue ergo ex predictis ꝛc.

p Possessionē. Possessionē naturalē potest pupill⁹ amittere. puta si fundum desinat possidere etiaz sine tutoris auctoritate. ciuilem autē non

q Cli vniuersas. Primo dicit. si possideo domum singulas ei⁹ ptes nō video: possidere. idē in naui z ī armario. ¶ Possessionem. Nunc dicit qualiter amittitur possessio tā rei immobilis q̄ mobilis. z leuis est littera. ¶ Nō p colonuz Possidebā fundū p colonum meuz. heres meus non dicitur habere possessionem illius fundi. nisi eaz apprehendat corporaliter. idem si colonus apprehendat posse. fundi: nomine heredis mei. z heredi acquirit̄ posse. z etiam vsucapere poterit. Postea dicit. comodaui tibi rem: vel locaui: vel deposui. z sic possessionem retineo p te. tu autez alij comodas vel locas vel apud alium deponis. dicitur q̄ adhuc retineo possessionem.

s Q colonus. Colonus me⁹ exiuit de fundo aīo reuertēdi ibi otinēti dī q̄ ēt interim pos. s. naturalē z ciuilē retineo per colonum. z sic no. q̄ p animuz coloni retineo pos. vtranq̄.

q Cāuis. Si locaui posse. fundi mei pupillo cōducenti sine tutoris auctoritate certa mercede. licet mihi non obligetur ad mercedem. tamē per eum retineo pos. fundi. ¶ Si conductor. Ego franciscus rem tibi locaui. tu eam vēdis z eādem conducis ab emptore. z tā mihi q̄ ei soluis mercedē. dicitur q̄ adhuc retineo possessionez p te. ¶ Infans. Infans tutore auctore pōt acquirere posse. pupillus autem ēt sine tutore. Itez infans sine tutore. in casu ēt querit pos. vt per seruum suū peculiari nomine apprehendentem posse. alicui⁹ rei.

f Endi venditor. Vendidi fundum tibi. postea mandaui titio vt te mitteret in posse. fundi non expectasti q̄ te mitteret in posse. sed tua auctoritate intrasti. dī q̄ nō iuste intrasti z es predo. Sēdo dicit. titi⁹ me mortuo cū id ignoret: te misit in pos. dī q̄ iuste incipis possidere. si autē titi⁹ misit te in pos. cū sciret me mortuū: aut cuz scires heredes id facere nolle tunc non iuste incipis possidere.

s Q me in vacuam. Si misisti me in pos. vacuā fundi corneliani. ego autē credebaz me missū in possessionē fundi semproniani. z sic erraui in corpore. dī q̄ nō acquiro pos. fundi corneliani nisi erraui tm̄ in noīe. qz certe rei mihi possessio acquiritur. sed q̄d si in noīe z in corpore: vt fuit in primo casu. nūquid tu qui misisti me in posse. saltez amittas possessionē. qō videtur qz animo solo potest quis deponere z mutare pos. q̄ dic vt in glo. si ergo videtur z in nostro casu. Item nunquid pos. fundi acquisiui in primo casu vbi interuenit error. z videtur q̄ sic. qz aīo solo acquiri potest pos. in casibus sic ergo videt̄ z hic. sz tamen respōdet q̄ errās non acquiret pos. nec tu amittis pos. Tertio dicit si tradas pos. fūdi corneliani procuratori meo recipiēti nomine meo: z ego errē: vt qz credebā tradi pos. fundi semproniani. at procurator nō erret. nūquid est mihi acq̄sita pos. z dī q̄ sic. nā cū ignoranti querat̄ p procuratorē: ergo z erranti. sed quid ecōtra. si procurator meus erauit ego nō. dicitur q̄ bene acquiritur mihi posse. Postea dicit q̄ p seruū acquirit̄ pos. ignoranti dño. Ultimo dicit. seru⁹ alienus siue possideat a me siue a nullo potest mihi acquirē pos. si no

míne meo eã adipíscatur.

e Xitus cõtrouersie. Si vterq; nr̃m cõtendat se insolidu3 possidere fundum ꝛ agat quilibet cõtra alíu3 interdicto vtí possidetis. dicitur ꝙ iudex habet videre quis eorum possi deat. ꝛ pronunciare illum debere esse in pos. ꝛ vict⁹ in pos. po terit intentare rei vendicationem.

q Si pignoris. Si emi fundũ a non domino ꝛ fuit mihi traditus: ꝛ sic cepi possidere: ꝛ eum fundũ obligaui titio ꝛ tradidi. dr̃ ꝙ adhuc dicor possidere ꝛ in vsucapione ꝓcedo idem est si eundẽ fundũ quẽ obligaui titio cõcessit mihi precario titius. nam adhuc procedo in vsucapione ꝛ reddit rationẽ nam cum plus iuris in pos. ꝛc.

n Et pignoris. Obligaui tibi fundũ vel domũ ꝛ tradidi tandẽ istũ fundũ vel domũ a te conduxi. ꝛ cõuenit vt ꝓ colono sim in isto agro. vel sim ꝓ inquilino in domo. dr̃ ꝙ re tines pos. per me.

q Si absenti. In quadam epistola scripsi seruo meo vt sit liber. dicitur ꝙ non erit liber ex tpe date epl̃e: sed extunc qñ hec epistola peruenit ad notitiam serui. ¶ Si quis. Tradi di tibi pos. fundi vt ita demu3 habeas eius pos. si hic fundus sit meus. dicit̃ ꝙ non video pos. tradere si appareat alienu3 esse fundũ ꝛ non meum. Scõo dicit. ꝙ pos. põt tradi sub con di. vt si nauis ex asia venerit: habeas pos. talis fundi. ¶ Si is qui. Dic casu3 vt in fine vltime glo. que incipit. quia ꝛc. ibi ideoq; dicas ꝛc.

i Interesse. Ego ꝛ tu contendebam⁹ de pos. cuiusdã liberi. tandẽ deposuim⁹ apud sequestrũ vt det ei qui vicerit. queri3 an pos. interim procedat ad vsucap. compiendam ꝛ sic ꝓsit victori. ꝛ distinguitur qua mente deposuerunt apud seq̃ strum vt vno casu prosit: altero non.

s Si de eo. Fundum quem possidebã tibi obligaui ꝛ tradidi. seruus tuus te de eo deiecit. dicitur ꝙ adhuc pos. fundi habere diceris. ¶ Si forte. Possidebã fundũ per colonum meum qui stabat in fundo. dicitur ꝙ licet ipse moriat̃. vel decedat de eo fundo non animo deserendi pos. adhuc tamen retineo pos. per illum colonum. Secũdo dicit. si moriat̃ colon⁹ me⁹ ꝙ nõ amitto pos. nisi sim negligens in adipiscẽdo eam. Tertio dicit. ꝙ si colon⁹ meus discedat de fundo animo deserendi pos. amitto pos. Quarto reuertitur ad secundũ ca sum dicens. hoc ꝙ dixi ꝙ mortuo colono retineo pos. fundi in terim. hoc est verũ nisi alius extraneus possidere incipiat. nam tunc amitto pos.. ¶ Seruum tuũ. Emi seruum tuũ a nõ dño credens eum dominu3 ꝛ traditus est mihi ꝛ sic incepi possidere. tandem incepi scire tuum: ꝛ sic eũ celaui ne peteres. dr̃ ꝙ ꝓpter lr̃ nõ video eũ possidere clam. vñ bñ ꝓcedo in vsucap. se cũdo dicit ecõtra. vt si a prin. cepi possidere clam. postea desi clam possidere. nam inspicit̃ principiũ. ¶ Si seruũ. Seruum meum possessum a quodã qui emerat bona fide ab eo abstuli clam. queritur an videar possidere clam. dr̃ ꝙ non. ꝛ reddit ra tionem. nam sicut cõductio nec precarij rogatio nõ potest esse sue rei. sic nec clandestina pos.

q Si iure. Si aliquis scholaris vel aliquis me⁹ amicus vineã meã intret cã cõedendi ũ vuis: vel causa ibi sola ciandi. nõ acq̃rit per hoc pos. vinee: q; nõ eo animo intrauit

c Communis. Plures habem⁹ seruũ comunẽ si vn⁹ nr̃m seruũ possideat nomine aliorum: ab oibus dicitur hic seruus possideri. Secũdo dicit. ꝓcurator meus emit rẽ meo nomine. ꝛ ei est tradita. dicitur ꝙ statim est mihi quesita pos. illius rei. si aũt gestor negocioꝝ meoꝝ emit meo nomine: ꝛ ei est tradita: nõ acquiritur pos. nisi habeã ratam illam emptionem.

s Si quis. Emi fundum a non domino quãdam particulã eius scio alienaꝫ ꝛ certã puta a fossato. s. illã partez non ꝓscribã: aliã sic. sed q̃d si incertã scio alienam. puta duo iugera scio eẽ aliẽa in quodã angulo fundi. sꝫ nescio vsq; q̃ durẽt. dr̃ ꝙ reliquã ptẽ prescribaꝫ. Ultimo dicit. emi fundum cuius vsumfru. scio alienum: non impedit quin prescribam fundum. idem si sciam eũ obligatum.

p Egregie. Cum vellem ire ad sanctum iacobum vel alibi pecuniam sub terra condidi vt sic stet salua. nunc reuersus su3 ꝛ bene recordor in quo fundo eam posui. sed nõ recordor in q̃ parte fundi posui. dicitur ꝙ bene retineo possessum pecunie eo ipso ꝙ eam non video. iam diceres me amittere possessum seruorum meorum quando eos non video ꝙ esset absurdu3. nec est vis si pecuniam posui in meo fundo siue in alieno. ¶ Quesitum Si ex causa peculiari seruus querat possessum. acquirit mihi ea3 etiam ignoranti. ꝛ redditur ratio. Secundo dicit. si ex causa non peculiari. tunc oportet interuenire scientiã domini ꝛ cor porale possessum. serui. his premissis vult dicere ꝙ refert: teneam possessum. fundi per me an per alium. nam aliter amittitur vno ca su q̃ altero. nam quando possideo meo corpore: nõ amitto ni si animũ habeã desinendi possidere: ꝛ desinaz illam aũt quã tenebam per seruum non amitto nisi alius ingrediatur. nam tunc etiam ignorans amitto. hinc est ꝙ saltũ ibernum vel estiuum dicor possidere. licz ibi nullus sit. nec eius amittõ possessum. licet alius ingrediatur nisi habeam animum desinendi possidere. ꝛ hoc dicit h. §. cũ. l. se. ꝛ se.

s Item. Deposui apud te librum vel comodaui. tu consti tuisti animo tuo retinere librum ꝛ non reddere. dicitur ꝙ amitto possessum. ꝛ reddit rationem ponendo nouum casum. me rito in superiori casu amitto possessum. rei mobilis. nam rerum mobilium neglecta atq; amissa custodia facit nos amittere pos. eaz. lz nemo inuaserit possessum. earũ. secus est in homine. i. seruo. nam licet nesciam vbi sit seruus meus. nemo tamen alius eum possidere cepit retineo possessum. quare sit speciale i seruo. reddit rationem. in alijs autem rebus mobilibus statim cum nescio vbi sint amittõ possessum.

p Media. Quidã donauerat predia cuꝫ seruis: mihi vn⁹ seruorum donatorum peruenit ad me ꝛ eum misi vt intret possessum. fundorum mihi donatorum ꝛ seruorum ibidem existentium. dicitur ꝙ per istum acquiro pos. predictarum rerum.

p Possessio. Per seruum in quo habeo vsumfru. acquiritur mihi possessum. si ex re mea vel ex opera sua querat. Secũdo dicit. seruus ꝛ filius dicuntur res peculiares tenere non possidere: cum possessio non tantum sit corporis: sed etiam iuris. Tertio dicit. si procurator emat rem meo nomine ꝛ ei sit tradita: acquiritur mihi possessio etiam ignoranti. non autem vsucapiam: nisi sciam eam rem emptam meo nomine. Item non habeo regressum de euictione contra venditorem rei: nisi procurator meus eam mihi cedat ad quã cedendam compelletur acti. mandati.

p Et eum. Credo quendam esse meum filium. dicitur ꝙ p eum neq; possessio neq; dominium mihi queritur etiam ex re mea. Secũdo dicit. per seruum meum existentem in fuga potest possessio nobis queri nisi ab alio possideatur ꝛ nisi stet in possessione libertatis.

q Carũdam. Ñeq; acquiro possessum. solo animo. vt si aceruum lignorũ emi. vel vegetẽ plenã vino cum toto vino ꝛ iubeas ꝙ tollã. Et ego apposui custodem qui interim donec tolli facerẽ custodiret nã pos. solo aio acquisiui.

p Permiscere. Possessio ꝛ vsufruct⁹ nõ sunt idez. immo diuersa. Itẽ pos. ꝛ proprietas nõ sunt idẽ: imo diuersa. nã alius põt habere pos. fundi ꝛ alius vsumfru. ¶ Cum qui. Si phibeo te in tuo edificare video: te phibere possidere. vnõ potes agere otra me interdicto vti possidetis. ꝛ hũc casu3 habes. j. vti possi. l. si duo. §. i. ¶ Species. Si iudex mittit me in pos. fundi aduersarij mei: eo q; se non defendit: debet me etiã defendere in ea possessum.

a Diuersus. Si tu possides fundũ vi a titio ñ nocebit tibi quin obtineas in interdicto vti possidetis contra alium vt ꝛ hunc casu3 habes. j. vti possidetis. l. i. in fi.

¶ De vsucapionibus ꝛ vsurpationib⁹. Rubrica.

b Vult dicere rationez quare vsucapio sit introducta et est ratio ne dominia rerum sint incerta. i. in dubio.

v Surpatio. Nunc dicit quid sit vsurpatio. ⁊ est interruptio vsucapionis, licet aliam possit habere significationem frequens vsus. ⁊ in hac significatione ponūt dictatores.

v Sucapio. Nunc dicit quid sit vsucapio.

s Equitur. Nunc vult dicere de vsucapione hoc modo. Primo quis possit vsucape. Secūdo quas res. Tertio quanto tempore. ⁊ per ordinem dicit. ⁊ primo quis possit vsucapere, potest pater famil. Item filius famil, maxime miles quod expone vt in glo. Item pupillus si tutore auctore cepit possidere. Idem si sine tutore si capax sit doli; ⁊ sic habeat animum possidendi. Item furiosus vsucapit, si ante furorem cepit possidere. ⁊ ex causa ex qua vsucapio sequatur vt pro emptore ⁊ simili. seruus autem non potest possidere pro herede; ⁊ sic nec vsucapere. ⁊ sic vidimus de primo membro, nunc autem de secundo videduz est, s. que res possint vsucapi. ⁊ quidē si defunct⁹ possidebat bona fide ptū ancille vel fructū agri, vel fetuz pecoz; ⁊ sic vsucapiebat ⁊ interiz decessit poterit vsucapere predicta heres eius. Itē res furtiua nō potest vsucapi nisi reuertat̄ res in ptāte eius cui surrepta est. ⁊ h̄ dicit lex xii tabularum. Hec aūt vltima verba nisi reuertat̄ ꝛc. indiget expositōne. ⁊ exponam⁹ ea hoc mō q̄ in dñi ptātem debēt reuerti. hinc est q̄ si res mea subrepta est creditori vel cōmodatario nō poterit vsucapi: nisi reuertat̄ in ptātem mei dñi. si aūt res peculiaris seruo subrepta est, si quidē me ignoraūte: tūc sufficit reuerti penes seruū etiā me ignoraūte vt sic a modo possit vsucapi. si aūt sciui eā subreptā tūc me scire oz eā reuersaz penes seruū: ad h̄ vt possit a mō vsucapi. sz qō dixi q̄ sufficiat eā reuersā penes fuū in p̄ casu vt sic desinat esse furtiua est verū q̄n volui illā rē eē in peculio serui. si aūt nolui eē i pec. fui tūc debeo scire eā reuersam penes seruū vt sic desinat eē viciosa. q̄d aūt si seru⁹ me⁹ rē meā subripuit ⁊ eandē postea in pristinū statū reponit an desinat eē furtiua. ⁊ certe si sciui eā subreptā tūc scire debeo eā reuersam. tūc sufficit eā reuersam ēt me ignoraūte, postea dicit seruus meus subripuit rez meam ⁊ eā retinet in peculio, dī q̄ nō desinit eē viciosa nisi reuertat̄ in statum antiquū siue sciebā furtū factū siue sciebā rem eē in peculio ei illaz rē habere cōsensi. Itē labeo. Depositari⁹ rē depositā vendidit ad lucrandi ⁊ sic effecta est furtiua. tādē redemit ⁊ i statu antiq̄ posuit dī q̄ desinit esse viciosa siue me sciente siue me ignoraūte h̄ fecit. Si pupilli. Res pupilli subiecta ē sufficit si reuertat̄ tutore sciēte i domū pupilli. it̄ si res furiosi surrepta sit sufficit eā redisse sciēte curatore. Tūc i ptātē. Q̄d dictū est desinere eē furtiuā reuertat̄ in ptātez dñi. intelligim⁹ ita eā reuersam vt nō possit ab eo auelli. ⁊ q̄ tanq̄ sua res reuertat̄. q̄d enim si dñs ignoraūt eē suā eā emit ⁊ est sibi tradita nō dicitur eē reuersa. sz quid si dñs rē suā sibi subreptā vēdicauit: ⁊ litis extimat̄ accepit. certe desinit eē furtiua. idē si volūtate dñi alij sit tradita res furtiua. Heres. Ancilla furtiua cōcepit ⁊ pepit penes heredē furis. querit̄ an heres hunc partū possit vsucapere ⁊ dī q̄ non. De illo querit. Seru⁹ meus ancillā subripuit alicui ⁊ eā mihi dat ad hoc vt eā manumittam ⁊ manumisi. queritur si hec ancilla cōcipiat ⁊ pariat an partum possum vsucapere. ⁊ dī q̄ nō q⁊ h̄ possed. quā seruus viciose cepit mihi dño noceret. idē est si aliquis extrane⁹ ancillā quā subripuit alicui dat mihi vt seruū meū manumittā. nā partum huiⁿ ancille apud me cōceptuz ⁊ editū nō vsucapiā. idē est si aliqs talē ancillā mihi dedit ex cā pmutationis ⁊ in solu. vel ex causa donat. nā partū eius nō p̄sucapiā. ⁊ hec oīa sunt vera si ante q̄ pariat subaudi ⁊ cōcipiat. scui eā alienā: ⁊ idē in emptore si aūt ignorē alienā possum vsucapere partū eius ⁊ in vicio vsucapionis inspicit̄ sciētia mea vel ignoraūtia. Lana ouiū Oues meas subripuisti ⁊ eas vēdidisti. querit̄ an lana ex ouibus detōsa possit vsucapi. distinguit̄. nā si detōsa sit apud furem: a mō nō pōt vsucapi ēt a bonefidei emptore. si vero detonsa sit penes bonefidei possessorē secus est q̄ supra. nā tūc hec lana poterit vsucapi ab aliquo possessore alio q̄ ēptore emptor vero nō dī vsucapere cū dñs sit eius. idem in agnis si eos consumpsit. vltimo dicit. pone q̄ ex lana furtiua facta fūt vestimēta a male fidei possessore. dī q̄ vestimēta sunt furtiua vt sic nō possint vsucapi. Si rē pignori Rē meā tibi obligaui ⁊ tradidi tandē eā tibi subripui ⁊ eā ticio vēdidi. alius tamē ei tradidit nō ego. querit̄ an eā possit vsucapere. ⁊ dī q̄ sic. nec dī h̄ res furtiua. licet ego furti teneat. Si tu vi. Deiecisti me de possessione fundi mei. nec eā possed. apprehēdisti alius tū apprehēdit. queritur an apprehendēs possit eā prescribere ⁊ dī q̄ sic nō enim dī vi possessā, si aūt possessio esiz vi possessa non posset prescribi ⁊ si male fidei possessor deiectus inde sit nā dicēs inde fit. nā dicens apprehendēs possed. non poterit eā prescribere. idē si aliquis expulit male fidei possessorē possidentē titulo p̄ herede nā hic expellēs nō poterit eā prescribere. idē si aliquis expulit bone fidei possessorē fundi alieni scieus alienū. ⁊ cepit possidere nam nō prescribit. Ultimo dicit. dñs fundi sui deiecit possessorē fundi sui dī q̄ hec possessio dī viciosa. cū teneat̄ dñs deiciens eam reddere per interdictū vnde vi. Si viā. Habebā viā p̄ fundū tuū expulisti me ita q̄ nō iui per illā viā longo tpe. dī q̄ si vtēdo illa via p̄ lōgū tp̄s amitto eā. nec videns possidere vi. cū ius incorporale nō possit possideri. Scdo dicit vacuā pos. a nemine possessaz nec aio nec corpe apprehēdi. tandē veniente dñm adhūc fundū prohibui eū intrare. dī q̄ non video⁹ possidere. Tertio dicit libertas seruitutis pōt prescribi. seruitus aūt non ⁊ hoc p̄hibuit lex vocomia. nisi habeat ppetuā causaz vel quasi post ea dat exēplum de primo. vt si oz dom⁹ mea seruit. tue domui altius nō tollēdi ⁊ eā altius eleuaui; ⁊ sic altā teneo longo tē poze. nam prescribo libertatem.

n Aturaliter. Si possideas rē alienā bona fidē in qua rē habebat titius hypotecariā: vel aliquod aliō ius vsucapiebas illam rē aduersus omnes qui habebāt ius in dicta re, ⁊ anteq̄ cōpleres vsucapionē deiectus fuisti p̄ vim de posfundi dicitur q̄ interrumpitur pos. ⁊ vsucapio aduersus omnes. nec refert quis te deiecerit.

i Vsucapionibus. Cum in vsucapione trienniū sit statutū nunc dicit q̄ sufficit tangi vltimaz diem triēnij vt sic dicat tu vsucapio. ⁊ hoc dicit hec. l. cū se.

l Abeo. Si seruus peculiariter acquisiuit rem a non domino vsucapiam interim per eum illam rē etiam si ignorauī hoc. dum tamen sit res quā per me possem vsucapere. nō furtiua vel sz p̄sona qō p̄ me possez vsuca. de. ⁊ h̄ dic vt in glo.

v Sucapionem. Res corporales dicuntur posse vsucapi. exceptis rebus sacris sanctis: publicis; ⁊ similibus ⁊ liberis hominibus qui non possunt vsucapi.

s Jaliena res. Si rem alienā emi a non domino, ad vsucapiendum debeo habere bonam fidem duobus tēporibus. s. tēpore cōtractus. Item tēpore traditionis. Secūdo dicit. seruitus per se nō potest prescribi. subaudi nisi haberet perpetuam causam vel quasi. vt seruitus aqueductus vel stillicidij. si autem prescribam fundum vel domū cui debetur seruitus video⁹ prescripsisse ⁊ seruitutes eis debitas. Sceuola. Glacca furtiua cōcepit apud furem vel furis heredem ⁊ peperit apud furis heredem. ⁊ hic vitulus venditus est an ēptor bonc fidei vsucapiat. queritur ⁊ dicit marcellus q̄ non sicut nec partus ancille furtiue. sed sceuola dicit q̄ potest emptor vsucapere vitulum sicut ⁊ partum ancille furtiue. sic enim esset pars non posset vsucapi etiam si apud bone fidei possessorem peperit quod est falsum.

n Ecꝫ. Seruus captus ab hostib⁹ non dicitur aliquid possidere nec dominus captus per eum.

s Jab eo. Emi a prodigo cui interdictum erat bonis ⁊ h̄ sciebam dicitur q̄ non possum vsucapere rem emptam.

p Jgnori. Creditor non potest vsucapere pignus cuz sciens alienam rem possidebat. Secūdo dicit. emi a furioso credens eum esse sane mentis. dicitur q̄ possim vsucapere. Tertio dicit. mandaui tibi vt emeres mihi fundum. tu emisti hoc. immo vt pro tuo teneas. dicitur q̄ vsucapies siue prescribes cum videaris possidere pro tuo, nec hoc mihi nocet, cum tenearis mihi mandati acti.

i Dtps. Illud tẽp⁹ quo possedit vẽditor ꝓdest emptori ad prescrip.cõplendã quo tenuit vẽditor anteq̃ vẽderet nõ illud quo tenuit postq̃ vẽdidit ⁊ tradidit:si ex aliqua cã possidẽ cepit.Scõo dicit.testator legauit rẽ alienã quã bona fide possidebat.dr̃ q̃ tps quo possedit testator hanc rẽ ꝓdest legatario ad cõplendã vsucap.sicut ꝓdesset heredi si nõ esset h̄ res legata.

s Jis qui. Si possidebã fũdũ quẽ emerã a nõ dño bona fide.⁊ añq̃ cõpleã vsucapionẽ capt⁹ sim ab hostib⁹.dr̃ q̃ siue ibi decedã siue reuertar interrũpitur interiz vsucapio.nec tps qõ steti i captiuitate ꝓcedit ad vsucap.cõplendã. Scõo dicit seru⁹ meus emit rẽ a nõ dño ex cã peculiari.interiz captus suz ab hostib⁹.an interim currat tẽpus ad vsucap.cõplendã.q̃rẽ ⁊ distinguẽ.nã aut reuertor ab hostib⁹.⁊ tũc tps mediuz prodesit ad vsucap.cõplendam. aut nõ reuertor. ⁊ tũc nõ ꝓdesit marcellus añt dicebat hoc scõo casu ꝓdesse fictione legis cornelie.sed male dicit.nã sicut id qõ possidebaz si capt⁹ sum ab hostibus ante cõpletã vsucap.⁊ ibi decedã nõ cõplet interim vsucapio nec currit tps.idẽ si seru⁹ me⁹ nõ ex cã peculiari emit rẽ a nõ dño ⁊ possidet interim donec suz capt⁹ ⁊ ibi decedã.nõ currit vsucapio. naz licet alijs hereditas locũ psone sustineat i h̄ tñ casus sec⁹ ẽ. ¶ Si seru⁹. Seruũ meũ possidebas.is a te fugit.dr̃ q̃ video eũ possidere. nisi ꝓ libero.i. tanq̃ liber stet ⁊ parat⁹ sit de libertate litigare nõ eũ possidere. ¶ Si q̃s bona fide. Bona fide rẽ alienã possidebã ⁊ ante cõpletã vsuca. eã desij possidere ⁊ nũc cognosco eã alienam. ⁊ recupero pos. eiusdẽ rei.queritur an vsucapiã istã rẽ ⁊ dr̃ q̃ nõ:cũ h̄ initium scõe pos.sit vicios̃um. ¶ Si ex testamẽto. Si ex stipulatu vel ex testamento res mihi debita a non domino traditur eaz vsucapere possum.

s Erui. Obligaui tibi seruũ.⁊ tradidi dicor adhuc possidere quo ad cplendã vsucap.nõ quo ad alia hinc est q̃ ipse creditor dr̃ possidere ⁊ ipe conuenitur ac ad exhibendum non debitor.

s Jper errorẽ. Credẽs q̃sdã fundos esse cõmunes.s. meos ⁊ tuos:cũ essent alieni:egi tecũ cõi diuidundo ⁊ mihi adiudicati sunt.qz forte nõ poterant cõmode diuidi.dicitur q̃ eos possum prescribere.

q Clauis. Res fisci vsucapi non põt ⁊ intelligas spacio triũ annoz vel.x. vel.xx.sed qui emit rẽ a nõ dño ex bonis vacantib⁹ q̃ nõdum fisco denũciata sunt vsucapere poterit cum hec res nondum fisci dicatur.

s Jhominẽ. Emi a te seruũ hoc acto vt si mihi displiceat sit inemptus:⁊ traditus est mihi eũ possedi aliquo tpe.postea displicuit mihi ⁊ reddidi tibi eũ.dicit̃ q̃ tẽpus quo eum posse diꝫ prodesit tibi ad complendam vsucap. sicut ⁊ si reddidissez tibi per redibitoriam.

p Obsessio. Tempus quo tenuit defunctus ita demum ꝓdest heredi ad complendam vsucap.si medio tempore nullus possedit rem.

e Ja quo. Si possidebã rẽ tuã titulo ꝓ herede:⁊ eã vsucapiebã.⁊ anteq̃ cõpleã vsucap. locaui tibi eã rem:.vel eam vendidi.dr̃ q̃ non tenet locatio.cũ rez suã quis nõ possit cõducere. Jtẽ nec vẽditio cũ rem suã emere quis nõ põt. sicergo ego desino possidere ⁊ vsucapio interrumpitur.

h Eres. Heres ⁊ hereditas licet sint diuersa noia tñ psonã defuncti repꝛesentant vt vsucapiat vterq̃ qõ defunctus cepit vsucapere.

e Cm qui. Qui possidet domũ nõ dr̃ singulas dom⁹ res possidere: sed tñ ipsam domum. nã si diceres singulas res eum possidere:iã nõ diceret̃ possidere domuz. Jtẽ in alio tpe vsucaperet singulas res puta triẽnio: ⁊ alio totã domũ.s. decẽnio.vel.xx.an.licet aũt res singule nõ dicant̃ possideri: si tñ lignũ qõ erat in domo euictũ sit ab emptore domus ille emptor hz regressum de euic.cõtra vẽditorẽ.⁊ licet dixit possessorẽ domus nõ possidere singulas res verũ est extãte domo.sed si fuerit destructa bene possidebit singl'as res ⁊ vsucapiet eas triẽnio,nec ꝓputabit tẽpus quo possedit domũ, vt ficiã lignũ dicat̃ possedisse ⁊ tanq̃ imobile qõ est donec dũrat domus,⁊ tãq̃ mobile:qõ est destructa domo qõ esse non debet.

v Bi. Duo dicit,⁊ primo pone exẽplum.possideo rẽ furtiuam:nõ possum eã vsucapere ẽt si bonam fidem habeã. ¶ Interdũ. Euenit aliquãdo q̃ rẽ quã ñ potuit defunct⁹ vsucapere,vt qz sit furtiua vel si erat res fisci ⁊ nũc desijt esse eius vel desijt esse furtiua: vsucapitur ab herede.

s Jne possessione. Pone casum vt littera iacet.

n Cnq̃. Domũ sine dolo vsucapere non possum.

c Elsus. Si possideo rem alienã tanq̃ emptã ⁊ in veritate non emerã vel tanq̃ donatã an vsucapiã. queri ⁊ q̃dã dicebãt q̃ sic.tñ falsum est.oportet enim q̃ emerim ad h̄ vt vsucapiã. nã neq̃ põt quis possidere ⁊ vsucapere titulo ꝓ donato.vel legato vel ꝓ dote si nulla dos iteruenerit.idẽ ⁊ si possideã rẽ quasi soluissem litis extimak. nã nõ vsucapio nisi vere soluissem eius extimationem.

s Jseruo. Seruo furiosi ⁊ infantis tradita est res a non dño ex cã peculiari.dr̃ q̃ ꝓ eũ vsucapit infans vel furiosus.

c Cm solus. Lewis est.⁊ dic vt in glosis. sz qz scholaris rudis forte dubitaret etiã i planis glosis.ideo sic pone casuz in terminis.ego solus erã titio heres:⁊ totam hereditatẽ possidebam cũ te crederem coheredẽ tradidi tibi dimidiam rerũ.queritur an eã vsucapias.rñ.q̃ nõ.nã titulo ꝓ herede nõ qz non fuit tibi cõtinua possessio a testatore qõ est opus. imo ego in medio possedi.nec alio titulo nisi ex cã transac.dedissez tibi,⁊ sunt hec vera:siue sciebas te coheredem siue non.

r Erum mixtura. Sepe cõtingit:q̃ inchoata vsucap.alicuius rei res illa alij iungit̃ vt fiat pars alteri⁹. vñ queritur an definat possideri ⁊ vsucapi.ad qõ rñdz a remotis.dicẽdo q̃ tria sunt genera rerũ.vnũ qõ ẽ idiuiduũ:vt homo.tignũ ⁊ similia.aliud qõ cõstat ex plurib⁹ inter se coherentib⁹.vt domus.nauis.⁊ similia.aliõ qõ ex distãtibus cõstat vt populus grex. De primo nõ est questio si durat.nam bene vsucapitur. De secũdo ponit exemplum si cepi vsucapere columnã.tandẽ posui eam in aliquo edificio.dr̃ q̃ aut restabant decẽ dies vel minus ad vsucap. complendã:⁊ tunc cõplebitur.aut plures:⁊ tẽ desino vsucape.sec⁹ ãt ẽ i gẽma quã possidebã ⁊ vsucapiebã.nam licet eã ponã in anulo adhuc possessio ei⁹ ⁊ vsucapio ꝓcedit.idem de anulo. Tertio ponit exemplum. nã si gregem alienum emã a non dño vsucapiam eum.nec sic vsucapit̃ grex vel singule res.nã re singula vsucapta: amplius ea ab eodem vsucapi nõ põt.secus in grege.nam licet vsuceperim gregem. ⁊ postea adijtiam aliã ouem:remanet idẽ grex.ea tñ ouis vsucapitur:nisi sit furtiua.nã eã vsucapiã totã.expone vt in glo.

n Cnq̃. Ponit regulã.secũdo dicit exemplu: ⁊ est regula q̃ in vsucapionibus iuris error nõ prodest possessori exẽplũ ẽ q̃ si emo a pupillo i initio absq̃ auctore tutore p errorẽ ⁊ tradidit mihi rẽ licet postea ex interuallo interueniat auctoritas tutoris non tamẽ vsucapio. ¶ In vsucapionibus. In vsucap.rerũ mobiliũ cõmuniũ tps erigit̃. ¶ Seru⁹. Seruus stãs tanq̃ liber nihil potest possidere sibi.nec dñs per eũ possidet.si autẽ nomine alicui⁹ acquirat rẽ q̃rit̃ possessi.ei cuius nomine quesiuit ¶ Si seruus. Si seruus meus vel filius quesiuit peculiari nomine aliquã rẽ:sicut acquiritur mihi possessio ⁊ etiã vsucapio ignorãs,ita eãdem pos. teneo ⁊ in vsucap. ꝓcedo etiam si furere incipiat.idem est in colono ⁊ in inquilino. ¶ Si vi aut clam. Possideo fundũ vi aut clam aut precario nunc efficior furiosus.adhuc eodẽ modo dico: possidere sicut ⁊ curator furiosi põt experiri interdicto vti possidetis ꝓ pos. quã ante furorem acquisiuit furiosus per se vel quam acquisiuit post furorẽ per aliũ. ¶ Clacuũ. Defunct⁹ cepit vsucapere rẽ.decessit.dr̃ q̃ tẽpus qõ trãsiuit post mortẽ defuncti ⁊ ante aditã hereditatẽ.vel qõ trãsiuit post aditã heredi.⁊ ante cõ prehẽsam pos.huius rei ꝓdest heredi ad cõplendam vsucap. ¶ Si defunctus. Defunctus vsucapiebat rẽ titulo ꝓ empto re heres eius credidit defunctum possedisse ex cã donationis illam rẽ.dr̃ q̃ nõ impeditur propter hoc vsucapio. ¶ Si fur. Fur rez furtiuaz a dño emit ⁊ habuit eã pro derelicta, dicitur

qđ definit esse furtiua: ⁊ possidet ea amodo ꝑ sũo. Secũdo dicit possessor nõ credit sibi licere ꝑ leges vsucapere rẽ quã possidet, vt q̃ iudeus nõ credit sibi licere ꝑ leges vsucape rẽ quã possidet, puta seruũ iudaicũ quẽ possidebat, dr̃ q̃ hic error iuris nocet ei in vsucap. facienda. Tertio dicit, incertã partem fundi nemo potest possidere: ⁊ ponit exemplum.

n ¶ On solũ. Si quis emit ancillam furtiuã bona fide siue alio iusto titulo cepit eaz habere ⁊ hec ancilla concepit: ⁊ peperit apud bone fidei possessorẽ possessor vsucapiet ptuz eius. ¶ Quod vulgo, Emi fundũ a nõ dño sciens ⁊ sic non possum vsucapere ꝓpter malã fidẽ, nũc volo mutare qualitatem possidendi volens possidere istũ eũdez fundũ titulo ꝑ herede vel simili: ⁊ fic vsucape, queritr̃ an possum. ⁊ dr̃ q̃ si nulla causa interueniat nõ possum mutare, ⁊ si aliqua cã extrinseca interueniat possum mutare, vt si istum eũdem fundũ emi a vo dño vel ab eo quẽ credebã dñm, vel si a dño sim heres institutus vel bonoz pos. ei⁹ accepi, incipiã ꝑ herede possidere. Itẽ si credã me hr̃dez institutũ a dño ⁊ habeã iustã cãm b̃ credẽdi in his eniz casib⁹ vel efficioz dñs vel vsucapiaz. Vltimo dicit de colono fundi qui nõ, põt sibi causam pos. mutare, nulla extrinsecus accedẽte cã cum nec posse. aliquã dicat colon⁹ habere, si autem causa extrinsecus interueniat tunc incipiet possidere, veluti si mortuo dño fundi: emat istũ funduz ab eo qui extimat se heredẽ dñi: vel bonoz possessorẽ, hoc eniz casu incipiet colon⁹ possidere ꝓ emptore. ¶ Si dñs. Existẽs i fundo meo vidi homines armatos, timẽs ne venirẽt ad me fugi, nõ tamen venerũt ad fundũ, dr̃ q̃ pos. fundi amitto ⁊ qui bona fide incipiet possidere prescribet funduz. ¶ Si mihi. Dic primo in genere, secũdo in specie, si ꝓmiseras mihi fundum ⁊ cessisti mihi eius pos. ⁊ in solutuz accepi: cũ fundus iste nõ fuerit tuus: prescribã, vel aliter vt in glo. que incipit videt̃ ⁊c.

q ¶ Ui pignori. Rẽ quãdã vsucapiebã, eã tibi obligo, dr̃ q̃ adhuc ꝓcedo in vsucap. donec hec res stat penes creditorẽ, si aũt creditor alij tradat hãc rẽ ⁊ suo noĩe ãmodo iterrũpitur vsucapio: perinde ac si deposuissem hãc rẽ vel cõmodassem: ⁊ depositarius hanc rem alii traderet suo nomĩe, naz ⁊ hoc casu interpellabit̃ vsucapio mea: si autẽ hãc rez obligaui ⁊ non tradidi in vsucapiõe ꝓcedã, etiã si creditor hãc rem alij tradiderit cũ possessiõez nõ potuerit tradere: cũ eã non habebat. ¶ Si rem tuã. Possidebã rẽ tuã ⁊ bona fide: tandez obligaui eã tibi ignorãti tuã esse: an ꝓcedam in vsucap. q̃rit̃ ⁊ distinguit̃. nã aut tradidi tibi: ⁊ tunc nõ ꝓcedã: aut non tradidi. sz simpliciter obligaui ⁊ tũc ꝓcedo, ⁊ que sit rõ diuersitatis inter hos duos casus. dic vt in glo. ¶ Si rẽ pignori. Rẽ quã possidebã bona fide obligaui tibi ⁊ tradidi, postea seruus tuus subripuit eã tibi, dr̃ q̃ nõ interrũpitur vsucapio mea. idẽ ⁊ si seruus meus tibi eã subripuit ⁊ reddit rationẽ, idẽ si tu creditor cõcessisti mihi eam rẽ precario ⁊ seruus me⁹ eã a me subripuit, idẽ ⁊ si cõduxeram eam rem a te, idẽ si eam conduxi a te ⁊ eam tecuz habui precario simul.

s ¶ Seruus. Seruus tu⁹ nõ habens liberã peculij administrationẽ, vendidit mihi rẽ peculiarẽ ⁊ tradidit credẽs de tua volũtate hoc facere, ⁊ etiã ego emptor credebam, dr̃ q̃ istã rẽ possuz vsucape, vel potes alit̃ ponere casuz vt in glo.

s ¶ Homo. Titius fecit testamẽtũ: ⁊ in eo instituit me heredẽ ⁊ seio legauit vsumfr. serui. hic seru⁹ postea subripitur, queritur an possit vsucapi, si aliquis emat eũ a non dño. ⁊ distingue tria tempora, primuz ante apprehensam pos. serui ꝑ heredẽ vel fructuariuz. ⁊ ante satisdatio. a fructuario prestitaz ⁊ si hoc tẽpore surripiatur: nõ fit furtiuus: ⁊ vsucapi nõ poterit. Scõm tps est postq̃ fructuarius satisdedit ꝺ custodia rei ⁊ tũc si surripit̃ seruus efficitur furtiuus, nec poterit vsucapi, ⁊ dic de b̃ vt in glo. Tertium tẽpus est postq̃ fructuari⁹ apprehẽdit pos. serui naturalẽ ⁊ sic videt̃ habere ciuilẽ, ⁊ nũc si surripitur: efficitur furtiuus, ⁊ tam heres q̃ fructuari⁹ possunt agere furti, ⁊ sic seruus vsucapibilis non est.

p ¶ Otest. Aliquãdo euenit q̃ quis credit rem suã iusto error̃e duct⁹ ⁊ eã tanq̃ suã vendit vel donat cũ in veritate sit aliena, ⁊ sic bone fidei possessor eã vsucapiet, vt puta si heres rẽ defuncto cõmodatam vel depositã credẽs hereditariã eã vendit vel donat, vel si quis credẽs se heredẽ cũ nõ sit, hereditariã rem vendit, vel si q̃s habẽs vsumfr. ancille credit partum ei⁹ esse in fructu, ⁊ sic suũ esse credit, naz possessor vsucape poterit has res, nec dicit̃ fieri furtũ: cũ non sit affectus furãdi et hoc dicit hec lex cuz prin. se. ¶ Fundi quoq̃. Possum aliquando pos. fundi alieni acquirere fine vi, vt cum si dñs eam respuit vel decessit dñs absq̃ successore, vel si tradit eam dñs obliuioni ex lõga absentia, ⁊ hãc pos. ego intraui, nã acquiro eam, nõ tamen possuz vsucapere: cũ scio alienũ fundũ me possidere, tamẽ si alij tradã bona fide accipienti, ex cã venditiõis vel simili poterit ille cui trado vsucapere, nec dicitur b̃ fund⁹ furtiuus cũ loci siue fundi nõ possit fieri furtum, ⁊ hoc dicit b̃ §. cum. l. sequenti.

s ¶ Solum. Si solũ non potest vsucapi: vt quia vi possessum vel quia dotale nec dom⁹ ibi facta poterit vsucapi.

c ¶ Eptam. Vsucapio a defuncto cepta põt cõpleri ẽt ante aditã hereditatem, vt si heres intantũ tardauit adire.

s ¶ Rem. Res mihi surrepta est, tãdem peruenit heres ad procuratorem meum, nũquid desijt esse viciosa, queritur ⁊ dicitur q̃ non, nam licet alias ꝑ procuratorem mihi querat̃ possessio etiam ignoranti, tamen res mihi surrepta non videt̃ in meã potestatẽ venire: quo ad hoc vt definat esse viciosa, licz pueniat ad meũ ꝓcuratorẽ me ignorãte, ⁊ reddit de hoc rõez

c ¶ Um vir. Si vir fundũ dotalem vẽdidit non valet vẽditio: sed si mulier ỡcedat in matrimonio ⁊ vir lucretur dotez ex forma pacti initi inter eos confirmatur vẽditio, idem est si rem furtiuam vendidi tandẽ successi dño rei, nam confirmatur venditio.

h ¶ Eres. Si titius emit rem alienam bona fide: ⁊ decessit tandem tradita est eius heredi scienti alienam, dicitur q̃ hic heres non vsucapiet, secus autem est si titio tradita est: ⁊ tandem peruenit ad eius heredem, naz mala fides heredis non ipediet vsucap. ceptam a defuncto. ¶ Patrẽ. Si mãdante patre filius emit rem alienã siue pater sciat rem alienaz siue filius impeditur vsucapio.

i ¶ Isto. Arrogaui titiuz in filiũ meũ nõ presente prĩcipe ⁊ sic arrogatio non tenet. nũquid ꝑ istum titium acquiritur mihi ex re mea, dicitur q̃ non licet, secus si liberũ hominẽ emã tanq̃ seruũ, nã per eũ mihi queritur, ⁊ que sit rõ diuersitatis: dicit. ¶ Constat. Rez alienã mihi hoc scienti vendidisti, tandẽ tẽpore quo tradebas dñs rei habuit hoc ratum dr̃ q̃ inspicitur tẽpus traditr̃. si sic res mea fit, sed qualiter vsucapiam eam, dic cõtra creditorem. ¶ Et si possessionis. Licet alias tẽpus possessionis inspiciatur, vt tunc possessor debeat habere bonã fidem quo incepit possidere, tamen aliqñ fallit, vt si emi ancillam a nõ dño bona fide q̃ ancilla pregnãs facta tẽpore quo peperit sciui alienã, nã hec mala fides supueniens nõ nocet mihi in pos. hui⁹ ptus. ⁊ in vsuc. idẽ in seruo quẽ bõa fide possidebã ⁊ vsucapiebã si interim captus sit ab hostib⁹, ⁊ tãdem reuersus, ⁊ nunc incipiã habere malam fidẽ: nõ nocet mihi hec mala fides. ¶ Nondũ. Siue testator siue eius seruus emit rez a nõ dño: ⁊ interiz testator decedat, licet nondũ adeatur hereditas: tũ interiz cedit tps ad vsucap, cõplẽdã.

f ¶ Liusfamilias. Filiusfa. emit rẽ a non dño, tandẽ factus sui iuris est ⁊ ignorabat hoc nũc tradita est sibi hec res, dr̃ q̃ vsucapiet. ¶ Idem dicendũ. Dic casum hui⁹ rõi. vt in glo. que incipit emptã ⁊c. ¶ Nõ mutat. Tu obligaueras titio rẽ istã rẽ vsucapiã nõ tũ tollit̃ ypothecaria, nã sic al's vsucap. ꝓprietatis nõ tollit̃ vsufru. persecutio, sic ⁊ in nostro casu. ¶ Eum qui. Vsucapiens fact⁹ est furiosus: ⁊ in vsucapione nihilominus ꝓcedit. ¶ Si cũ apud hostes. Pater aut dñs captus ab hostibus: est interim filius vel seruus emit rẽ a nõ dño, nunq̃d interiz procedit vsucapio, ⁊ distinguit̃, nã si seru⁹ aut filius emit rem ex cã peculiari ⁊ tũc ꝓcedit interiz vsucap. si aũt nõ ex cã peculiari: ⁊ tũc nõ procedit vsucap, nisi pat̃ aut dñs decedat in captiuitate.

p Rescriptio. Si titius faciat domum in littore maris: z possedit eam longo tẽpore: tandẽ postea destructa est si alius velit ibi edificare: bñ põt. nec titi⁹ poterit ipedire. dicẽs ꝙ prescripsit qz nõ est verũ. idẽ si titius piscat⁹ fuit longo tpe in quodã loco fluminis. nã nõ poterit prescribere nec ꝓhibere aliũ quo min⁹ possit piscari. ¶ Post mortẽ. Mortuo dño seruus ei⁹ emit rez a nõ dño ex cã non peculiari, dicit ꝙ vsucapio incipiet tpe quo adibitur hereditas.

¶ Pro soluto, Rubrica.

p Ro soluto. Si ꝓmisisti mihi rẽ non tuaz vel vendidisti vel ex aliquo alio titu. mihi debes z soluas eam vsucapio eã ti. ꝓ soluto. idẽ est si dẽs mihi pecuniã z tradidisti mihi rẽ nõ tuã loco pecunie z eã sponte accepi. dr̃ ꝙ istã rẽ vsucapiã titulo ꝓ soluto.

s Jemptam. Licet p ꝓcuratorẽ pos. mihi querat̃ et ignoranti: nõ tñ vsucapiã ignorãs rẽ quã emit procurator a non dño. ignorãs'añt dñs vsucapit in casu. s. in reb⁹ peculiaribus p seruum emptis.

s Jexistimãs. Si credo me ex stipulatu vel ex alio simili cõtractu debere tibi rẽ que nõ est mea: z tradã. ita demũ vsucapis. si z tu putes tibi deberi. secus añt si ex cã vẽditiõis putẽ me tibi teneri tradere rem: z tradã. nã non vsucapies nisi vere vẽderiz. nõ añt sufficit si credã me vẽdisse: z nõ vendiderim. z quare sit secus in vẽdit̃ ꝙ in alijs cõtractibus est. nam in alijs ꝯctibus sufficit eũ cui tradit̃ res: habere bonã fidẽ tẽpore quo tradit̃. s. in vẽditione oz habere duob⁹ tpib⁹ bonã fidẽ. s. tpe ꝯctus z tempore quo traditur. qõ añt in fine legis dr̃. expone vt in glosis.

s Jquid. Rei furtiue nõ fit vsucapio, nisi puenerit in potestatẽ dñi. hoc fallit i casu. nã si obligasti mihi rẽ alienã z eãdẽ mihi furripias talis res nõ põt vsucapi: nisi pueniat in potestatem mei creditoris.

¶ Pro emptore, Rubrica.

p Ossessor. Fundũ quẽ possidebas petebaz a te cum esses ꝺdẽnat⁹ ad fundũ restituẽdum voluisti libenti⁹ soluere extimat̃. rei. z ego spõte accepi. dr̃ ꝙ rẽ istam ammodo possides titulo ꝓ emptore.

p Ro emptore. ad hoc vt quis vsucapiat rẽ titulo ꝓ emptore oz in veritate emisse. nec sufficit si credat se emisse cũ nõ emerit. Secũdo dicit si credo me tibi teneri. ad rẽ tradẽdam tibi bona fide accipienti vsucapies hãc rẽ titulo ꝓ soluto sec⁹ si tradã tibi ex cã vẽdit̃. quã credis interuenisse cũ nõ interuenerit. naz vsucapies titulo ꝓ emptore. z est rõ diuersitatis. qz in ceteris cõtractib⁹ excepta vẽdit̃. sufficit tpe tradit̃. habere bonã fidẽ. vñ lz tpe stipulat̃. stipulator habeat malaz fidẽ. si tpe tradit̃. hẽat bonã fidez satis sit. vt sic possit eã ꝓ vsucape. at i emptiõe duob⁹ tẽporib⁹ oz emptor habere bonã fidẽ. scz tẽpore ꝯct⁹. Jtẽ tpe tradit̃. sic ergo emptor oz interuenire vt sic possit vsucape. lz in nr̃o casu nõ interueniet ꝯct⁹ emptionis.

s Eparata. Aliqñ possideo z nõ vsucapio. vt si emi a non dño scies rẽ eẽ alienã. z est mihi tradita. nã possideo nõ tamẽ vsucapio. ¶ Si sub cõdit̃. emi rẽ alienam a nõ dño sub ꝺdi. dr̃ ꝙ interim. i. añ ꝙ cõditio extet non vsucapio. Secũdo dicit. pone ꝙ credo cõdit̃. extitisse. q̃ nõ dum extitit. nũq̃d vsucapiã interim. z dr̃ ꝙ nõ. sic z si putẽ me emisse rẽ quã nõdum emerã nõ vsucapio. Tertio pone ꝙ ꝺditio extitit me ignorãte nũquid vsucapio dr̃ ꝑm sabinum ꝙ sic inspecta potius veritate q̃ opinione.

s Abin⁹. Emi rẽ a nõ dño ꝓ. x. l̃ pacto apposito. vt si ñ soluã predicta. x. in carnisp⁹riuiũ sit res iempta z est mihi tradita res. querit̃ qñ incipiã vsucape. z dicit sabin⁹ ꝙ tũc demum incipio vsucapere qñ ꝑciũ solui. postea loquit̃ auctor. l. dicẽs ꝙ dictũ sabini debem⁹ intelligere qñ i modũ cõdit̃. ꝑdictũ pactũ sit appositũ. sec⁹ añt si esset i modũ ꝙuẽtionis siue pactiõis fuerit appositũ. ¶ Si in diẽ. Emi rẽ a nõ dño: l̃ pacto appo

sito ꝙ si ali⁹ offerret plus infra carnisp⁹riuiuz sit res inẽpta. dr̃ ꝙ emptio dr̃ pura. lz resoluit̃ sub ꝺdit̃. z ideo interiz vsucapio lz quidã diceret ꝺ. sz male. ¶ Ultimo ponit similẽ casuz. si emi rẽ a nõ dño hoc pacto apposito vt si mihi⁹ displicuerit infra carnisp⁹riuiũ sit inempta. nã z hoc casu vsucapio interiz. ¶ Cum sticũ. Emi sticuz a nõ dño. z tradit⁹ ẽ mihi dama quẽ nõ emerã dr̃ ꝙ nõ vsucapio damã cũ eum nõ emeriz. ¶ Sed z si fundus. Vẽdidisti fundũ infra certos terminos. tandẽ. tradidisti mihi ẽt vltra terminos. dr̃ ꝙ totũ vsucapio. ¶ Eius. Emi bona titij apud quẽ titiũ erat depositа mãcipia sempronij tradita sunt mihi bõa titij z ẽt illa mãcipia q̃ erat apud titiũ depositа. dr̃ ꝙ illa mãcipia nõ vsucapiã titulo ꝓ ẽptore. ¶ Tutor Duo erãt tutores pupilli. vn⁹ tutoz emit rez a pupillo q̃ non erat pupilli. altero cõtutore prestãte auctorit̃. nũquid h̃ emptor vsucapiet. dr̃ ꝙ sic. nã aut emit plus ꝙ ali⁹ emisz. z tũc taceat pupillus: cũ nõ fit lesus. aut min⁹ dedit ꝙ ali⁹ dedisset. tẽ aget pupillus ꝺ tutorẽ auctorantẽ: z ẽt cõtra tutorẽ ementem act̃. tutele. pinde ac si tutor vẽdidisset rem cuidam extraneo.

¶ Procuratorẽ. Si ꝓcurator emit rẽ auctore ꝓcuratore vẽdẽte noie dñi. dr̃ ꝙ vsucapiet. idẽ est z si gestor negocioz emit rẽ a procuratore dñi. ¶ Si seru⁹. Si seruus emit rẽ bona fiꝺ a nõ dño ex peculio. dr̃ ꝙ ĩspicitur scia seruꝰ nõ dñi. scꝺo dicit ꝙ qñ seruus emit rẽ bona fide a nõ dño ex peculio vsucapio ꝓcedit ẽt dño fui ignorãte. sec⁹ si ñ ex peculio emit. Ultio dicẽ ꝙ si seruus accepit pos. alicuius rei per vim non vsucapiet.

¶ Dõpo. Si seruus possidet rẽ noie dñi: inspicit̃ sciẽtia dñi nõ serui. secus si ex cã peculij possidet. nã tunc inspicit̃ scia fui vel ignorãtia: nõ dñi. ẽt si dñs postea auferat istã rẽ z totũ peculiũ seruo. ¶ Si seruus. Seruus emit rẽ a nõ dño ex cã peculij z bona fide. tãdẽ dñs serui cepit habere malã fidẽ. dr̃ ꝙ vsucapio ꝓcedit. secus si a principio cũ seruus cepit possidere dñs serui habuerit malã fidẽ. nã vsucapio nõ ꝓcedit. Ultimo dicit. seru⁹ emit rẽ a non dño z mala fide. tãdẽ istã rẽ dedit seruus dño suo: ad hoc vt manumitteret: z manumissus ẽ. dr̃ ꝙ dñs serui istã rẽ nõ vsucapit. ¶ Si a pupillo. Habebã rem alienã ꝑcario a patre pupilli. tandẽ eãdẽ rẽ mortuo patre emi a pupillo quẽ credebã eẽ puberẽ: cũ nõ esset. dr̃ ꝙ vsucapio inspecta veritate. s. ꝙ hec res erat aliena nõ inspecta opiniõe. s. credẽdo eũ esse pupillũ. Credebã autẽ licere de iure pupillis posse vẽdere sine tutoris auctoritate. dr̃ ꝙ h̃ casu nõ vsucapio quia iuris error nulli ꝓdest. ¶ Si a furioso. Rẽ quã possidebã q̃ tñ nõ erat mea emi a furioso bona fide credẽs eum sanemẽtis. dr̃ ꝙ vsucapio. ¶ Si eã. Rẽ alienã vsucapiebas bona fide ꝓ emptore. eã rẽ interim vendidisti mihi scienti nõ tuã dr̃ ꝙ nõ vsucapiã. ¶ Etiã heredi. Testator vsucapiebat rez aliquam. heres ei⁹ adita hereditate z ante apprehẽsam pos. hui⁹ rei: decessit relicto herede. dr̃ ꝙ heredi pos. primi ꝺfuncti ad cõpleudã vsucap. ꝓderit. ¶ Si defunct⁹. Defunct⁹ cepit vsucapere rẽ aliquã bona fide titulo ꝓ emptore. lz heres ei⁹ sciat hãc rẽ alienã: nõ ipedit̃ ꝓcessus vsucapionis. z qõ dixi i heredẽ idẽ in bo. pos. ordinario vel extraordinario idez in eo cui restituta est hereditas ꝺfuncti ex cã fideicommissi. z i similib⁹ vt eoz mala fides nõ ipediat vsucap. recte a ꝺfuncto inchoatam. ¶ Emptori. Vsucapiebas rẽ alienã z eã mihi vẽdis z tradis. tps quo tenuisti eã mihi ꝓderit in cõplenda vsucap. ¶ Si rẽ alienã. Rẽ a nõ dño bona fide emi: z eã vsucapio si ver⁹ dñs eã a me vẽdicet: nõ interrũpit̃ ꝓ hoc vsucapio. z de h̃ dic vt in glo. lz pone ꝙ rei extimat̃. soluo vero dño cã pos. mutat̃. i. vsucap. cessat cũ efficiar dñs. idẽ si ver⁹ dñs eã mihi dõet

l Jtis extimatio. Venis est. z dic vt in glo.

e Optor. Emi fundũ meũ a te z pat̃ fundi scio alienaz querit̃ an reliquas ptes vsucapiã. z distinguit̃. nam aut nescio q̃ sit pars aliena: nec rõnem loci: nec quote. et hoc casu non vsucapiã. aut scio q̃ ps sit aliena ꝓ diuiso. z tunc vsucapiam ceteras partes.

s Jrẽ. Põe casuz vt posui. ff. ꝺ vsuc. l. seq̃t. ff. si rẽ pignoz

q Cli cũ ꝓ herede. Vsucapiebã rẽ ti. ꝓ ẽptore. vl ꝓ hẽde z iteriz eandẽ rẽ petij ꝑcario a vo dño. dr̃ ꝙ ꝺsino vsuc.

¶ Si ex.x. Emi.x.seruos a non dño quosdam scio alienos ⁊ eos cognosco:alios vsucapiaz.sed si nō cognosco illos quos scio alienos:neminem eorum vsucapiam.

¶ Post mortē. Testator vsucapiebat seruū titulo ꝓ emptore decessit testator. heres interim distulit adire hereditatē. dr̄ q hereditas cōplet vsucapionē ⁊ ea cōpleta si heres postea adeat heredit.efficit dñs hui⁹ serui sicut aliaz rez hereditariarū. ⁊ hec sunt vera nisi alius interiz eū seruū possedit.

q Cli fundū. Elsucapiebat titi⁹ fundū titulo ꝓ emptore. decessit interiz titi⁹ serui defuncti q̄ stabāt in illo fundo recesserunt de fundo aīo relinquendi pos.illius fundi.dicit̄ q adhuc ꝓcedit vsucapio. ¶ Si fundū. Possidebā.t. ꝓ ēptore fundū si iā tenueram eū aliquo tpe.nūc cepi possidere partem fundi vicini alicuius.t.dr̄ q ō nouo incipio possidere ⁊ vsucapere istam partem. ¶ Si seruus. Seruus meus mādauit titio vt ei emat fundū.tādem isti seruo in testō reliquit libertatez ⁊ titi⁹ emit fundū ⁊ suo facto libero tradidit.queritur an iste fact⁹ liber vsucapiat fundū.⁊ dr̄ q nō siue titi⁹ credebat ꝓcessum liberū peculiū seruo facto libero: siue ignorabat ⁊ reddi tur rō.q: aut seruus nūc fact⁹ liber sit sibi peculiū ꝓcessuz non esse.aut scire dz.cū in testō manumisso intelligit̄ peculiuz adēptū. ⁊ sic si scit est male fidei possessor.si āt ignorat errat in iur̄ ⁊ sic nō vsucapit.⁊ adducit simile de eo q̄ simulat se meū credi torē ⁊ ei soluā.nā nō vsucapit:cū sit male fidei possessor.si aūt sciebat titi⁹ peculiū manumisso cōcessuz nō esse:ei tñ soluit: p̄sumit̄ dōare potī⁹ q̄ idebitū soluī. ¶ Si tutor. Tutor rēpupilli surripiens vēdidit eā dr̄ q emptor eā nō vsucapiet cum sit furtiua. ¶ Qui bona. Emi fundū a nō dño bōa fide: ⁊ eū possidere cepi.tandē ali⁹ inuasit pos.fundi. ⁊ postea ab īnadēte recuperaui ⁊ eo tpe quo recupaui cepi habere malā fidē.dr̄ q nō vsucapiā ⁊ reddit rōnez.postea adducit simile.cū emi rē a nō dño bona fide ⁊ tpe quo tradit̄ mihi incepi habere malā fidē.nā ista rē nō vsucapia. Postea adducit alid simile. vēdidisti mihi seruū vicioſum q̄ tū nō erat tu⁹.tñ possidebas euz bona fide: ⁊ tradidisti.tandē q: apparet vicioſus: reddidi euz tibi recepto precio. ⁊ nūc incipis habere malā fidē. dr̄ q non vsucapies.idē est ⁊ in eo q̄ bōa fide possidebat fundū ⁊ postea deiect⁹ de eo fuit.⁊ eū recupauit,ꝓ interdictū vnde vi.⁊ tpe quo recupauit repit habere malā fidē. ¶ Qui sciens. Interctū est heredi q nō diminuat de reb⁹ hereditarijs.tandē vendidit cuidā b̄ scienti.dr̄ q ille qui emit nō vsucapiet. ¶ Pro curatore. Mādaui ꝓcuratori meo vt vēderez fūduz |quē possidebā ⁊ b̄ fundus valebat.c.tādē ꝓcurator vēdidit eū ꝓ.xxx. odio mei vt afficeret me dāno.dr̄ q si emptor hoc ignorauit: bene poterit prescribere.⁊ adducit simile de eo q̄ scies rez aliena vēdidit ignorāti.dr̄ q emptor ꝓscribit funduz. si aūt ēptor cū ꝓcuratore meo collusit dr̄ q emptor nō prescribit. ¶ Furtiua. Surripuisti mihi seruū.tādē eū mihi ignorāti eē meū seruum obligasti ⁊ eū luisti postea: ⁊ eū vēdidisti cuidā bona fidē ementi.dr̄ q ēptor nō vsucapiet.cū b̄ res sit furtiua. nec videtur venisse in ptātem dñi:cū dñs hoc ignorauit. ¶ Liber hō. Liber homo quē possidem⁹ bona fide ex hisdē modis nobis acquirit ex quib⁹ acquirit seru⁹ dño ⁊ ita liber homo si ex peculio qd ad me spectat aliq̄ rem a nō dño emerit etiam ignorans vsucapio.

s Si quis. Emi rē a titio quē sciebā pecuniā statiz ꝓsumpturū bñ vsucapere possuz istā rem. nisi titio esset interctū bonis.q: erat luxurioſus.nā tūc si emā ab eo ñ vsucapio.

q Cli ob pactionē. Seruū meū manumisi:⁊ ob hoc dedit mihi ancillā furtiuā.dr̄ q partum ancille potero vsucapere tanq̄ emptor.

s Eruus. Seruū meū manumisi:⁊ ob hoc dedit mihi ancillā quā ip semet surripuerat ⁊ hec ancilla pepit penes me.dicitur q vsucapiam partum.

q Clod vulgo. Id quod vulgo dicit̄ euz nō posse vsucapere ꝓ emptore qui credidit se emisse ⁊ nō emerit: fallit in casu. vt si credā emptionē factā: vt ecce. si mādaui suo meo vel ꝓcuratori meo vt emat mihi rē ⁊ ille postea dicat se emisse cū nō emerit ⁊ tradat eā mihi.nā vsucapio ꝓ ēptore illaz rem.

m Isso. Heres q̄ possidebat rē aliquā titulo ꝓ emptore lz legatarius mittat̄ in pos.hui⁹ rei cā legatorū seruādorū tamen heres procedit in vsucapione.

a Liena. Fundū tuū bōa fide possidebā ⁊ anteq̄ prescripsissem edificabā domū in eo fundo.⁊ cuz edificarē denuncasti mihi ne edificarē.dicit̄ q ꝓpter b̄ nō interpellat̄ ꝓscriptio.

i Intestate. Duo fratres successerūt sororī sue dōfuncte ab intestato.vn⁹ istorū fratrū erat absens. ⁊ alter ꝑsens. ille qui erat presens vendidit fundū cōem noīe suo ⁊ fratris. q̄rit̄ an emptor vsucapiet seu prescribet.⁊ dicit̄ q si emptor credit q̄ vēditor vendat de voluntate fratris q̄ prescribet.

Pro herede. Rubrica.

p **Roheredc** Credebā titiū mortuū cū eēt viu⁹ cepi possidet bōa ei⁹ tā q̄ hr̄s. ⁊ interceta bōa erat q̄dā res aliēa dfūct⁹ tenuerat bōa fide. dr̄ q nō vsucapio istā rē.t.ꝓ herede.cum titius adhuc viuat.

q Cli legator. Heres titi⁹ possidebat rē alienā.t. ꝓ herede.tandē vnus legatarius cui heres debebat legatum missus est in possessione hui⁹ rei cā legator seruandor. dicit̄ q nō interrūpit̄ pos.heredis.vñ ꝓcedit in vsucap. ⁊ si interim cōpleat vsucap.nihilomin⁹ legatari⁹ erit ⁊ durabit in possess. nec discedet de pos.nisi ei satisfiet. ¶ Quod vulgo. Dō als dicitur neminē tibi cāz pos.mutare posse.lz locū in pos. ciuili ⁊ naturali hinc est q colon⁹:vl̄ depositari⁹:vel cōmodatari⁹. nō possunt mutare causam pos.⁊ possidere ꝓ herede. ¶ Filium. Pater donauit filio suo quā habebat in ptāte quādam rē.⁊ sic filius viuo patre successit patri insolidū. ⁊ rē sibi donatam a patre vult possidere.t.ꝓ herede.dr̄ q nō audit̄.idē est ⁊ si filius successit patri in parte heredi. nā nō pōt possidere rez sibi donatā ꝓ parte coheredū nec ꝓ sua.t. pro herede.

p Zeno. Cetus heres rē alienā quā credit hereditariam pōt vsucapere titulo ꝓ herede.de hoc dic vt in glo.

c Onstat. Ille pōt vsucapere ꝓ herede q̄ pōt istitui hr̄s.

¶ Pro donato. Rubrica.

p **Rodonato** Ille vsucapit.t. ꝓ donato q̄ rē sibi donatā a nō dño possidet.nec sufficit si putet sibi donatam:nisi hoc esset verū. ¶ Si pater. Pater dōauit sticū filio in ptāte sua existēti vt eū haberet in peculiū.tandē decessit hic pater.queritur an filiꝰ possit vsucapere hūc sticū titulo ꝓ donato.⁊ dicit̄ q nō.q: nulla est donatio. ¶ Si inter. Vir vxori donauit rē sibi viro cōmodataz a titio.vel propriā.dicit̄ q vxor nō potest vsucapere istā rem. nec ostāte mrimonio nec ēt eo soluto.vxor tñ dr̄ possidē istā rē

s Jis. Donaui tibi rē alienā.tandē cū vsucaperes istā rē existis mihi ingratus.⁊ sic reuoco a te istā rē donataz.⁊ de hoc est iudiciū. dr̄ q vsucapio non interrumpitur.

s Jvir. Vir donauit vxori sue rē alienā.dr̄ q vxor poterit vsucape istā rē.nisi vir ex ista donat. fit pauperior effect⁹: vt quia habebat vir eam cōmodatam: vel depositam.

s Jpater. Pater filie quā habebat in ptāte donauit rē alienā.tādē eā exheredauit.decessit relicto herede.⁊ heres habuit ratā donationē.dr̄ q ex tūc poterit filia vsucapere

q Cli ꝓ donato. Seruū mihi donatū a nō dño manumisi anteq̄ vsucepissez eū.dr̄ q nō valet manumissio: ⁊ de fino vsucape istū seruū. ¶ Donatio is. Eē didi tibi rē alienā cā donat.in totū.dr̄ q tu vsucapies rē.t.ꝓ dōato:ñ ꝓ ēptore.

¶ Pro derelicto. Rubri.

s **Jres** Rē habuit dñs ꝓ derelicto statim desinit eē dñs eius rei.⁊ q̄ eā occupat statiz fit dñs eius rei.⁊ vltima verba,l.expone vt in glo.

p Ro derelicto. Rē habitā a dño ꝓ derelicto. si sciens b̄ accipio eā:statiz efficit ꝓ derelicto ⁊ desinit esse eius. licet ꝓcurulus contradixerit.

a Ut pars. Si ego & tu habem⁹ rē cōem: possum⁹ partem quā hēo in re hꝫ pro derelicto, sec⁹ si ptez rei mee volo hꝫ p derelicto, nam non possum.

i Id qō. Rem habitā p derelicto a nō dño apprehēdi credens q̄ dñs ver⁹ eēt ille q̄ habuit eaz p derelicto, dr q̄ vsucapio istā rem.

s Id qō. Rē habitā a nō dño, p ōrelicto occupani & eā vēdidi tibi scienti eā p derelicto fuisse dr q̄ bñ vsucapiēs: tam pro emptore q̄ p derelicto, idez si vro⁹ rē alienā dōat viro⁹ & vir eā vēdat, nā ēptor vsucapit. ¶ Id qō. Rē habitā p derelicto a nō dño apprehendi statiz mea efficit, idē cū q̄s spargit pecuniā vel aues deiecit, nā apprehendētiū efficiūtur.

n Emo. Rē quā putabā esse p derelicto cū nō eēt appḥēdi, dicitur q̄ nō vsucapio.

s Id quis. Mercator⁹ merces quas habebat in naui deiecit eas adeo cōpositas q̄ aqua nō poterat eas destruere, dicit q̄ nō presumitur velle eas habere p derelicto, & iō apprehēdens eas non vsucapit titulo pro derelicto.

s Empronio. Tetis nata ex sua sempronio: & exlutio titio habēs pculā in alūnā q̄ alūna noīe tetidis petijt alimēta a sēpronio & semproni⁹ denegauit ei thetidi dare alimenta & dixit, vadat ad patrē suū luciū titiū, & hec respōsio fuit in scriptis redacta, tandē luti⁹ titi⁹ eā apprehēdit & manumisit, dr q̄ libera est quasi dñs habuerit eam p derelicto, & sic effecta fuit lucij, & sic luti⁹ tanq̄ dñs effect⁹ potuit eaz manumittere.

¶ Pro legato. Rubrica.

l Ille possidet & vsucapit titl'o p legato: cui legatū ēa nō dño vt i gl.

s Id possideā. Credo rē mihi legatā cū nō sit, non vsucapiam: eā. t. pro legato, idē in. t. p emptore.

p Pro legato. Siue testator legat rē alienā mihi: siue suā & in codicillis adimat, & hoc ignorē, dr q̄ vsucapio istaz rē. t. p legato, idē, est & si leget titio: & duo sunt titij, & vn⁹ eoz̄ apprehendat legatum, nam vsucapit.

e Ares. Legasti mihi rē titij, dr q̄ vsucapio istā rem licet dñs ei⁹ viuat, dñ tū credā testatoris fuisse, & .b. d. h. l. cū. s.

n Emo. Is pōt vsucape. t. p legato q̄ pōt capere ex testō.

s Id nō traditā. lenis est h̄ lex & expone vt in glosis.

p Pro legato. Is pōt vsucapere. t. p legato cui pōt legari: q̄ sit psona q̄ possit capere ex testamēto. Scdo ipubes cōdidit testamentū & legauit titio aliquā rē, hic ti⁹ credidit testatorē eē puberē: & sic posse testari, dr q̄ vsucapiet. Tertio testator legauit mihi rē, tandē ademit eā mihi in codicillis, ego hoc ignorās cepi possidere illā rem, dicit q̄ vsucapiam.

Pro dote. Rubrica.

t Titulus vt q̄ accepit rē in dotē possit eaz vsucapet. pro dote sicut q̄ emit vsucapit. t. p emptore, nec est vis vtrū res quas dedit vxor i dotē oēs sint aliene: an quedā sint sue & quedā aliene. Postea dicit qñ vsucape quis possit. t. p dote, an demū post nuptias ōctas, an etiā ante, & dr q̄ si spōsa dedit dotē spōsori: eo aio vt demū post ōctas nuptias si at ei⁹. tūc ante matrimoniū sequat nō poterat vsucape vir, si aūt nō apparet quo aio dederit: cū p̄sumimus q̄ dederit eo aio q̄ statiz fiat ei⁹: sic spōsus possit statiz vsucape illas res. t. p suo: nō pro dote. ¶ Cōstāte. Uxor res alienas dedit in dotē viro, dr q̄ vir pōt illas res vsucape. t. p dote, h̄ fallit i duobus casib⁹. prim⁹ qñ nullū matrimoniū est ōctū. licet hoc putarent, alius vt si est ōctuz inter psonas que sunt prohibite a iure contrahere.

f Estimata. Ante ōctū mrimoniū estimata res a spōsa spōso data: nō vsucapit a viro, nec. t. p suo, nec. t. p emptore.

d Ge, Due filie successerūt patri ab intestato, in hac hereditate plura erāt mācipia puta. x. vna ex his dedit viro suo quinq̄ alia, ex his mācipijs in dotē alia. v. & ista mācipia separata quilibet viroz lōgo tpe possedit, nūc filie vellēt diuidere heredi, & sic ēt mācipia, dr q̄ mācipia nō possunt diuidere cuz vsucapta sint.

¶ Pro suo. Rubrica.

Titulus p suo hz locū qñ ali⁹ titulus de

p Pro suo est. vt si ceruum tuū credēs nō māsuetum cepi, hz, ēt locū cū alio titulo: vt si possideo rē ex cā emptionis vel donationis, nā possidere dicor & titulo p emptor⁹ vel p donato & p suo, postea aliqua ex predictis repetit vt addat, nā si emi a nō dño & āteq̄ vsucapiā possideo titulo p suo siue p meo. & ēt postq̄ vsucepi: possideo titl'o p suo. & p ēptor⁹

e St. Pro suo dicor possidere oīa q̄ capim⁹ mari celo vel terra, & ēt ea q̄ p alluionē fluminū acq̄rim⁹, partū ancille hereditarie & ēt fruct⁹ rei empte seu donate: dicor possidere titulo pro suo.

h Omnē. Credens te mihi debere sticū ex stipulat⁹ eū mihi tradidisti, dr q̄ si ego ēt h̄ credebā: vsucapiā titulo p meo, si antē sciā eū mihi non deberi: tūc nō vsucapiam.

s Ancillā. Ancillā furtiuā bona fide emisti, tandez hec ancilla cōcepit & peperit penes te, & sic cepisti possidere partū, & antēq̄ ꝑpleres vsucap. part⁹ cepisti scire ancillā furtiuam esse, queriť an ꝓcedat vsucap, & dr q̄ sic: q̄ nō interrūpiť p talē scientiā & hoc dixit trebati⁹, auctor tū legis dicit forte distinguēdū. nā aut nescisti ancillā furtiuā infra p̄dictū tp̄s. & tunc bñ vsucapis, aut sciisti & volebas certiorare dñm & nō potuisti: vel si certiorasti, & tūc similiter ꝓcedis in vsuca. si aūt poteras certiorare dñm & non fecisti: tūc diceris possidere claz nō p suo. ¶ Si pater. Pater diuisit bona inter filios & tradidit, tandē filij post mortē patris habuerūt ratā diuisionem, dr q̄ filij dñr possidere & vsucape titulo p suo, si q̄ ex bis q̄ sūt diuisa nō fuerūt de bonis patris. ¶ Ō legatū. Testator⁹ reliquit legatū titio, cū duo essent titij heres dedit vni ex bis ō quo forte testator⁹ nō senserat, dr q̄ ille vsucapiet titulo p suo

v Sucapio. Usucapio si solū ex p̄dict⁹ cāis siue titul. hz ēt ex alijs causis ꝓcessa: iō ē inducta vt sit finis litiuz. Secūdo dicit, euenit aliq̄n q̄ rē quā credo meā & nō est vsucapio vt q̄ credo q̄ seruus me⁹ emerit cui mādauerā vt emeret: aut ille cui successi, nā in istis causis iuste potui ignorare, cū in alie ni facti ignorantia tolerabilis est error.

De re iudiccata. Rubrica.

Ego franciscꝰ pono casum vt litera iacet: & intelligelitteraz vt in

r Es iudicata glosis notatur.

q Ui pro tribunali. Judex ordinari⁹ q̄ exequit sniam aliq̄s seruat tp̄s statutū anteq̄ exequat. aliq̄s, progat. aliq̄s artat, & ponit exēpla, & dic ea vt in glo.

q Ui cōdēnare. Judex q̄ hz meram iurisditionē q̄ possit vnā ex pt⁹b⁹ ꝺdēnare si videat eā ꝺdēnandam: vt q̄ hz malum ius, ille idē iudex poterit eā absoluere si videat absoluendam vt q̄ habeat bonū ius.

s Si se non obtulit. Quidā cepit defendere quēdam conuentū, & ꝺdēnatus est, queriť in quē fiat executio sniē & distinguiť. nā si cū mandato cōuenti venit ad ei⁹ defensiones tūc nō fit executio in eū sz in bōis dñi conuenti, si aūt sine māda to: tūc in ei⁹ defensoris bōis fit executio. Quid aūt de ꝓcuratore in rē suā certe in ei⁹ bōis fit executio. Quid de tutore vel curatore condēnato noīe pupilli vl' adulti, dr q̄ nō fit executio in bonis tutoris vel curatoris, sz in bōis pupilli vel adulti idē de actore municipū qō dictū est de tutore. ¶ Ait prētor. Nūc ponit edictū qō est tale. ptor ait. ꝺdēnat⁹ vt pecuniā soluat subaudi soluere iubebo, apparet g̃ q̄ a iudicato exigiť vt pecuniā soluat. sz q̄d erit si ꝺdēnat⁹ nō vult soluere pecuniā in q̄ est ꝺdēnat⁹, forte q̄ nō hz eā p manib⁹ sz vult dare fideiussorē de soluēda pecu. nunq̄d audiť. & labeo dicit q̄ audiť nisi iudex exp̄sserit in sniā q̄ rātū pecuniā soluat: nec volēs satisdare audiať. sz auctor legis dicit q̄ pecuniā tñ dz soluere nec audiť volēs satisdare nisi ex magna cā h̄ iudex ꝺcedat qō dic vt in gl. ¶ Si ex quētione. Si ꝺdēnat⁹ es mihi in. c. & postea illa. c. mihi ꝓmisisti. si aio nouādi est factū, recessuz ē a re iudicata al's nō. sz si dedisti pignora vel fideiussores p eo in q̄ eras ꝺdēnat⁹ nō extinguiť executio rei iudicate, sz pone q̄ ꝓcurator me⁹ est ꝺdēnat⁹ & sic teneor vtili. tandē ego ꝓmisi id i quo erat ꝺdēnat⁹, nō ꝓpter hoc extinguiť executio sniē. ¶ Si q̄s

Condēnat⁹ est titi⁹ vt soluat mihi.c.ℓ.xx.dies.q̄rit q̄ tps qō dar̄ ꝺdēnatis incipiat currere titio.i.an ex tpe quo snīa lata est an ex tūc cū.xx.dies currerint.ꝛ dr̄ q⁹ aut iudex posuit mino rē terminū q⁹.l.det.vt fuit in casu posito.ꝛ tūc supplet̄ ei illud qō deest de tpe legitimo.si aut̄ maiorē terminum dedit.puta vi.mēses.tūc quatuor mēses tā q⁹ legitimū tps currūt statiz a tpe late snīe:ꝛ eis finitis incipiūt currere alij duo mēses quos vltra legitimū dedit iudex. ¶ Cōdēnatū. Nūc exponit illud ꝟbū ꝺdēnat⁹.qō positū est in edicto.ꝛ leuis est hic.§. ¶ Solui sse. Nūc exponit illud ꝟbū edicti.dixit eiz soluat.ꝛ dr̄ q⁹ solu ere quis dr̄ multis modis ¶ Celsus. Proprietari⁹ noīe seruī in quo habebat ꝓprietatē fuit ꝺdēnatus.tandē eū ꝑ noxa dedit.dicitur q⁹ nō liberatur a sententia nisi ille qui habebat vsūfru.in seruo amisit vsumfru.

a Jt prētor. Nūc exponit quedā verba q̄ subaudiūtur.ꝑ l.pri.§.ait prētor.hō mō.ait pōtor ꝺdēnatuz ab eo cui⁹ de ea re iurisditio est soluere cogā.modo expōit h̄ verba ꝛ dicit q⁹ me lius dixisset:cui⁹ de ea re notio est.hoc eniz nomē notiōis spe ctat ad eos q̄ iurisditionē nō habēt de quauis cā:vt sunt arbi tri ex quorum sententia dar̄ actio qñqz ꝛ ēt exceptio. ¶ Si iudex.Decem erant tibi legata in testō vel in codicillis ꝛ i eis dē grauat⁹ vt ea mihi restituas.ea accepisti.nō mihi das.egi ō te vt ea.x.q̄ habuisti mihi restituas.iudex ꝺdēnauit te h̄ mō vt qō habes ex testamēto talis vl̄ codicillis mihi restituas.dr̄ q⁹ hec snīa valet.idē est si testator h̄.x.tibi reliq̄rit sine scriptis ꝛ predicto modo te grauauit.

m Jles. Miles existēs in castris ōrit debitū. nūc ad illō debitū ꝺuen⁹ ꝛ ꝺdēnat⁹ est dr̄ q⁹ tenet̄ soluere inquātū facer̄ pōt.ꝛ intellige deducto ne egeat. ¶ Decē. ¶ Seru⁹ tu⁹ de derat mihi dānū in.x.egi ō te aquil.noxali.iudex ꝺdēnauit te in.x.ꝛ in snīa exp̄ssit q⁹ possis dare seruū ꝑ noxa ꝛ libereris a ꝺdēnat⁹.de.x.ꝛ dr̄.q⁹.x.venūt in ꝺdēnat.ꝛ illa.x.petēda. fuū aūt possis dare ꝑ noxa.ꝛ hoc ex pmissu legis.sed sec⁹ si ꝑmi sisses mihi dare.x.aut seruū noxe dedere.nā hoc casu nō pote ro petere p̄cise.x.cuz tā.x. q̄ stic⁹ sint principaliter in obligat. sed in primo casu.x.tūn principaliter debent̄ ex snīa ꝛ ea tātuz petā.licz ex pmissu leg⁹ libereris dādo seruū ꝑ noxa. ¶ Qui indicati. Bona debitoris mei mihi condēnati mea auctorita te ꝑ violentiā accepi ꝛ vēdidi.dr̄ q⁹ teneor ꝛ furti ꝛ vi bonoꝝ rap. ¶ Judicati. Actio in factū q̄ oritur ex snīa est ꝑpetua ꝛ rei psecut̄.cōtinet.ꝛ datur heredi ꝛ in heredē.

i Jtra dies. Condēnato dar̄ dilatio quatuor mensium ad soluendū ꝺdēnationē:nec interiz poterit ꝓueniri.libe rari āt interiz potit vt si soluat vl̄ ei acceptoferat̄ ꝛ reddit̄ rō.

s Jhō.Stico mihi ōbebas exstipul.dare.q̄ nō dabas sum litem contra te ꝓtestat⁹ nec habebas iustā cām liti gādi.ꝛ interiz decessit. dr̄ q⁹ ꝺdēnaberis saltem in fructibus.

f Furioso. Sententia data cōtra furiosum non tenet.

q Ui cū se. Quidā filiussa.dicēs se sui iuris accepit pecu niā mutuo.dr̄ q⁹ licet sit postea exheredatus a patre vel emancipatus tamen tenetur insolidum

s Jmalēdis. Promisisti mihi domū facere i malēdis. nō fecisti.ꝛ tūc multū interfuit mea nō esse factā in malēdis: ꝛ postea mín⁹ tū nihilomín⁹ teneris ad illō magnū interesse.

i Ad depositi. Si depositi apō te rem vel cōmodaui:ꝛ tu dolo desijsti possidere:ꝺdemnaris ad extimationē.ꝛ tū teneor tibi cedere act.meas ꝑ re illa mihi cōpetentes.

s Jquis ab alio. Sēpronius ꝑmisit mihi.x. titi⁹ ꝑmisit q⁹ faciet me securū de his.x.ꝑ fideiussorē.ō hunc ago vt faciat qō ꝑmisit.ꝛ qz nō vult facere: querit̄ qualit̄ in interesse mihi debeat ꝺdēnari.ꝛ dr̄ q⁹ intantū inquātū appaiz nūc ꝓn cipalē.ſ.sempronīū nō esse soluēdo:nō ispecto futuro tpe.ſ.q⁹ possit effici nō soluēdo.si ergo tota.x.sunt soluta in nichilū te nebitur.vel si pars:tūc in residuuz tenebit̄. ¶ Si quis.ꝑmisi sti mihi te ꝓhibere ne aliquod dānuz in nemore meo habeaz si hoc facis bene est.si aūt nō facis h̄ tūc teneris mihi ad inter esse sicut euenit in oībus obligationib⁹.vbi ꝑmittit̄ factū.

q Quod iussit. Interlocutoria pōt mutari,vt si iudex iussit partib⁹ certa die adesse.nā mutare hoc poterit.sec⁹ in diffini tiua que nō pōt mutari.

a Diuo. Magistrat⁹ populi romani mādabāt executiōi snīam delegatoꝝ. Jtē arbitroꝝ:ꝛ intelligeq̄ ptes cōfirmaue runt expresse vel tacite puta.taciturnitate.x.dierū ꝓmissuz Jtē snīa in vna terra dicta poterit mandari executioni in alia, puta si cōdēnat⁹ in vna terra nō habeat bona ibi.sed in alia. Tertio dicit.executio dz fieri in bōis ꝺdēnati.hoc mō: primo mobilia si q̄ hz ꝺdēnat⁹ accipient̄ ꝛ vēdent̄.ꝛ si h̄ nō sufficiēt accipiēt̄ imobilia ꝛ vēdēt̄.ꝛ si hec nō sufficiēt: tūc ꝓuenīet̄ ad noīa si q̄ habeat debitor, Sz pone q⁹ pignora q̄ capta sunt ō bonis cōdēnati nō possunt vendi:qz nō inuenit̄ emptor. hoc casu dabunt̄ insolutū ipsi creditori ꝑ toto debito licet minus valeāt.qz lex p̄sumit q⁹ creditor ex quo ea accepit q⁹ vult ea tenere loco debiti.ꝛ ampli⁹ debitū nec ei⁹ partē petere poterit. ¶ Si super reb⁹. Titi⁹ est ꝺdēnat⁹ mihi i.x.ꝛ qz nō soluebat executor posuit me in pos.cuiusdā ꝑdij.venit.q̄dā ꝛ dicit h̄ pre diū eē suū ꝛ nō ꝺdēnati.dr̄ q⁹ executor ꝑdij cognoscet sup h̄ ꝛ si viderit eē ꝺdēnati ꝓcedet i execu.si nō viderit eē ꝺdēnati.ſz petēt̄ dimittz illō ꝑdiū penes petētē.ꝛ ō his dz sūmati ꝺgsce re.nec hec snīa alicui partiū faciet ꝓiudiciū si ō ꝓprietate pre dij velint postea plem⁹ inter se litigare.ꝛ si executor viderit eē ꝑdiū ꝺdēnati qō tū ipe ꝑscribebat:ꝛ misit creditorē in tenutā vsucapio siue prescriptio iteri ūpit̄. Postea dicit:cuz executor volebat creditorē in tenutā alicui⁹ predij pōere obijcit ab ali quo q⁹ illud ꝑdiuz nō est ꝺdēnati, dz executor illud dimittere ꝛ ad alia bōa debitoris ꝺdēnati ire. Sz q̄d si aliqs ꝺdicit exe cutori ne illā rē ꝺdēnati capiat dicēs eā sibi obligatā. querit̄ an possit vēdi:vt primo satisfiat creditori qui hz eaz i pign⁹.ꝛ postea victori:ꝛ certe dr̄ qō sic.hinc est qō si aliqs velit emere hāc rē.ꝛ primo satisfacere creditori q̄ hz eā obligatā ꝛ residuū soluere victori audit̄ etiā si nolit hoc creditor. ¶ Si post edi ctū. Titius est ꝺdēnatus mihi in.c.ꝛ qz nō soluebat executor misit me in pos.cuiusdā ꝑdij ꝛ vēdidit postea illud ꝑdiū ita q⁹ mihi est satisfactū vel mihi ipsi dedit insolutū.postea venit q̄ dā ꝛ dicit illud suū predīū.dr̄ q⁹ executor nō dz se intromittet̄ de hac cā ēt si posset.predij tā esset tradita emptori. quid aūt si emptor nolit soluere preciū nūquid executor dz in hac cā se intromittere vt cōdenet emptorē ꝛ mandet snīaz executioni i aliꝭ reb⁹ emptoris.ꝛ certe nō.nā iam h̄ cā iret in infinitū. po ne eniz ꝛ nūc aliquē venire ꝛ mouere questionē in his reb⁹ em ptoris pignori captis.vl̄ si dicas emptorē haberi ꝑ ꝺdēnato ad illud preciū pone q⁹ ipse neget se emisse.vel si cōfiteat̄ se e misse dicat tū se preciū soluisse ꝛ sic nō videt̄ habere locuz qō de cōdēnato dici q̄d ergo erit.iā victor vt̄ dictus. sed ne hoc eueniat dicam⁹ qō executor ꝑdiū captū pignori nō debeat vē dere nisi statiz preciū soluat̄.ꝛ posito q⁹ vēdat nec soluat̄ pre cium vt fuit in questione ꝓposita.tūc exrcutor recupet predīū ꝛ vēdat alij quasi vinculo pignoris nō sit liberatū donec sol uatur preciū. ¶ Sic quoq⁹. Nō solū predictis modis fit exe cutio sed ēt hoc alio vt si debitor ꝺdēnat⁹ non habeat corpo ralia:sed hz noīa debitoꝝ:tūc noīa capiant̄ pignori.ꝛ h̄ sunt vera si cōfiteant̄ se debere.si āt negent.dicūt quidā de hoc de bere cognosci debeant vel nō sicut fit in corporalib⁹: si de eis vertat̄ questio.sed tū dicit q⁹ secus sit in noīb⁹ vt illa demuz nomina dentur pignori que cōfitentur debitores.ꝛ tunc vel executor exiget illud nomē ꝛ soluat victori.vl̄ vēdet vt corpo ralia vendi solēt:ꝛ preciū soluet victori ꝑm qō melius ꝛ facili⁹ de his duobus ei executori videbit̄, sed pone q⁹ condēnatus hz pecuniam penes argētarios vel penes alium.vel deposu it eam.certe hanc pecuniā accipiet executor ꝛ satisfaciet victo ri.idē est si pupillus sit cōdemnat⁹ alicui ꝛ pecuniā habebat in archa hic pupillus.nam hanc pecuniā accipiet executor ꝛ mihi victori solnat.

s Unt qui in id. Debes scire q⁹ regulariter quilibet cōue nitur insolidū exceptis quibusdā personis q̄ cōueniunt̄ inquātum facere possunt deducto ne egeāt: ꝛ nō deducto ere alieno:vt socius, Jtem patrona ꝛ liberi eoꝝ ꝛ parētes. Jtē

maritus qñ conuenit̃r de dote. Item mīles qui in mīlitia exi/
stens cōtraxit debitū. nam isti inquātuz facere possunt cōueni
untur. tandē dicit. quidā est debitor multoꝝ ex simili cā nec est
oībus soluendo. dicit̃ ꝙ occupantis conditio erit melior. ⁊ si
vnus egerit non deducit̃ qō debetur alijs qui sunt similis cō
ditionis. sic est ⁊ in act. de peculio. ⁊ idez si filius vel libertus
agat cōtra patrem vel patronum. nam nō deducitur qō alijs
filijs vel libertis debetur. est ⁊ alius qui cōuenitur inquātum
facere potest vt qui ꝓuenit̃ ex cā donationis: ⁊ iste deducit qō
omnibus debet. Item ꝙ supra dixi. ꝙ si vn⁹ filioꝝ agat ꝓtra
patrem vel patronum esse occupātis melioꝛez conditionez. in
relligas tamen ꝙ ille cōueniatur deducto ne egeat. Itē si vir
cōueniatur ab vxore ex causa dotis siue ex alio cōtractu, habz
vir hoc priuilegium vt cōueniatur inquātum facere pōt. idem
econtra. si vxor conueniatur a viro ex aliquo contractu. Item
priuilegium qō datur viro si cōueniatur ab vxore: idē priuile/
gium dar̃ socero ⁊ patri viri. Sed quid erit si pater mulieris
promisit dotem genero pro filia ⁊ fecit pactū ꝙ gener lucrare
tur si filia decedat in matrimonio. nūc gener agit cōtra socerū
ad hanc dotem. nūquid hic socer habeat priuilegiū ne conue
niatur nisi inquātuz facere pōt. certe non. ⁊ hoc est verum si so
luto matrimonio per mortē filie gener petat dotē. si autez ad/
huc constante matrimonio gener petat dotē a socero tūc socer
condemnandus est inquantum facere potest.
Item quod dictum est socrum socero condēnari inquātum fa
cere potest. fallit si cōuentus neget se socerꝫ vel si conueniat̃ ex
cā doti. Itez priuilegiū qō datur viro: datur etiā procuratori
viri vel defensori qui cōuenit̃ noīe viri. ⁊ eo viuo post mortem
autē viri cōuenitur, insolidum. Itē priuilegiū qō dixi predict̃
personis dari non transit ad eorum fideiussores. Item priui/
legiuz qō datur viro ⁊ alijs personis. ꝑ. numeratis non vadit
ad heredes eorum. sed insolidum tenentur. ⁊ hoc dicit hec lex
cum sequentibus vsq; ad. l. si conuenerit.

s Si conuenerit. Mutuaui tibi. c. hoc pacto vt non tenea
ris nisi inquātum facere possis. nūc conuenio te ad ista
c. iudex huius cause seruabit hoc pactū nō condēnando te ni/
si inquātum facere possis.
p Reses. Mutuaueras mihi. c. sub vsuris. aliquo tem/
pore elapso petis a me ducēta pro sorte ꝙ pro vsuris ⁊
vsuris vsurarum. iudex me ad hoc condēnauit: appellationem
interposui forte post. x. dies. ⁊ sic mea appellatio ꝓnunciatur
inusta. dicitur ꝙ sententia remanet firma.

d Vlo iudices. Duo sunt iudices delegati i vna causa. q̃/
libet dedit suam sententiam contrariā alteri. dicitur ꝙ vtraq;
est in pēdenti donec delegās confirmet quam vult.
t Empus. Condēnatus habet spaciū quatuor mensium
ad soluendū condēnat̃. interim decessit. dr̃ ꝙ id qō re/
manet ex hoc tempore vadit ad eius heredem.
c Um ex causa. Ex causa donationis mille mihi ꝓmise/
ras: ⁊ est dubium an h̄ omnia soluēdo remaneat tibi ꝙ
nō possis sustētari. dicitur ꝙ conueniam te inquantum facere
possis. ⁊ hoc maxime hz locum si eras meus pater qui hoc mi/
hi promiseras.
d Ebitoribus. Cū debitor meus cōfitetur se mihi. c. debe
re. iudex debet ei precipere vt soluat dando aliquā dila
tionē. ⁊ si modica sit nec possit soluere infra illā dilationē. tunc
lex dat dilat. nam habebit quatuor mēses itegros. ⁊ hec sunt
vera quādo debitor confitens nō poterit incōtinenti soluere.
si aūt poterat cum haberet pecuniaz pretoribus ⁊ nolebat
soluere ⁊ sic est cōtumax tūc pignoribus captis cogit̃ inconti
nenti ad solut̃. aut si nō est cōtumax sed nō potest soluere. tūc
dilatio dabitur a iudice. ⁊ si est minor ꝙ legalis supplebit̃ a le
ge vt habeat dilationē quatuor mensium si iusta de cā impe/
ditus nō soluat infra primā dilationem. ⁊ si infra istam dila/
tionē nō soluat: tūc res ei⁹ pignori capient̃. ⁊ si a tpe q̃ pigno/
ra sunt capta cesset ꝑ duos mēses ad soluendū: vendentur pi/
gnora ⁊ satisfiet creditori.
c Lm prolatis. Cū hꝫ tem coram cām iudice allegauī legez
scriptā in corpe iuris vel aliquā sniam principis in silī q̃stiōe
q̃, decidit questionē ꝑ me iudex credens qō h̄ lex nihil faceret
ad questionē iudicauit cōtra me dr̃ ꝙ hec snia tenet nisi retra
ctetur remedio appellationis.
d Uus. Aliquis succubuit in cā eo ꝙ aduersar⁹ ꝓbauit
qō voluit ꝑ testes pecunia corruptos. dr̃ ꝙ lz nō appellet: tñ si
hoc ꝓbat retractabit̃ snia ⁊ etiā testes illi puniuntur ⁊ de hoc
extat rescriptum de quo habetur mentio in littera.
s Victū. Alicui capto in turri cōuicto ꝓpter aliqō deli/
ctū ⁊ ꝺēnato anteq̃ pena ei inferret̃ portabat̃ cōmestio vel
aliq̃d sup quo faceret. aliqs ꝓhibuit h̄ portari. dr̃ ꝙ ꝓhiber̄
tādē act. in fem̄ vel iniuriaꝫ arbitrio iudicuz est puniēdus.

i Operatores. Sentētia solēniter lata a q̃ nō est appel
latū nō pōt retractari ob h̄ ꝙ vna ptiū dicat se inuenisse
instrumenta que si a prin. habuisset obtinuisset, hoc aūt fallit
in re publica in casu. quod dic vt in glo.
s Vni ex plurib⁹. Plures iudices cognoscebāt ꝺ q̃daz
cā liberali. oēs excepto vno volebāt iudicare. possunt dū tñ il
le vn⁹ iuret ideo nolle iudicare qr ꝺ cā sibi nō liqueat. nā tunc
ceteri iudicātes cū ⁊ si oēs vellēt iudicare ⁊ discordarēt snia plu
riū teneret. Ultimo dicit. tūc oēs dicūtur iudicare cuz oēs ad
sunt. ⁊ statur snie oium vel maioris ptis. ⁊ h̄ dicat h̄. l. ⁊ se.
i Nter pares. Duo iudices de cā cognoscētes diuersas
snias dederunt q̃rit̃ cui⁹ snie stetur. ⁊ distinguit̃. nā si est
liberalis statur ei snie q̃ ꝑ libertate est data. si aūt est alia cau
sa: statur snie late ꝑ reo. ⁊ hoc etiā in criminalib⁹ causis locuz
hz. si aūt est cā pecuniaria ⁊ diuersas snias dederint vna i ma
iori alia in minori statur illi q̃ in minori summa est lata.
d Clo. Tres erāt iudices ꝺ legati. duo absēte tertio iudi
care nō possunt cū oēs iussi sint iudicare. sed si oēs sunt presen
tes statur sententie duorum.
c Mmodis. Quidā athleta pugnauerat ad ppli dele/
ctationē ⁊ obtinuerat. vñ debebat siue sperabat habere pre/
miū a re publica. iste athleta cōdemnat⁹ ē mihi in. c. nec bona
sua ad hoc sufficiūt. dr̃ qō rei publice interdicendū est ne hoc
premiū soluat athlete ⁊ h̄ pecunia debita tāq̃ pign⁹ tenebit̃.

n Esennius. Promisi tibi. c. dare ex cā donationis. dele/
gasti me creditori tuo vel ei cui donare volebas: vel vi/
ro tuo cā dotis pro te ꝓmisi. nūc cōuenior ab eo cui sum dele/
gatus. an tenear insolidū nō deducto ne egeā. queri̊ ⁊ dr̃ qō
sic. ⁊ adducit sil'ia. ⁊ caue qr āte nō respōdz nisi ad duas q̃stio
nes. Idē tamē dicas in tertia. ¶ Fundū. Donasti mihi fun/
duz ⁊ tradidisti. tādē desij possidere hūc fundū ⁊ ad te puenit
nūc ago ꝓtra te ad fundū. dr̃ ꝙ si nō restituas cōdēnaris insо
lidū. ⁊ etiā ad fruct⁹ extātes insolidū dānaris si eos possides
si autē dolo desijsti possidere iurabo cōtra te in litē. ¶ Insoli
dū. Ex causa donatiōis cōuent⁹ insolidū ꝺēnat⁹ poterit op
tinere priuilegiū ne executio in eius bonis fiat nisi inquantuz
facere potest.
p Ulus. Iudex post q̃ dedit snīam diffinitiuā nō potest
eā mutare, supplere aūt poterit qō decrat. vt si in snia ꝺēna/
uerat de fundo. nunc vult supplere in fructib⁹.
p Ulus. Duo sunt ꝺēnati in. xx. in vna snia. quilibet vi
detur ꝺēnat⁹ in. x. ⁊ si vn⁹ eoꝝ soluat sua. x. liberat̃ in residuo
c X cōtractu. Pupilla cōuenta tutore auctore in. x. ex cō
tractu paterno ꝺēnata est. tandem abstinuerūt eā tuto
res ab hereditat̃ paterna. ⁊ sic hec bona iuerūt ad substitutū vl̃
ad coheredez. queri̊ in quos dr̃ actio ex snia. ⁊ dicitur qō in
substitutum vel in coheredem ⁊ eracti regressuz habebūt con
tra tutores pupilli in casu si culpa eorum condemnata fuit pu
pilla.
a Cta. Acta causе. i. scripturas factas in cāis pōt iudex
iubere ea ꝺstrui: si partes hoc volunt. ⁊ h̄ si cā nōdū fini
ta est, at ea finita potest hoc facere, iudex ēt inuitis partibus

¶ De ampliáda. Ex quo iudex ī sñia ipoſuerat penā alicui: nō pōt eaz penā augere vel mínuere niſi de volūtate ꝓncipis
¶ Contra. Lata ſentētia cōtra minorē indefenſum nō tenet, ꝛ dic; vt in glo.

a Ctorum. Poſtq̄ iudex tulit ſentētiam' pōt verba ei⁹ mutare duz tamē ſententia ſiue mens eadem remaneat.

o Et vnoquoq;. Sentētia dz dari ꝓſentib⁹ partibus: ꝛ dic vt in glo. ¶ Qui apud. Una partiū citata a iudice ſuo: puta a ꝓcuratore fiſci noluit vēire, dr̄ q̄ ſñia poterit dari.

o Ecreta. Dicitur q̄ decretū ſiue citatoriū ſi fiat ſup alienatiōibus ſiue tranſactōnibus dz ſcribi verbis latinis ꝛ intellige inter latinos.

e T exheredatū. Filius exheredat⁹ vel q̄ abſtinuit ſe ab hereditate pr̄na ex cōtractu ipſius cōuenīr̄ inquātū facere pōt nō deducto ere alieno, ſicut vir ꝛ patron⁹, ſecus in donatore cōuento. nā ibi deducīr̄ es alienū, ꝛ eſt rō ne ex liberalitate ſua inops factus ꝑclitetur, hoc dicit hec. l. cū. l. ſeq.

s J quis dolo. Miles vel marit⁹ vel ſimilis q̄ ꝓuēīr̄ inq̄tū facē pt ī odiū creditor bōa ſua diſſipauit, dr̄ q̄ ām̄o ꝓuenīr̄ inſolidū. ¶ Si q̄s creditorē. J pone caſuz; vt in glo ſa q̄ incipit. i. debitor' ꝛc, ibi vel tertio dic ꝛc.

s J reuz. Soluto mrimōio vxor agit cōtra virū act. reuz amotaz. dr̄ q̄ vir tenet̄ iſolidū. qm̄ ex ōlicto h̄ actio oriē

c Ontumacia. Cōtumax punīr̄ dāno litis, nam nō appellat. Jtē in expēſis ꝛ ī ſimilib⁹. Secūdo dicit q̄ ꝓtumax dr̄ qui ter citatus vel ſemel pro oībus nō venit cū venire poſſet nō impedit⁹ morbo vel alia maiori cā. ꝛ cōuenire debet, vt q; erat iudex ſuus coram quo erat citat⁹ vl̄ ſaltē dubiū erat.

c Ontra pupillū. Citatus eſt pupillus pemptorie vl̄ ab ſens rei publice cā vel minor, xxv. an. ꝛ lata eſt ſententia contra eū, dr̄ q̄ nō tenet citatio vel ſentētia. ¶ Js qui ad maius. Titius habēs cām cora vno iudice citat̄ ꝓpter aliā cām cora maiori iudice, ꝛ iuit ꝛ defuit interim primā cām, nō dr̄ cōtumax vt primus iudex poſſit ferre ſententiā in eum.

i Eldex. Poſtq̄ iudex ſemel tulit ſñiam amodo non pōt eam mutare plus vel minus condēnando.

p Strem. Poſt cām deciſam per ſentētiam: vel per iuſiurandū: vel per cōfeſſionē in iure factā: nihil vltra q̄r̄ir̄.

q Elidā ꝓſulebat. Sentētia lata a iudice minore, xxv. an. maiore tñ, xviij. tenet, cuz ꝛ ſi mgr̄atus ſit tenebit q̄ō faciet, ꝛ hoc facit ꝓ me frācīſco cū adhuc ſim infra etatē, xxv. an. Secundo dicit etiā minor, xviij. an. poterit de cā cognoſcere: vt ſi ex cōſenſu ptium datus ſit, ꝛ ſic de facto euenit in me frācīſco, nā cū eſſem infra etatē, xviij. ānoz datus fui iudex in quadā cā, ꝛ de ea cognoui, hoc etiam eſt ſi ꝓnceps fecit minorē, xviij. an. ꝓtorem vel conſulem, nam ſentētie quas dabit tenebūt.

s J cum nulla. Bona debitoris mei āte ſentētiam ꝓtra eum latam capta ſunt pignori, ꝛ vendita, dicitur q̄ revocari debet q̄ō factum eſt.

i N ſumma. Si iudex condēnat reū in certa quātitate pecunie iubēs eam ſolui vel p̄ſtari: tenet ſñia, idez ſi dicat, ſolue q̄ petitū eſt cū certa quātitas eſſet petita, ſi aūt iudex fecit ſñiam certā ſup̄ ſorte, de vſuris aūt ſic dicat, vſure ſi que cōpetunt ſoluātur, non tenet. ¶ Siquis ex edicto. Citatus eſt titius pemptorie, deceſſit, nūc eſt lata ſentētia cōtra euz. dr̄ q̄ ſentētia non valet cū extinctū ſit p ēptoriū morte titij ꝛ de nouo citatio erat facienda in heredes titij.

q Qeſitū ē. Unus ex litigatoribus febricitās diſceſſit a cā ꝛ iudicatū eſt. nūc dr̄ q̄ ſñia non tenet, cū morb⁹ ſonticus faciat differre cām, morbus aūt ſonticus dr̄ q̄ cuiq̄ rei agende nocet vt eſt febris, ꝛ hoc intellige ſi eſt magna febris, non ſi leuis veniēs in hoiem robuſtū. Jtē ſecus in q̄rtana veteri: ꝓpter quā nō dimittat ſua negocia, nā hec nō excuſat.

i N iudicati. Si teneor pluribus inquātū facere poſſuz: ꝛ vni ſum condēnatus: poſtea alius me cōuenit, dr̄ q̄ ei debeo condēnari inſolidū nō inſpecto eo q̄ō alij ſuz condēnatus, ꝛ hoc intelligas in ſñia, aū in executi, ſpectabitur.

c Um quereb atur. Judex qui male iudicauit: puta cōtra minorem non poteſt mutare ſententiam.

s Epe conſtitutū. Licet regulariter dicat̄ res inter alios iudicata nō ꝓiudicare alijs: hoc tñ recipit diſtinctōez, nā q̄ſq̄ ꝓiudicat alijs ſciētibus, q̄ſq̄ nō ꝓiudicat alijs licz videatur cōtra eos iudicatū tacite, ꝛ de hoc vltimo dat duo exē pla. primū in duob⁹ heredibus debitoris, nā licet vnus eoꝝ condēnetur: alteri nō nocet, ſcōm exēplū eſt in duob⁹ h̄dib⁹ creditoris, nā licz vn⁹ agat ꝛ ſuccūbat alteri nō ꝓiudicat. Poſtea reuertitur ad primū dictū vt ſentētia inter quoſdā lata nocet alijs, ꝛ dat de hoc quattuor exēpla vt ſi creditor patiatur agere de ꝓprietate pignoris aut marit⁹ ſocer vel vxorē de re dotali aut ēptor vēditorē de ꝓprietate rei vēdite. idē ſi libertū meū defendo in cā libertinitatis mote ſibi ab alio ꝛ ſuccūbo, ꝛ ſic iudicat̄ libertus petētis, nā oībus his caſibus ꝓiudicat in ſuperioribus: duobus nō, reddit̄ rō in littera. ¶ Ultimo dicit vnus a te vēdicabat fundū me ſciente ꝛ ſuccubuit, tandez illū eundē vendico, nō mihi ꝓiudicat ſentētia lata cōtra titiū.

n Egocior. Quis cōdēnatus ad. c. act. nego. geſ. appellauit: ꝛ diu ventilata fuit cā, tandē iniuſta appellatio eſt pronunciata: an vſure medij temꝑis debeant̄, ꝛ dicit̄ q̄ ſic, ꝛ iudex appellatōis ſup̄ his etiā pnūciabit.

¶ De confeſſis. Rub.

Onfeſſus.

Ego franciſcus pono caſū vt littera iacet.

c On fatetur. Confeſſio p errorē facti facta nō ꝓiudicat cōfitenti: vt ſi confiteor te meū coheredē cū nō eſſes, nā mihi nō nocet, ꝛ intelligas ſi ꝑbē cōtrariū vſq̄ ad ſententiam: vt habes hoc exemplū. ff. fami. herc. l. cū putarē, ſz cōfeſſio p errorē iuris facta nocet cōfitēti. vt ſi cōfeſſus ſum me tibi debere centū ex ſtipulati, quā credebā valere cū nō valeret, vt q; inter abſentes facta vel ſimili modo vitioſa.

i Ellian⁹ ait. Hēs cōfeſſus eſt ſe ōbere ex cā legati ſticū q̄ ia erat mortu⁹, ꝛ hoc ſciebat, certe tenebīr̄ in extimatōez.

s J is cū quo. Cōfeſſus es te occidiſſe fuū, cū alius eum occiderat, dicit̄ q̄ teneris ex tua confeſſione.

q Ei ſticū. Pōt plurib⁹ mōis poni caſus vt eos hēs ī gl.

c Ertū. Qui ꝓfitet̄ ſe debere certū teneb̄: vt puta fuū ſticū ſi aūt icertū: vt puta coꝝ⁹ ñ teneb̄, ſi aūt peterē a te ſticū ꝛ fūdū: ꝛ cōfeſſus es te vnū ex his debere, nec dicas q̄ cogeris dicere, ꝛ ſm hoc debes h̄re in lr̄a, ſed ſi ſticū vel fundū ꝛc. Jtē ſi cōfitearis te debere quātitatē nec dicas quātā cogeris dicere quātā. Ultimo dicit, vēdicabā a te fundū tanq̄ meū: ꝛ tu h̄ ꝓfiteris, dicit̄ q̄ perinde habeb̄ ac ſi iudicatū eſſet meū fundū
¶ Si alia. Quacūq; act. vel iterdicto q̄s cōuenīr̄ ꝛ ꝓfiteat̄ habeb̄ ꝓ condēnato ꝛ dabīr̄ rp̄s ad reſtituendū in his caſib⁹ in quib⁹ daret̄ vere condēnatis, ꝛ ſi nō reſtituat iurabīr̄ in litē qō intellige vt in glo. ¶ Si quis abſente. Cōfeſſio facta ab vno litigatore altero abſente nō valz, ſicut ꝛ ſi libert⁹ iurat abſente p̄ſono ſe ei debē opas, nā nō obligat̄. Jtē ſi re⁹ condēnatur actori abſenti nō valz. ſi aūt interuēiat ꝓcurator vel tutor vel curator ei⁹ abſentis, bñ ſufficit, cōfeſſio aūt p̄dictoruz tutoꝝ vel curatoꝝ pupillo vel adulto nō obeſt. ¶ In pupillo. J pupillus ex ſua cōfeſſiōe nō teneb̄ niſi tutore auctore eēt facta, adulti aūt ꝓfeſſio tenet, ſed pōt reſtitui cōtra cōfeſſiōez.
¶ Confeſſi. J pōt intelligi hic. §. de ꝓfeſſiōe q̄ fit āte litē contestatā, hoc mō vt ꝓfeſſus āte litē cōteſtatā ſe debere hēat dilationē quattuor mēſiū ad ſoluēdū q̄ dab⁹ condēnatis, pōt etiaz intelligi de confeſſione facta poſt litē ꝓteſ. ꝛ dicit vt in glo.

c Um fideicōmiſſuz. J etebā a te, r. ex cā fideicōmiſſi ꝛ cōfeſſus es. tādē iudex coram quo ꝓfeſſio fctā fuit deceſſit ꝛ ei⁹ ſucceſſor hāc cām delegauit: nūc coram delegato dicis te debere abſolui: nō obſtāte tua ꝓfeſſiōe cū oſtēdas teſtm̄ defuncti in quo appet nihil mihi relictū. q̄r̄ir̄ q̄d iuris, ꝛ diſtiguit̄ q̄ de cā te ōbere abſolui dicis, nā ſi iō q̄ nō appet relictū aliq̄d mihi, nō debes ꝓpt̄ h̄ abſolui. ſi aūt iō q; dicas bōa defuncti nō eē ſoluēdo creditorib⁹ h̄ditariis: ꝛ ſic legata ꝛ fideicōmiſſa debere ceſſare vl̄ aliq̄ vice ꝓfeſſus fuiſti debita oīa h̄ditaria eē ſoluta, ꝛ ſubaudi dolo meo, tñ appet nūc ꝛriū. h̄ cāu de

bes absolui. in ꝑmo aũt casu cũ petis absolui. eo q; nihil apparet relictũ dicam⁹ delegatũ iudicẽ debere mittere te confessum ad ꝓtorem ⁊ ab eo absolueris.

n **Non oĩmõ.** Cũ peteres a me sticũ ex cã stipu. ꝓfessus sum debere eũ. nescit tñ sit viuus nũc stic⁹ vel nõ. dr̃ ꝙ iudex nõ dz me interi ꝓdẽnare cũ nesciat sup quo. nã si erit certũ eũ viuũ tũc in eo me ꝓdẽnet. si erit certũ eum mortuũ: tũc si tpe ꝓfessiõis ꝫ sciebã ꝓdẽnabit me i extimatõez al's ñ: vt ff. ⁊. s. e.

De cessione bonoꝝ. Rubrica.

Creditor q̃ mutauit alicui i refectõ

Reditori. ne dom⁹ ꝫ ꝓuilegiũ in erigẽdo tã in ypothecaria q̃ in ꝑsonali acr̃. qõ dicit in glosa.

i **In ꝑsonalib⁹.** Titi⁹ hẽbat mlt̃os creditores. ⁊ q̃dã ex his erãt ꝓuilegiati in acr̃. ꝑsonali. tandẽ ꝫ titi⁹ accepit. x. mutuo hoc acto cũ ꝫ creditore: vt de hac pecũia soluaĩ creditori ꝓuilegiato. ⁊ sic fuit. dr̃ ꝙ ist⁹ ult̃imꝰ creditor succedit i locum

i **Si qui.** Qui cessit bõis: si aliq̃d postea acq̃sierit ꝑmi. poterit ꝙuẽiri a creditorib⁹ in q̃tũ facẽ põt. Secũdo dicit. cedẽs bõis nõ dz cõuẽiri ctiã ab illis creditorib⁹ quoꝝ tẽmore nõ cessit. Tertio dicit. q̃ cessit bõis ⁊ anteq̃ vendant̃ penitet de cessiõe ⁊ pat⁹ ẽ se defendere: nõ amittet bona. ⁊ ff dicit hec lex ⁊ sequens.

q **Si bonis.** Qui cessit bõis: si post cessiõem aliq̃d acq̃siuit ⁊ modicũ nõ tenebit̃ ꝓpt̃ ff. si aũt multũ acq̃siuit: tũc ꝙuẽiri poterit ꝓpt̃ ff: ⁊ inspicit̃ ex quãtitate sit ꝓcios ꝫ vel nõ ff qõ postea acq̃siuit. nõ ex q̃litate: vt si mẽstruũ vl' ãnuũ relictũ ẽ nomie alimẽtoꝝ huic q̃ cesserat bõis vl' vsufruct⁹ alicuius fundi. non propter hoc poterit conueniri a creditoribus suis.

s **Si debitoris.** Debitor multoꝝ cessit bõis: ⁊ sic bona ei⁹ vẽdita sunt a creditorib⁹: nec suffecerũt. ff debitor mlta bona acq̃siuit. nũc dr̃ qõ si nõ vult residuũ soluere ff bõa nũc q̃sita vẽdentur: ita ꝙ integre creditoribus satisfiat.

q **Si cedit bonis.** Non auditur volẽs bõis cedere a ñq̃ cõfiteaĩ debitũ. vl' anteq̃ sit ꝓdẽnat⁹. ⁊ est ratio vt in glo.

b **Bonis.** Cessio bonoꝝ pos. põt fieri in iure ⁊ extra ius. et ctiã p nũtium vl' epl'am potest declarari.

Quibus ex causis in possessionem eatur. Rub.

Tres fere sunt cãe ex q̃rũ q̃li

t **Res fere cause.** bet fit missio in oĩb⁹ bonis. vna ẽ q̃n mittit̃ cã debiti fuãdi: ⁊ fit in bõis debitoris. alia que fit cã legatoꝝ fuãdoꝝ cum ageret̃ ad legatũ act̃. ꝑsonali. puta ex testõ. tertia ẽ que vẽtris noĩe. ẽ ⁊ q̃rta ⁊ ppt̃ ff dixi fere. de q̃ dicit in glo. ac. missio q̃ fit ex cã dãni infecti nõ fit i oĩbus bõis: ꝫ i re illa tñ ppt̃ quã petebaĩ caueri

p **Pretor ait.** Si oñt̃ edictũ quo dr̃. si aliq̃s cõuent⁹ dedit fideiussores iudicio sistendi cã. idẽ si nõ dedisset: ⁊ nõ facit ptãtem sui: neq; defendit̃ in bõis ei⁹ ꝓtor iubet mitti aduersanũ. Postea expõit ff ñ bñ: nõ facit ptãtem sui. i. dicere. q̃ id agit ne aduersari⁹ ei⁹ copiã hẽat. vt q; latitet. idẽ si nõ latitet: ꝫ sit absens nec defendaĩ. si aũt defendaĩ ⁊ plene ita ꝙ ꝓditio aduersarij nõ fiat deterior: in ei⁹ bõis nõ fiet missio. ⁊ itelligas de ẽfensore q̃ ab initio vẽit ⁊ q̃ durauit vsq; in fin̄ cãe.

a **Apud iul.** Rẽ cõem habui cũ pr̃e pupilli. nũc ago cõidicũdo cõtra pupillũ ⁊ nõ defendit̃. q̃rit̃ an fiet missio in bonis pupilli ⁊ vẽditio. ⁊ distinguit̃. naz aut cũ ago de fctõ pr̃is ei⁹ conq̃ror. vt q; ꝓcepit fruct⁹ fundi cõis. vel q; in re cõi dedit dãnũ. ⁊ tũc fit missio ⁊ vẽditio de ei⁹ bonis. ⁊ reddit̃ rõ i fra. ibi marcell⁹ aũt ⁊c. si aũt nõ conq̃ror de fcõ pr̃is ꝫ tñ peto diuidi fundũ cõem: tũc fit missio in bõis pupilli: nõ vẽditio

Idẽ eẽt si ageret̃ cũ pupillo ex ẽctu facto cũ ei⁹ tuto⁹ vl' act̃. de peculio vl' de in rẽ ver̃so vl' silr̃. Idẽ si de ẽctu facto cũ ei⁹ tutore. ppt̃ quẽ deb̃t actio i pupillũ ageret̃ cũ pupillo ⁊ nõ se defenderet. nã his casib⁹ fit missio sed non vẽditio. **Si pupillus.** Pupillus successit alicui extraneo ⁊ ꝙuẽitur ad legata soluẽda nec se defendit: an fiet missio in bonis pupilli. ⁊ dr̃ ꝙ sic. Tandẽ dicit eẽ in arbitrio creditoꝝ velint mitti in bonis hr̃ditarijs ⁊ ea vẽdi. an velint mitti in bonis pupilli: quasi pupillus videaĩ ẽxisse cũ legatarijs adeũdo hr̃dit̃. ⁊ non vẽdi. ⁊ ff

sunt ẽa ctiã si successit alicui suo cõiũcto. **Postea** dicit. ff qõ dictũ ẽ de missione q̃ fit in bonis pupilli ꝫ locũ q̃ñ pupill⁹ nõ defendit̃ vl' a tutore vl' ab alio siue hẽat tutorẽ siue non. ⁊ õ ff dz req̃ri a iudice tutor si quẽ ꝫ z necessarij pupilli. ⁊ liberti pupilli: ⁊ alij sui amici q̃ volũt pupillũ defendere. ⁊ si rñdeãt nõ. vel taceãt: tũc fiat missio in bonis pupilli. ⁊ duret donec õfendaĩ. nã stati cũ vẽiet aliq̃s q̃ velit defendere definẽt bona ei⁹ possideri. ⁊ ea q̃ dicta sunt in pupillo fuãtur ⁊ in furioso. Itẽ si pupill⁹ fact⁹ adult⁹ se defendat: sine satisdaĩ. ff faciet si alius vult eũ defendere: cum satisdaĩ. iudicatũ solui. ⁊ ff dicit hic. §.

i **In possessionẽ.** Si legatarij q̃b⁹ ẽ legata cũ. l. f. ⁊ se. pecũia sub ꝓdit̃. volunt mitti in pos. bonoꝝ hr̃ditis: ob ff q; hr̃s nõ cauebat eis õ dãda pecũia aduẽiente ꝓdit̃. audiũt̃

Cũ dr̃. Hoc qõ dr̃ bona alicui⁹ possessa a creditoribus debere vẽdi nisi sint bona pupilli: vel absentis rei publice cã: sine dolo malo dat intelligere ꝙ si dolo malo abfuerit. possint ei⁹ bona vẽdi. Itẽ creditores mitti pñt in bonis debitoris capti ab hostib⁹. nõ tñ statiz fiet vẽditio. ꝫ iteriz curator daĩ bonis. Itez scias ꝙ creditores missi in pos. bonoꝝ debitoris nõ debẽt ali ex illis bõis. ⁊ ff dicit hic. §. ⁊ pu. l. se. **Pretor** ait Ponit̃ aliud edictũ quo dr̃. si õbitor fraudatoris cã latitat: ⁊ boni viri arbitratu non defendaĩ. bona ei⁹ possideri ⁊ vẽdi iubet pt̃or. appet ergo ꝙ nõ sufficit latitare nisi fraudaĩ. cã latitet. idẽ ecõtra. ⁊ est ff valde in vsu vt bona latitãtis ꝓdicto mõ possideanĩ a creditoribus ⁊ vẽdanĩ. si aũt bona alicui⁹ tã latitãtis vẽdanĩ. ⁊ postea appeat ꝙ nõ latitauit vẽditio nõ tenuit. ⁊ intellige de latitaĩ. q̃ fit in fraudẽ creditoꝝ. nõ si alia ex cã puta si latitet timore hostiũ vel alicui⁹ tirãni. si ergo ppt̃ plures cãs latitat ⁊ inter ceteras ff sit. f. in fraudẽ creditoꝝ satis sit: vt sic bona ei⁹ vẽdi possint a creditoribus. ⁊ fit vẽditio ab oib⁹ creditoribus ⁊ oibus satisfiet si i fraudẽ oĩm latitabat. si aũt i fraudẽ quoꝝũdã creditoꝝ tñi illi tñi mittẽtur in pos. ⁊ vẽdent ⁊ eis tñi ꝓdicto mõ satisfiet. ⁊ bñ dixi aĩo fraudãdi creditores latitare ad hoc vt hẽat locũ ff edictũ. ⁊ sic aĩmus desideraĩ. naz p ff ꝑz ꝙ furiosus nõ dr̃ latitare cũ sensuz nõ hẽat. ⁊ si nõ defendaĩ furiosus fit missio in bonis ei⁹ vl' dabit̃ curator. ⁊ si curator daĩ nolit eũ defendere remouet̃ ⁊ dabit̃ in curatorẽ vnus de creditoribus ei⁹ q̃ nõ ãpli⁹ vẽdat õ bõis furiosi q̃ fit necessariũ. vẽdẽt̃ em̃ q̃ñq̃ de bõis furiosi. vt si vrgeat es alienũ ⁊ dilatio dãnũ possit creditoribus afferre. ⁊ ea q̃ dixi in furioso fua ⁊ in ꝓdigo ⁊ in silr̃ib⁹ q̃ curatoꝝ auxilio regũtur. **Illud** scien dũ. Debitor me⁹ iuit in aliã ciuitatẽ ad habitandũ vl' alia de cã. si pala ibi stat. nõ dr̃ latitare. ꝫ si debitor me⁹ nõ remoueat se de terra in q̃ consuet⁹ est stare. absẽdat se aũt in domo. vel cũ ẽ in palatio cõis vbi reddit̃ ius. absondat se retro colũnã: i fraudẽ creditoꝝ dr̃ latitare. **Vltimo** dicit. si cũ titi⁹ debeaz mihi. c. in diẽ sub ꝓdit̃. in fraudẽ meã latitet ãteq̃ dies vl' condicio venerit non vẽdent̃ ei⁹ bona. ppt̃ ff debitũ. idẽ si hẽbã act̃. ff eũ q̃ p except. poterat tolli. **Si q̃s** act̃. Ex ẽctu filij vel ꝑcui tui volebã te cõuẽire act̃. de peculio. tu latitas. certe mittar in bõis tuis ⁊ vendẽtur ita qõ mihi satisfiat. ꝫ appeat postea nihil eẽ in peculio. sicut ⁊ tenet act̃. de peculio: ꝫ nihil sit in peculio. **Itẽ** videam⁹. Si vellẽ a te vẽdicare fundũ ⁊ latitas. fit missio in oĩbus tuis bõis. ⁊ etiã vẽditio et ff dicit nerati⁹. si aũt non latitas: ꝫ absens es nec defenderis. tũc fit missio i fũdo petito. ꝫ si vellẽ a te hr̃dit̃. quandã petere ⁊ latitas: fit missio in reb⁹ hr̃ditarijs. sed si eas res dolo desijsti possidere. tũc fit missio in oĩbus bonis tuis. ⁊ etiã vẽditio. **Vltimo** dicit. q̃ñ mittor in possessiõem rerũ hr̃ditariarũ q̃ fit possessor hr̃dit̃. latitãte. fructꝰ hauꝝ rex facio meos si possessor latitãs nimiuz fuit cõtumax. vt q; cũ eẽt citat⁹ coram iudice dixit nõ vẽiam. vl' si nihil dixit. tñ nimis stetit ad veniẽdũ. puta biẽnio.

s **Idiu.** Si hr̃s instituꝰ differt adire ex nõ iusta cã. creditores hr̃ditarij mittẽtur in pos. bonoꝝ cã rei fuãde. i. debiti. ⁊ q̃ñq̃ etiã õ his bonis vẽdit̃ p vnũ ex creditoribus datũ curatorẽ bõis. puta si debitũ vrget. vl' silr̃ de cã. q̃ dic. vt in glo. sed pone ꝙ duo erãt hr̃des. vn⁹ repudiat. alr̃ deliberet. adhuc est idẽ vt creditores hr̃ditarij mittãtur in pos. ⁊ hoc dicit ff. l. ⁊ se.

s Jpupillus. Dic casum vt in glo.

s Jfilio. Filiofami. est relictū legatū sub cōdīc. hīs non vult cauere de dando legato in cuētuz condic. dī q filius ⁊ ei⁹ pr̄ mittunt in pos. q; ambo hñt spē de hñdo legato. ⁊ dic de hoc vt in glosa.

c Elm legati. Missus in pos. ex cā legati vel fideicōmissi vl̄ ex cā dāni infecti nō dī possidere: sed custodiā rerū vl̄

a Dcognitōem. De puincia appellaui ad p̄n rei hr̄e. cipē rome. dī q nō cogor rīdere rome in aliqua alia cā sed in puincia debeo defendi. alioq̄n bōa mea possidebūtur ⁊ vēdent. ⁊ adducit file nā dānatus in exiliū vsq; ad tps: ⁊ tē pore finito nō defendat ⁊ latiter: fit missio i ei⁹ bōis ⁊ vēditō

s Jquis creditorē. Cū creditor iussu iudicis vellet intrare in pos. bonoz debitoris ꝓhibitus fuit ab aliquo ne intraret dī q hz act. in factū contra ꝓhibētez quāti ei⁹ itereſt. Jtē si legatarius cōditōnalis volēs intrare in pos. iussu iudicis: phibit⁹ fuit hz act. quāti eius intereſt. i. quāti erat legatuz licet nōdum venerit ꝯditio. sed secus in creditore conditionali quiinterim non mittit in possess.

i Squi. Si hēo rem ex cā pmutatiōis vel est data mihi in solutū. vel cū pēterē a me res quā possidebā solui ei⁹ extimati. vel ex cā stipulat. mihi res est data: dicor simulis em ptor. Sed quid facit h̄. l. ad ti. dic vt in glo magna.

De bonis auctoritate iudi. possidendis seu vēdēdis.

Bona debitoris latitātis debēt vendi Enire. iussu iudicis illi⁹ ciuitatis in qua re⁹ debebat defendi. i. vbi hēbat domiciliū vel vbi contra xerat. cōtrahere aūt dicim⁹ in loco quo est soluēda pecūia ⁊ hoc dicit hec. l. cum duabus se.

s Jseruus. Dūs in testō suo instituit fuū suū sibi hr̄dem sub cōdīc. dandi puta si dederit centū. vel sub cōditione alia. puta nō dādi. ⁊ dubiū est an fiat hr̄s vel nō. dī q ad ostulatōem creditoz iudex statuet tps instituto. vt si infra illud adeat bñ sit. alioq̄n. i. si nō adeat infra p̄dictū tps pinde erit ac si nō essz hr̄s institut⁹. ⁊ sic dabit curator bonis vt satisfaciat creditorib⁹. nō tū impediet libertas fui q̄n fiat liber existente condic. lz non possit amō esse hr̄s cū effectu. ⁊ hec sunt vera q̄ det curator bōis qui satisfaciat creditorib⁹ nisi appeat aliqs qui dicat se hr̄dem vel volēs defendere hr̄dit. noīe defuncti. nam hoc casu qui hoc dicit audiet ⁊ bōa defuncti nō vēdent.

s Jmimor. Dinor. xxv. an. habēs curatorē conuētus est ab aliquo nec defendit p curatorē vel p aliū. dī q bona eius vendētur ita q̄ satisfiat creditori. ⁊ hec sunt vera siue minor nō latitabat: vel etiā si latitabat de facto. nā de iure non dicitur latitare cū sui nō sit idoneus defensor.

s Jnō expedierit. Pupillus adiuit hereditē. pr̄is. postea habita restitut. abstinuit. ⁊ sic ꝓpter creditores bōa sūt vendēda. dī q vendent ita q̄ satisfiat creditoribus. ⁊ residuū qō remanebit dabit pupillo. Tādē dicit. pupillus adiuit hr̄ditatē. ⁊ aliqua gessit circa hr̄ditatē. postea abstinuit se ab hr̄ditate p integz resti. dī q ea que gessit tenēt. Sed pone q̄ q̄busdaz ex creditoribus hr̄ditarijs soluit tandē abstinuit. ⁊ sic bōa hr̄ditaria vēdūtur ꝓpt alios creditores: an repeteret qō solutū est primo. ⁊ certe si ille cui fuit solutū fuerat sollicit⁹ in exigēdo: alij vero nō: nunq̄ auferet qō habuit ꝓpt vigilantiā suā: ⁊ alt imputet sibi q̄ fuit piger. si aūt vterq; fuerat sollicit⁹ ⁊ pupill⁹ soluit vni tñ: tūc si in bōis est q̄ possit satisfieri alij: bñ quidē. si non. tūc cōicabit iste qō būit. ⁊ hec sunt vera quādo pupillus soluit ex bōis p̄nis. si aūt de suo ꝓpio: tunc pupillus de hr̄ditate deducit qō soluit de suo. si aūt nihil est i bonis hr̄ditarijs: tūc pupillus repetet qō soluit ab eo cui soluit.

ꝑ Ereditariū. Ad euidentiā legis nota q̄ qñ dubitat̄ sit soluendo hr̄ditas vel nō. creditoribus ⁊ legatarijs p̄ferūtur creditores: vt eis p̄mo soluat. in nr̄a aūt. l. q: de duob⁹ dubitatur sint creditores vel nō. decidit. ⁊ p̄mus ē titi⁹ p̄misit mihi ⁊. cū decedat. nā post mortē ei⁹ incipio posse petere ⁊ creditor dicor hr̄ditari⁹. idē si fideiusserā p titio: reo mortuo ꝑ eo solui. ⁊ sic hēo act. mādati cōtra hr̄des ei⁹. nam dicor creditor hr̄ditarius.

i Wvenditiōe. Cū vēdūtur bona debitoris vēdetur ⁊ vsu fru. si quē hēbat in fundo alieno. Secūdo dicit q̄ creditor missus in pos. prediꝫ debitoris latitātis pōt vēdere hūc fundū vl̄ locare nisi essz p̄mo vēdit⁹ ⁊ locatus a debitore nā istud nō retractaret nisi essz factū in fraudē creditoz. nam tūc creditores darēt elec. ēptori vel conductori vt vel hēat emptū p̄cio iusto vel conductū iusta mercede: vel reddat agrū hito qō dederat. ⁊ qō dixi de fundo: idē in ceteris reb⁹ vt in fuis debitoris vl̄ iumētis. Jtem qō dixi q̄ creditores pūt locare. intellige ifra quātūcūq; tps. est em in arbitrio eoz quāto tpe locēt. ⁊ de dolo tm̄ tenētur nō de culpa. ⁊ intelligas leui: ⁊ si vn⁹ est creditor q̄ possideat ⁊ velit vēdere vl̄ locare planū est: q: poterit. si aūt sunt pl̄es creditores missi: ⁊ oēs velint vēdere vl̄ locare vl̄ concordent p quē eoz hec fiāt planū est. si vero non ꝓuēiat p quē fiat vēditio vl̄ locatio. tūc p̄tor seliget vnū ō his p quē h̄ fiant.

p Wretor ait. Ponit edictū qō hz tria mēbra. primū si creditor missus in pos. bonoz debitoris pcipiat fruct⁹ ex illis bōis nec eos restituat ei ad quē res ptinet tenebit̄ ad hoc act. in factū. Scōm mēbrū est si creditor missus in pos. bonoz debitoris impēdit de suo sine dolo malo in illis bonis hz act. in factū ad hoc. Tertiū mēbrū est. si creditor missus in pos. destruxerit bona dolo malo tenebit̄ act. in factū. ad hoc emēdādū. Postea reuertit̄ ad p̄mū mēbrum. ⁊ dicit q̄ dixi de fructibus vt eos reddat creditor. idē si q̄d puenit eriā si penā sit cōsecut⁹ creditor ex cōpromisso qō fecerat debitor cū aduersario q̄ aduersarius inciderat in penā. Jtē qō dictuz est in scōo mēbro q̄ si quas expensas facit de suo creditor sine dolo malo q̄ eas repetit. est verum siue p̄ficiat expense ip̄ si debitori siue non. sufficit em̄ q̄ sine dolo malo expēdit. Jtē qō dixi in p̄mo mēbro q̄ debnet restituui fruct⁹ ci ad quē res ptinet. intellige. nō solū debitori. sed etiam curatori bonis dato. Jtē huic creditori dabit̄ act. contra p̄dictos ꝑ expensis q̄s fecit de suo vt in familia debitoris alenda. vel in prediꝫ fulciēdis vel in filibus dū modo sine dolo malo expēdit. nō aūt hēt act. nego. gest. ficut nec socius qui cōem insulam fulsit. cū ⁊ hic creditor cū expēdit in bōis debitoris cōe negociū dicat facere. Idē hic creditor tenet si dolo malo deteriora facit p̄dia debitoris vl̄ alias eius res tenetur em̄ tantum ꝓpter dolū non de culpa: licet secus sit in creditore qui habet pignus cōuentionale qui tenet etiaz de culpa: ⁊ qō dixi in creditore misso in possess. idem intelige in curatore in bonis dato vt teneatur tantū de dolo. Jtē creditor missus in possess. bonoz debitoris si nō vendat ō bonis illis cū hoc debitori expediret vel non: locet fundos debitoris ⁊ minus pcipiat fructuū q̄ faceret si locasset vel vēdidisset tenet ad intereſ ꝑ tpe quo stetit in pos. vl̄ ali⁹ ꝑ eo non ꝑ alio tempe. Primo dicit act. in factū ex p̄mo ⁊ scōo capite perpetua est ⁊ hr̄di. ⁊ in hr̄dez dat actio in factū q̄ ex tertio capite nascitur. est ānalis ⁊ in hr̄dē non dat. cū ꝓpter dolū nascat̄ nisi inquātū ad eū puēit. hr̄di aūt dat. h̄ dicit hec. l. cū duab⁹ se.

c Elm vnus. Ex quo vnus creditor missus est in pos. oibus alijs. videt hoc idē permissum. nec videtur per liberā p̄sonā alius q̄rī per pactū. cū nec misso aliq̄d querat̄ ex pcō. sed ex eo qō factū est in eo. s. in possess. intrare acq̄rit alijs. ⁊ h̄ est verū q̄n missus erat verus creditor qō ꝑdest alijs. sed licet misso soluat̄ postea non nocet alijs q̄ possint vēdere bona.

Js qui. Dic casuz vt in glo. dūi mei ac. Si ꝓpter. Creditor missus possidere nō inuenit q̄d possideat vt q: prediū debitoris est inundatū vl̄ ab hostib⁹ occupatū vl̄ simili de cā nō dicitur esse quid possideat. sed tñ pinde est fictiō iuris ac si esset in pos. vt si bona debitoris postea appeant creditor itret possess. eaz sine noua iudicis auctoritate. ⁊ h̄ dicit h̄. §. cū. l. se.

c Reditore. Creditore misso in pos. bonoz debitoris. si in illis bōis ē actō tpe pitura cōstituit̄ vel ipe idē creditor curator vel alius q̄ illam act. intētet. Jtem hic creditor quicquid ex bonis debitoris ad eum peruenit. debet reddere debitori vel curatori bonis dato. sed si nondum peruenit habet tamen act. eā cedat. ⁊ tenet ad h̄ act. in factum ⁊ oia vēiunt in

ea que venisit in act. nego. gest.

c Cum plres. Cū plres creditores missi sē ī pos. bo. debitoris debēt istra ⁊ rōes ōbitor⁹ depōi apō vnū ō creditorib⁹ quē maior ꝑs creditor⁹ elegerit. ⁊ iste apō quē sē depōite. dz facē copiā alijs creditorib⁹ vt describāt quot sunt istra: ⁊ de qb⁹ q̄ titatib⁹. ⁊ nō solū de instris b̄ poterūt facere: sz ⁊ de alijs bōis nō aūt ipa corpa instror tota debebunt describere nisi ex cā si qua videbit iudici ⁊ vltra semel nō poterit ōscribē nisi iuret alia q̄s eor se ꝑmā descrip. amisisse. nam tūc alia vice describet ⁊ non amplius.

¶ De ꝓuile. creditor.

Cū tractaf de bōis debitoris ven

c **Am bona.** dendis ꝑ creditores. q̄dā ex eis volūt vēdere. q̄dā nō. ⁊ sunt pares ī nūero ⁊ cumulo ōbiti ⁊ ī dignitate. stabit dicto illor creditor q̄ attinēt debitori magl q̄ dco exneor ⁊ magl dicto creditor ēt exneor q̄ cognator debitoris q̄ nō sē creditores ei⁹. itē iter creditores stat magis dicto creditoris q̄ pl⁹ bz recipe. ⁊ hūc casuz hēs in glo. dñi mei ac. q̄ icipit ifra creditorib⁹ ⁊c. Vel alit ego franci scus possuz ponere casuz vt in p̄dicta glo. patet.

q Cessitū est. Expēdēs in fun⁹ p̄ferē ceteris creditorib⁹ si ue erpēdit in fun⁹ ei⁹ in cui⁹ bōis agit siue in alteri⁹ fun⁹ cui ille successit in cui⁹ bōis sit. ⁊ hec sunt ꝛa siue agaf funeraria siue fami. herc. siue alia frā. ¶ Si spōsa. ꝓ ꝓuilegiū q̄ bz mulier in dote repetēda q̄ ē vt p̄ferat ceteris creditorib⁹ ex tēdit etiā ad spōsam ꝑ ꝛba de futuro q̄ dedit dotē cui⁹ nō est sequutū matrimoniū. Itē ad eā q̄ nō potuit eē vxor ducta tū de facto fuit. vt q⁹ erat mior. xij. an. nā si interiz dissoluat repetet dotē ⁊ p̄ferē ceteris creditorib⁹. vt sic de ea possit nubē alij Itē ꝓuilegiū q̄ bz pupill⁹ ꝓtra tutorē vt p̄ferat ceteris creditorib⁹. bz etiā ꝫ eū q̄ gessit ꝑ curatore bōa ei⁹ cū tutor nō esset ⁊ b̄ ꝓuilegiū dat pupillo nō ei⁹ hēdi. Itē dat ꝓdigo surdo et muto cōtra curatorē. nō aūt dat ꝓtra curatorē datū bōis absentis vel capti ab hostib⁹ ipi absenti vl capto reuerso. Item nō bz hoc ꝓuilegiū pupill⁹ ꝓtra gestorē negocior ei⁹ q̄ gerat er amicitia. Itē nō dat cōtra curatorē datū ventri ⁊ venter nō fit nat⁹. ⁊ b̄ dicit b. §. cū. l. sequētib⁹ vsq̄ ad. §. diuus.

¶ Diuus. Creditor mutuās ī refectiōe. domor debitoris p̄ferē alijs creditoribus. ⁊ b̄ est verum siue numerat dño edificij siue eo volēte redēptori numeret. Itē cū tractaf de bōis mēsularij vēdēdis ⁊ satisfaciēdi creditorib⁹ p̄ferē q̄ er cā depositi petūt pecūiam nisi de ea acceperint vsuras. nā tūc nō p̄feruntur alijs nisi pecūia depōita extet. Vltio dicit. ⁊ hij creditores ꝑ uilegiati sunt ex quor pecūia solut. ē ꝓuilegiatis: siue directo ad eos puēnt pecūia siue ꝑmo ad debitorē postea ꝑ eū ad eos

a Jt p̄tor. Debitor in fraudē creditor vēdidit rē suā ēptore ptícipāte fraudē. dī q̄ actō ex ēpto nō daf ēptori q̄ p iudicet creditoribus vendentis.

q Cli in nauē. Pone casum vt littera stat.

s Jmgratus. Legatari⁹ additionalis: q⁹ sibi nō cauebaf ab hēde missus est in pos. oim bonor. dī q̄ si in his bonis sunt aliq̄ q̄ tuādo deterioza fierēt: dz dari curator bōis ꝑ quem vēdātur. ⁊ pecūia inde redacta dabit in depositū legatario. ⁊ vēiente dit. sibi de ea satisfiet.

p Aterfami. Paterfami. filiū suū ipuberē sibi hēdē instituit. ⁊ si decederet ifra pupillarē etatē ei substitutū reliqt tādē filiū istitut⁹ abstinuit se ab hēditate p̄na. ⁊ sic creditores p̄ni intrauerunt pos. hor bonor tanq̄ vacātiū. ⁊ nō sufficiūt eis. tandē iste ipubes institut⁹ hēs a quodā extraneo adiuit illā hēditatē. ⁊ postea decessit ifra pupillarē etatez. ⁊ substitut⁹ dat⁹ ei a pre successit pupillo. nūc creditores p̄ris volūt agere ꝓtra substituum. q̄rit an possint. ꝫ pupilluz aūt cōstat q⁹ non possunt agere. ⁊ videf q⁹ non. cū substitut⁹ nihil hēat de bōis p̄ris. Itē q⁹ creditores p̄ris nullū ius habēt in bōis pupilli aliūde q̄ritis q̄ nō successit p̄ri. ecōtra videf q⁹ sic cū testiū vnū dicaf in quo fuit institutio ⁊ substitutio. tū postea soluit ⁊ dic nō posse cōueniri substitut. sicut nec pupillū. tū q⁹ filij pudori pcitur vt poti⁹ p̄ris bona dicātur vēdi ꝑ creditores q⁹ filij. tū q⁹ hec bona q̄ habuit filius ⁊ p̄ sequēs substitut⁹ nō hūita p̄re

⁊ b̄ dicit vsq̄ ad. §. at cū ⁊c. in fine. l. ibi. q⁹ si substitut⁹ ⁊c. si antē ipubes adiuit hēditatē p̄ris ⁊ successit alij vl nō: ⁊ decessit ifra pu. etatē ⁊ substitut⁹ successit: tūc substitut⁹ tenebit creditoribus p̄nis cū bona p̄ris ⁊ filij idē dicātur. ⁊ sicuti postq̄ adiuit substitut⁹ si nō se defendat a creditorib⁹ bona ei⁹ vēduntur eo iuito: ita eo inuito cogef rūdere oībus creditoribus tā patris q̄ filij nec potest eos separe.

a Elfidi⁹. Dib⁹ bōis debitoris vēditis ꝑ creditores. nō videf vēdi statua in honorē ei⁹ in ciuitate posita.

i Operatores. Creditores vēdiderūt bōa debitoris q̄ tū se defendebat. ⁊ sic iniuste vēdiderūt. dī q⁹ ōbitor vēdicabit bōa sua ab ēptoribus suo iure. nec ē op⁹ ī iteg. rest. ad b̄

s Jcreditores. Debitor multor decessit relicto hēde. creditores hēditarij volūt mitti in pos. bonor ⁊ vēdere nisi hēs satisdet. dī q⁹ audiūtur si hēs ē suspect⁹. qō cognoscit ex facultatib⁹. lz in tutore sit sec⁹ q̄ ꝑsumit suspect⁹ ex malis moribus: nō ex facultatib⁹. ⁊ hoc est verū: si creditores statiz adita hēditate petūt b̄. nō si diu post. ⁊ si nolit satisdare hēs: tūc bona hēdit. possidebūtur. ⁊ vēdunt. ⁊ p̄dicta sunt vera q̄n ia aliqua alienauerat. si aūt nihil vēdiderat: tūc satis ē si ei iubeaf vt nō diminuat. Ultio dicit. cū creditores dicūt hēdē nō idoneū. ⁊ ideo petūt satisdari. ⁊ b̄ ꝑbare non possunt: tūc tenētur actione iniuriarum ipsi heredi.

p Riuilegia. No. q⁹ duplex est ꝓuilegiū ꝓ petēs aliqñ creditoribus vnuz reale. s. ypothecariū. aliud ꝑsonale. ⁊ de hoc hic dicit. ⁊ sic pone casuz. q̄dā bz multos creditores ꝓuilegiū ꝑsonale hūtes. q̄rit q̄s eor p̄ferat. ⁊ certe nō inspicit tps vt q̄ primo contrarit p̄ferat. sed cā inspicit. vt q̄s eor bēat magis fauorabilem cām. vt est in funeraria: que p̄fertur alijs puta act. tutele ⁊ similibus. si aūt sunt duo creditores eiusdē cause: tunc concurrunt: licet diuersis tempibus contraxerunt. ⁊ de hac materia dic plene vt in glo. magistratia hic posita que incipit. vt ꝓuilegiatus ⁊c.

s Jpupillus. Creditores qui contraxerāt cū pupillo misi si sunt in pos. bonor eius q⁹ pupillus non defendebaf. dicit q⁹ de his bonis pōt fieri diminutio cā nutriendi pupillum. Secūdo dicit. sicut debitor a p̄n. potest se defendere si satisfacit iudicio sisti: vel ꝑ aliū pōt defendi. nec bona ei⁹ possidebūt ita si nō se ōfendat a p̄ncipio vl ꝑ aliū ⁊ missio sic facta in bōis ei⁹ nūc volēs se defendere ⁊ satisfacere iu. sisti: admittit ⁊ recuperat possess. bonorum.

q Quod quis. Mutuās ꝓpter nauis refect. vl armandā vel simili de cā accipienti vel vendēs nauī: p̄feref omnib⁹ creditoribus post fiscum.

e Cum qui. Contra debitorē absentē dolo malo fit missio ⁊ vēditio. sed si sine dolo abfuit fit missio. sed non venditio. ⁊ finē huius. l. expone: vt in glosa.

e Cum qui circa. Quocūq̄ mō quis latitet ne videaf ⁊ cōueniaf a creditore. dī latitare. ⁊ sic fit missio ⁊ vēditio in eius bōis siue post colūnam se occultet siue subterfugiat siue ꝓpter hoc exeat de ciuitate siue non.

a Mthiocēsium. Ciuitas anthiocēsium ipetrauit p̄uilegium a p̄ncipe vt habeat tacitā ypothecaz in bonis debitoris. hoc p̄iuilegiū non nocet creditoribus aliis illius debitoris quin illi p̄ferātur in pignoribus expressis.

b Onis vēditis. Bonis debitoris vēditis per creditores non videtur vendita ancilla que fuit cōcubina debitoris: nec filij ex ea nati. Secundo dicit. res publica: puta ciuitas bononiensium p̄fertur ceteris creditoribus in ꝑsonali.

p Pupillus. Si non defendaf pupillus. ⁊ sic est facta missio in eius bonis. adhuc tamē ex istis bonis dabuntur pupillo alimenta vsq̄ ad pubertatem. Secūdo dicit debitor multor captus est ab hostibus. ⁊ q⁹ nō defenditur bona ei⁹ sunt possessa a creditoribus. dī q⁹ nō fiet venditio hor bonorum nisi reuertatur ab hostibus ⁊ nolit se defendere.

¶ De separationibus.

Separatio ipetraf decreto p̄tor. ⁊

Tiendum. ipetrant eā creditores hēditarij vt

sepentur bona hereditaria a bonis heredis vt sic eis satisfiat in totū vel pleni⁹ q̄ si cōcurrerēt cū creditoribꝫ ꝑtis hr̄dis creditores aūt hr̄dis nō ipetrāt sepac̄.ꝛ reddic̄ rō i lr̄a Jtē creditores hr̄ditarij postq̄ ipetrauer̄t sepac̄.p̄ferūt oib⁹ creditoribꝫ hr̄dis.ēt si hr̄s rē hr̄ditariā alicui obligauit ꝛ ēt fisco ꝛ municipib⁹ q̄ erāt creditores hr̄dis.in casu tñ creditores heredis ipetrant sepac̄.bonoꝝ hr̄dis a bonis hr̄ditarijs. vt si hr̄s dolo malo in fraudē suoꝝ ꝑꝓꝝ creditoꝝ.adiuit hereditē. debitis grauatā. Jtē in casu ipe hr̄s impetrat sepac̄.vt si hr̄s instituit⁹ ꝛ grauat⁹ ꝺ restituēdo coact⁹ adiuit.tādē ñ apparꝫ cui restituat.vt q: fideicōmissarius decessit anteq̄ sibi hr̄ditas restituac̄.nūc creditores hr̄ditarij cōueniūt hr̄dē poterit hr̄s separac̄.bonoꝝ ꝑꝓꝝ a bōis hereditarijs ipetrare.vt sic tñ ꝺ bonis hereditarijs satisfaciat creditoribꝫ hr̄di.ꝛ non de suo. Jtē ꝺ casu si hr̄s nō ipetret poterūt creditores ei⁹ ꝺ ipetrare. ¶ Jdē videam⁹. Pater filiū suū ipuberē sibi istituit heredē ꝛ ei substituit.tādē ipubes adiuit ꝛ ꝺcessit: ꝛ substitut⁹ successit.nūc creditores substituti bona ei⁹ petūt ꝛ vēdi.q̄r̄ an creditores patris possint ipetrare sepac̄.vt bōa p̄ris separent̄ a bonis substituti.ꝛ dr̄ q̄ sic.ꝺ idē ꝓmissuꝫ est creditoribꝫ ipuberis q̄ cū ipubere ꝺcerāt. Postea dicit.p̄im⁹ istituit scḋz;scḋs tertiū creditores tertij volūt vēdē oia bōa tertij.dr̄ q̄ creditores ꝓmi pñt ipetrare sepac̄.bonoꝝ ꝓmi a bonis scḋi ꝛ tertij. Jtē creditores scḋi ꝛ tertij. Jtē credito.scḋi pñt ipetrare sepac̄.bonoꝝ tertij nō ꝓmi. ¶ Si filijsfa. Filiusfa.añq̄ militaret cepit hr̄e creditores ꝛ peculiū paganicū qꝺ hēbat nō erat soluēdo. postq̄ cepit militare: ꝛ sic habuit peculiū castrēse: cepit hr̄e et alios creditores.ꝛ ꝺ peculiū castrēse.bñ est soluēdo de istis vltimis creditoribꝫ. q̄r̄ an fiat sepatio inter creditores scḋos ꝛ ꝓmos.ꝛ dr̄ q̄ sic ad postulac̄. ꝺhētiū cū eo iā militāte. Jtē i alio casu qñ creditor ꝺcerat cū nō militāte: tñ pecunia puenit in rē patris.nā alij creditores reijciēt istū a bōis castrēsibus. ¶ Jllud. Ponūtur quidā casus in q̄b⁹ creditor hereditari⁹ nō pōt ipetrare sepac̄. Prim⁹ si nouauit obligac̄. ab herede. Scḋs si accepit vsuras hui⁹ debiti ab hr̄de. Tert⁹ si recepit satisdationē de ꝺ debito ab hr̄de.lz min⁹ idoneā. Quartus si bona hereditaria ꝛ hr̄dis sint cōmixta: vt vinū hr̄ditariū cum vino hr̄dis. Jdē in frumto ꝛ filib⁹. sicut in p̄dijs q̄ nō dicunt̄ misceri. idē in filib⁹. Quint⁹ si est lapsuꝫ q̄nquenniū ab adita hr̄ditate infra qꝺ nō fuit ipetrata sepatio.ꝛ de p̄dictis cognoscet p̄etor vel p̄eses. ꝛ nullus alter.est ꝛ sexus: vt si creditor hr̄ditari⁹ accepit pign⁹ ab hr̄de ꝓ hoc debito. ¶ Quesituꝫ est. Si aliq̄ ex creditoribꝫ hr̄ditarijs elegerūt fidē hr̄dis: vt no uādo cū hr̄de vel pign⁹ ab eo accipiēdo vl̄ filiū mō: aliq̄ nō: factū illoꝝ nō nocet istis q̄n isti possint ipetrare sepac̄. bonoꝝ testatoris a bonis hr̄dis.ꝛ hec ipetratio nō ꝓderit illis q̄ secuti sunt fidē hr̄dis. Scḋo dicit.postq̄ creditores hr̄ditarij ipetrauerūt separac̄.ꝛ eis erit satisfactū: si q̄d de bonis testatoris sꝫperit ꝓderit creditoribꝫ hr̄dis.nō sic ecōtra.ſ.q̄ bōa hr̄dis ꝓfint amō creditoribꝫ hr̄ditarijs ex quo ipetrauerūt sepac̄. ꝛ reddic̄ rō in lr̄a.nisi veniā ipetraret.ꝛ ꝺ tūc demū cū creditoribus heredis erit satisfactū. ¶ Jtē sciēdū. Dūs instituit seruū suū hr̄dē ꝛ libex.tandē mortuo dño aliq̄ acq̄siuit seru⁹ anteq̄ attingeret bona dñi.nūc ꝙuenit a creditoribꝫ dñi cui⁹ est hr̄s vult hec bona p⁹ q̄sita separe a bonis dñi. Jtē qꝺ dūs sibi debebat vt sic a creditoribꝫ dñi nō possideant̄. dr̄ q̄ auditur.

a Bheredē. Ponit hūc ꝛ aliū casuꝫ quo sepatio nō ipetrac̄ vt si hr̄s bōa hr̄ditaria vēdidit sine dolo.

d Debitor. Titi⁹ debebat mihi.c.ꝛ p ea fideiusserat sciusdebebat āt titi⁹ ꝛ alijs multis.nūc titi⁹ successit scio.ꝛ cū creditores vellent vēdere oia bona titij ꝛ sic p ꝙsequēs hr̄di. sciaṅ volo ipetrare sepac̄.hr̄dē.sciane a bonis titij: cū bona sej sint soluēdo ꝛ nō bona titij.dr̄ tñ q̄ possū.ꝛ si bona sej mihi nō sufficiāt admittar ad bona titij cū creditoribꝫ ei⁹ sicut ꝛ si titi⁹ nō successiſſz scio.cū ꝛ creditores hr̄ditarij.si nō sufficiat hr̄ditas: possunt venire ad bona hr̄dis dū tñ p⁹ius sit solutuꝫ creditoribus heredis.ꝛ econtra multo magis.

c Reditoribꝫ. Creditores hr̄ditarij ēt hij quib⁹ debetur in dē vl̄ sub ꝺdic̄.possunt ipetrare sepac̄.legatarij āt possunt

postulare sepac̄.cū habeāt bona hr̄ditaria obligata q̄ supersunt postq̄ satisfactū erit creditoribꝫ hereditarijs.

s Jcreditores: Jmpetrata sepac̄.a creditoribꝫ hr̄ditarijs si nō inuenit̄ soluēdo hr̄ditas nō possunt habere regressum ꝺ hr̄dē.ſz si sepac̄.facta hr̄s aliq̄ acquirat: aut de hr̄dit̄.ꝛ ad hec veniūt creditores hr̄ditarij.aut aliūde.ꝛ tūc nō veniūt.ēt postq̄ esset satisfactum creditoribꝫ ꝓpꝝ.idē si in sepac̄.sint lesi creditores hr̄ditarij vt min⁹ ꝓcipiendo de bonis q̄ deberent ad hec āt bōa post quesita admittūtur creditores hr̄dis.ꝛ reddic̄ rō in littera.fran.

q Cotiens. Nō solū creditores hr̄dit̄. ipetrare possunt sepac̄.ſz ēt legatarij. vt tñ soluat̄ creditoribꝫ ꝓpꝝ q̄ legatarijs Jtē patron⁹ q̄ successit liberto adeūti hr̄dit̄. alicui⁹ existentis nō soluēdo pōt ipetrare sepac̄.bonoꝝ liberti a bonis hr̄dit̄.

q Vi iudiciū. Creditor hr̄ditari⁹ ꝛ cepit agere cōtra heredē.tamen pōt ipetrare sepationem.

¶ De cura.bonis dando. Rubrica.

Heres instituit⁹ sub ꝺditio

s Jsub cōditione ne potestatiua. puta si det x.fratribꝫ sancti francisci: adire differt.ad postulationē creditoꝝ cogen̄ adire.nā dabit̄ ei dies infra quā si nō adeat ex tūc repellac̄.si aūt hr̄s institut⁹ sub q̄cūq̄ ꝺdic̄. dicat se nolle adire ēt si ꝺditio existat.tūc bona hr̄ditaria possidebūtur ꝛ vēdunt̄ vt creditoribꝫ satisfiat.si aūt cōditio est casualis.puta si nauis veniat de ferraria ꝛ sic interim nō pōt hr̄s adire.tunc dac̄ curator bōis q̄ custodiat ea ꝛ vēdat res q̄ seruādo pirent vēdat ēt alia bona ꝓpr̄es alienū si qꝺ viget sicut fit cū vēter est in pos.bonoꝝ cū pupillus hr̄s est.ꝛ non habz tutorē.

d Curatore. Primo dr̄ qualiter cōstituit̄ curator. Secūdo dicit.gesta p curatorem rata sunt. Tertio q̄ potest agere ꝛ excipe. Quarto q̄ si curator p⁹ lite a se ꝺtestatā ꝺstituat ꝓcuratorē satisdabit ꝓcurator noie curatorꝭ.i. q̄ curator habebit ratū.ꝛ de filib⁹ tā q̄ ꝓcurator curatoris: nō dñi bonoꝝ. Quinto. si plures sunt curatores in bonis vni⁹: quilibz pōt agere ꝛ cōueniri insolidū.ſz si ꝑ partes sūt ꝺstituti: vt vn⁹ administraret italica bona: alter.puincialia.tūc quilibet bōa sibi deputata tñ administrabit. Sexto curator nō dar̄ inuit⁹ nisi in casu vt cū nemo volūtari⁹ inuenit̄. Septimo. si tres sunt curatores ꝛ vn⁹ eoꝝ nō administret aliq̄d.alij sic: dr̄ q̄ pōt ꝙuenire ī solidū iste ꝓut alij. nisi inuit⁹ essz fact⁹ curator.ꝛ ꝺ dicit ħ.l.ꝛ se.

i Ꝺpatores. Pone casuꝫ vt in glo.q̄ incipit. vocat ꝛc.

s Jdebitor. Debitor multoꝝ in iudicio cessit bōis. tādē creditores elegerūt quēdā q̄ essz curator ꝛ vēderet ħ bona ꝛ satisfaceret de precio creditoribꝫ. nūc apparet aliq̄s creditor predicti debitoris q̄ nō interfuerat electioni curatoris. vult reuocare istū curatorē.dr̄ q̄ nō pōt.ſz si vult ipse cū curatore vēdere bōa audic̄ ꝛ pcīū inde redactū soluet̄ oib⁹ creditoribꝫ ꝓ portione.fran.

¶ Que in frau.credi.fcā sūt. Rub.

Debitor multoꝝ gessit aliq̄ in fraudē

a Jt pretor cre.cū eo q̄ fraudē pticipabat.tādē debitore ꝙuento a creditoribꝫ ꝛ nō ꝓparēte creditores sunt missi in pos.bonoꝝ debitoris. ꝛ ordinato curatore volūt vēdere.q̄r̄ q̄d iuris sit de alienatis in fraudē. ꝛ dr̄ q̄ reuocātur act.reuocatoria q̄ dabit̄ curatori bonoꝝ vel ipsis creditoribꝫ ꝺ cōtrahētez cū debitore.dabit̄ ēt ꝺ alienantē in fraudez ꝛ ꝺ dicit p̄tor.scḋo ꝓmēdat vlp.ꝺ edictū. tertio expōit ħ ꝟba gessit in frau.cre.siue gesta sūt.ꝛ dr̄ q̄ oēm ꝺctū ꝓhēdit fctūm in frau.cre.siue vēdit.siue acceptillat. siue pignora liberet vel p̄bet excep.debitori suo.puta faciēdo pactū ꝺ nō petēdo.siue q̄d aliud faciat in frau.cre.vel seruit.amittit.i.remittit p pactū vel nō vtēdo. Jtē si rē suā ꝑ derelicto hūit. nā ꝺ oia reuocant̄ si āt nolit acq̄rere qꝺ possz ꝛ hoc fecit in frau.cre. bñ valet qꝺ fecit.nec reuocat̄ p creditores.puta si noluit implere ꝺdic̄.sub qua stipulatus erat aliquid vel repudiat heredit̄. vel legatuꝫ sibi relictum. Jdem si emācipauit filium suum qui erat heres institutus vel lega. ei relictum.ꝛ hoc fecit in fraudē creditoꝝ. Jdē si seruū suū ab aliquo heredē institutū alienauit.ꝛ sic hereditas iussu emptoris est adita.ꝛ ei quesita.nā hec nō reuocā

tur nisi alienatio in fraudē creditoꝝ esset facta. ⁊ ꝑ dicit ꝫ lex cū sequētibus vsq; ad. §. apud labeonē. ¶ Apud labeonez. Si debitor multoꝝ soluat vni ex creditorib⁹ iussu iudicis nō spectat ad hoc edictū. nā nō reuocaī a ceteris creditorib⁹. licu it enīz sibi vigilare ⁊ hec sunt vera qñ satisfactū est isti anteq̄ creditores sint in pos. bo. debitoris. si vo postea satisfactū est isti. tūc qđ accepit cōicabit cū alijs creditorib⁹. Jtē sciat q̄ ꝫ edictū punit ꝺtrahentē in fraudē creditoꝝ cū debitore. si enīz ꝺhat nō in fraudē creditoꝝ vel contrahat sciētib⁹ creditorib⁹ ⁊ ꝺsentientib⁹: nō teneī lz debitor fraudē haberet. ¶ Si qđ cū pupillo. Si debitor multorū dōauit rē aliquā pupillo frau dē ignorāti. si ex hoc ledanī creditores reuocabīl ꝫ qđ dona tū est. idē m⁹tomagis si extraneo donauit in frau. cre. lz dona tarius fraudē ignorauit. ⁊ tenebīr inquantū locupletior est ex isto dono. sz pone q̄ seru⁹ me⁹ emit aliq̄ rē a debitore vēdēte in fraudē creditoꝝ ⁊ ipse seru⁹ ptic̄pauit fraudē. inquātū tene or ego dñis queriī ⁊ distinguiī. nā aut ego dñis hoc ignorauī ⁊ tūc teneor de peculio vel de in rē verso. ⁊ hoc idē dicas ī filio si āt hoc sciui. tūc meo nōie cōenior in solidū. Jdē si debitor ī fraudē cre. plura leganit ⁊ heres ꝫ legata soluit creditorib⁹ re uocanī hec legata. Vltimo dicit. hec actio durat ānovtili ⁊ in cipit ex die ꝺctus facti.

s Jꝺ debitor. Debitor multoꝝ vēdidit rē cuidā in fraudē creditoꝝ etiā minori p̄cio q̄ valeret. ⁊ emptor ptic̄pa uit fraudē. q̄ritur an si cre ditores agāt reuocatoria debeāt re stituere p̄cīū emptorib⁹ qđ ꝑ re dederāt. ⁊ ꝺī q̄ non. nec to tū p̄cīū nec partē. nisi hoc extaret penes debitorē vendentē ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

q Si a debitore. Emi a debitore in frau. cre. vēdente ⁊ sci ens hoc emi. ⁊ anteq̄ bona debitoris possideret̄ a creditori bus ego emptor hāc rē alij vēdidi bōa fide emēti. q̄riī an cre ditores possint hanc rē reuocare ab isto emptore bone fidei. ⁊ ꝺī q̄ nō sz ego eis teneor ad p̄cīū qđ habui ex hac re.

a Jt p̄tor. Ponit edictū cui⁹ sensus est qui ꝺcit cū debi tore multoꝝ in frau. credi. ꝺhēte vt emit a debitore vl si mīlē ꝺctū fecit. ⁊ ꝑ ꝺhens ptic̄pauit fraudē cū debitore tene bitur infra annū vtilē restituere qđ de bonis illius debitoris hūit creditorib⁹ ei⁹. ⁊ ad ꝑ est inducta actio in factū. Jtē qñq; teneī ⁊ si fraudē nō ptic̄pauit. vt qz ex titulo donaī. hūit rem. Tandē loquiī vulp. ⁊ exponit verba edicti ⁊ dicit hoc qđ di ctū est in fraudez creditoꝝ factū reuocari. est vez si creditores ex hoc habēt dānuz. vt qz nō possunt ꝺsequi solidū qđ eis de beī cū debitore tm̄ nō habeat. Sz pone q̄ debitor in frau. cre. aliqua vēdit. postea istis creditorib⁹ soluit qđ eis ꝺz. ⁊ incipit alios creditores de nouo habere. nūq̄d isti alij possunt reuo care ꝑdicta alienata. ⁊ distinguiī an isti primi creditores sint liberati ꝺ pecūia scōoꝝ. ⁊ tūc eis scōis ꝺpetit ꝫ actio ad reuo cāda alienata. aut de alia pecunia. ⁊ tunc nō possent reuocare. Jtē qđ dictū est in edicto q̄ ꝺhēs cū debitore ptic̄pauit frau dē. hn̄ dictū est. si enīz ꝺhens sciret debitorem habere multos creditores nō tm̄ aliā fraudē hūit. nō tenebīr hac actio. nisi cre ditores denūciassent ei ne ꝺheret cū debitore. Sz q̄d si tutor pupilli vel curator adulti sciēs ꝺhat cuz debitore multoꝝ in fraudē creditoꝝ: an pupillus vel adult⁹ ex hoc tenebīr. ⁊ dicit q̄ sic inquātū ad eos puenit ¶ Preterea. Jn fraudē credito rū a debitore alienata renocanī. siue vn⁹ creditor erat tpe alie nationis ⁊ adhuc est. siue plures erāt: ⁊ adhuc oēs sunt. vel vn⁹ eoꝝ tm̄ nūc remānsit cū alijs sit satisfactū. Sed pone q̄ ꝺhens cū debitore scit vnū creditorē fraudari nō alios. nūquid ꝫ lo cū hoc edictū. certe sic: vt ille solus reuocet. Sz pone q̄ satisfa ctū est fraudato. cessat hoc edictū. ⁊ sic reuocatoria. sed si offe ratur qđ debeī fraudato ⁊ noluit recipe: non eliderī actio ex ꝑ edicto. ¶ Si fraudator. Debitor in frau. cre. aliq̄ alienauit ⁊ decessit relicto herede. creditores hereditarij secuti sunt fidē he redis ⁊ q̄ heres nō soluebat imo latitabat bona ei⁹ vēdūtur dī q̄ bona heredis dicūtur vēdi nō defuncti. ⁊ iō nō est q̄ren dū q̄ defunct⁹ in fraudē alienauit nec reuocanī. ¶ Si quid ī fraudē. Quidā ꝓs su⁹ vel extrane⁹ minor. xxv. an. adiuit hr̄di tatē ⁊ aliq̄ de hr̄ditar. in fraudē cre. hr̄ditar. alienauit. tādē ꝫ hr̄s abstinuit se ab heredit. petita in īteg restī. q̄riī an credito res possint reuocare alienata p heredē. ⁊ ꝺī q̄ sic. vtili act. q̄re nō directa dic vt in glo. ꝫ idē dicas in seruo herede instituto q̄ postea abstinuit hīta in integ. restī. sz an alienata p defunctuz reuocari possunt. distingue. aut creditores nō sunt secuti fidez heredis ⁊ tunc reuocantur. aut sunt sequuti ⁊ tunc non reuo cantur. ⁊ exempla vtriusq; sunt in littera. ¶ Si impubes Debitor alienauit aliqua in fraudem credi. hic debitor decef sit relicto herede filio īpubere. īpubes adita heredit. aliq̄ aliēa uit in frau. cre. tā hereditarioꝝ q̄ ꝓpriorꝝ vel ei⁹ tutor aliena uit. ⁊ sepaī a creditorib⁹ hr̄ditarijs īpetrata. ꝺī q̄ creditores reuocabūt aliēata in fraudē eoꝝ. ¶ Si cū in diē. Debitor in fraudē creditoꝝ debitū qđ in diē ꝺbebat ante diē soluit. ꝺī q̄ q̄cq̄d in medio tpe hūit creditor cui solutū est reuocabīr ꝑ alij os creditores. Jtē si debitor in fraudē cre. dedit rē suā pigno ri vni suo creditori antiquo reuocabīr ꝫ pign⁹ p alios credito res. Jtē si mulier in frau. cre. accepto tulit titio qđ titi⁹ ei debe bat vt ꝫ titi⁹ ꝫ habeat in doī. nō tenet ꝫ acceptilatio. sic g̃ ob ligatio debiti in antiquo statu reponiī. Jtē si debitor in frau. cre. ꝺstituat vsufr. in fundo suo vel vsufr. sibi debitū remittat vel alicui ꝑmittit aliq̄d in ānos singulos reuocabīr qđ faciet ¶ Si debitorē. Debitorē meū ⁊ pluriū alioꝝ fugientē fui p secut⁹ ⁊ pecuniā secū ferentē ei abstuli. an tenear reddere alijs creditoribus ⁊ distinguiī aut hoc feci anteq̄ creditores missi sint in pos. ei⁹. ⁊ tūc nō reddo. aut post. ⁊ tunc reddo. ¶ Si ex cōstitutione. Quidā debitor in frau. cre. aliq̄ alienauit ⁊ in te stamēro reliq̄rat libertatē seruis suis tandez nemo volebat ei succedere ex testō vel ab intestato. venit qdā ⁊ petijt hec bona hereditaria sibi dari cā libertatū ꝺseruādaꝝ ꝑmittēs de soli do soluēdo creditorib⁹. ꝺī q̄ amō creditores nō possunt revo care alienata p defunctū cū solidū cōsequāī ab accipiente hec bona. Secūdo dicit. ānus hui⁹ actionis incipit currere a tpe quo vēdita sunt bōa in frau. cre. Tertio dicit. p hāc act. in fcm reuocanī res aliēate in frau. cre. cū sua cā. i. cū fructib⁹ p̄cepti a possessore ⁊ pcipiēdis. dū tm̄ expēse si q̄ sunt facte necessarie deducanī. ⁊ ēt volūtarie expēse deducunī si facte sunt volūta rie creditor vel fideiussoruz debitoris. ⁊ si anc illa fuit vēdita in fraudē creditoꝝ reuocabīr. ⁊ ēr part⁹ si quē hūit. ⁊ vt gene raliī dicā. scias q̄ p hāc act. reuocabīr res alienata in p̄stinuz statū. Jtē obligatio si remissa erat in frau. cre. reuocabīr in pri stinū statū. pinde ac si non esset facta remissio adeo q̄ ⁊ cōmo dū medij tpis veniat. vt puta fruct⁹. vsure aūt medij tpis non veniūt nisi p̄⁹ erāt debite iure stipulī. vel iure ꝺct⁹ bōe fidei ⁊ si obligatio erat sub die vel sub ꝺdit. revocabīr in p̄stinū sta tū. si āt erat tpalis vt q̄to minoris q̄ remisit debitori in frau. cre. illa revocari poterit infra tm̄ tps inquātū superat ei ⁊ non infra annū. Vltio dicit. ꝫ act. durat ꝑpetuo ī eo qđ puenit ad ꝓuentū siue sit fraudator siue ali⁹. Jtez ꝫ act. daī creditorib⁹ ⁊ hr̄dib⁹ eoꝝ. Jtē daī i accipiētem ⁊ ei⁹ hr̄dem in id qđ ad eū puenit. ⁊ ꝑ dicit hic. §. cū sequētib⁹ ⁊ cū. l. se. franciscus.

s Jꝑ pater. Licet ꝺcedat p̄ filio liberā administrationē pe culij nō vī p ꝑ ꝺcedere vt ipse alienet peculiū in frau. cre. pecu liariū ⁊ ꝑ casu. si fili⁹ alienat nō teneī p̄. sz revocāt creditores alienata. Sz pone q̄ p̄ ꝺcessit filio vt alienaret in frau. cre. ⁊ alienauit ita q̄ nō est soluēdo. tūc vī ipse p̄ alienasse ⁊ teneī creditorib⁹ insolidū quasi dolo desijt habere peculiū ⁊ credi tores filij videntur esse creditores patris.

i Illud. Titi⁹ debebat. x. mihi francisco ⁊ obligauerat ꝑ ꝑ debito mihi q̄dā rē ⁊ nō tradiderat. tādē iste titi⁹ ē debitor alioꝝ. ⁊ nūc rē obligatā mihi tradit. non videtur tradere rez in fraudem creditorum ⁊ sic hec actio cessat.

b Ac in factū. Per hāc act. in factū revocāt res alienate ⁊ ēt obliga. remisse. Jtē obliga. cesse a ꝺbitore. sz si cū debitor me⁹ vellet tibi tradere rē ī fraudē meā ⁊ alioꝝ creditoꝝ tu alij̄ inposuisti vt ei traderet. teneber hac act. vt cedas act. māda ti ꝺ interposituz. Vltio dicit in frau. cre. debitor dedit doī. ꝑ filia sua. creditores agēt ꝺ filiā vt cedant ac. ꝺ dote ꝺ virum.

s Si q̃s. Debitor titij in fraudē ei⁹ reliq̃t libertatē in testō seruis sciēs se nō esse soluēdo. tandē hic debitor satisfecit titio & effect⁹ est debitor sempronij cui nūc nō est soluēdo. mō q̃rit̃ an semproni⁹ possit has libertates reuocare. & dr̃ q nō. cū nō in ei⁹ fraudē manumiserit nisi de pecunia sempronij satisfactū fuerit titio. nā tūc succedit in locū ei⁹. & l. d. h. l. & se.

o Omnes. Obligationes remisse in fraudē creditorū reuocant̃ in pristinū statū p hāc act. Secūdo dicit. lucius habēs multos creditores i fraudē eor̄ dedit alo donādi oia bōa sua libertis suis eiusdēq̃ filijs naturalib⁹. dr̃ q reuocāt̃ h̄ bona p creditores. si hāc fraudē ignorauerint illi liberti eiusdēq̃ filij. Tertio dicit. in odiū creditor̄ vir soluto mr̃imonio. reddit dotem vxori incontinenti: cū nō teneret̃ nisi annua bima trima die. dr̃ q mulier teneat̃ hac act. inquātū interest creditor̄ tam cito eā solutā fore.

s Si pign⁹. Cūr remisit vxori pign⁹ qđ ab ea habebat p derelicto qđ ei debebat. querit̃ an hec remissio teneat. & dr̃ q sic. nec vr̃ donatio. si si in fraudē cre. est fcā reuocat̃ vtili act. ex h̄ edicto. sicut & i q̃libz alio debitore q̃ remitteret pignus.

p Vtrē Berta instituit viz suū heredē & eū rogauit q restituat hec bona filio cōi. mō h̄ vir poterat differre restituere bona filio vsq̃ ad mortē sui. si abstineret ab emācipādo nō abstinuit: imo eū emācipauit & statiz restituit bōa in fraudē. cre. suor̄. dr̃ q h̄ restitutio non renocat̃. franciscus.

d Debitorē. Debitor multor̄ heres institut⁹ est ab aliquo & rogat⁹ de restituēdo here. titio cū posset retinere falcidiā trebellianicā nō retinuit. si totā hereditat̃ restituit. dr̃ q nō vr̃ in fraudē cre. fecisse. sed magis fideliter adimplere officiū suū.

d Debitor. Obligaueras mihi fundū p. x. tādē tu i fraudē mei passus es te decipi a vicino tuo circa assignat̃ finiū & ego istū fundū vēdidi iure creditor̄. q̃rit̃ an ēptor possit mouere questionē vicino de finib⁹ & sic predicta assignatio nō noceat ei. & dicitur q potest.

c Cum in vet⁹. Cū habērē multos creditores vni eor̄ dī pign⁹. q̃rit̃ an alij creditores possint reuocare. & dr̃ q non. nisi in fraudē eor̄ feci. & vere ex hoc patiantur damnum.

p Primo gradu. Cū heredes dubitarent adire: q⁹ videbāt h̄ditat̃ nō esse soluēdo pacti sunt cū creditorib⁹ hereditarijs ō certa pte debiti nō petenda. & sic adiuerunt h̄ditat̃. q̃ritur an libertates relicte in testō debitoris teneāt. & an legata teneāt. & dr̃ q libertates tenēt nisi sint relicte in frau. cre. legata autē nō debentur: si hereditas non est soluendo.

p Pupillus. Pupillus successit patri & vni creditor h̄ditariorum soluit. tādē abstinuit ab h̄ditat̃ patris. nūc paterna bona vendunt̃ a creditorib⁹ paternis. & q⁹ nō sufficiūt petūt creditores cōicari qđ ille creditor accepit. querit̃ an recte petāt. & distinguit̃. nā aut oēs creditores instabāt. & tūc tutores pupilli vel ipse pupillus vni soluit. & hoc casu audiūtur. an vero iste tm̃ instabat ceteri nō. & hoc casu nō reuocant̃: q⁹ licuit vigilare. qđ aūt dixit. q̃ oīb⁹ creditorib⁹ instātibus vni solutū est q reuocat̃. est vez q̃ ab inuito extorsit creditor. si aūt sponte vni soluit pupillus vel ei⁹ tutor nūq̃ h̄ reuocabit̃. & nota bōa verba hic in fine legis.

s Si fraudator. Debitor multor̄ in fraudez eor̄ accepto tulit fideiussori quē accepat a debitore suo. & sic p h̄ euenit liberatio ad debitorē suū q̃rit̃ an nō solū dect reuocatoria i fideiussorē vt reponat se in obligat̃. si ēt in ipsuz debitorē. & distinguitur. nā aut sciuerint ābo hāc fraudē & tunc ambo tenēt̃ aut fideiussor tantum sciuit fraudem. & tūc ipse tenebit̃ & nō reus nisi in subsidiū. vt q̃ fideiussor nō esset soluēdo. si pone q accepto tulit ipsi debitori. & sic ēt fideiussor liberat̃. & certe i ipm debitorē fit restitutio & in fideiussorē. si scierit hāc fraudē & nō teneat̃ fideiussor ēt in subsidiū. q⁹ de dāno certat nō de lucro. & hic ē casus principij huj⁹ legis vsq̃ ad versiculū. in duobus aūt &. in eo aūt versiculo potes ponere casuz vt ibi in gl. hēs si q⁹ ego franciscus ne videar trāsire vt muscipula suppullinas. audi huj⁹ versiculi casuz. quidā debitor multor̄ habens duos reos debendi. eiusdē quātitatis in fraudez creditor̄ vni eor̄ accepto tulit & sic p ꝺsequēs & alter est liberat⁹. querit̃ an vterq̃ hac act. reuocatoria teneat̃. & certe par vtriusq̃ cā ē hoc est dicere. si ille cui est acceptolatū tenet̃ & alter. si nō tenet̃ nec alter tenet̃. videndū est ergo q̃ teneat̃ ille cui est acceptolatū & certe tenet̃ q̃ participauit fraudē. vl̃ ēt si nō pticipauit fraudē dū tm̃ ex cā lucratiua sit ei acceptolatū. & eisdez casib⁹ tenet̃ & alter. al's nō. Si a socero. Quidā debitor mr̃tor̄ in fraudē eor̄ dedit mihi fraudē sciente p dia in dotē p filia sua. dr̃ q teneor reuocatoria creditorib⁹. & si cōuent⁹ ab eis restituo predia liberor ab act. de dote. nec teneor etiā vxori mee emācipate a suo patre: si postea ab eadē diuertā. sz si anteq̃ conueniar a creditorib⁹ restitui p dia vxori mee q̃ diuertit me act. de dot. ꝺuent⁹ ab ea teneor creditorib⁹: eo q sciui fraudē nec repetā a muliere predia. idē est & si fine iudice ei restitui. si aūt ignorasem fraudē: & restitui mulieri predia: nō teneor creditorib⁹. sed ipsa tenet̃. si aūt tā ego q̃ ipsa sciuimus vterq̃ nr̃m tenet̃. si ār neuter nostrū sciuit fraudē tūc ipsa tenet̃ vel statiz dare p dia. si ei sunt restituta predia. si nōdū sunt restituta cauere debebit de restituēdis cū ad ea puenient. ego aūt nō teneor ex q̃ fraudē ignorauī. cū nō ex cā lucratiua videor h̄re. sicut nec creditor cui ē solutū qđ sibi debet̃. idotatā eniz vxorē ñ accepisset. Ultimo dicit. pone q quidā extrane⁹ in odiū creditor̄ suor̄ ꝺdit mihi dotē p ea. dr̃ q si fraudē hāc sciui teneor restituere p dia. Itē vxor mea semp tenebit̃. i. siue ipsa scierit siue nō. & ēt eius pater tenebit̃ saltē vt caueat se restitutur̄ h̄ p dia si ad eū puenerint. Si procurator. Procurator me⁹ videns quēdā debitorē multor̄ velle vēdere p dia in fraudē creditor̄ iussit suo meo vt emeret illa p dia: & emit. dr̃ q ipse ꝓcurator teneat̃ hac act. non ego. franciscus. Non solum. Fundus alienat⁹ in fraudē creditor̄ reuocat̃ & ēt fruct⁹ q̃ coherēt solo tpe quo vēditur. Itē fruct⁹ q̃ p⁹ litē motā pcepti sunt. medio aūt tpe fructus pcepti nō venūt. Itē part⁹ ancille in fraudē creditor̄ vēdite. cōceptus & nat⁹ post alienationē nō venit in hāc act. secus si saltē esset cōceptus tpe alienationis. Fruct⁹ autez. Qui emit fundū in fraudē cre. tenet̃ hac act. & ad fundū & ad fruct⁹ q̃ tpe emptionis coherēt fundo siue fuerint tūc maturi siue nō. & hoc ꝓbat triplici ratiōe. prima q⁹ vnū emere vr̃ emēdo solū cū fructib⁹. Itē q̃ hz fundū valentē. c. in hyeme. & tpe messiū sūt ibi fruct⁹ valētes. x. nō dr̃ habere duas res. s. fundū c. valentē: & fruct⁹ valētes. x. sz vnā rē dr̃ habere. s. fundū valētē. c. Itē q̃ hz domū nō dr̃ duas res h̄re. s. solū & supficiē hz separatim posse vēdere solū deducta superficie. Hec actio. Cicero alienauit multa in fraudē credi. nō ē dubiū q̃n acceptatores bonor̄ teneāt̃ reuocatoria: sz an cicero teneat̃ hac act. querit̃ & vr̃ q nō. q⁹ cū oia bona q̃ superāt penes eū sint possessa a creditorib⁹: absurdū est eū cōueniri q̃ nihil hz. sz tū dic si nihil pōt recuperari ab acceptatorib⁹ dandā act. in eum in oē id qđ postea q̃rit vsq̃ ad sacculū & perā. & vt ēt i carcerē detrudatur si non pōt solidū soluere.

De interdictis & extraordinarijs actionib⁹. Rubrica

Est primo videndū de quib⁹ reb⁹ cō

v Videamus petāt interdicta & certe ꝓpetunt tā de reb⁹ diuinis q̃ de humanis. de diuinis vt de locis sacris vel religiosis. de reb⁹ hominū cōpetūt interdicta duplíciter. nā vel de reb⁹ q̃ sunt alicuius. vel de reb⁹ q̃ nō sunt alicuius. & de his primo dat exēpla. vt de libero hoīe exhibēdo et deducēdo. Interdicta aūt q̃ cōpetunt ꝓ reb⁹ alicui⁹: qđā sūt publica. quedā singulor̄. publica sunt interdicta q̃ tractāt de locis publicis & vijs. & de fructib⁹ publicis. interdicta aūt singulorum. i. ad singularem vtilitatē spectantiuz. quedam sunt vniuersalia. vt interdictum quorum bonorū qđā singularia vt interdictū vti possidetis. & interdictū de itinere actuq̃ puato. Tandē ponitur diuisio in qua cōprehendunt̃ oēs supiores & est talis. Interdictor̄ tres sunt spēs. quedā eiz sunt exhibitoria: vt interdictū de tabulis exhibēdis & siliia. quedam ꝓhibitoria: vt interdictū ne quid fiat in loco sacro & siliia. qđā restitutoria vt vñ vi. quedaz mixta. i. tā ꝓhibitoria q̃ exhibitoria vt est interdictū de libero hoīe exhibēdo. cuz & exhibitio fiat ex hoc interdicto & ꝓhibitio ne detineat̃. tandē ponit̃ alia diuisio. & est talis. Interdictor̄ quedā ad pñs tps referunt̃. qđā

ad ꝓterītū.ad ꝓsens vt est interdictū vti possidetis.nā in eo obtinet q̄ lit.cōtestate tpe possidet nō vi.nō clam.nō ꝓcario de ꝓterito sunt interdicta.vt interdicta de itinere actuq̄.nā in eo obtinet q̄ hoc anno iuit. Itē interdictuꝫ de aqua estiua. Postea ponit notabile dictū vt licet quedā interdicta videā/tur in rē cōcepta:vt qō vi aut clā:oia sunt in ꝑsonā:qꝫ q̄ teneꝝ aliquo interdicto est obligatus.tandē ponit alia diuisio interdictoꝝ.nā quedā sunt annalia vt interdictū vñ vi.ō eo quod nō puenit ad violentū.ꝛ fere oīa alia. q̄dā sunt ꝑpetua: vt vñ vi interdictū in eo qō puenit ad violentū.tandē ponit alia di uisio interdictoꝝ.nā quedā sunt inducta hoīm cā.q̄dā cā diui ni iuris ꝛ religionis.diuini iuris:vt interdictū ne q̄d in loco sa cro religiōis.vt de mortuo inferēdo.hoīum cā sunt interdicta quedā ad publicā vtilitatē ptinētia.quedā cā iuꝝ iuris tuēdi. q̄dā cā rei familiaris:ꝛ de his oībus dat exēpla.ꝛ hoc dicit ꝫ lex cū prin se. ¶ Quedā interdicta.in q̄busdā interdictis ver titur questio ꝓprietatis vt in interdicto de itinere actuq̄ ꝑua to qñ intentaꝫ ab eo q̄ vult reficere. Itē nā agēs eo dꝫ ꝓbare dīium seruitutis.vt de hoc habes.ſ.de itinere actuq̄ priuato l.iij.§.ait ꝓtor.ꝛ §.hoc añt. Itē interdictis q̄ danꝫ ꝓ rebus sacris vel religiosis vertiꝫ qō quasi ꝓprietatꝫ nō vere: cū sint in bonis nullī⁹:vt est interdictū ne q̄d in loco sacro fiat.ꝛ filia de quib⁹ habuistis.ff.circa prin.l.q̄ eniꝫ eā intentat dꝫ ꝓbare rē esse sacrā vel religiosaꝫ. Itē interdictū de liberꝫ exhibēdis esse simile supiori.nā pater q̄ illud intētat dꝫ ꝓbare illū suuꝫ filiū quē petit. In fine dicit ꝛ amō nō mireꝫ si i iterdic.q̄ danꝫ ꝓ re familiari ꝓbaꝫ cā ꝓperatꝫ qñq̄ vt dcm̄ ē: cū ꝛ ꝫ eueniat in his q̄ danꝫ cā diuini iuris tuendi vt dictū est. ¶ Hec autē interdicta. Interdicta q̄ ꝓ rebus familiarib⁹ dāt. q̄dā sunt inuēta adipiscēde pos.cā.quedā recupande.q̄dā retinēde.que dā duplicia.i.tā recupande pos.q̄ adipiscēde.ꝛ de oīb⁹ dat exēpla.excepto de vltio.ꝛ de illo dat exemplū:vt in interdicto ne vis fiat ei:vt habes exēpluꝫ ſ.ne vis fiat ei l.iij § cū ꝓtor.

i Interdictis. In interdictꝫ veniūt fructꝰ ex die litis cōte state nō ꝓtores.ꝛ de hoc dic vt in glo.dñi mei ac.

e Ex quib⁹. Interdictū vñ vi durat āno ō eo qō nō puenit ad vim inferentes at de eo qō puenit ꝑpetuo durat:vt.ſ. de vi ꝛ vi ar.l.i.in prin.

i Interdicta. Quedā interdicta sunt honoralia: vt sunt ea q̄ ex delictis seruoꝝ dāt:vt si seruus me⁹ vi deiecit aliquē. nā teneoꝝ vel emēdare dānum vel dare seruū ꝓ nora. Itē si seru⁹ me⁹ fecit aliqō op⁹ vi vel clā in meo fundo ex quo habes dā/nuꝫ seruiꝫ.quā habes in ꝓdicto fundo:qꝫ ea vti nō potes. nā si volo restituere.i. destruere opus mea impēsa in ampli⁹ non teneoꝝ.si añt volo tñ patientiā ꝓstare tibi vt destruas opus ꝛ nō ipensas teneoꝝ dare seruū ꝓ nora.vel ad impensas ꝺdē naboꝝ.si añt nec patientiā ꝓstare volo nec op⁹ destruo in tñ ꝺdēnoꝝ inquātū iudex extimauerit:pinde ac si ego feciſſem de quo dic vt in glo.dñi ac.

¶ Quoꝝm bonoꝝm. Rubrica.

Agnatus me⁹ decessit.ei volo succede

a Itꝓtor re.vñ in ei⁹ bonis petijt bo. pos.vnde agnati.ꝛ habui.ꝛ sic ei succedo de iure ꝓtorio.nunc volo ꝺsequi bona coꝝporaliter.ꝺꝫ q̄ agā interdicto quoꝝ bo noꝝ ꝓtra eū q̄ tenet hec bōa ꝓ herede vel ꝓ possessore vl̄ dolo desijt possidere. Scōo dicit ꝓ hoc interdictū peto restitui.i. da ri bona ꝛ ad vniuersitatē bonoꝝ spectat: qō expone vt i glo. ꝛ vocaꝫ quoꝝ bono.ꝛ est adipiscēde pos.ꝛ eo interdicto cōue niunt coꝝpoꝝ possessores.nō añt debitores hereditarij.ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ seqns. ¶ Quoꝝ legatoꝝ. Rubrica.

Hoc interdictū cui⁹ mēs est.ſ.sta

b Ointerdictū tiꝫ vocaꝫ quoꝝ legatoꝝ.ꝛ est a i piscende pos.ꝛ hꝫ locū quotiēs legatarij sua auctori/tate acceperūt aliqua legatoꝝ noīe.nam teneñ illud dare.nō eniꝫ equū est ius dicere sibi ipsis.ꝛ ad heredē veniūt hec bōa ꝛ daꝫ hoc interdictū heredi:ꝛ heredi heredis:ꝛ bonoꝝ possess. ꝛ eius heredi. ¶ Quia añt. Nūc dic q̄ aliq̄ daꝫ hoc inter dictū cū alia actꝫ vt si incert⁹ est heres quo titulo possideat:con/

uent⁹ an tanq̄ legatarius:an tanq̄ heres vel possessoꝝ. nā ꝫ casu ꝓponit vtiq̄ i petit.heredi.ꝛ hoc interdictū.sic ꝛ alꝫ vt si nesciā qualiter quis possidet rē heredi. an tanq̄ ex cā emp̄. vel sili.an tanq̄ heres.nā ꝛ hoc casu agā vtraq̄ via.ſ.rei vē.ꝛ petitione hereditatis. ¶ Si quis. Rē donatā a testatore cā mortis donatari⁹ sua auctoritate accepit.ꝺꝫ q̄ reuocat eā he res ꝓ hoc interdictū nō totā.sed in eo qō ē vltra falcidiā. Se cūdo dicit.testatoꝝ plures heredes istituit ꝛ vni eoꝝ ante ptē aliq̄d legauit siue ꝓ hoc verbū precipit siue ꝓ aliū modū cū q̄/tuoꝝ erāt oliꝫ modi legandi.vt habes inſtit. del egat.circa pn. ꝛ ille sua auctoritate rē legatā recepit.ꝺꝫ q̄ teneꝝ ꝓ hoc inter/dictū eā reddere cohꝝdib⁹ excepta portione hereditaria quā in ea re hꝫ. ¶ Ad ait. Verba edicti q̄ ꝛ qō nō hēm⁹ vult ex/ponere.ꝛ erant forte talia quoꝝ legatoꝝ possess.legatarius occupauit id reddat:siue habeat:siue dolo desijt habere. nisi habeat volūtate eius ad quā ea res ptinet.ꝛ si satisdatuꝫ ē vl̄ ꝓ eū.ſ.heredē vel ꝓ bo.pos. nō stat.ꝛ hec ꝛba vult exponere vulp.ꝓ ordinē.ꝛ primo illud verbū dolo desijt hꝫ ꝛc.i. desijt habere facultatē rei restituēde.tādē dicit.si alicui legat⁹ ē vsus fructus vel vsus alicui⁹ rei vel seruit⁹ aliqua:ꝛ legatarius sua auctoritate accipit: an teneꝝ hoc interdicto queriꝫ ꝛ vī q̄ nō. qꝫ talia nō dicūtur possideri sed teneri.tñ dicit q̄ bñ hꝫ locum Sꝫ pone q̄ legatari⁹ additionalis vel in diē est missus i pos.cā legatoꝝ seruandoꝝ.qꝫ sibi heres nō cauebat. nūquid tenetur hoc interdicto.ꝛ ꝺꝫ q̄ nō:cū nō possideat sed custodit. Itē qꝫ iussu iudicis tenet nisi heres satisdet ꝛ nō reddat rē legatari⁹. nā amō tenebiꝝ hoc interdicto cū videaꝫ amodo possidere.tā dem dicit hoc interdicto teneꝝ legatari⁹. Itē ei⁹ heres ꝛ cete/ri successoꝝ. Postea vult exponere verba illa nisi hēat volū tatem ei⁹ ꝛc.ꝛ sunt sic intelligenda vt si heres vel bonoꝝ pos. postq̄ adiuit ratificat qō legatari⁹ fecit. cessat hoc interdictū secus fiante aditā hereditatē ratificet nā tunc nō valet. sꝫ pōe qō legatari⁹ duas res sibi legatas ambas occupauit hꝫ vl̄ bo.pos.postq̄ adiuit in vna re:ratificauit in alia.nā in vna cessabit hoc iterdictū:in alia nō. Idē si in vna re legata ꝛ in pte rei ratificat in pte nō.tandē dicit.ꝫ interdictū ꝑpetit siue lega tari⁹ cepit possidere rē legatā siue ei⁹ hꝫ vl̄ successoꝝ ēt singu laris. Postea dicit.qō dixi volūtatē heredis facere cessare ꝫ interdictū.est ver siue a prin.cepte pos. iteruenīat volūtas he redis siue postea.ꝛ sufficit semel voluisse:sꝫ peniteat. sꝫ si duo sunt heredes ꝛ vn⁹ ratificat qō fecit legatarius: ali⁹ nō q̄ ad ratificantē cessabit hoc iterdictū:quo ad alīū durabit. Post ea exponit alia verba ꝫ.ſ.ꝛ si satisdatū sit.nā hꝫ ꝺꝫ satisdare de legato dādo.ad hoc vt vincat in hoc interdicto.ꝛ ꝺꝫ talis satisdat.dari q̄ duret ꝛ ꝓstet l̄ ipi legatario vl̄ ei⁹ ꝓcur.ꝛ si sa tisda.est ꝓ q̄busdā reb⁹ legatis:ꝓ q̄busdā nō:ꝓ his ꝓ q̄b⁹ est cautū ꝛ eoꝝ augmētis hēbit locū ꝫ iterdictū. ꝓ aliis cessabit Postea exponit vltima verba ꝫ.ſ. vel ꝓ eū nō stat. nā si ñ stat ꝓ bo.pos.q̄ min⁹ satisdet.hꝫ ꝫ interdictū cū effectu.nec ꝺꝫ ipse offerre sꝫ petēti prestare morē nō ꝺꝫ. tandē dicit.legatari⁹ hoc interdicto q̄uēt⁹ si nō cedit ꝺdēnaꝫ in interesse.tādē dicit. pōe q̄ legatari⁹ nō vult sibi satisdari sꝫ caueri.ꝺꝫ q̄ audiꝝ.sꝫ pone q̄ vult pignora.ꝛ hꝫ spōte dat.bñ ē.sꝫ si legatari⁹ nō vult si bi aliquo mō caueri cogiꝝ tñ reddere rē legatā:nisi nūc q̄uent⁹ penitet ꝛ vult sibi caueri nā penitēs audiꝝ. Idē ecōtra.nā si ꝓ bo.pos.stabat q:nolebat satisdare ꝛ mō vult.audiꝝ in ꝫ iter/dicto.ꝛ ꝫ inspiciꝝ tpe lit.ꝓte.ꝛ ꝫ.d.ff.§.cū.l.se.vsq̄ in ei⁹ finē.

¶ Me vis fiat ei qui in pos.missus est. Rubrica.

Primo pōiꝝ edictū.postea vulp. ver

a Itꝓtor ba edicti exponit. Edictū ē tale. si ali/quis dolo malo vetuit quo min⁹ q̄s mitti iussus siue a me: si/ue ab aliq̄b⁹ q̄ irrisit.hūt in pos.alicui⁹ rei.i pos.eēt: vel ꝓhi bēdo intrare vel iā ingressū deiciēdo:in eū actꝫ in fctū dat ꝓ/tor quāti interest ꝓhibiti. Postea vulp.cōmēdat ꝫ edictū di. bñ dixit ꝓtor.nā frustra iuberet ō mittēdo hoīes i tenutā ꝛ fru stra mitteret nisi prohiberet vim inferri missis vel intrare vo/lentibus. Tandem dicit.hoc edictum generale est ꝛ locum habet in omnibus qui mittūtur vel iubēt̄ mitti in pos. bo.si

ue cā rei seruāde siue legator cā. siue vēris. z hñt isti phibiti
ack. in factū. nec est visiqs sit phibēs siue dñs rei siue nō. Itē
siue phibeat intrare siue ingressuz phibeat. idē est z siue i hac
phibit. interueniat vis siue nō: idē est. Ultimo dicit. pone q
phibens intrare hac de cā prohibuit. qa rē illā credebat suaz
vel sibi obligatam vel non esse illius in cuius bonis debebat
fieri missio cessabit hoc casu hoc interdictum.

¶ Hec verba. Nunc exponit verba edicti. illa. s. quanti ea
res erit. z dr q in hac act. venit qcqd interest phibiti q non
habuit pos. qđ expone vt in glo. dñi mei ac. si ergo nihil debe
batur isti qui erat iussus mitti lz nō fuerit admissus non tū hz
hāc act. Postea dicit. pupillus z furiosus lz phibeāt intrare
iussum nō tñ tenent hoc interdicto. fallit in eo pupillo q est ca
par doli. Quid si tutor noie pupilli phibuit. tenet pupillus
in quātuz tutor est soluēdo: z etiā ipse tutor tenet. Quid si fili
us vel seru volūtate patris vel dñi phibuit: ipse pater z dñs
tenet. Postea dicit. hec act. q datur ex hoc edicto durat anno
b fallit in legatario phibito z bñ dixi dari infra annū cū sit pēa
lis. Itē in heredes nō dat nisi in id qđ ad eos puenit. heredi
bus aūt datur. z bñ dixi: secus esse in legatario. naz legatario
vel fideicōmissario phibito dat hec act. perpetuo: z in here
dē dat. z reddit rō. nā si phibēs offerat satisda. delegato sol
uēdo aduenīēte die vel đie. liberat ab hac act. etiā si erat ali
us q heres. z sic in hoc releuat. merito in hoc graueť vt tene
atur hac act. ppetuo: z in heredem hoc casu vadat.

s Eo qs. Prohibit siue intrabat suo noie siue alieno: vt qz pcurator: hz locū hec actio z inspicit interesse dñi Item phibens z qui fecit phiberi tenent ambo.

s J quis missus. Ex cā fideicommissi iussus mitti in pos. nō fuit admissus. dr q ipse iudex dz eū mittere viribus suis vt capt pignorib z ēt mānu militari. hz ēt phibit manu militari. hz ēt phibit hoc interdictū ne vis fiat. sed melior est prima via. Tandē dr q mittit quis aliqñ i bona ipsius heredis z hoc casu phibens tenet etiam predictis duabus vijs.

¶ Cū pretor. Mortuo viro vxor noie filij quē hz in vētre petijt mitti in pos. z iussa mitti: nō fuit admissa. vel post missionē fuit deiecta. hz vtroqz casu cōsiliū. primo vt nō phibeat. vt p hoc interdictū. ne vis fiat. vel aget act. in factū ad interesse sicut creditores phibiti possidere agunt. Scđo dicit. viro mor tuo mulier se petijt mitti in pos. bonor noie vētris si modicuz qđ p ea faciat q sit pregnās dz mitti sicut pupillus mittit in pos. bonor si modicū quid p ea faciat q sit fili. z si dicta mulier iussa mitti nō fuit admissa: vl fuit deiecta hz pdictas vias

p Er it dictū. Si noie dom ruinose quā possidebas petij caueri mihi de dāno infecto z cū iuder pcepisset noluisti cauere. debet me mittere i pos. dom ruinose. z si me phibeas intrare vel me ingressum deicias habeo b interdictuz. Scđo dicit q hēo act. in factū ex hoc edicto ad interesse. i. intantū in quātū daret actio ex stipul. si pmissum esset. Tertio dicit. q si eo tpe quo petebā mitti cū effectu: cū iuder iā iusserat me mittendū: dom tua cecidit supra meā: z sic habeo dānum. habeo act. in factū ex hoc edicto. Ultimo siue iussus mitti ex cā dāni infecti siue ex alia cā repellat habet locū hec actio in factum.

¶ De tabulis exhibendis. Rubrica.

p Retor ait Titius fecit testamentū in scriptis: in quo instituit heredē z reliquit legata mortuo titio sei tenet illud testamētū: vel dolo desijt habere. dr q poterit heres z legatarij agere extra seiuz interdicto de tabulis exhibēdis. z qđ dixi in testamēto. idē in codicillis. vel alia vltima volūtate. Secūdo dicit. si aliqs exhibeat penes se esse testamentū. cogit exhibere p interdictū. quēadmodū testā apiant. z si dicat se nō posse exhibere vel non debere exhibere ita cito dabit ei tps infra qđ exhibeat. z cogit p hoc interdictū. z hz locum hoc interdictū in testamēto z in omni alia vltima volūtate siue valeat siue non. siue sit vltima siue prior. Idē si dubitet de statu testatoris vt qz dicat fuisse filiū vel seruū. Itē hz locū hoc interdictū ad testā filior famil. q fecerūt testm in castrensib z q si peculijs. Itē hz locū ad testamētum ei q dr decessisse apud hostes. nō aūt hz locū ad testā viuēt adhuc. Itē hz locū ad testm deletū. siue in totū sit deletū siue in partē. Itē z si plures sunt tabule testi: hz locū hoc interdictū z hoc intellige vt dr. s. l. i. in versi. pinde &c. in glo. que incipit vel pticulariter scripte. Itē q tabulas testi depositi. pōt b interdicto cōueniri. Itē si apud quē deposite sunt quicūqz sit et si sit qui edes tuetur vl aliquis tabellio. Itē si apō seruū ōpo site sunt. tenet dñs ei hoc interdicto. Tandē dicit. qđ si testator tabulas qs fecit possessas a titio velit petere. dr q nō hz b interdictū. lz agat act. ad exhibendū: z exhibitas vēdidisset Que actio ad exhibendū dat oib q rē suā dicūt quā petūt exhiberi. tandē dicit. titius possidens tabulas testi desijt dolo possidere. tenet hoc interdicto. poterit etiā lege cornelia testāria accusari. quasi dolo testm sumpserit. nec enim p maiz delictū relevatur a minori. sed pone q nō amouit neqz celauit tabulas sed eas tradidit alij ne teneret exhibere. nō aūt aio supprimēdi tabulas. tenebit hoc interdicto. nō aūt lege cornelia. post ea dicit. hoc interdictū exhibitoriū est. z est exhibere copiā facere tabule apprehendēde z legēde. z apud pretorē exhibent vt ipse pretor iubeat testes venire ad recognoscēda sigilla. z si nō veniāt sponte cohercebit eos. z illi agūt hoc interdicto. q bus est aliquid legatū in testamento pdicto. z si quentus hoc interdicto nō exhibeat. tenet inquantuz interest petētis. vñ si heredi nō exhibeant đēnabit possessor tabular in estimat. heredi. Itē si legatario nō exhibeantur tabule testi fit đēnatio in valentiā legati. z hoc est vez ēt si đitionale erat legatū nec cauebit se restituturū hāc estimat. si deficiat cōditio legati sed an possit petere legatū legatarius ex quo habuit estimat. p hoc interdictū. z certe si habuit ab herede amō non poterit petere legatum ab eodē herede. Si aūt habuit estimat. legati ab alio bene poterit petere legatū ab herede. idē in herede. si hñt estimat. heredi. a titio qui noluit tabulas testi exhibere. nā heredit. ipaz poterit petere ab alio q possidet eā. sec si ipe titi possidet heredit. Ultimo dicit. hoc interdictū z p annuz durat. z heredi. ceterisqz successoribz competit z hoc dicit cum duabus legibus sequentibus.

s J sunt. Cū qđā pupillus possideret tabulas testi: z eas peteret mihi exhiberi: dolo tutoris ei desierūt esse apō eū pupillū. dr q tutor ex hoc dolo cōuenit hoc interdicto ad interesse z de suo soluet. fran.

d Et abulis. Ponit duos casus in quib nō agit hoc interdicto p tabulis exhibēdis. Primus est. vt si in testō est titi institut hrs. nūc duo sunt titij: quoz quilibet cōtendit se heredē insolidū: z petit heredi. p pet. heredit. amodo aliqs eoz nō pōt b interdictū. pponere: cū pparatoriū sit. z iō antelit. ote. sup peti. here. potuit hoc interdictū intētari. nō post. vt hic. Secūdus casus est. vt qñ aliqs petit testm exhiberi occasione legati sibi relicti q ipsemet sibi ascripserat in testō. z sic ex hoc dz legatū amittere: z fisco applicat. nā hoc casu nō auditur agens hoc interdicto. z hoc casu deponet interim testm in edē sacram. vel apō bonū virū. potes z alia exēpla dare in b scđo casu. vt in glo. ibi posita. z si bñ inspicies vtriqz casum inuenies vt in glosis preceptoris mei ac.

¶ Ne quid in loco sacro fiat.

a It pretor Pretor prohibet ne qđ fiat vel immittat in loco sacro vt i sacrario vbi vasa sacra reponūtur. z intelligas phiberi: ne qđ i loco sacro fiat qđ sit ad deformitatē vel incōmodū. at ornamenti cā bene possunt aliq fieri. tandē dicit q curā siue custodiā ediū z locoz sacroz debēt hre q edes curant. i. edi. cur. q edes tuent.

i M muris. In muris z portis ciuitat romāe z i alijs locis sacris vt in muris municipioz phibet aliqđ fieri qđ sit ad dānuz vel incōmodū. Itē z in muris z portis vetat habitari. z b ē timore incēdij ne habitātiū ckpa icēderet turris. nisi inhabitēt de pmissu pncipis vl alit potes exponere finē legi qđ dic vt in glo. dñi mei ac. z hoc dicit hec. l. z se.

¶ De locis t itine. publi. Rubrica.

c Vilibet. Si aliquis claudat viā publicā: quilibet de populo pōt agere hoc interdicto vt restituat in pristinū statum.

v Je. Ego francisc⁹ habebā fundū iuxta fundū titij. fecimus viā i medio ō pte mei agri t ō pte sui. t sic stetit diu ita q̄ nō extat memoria. dī q̄ presumitur publica. Scōo assignat oriam inter vias militares siue publicas: t vias vicinales. nā publice habēt exitū in mare vel in flumē vel in aliā viā publicā. vicinales aūt vie q̄ñq̄ habēt exitū in vias publicas. q̄ñq̄ sine exitu sunt. ¶ Ultimo dicit nemo pōt facere monumentū in via publica. t hoc dicit hec lex t se.

¶ Ne quid in loco publico vel itinere fiat. Rubrica.

i N loco publico Primo dicit pretor phibet edificare i loco publico. t ob hoc pponitur hoc interdictum. Secūdo ponit edictuz. pretor ait ne quid fiat vel imittatur in loco publico ppe q̄ dānum alicui darē nisi lege pmittēte. vel senatusc̄ō sulto vel edicto. vel decreto principis pmittēte fieret. t da exempla de his vt in glo. t si factū sit in ɔ̄riū interdictū nō dabo. s. restitutoriū. t sic habeas in littera nō dabo. al's deest nō. t tūc dic dabo interdictū restitutoriū q̄ñq̄. vt q̄ opus essz factū in via publica vel in itinere publico. vt de hoc habes j. e. l. §. ait pretor. Postea loquit vulpia. t dicit q̄ hoc edictū phibitoriū ē vt spectat ad publicā vtilitatē: spectat ēt ad priuatā: vt si homines q̄ ibi ppe morātur possint p loca publica ire debere. t inde habere lumen ad domos suas. t tñi iuris hz aliquis ad obtinendum vsum publicū q̄ fit pponēdo hoc interdictum: q̄tum aliquis ad prohibendū vsum publicuz q̄ fiebat edificando. Postea exponit verbū publico. nā publicū oprehendit areas ciuitatū t agros t insulas t vias publicas. hoc āt interdictū non extēditur ad ea loca que sunt i fisci patrimonio t si de istis locis fisci erit questio prefecti. i. ꝓcuratores cesarū erunt iudices. hz itaq̄ locum hoc interdictū in locis que sunt in vsu publico. i. cuiusq̄ ciuitatis. tandem dicit. in solario domus mee posui velū puta linteum vel similē pannū t hoc nocet luminibus domus tue. agere potes hoc interdicto vtili ne hō veluz immittā. ¶ Ultimo dicit. edificasti in loco publico nec ꝓhibitus es. modo cum reficere vis illud edificium volo prohibere ne reficias ex hoc interdicto. dicitur q̄ possum.

¶ Aduersus. Volem mari deieciſti habeo hoc interdictū vtile cōtra te: si illud mihi nocet. al's nō. t tñ domum in lutore maris facere possis si mihi vel alij nō nocet. si aūt in mari vis piscari vel nauigare vl̄ lauare te in flumine publico vel i curia cōis prospicere: nō possuz te phibere. imo si phibeo te de facto teneor tibi iniuriaꝝ act̄. ¶ Verito. Nunc exponit vulp. verba illa edicti que dicūt qua ex re dānum alicui deb̄. t merito pspicit pretor ne dānum ex loco publico alicui deb̄. nam t quotiens princeps pmittit alicui edificare in loco publico intelligit̄ pmissum ō eo edificio q̄ nō noceat priuato. vnde si ex hoc opere aliquis amittere sperat liberum aspectū hz hoc interdictuz. si autez sperat amittere aquā que de meo fundo ad suū ibat nō iure seruit̄. nō ꝓpter hoc hz hoc interdictū. si autē edificat in publico t nocet edificio q̄ feceras in eodē loco publico nō habes hoc interdictū: cū t tu illicite edificas. secⁿ si licite: vt q̄ pmissu principis edificaueras. francisc⁹. ¶ Si q̄s a pncipe. Impetraui a principe vt in loco publico. puta in curia cōmunis edificarē: ita demū videt̄ cōcessum: si sine iniuria siue dāno alicui⁹ edificē nisi exp̄esse incōtrarium dictuz sit in rescripto. Secūdo dicit. edificaui in publico nemine phibēte nō cogor destruere istō op⁹ p hoc interdictū. si tñ obstet publico vsui is qui ꝓcurat opibus publicis destruet id op⁹ ex officio suo. si aūt nō obstat dimittat̄ salariū tñ dabit̄ de hoc edificio ipsi ciuitati. sed si cū vellē edificare in publico parabā iame ad hō dicitur q̄ iudicis officio cogor ad cauendū vt de cetero nō edificē nec ego nec mei heredes. Vltimo dicit. sec⁹ est in locis sacris q̄ in publicis. nā vetat̄ aliquid fieri in loco sacro t si fiat cogitur restituere i pristinū statū. ¶ Ait pretor. Ponitur aliud edictū. nā pretor vetat quid fieri in via publica vl̄ itinere publico: per q̄ ipediatur vsus vie. tādē exponit vulp. t dicit viā publicam eā dico cui⁹ etiā solū publicū est. priuate enim vie solū priuatū est: vsus tamē cōis est. at vie publice etiaz solū publicū est: t certe latitudinis. t fiūt ab eo qui ius publicādi de predijs hominū habuerit t facere vias: vt est princeps t senatus. Postea dicit. viarū quedā sunt publice q̄dā priuate quedam vicinales. publice sunt. vt strata panicalis. t strata galerie. t similes. t iste dicuntur etiā cōsulares. priuate sunt que ab agro tuo agro meo debētur. vicinales sunt q̄ in vicis sunt vt in cardina delectabili nr̄a villa est: q̄ t publice dicūtur q̄ est verū si ex collat̄ priuatorum sint facte. sec⁹ aūt si ex collat̄. singulor⁹ hoim fit via publica refecta. vt est strata que vadit versus galeriā q̄ multū mala est in hyeme. naz licet homines eā reficiant ponēdo sabulū ibi t lapides. nō ꝓpter hoc eoz̄ū est via. publica aūt via dī t que ab agro ad agrū ducit: vl̄ q̄ plures homines ad agros ducit: t exit homo de via publica siue cōsulari t intrat priuataz. vt est via posita iuxta sanctū paluz de rauone. que via vocat̄ meboncellum. nam de via publica eximus t intramus viaz illā strictā. t imus ad vineas nostras quas ibi habemus que via est nr̄a: t alior⁹ ibidē vineas habentiū. t hz locū hoc interdictuz ꝓ via rustica nō vrbana. nō ergo hz locū in strata sancti ꝓculi vel alia via que sit infra ciuitatem. sed si in eis aliquis faciat opus. vbert⁹ de vgene ptās boñ. faciat restitui in pristinū statuz. siue via in totuz sit occupata per illud opus: siue in partē. Itē tenet̄ qui cloacā faciat decurrere in viā publicam ita q̄ vsus vie ipedit̄ur. Itē tenet̄ hoc edicto qui fossam in suo faciat vt ibi aqua coadunetur t decurrat in viā publicā. sed si faciaz in meo op⁹ ex hoc tñ aqua in via publica collecta redundat ita q̄ homines nō possunt comode trāsire: teneor pinde ac si aliquid immittā in viā publicam ita q̄ adit⁹ liber⁹ ipedit̄. Sz si habeo fundū iuxta viā t venit aqua ex fundo vicini t intrat meū fundum t randē vadit in viā publicā ita q̄ vsus vie ipedit̄. q̄ñq̄ quis nr̄m tenet̄. t dicit̄ q̄ si aquā istam recipio sponte teneor ego hoc interdicto. sz si nō sponte: tenet̄ vicinus meus. t i casu predicto q̄ñ teneor sufficit q̄ agā cōtra vicinum meū vt nō immittat aquā i meo fundo. Itē teneor hoc interdicto si in meo loco iuxta viā facio sulfurariā t sic via publica efficit̄ pestilēs. Itē teneor hoc interdicto si teneo porcos t mando eos ad pascendū in via publica t ipsi cauāt viā ita q̄ impedit̄ vsus vie. ¶ Deinde pretor ait. Nunc exponit alia verba edicti. s. hec q̄ ea via idq̄ iter deterius fit vel fiat hoc est dicere. siue statum p illud op⁹ fit deterior via siue fiat postea. deterior autem dicitur fieri via: vt cū vsus eius impedit̄ vt cuz essez plana via: fctā est cluosa. t simil ibus modis quos habes in littera. fran.

¶ Tractatū est. Dicit̄ q̄ nō possum facere pōtem siue specū supra viā publicā ¶ Scōo dicit. Hoc interdictū est ppetuū t populare. t sit q̄dēnatio i eo q̄ti actoris itereſt. ¶ Pretor ait. Nūc pōit aliō edictū q̄ iubz destrui siue restitui q̄cq̄d ē factū in via publica vel itinere publico. Secundo dicit hoc edictū ex ea cā ꝓficiscitur ex qua t supius. s. ppter publicā vtilitatē. in hoc tñ differt a supiori. q: hoc restitutoriuz est: illud phibitoriū. Itē scias q̄ hoc interdicto teneb̄ q̄ fecit op⁹ in via publica. Itē qui ab alio factū emit vel ex cā legati tenet. Sed q̄ fecit opus i via publica t illud postea habuit ꝓ derelicto: an teneatur. quidā dixit q̄ nō. sed male. dicas g̃ eū teneri. Postea dicit. arbor fundi mei cecidit vī vētī vel alio modo in viam publicā ita q̄ boies cōmode nō possunt inde ire. querit̄ an teneat hoc interdicto. rñ. si eā nō habeo ꝓ derelicto nō teneor. si āt habeā ꝓ derelicto: nō teneor nisi phibere eū q̄ vult inde remouere arborē. ¶ Idē labeo. Vicin⁹ me⁹ viā corrupit ex ope q̄ fecit. hz illud opus mihi pſit nō teneor hoc interdicto sz ipe. si āt mea t sua voluntate fecim⁹ fieri. tūc vterq̄ nr̄m hō interdicto tenebit̄. Secūdo dicit hoc interdicto teneb̄ qui fecit op⁹ i pu-

blica via siue adhuc illō op' possideat: siue dolo dēsijt possidē. Tertio exponit ꝟbum restituas ⁊ restituere dz viā in pristinū statū siue remouēdo qō posuerat siue adijciēdo qō ōtraxerat ⁊ si ille q̄ fecit op' illud possideat: tenetur suis impēsis restituere. si aūt alius possidet. tūc tenet possidēs tm̄ patientiā pstare. Quarto dicit. b interdictū ē ppetuū ⁊ dat quāti actoꝝ interfit ¶ Pretor ait. Nunc ponit aliud edictū quo cauetur ne vis fiat quominus quis via publica vel itinere publico vtatur.

l Ittora. Littora q̄ tenet ppls roman' eius sunt. Secūdo dicit cōis est vsus maris sicut aer], pilas aūt que iactat in mari siue adhuc durāt. sed deijcere non poterit. si impeditur p hoc vsus maris. Jtē in litore maris pōt q̄libet edificare nisi vsus publicus ex hoc impediatur. Jtē si per publicū locū ē riuus ⁊ is nocere mihi pōt: agaz vt mihi caueatur de dāno si qō continget. Postea dicit. qui hoc interdictū ne q̄d in loco publico fiat intētare vult: pōt hoc facere etiā per ꝓcuratores. Ultimo dicit. q̄ in loco publico edificat nullo ꝓhibēte nō tenetur destruere per hoc interdictū. tm̄ qz facit cōtra edictū illō debz destrui iudicis officio ne alias illusoria sint edicta: qō eē non debet. ⁊ hoc dicit hec. l. cū sequētibus vsq̄ ad finē tituli.

¶ De loco publico fruendo. Rubrica.

p Retor ait. Aliq̄s conduxit p se ⁊ p socio cāpum reni vel molēdina cōis: ꝓhibz pretor vim fieri conductori ⁊ ei' socio quo min' vtātur ⁊ fruātur re cōducta fm legem siue pcm̄ appositū in locatōe. Secūdo dicit. hoc interdictū ob publicā vtilitatez est factū. nā per hoc interdictū tuētur publica vectigalia dm̄ p hibetur vim fieri vtēti re conducta ex forma locat. Tertio dicit vis fiebat conductori ⁊ ei' socio quo minus fruātur re conducta. vterq̄ vult agere hoc interdicto. pferetur conductor socio suo. postea exponit vlpi. verba illa. s. ex lege locat. ⁊ bñ dixit ptor q̄ ꝓhibet vim fieri fruēti re cōducta ex lege locati. nā si vltra legē vel contra legem frueretur. vel frui vellet non audiretur. ⁊ exponе hec verba vt in glosis Ultimo dicit. concessit princeps q̄ quis possit ponere statuā in honorē ciuitatis boñ. si amō volens ponere ꝓhibeatur habet hoc interdictū. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

¶ De edilibus curulibus. Rubrica.

e Diles. Hec lex notabilis est ⁊ tradit circa q̄ debent curā hre ediles curules. debent em̄ ꝓcurare vt vie in burgis posite. itē si ifra ciuitatē sint posite adequētur. ⁊ effluxiones nō noceāt domibus. ⁊ pontē fieri faciāt supra vias vt erit necesse. Jtem studeāt vt dom' iuxta viā posite nō ruāt. ⁊ q̄ dñi eas dom' ruētes refici āt. ⁊ si dñi nolūt emēdare mulctēt eos. Jtē curēt ediles vt nullus fodiat vias vel subruat vel faciat aliq̄d opus in vijs. ⁊ si aliq̄s hō contra faciat: si sit seruus q̄ inueniet eū in hoc ope' verberet eū. si aūt sit liber ducatur ad ediles ⁊ puniet' ab eis. Jtē cogētur destruere q̄ fecerunt. Jtē q̄libet homo dz cōstruere viam āte faciē dom' sue. itez aq̄ ductus. ⁊ intelligas de dñis domoz non de cōductoribꝫ. si aūt dñs dom' nō reficiat viā ⁊ cōductor reficiat. detrahit tm̄ de mercede. Jtē curēt ediles: vt āte stationes nihil ponat' nisi fullo āte statōez quā ꝺdurit ponere vestimēta vt siccētur. Jtē qui facit rotas in statiōe poterit eas āte statōem ponere. idē intelligas de mgro garsone magistro sozanoz nro hospite. debēt aūt pdicti ita ponere: vt nō ipediatur vehiculū iri. Jtē debēt ediles curare vt rixe non fiāt in vijs neq̄ turpia deijciantur in vijs neq̄ morticinia vt canes mortuos neq̄ cozia. sec' fit i q̄dragesima i nra ciuitate. nā qui hñt falcones vel simīes aues occidūt canes vt carnē dēt comedere auibus ⁊ pijciūt coziū in vijs. vt b sepe ego franciscus vidi i biriota laudabili venatore nro charissimo vicino.

¶ De via pub, ⁊ itinere pu, reficiendo. Rubri.

p Retor ait. Pretor ꝓhibet vim fieri volēti reficere viam pu. vt eā apire. ⁊ si quis eum impediat tenet' impediēs hoc interdicto. Postea exponit vulpi. ꝟbuz aperire. Jtē qui purgat: dicitur reficere. q̄d aūt sit purgare exponit. Tandē dicit. aliquis dicens se velle reficere viā reficiendo eā destruebat eandē. dm̄ q̄ pōt ꝓhiberi absq̄ pena. Postea dicit. hoc interdictū est ppetuum ⁊ oībus ⁊ in omnib' datur. Jtē in eo venit interesse agentis. Postea dicit si popul' roman' non vtat' via publica longo tempe nō ꝓpter hoc amittit eā. Ultimo dicit. si in agrū vicini viā publicā deieci teneoz act' in factū ad itereē vicino. ⁊ da exēplū cuz via iret iuxta fundū tuuz. ⁊ forte hēbat hec via aliquos āgulos. idē si nō hret cauam fundi tui ripā vt ide homines irent. Jtē qui viam publicā exarauerit tenetur ad munitionē vie. ⁊ hoc dicit hec. l. cum duabus sequētibus.

¶ De fluminibus. Rubrica.

a Jt pretor. Prohibet ne quid fiat vel imittatur in flumīe publico vel in eius ripa quo statio. i. locus vbi naues apodiate secure stant vel iter nauigij deterius fiat. Secundo dicit flumē discernitur a riuo: vel magnitudine. vt q̄ flumē est magnū vel opinione rusticoz ibi iuxta morātiū. Tertio dicit. flumen aliud penne. aliud torrēs. penne est qō semp currit. torrēs qō in hyeme currit. ⁊ licet penne aliqua estate siccetur non desinit ꝓ hoc esse penne. Quarto dicit flumen aliud publicū. aliud ꝓuatū. publicū est qō penne est vt renū. ⁊ flumen dicis. ⁊ ad h publica hz locū hoc interdictū: non ad ꝓuata. postea exponit quid sit ripa. ⁊ certe ripa est q̄ tenet flumē fm naturales cursum flumis. si em̄ aliquo tpe superexcrescat aqua ⁊ vadat vltra ripas ꝟsuetas nō efficitur qō occupat' nunc ripa. idē si decrescat flumē nō minuitur. si aūt flumen cepit plus de terra occupare. vt q̄ creuit alio fluiē adiūcto. bene hoc casu crescet' ripa. ¶ Si insula. Jnsula in flumīe publico nata est. in ea aliq̄s facit op'. dm̄ q̄ videtur nō in publico facere. ⁊ sic cessat hoc interdictū. nā hec insula non est publica sed illoz' q̄ hñt ibi iuxta agros. nisi isti agri sint limitati. i. mīlitib' assignati. qz tūc eis non accrescit insula. sed occupātis fiet. ⁊ qō dicī in īsula. idē est ⁊ si flumē alueū dereliq̄t: ⁊ per aliū locū cepit currere. nam alueū ātiquū desinit esse publicū. ⁊ fit illoz q̄ hābēt prędia ibi iuxta. vñ si fiat opus aliqō in tali alueo cessat b interdictū. Jdē est. ⁊ si flumē dereliq̄t alueū nouū qō fecerat. nā hoc nō reuertetur ad ātiquos dños. sed fiet eoz qui habēt prędia ibi iuxta ¶ Si fossa. Fossa quedā est manu facta p quā currere incipit flumē. publica ex hoc fit. ⁊ si aliq̄d amō in ea fiat. habz locū b interdictū. secus si flumē inundauit agrū meū non alueū ibi faciendo. nā non fit public' ager meus. ⁊ si q̄d opis fiat in agro meo p̄dicto nō hz locū hoc iterdictū. idē est si flumē vadat circūquaq̄ agrū meū. nā me' ager remanet. nec hoc interdictum hz locū si q̄d opis fiat in eo. idem ⁊ si fiat in flumine priuato. ¶ In flumine. Nunc exponit hoc ꝟbum in flumine. ⁊ dm̄ q̄ fit in aqua flumis dm̄ fieri in flumie. si aūt fit in ripa aliqō op' nō dm̄ fieri in flumie. Postea dicit. nō vetatur ois op' fieri in flumine publico vl' ei' ripa. sed illud tm̄ opus quo facto deteri oz fit statio vbi naues apodiant' vel nauigatio fiat deterioz. ⁊ sic apparet q̄ in flumine nauigabili hz locū hoc interdictū ac in flumine nō nauigabili: nō videt hre locū. sed equi' est vt dicam' si op' fiat in flumine nō nauigabili ita q̄ aqua siccatur vel aq̄ cursus ipediat' vtile hoc interdictū dari vt liceat b op' tolli. Postea exponit verbuz statio positus in edicto. Postea exponit ꝟba vltimi edicti hec. s. iter nauigij deteri' fiat. nā intelligo siue ipm nauigiū fiat deterius p hoc op' siue nauis siue iter iuxta aquā fiat deteri': qō iter iuxta aquam cā nauigij erat. ⁊ vt breuiter dicā q̄liter cūq̄ nauigatio incōmodioz fit p hoc opus hz locū hoc interdictū. ¶ Labeo scribit. Si fecisti op' in ripa p qō impedit' vsus nauigādi: licet cā ripe tuende feceris: nō ꝓpter hoc te defendes, sed hec est iusta exceptio fa

endi opus. qsi dicat se fecisse lege pcedēte vt cōcedit. ff. l. pxi. Secūdo dicit. hoc iterdictū hz locuz & in ope qō fit in mari p qō portꝰ siue statio siue nauigiū impediat. Tertio dicit. bō interdictū vtile dat & qñ opꝰ fiebat in flumine publico nō nauigabili. frā. ¶ Deinde ait ptor. Nūc pōit aliud edictū cuiꝰ sensus est. si facis opꝰ in flumie publico vl eiꝰ ripa siue īmissuz ab alio hēas p qō statio siue iter nauigij ōterior fiat: ait ptor: vt fl lud opꝰ restituas. Secūdo dr. primū edictū est. phibitoriū. scōm restitutoriū. & ad idē spectāt. s. ad cōmoditatē nauigādi Tertio dicit. q̄ possidet opꝰ p qō impedit nauigiū: hz illō opꝰ nō fecerit: teneb̄ iterdicto. f. vt restituat siue destruat opꝰ illō.

q ¶ Flo minus. Ex flumie pu. pōt duci aq̄ nisi imperator aut senatꝰ vetet. & hec sunt ña qñ flumē non est nauigabile vel ex eo nō fiat aliud nauigabile. de his eñ fluminibus non posset duci aqua cum hoc lex vetet.

f Flumina. Flumia publica q̄ flnūt & ripe eoz sunt publice. ripa aūt dr que cōtinet plenissimū flumē. & ea loca cedūt ripe q̄ incipiūt vergere siue declinare ña sus aquā vsq; ad aquā nā ripe. & predicta loca sunt pub. quo ad vsum. fran.

q ¶ Elegitū est. Habeo pdia ex vtraq; pte flumis. volo facere pontē supra flumē. dr q nō possum. & sic est lex contra nos. hēmus eñ pontē pulcherrimū supra flumē in nostra villa delectabili noie ricardina. sed hec lex nō nocet cū cōsuetudo nre ciuitatis sit in ōrium. supra vias eñ publicas videmus quotidie fieri solaria & sup fluminibꝰ pōtes.

¶ Ne quid in flumine publico ripaue eius fiat. Rub.

Primo ponit edictū cuiꝰ sensus est

a **Jt ptor.** ne qd fiat in flumie publico. vl eius ripa p qē aq̄ alit fluat q̄ prior estate cōsueuit fluere.

Secūdo loq̄tur vlpi. & dicit. bō edicto pspicit ne deriuatōibus flumina exaresc̄at: & ne mutatis alueis vicinis dā num inferat. & hz locū in flumie nauigabili: & nō nauigabili. & his demū bō interdicto teneb̄ q̄ fecit opꝰ vel aliqd imisit p qō aqua aliter fluat q̄ prior estate sueuit fluere. nec inspicit curat minus aque vel plꝰ p bō opus. sz si muteb̄ aq̄ cursus cū vl ō pressior fiat aqua vel altior. & sic rapidior. & sic ledant ex bō colentes circūquaq; flumen. ¶ Si qs er riuo. Siue ducebaz aquā per riuū cooptū & nūc pdictū riuū apio vel ecōtra. & bō sit dānū colētiū agros ibi iuxta iter: si imutē alueum flumis. bō interdicto teneor. Secūdo queri an subueniat ei q̄ fecit opꝰ cā ripe muniēde hz p bō opꝰ aqua alit currat. & videt q̄ nō: cū ex hoc ope ledant vicini. de eq̄tate tñ dicas ōriū: vt ipe nō tenea tur. idē & si muniat agrū suū ripis magnis siue aggeribꝰ vt p bō defendat agrū suū a flumine. nā nō teneb̄ hz per bō cursus aq̄ muteb̄. Tertio dicit. bñ dixi teneri euz q̄ facit opꝰ p qō aq̄ alit fluit. & bñ dixit ptor pore estate: cū in estate magis sit certꝰ cursus aque q̄ in hyeme. estas aūt finit in autūno & si i fine estatis ago de ope qō hac estate ē factū: inspicit pncipiū pcedētis estatis nō prime. & dat bō interdictū cuiq; ex pplo & ō cū q̄ facit vt aq̄ aliter fluat q̄ sit consueta: dat & in hūdē. & dic de bō vt in gl.

¶ Deinde ait ptor. Nūc pōit aliud edictū. & ē sensus. si habes factū aliqd vl imissuz in flumie pub. vl in ripa eiꝰ p qō aq̄ alit erit q̄ prior estate. debes id restituere. i. destruere. Secūdo dicit bō edictū restitutoriū est. & ad opa iā facta locū hz. primū aūt phibitoriū ē & nondū facto ope locū hz. itē teneb̄ q̄ dolo malo fecit quomiꝰ haberet factū. i. possideret & tenebit bō interdicto & veniet interesse.

¶ Ut in flumi. publi. nauigare liceat. Rubrica.

Ponit edictū quo vetat fieri viz vo

p **Retor ait.** leti ducere nauē siue ratē p flumē. itē vim fieri. phibet volēti onerare & exonerare nauē in ripa fluminis. itē. phibz vim fieri volēti nauigare p lacū p fossaz & p stagnū publicū. & q̄. phibet pdictis hz bō interdictū ne. phibeat. Deostea loq̄tur vlpi. & dicit. p bō interdictuz puidet ne vis fiat volēti nauigare. p flumē publicū. sic & alis positū ē interdictū ne vis fiat volēti vti via publica: vt ō bō habes. s. ne qd in loco pu. l. ij. §. fi. q̄ aūt dixi de lacu stagno. & sili bꝰ ña sunt si erat publica. Postea dicit qd sit lacꝰ. & qd sit stagnū. & qd sit fossa. & pdicta pūt eē publica & puata. postea dic q̄ produxit stagnū vl lacū publicū & phibeat piscari in eo hz bō interdictū vtile. idē si a ciuitate qs cōduxit lacū pusinū. sz si qs vult agere vt ripa flumis deputat: vt sic pecora possint ire in de ad bibēdū ñ audit. si aūt phibeas me ducere oues ad bibē dum in flumine publico habeo hoc interdictum.

¶ De ripa munienda. Rubrica.

Primo ponit edictū quo ē cautuz

p **Retor ait.** ne vis fiat volēti facere opꝰ cā ripe agri ue q̄ circa ripā est tuendi: dū ne ob id nauigatō deterior fiat. dū tñ caueat vl satisdet de dā no infecto si qō infra. x. an. otinget vl pat sit cauere vl satisdare. Deostea loq̄tur vlpi. & dicit. & valde ē vtile reficere ripas. sic & alias est interdictū ppositū circa vias publicas reficiēdas: vt hēs §. de via pu. l. i. & bñ dixit ptor. dū ne ob id nauigatio ōterior fiat. nā secꝰ eēt si fieret deterior. is g̃ q̄ vult reficere ripā flumis dz cauere vl satisdare scōz q̄litatē p̄sone. qō expone vt in glo. dñi mei ac. & prestabit vicinis q̄ hñt agros ibi iuxta. etiā si sint agri ex alia pte flumis. & dz pstari ñ opꝰ factū. nā post opꝰ pfectū nō pstabit hec cautio. sz si dānū det hz locū subsidiaria aq̄l. s. in factū. Eltimo dicit ea q̄ dicta sunt in ripa fluminis munienda habent etiam locum in ripa stagni: & lacus & fosse.

¶ De vi & vi armata. Rubrica.

Ponit edictuz cuiꝰ sensus ē si de

p **Retor ait.** iecisti aliquē de loco quē possidebat vl familia tua deiecit: dat ei interdictū ō te ad recupandū pos. Jtē ad oīe id qō ibi p bō amisit licz ad te nō pueīt dat ei interdictū bō ō te infra ānum. de eo ñ aūt q̄ venit ad te dat ei bō interdictum ppetuo. Deostea loq̄tur vlpi. & dicit. bō interdictū dat deiecto & valde ē equū subuēire deiecto. & p bō interdictū restituit possessio deiecto. & vis nō solū p hibet bō edicto: sz etiā legibꝰ iulijs publicoz & puatoz. item & ostitut. pncipū. Deostea dicit. bō interdictū hz locū cū qs deicitur de possessiōe. & p vi atroci opetit. i. q̄ dolꝰ ineſt. & eis cō petit q̄ deiciūt de solo siue area siue domo: siue de supficiaria insula qs deiectꝰ est. p re ñ mobili abrepta vel subrepta nō hz locz bō interdictū: sz sufficit furti. & vi bonoz rap. act. ad exhibēdū. in casu tñ hoc fallit. si eñ in domo vl in fundo de quo sum deiectꝰ erāt res mobiles. & has amisi. hēo interdictuz etiā noie pdictaz rez. si ñ de naui sum deiectꝰ vl de vehiculo: nō opetit bō interdictū. secꝰ si de domo lignea: vt de parietibꝰ fctā deiectꝰ sum. nā hz locū bō interdictū: nec refert an deiectꝰ possidet ciuilit. i. aio & corpeve aio solo. an naturalit vt fructuariꝰ q̄ possidebat p suo. i. p iure qō hēbat. hinc ē q̄si vir dōet fundū vroi. & ipsa deiciat. hz bō interdictū. colonꝰ ñ hz deiciat de agro quē colit nō hz bō interdictuz. ¶ Ait ptor. Nunc exponit vlpi. q̄dā ña ba edicti bō. s. deiecisti: aut familia tua deiecit. & bñ est hīta mētio familie. nā p pmū ña bū. s. deiecisti otinet tm deiciēs: nec pertinet ad eū cuiꝰ familia deiecit. tenet g̃ per pmū ña buz qui suis māibꝰ deiecit vl iussit aliqbꝰ vt deiciāt. hic ē q̄ & si familia mea te dieit meo iussu: ego video: deiecisse. postea dicit si pcuratoꝰ meꝰ ad bō ostitutꝰ te deiecit. & ipe teneb̄ et ego. & vno nz litis estimat. pstāte alit liberat. Jdē ē & si aliquē deiecisti sine meo mādato pcedēte: tñ hēo ratā deiectiōez. naz teneor. & sic ratihitio oparat mādato. qō aūt ō familia dictū ē in edicto: sic itelligas. vt si sine meo iussu deliqt familia mea te deiciēdo factū eiꝰ emēdā bō mō. nā id qō ad me pueīt ex illa deiectiōe reddā. p residuo aūt liberabor dādo familiā p nora. nec video: dānū pati: cuz in bō sit pmissum fuis dānificare dños appellatiōe aūt famꝫ. otinētur & plꝰ fuit: & etiā vnꝰ fuꝰ. si deiciat aliquē: vt familia deici. & appellatiōe familie otinēt & hij quos tenemꝰ vt fuos: puta libertos & liberos homies quos tenemꝰ vt fuos nros. si tñ volo defendere familiā. fuoꝝ meoz q̄ deiecit aliquē: teneor saltē q̄ ex hac dictōe habui reddere. si aūt filiꝰ meꝰ vel famulus vi deiecit aliquē teneor vtili bō

interdicto vt reddā qđ ad me puenít ex hac deiectõe. Altio dicit, familia tua deiecit me de fundo quẽ possidebā, tandem mouet q̃da tibi qõem fuitutis dicẽs te nõ esse liberũ, tandem inchoata liberali cā egi cõtra te hoc interdicto, ⁊ postea fuisti liber ꝓnunciat⁹. tandẽ ꝓbaui q̃liter famil. tua me deiecit, debes mihi restituere pos. fundi. Quod fuus. Seru⁹ me⁹ vl̃ ꝓcurato⁹ vel colon⁹ possidebat agrũ meũ: ego video⁹ possidere, vñ si ipse deiciat ego video⁹ deiect⁹ ⁊ hẽo hoc interdictuz q⁹ hoc interdictũ cõpetit ei qui tpe deiectiõis possidebat: siue possidebat aĩo ⁊ corpe siue aĩo tm̃, vñ cũ de agris ricardine venissem nõ aĩo desinẽdi possidere. sed retinẽdi pos. ⁊ aliquẽ ibi ꝑ me nõ dimisi: nũc reuertẽs ad p̃dictos agros, phibes me intrare vel in via phibuisti me ire ⁊ incepisti illos agros possidere vi, video⁹ deiect⁹ licet aĩo possidebā nõ corpore, nec obstat qđ vulgo dr̃, saltuũ estiuoz ⁊ ybernoz possessionẽ aĩo teneri quasi in aliis agris secus sit, nã in illis dr̃ cã exempli, idez tñ põt esse in omnib⁹ aliis agris ex quib⁹ agris nos dñi recedentes habẽtes aĩmũ retinendi pos, possidem⁹ eos aĩo. si aũt cum vellem apprehẽdere pos. vt q⁹ hr̃s sum alicui⁹ vel ex alia cã me, phibes, intrare: nõ habz locũ b̃ interdictũ. Item vi. Si vis me deiicere de fundo ꝑ vim, possum me defendere silr̃ ꝑ vim ⁊ si cũ armis volebas me deiicere ⁊ cũ armis me defendã Secũdo dicit q̃s dicat vi possidere, ⁊ certe q̃ per vim expulit possessoꝛẽ fundi de fundo: ⁊ ipe incepit possidere. Itẽ q̃ venit armatus ad funduz meũ: vt si aliquis vellet eũ inde deiicere posset se defendere ⁊ intrauit pos. fundi mei, cũ ego eum nõ expectassem sed p̃fugebã, ⁊ iste videt vi possidere, ⁊ b̃ etiã dicit j. ſ. idẽ labeo ⁊c. si autem fundi mei pos. defendo ꝑ vim nõ dico⁹ vi possidere. Postea dicit, q̃ deiecit me de fundo ꝑ vim: si ab alio deiciat hz hoc interdictũ. Tandẽ dicit, qui deiicit de loco quẽ possidebat, q̃cquid dãni ob hoc hz recupat ꝑ b̃ interdictũ, pristina eiñ cã restituenda est, ac si nõ eẽt deiect⁹. Altio dicit, deiect⁹ sum de fundo ⁊ amisi plres res quas ibi hẽbam: licet mihi restituat fundus hẽo adhuc b̃ interdictũ rõe rez q̃s amisi. si autẽ volo ꝑ illis rebus agere ad exhibendũ possum. Itẽ vi bonoꝛ raptoꝛ. Quod aũt ait p̃toꝛ. Nũc expõit vl pi. q̃dam ỹba edicti, hec, s, que ibi habuit, ⁊ dicit ꝙ oẽs res cõprehendit siue erant deiecte siue ei cõmodate vel depposite vel obligate, postea exponit ỹbum tũc positũ in edicto, i. dicere, vt res quas habuit in fundo, tũc cũ fuit deiect⁹ veniãt in b̃ interdicto siue tũc amisit eas: siue postea, vt q⁹ oues ibi remãserunt ⁊ pierũt: vel fui remanserũt ⁊ perierunt, nã deiiciens nomie oim tenebit̃, hinc est ꝙ ⁊ si dom⁹ de qua deiect⁹ q̃s ẽ combusta sit: postea teneb̃ deiiciẽs emẽdare etiã cũ sp fuerit i mora. Postea expõit verbũ ibi positũ in edicto, ⁊ ẽ dicere ꝙ res quas hẽbat, i. in tota illa possessione de qua est deiect⁹ vẽiant in hoc interdicto. Postea expõit ỹbũ intra ānũ positũ in edicto, nã ille ānus vtilis est ⁊ ex die deiectiõis vtilitas quã hñisset deiectus si deiectio nõ essz facta vẽit in hoc interdicto, tenetur deiiciẽs quo ad estimat̃, etiam si desijt possidere. Postea q̃ritur an hoc interdictũ det̃ liberto contra patronũ. Itẽ filio cõtra pr̃em si ab eis sint deiecti, ⁊ dicas ꝙ nõ: sz in factũ dat̃ ⁊ b̃ si vis fuit sine armis, si aũt cũ armis: tũc bñ dabit̃ b̃ interdictũ ⁊ liberto ⁊ filio ꝺ patronũ ⁊ pr̃em. Itẽ b̃ interdictũ dat̃ hr̃di ⁊ ceteris successoꝛib⁹. Itẽ dat̃ ei q̃ desijt possidere ꝑ deiectiõem, pone eiñ ꝙ deieciſti me nõ aũt meã familiã, cũ adhuc possideã nõ hẽo hoc interdictũ. q̃d aũt si me expulisti ⁊ ptẽ familie mee: ptez in fundo ligasti, vel si totã familiã meã ligasti, bñ habeo b̃ interdictũ cũ deiecti possidẽ. sz q̃d si me inuẽisti in fundo meo ⁊ me ibi ligasti ⁊ tenebas me ita ligatũ hẽo b̃ interdictũ cũ deiect⁹ videar. Postea dicit nõ solũ deiiciẽs tenetur b̃ interdicto, sz ⁊ hr̃s ei⁹ teneb̃ act̃. in factũ ad id qđ ad eũ puenít ex vi defuncti, siue illa vis facta fuit: cum armis siue sine armis, ⁊ ꝑpetuo dat̃ ꝺ hr̃dẽ cũ det̃ in id qđ ad eum peruenit. q̃d autẽ cõtineat̃ noie armoꝛ specificat. s. fustes lapides ⁊ silia, ⁊ dr̃ vis armata siue hec arma, habuerũt a pncipio siue postea ceperũt hr̃e. Itẽ si cũ armis venerũt ad deiiciendum lz armis nõ fuerunt vñ in deiectiõe armata: tñ vis dr̃, sufficit eiñ deteroꝛ armoꝛ alias terroꝛ. Sed pone ꝙ aliquis existẽs in fũdo suo vidẽs armatos credẽs eos ad eũ vẽire fugit de fundo, armati alio iuerunt, non videt̃ vi deiect⁹, idẽ si audiuit armatos venire sine erat verũ siue nõ, ⁊ fugit ꝑpter b̃ de fundo, illi tam̃ non intrauerunt, nõ videt̃ vi deiect⁹. Tandẽ dicit, cũ irẽ ad ricardinã ⁊ vellem in agros meos intrare ꝓhibitus fui a q̃busdaz armatis, videoꝛ deiectus armis. Tandẽ dicit, q̃ cũ armis vult me deiicere possum ei armis resistere, ⁊ si iam me deiecit, possuz eũ expellere absq̃ pẽa, ⁊ b̃ incõtinẽti: nõ ex interuallo, ⁊ hoc dicit hic. ſ. cũ. l. sequẽti, ⁊ ꝑn. sequẽtis vsq̃ ad. ſ. cũ procuratoꝛ. Cum procuratoꝛ. Si procuratoꝛ me⁹ deiecit aliquẽ de fũdi possessiõe cũ armis me iubẽte vl̃ ratũ hñte: teneoꝛ q⁹ ego video⁹ deiecisse, idẽ in famil. Itẽ teneb̃ cui⁹ instigatu familia mea deiecit aliquẽ. Itẽ b̃ interdictũ dat̃ post ānum in id qđ ꝑ uenit ad deiiciẽtẽ. Unde vi. Si phibeb̃ fructuari⁹ vti frui fundo in quo hẽbat vsumfr, hz hoc interdictũ, phiberi aũt dr̃ fructuari⁹ siue existẽs in fundo in quo hẽbat vsumfru. deiicitur sine cũ exisset spõte de fundo, nũc volẽs redire nõ fuit admissus. sz si ab initio velit incipe vti frui ⁊ fuerit phibit⁹ nõ hz locũ b̃ interdictũ: sz rei vẽ. agat. qđ expone vt in glo. ⁊ p̃dicta habẽt locũ in vsufructuario dom⁹ sine fundi, in fructuario ỹo rei mobilis sec⁹ est: nisi res p̃dicte mobiles solo cedant: vt sũt tigna q̃ sunt in domo, ⁊ que dixi in fructuario ⁊ ex quacũq̃ cã sit constitutus vsus, vel vsufru. i, siue inter viuos siue in testõ idẽ est. Et vt breuiter dicã qualitercũq̃ fructuari⁹ possidẽs deiect⁹ sit hz b̃ interdictũ: ⁊ durat ei etiã si postea capite sit minutus, ⁊ sic amisit vsumfru. ⁊ hoc cãu dabit̃ ꝑ ꝑterito dãno nõ vt ꝑ futuro tpe cõstituat̃ vsufr. ⁊ dabit̃ etiã hr̃dibus ⁊ in hr̃des deiicientes dat̃ in factũ in id ꝙ ad eos puenít.

s Ji vi me. Aliqs noie mũicipij me deiecit de fundo tenẽtur municipes hoc interdicto.

s Ji metu. Metu coact⁹ dedi tibi rem meã nõ hz locũ b̃ interdictũ sed act, qđ metus causa.

i Interdicto. In interdicto vñ vi fit condẽnatio in interesse agẽtis. qđ est qñ vltra rei estimat. q̃d eiñ si deieciſti me de fundo in quo erãt fui mei: ⁊ eos fuos ꝑ hoc amisi quos volebã ꝑpter aliquã cãm toꝛq̃ri vel erãt hr̃des istituti, ⁊ sic hr̃dit. amisi, certe hoc totũ dãnum estimatur.

c Cum a te. Deieciſti me de fundo: ⁊ alius postea te deiecit, ſhẽo b̃ interdictũ ꝺ te, ⁊ otra illũ. Secũdo dicit. b̃ interdictũ dat̃ etiã nõ dño deiecto de fundo quẽ possidebat, et b̃ dicit hec. l. ⁊ seqnens.

Ji pres. Deieciſti me de fũdo meo ⁊ cepisti possidere ꝺ cedis postea relictis plib⁹ hr̃dib⁹ q̃libz hr̃duz tuoꝛ in id qđ ad eũ pueit teneb̃, ⁊ si totũ ad vnũ puenít in totuz ille tenebitur. Secundo dicit. hẽbam vsumfru. in fundo tuo deieciſti me de possessione p̃dicti fundi. ⁊ sic eũ non vtendo ⁊ fruendo amisi, dr̃ ꝙ agaz hoc interdicto ꝑ qđ compelleris restituere, i. constituere vsumfru. in pristinum statum quo fui deiectus.

s Ji ꝺ fundo. Hẽbã ꝓprietatez in fundo, tu in eodẽ vsumfru. hẽbas deiecti sumus ãbo de pos. fundi. ⁊ tu nõ vtẽdo siue fruẽdo amisisti vsumfr. si agã interdicto: siue ego sol⁹ siue tu mecũ recupabo fundũ in plena ꝓprietate, i. cũ vsufr. nec teneoꝛ ꝓstituere vsumfr. tibi, sz tu tuo interdicto ages ꝺ deiiciẽ

v Jm facit. Loquit̃ hec. l. de vi inquietatiua. ⁊ sic pax facit ad titulũ, ⁊ cãum sic pono, ego frãciscus q̃ non sinit possidẽtez vti ⁊ frui suo arbitrio, dr̃ viz facere siue aret in fundo siue edificet in fundo siue q̃d aliud faciat ꝑ qđ non dimittat q̃ete possessoꝛez possidere, vl̃ aliter pone casum: vt in glo. dñi mei ac.

c Colonus. Locaui fundũ cuidã rustico, puta gualengo vitupabili colono nr̃o. postea istũ fundũ vẽdidi titio ⁊ ei pmisi vt intraret pos. fundi qñ vellet. ⁊ cũ intrare vellet ẽptoꝛ. rusticus siue colon⁹ qđ idẽ est nõ dimisit eũ intrare. postea colon⁹ deiect⁹ est ꝺ pos. fundi a quodã extraneo, dr̃ ꝙ hẽo interdictũ vñ vi contra colonũ ob hoc ꝙ nõ admisit emptoꝛem quasi ꝑ hoc me deieciſſe videt̃ nisi iusta cãm retinẽdi hẽat, puta impẽsarum. Item ipse colonus hz interdictũ, vñ vi ꝺ deiiciẽtem.

n Exp'vnde'vi. Dānatus iterdicto vñ vi, vel quolibz alio interdicto infamis nō fit, s. ifamia iuris. Secūdo dicit vi armata deiectus sum de fundo quē possidebā vitiose, puta vi, vel clā vel p̄cario, recupabo ipam pos. z res mobiles si q̄s amisi ex hac deiectione. Tertio dicit, tu me deiecisti de fundo quē possidebā vel vi; aut claz feceris, z eū fundum desiisti possidere: licet sine dolo z culpa, tamē teneris quāti mea interest. Quarto dicit a filiofa. tuo deiectus sum vi ad id qō a te exb̄ puenit teneberis. Quito dicit, deiecisti me p vi de fundo, ego incōtinēti eū p vim recupani nō punioz. Ultimo dicit vi te deieci, tu illico me z ego te, bene teneoz hoc interdicto, z b̄ dicit hec. l. cuz sequentibus. ll. vsq̄ ad. l. cum fundum.

c Cum fundū. Locaui tibi fundū z eum postea titio vendidi z cōcessi eū intrare in pos. fundi. cū titius vellet intrare, tu eū phibuisti, agam cōtra te interdicto vñ vi. q: p hoc video: phibit?, z si ēpto: expellat colonū ō fundo tenebitur empto: etiam si expulit colonū de volūtate sine mandato venditoris. Ultimo dicit expulisti me ō fūdo. hēo interdictuz hoc contra te. egi rei vēdicat. hoc interdicto omisso. ea pendente possum hoc interdictum intentare. fran.

m Erito. Deiecisti me de fundo in quo erāt pecora z serui. lz tardaui agere z mortua sunt interiz pecora z mācipia: tamen teneris ad estimat. oim rerum cū tu semp a tempe deiectōnis fueris in mora. Secūdo dicit, si colon? me? vel inquilin? deiscitur. ego video: deiectus z hēo hoc interdictū. z hoc dicit hec. l. z se.

¶ Vti possidetis. Rubrica.

a Jt pretor. Pone casum in b̄ p̄n. vt in glo. dñi mei ac. que incipit: pōe casuz ꝛc. Secundo dicit, b̄ interdictū nō hꝫ locū in cloacis cuz inter aliquos sit qō q̄s possidet cloacā contēdēs q̄libet se possidere insolidū z nō aliū. z quare nō hēat locū dic vt in mgra dñi mei ac. hic posita. Tertio in ꝫ siculo. neq̄ plis ꝛc. dic casuz vt in glo. dñi mei ac. q̄ incipit. si a me possides ꝛc. Quarto dicit, b̄ interdictū de soli possessoꝛe locū hꝫ z in eo obtinebit q̄ potioꝛ erit in possessione z ē phibitoriū circa retinendā pos. i. ne vis fiat ei q̄ inuenīt potioꝛ in possessiōe. Quinto dicit cām quare b̄ interdictū positū est. nā cū in rei vēdicatio. alī? debeat esse possessoꝛ: alī? actoꝛ. z q̄ñq̄ possessoꝛ nō ē dñs q̄ñq̄ sic occurit pluries q̄ q̄libet contēdit se possidere. vñ aut ſpōte cōcoꝛdāt q̄s sit possessoꝛ. z q̄s agat rei ven. z tūc planū est: z fuabit̄ ꝓuentio aut nō hꝫ concordant: sz q̄libet ꝓtendit se possidere. z sit res soli: tūc b̄ interdictū intentat̄ inter eos z appellat̄ vti possidetis z ē inductū cā retinēde possessiōis vt ne vis fiat ei q̄ inuēietur potioꝛ in pos. z merito b̄ interdictū ē positū iuxta supius. vñ vi. cuz p illud restituat̄ possessio. p b̄ tuet̄ possessoꝛ. Jtē b̄ defēdit possessoꝛē illud oppugnat possessoꝛē violentū z cogit eū restituē pos. quā p vi occupauerat. Postea dicit. oīs qō de possess. aut ē vt nobis restituat̄ pos. quā non habemus: aut vt nobis retinere liceat qō possidemus. restituit̄ aūt possessio z p interdicta vt p vñ vi. z p quoz bonoꝛ. Jtē p act. vt p triticariā. vt hēs de b̄ exēplū. ff. de trītica. l. i. in fi. z. l. se. z p ꝺdit. indebiti. dic vt ī glo. retinet̄ aūt pos. q̄ñq̄ ope exceptionis vt pactiꝛ vt iurisiurādi z sil'ib? mōis. vt si feciſti mihi pactū q̄ pos. talis fundi a me nō petes. z sic in sil'ibus q̄ñq̄ ope'iter dicti vti possidetis vt in b̄ titulo sunt exēpla. Et ille demū possessoꝛ p b̄ interdictum defendit̄ q̄ possidet nō vi. nō clam nō p̄cario ab aduersario. sic ergo b̄ interdictū dat̄ possessoꝛi actō aūt. i. rei vendicatio nō dat̄ possessoꝛi. z hꝫ locū b̄ interdictuz siue cōtendat̄ de possessione totiꝰ fundi siue ptis certe fundi siue p indiuiso ꝺtēdat q̄s se possidere vt dimidiā fundi p in diuiso. z hēt locū circa pos. soli. z sic rei imobilis. Ultimo dicit. hñ dictū est in edicto q̄ ille defendit̄ p b̄ interdictū q̄ possidet nec vi nec clam nec p̄cario. nā si vi possideret aut clā aut p̄cario ab aduersario succūberet in hoc interdicto. si aūt possideꝛz vi vel clam vel p̄cario q̄ ad extraneum: non quo ad aduersariū bona obtineret ī hoc interdicto. z hoc dicit hec. l. z sequēs

s Jduo. Ego dico me possidere fundum in plena ppꝛietate. tu dicis te possidere naturaliter. dicis enī te habere vsumfructū in eo fundo. z sic turbas me in ciuili. dī q̄ si agimus inter nos vti possidetis rōne ciuilis: si tu a me possides vi. vel clam. tu succūbes. si aūt ab alio possideas vi. aut clam. z tu obtinebis z ego. Secūdo dicit. hoc interdictū est duplex z quelibet ps dī actoꝛ z reus. Tertio dicit. cū vellem edificare in meo solo: phibes me. agaz cōtra te interdicto vti possidetis. videris enī cōtrouersiā pos. mihi facere phibendo me edificare. Quarto dicit. cū domū locassem titio. z postea vellem eam reficere titius me phibet. dī q̄ possum agere interdicto vti possidetis cōtra. eum z ꝓtester q̄ eum dimittā inhabitare domum refectione facta. Quinto dicit. castaldio vicini mei vites mei fundi trāsduxit in arbores vicini mei. dicitur q̄ possum ei denūciare vt illas vites incidat. z si hoc non facit nec patiatur me eas transducere vel incidere agam interdicto vti possidetis quasi me possidere vetet. ¶ Jtem videamus. Si gnum vel trabem in mea domo posui ita q̄ supra solū vicini mei ibat. non autez ibi apodiabat: vt hoc. ff. dī q̄ interdictuz vti possidetis nō cōpetit vtriq̄ nostrū. sed tm̄ tibi. Secūdo dicit. habeo domū iuxta tuā z inter meā domuz z tuā est quedā curia puula coīs. i. mea z tua: feci ī ea domo ꝓtectū aliquē ita q̄ coopit curiā cōmunē z sustētat̄ supra tuā domū. dicit q̄ agges contra me hoc interdicto per qō phibeoz ita habere. sz si ego habeam a te de hoc seruit̄. tunc in hoc interdicto obtinebo. Tertio dicit. titius supra domū meā edificauit. z fecit ibi cenaculum. i. camerā quandam z in ea stabat. queritur quis nostrum dicatur possidere cenaculum vt sic in eius possess. defendatur per hoc interdictum. z dī q̄ si ad cenaculum ibatur p domū meaz tm̄: tunc ego dicoꝛ possidere cenaculū. vnde dabitur hoc interdictum per qō phibetur ille ibi stare. si autē ad cenaculū ibitur ex publico puta exvia: tūc ille dicitur possidere cenaculū z non ego. z ei datur hoc interdictum p qō defendetur in possess. cenaculi. Jtem superficiario datur hoc interdictum si de volūtate dñi soli fecerit superficiem. competit etiaz ei vtilis in rem si desinat possidere. Jtem dñs soli habet hoc interdictum contra omnem etiā superficiariū si vltra legem locatiōis edificet. ¶ Creditoꝛes. Si creditoꝛes sunt missi ī possess. reꝝ debitoꝛis causa rei seruande: z turbentur in hac poss. an habeant hoc interdictum. queriē z dicitur q̄ non. idem in eo qui est missus noīe vētris causa legatoꝛū. Secundo dicit. tignuz supra domū tuā proieci. sustinebat̄ tamē a mea domo tantum non a tua. an habeas hoc interdictum querit̄: z dī q̄ sic. vt tollā istuz tignū. Tertio dicit. tradita est mihi possessio fundi ab eo quē credebam possidere. dī q̄ non videoꝛ istū fūdum possidere vi. ¶ In hoc interdicto. Pone casuz duob? mōis vt hēs in glo. dñi mei ac. q̄ incipit. ponūt quidā casuz ꝛc.

i M summa. Si dico me habere vsumfr. fundi. z te nego habere vsumfr. z nō me inter nos pōt intētari hoc interdictū. Jtē si dico me hꝫe vsumfr. z sic naturaliter possidere: tu te ciuiliter dicis possidere. p̄t inter nos hoc interdictū locū habere. Tertio dicit. cū possiderē fundū naturaliē in quo habeā vsumfr. z turber in hac pos. hēo hoc interdictū p qō defendar in hac pos. Jtē inter vsuariū z vsufructuariū eiusdē fundi potest intentari hoc interdictum.

¶ De superficiebus. Rubrica.

a Jt pretor. Duo cōduxerūt supficiē vt vnus hēat vsumfructum in ea. alt̄ vsuz istis possidētib? supficiē nō vi. nō clā. nō p̄cario. p̄toꝛ vetat vi fieri quomin? possideāt. Scdm dictū ē q̄ z actio cā cognita dat̄ supficiario. Postea loquit̄ vlpi. z dicit q̄ supficiē in alieno solo hꝫ: si phibeat̄ a dño soli possidere: hꝫ act. cōtra eū. nā si cōduxit supficiē hꝫ ex cōducto. si emit: hꝫ ex ēpto z p has cōsequitur q̄ sua interest. si aūt ab alio phibeat̄: tūc aget ꝺ dñm vt cedat ei act. puta rei ven. cū nondum traditio esset facta supficiario. itē aquil. q̄s cessas intētabit supficiari? ꝺ phibētez. sz melī? est q̄ supficiari? agat b̄ iterdicto

q̄ p̄dictis psonall̄b⁹. cū qñq; nō possit pbari locatio vel emptio. Jtē q: meli⁹ est possidere q̄ in psonā agere p qō cōseqūr ne pbibeat̄ possidere. Jtē vtili in rē pōt agere. Vltimo dicit hoc interdictū dat̄ superficiarijs ad similitudinē interdicti vti possidetis ꝛ tuet̄ superficiarū nec inquirit̄ q̄ de cā possideat superficiē nisi vi. aut clā. aut p̄cario ab aduersario possidet. ꝛ vt breuiter dicā oīa q̄ seruant̄ in interdicto vti possidetis ꝛ in isto locū habeāt. ¶ Qō aūt ait p̄tor. Nūc exponit scdaz ptē edicti. nā dictū est cā cognita dari act. superficiario. qō sic itelligas nā si ad modicū tp̄s cōduxit puta ad annū vel biēnium ꝛ desinat possidere superficiē non hz act. in rē. p recuperanda pos. si aūt ad longū tp̄s cōduxit superficiē ꝛ desinat eā possidere. tunc habeat act. vtilē in rē. dñs āt soli hz directā in rem ꝺ possessorē. si agat dñs soli ꝺ superficiariū act. in rē tūc repellit̄ ope excep. nā cū demus act. superficiario si desinat possidere multo magis exceptio est ei danda. ¶ Si soli possessori. Emi solū cū superficie a dño. tandē superficies est mihi euicta. agā ex stipulatu de euict. vel ex ēpto ꝺ vēditorez. ¶ Qō aūt. Nūc dicit dari act. superficiario. nā quasi quēdā vsufru. vī hr̄e siue vsum. ꝛ cōstitui pōt eisdē modis sicut ꝛ vsufru. ꝛ legari ꝛ donari pōt. ꝛ si pl̄es hūt superficiē possunt inter se agere cōi diuidūdo. Vltimo dicit q̄ uitutes pōt cōstituere superficiari⁹ fm qō ꝛ dñs soli pōt cōstituere. ꝛ cōstituere petūtur. ꝛ si impediat̄ vti seruit̄. ille cui ē cōcessa pōt vtili interdicto vti possidetis vti.

s Superficiarias. Superficiaria dom⁹ dr̄ q̄ i ꝺducto solo posita est ꝛ suppleas licere. vt in glo. ꝛ pprietas domus eius est illius cuius est solum.

¶ De itinere actuq; priuato. Rubrica.

Ponit edictū cui⁹ sensus ē quo itinere via actuq; priuata priuato: b̄ anno
p Retor ait es vsus nō vi nō clā nō precario ab alio quo minus ita vtaris. pretor vetat fieri vim. Secūdo dicit. hoc interdictū est pbitoriū ꝛ spectat ad tuēdas rusticas seruit̄. eūdi vl̄ nō. ſz solū spectat̄ si hoc anno vsus est non ꝺtinue. sed satis ē esse vsum. xxx. dieb⁹. ꝛ cōputat̄ ann⁹ retro ex tpe lit. ꝺte. sup hoc interdicto. ꝛ vt in hac pos. defendat. sufficit me esse vsuz infra annū retro itinere vel actu. ꝛ vsq; ad quē locuz fundi tui iui vsq; ibi hoc ius acquisiui. ¶ Julian⁹. Si p fundū tuū iui ad meū cū p viā publicā nō possez ire vt q: rupta erat: licet frequenter vadā nō acquiro hoc ius. i. seruit̄. nec mihi hoc interdictū dat̄ ſz pbibear ire: q: nō video: vsus nec fundo nec illo ad quē ibā idē si itinere priuato nō iui: q: riuus eū rupat vel via publica rupta est p quā ibā ad iter. Jdē si erat iter priuatū p quē ibam ad fundū fuientē. ꝛ q: destruct⁹ est nō potui ire. Vltimo dicit siue ego iui p fundū vicini p annū habeo amō hoc interdictū p qō tueor in possess. seruitutis siue colon⁹ me⁹ vel hospes iuit satis est ēt si ignorauit dñs fundi p quez ibam. si aūt q̄s credēs suū fundū ad quē ibat p fundū vicini cū esset meus ꝛ iuit p annum sibi acquisiuit hoc ius nō mihi. ¶ Si q̄s pper. Cū iuissem p annū p fundū tuū sequēti anno nō iui pper inūdationē aque. vel q: pbibit⁹ nō iui. vel q: in vinculis existēs nō potui ire. dr̄ q̄ ipetrabo in integr̄ restit̄. ex illa pte edicti si q̄ alia mihi iusta cā esse videbit̄ in integrū restituā quē hēs. ff. ex qui. cau. ma. l. i. ī fi. q̄si hic ann⁹ nō cucurrit. ſz inspiciat̄ ann⁹ prim⁹ quo fui vsufr. tandē dicit. cū ago hoc interdicto ꝛ dat̄ dilatio aduersario. xx. dierū. ꝛ pper hāc dilationē cā interdicti mei deterior fit. restituar q̄si hoc tp̄s. xx. diez nō cucurrit. ¶ Si tibi. Habebā fundū dñantez vicini fundus debebat seruitutē vie hūc fundū dominantē cōcessi tibi precario aīo trāsferēdi pos. nūc tu ipetrasti p̄cario a vicino p̄dicto ius eūdi p suū fundum istū. postea pbibet te ire. an heas hoc interdictū. q̄rit̄ ꝛ dr̄ q̄ nō cū p̄cario hēas b̄ iter ab aduersario ꝛ reddit̄ mirabilis rō. nā cū mihi opetat hoc interdictū si pbiberes ire satis fit. ꝛ sic nō opetat cū duo simul hoc interdictū hr̄e nō possunt. nec obstat q̄ iter habes in p̄cario. cū enim illō ego iter habere p̄cario nō possum: cū al's sit meū: nec p istū habeā videar: ꝛ q̄liter cūq; colon⁹ me⁹ p illō iter vadit aut is cui p̄cario cessi ego ire videor. sic ḡ opinio sua q: vt p̄cariū hz: mihi ñ nocet: sic nec mihi pdest opinio sua vt cū habere p̄cario ius eūdi p fundum vicini ad meū ꝛ ego tibi istū fundū meū cessi p̄cario ꝛ es vsus itinere tanq; debito fundo ꝛ p annū nō petit mihi b̄ interdictum ꝓpter opinionē tuā. in fine tī dicit. in primo casu dari interdictum tibi cui precario cessi fundū dñantē. ¶ Si q̄s supradicto. Saltim. xxx. dieb⁹ in anno iui p fundū tuū nō vi. nō clam. nō precario. tū postea cepi ire. clā. nō nocet mihi. vī si pbibear ire hoc interdicto vtar. ꝛ reddit̄ rō. q̄ enim q̄stiū ē ex supueniēti delicto nō tollit̄. Idē est si hūc fundū vēdidisti p quē ibā saltim. xxx. dieb⁹ in anno. nūc emptor me ire pbibuit. ꝛ sic postea clā cepi ire. dr̄ q̄ interdictū hoc bī mihi petit ꝺ emptorez ne me pbibeat. ꝛ intra annū cōpetit. Secūdo dicit. si pbibitus a te p fundū tuū ire. iui clā dicor ire. idez si colon⁹ me⁹ pbibit⁹ ire vel similis. ꝛ hoc sciens iui: claz dicor ire. si autem ignorauī hoc ꝛ iui non dicor clam ire. ꝛ si. xxx. diebus saltim in anno iui in anno iui. bī petit mihi hoc interdictū. Tertio dicit. si pbibit⁹ suz a te ire p fundū tuuz pdest hoc emptori q̄ a te emit vt sic mihi opetat b̄ interdictū. ꝺ te nō ꝺ emptorē. idē in alio tuo successore vniuersali vl̄ singulari. ꝛ reddit̄ mirabil' rō i fine. §. ¶ In hoc interdicto. In hoc interdicto quo agit̄ ne pbibear ire p fundū tuū quo anno retro iui: venit interesse meuz. i. ꝺfenatio fit in eo quāti mea interest nō esse pbibitum. Secō exponit verbū. vsus q̄ est in edicto. nā siue iui p fundū vicini siue seru⁹ me⁹ vel colonus vel hospes iuit. ego videor iuisse ꝛ vsus esse. ꝛ hoc interdictū acq̄fisse vt sic si pbibear amō ire habeā b̄ interdictū ꝛ p omnē psonā videor vti itinere p quā al's retinet̄ nobis seruit⁹. vt de his ponis hēs. ff. quēadmodum seruit̄ amit. l. v. ꝛ. vi. hoc tī fallit in fructuario. nā p fructuariū vtētem retineo fnit̄ fundo debitas. nō aūt p fructuariū euntez p fundū vicini acquiro b̄ ius eundi nec hoc interdictū. Tertio dicit. habeo pprietatē nudā in fundo. tu in eodē fundo vsūfr. hēs q̄libet nr̄m iuit p fundū vicini ad istū p annū si aliq̄s nr̄m pbibeat̄ amō ire vel a dño fundi vel ab extraneo. pbibito cōpetit b̄ interdictū. Quarto dicit. p fundū tuū ad meū iui p annū: ꝛ sic habeo hoc interdictū si pbibear ire āmō ꝛ hoc interdictū opetet ei cui donabo istū fundū meū: si tradit̄. secuta ipe pbibeat̄ vti itinere. Quinto dicit. emit titi⁹ fundū ex meo mādato: ꝛ b̄ titi⁹ p fundū vicini iuit p annū ad fundū quē emerat ꝛ postea istū fundū mihi tradit. amō possuz ire sicut titi⁹ poterat. ꝛ si pbibear habeo hoc interdictuz. Sexto dicit. q̄ iter per fundū vicini ad suū acquisiuit eūdo p annū: hoc interdictū ei cōpetit ꝛ ēt ei q̄ cepit habere vsufr. vel vsum in fundo dñanti siue ex cā ēpt. siue legati. idē si ex cā dot. al's aliq̄ alia simili emptioni cepit hr̄e fundū dñantē. naz si pbibeat̄ nou⁹ dñs ire p fundū vicini opetet ei hoc interdictū. ¶ Ait ptor. Nūc ponit aliud edictū cui⁹ sensus est talis. si iter vel actū acquisitū p annū eūdo p fundū vicini nō vi. nō clā. nō p̄cario reficere velim pbibet ptor mihi fieri vim quo min⁹ reficiaz put mihi ius est. Scdo dicit. q̄ hoc interdictū ꝓponit dz cauere aduersario de dāno infecto occasione refectiōis. Tertio dicit. valde est vtile b̄ interdictū. nā quo mō posset q̄s ire agere comode nisi ei liceret reficere. Quarto dicit. qui supi⁹ interdictū positū in ꝑn. tituli intētat sufficit ei si pbet se vsuz itinere vel actu p annuz retro. non vi non clam non precario. qui aūt hoc intentat debet duo pbare. ꝛ se vsum predicto tpe non vi. nō claz. non p̄cario. ꝛ q̄ habet ius reficiēdi. i. q̄ seruit⁹ ei cōpetit itineris vel act⁹. ꝛ si alteruz de his omittit. i. nō probat: succumbit in hoc interdicto. ꝛ merito duo debet probare qui reficere vult. nouum enim vult facere opus. sed agēs supiori ꝑmo interdicto. vnuz probare debet. scz se vsuz non vi. nō. clam nō precario per annum. quia nil nouī vult facere sed ire ꝛ agere vt prius. ¶ Fieri aūt pōt. Nūc exponit vlp. verba edicti vti ius est ꝛ bene dixit pretor q̄ habet reficere. put ei ius ē. potest enim esse q̄ q̄s hz ius eūdi. i. seruitutē. nō aūt. reficiēdi ius habeat vt q: tamē exp̄sse q̄ nō deat reficere vel q̄ vsq; ad certuz modū ꝺbeat reficere. fm ḡ qō est actū siue cōuentū p pactū in cōstituenda ser

nitu.de reficiẽdo habitur.ꝛ qñ q̃s põt reficere iter vel actũ: oꝛ reficere ſm priſtinã formã.i.nõ a pore itinere iter,pducat in lõgum:aut deprimat,ſi añt velit facere pontẽ ſupra riuũ q̃ riuus corrũpebat viã puatã,vel iter ſuum hoc ei pmittit ſi cõmode, alias ire non poterat.

u Eteres.Cum vellẽ reficere iter vel actũ meũ faciebã apportari lapides vel ligna cã reficiendi pdictũ iter.vicin⁹ nõpatitur hec portari.de iſto ꝓhibẽte veteres ſpãliter ponebãt in edicto:ſed ſuperfluc, qui eñ has res portari vetat per conſequẽs reficere vetat.ꝛ ſic hꝫ locũ nr̃m edictũ abſq; aliquo ſupplemẽto.ſi añt magis cõmode aliũde poſſez facere portari: ſz faciebaz portari tm̃ p iſtũ iter.ꝛ p hoc deſtruit fundus i q̃ eſt iter hoc caſu bene poſſum ꝓhibere abſq; pena.ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ pn.ſequẽtis. ¶Hoc interdictũ.Habeo fuit.itineris p fundum tuum ad meũ poſſum reficere illud iter ꝛ habeo hoc interdictũ ne ꝓhibear.ꝛ hoc interdictũ datur emptori mei fundi ꝛ datur ſucceſſoribus meis etiam in emptore fundi ſeruientis. ꝛ qõ dictũ eſt hoc interdictũ dari habenti ſeruit.itineris eſt verũ ſiue eaz hẽati iure pacti ſiue iure ꝓſcriptiõis longiſſime. ꝛ qui hoc interdicto agit debet cauere de vitio opis ſi quod ob hoc continget.

s Jcut eñ.Si ãno vſus ſum.nõ vi.non clam.non precario:licet poſtea vtar vi vel clam non nocet mihi: qui habeam hoc interdictũ.Jtẽ ſi bona fide vſus ſum itinere p fundum tuũ p annũ non nocet hr̃di meo vel ei qui emit a me fundum dñantem licet vi aut clã vtãtur illo itinere.

s J per fundum.Vſus ſum itinere per fundũ tuũ non vi non clã,nõ p̃cario,non tm̃ iure fuit.quã crederem me habere vſus ſum.ſed habẽs annũ diſcedendi ſtatiz cũ ꝓhiberer per talẽ meũ vſum nõ acquiro hoc interdictũ de itinere actuq; ꝛc.ſed eſt neceſſe vt credã me hr̃e ſeruit.eundi.ꝛ iõ vtar itinere,ꝛ per talẽ vſum acquiro hoc iuterdictũ primum.

¶De aqua quoti.ꝛ eſtiua. Rubꝛica.

Ponitur edictũ cuius ſenſus eſt qui

a Jpretor. aquã de loco alieno duxit p ãnũ:quominus in futurũ ducat pretor vetat fieri vim. Secũdo loquit vlpi.ꝛ dicit hoc edictuz eſt ꝓhibitoriũ. eſt etiã reſtitutoriũ qõ expone vt in glo.ꝛ hꝫ locũ in aqua quotidiana.ꝛ illa aqua dr̃ quotidiana non tm̃ illa que quotidie ducitur,ſed ꝛ illa q̃ omni tpe poſſz duci.duci tamẽ aliquo tpe nõ expedit.Et quotidiana aqua differt ab eſtiua i vſu. quotidiana eñ ducitur ꝛ eſtiuo tpe. ſic ꝛ dicũtur veſtimẽta eſtiua q̃b⁹ quis vtitur in eſtate. ſic caſtra eſtiua dicũtur.ſed verius eſt vt dicamus diſcerni eſtiuã aquã a quotidiana inſpecta mẽte hominũ vtentiũ.nam licet ſic aqua ꝑpetuo duci põt non tm̃ quis vtitur ea niſi in eſtate:eſtiua dicat̃.idẽ multo magis ſi aqua ẽ talis que nõ põt duci niſi i eſtate.ꝛ ſi natura locoꝝ ſit talis vt non recipiant aquã niſi in eſtate eſtiua aqua dicitur.poſtea exponit q̃dã edicti.ſ.ãno, nã ſufficit vna die ãni duxiſſe aquam vel vna nocte, ſic ergo quotidiana aqua dr̃ que omni tempe duci põt.lz aliquo tpe quãdoq; ñ vtat̃. eſtiua añt ſit que eſtate tm̃ ducitur:ſiue alio tempe poſſet duci ſiue non.ꝛ hoc interdictum habet locũ in aqua perenni,que tamẽ duci poſſit. ſunt enim quedam aque que duci non poſſunt vt aque puteales.i. que ſunt in puteis ꝛ ſimiles.in iſtis tamen poteſt concedi hauſtus aque. Poſtea dicit.hoc interdictum de aqua. Jtem interdictum de fonte competunt ei qui ducebat aquam ex capite aque. caput autem aque dicas locum: vnde aqua naſcitur ꝛ de hoc tradit exempla. ꝛ competit hoc interdictũ illi qui iure ſeruit. vtebatur iſta aque ductione ſiue habebat ſeruit. ad hoc ſiue non.ſed credebat ſe habere. Jtem hoc interdictũ cõpetit ſiue ducebat aquam cauſa irrigandi agros ſuos:ſiue cã ſui ꝛ familie.etiã ſi ducebat iſtam aquã ad domũ ſuaz: nec eſt vis ſiue hec aqua erat frigida ſiue calida. nam ꝛ in quibuſdã terris vtit̃ aqua calida ad irrigandos agros ꝛ ſiue aqua quã vis ducere ſit intra vrbem ſiue extra:idem eſt, ꝛ permittit pretor per hoc edictum eodem modo duci aquã quo hoc ãno ducta eſt.i.per eundez riuum:cum per maiorem vel prorſus aliuz riuum ius aque ducende ad fundum meum debeã omnib⁹ p tibus fundi.ſi autẽ ad fundum emptum iuxta meũ antiquum poſitum velim ducere aquã:non poſſum niſi primo antiquuz meum fundum intraret aqua.naz poſtea poſſem eã ducere ad aliũ meum fundum emptum: niſi hoc eſſet cũ magno incõmodo dñi aque. Quid añt ſi aliam aquã imiſceo in riuum cũ ea aqua qua ſum conſuetus ducere, certe ꝓhiberi poſſuz ne hãc aquam ducã: ꝛ ab eo loco ducere prohibebor quo coniungitur aqua.verius añt eſt vt a prin. aque,ꝓhibear ducere. Sed pone q̃ habeo ius ducendi.ꝛ. oues ad fontem tuũ cã bibendi.duco.xx.certe prohibebor in.x. ducendis tantũ:non in aliis poſtea dicit.hoc interdictuz competit tantũ ei qui putat ſe habere ius ducendi aquã.ꝛ ſufficit q̃ a prin.duxit aquã non vi non clam.non precario:ſed credens ſe habere ius ducendi aquam.liz poſtea vi vel clam ducere cepit aquam. Sed quid ſi a prin. anni duxit aquam. poſtea per ſe aqua veniebat:ꝛ aliquis nunc prohibeat aquam venire.dicitur q̃ habet locum hoc interdictum. Jtem habet locum hoc interdictuz quando quis credit ſe habere ius ducendi aquam de tertia in tertiam diem.vel de quinta in quintã diem. ꝛ cepit ducere per vnã diem.ꝛ poſtea prohibeatur ducere alia tertia die vel quinta. nã habet locum hoc interdictuz. ſecus autem ſi nunc volebat ducere omni die.nam bene poſſet hoc caſu ꝓhiberi. Vltimo dicit prohibitus ducere aquã quã per annũ duxerã: ſteti longo tempore q̃ non ſum auſus ducere aquaz:ꝛ ſic nõ vtendo amiſi ius aque ducende.agam contra te hoc interdicto per qõ cõſtitues mihi ſeruit.de nouo. ¶Si fundum. Prohibitus ſuz ducere aquam ad fundũ meum quã eraz conſuetus ducere cõpetit mihi hoc interdictum:etiam ſi iſtum meum fundum vendam.ꝛ habit̃ ad id qõ interfuit mea me nõ fuiſſe prohibituz. Secũdo dicit.hoc interdictum competit contra omnẽ prohibentem me ducere aquam:ſiue prohibens ſit dñs fundi de q̃ ducebam aquã ſiue non. Tertio dicit.inter duos eſt q̃ſtio cõtẽdens quilibet ſe habere ius ducendi talem aquam per eundem riuum: inter eos proponitur interdictum vti poſſidetis. Quarto dicit per interdictũ poſitum in prin.ti.prohibetur ne aliquis faciat opus vt fodiendo vel ſimili modo per quod aquã non poſſim ducere commode ꝛ ſine corrupt̃.aque. Quinto dicit. poſſum tibi concedere ne fodiam in fundo meo cum forte timeas ne fons tuus per hoc deficcaretur. fran. ¶De inde ait pretor. Nũc ponit aliud edictum cuius ſenſus ẽ.ſi de aqua tua duxi priore eſtate non vi.non clã, non precario:quominus ita ducam:pretor prohibet mihi fieri vim. ꝛ habet locum inter heredes ꝛ bonorum poſſeſſores ꝛ emptores. Poſtea loquitur vlpi.ꝛ dicit hoc interdictum de aqua eſtiua loq̃tur.ꝛ patet differre interdictum primum ab hoc ſecundo. qz in primo habetur mentio anni: in hoc eſtatis habetur mẽtio. et dicit quãdo incipiat eſtas ꝛ quantum duret.ꝛ ſic ſi bene inſpicitur aliquando in hoc edicto ſpectatur tempus vltra annum quid enim ſi in vltima die huius eſtatis prohibes me ducere aquam ꝛ ea fui vſus in prin. precedentis eſtatis .ꝛ ſic prope annum ꝛ ſex menſes inſpicitur retro.tandem dicit conſuetus fui ducere aquã in hyeme tantum.nũc prohibeor ducere. habeo hoc interdictum vtile. Sed pone q̃ hac eſtate tantũ cepi ducere aquaz,ꝛ duxi ſaltim.xxx.diebus in eadem eſtate me prohibes ducere.habeo vtile interdictum.poſtea exponit vltima verba edicti.ſ. hec inter heredes ꝛc.ꝛ dicit q̃ verba referũtur ad vtrunq; edictum.vt hec interdicta dentur heredibus:et emptoribus ꝛ alijs ſucceſſoribus ſicut ꝛ interdictum de itinere actuq; priuato. ¶Ait pretor quo ex caſtello. Hunc ponit aliud edictũ:cuius ſenſus eſt ab eo cui ius concedendi fuit cõceſſum eſt mihi ex caſtello aquam ducere: quo minus ducam pretor prohibet vim fieri mihi. Jtem ſi volam reficere debebo cauere de damno infecto. Poſtea loquitur vlpi.ꝛ dicit h̃ edictum neceſſariuz eſt.ſuperiora enim habẽt locũ cũ a capite duco aquã, h̃ añt cũ ex caſtello,i.ex receptaculo qõ pu,ꝺtinet

aquã.si aũt ex alio loco publico:puta ex riuo publico ꝓmissũ est mihi ducere:hz locũ hoc interdictũ vtile,ꝛ a principe talia ꝺcedũtur,ꝛ qñq̃ cõcedit̃ ꝑdijs.qñq̃ psonis,ꝛ tũc psonis extinctis extinguit̃ priuilegiũ:vt sic nec vadat ad ẽptorẽ nisi impetret qõ de facili ei cõcedit̃. Et est notãdũ q̃ in b̃ interdicto dirimit̃ tota qõ nec aliq̃d refuat̃ ad dirimẽdũ. nã si princeps cõcessit:qõ nunc ꝓbabit̃.planũ est.ꝛ defendet̃ inductiõe aq̃. alꝫ.i.si nõ ꝺcessit princeps tũc nõ defendit̃.at in supiorib⁹ circa pos.agit̃ vt q̃s anno vel estate.si vsus est ille defendatur in pos.aque ꝛ reseruet̃ qõ vere fuit̃. Vltimo dicit.si ꝺcessum est mihi vt aquã accipiaz de die tm̃ vel de nocte tm̃ seruabit̃ forma concessionis.

h Ode iure. Aqua põt duci cã irrigãdi agrũ. Jtẽ cã pecoris vt sic nõ sit necesse pecora ire ad aquã castelli. Jtẽ si li ꝺ cã põt cõcedi aqua. Secũdo dicit.ex cõcessione principis ducebã aquã ex flumine:bñ possũ. dũ tm̃ nõ noceam p hoc vicinis ẽt his q̃ sunt vltra flumẽ.si flumẽ erat strictũ. Tertio dicit.concessum est mihi vt ducã aquã ex flumine publico.si flumẽ recedat alibi:ꝛ sic mutet subito alueũ ꝺcessio ẽ extincta.sec⁹ si paulatim mutet alueum.sed q̃d si ps fluminis sepauit se ab alueo cõi:ꝛ iuit p aliã ptẽ relict̃ ꝑdijs in medio inter se ꝛ antiquũ alueũ,certe nũc p̃ possum ire ad ptẽ illã fluminis cã ducẽdi ꝺ aq̃ illa:ꝛ reddit̃ rõ in littera. ¶ Aqua q̃ in riuo. Ducere sum solitus certã aquã p riuũ tuũ.nũc aq̃ surgit in riuo.ꝛ sic plus aq̃ nũc p riuũ tuuz venit ad me.nõ ꝓhibeor p hoc ducere. Scõo dicit.duxi aquã tãto tpe cui⁹ nõ extat memoria amõ iure mihi debet̃. Tertio dicit.qui hz ius aque cotidiane ducẽde p riuum tuũ põt ibi in riuo facere fistulas vel aliq̃d aliud sile:duz tm̃ p hoc nõ noceat tibi nec illis q̃ ius hñt ducẽdi aquã p ꝑdictũ riuũ. Quarto dicit.habeo ius ducẽdi aquã p riuũ tuũ supra riuũ vis facere pontẽ:vt supra eũ ducas aliã aquã: bene potes.dũ tm̃ hoc mihi nõ noceat.

l Ocio titio. Dr q̃ plib⁹ possuz ꝺcedere vt aquã ex meo fonte ducant ꝛ adducit sile in itinere ꝛ actu.ꝛ si discordẽt iter se q̃b⁹ tpib⁹ vtat̃ vn⁹:ꝛ q̃b⁹ alter:agẽt inter se cõi diuidendo.

c Cm cõstet. Jus aque ducende põt diuidi ꝛ certis tpib⁹ ꝛ certis mẽsur̃.hic est q̃ si ꝺcessit ius ducendi aquã duobus puta titio ꝛ sepronio vni in estate:puta titio,alij ꝺtinue: puta sempronio:sic diuidet̃ vt dimidia estate ducat titi⁹. sempron⁹ alia dimidia estate ducet ꝛ tota hyeme. Scõa pte dr. duo ducebãt aquã p eũdẽ riuũ diuersis horis.puta vn⁹ a mane vsq̃ ad nonã.ali⁹ postea.si isti mutauerũt horas.ꝛ quilibz tpe alteri⁹ duxit bñ retinẽt hoc ius aque ducende.

d E interdicto. Siue aqua quã duco duci non possit nisi estate sui natura siue oi tpe possit duci:ducatur tm̃ estate tm̃.q̃ expedit agro meo tm̃ hoc tpe:estiua dicitur.

s Jde via. Jpono ego.f.vt in gl.dñi mei ac.q̃ incipit agit titi⁹ ꝛc.fran.

c Cti p fundũ. Habeo ius ducẽdi aquã p riuuz tui fundi. possum in eo riuo facere fistulas ꝛ oẽ qõ volo dum ex b̃ nõ ledat̃ dominus fundi.fran.

¶ De riuis. Rubrica.

Si per riuũ tuũ vel specũ vel septã duxi aquã prioze estate nõ vi.nõ clã.non precario.ꝛ nũc volo reficere.ꝓtor ꝓhibz viz fieri quo min⁹ reficiaz vel purgẽ. Postea loq̃tur vlp.ꝛ dicit.quis sit riuus ꝛ spec⁹ ꝛ septa.ꝛ q̃d sint incille.ꝛ q̃d sit reficere ꝛ purgare ꝛ intelligas de refectione q̃ fit cã aque ducẽde. nec est vis habeã fuit̃.ducẽdi an nõ.sed sufficit me fuisse vsum ductione aq̃ nõ vi.nõ clã.nõ ꝑcario.fran. ¶ Si quis terrenũ. Riuũ terrestrẽ volo facere lapideũ nõ possuz idẽ si p aliũ locũ q̃ p ꝺsuetũ volo ducere aquã nõ possum. idẽ si riuũ vellẽ deprimere vl̃ extollere vel dilatare vel apertũ copire vel ecõtra.nõ possuz.ꝛ b̃ dixit offili⁹.vlp. ãt p̃dicta ꝺfirmat excepto eo q̃ apit riuũ pri⁹ cooptũ vel ecõtra. nã hoc põt facere nisi dñs fundi ex hoc ledat̃:vt q̃ oues suas erat ꝺsuetus mãdare ad bibẽdũ in isto riuo:nũc ñ possz si coopireꝫ idẽ si sile dãnũ hẽat dñs ꝛ b̃ ẽt dixit labeo ꝛ ẽt põp,nõ plz q̃ p b̃ dñs soli pdat.ꝛ expone hãc lram

vt in gl.fui⁹ ãt dicit nõ posse me apire cooptuz riuũ ꝛ ecõtra.si maiorẽ vtilitatẽ dñs ostẽdat nisi cã aque ꝺseruãde ne defluat vltra riuũ faciã.ꝛ hoc edictũ seruij cõfirmat vlp.ꝛ b̃ dicit h.ꝯ. cũ.l.se.ꝛ prin.se. ¶ Seruꝰ. Si riuũ terrestrẽ volo lapideũ facere q̃ aquã nõ cõtinebat pri⁹.bñ possuz.ꝛ ecõtra possuz facere dũ tm̃ hoc sit necessariũ riui refectioni. Jtẽ nouuz canale vel fistulã possuz in riuo ponere si hoc nõ nocet dño fundi. Jtez si aqua ex plurib⁹ locis veniẽs in riuũ latũ colligat̃ ꝛ inde p plures riuos ducat̃.si volo illũ locũ reficere audioz. Vltimo dicit hoc interdictũ cõpetit volẽti reficere riuũ p quẽ ducit aquã sive in priuato solo sit siue in publico. Jtẽ siue ducat̃ aqua frigida siue calida. Jtẽ ad cuniculos ptinet.ꝛ q̃d sit. dic vt in gl.ꝛ hisdẽ psonis dat̃ ꝛ ꝯ eos q̃b⁹ dant̃ supiora interdicta in titulo supiori posita. ¶ Si q̃s riuũ. Reficiẽti riuũ nõ põt nũciari nouũ op⁹. sz ꝯ eũ põt agi in rẽ negatoria p quã negat̃ ius ei nõ esse. Jtẽ reficiẽs riuũ tenet̃ de dãno ifecto cauere. Vltimo dicit.cũ vellẽ reficere riuũ ꝓhibebas me portare calcẽ ꝛ lapides ꝛ silia q̃ portabã cã reficiẽdi riuũ ꝺpetit mihi b̃ interdcm̃.

d E riuis. Qui agit b̃ interdicto sufficit q̃ ꝓbet se prioze estate vsuz esse aq̃ p illũ riuum.nõ vi.nõ clã.nõ ꝑcario.ꝛ nũc ꝓhibuit.s.seruit̃.nõ autẽ req̃rit̃.habeat de hoc ius vel nõ habeat.hz sec⁹ sit i iterdicto ꝺ itinere reficiẽdo.cũ hoc casu multũ ledẽtur hoies si nõ reficerẽtur riui nisi primo de seruit̃. pbatur.cũ interim hoies possent perire siti, at in itinere nõ esset tanta lesio:maxime in estate.

¶ De fonte. Rubrica.

Ponit̃ edictũ cui⁹ sensus est.si anno p Retor ait hauriui aquã de fonte tuo nõ vi. non clã.nõ precario.ꝑtor ꝓhibet mihi vi fieri quo min⁹ hauriã. Jdẽ si ad lacũ tuũ puteũ vel piscinã ꝺsuet⁹ suz ducere oues meas ꝑtor ꝓhibet me ne mihi vis fiat.postea loq̃t̃ vlp. ꝛ dicit.hoc interdictũ dat̃ ei q̃ fontana aqua vti ꝓhibet̃. nã si cui fuit⁹ est deducẽdo aquã.itẽ de hausturo aq̃:sic ꝛ duo interdicta reddita sunt.vnũ ꝺ ducẽda aqua.vt in titulo de aq̃ cotidiana ꝛ estiua.p totũ.de aqua hauriẽda vt h. nã agã hoc iterdicto ꝯ eũ q̃ ꝓhibet haurire aquaz vel ducere pec⁹ ꝛ in viua aq̃ hz locũ nõ in cisterna. Jtẽ hz locũ si ꝓhibear ire ad haustũ aq̃ ꝛ dat̃ his psonis q̃b⁹ ꝛ supiora. ¶ Deinde ait prꝫtor. Per b̃ edictuz qõ b̃ ponit̃ ꝓhibet̃ viz fieri volẽti reficere fontẽ nã parũ valeret vsus fontis nisi posset refici ꝛ ꝺz refici vt aquã cõtineat fons nõ vt ereat aqua vel ne aliter vtat̃ q̃ prioꝛi ãno sit vsus.ꝛ hoc idẽ dicit interdictũ dat̃ volẽti reficere lacũ puteũ ꝛ piscinã:ꝛ eis psonis dabit̃ q̃b⁹ interdicta de aqua cotidiana ꝛ estiua.dantur.

¶ De cloacis. Rubrica.

Ponit̃ edictũ cui⁹ sensus est. si volo p Retor ait reficere vel purgare cloacã q̃ ex edib⁹ meis ad tuas ptinet edes.ꝑtor ꝓhibz mihi fieri vim Jtẽ de dãno infecto cauere debeo:si opis vitio daretur dãnũ Posta loquit̃ vlp.ꝛ dicit.duo iterdicta sunt circa cloacã vnã ꝓhibitoꝛiũ.ꝛ b̃ est primũ.aliud restitutoꝛiuz.de quo hẽs.j.e.ꝯ. deinde. Tertio dicit. bene fecit ꝑtor q̃ voluit posse purgari ꝛ reficicloacas,cũ ad tutelã hominũ b̃ spectet: ꝛ hz locũ hoc interdictũ in priuatis cloacis nõ ĩ publicis. Postea dicit q̃d sit cloaca. Jtẽ hoc primũ interdictũ ẽ ꝓhibitoꝛiũ. Jtẽ appellatione cloace ꝺtinẽtur cub⁹ ꝛ fossa aliq̃ stricta vt sunt florẽtie.itẽ fistule.itẽ non est vis siue vi.siue clã.siue ꝑcario.vtebar cloaca. q̃ semp dat̃ mihi hoc interdictũ.vt reficiã siue purgẽ.ꝛ ẽ hoc rõne publice vtilitatis. Jtẽ q̃ dictũ est ĩ edicto ex edib⁹ meis intellige p oi edificio. Jtẽ ꝛ si ab area mea in tuã areã. Jdẽ si ex domo in agrũ. Jdẽ si priuatã cloacã ĩ publicã mittere volo. Jtẽ facere possũ priuatã cloacã q̃ vadit in publicã. Post ea exponit v̄ba ꝑtoꝛis q̃ dicũt in edes tuas ptinet siue diriga tur.hoc est.siue extendat̃ in edes tuas siue sint edes tue vicine mee,siue remote.possuz etiã parietẽ dom⁹ tue apire vt reficiaz vel purgẽ cloacã:ꝛ debeo postea restituere.nec põt mihi nouũ op⁹ nũciari. ¶ Deinde. Nũc ponit̃ aliud edictũ quo dr si aliq̃d est factũ ĩ publicã cloacã siue immissum quo vsus ei⁹ deteri

or fit pretor iubz id destrui. Itē pretor phībet ne aliquid fiat vel īmittat in publicā cloacam: postea loquit vlp. dicēs q̄ hō interdictū spectat ad publicā cloacā: ne q̄d i publica cloaca fiat vel īmittat p. qō vsus ei⁹ deterior fit vl fiat. Vltimo dicit lz interdictū primū loquatur in cloaca priuata reficienda. idē tm in faciēda cloaca priuata ne vis fiat faciēti. cū z olim hoc idem esset in cloaca que fieret in publico. Itē factā poterit reficere. facere priuatā cloacam soli ediles debēt concedere. z hoc dicit hic. §. cum. l. se.

¶ Quod vi aut clam. Rubrica.

Pretor ait Qō vi aut clā feci ñ vt ius pmittit in rede q̄ nūc agit pretor iubet me hō op⁹ destructuz. vlp. postea loqt. z dr hō intdi. restitutorium est. z p hō occurrit calliditati edificātiū. vi aut clā. z siue i alieno fundo edificē vi aut clā siue in meo ab alio tñ possesso teneor hoc interdicto. nec possuz obijciere q̄ in meo fundo feci cū eū nō possideā. z ad sola edificia q̄ fiūt vi aut clā. in solo hz locū hoc interdictum. postea expōit. quis dicat vi edificare. z certe ille q̄ edificare phībit⁹ edificat. vel q̄ ꝯ nūciationē p lapillum factā edificat. vel q̄ ꝯ testationē. i. denūciationē coram testibus factā edificat. Itē q̄ curauit. i. procurauit ne phīberet sciens se debere phīberi. tenet hoc interdicto. lz si phībit⁹ destitit tunc edificare: z alia die edificat. vī vi facere. Sz pono q̄ cū edificabas in fundo siue solo a me possesso infirmitate duct⁹ vl nolens te offendere vel amicū tuū q̄ z me⁹ erat amic⁹. nō phībiti. nō videris vi edificare. sed si cū vellē venire ad phībēdum te aliqs mihi in via restiterit cū armis ne venirē: z non veni. z hoc factū est te ignorāte: non videris vi edificare cū factū alterius tibi ignorāti nō dz nocere. Vltimo dicit. siue ego met phībeā siue p seruū meum siue p procuratorē: siue p filiam psonā idē ē nec obstat q̄ p liberā psonā mihi q̄rit. nā phībitio facit te vi facere. imo z cū clā edificas ex tuo facto teneri. z sufficit q̄ semel phībearis p toto tpe: vt totū edificiū postea factuz debeas destruere. nisi postea tibi pmisissem edificare. vel procurator vel tutor vel curator me⁹ pmisisz. lz si in loco publico phībit⁹ edificez teneor hoc interdicto. nec pdest pmissio pfidis nisi lex municipalis hō facere. i. posse pmittere pfidi pmisisset. permissio aūt pncipis vel ei⁹ cui hoc pmisit priceps. s. posse pmittere in loco publico edificare bñ tenet. Itē si phībit⁹ edificat satisdat. satis sit nā nō vī vi facere. Itē si esset phībit⁹ qs edificare a vicinis q: timet de dāno infecto: z de hoc satisdet satisfit. z hoc dicit hō. l. z. se. z prin. s. ¶ Clam facere. Nūc exponit ꝟbū clā. z ille clā dr edificare q̄ celat aduersario op⁹ qō facit. quē si sciret credit q̄ ei cōtrouersiā moueret coram iudice. vel de facto saltem sine iudicio. z de hoc timet vel timere debuit. Itē si nō credat: credere tñ debebat. Itē clā dr facere q: dixit aduersario de ope qō erat factur⁹: alia tñ forma q̄ fecit: de q̄ da exēplū. vt in glo. vel q̄ tarde dixit. z hō dicit hō. §. z. l. se. z pn. se. ¶ Si quis. Nūc dicit q̄ q̄ denūciat se op⁹ factuz z facit: nō semp clā dr facere: q: si denūciat in quo loco vult edificare z dies z hora in qua denūciat scribat z op⁹ qō dicit se factuz bñ sit. si aūt hoc nō facit vt dictū est. clā dr edificare. z siue denūcieī aduersario siue procuratori ei⁹ siue amicj siue domui ei⁹ siue femine in domo aduersarij existēti satis sit. Itē satis ē nō hr animū celādi. Itē si edificare volo in publico sufficit q̄ denūciē procuratori rei publice. Itē si edifico in solo quē credo tuum: cū sit titij z aio celandi tibi. certe clā dico: edificare quo ad titiū. Idē si edificē aio celādi seruo tuo vel procuratori tuo: satisfit vt tibi dño cōpetat hoc interdictū. Vltimo dicit. nūciaui tibi q̄ op⁹ vellē facere. tu nūciasti mihi ne facerē. si amō faciaz teneor hoc interdicto vi eniz video: fecisse. fran. ¶ Hec ꝟba. Nūc exponit verba posita in edicto. hoc. s. factū est. z mutius pdicta verba sic intelligit qō tu fecisti aut aliquis tuoz fecit. vel aliqs ali⁹ tuo iussu. labeo etiā extēdit ad heredes pdictoz vt oēs teneant hoc interdicto. Itē si tutor vel curator vel procurator mūicipū. vel syndic⁹ edificet vi vel clā noīe pupilli vel ciuitatis. z si multi sint edificantes tenent ipsi edificātes hō interdicto. vel aliter potes intelligere hūc pūctū vt in gl. q̄ incipit scz edificātes. ꝛc. in fine glo. si aūt seruus me⁹ edificauit vi vel clā. si meo noīe vel suo edificauit. teneor hoc interdicto. si autē nomine extranei. puta titij cū quo nūc stabat si edificat vi vel clā vel ei⁹ iussu: tūc ipe titi⁹ tenet nō ego. sz pone q̄ iussu tutoris vel curatoris vel procuratoris vel duūm viri factū est op⁹ vi vel clā. z hō opus iusserūt fieri noīe pupilli vel adultī vel ciuitatis. tenet hoc interdicto pupillus z adult⁹ z ciuitas. z dr teneri z iubēs. s. ipse tutor z sil'es. si aūt mādaui titio vt quoddā op⁹ iuberet alicui facere z iussit z ille fecit vi vel clā op⁹ tenet hō interdicto qui fecit nō titi⁹: z ego teneor. nā cū verba edicti sint generalia. s. factū est nō solū q̄ fecit tenet hoc interdicto. sz z q̄ fieri iussit. sz pone q̄ mādaui titio vt op⁹ faceret: z titi⁹ iussit alij facere. hoc casu tenet faciēs op⁹ tenet z titi⁹ teneor z ego. z vno ex his soluēte liberant alij z hoc dicit hic. §. cū. l. se.

s Jtali⁹. Debebā seruit. itineris p fundū meū tibi aliqs me inuito in hoc fundo edificauit ita q̄ iter tuū impeditur teneor tibi hoc interdicto in hō vt prestē tibi patientiā destruēdi hoc op⁹. si aūt seru⁹ me⁹ hoc opus fecit. si quidē mea volūtate: teneor destruere meis expēsis. si sine mea volūtate fecit teneor tantū patiētiaz pstare z seruū p noxa dare. sed si seruum vendidi pstabo patientiā destruendi. z ēptor vel impensas pstabit in destruēdo ope: vel seruū dabit p noxa. sz si me volēte fecit op⁹ lz eū postea vēdam teneor prestare impensam z patientiam. z si hoc prestē liberat emptor. idē si emptor pstet. nā ego liberor. sed si emptor dedit seruū p noxa nō liberor quin teneor hoc interdicto. Vltimo dicit. q̄ post phībitionē facit op⁹ tenetur z hoc interdicto. Itē indicto de operis noui nūci. nisi remiseriz nūciac. nā tūc nō tenet z q̄ post phībitionez facit siue facta remissione siue nō: nō dr clā facere: cū nō possit dici celatus qui iā prohibuerat. ¶ Bellissime. Algēs hoc interdicto pōt qlibz repelli ope excep. vt si op⁹ fecisti vi aut clā. qō opus dat mihi dānum z ego destruo illud op⁹ vi aut clā. si tu agas hoc interdicto q̄ destruxi op⁹ vi aut clam ego excipiā: q: tu illud opus feceras vi vel clam. z hoc est verū si enorme dānum ex hoc ope habebā alias nō debui destruere. Ponit alia exceptio q̄ huic interdicto obuiat. vt si vicini edē destruxi cā extīguēdi incendij: z ppter hoc agat. ꝯ me hoc interdicto vel acquit. nā si magistrat⁹ destruxit z iure nō tenet. si aūt ego puat⁹ destruxi. tūc aut habebaz iustū timorē. vt q: ppe domum destructam vertat ignis: z non teneor. al's teneor hoc interdicto ad simplū. i. ad itereſſe. Idē est dicendū. si acquit. agat. si aūt destruxi domuz vicini nullo orto incendio. licet postea oriatur ibi. ppe: bene teneor. z reddit rō. ¶ Notauimus. Hec verba edicti q̄ uis late pateant vt ex supradictis patet: scias tñ hoc edictū locū habere in opere qō in solo tm fit. qui ergo colligit fruct⁹ fundi mei nō tenetur hoc interdicto. qui aūt icidit arbores fundi mei vel salictū vel arūdinem vel vites vinee mee. tenetur hoc interdicto. nō aūt ille qui colligit fruct⁹. nā tenet furti. ¶ Si quis aceruū. Dic casuz vt in glo. subsequent dicit. fecisti fossam in silua publica. bos me⁹ in ea incidit: z lesus ē teneris hoc interdicto. Itē qui destruxit summitatez dom⁹ mee lz ñ vsq̄ ad solū: tenet hō interdicto. z dat exēpla i tegula rēota. idē si ramū d arbore icidit. z ē hō vez d tegula si erat supra domū z iñ sit rēota. si āt nōdū erat supra domū posita z aliqs eā rēouerit: ñ tenet hoc interdicto. p sera aūt dom⁹ vel p clauī vl p cancello sublato: nō dat hoc interdictuz. si aūt statuā affixā domui vel simile q̄d quis remoueat hoc interdicto tenet. Itē qui arauit vi vel clam in agro alteri⁹ vel fossam fecit hoc interdicto tenetur. qui aut ē aceruuz lignoz existentem in agro titij remouit extra agrū portando ligna hoc interdicto non tenet cum p hoc non ledat fundū nec aceruū coherebat solo. z hoc dicit hic. §. cum tribus legibus sequentibus.

i S qui in puteū. In puteū quē habebas in agro tuo deieci aliq̄d p qō aqua est corrupta: teneor hoc interdicto. z redditur rō in littera. sicut si aliquod aliud op⁹ fecissem i tuo puteo siue aqua. Secūdo dicit. statuā in loco publico posui. sti. eā remoui. teneor hoc interdicto tibi. z furti act. teneor ciuitati. si tñ per se cadat statua. z statuā supra sepulcrū tuoz fecisti ponere cā ornādi sepulcri: z ego remoueo. teneor tibi hoc interdicto. idē si hostiū sepulcri tui auellā siue remoueā. idez si

radices vinee tue abstuli.nam teneor hoc interdicto. ¶Qō ait prētor. Hūc quedā verba edicti suprapositi declarat hic s.qō vi aut clā fcīm ē.nā ad qō tps referanť dubitabať.s. vtr ad pñs tps quo agit an ad preteritū.t certe si factū opus durat:presens tps quo agit spectať.si aūt desijt op⁹ factū durare.vt qr op⁹ qō fecisti ego destruxi meis expēsis agere possum postea hoc interdicto t veniēt expense quas feci vt eas mihi emēdes. Itē dāni emēdatio si qō ob illō op⁹ hūi. ¶Ultimo dicit.hoc interdictū hz locū in ope qō est factū vi tm vel clā tātū ītē si ps opis facta est vi.z alia ps clā sit facta.t ponit exēplū in littera. ¶Si tutoris. Seruus pupilli vel adulti fecit op⁹ vi vel clam.iussu tutoris vel curatoris.teneť ipse tutor vel curator vtili act.in factū.vel vtili ꝺ interdicto.t pupillus t adultus teneť prestare patientiā destruēdi opis.t hoc delictuz nō sequit seruū hinc est q si manumittatur seru⁹ pdict⁹ nō tenebitur cū iuste obtēperauerit in hoc tutori vel curatori.t no.bonam regulaz in fine.§. ¶Si postea q. In meo fundo feci opus vi vel clam.t sic habeo hoc interdictū ꝺ te.ꝺr q licz vēdaz postea istū fundū durat mihi hoc interdictū.t quicqd ob ꝺ osequar nō reddā emptori cū opus fuerit factū ante vēdit.t si anteq tradā op⁹ in eo sit factuz:cōpetit mihi hoc interdictū.t quicqd ob hoc fuero ꝺsecut⁹ reddā emptori.t no.bonā regulā in fine.§. Sed pone q vendidi fundū tibi p.x.hoc pacto vt t si ali⁹ offerat plus sit inēptus t tradidi.postea aliqs in eo fundo fecit op⁹ vi vel clā.ꝺr q ibi cōpetit hoc interdictū t si alius offerat plus p isto fundo inempt⁹ fit.cogeris mihi cedere interdictū istud sicut fructus fundi medio tpe pceptos ¶Postea dicit.q vult edificare in fundo nō ꝺz semp denūciare possessori:vt euitet hoc interdictū.pone enim q vēdidi funduz tibi.t tradidi tibi precario. qui vult edificare in eo sufficit q tibi denunciet cū ergo nō possideāt denunciatur alꝭ teneret ꝺ interdicto ei.ergo fundo vēdito sub publico adiectiōis in diem t tradito cōpetet ei ꝺ interdictū p opere si qō in eo fiet.si aūt nōdū sit traditus hz precarij rogatio interuenit hoc interdictū venditori ꝺpetit p opere si qō fiat vi vl clā.si aūt precario sit in pos.fundi.vel ex cā conduct.t opus aliqō aliquis in eo fundo faciat vi vel clam ei cōpetit hoc interdictuz. nam t colono nō ꝺatur.si autē vendito fundo sub pacto adiectionis in diē allata fuit melior cōditio.t sic pos.trāslata ad venditorem si ammō opus fiat vi vel clam. ꝺ interdictū ꝺpetit venditori. Sz pone q vendidi tibi fundū p.x.hoc acto vt si tibi displiceat sit inemp⁹ t incipis hūc fundū possidere: si amō aliqs in eo fundo faciat opus vi vel clam:tibi cōpetit hoc interdictum Itē si dixissem si displiceat ticio extraneo sit inemptus. Itē si dixissez si nauis venerit ex asia ꝺpetit tibi hoc interdictū. Itē si sub pacto legis cōmissorie vendidi qō exemplum habes in glo. Ultimo dicit.q opus facit in fundo alieno vi vel clam tenetur ꝺ interdicto dño fundi t oibus alijs quoz interest op⁹ nō esse factuz.vt fructuario t colo.hinc est q si arbores fundi mei incidisti teneris mihi hoc interdicto t ēt ei q hz vsufru. in fundo isto. Itē acquil ꝺpetit. Itē si egomet incidi teneor fructuario hoc interdicto t aquil.vtili.t hoc dicit ꝺ.§. cū.l.se. et prin.sequentis. ¶Labeo scribit. Fecisti opus in fundo prīs mei me prohibente tu videris fecisse pinde ac si pater me⁹ prohibuissz.t sic patri meo t mihi interdictū hoc ꝺpetit qō expōe vt in glo. Scōo dicit in fundo peculiari mei filij nō castrēsis peculij vel quasi.fecisti op⁹ clā ꝓpter me filiū: nō cōpetit interdictū qō clam factū est.cū celatio quo ad me filiū p non facta habeať. Tertio dicit.vnus ex socijs arbores fundi cōis incidit.tenetur hoc interdicto socio suo cum eius interfit. hinc ē q si aio donandi concessi tibi incidere arbores fundi mei.t ante q incideres alius incidit.habes hoc interdictum ꝺ incidentē Item si ex cā emptionis vel ex alio cōtractu cesseram tibi incidere. Item et heredi ꝺať hoc interdictū p opere facto in fundo hereditario etiā ante aditā hereditatez.nec obstat q nemo erat dñs fundi tēpore opis. t p opere facto in sepulcro qō tm nullius est cōpetit hoc interdictum ei ad quez ius sepulcri spectat.plus etiā dicit.s.q hereditas iacens locuz dñi obtinet.

¶Si colonus. Colonus me⁹ fecit op⁹ vi vel clā.si quid ē me vel ratum habente vel volente teneor hoc interdicto. sicut t si ꝓcurator me⁹ fecisset me volēte vl ratū habēte.hinc est.si colonus meus arborē de qua erat cōtrouersia inter me t vicinū incidit:si quidem me iubēte teneor hoc interdicto ad patientiaz t impēsam.t ēt colon⁹ ad predicta teneť.si aūt me nō iubente fecit teneor patiētiam prestare.colon⁹ aūt ad vtrūq teneť.scz ad ipensaz t ad patientiā. Idē est in seruo.nā si seru⁹ meus fecit op⁹ me ignorāte t eū seruum vendidi:teneor ad patiētiam tm̄.emptor aūt teneť vel ad ipensas vel ꝺare seruū p nora.immo ipse seru⁹ fact⁹ liber tenebit.t vt breuiter dicam.possessor loci in quo factū est opus vi vel clam eo ignorāte vel inuito tenetur hoc interdicto vt patientiā prestet. Sz pone q locaui tibi agrū vt vites ibi ponas siue plantes: t tu lapides de hoc agro remouisti:t in predium vicini posuisti me ignorāte, teneor ad patientiam tm̄.s.vt patiar reponi lapides in isto fundo vel vt cedā act.si quā ob hoc habeo ꝺ istū colonū. colon⁹ aūt teneť ēt ad impēsas.t hoc dicit hic.§.cū.l.se.t prin.se. ¶Si in sepulcro. Si iussu meo terrā posuisti in sepulcro alterius.teneor hoc interdicto.si aūt iussu pluriū hoc fecisti:pōt ēt cū vno agi insolidū t cū singulis agi p partib⁹ tm̄. si aūt quilibet p se ꝓposuerat iubere.tandē iusserunt p vnuz fieri: singuli tenenť insolidū t vno soluēte nō liberant alij.possunt ēt quenti act. sepulcri violati. ¶Hoc interdictū. Hoc interdictū dať in heredes in id qō ad eos puenit t infra annū dať a tpe opis cōpleti siue a tpe quo desijt laborari.t hic ann⁹ currit sciēti op⁹ factū non ignoranti hz opus sit factuz.t ꝺat exempla qualiter pōt ignorari opus factum. ¶In hoc interdicto. Qui agit hoc interdicto ꝺ facientem op⁹ cōsequit operis destructionē vltra omne interesse qō habuit occasione opis facti vt agens hoc interdicto restituatur in pristinū statū. vñ si seruit⁹ vel vsufru. fundi est amissus p hoc op⁹ emēdari ꝺz interesse vel p iusiurandū actoris vel iudicis officio taxať.faciēda. Postea dicit.qui poterat destruere opus qō fecerat vi vel claz per qō ledor ego vsufructuari⁹ vt qr possidebat agrū in quo erat factū opus.si definat possidere dolo vel culpa: adhuc teneť p inde ac si posset destruere. Ultimo dicit.si aliqua aťt, agit t consequitur interesse suū occasione facti operis.hoc interdictū amō nō hēbit.vt puta si egit ex locato vel p socio ꝺ oductorem vl sociū qui fecit opus in fundo cōducto vel cōi p qō opus deteriorat⁹ est ager.

c Mpetit. Hoc interdictum datur etiam nō possidēti si modo eius interfit:t ꝺa exēpla vt.§.e.l.q̄ q̄.t.l.deniq. §.si ex socijs. Secūdo dicit.qui icidit arbores fundi nō ducētes fructus vt cipressum.teneť hoc interdicto dño fundi non fructuario nisi fructuarius habebat ex his amenitatem. Tertio dicit.q fecit opus vi vel clam.si illud opus possidet teneť ad patientiam t impensam.si non possidet ad impensam tm̄ sed ille qui possidet t non fecit patientiam tm̄ debet prestare. Quarto dicit.qui fecit opus in meo:inquilino meo ꝓhibēte habeo hoc interdictū. Quinto dicit.qui siluam meā imaturā incidit hoc interdicto teneť. Secus si maturaz. Sexto dicit.si cū vellez facere opus in tuo:feci q tūc tēporis potestas te vocaret in ius vt sic interim possim facere.clā videor facere t sic hoc interdictū cōpetit ꝓtra me. Ultimo dicit.fili⁹ locauit fundum titio.venit quidā t incidit arbores fundi.teneť hoc interdicto illi filio.t hoc dicit hec lex cū duabus sequētibus.

v Im facit. Cli dicit facere op⁹ q̄ ꝓhibit⁹ facit vel q̄ dolo fecit quo min⁹ ꝓhibereť.vt pnūciādo aduersario aliqd triste vel claudēdo hostiū aduersarij:ita q aduersari⁹ nō potuit exire ad ꝓhibendū. Scōo dicit. qualitercūq̄ qs sit ꝓhibit⁹ op⁹ facere vel p ẋba. vel p lapilli iactū: vi ꝺr facere: t eo vsq̄ donec.res in eodē statu durat.i.donec aduersari⁹ in edificādo cōsentiat. hr̄s aūt ꝓhibit⁹ si in edificādo pcedat ignorās de ꝓhibit. fcā defuncto nō teneť ꝺ interdicto. dc ope aťt qō fit in naui vel alia re mobili hz fiat vi vel clā.cessat ꝺ iterdcm̄.si aťt fiat in solo siue in publico:siue in ꝑuato:vl religioso:vel sacro.t fiat vi vel clam.hz locū hoc interdictum.

s Jop⁹. Dic casus ꝓncipij huj⁹ legj. vt in gl dñi mei ac. ¶ Si iussero. Jussi seruo meo vt faciat op⁹. opinio mihi erat nõ suspicãs de aliquo ꝙ aliqs si sciret ꝙ ꝓhiberet. seru⁹ añt suspicabat se ꝓhiberi ab aduersario si rẽ scisset. fecit op⁹. mea opinio inspicit nõ seruj: ⁊ sic cessat hoc interdictus. Secundo dicit siue fiat opus vi vel clã in solo meo: siue supra meas domũ habeo hoc interdictũ. Tertio. si ꝓpter op⁹ factũ vi vl clã amũ seruit b̃ dãnus veniet in hoc interdicto vt emẽdetur.

s Jvitem. Citẽ fundi mei traxisti in tuũ fundũ: ⁊ coalnit in fundo tuo. i. imposuit radices. habeo b̃ interdictũ vtile cõtra te vsq; ad annũ vt vitis in meus fundũ reducat. vltra nõ imo radices q̃ erãt in fundo meo cedũt tibi. Si aratri in fundo tuo p vĩ vel clã teneor hoc interdicto sicut ⁊ si fossas in eo fecisses. ⁊ no. bona verba b̃ in fine. Tertio dicit. tabulã ad meum hostiũ fixisti ego eã remoui añq̃ tibi denũciarẽ si tu agas ob hoc cõ me habeo hoc interdictũ cõ te in quo ꝺdẽnaberis nisi me facias absolui. vel hẽo excep. cõ te q; vi vel clã fixeras. Quarto dicit. si stercus p tuũ fundũ portaui te inuito: nõ ob hoc teneor interdicto. ⁊ adducit filia. Quinto dicit. Si ꝓtectũ dom⁹ mee vel stillicidiũ extẽdi vi vel clã supra sepulcr̃ alicui⁹ teneor hoc interdicto. ⁊ no. bõa v̄ba hic in fine §. Sexto di. si denũciaui tibi q; tale op⁹ volebã facere ⁊ statiꝫ facio: nõ videor clã facere. ⁊ sic cessat hoc interdictũ. sec⁹ si interuallo opus postea feci. ¶ De remissionibus. Rubrica.

a Jt prætor. Ꝺonis̃ edictũ cui⁹ sensus est q; hꝫ ius ꝓhibẽdi ne eo inuito fiat op⁹: si nunciat ne fiat tenet. ⁊ si postea remittatur tenet remissio ⁊ in opere poterit ꝓcedi. Ꝺostea loquit̃ vlp. ⁊ dicit. apparet p verba edicti tenere remissionẽ cũ nũciatio tenuit. remissio ãt fit vel p cõez volũtatẽ vtriusq; vel satisda. ꝓstita. ⁊ si p⁹ satisdat. fiat remissio supflue fit. Jtẽ is põt nũciare q; est dñs fundi in quo fiebat opus: vel qui hꝫ ibi seruit̃ vel vsufru. põt ẽt fructuari⁹ vẽdicare seruitutẽ. Jtẽ remissio fcta a fructuario tz, fructuari⁹ ãt ñ põt nũciare dño ꝓpꝫ etas̃ edificãti: sz si ex illo opere hẽat fructuari⁹ dãnũ hꝫ ꝓfessoriã. Jtẽ q; hꝫ fuit. vrbanã i domo põt nũciare si in ea fit ab aliquo extraneo op⁹. Jtem q; hꝫ fundũ obligatũ in quo fit op⁹: põt renũciare. Jtẽ remittẽ põt

¶ De precario. Rubrica.

Primo dicit q̃d sit ꝓcariuꝫ. Scõo ex quo iure descẽdit ⁊ i quo differt a donat. Jtẽ i quo simile comodato.

p Precarium.

a Jt prætor. Ꝺonis̃ edictũ cui⁹ sensus est qõ precario ab aliquo accepisti siue nũc habes: siue dolo fecisti q; min⁹ hꝫs. prætor ait vt restituas. Secũdo loquit̃ vlp. ⁊ dicit. hoc interdictũ restitutoriũ est ⁊ equitatẽ ꝓtinet. nã equũ ẽ vt re mea vtaris donec volã. vltra nõ. ⁊ nõ solũ agit̃ hoc edicto de reuocando precariũ. sed ẽt ꝓscriptis verbis actio ꝙpetit. Tertio dicit. res corporalis põt ꝙcedi ꝓcario ⁊ incorpalis. vt si ꝓcario ꝙcedã tibi ire p fundũ meũ. dat ⁊ alia exẽpla. Jtẽ in re mobili ꝙsistit precariũ. Jtẽ q; ꝓcario rẽ hꝫ dñ possidere. Jtẽ hoc interdicto tenet̃ nõ q; rogauit sz q; habuit ꝓcario rẽ. vũ si filj⁹ meus vel seru⁹ a te rogauit ꝓcario rẽ aliquã ⁊ ꝙcessisti: ego dicor habere nõ ipse: ⁊ ego teneor. Jtẽ si rẽ meã ꝓcario mihi rogãti cõcessisti nõ dicor eã precario hꝫe cũ res mea sit. Jtẽ si rẽ tuã hẽo ꝓcario vsq; ad natale. ⁊ eo veniẽte adhuc retineã. dicor ex nouo ꝓcario hꝫe. ẽt si nõ interuenerũt rogamina ꝓ hoc nouo precario. Si añt intra natale rogaui te vt ꝓroges tps: ⁊ prorogasti. idẽ precariũ durat secus si finita die. i post natale te rogaui vt eandẽ rẽ cõcedas ꝓcario ⁊ cõcessisti. nã nouũ est ꝓcariũ. sed pone q; ante natale factus es furiosus vel decessi licet adhuc post natale teneam rem: non extẽdit̃ ꝓcariũ. Jtem si ꝓcurator me⁹. i nũci⁹. siue gestor meor̃ negociorr̃ me mãdante vel ratus habẽte meo noĩe rogauit vt tu cõcederes rẽ ꝓcario ⁊ ꝙcessisti: ego dicor habere precario. Jtẽ q; rogauit me vt possit stare in fundo meo precario. puta ad solem nũc in hyeme ⁊ ꝙcessi. nõ dñ possidere sz ego sic nec fructuari⁹ nec colon⁹ nec inquilinus dicunt̃ possidere. hꝫ sint in ꝓdio: ⁊ b̃ dicit hec. l. cũ trib⁹ sequentibus et ꝓin. quarte. ¶ Julian⁹ ait. Te vi deieci de fundo tuo eũdẽ a te pecj ꝓcario. dñ q; si desino vi possidere: dicor a me ꝓcario possidere. idẽ si istũ fundũ a te emi. nã ꝓ emptore dicor possidere. Scõo dicit. rẽ meã obligaui tibi ⁊ tradidi eandẽz a te ꝓcario petij ⁊ ꝙcessisti. dñ q; ꝓcario dicor possidere. Tertio dicit. rẽ alienã quã q; possidet põt ꝓcario ꝙcedere. ⁊ tenet precariũ. ⁊ b̃ dicit b. §. cum. l. se.

q Clesitũ. Rogatu mei scholaris ꝙcessi libr̃ũ meũ scholari alterius doctoris q̃si scholari meo ꝙcedẽs. hẽo mãdati ꝓtra scholarẽ meũ: ⁊ ipse hꝫ hoc interdictũ de ꝓcario cõ scholarẽ q; habuit libr̃z. sed si nõ cogẽte vel mãdante meo scholari sz instigãte alij scholari ꝙcessi libr̃ ⁊ pactũ mihi fecit scholaris me⁹ de hoc libro reddẽdo teneꝫ scholaris me⁹ actẽ ꝓscriptis v̄bis ⁊ in factũ. ¶ Ꝺ a titio. Rẽ quã habui ꝓcario a dñcto: videor hꝫe ⁊ ab herede ei⁹ vel ab alio ei⁹ successore etiã si ignorẽ q̃s sit heres. Scõo dicit. ꝙcessisti mihi rẽ ꝓcario ⁊ eam postea vẽdidisti titio. ⁊ titi⁹ nõ reuocauit eã a me: imo dimisit penes me esse aliquo tpe. videor hꝫe ꝓcario eã a titio. ⁊ ei competit hoc interdictũ. ¶ Eũ quoq;. Per verba edicti pz eũ teneri hoc interdicto q; hꝫ rẽ ꝓcario ⁊ q; dolo desijt hꝫe q̃d si culpa desijt habere. certe nõ teneꝫ. ⁊ sec⁹ est in comodatario q; tenetur ⁊ de culpa. ⁊ quare sit sec⁹ reddit̃ rõ in littera. teneꝫ tñ ꝓcario hñs: etiã de lata culpa. Secũdo dicit. ꝓ hoc interdictuꝫ petit̃ res precario cõcessa restitui in pristinã cãm. ⁊ si nõ fiat restitutio ꝓdicto mõ ꝙdẽnatio fit in interesse quãtuꝫ interfuit agentis a tpe redditi interdicti. fructꝰ etiã veniũt a predicto rẽpore. Tertio dicit. ꝙcessi tibi fundũ ꝓcario nõ fuisti vsus fuit̃. debita illi fundo. ⁊ sic est amissa nõ vtẽdo an tenearis. queritẽ ⁊ dñ q; nõ nisi fuisti in dolo vel culpa lata. cõ his enĩz teneꝫ tñ qui ꝓcario rem habeat. at post litem motam in hoc interdicto venit ⁊ leuis culpa ⁊ leuissima. Quarto dicit hoc interdictuꝫ datur ⁊ post annũ. ⁊ reddit̃ rõ in littera. Quinto dicit. b̃ interdicto teneꝫ heres ei⁹ q; habuit rẽ precario. siue ad heredẽ venit res precario ꝙcessa: siue dolo fecit quo minus veniret.

p Precaria. Precariũ põt cõstitui inter presentes ⁊ inter absentes. Secũdo dicit. cõcessi tibi ãcillã ꝓcario ⁊ filiũ eius q; eã sequitur videor cõcedere. Tertio dicit. scholaris libr̃ũ quẽ obligauit habuit ꝓcario ab vsurario: soluto postea debito finit̃ precariũ. Quarto dicit. concessi tibi libr̃ũ ꝓcario vsq; ad natale: possum ⁊ ãte natale repetere. Quinto di ꝓcariũ ad heredẽ cõcedẽ is transit vt ei cõpetat b̃ interdictũ. in heredẽ añt habẽtis nõ transit. ⁊ dic de hoc vt in glo. Sexto dicit. seruus meus habuit rẽ precario a titio me hoc mãdãte seruo vel ratũ habẽte. ego vdeor habere precario: ⁊ teneor b̃ interdicto. si añt me ignorãte habuit ⁊ nõ habẽte ratũ teneor de peculio vel ꝺ in rẽ verso. ⁊ hoc dicit b̃. l. cũ quatuor sequẽtib⁹.

i Interdictũ. Hoc interdictũ merito erit inductũ cõ eũ qui hꝫ rẽ precario. qr nulla actio ciuilis noĩata ꝙpetit ⁊ reddit̃ rõ q̃re hoc interdictũ cõpetit. Secundo dicit. b̃ interdicto nõ tenẽtur hospites ⁊ q; gratis habitant. ⁊ dic de b̃ vt in glo. Tertio di. ẽt iura pñt cõcedi ꝓcario: vt tigni ĩmittendi in meã domũ vel in ꝓtectũ. Quarto di. q; ꝙcedit rẽ ꝓcario ⁊ stipulat̃ sibi redditũ nõ hꝫ b̃ interdictũ. ⁊ dic rõz vt ĩ gl. Quinto di. ꝙcessi tibi rẽ ꝓcario b̃ acto vt hẽas possessionẽ tenet ⁊ hẽs naturalẽ ego ciuilẽ. Sexto di. ꝓcariũ põt ꝙstitui in pñtia rei q; dat̃ ꝓcario ⁊ in absentia. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

s Jadoptauero. Titi⁹ hẽbat rẽ ꝓcario ab aliquo. cuj⁹ arrogaui. videor ego hꝫe ꝓcario. Scõo di. q; hꝫ rẽ ꝓcario b̃ acto vt hẽat possessionẽ. hꝫ interdictũ vti possidetis cõ oẽz q; cõtendet hãc rẽ possidere excepto cõcedẽte. Tertio dicit. põt q̃s dare ꝓcario rẽ suã sz nõ possidebat. Quarto di. duo nõ pñt eandẽz rẽ hꝫe insolidũ. sic nec duo vnã rẽ pñt vi aut clã insolidum possidere. Quinto di. seru⁹ me⁹ ꝙcessit rẽ ꝓcario alicui me hoc ratũ hñte ego videor cõcessisse. ⁊ mihi hoc interdictũ cõpetit. Sexto di. q; cõcedit rẽ ꝓcario hꝫ hoc interdictũ ⁊ act ꝓscriptis verbis. ⁊ b̃ dicit hec lex ⁊ tres sequẽtes.

e Eique. Clẽdidi tibi libr̃ũ: ⁊ cõcessi tibi eũ ꝓcario donec solueres precium. si nõ solueres: possuꝫ repetere libr̃ũ hoc interdicto. Scõo di. cũ cõcedo tibi fundum ꝓcario: vt in eo morer̃s:

supua cuiꝰ ē dicē. ꝛ tuis ꝺ liceat. nā intelligiť. ꝛ ꝺ dicit ħ. l. ꝛ se.

s Jis q̄ ꝑ possessore. Possidebā rez tuā ꝑ p̄dones vł ꝓ ēptore: qz eā emerā a nō dño. nūc eandē petij a te p̄cario ꝛ habui, oť ꝙ bñ tenet p̄cariū. ſz ponе ꝙ tu dñs rei eā petijsti a me p̄cario ꝛ cōcessi. dicitur ꝙ tenet bñ p̄cariū. Ultimo dicit pupillus si accipit rē p̄cario sine tutoris auctoritate: bñ teneť nā si habz eam. iustū est ꝙ reddat. vel si dolo desijt hře, secus si sine dolo desijt habere. nam tunc non tenetur.

De arboribus cedendis. Rubrica.

Ponit edictū cuiꝰ sensus est. si ar-

a Jt prętor. boz ex edictꝰ tuis in meas impēdet si volo illā arborē adimere. ꝓtoz vetat mihi fieri viz Secūdo dicit vlpi. ꝺ edictū est ꝓhibitoziū. ꝛ ꝑ hoc edictū ꝓhibeť mihi fieri vim quominꝰ totā arborē adimā: ꝛ a stirpe eā possuz excidere ꝛ ligna tollere potero nisi dñs eiꝰ inci dat. ꝛ qđ dictū est de arboze. idē dicas in vite ꝛ nō solū mihi dño domꝰ cui arboz tua nocet hoc ꝓmittiť. ſz etiā ei q̄ hz vsum fru. in ista mea domo. Jtē si plęs sunt dñi domꝰ cui nocet ar boz tua q̄libz hz ꝺ interdictū vt nō ꝓhibeať tollere arborem. Ultimo dicit. pus ꝓmittiť dño tollere arborem: ꝛ si nō tollat: tūc ille cui nocet poterit tollere. De inde. Nunc ponit aliud edictū: cuiꝰ sensus est. si arboz ex agro tuo in meū agrū pēdet: nisi tu tollas ramos vsq; ad q̄ndecī pedes sup terrā: ego po tero tollere. ꝛ ꝓtoz ꝓhibet ne mihi vis fiat. hoc etiā dicit lex xij. tab. ꝛ est rō. nevmbra ramoꝝ meo agro noceret. Et differt ꝺ edictū a ꝓmo. qz ꝓmū ꝓhibet vim fieri ꝓtoz totā arborē in cidēri. at in ꝺ incidēri vsq; ad q̄ndecim pedes ramos supra ter rā. Ultimo dicit. si arboz tui fundi vēto inclinata in meū fnn dum sit agam ex. l. xij. ta. vt adimať quasi nō sit tibi ius ita ha bere, ꝛ hoc dicit hic. §. ꝛ. l. se.

De glande legenda. Rubrica.

Glās ex arboze tui fundi cecidit in

a Jt prętor. meū fundū. ꝓtoz vetat tibi fieri vim quominꝰ eā possis colligere vsq; ad tres dies ꝛ ap pellatione glandis omnes fructus continētur.

De libero homine exhibēdo. Rubrica.

Ponit edictū cuiꝰ sensus est. si ho-

a Jt prętor. minē liberū dolo malo retines. ꝓtoz ait vt exhibeas. Secūdo loq̄tur vlpi. ꝛ dicit ꝺ iter dictū cā tuēde libertatis est inductū. ſ. ne hoies libe ri teneanť vt sui qđ simile suituti erat. pōt retinēs etiam accusari lege fauia. ꝛ vna via non tollit aliā: maxime si a diuersis intēteť. Tertio dicit. qđ dictū est in edicto liberꝝ. in telligas siue masculū siue femiaz siue puberē siue nō. siue vnū siue plures siue sui iuris siue alieni: dū tamē liber sit. Quarto dicit. qui tenet filiū suū quē hz in ptāte nō teneť ꝺ interdicto. Jtē q̄ tenet eū quē emit ab hostibꝰ: nō teneť ꝺ iterdicto nisi fit solutū p̄ciū ſz si rēiserit p̄cium ꝛ adhuc eū teneat. teneť ꝺ iterdi cto. Jtē q̄ retiet filiū suū emācipatū lusorē forte ob ꝺ ne ad lu dū vadat: nō teneť ꝺ interdicto. Jtē q̄ libertū suū vel alūnū vł noxe sibi datū adhuc impuberē tenet quē credebat fuū: nō te neť ꝺ interdicto nisi eū induxerit blādicijs ad tenendū. Jtem is demū hoc interdicto teneť qui sciēs liberū hoiem tenet ez secus si ignoret eū esse liberū vel dubitet vel facit ei qōem sta tus. nā hoc interdictū cessat. ꝛ hoc dicit hec. l. ꝛ ꝑn. sequentis.

Ait prętor: exhibeas. Hūc exponit vlpi. x̄bū positū in edi cto ꝺ. ſ. exhibeas. ꝛ dicit q̄d sit exhibere. Secūdo dicit. ꝺ iter dictū ꝓpetit oibus volētibꝰ illud intētare. remouētur tū suspe cte pſone si vellēt intētare cū ꝛ accusare possint suā suoꝝq; iiu riā pſequēdo. ꝛ si plures simul vēiant ad ꝺ interdictū intentan dū ꝑferť ydoneioꝝ qđ extimať ex ꝺiunctōe ꝛ fide ꝛ dignitate ꝛ si aliꝙs egit ꝺ iterdicto aliꝰ nō poterit illō iterdictū intētare nisi de ꝑuaricatiōe ꝓmi doceať. ꝺ idem ē in publicis iudicijs. Sed pōe ꝙ ꝑ ꝓmū iudiciū ꝺuentꝰ soluit estimať. litis. forte. l. aureos. adhuc hoc interdictū poterit intētari. ꝛ ab eodē q̄ pri mo egit ꝛ ab alio. Jtē absens in ꝺ interdicto condēnať. Jtez si ꝺ interdicto cōuentus nō defendať in bōa eius eundū erit. Jtē qui sciēs liberꝝ hoiem eū tenet. ſz possessus ignoret statuz suū: teneť ꝺ interdicto. Jtē q̄ liberꝝ hoiem credēs suū eū emat ꝛ hēat. nō teneť ꝺ interdicto. Jtē q̄ liberꝝ hoiem sciēs liberuz teneat: cogiť statī exhibere: nec dabiť ei dilatio ifra quā exhi beat. ꝛ ꝺ intelligas si erat in pūti ille possessus. Ultimo dicit creditoz volebat agere ꝺ iterdicto vt debitoz suus q̄ stabat ce latus ꝓpter debitū exhibereť. oť ꝙ nō audiť sed mittať in bo nis eiꝰ. ꝛ ꝺ dicit hic. §. cū. l. sequēti.

De liberis exhibendis seu deducendis. Rub.

Ponit edictū cuiꝰ sensus est. si eū q̄

a Jt prętor. est in mea ptāte: puta filiū meū apō re hēas vel dolo desijsti hře ꝓtoz ait vt exhibeas. Secūdo loquit vlpi. ꝛ dicit ꝺ interdictū dať aduer sus detinentē eū quē q̄s desiderat exhibere. ꝛ dať ei q̄ eū detē tū in sua ptāte esse dicit. Tertio dicit. nō curať ex qua cā sit fi lius meꝰ apō aliū: ſz oī mō cogiť restituere eū ex quo est i mea ptāte nisi sit mater que teneat filiū meū: cū qñq; expediat apō eam esse magis ꝙ apud me. Jdē si apō aliū sit filiꝰ meꝰ. ꝛ iudi catū sit euz nō eē in mea ptāte. Si q̄s filiā. Pater filiā su am nuptā titio ꝛ cū eo existentē in bona volūtate vult eam ab ducere vel petit eaz sibi exhiberi cā dissoluēdi mrimonij. oť ꝙ nō pōt. ꝛ reddiť rō in littera. secꝰ tamē si petat eā exhiberi cau sa exercende patrie ptātis in eā vt cā castigādi eā ob aliquaz ignominiā quā sibi ipa dixerit. nā tūc audiť dū tn modice casti get. Ultio dicit. pr filiā suā nuptā titio tenebat iuito titio. po terit titius agere interdicto de vxoze exhibenda ac deducēda ꝛ hoc dicit hic. §. ꝛ. l. se.

d Deinde ait ꝓtoz. Ponit aliud edictū cuiꝰ sensus est. si lu tiū titiū in mea ptāte existentē aliꝙs eū detineat quo mi nus possim eū ducere. ꝓtoz vetat mihi viz fieri. Secūdo loqui tur vlpi. ꝛ dicit. interdicta supioza. ſ. s̄. t. i. posita. ꝛ s̄. e. l. i. sunt exhibitoria: ꝺ autē ptinet ad deductōem. Jtez supius interdi ctū. ſ. s̄. e. positū est ꝓparatoziū huiꝰ. ꝛ ex his ꝺ causis hz locū ꝺ interdictuz ex q̄bus supius. s̄. l. i. posituz. ꝛ dať hoc interdi ctū contra detinētem eum q̄ est in mea ptāte. si aūt filius per se ſtet. ꝛ negat se in mea ptāte esse: cessat hoc interdictū. ꝛ hz locū officiū iudicis vt coꝝ eo de hoc cognoscatur. ſ. sit in mea ptā te vel nō. Jul. ait. Si agere volo ꝺ interdicto cōtra titium possidentē filiū meū impuberē: vel officio iudicis agere volo cōtra ipm filiū meū impuberē q̄ stat ꝑ se ꝛ negat se eē in mea ptāte: aliqñ debeo differre agere vsq; in tēpus pubertatis: ali qñ nō. nā aut vterq; litigantiū bōa fide litigat. i. actoz ꝛ reꝰ ha bēt bonā fidē. ꝛ tūc vsq; in tps pubertatis impuberē apud se hēbit. aut reꝰ mala fide cōtendit. ꝛ ego nō. ꝛ tūc statim ago. si aūt ego mala fide agaz. reus ꝝo bona fide se defendat. hēbit pupillū vsq; ad finē litis. ꝛ stati de cā cognoscit. si aūt vterq; nostꝝ mala fide litiget differť cā vsq; in diē pubertatis. ꝛ inte rim stabit puer apud aliquā ydoneā pſonam.

c Tiam. Si pať sit impius. mater ꝝo bōa: ꝛ filius penes mrem stare vult. pr hoc interdicto agēdo succūbet. Secū do dicit. cū cognoscit de impubere masculo vł femia vel ꝓio pubertati sit in mea ptāte. ꝛ aliꝙs nūz sit calūniatoz interiz oz puer stare penes mrem famil. ꝛ mrem famil. itelligas note. au ctoritatis feminā. i. bone conuersatiōis ꝛ vite.

s Jeū. Ego dico te esse i mea ptāte ꝛ meo iussu adiuisse hēditatē. possuz ꝺ te de hēdit. agere. ꝛ ꝺ interdictuz ꝓtra te intentare. ſz stes vt pr famil.

s Jfilius. Filius meꝰ stat spōte penes te. ꝛ dicit se nō eē i mea ptāte nō hēo ꝺ interdictū: ſz officiū iudicis cū pide sit ae si ꝑ se staret: nisi tu dicas eū eē in tua ptāte ꝛ nō in mea. ego cō tra. nam tunc hoc interdictum habet locum.

Utrobi. Rub

Ponit edictū cuiꝰ sensus ē. si ho-

p Retoz ait. minē aliquē possedi maioze pte ā ni. ꝛ aliꝙs nūc euz teneat: ꝓtoz ꝓhibet mihi fieri vī quominus ducā euz. Secūdo loquitur vlpi. ꝛ di cit. hoc interdictū hz locū in re mobili. ꝛ est simile iterdicto vti possidetis: qđ hz locū in re soli. ꝛ ꝺ interdicto obtinet: qui nec vi nec clā nec p̄cario ab aduersario possidz tempe litis mote.

De migrando. Rubrica.

Ponit edictū cui⁹ sensus est, si domū
p Retor ait tuā cōduxi sub certa pēsiōe ⁊ in ea in
duxi seruū ⁊ eū volo extra domū abducere, p̄tor, ꝓhi
bet mihi fieri viz in trib⁹ casib⁹, prim⁹ si nō erā obligat⁹ pro
pēsione: soluerā tū pēsionē. Scōs si meo nōie tibi satisfactū ē
Tert⁹ si parat⁹ eram soluere ⁊ pte stabat. Postea loq̄t vlp.
⁊ dicit b̄ interdictū dar̄ in quilino non colono, subuenit tū co
lono ex ordine. Itē vtile b̄ interdictū dar̄ inquilino q̄ gratis
habitabat ⁊ si nōdū debebā possessionem soluere q⁹ nō vene
rat tps quo eā debebaz soluere ⁊ interim volo agere hoc iter⁹
dicto vt possim extrahere res nō audior. Idē si cōducā domū
tuā plurib⁹ annis: ⁊ soluta pēsione vni⁹ anni: volo agere hoc
interdicto: ⁊ adducere res q̄s adduxerā in domū tuā. nō audi
or nec est vis q̄tū ad hoc vt opetat mihi b̄ interdictū siue res
q̄s volo abducere sint mee siue nō. Itē siue sint obligate siue
nō pignoris tū noīe erāt tibi, si aūt pignoris noīe tibi sint indu
cta, adhuc hz locū hoc interdictū vt possint extrahi. Itez hoc
interdictū ꝑpetuū est ⁊ heredib⁹ ⁊ in heredes dar̄. Itē dar̄ b̄
interdictū p reb⁹ cōmodatis inquilino vel depositis q̄s i do
mum ꝺductam induxerat, ⁊ hoc dicit h̄. l. ⁊ se.

¶ De saluiano interdicto. Rubrica.

Ego franciscus locaui titio fundū
s Icolonus. p pēsione certa in hunc fundum, in
duxit ancillā noīe pignoris ⁊ eā vēdidit ⁊ pepit pe
nes emptorē. dr̄ q̄ hēo hoc interdictū ēt ad ptū recupandum.
Secūdo dicit, si fundū duoz titi⁹ cōduxit ⁊ insolidū cuiq⁹ res
titij in fundū adducte sint obligate, dr̄ q̄ si ter⁹ has res inci
pit possidere quilibet istoz poterit agere insolidū hoc interdi
cto, si aūt alter eoz possidet: potior est possessor. si aūt erat ac
tū vt p partib⁹ cuiq⁹ sint obligate, tūc quilibz eoz in pte po
terit agere hoc interdicto ⁊ ꝺ extraneū ⁊ inter se. Idez ē si ha
bes rē cōem cū aliquo colono ⁊ tu meū fundū ꝺduxisti ⁊ cā pi
gnoris hāc rē induxisti. nā p pte erit mihi obligata. ⁊ cōpetit
mihi hoc interdictū. Ultimo dicit, cōduxit titi⁹ fundū duoz
⁊ induxit in eū funduz res cā pignoris si agat hoc interdicto
inter eos obtinet possessor. si autē terti⁹ possidet has res agi
tur seruiano iudicio. ⁊ hoc dicit hec. l. ⁊ se.

¶ De exceptionib⁹ ⁊ prescrip. ⁊ preiudicijs. Rubrica.

In exceptionib⁹, qui eas oppo
a Here etiam. nit actoris ptibus fungit̄, q⁹ oz
eas ꝓbare ⁊ large intellige excep. vt cōprehēdat re
plicat. ⁊ duplicat. Itē reus excipiendo fungitur ptibus acto
ris, q⁹ debet probare excep.

e Exceptio. Exceptio est exclusio ei⁹ qđ petit̄ siue petat̄ ali
quid ex forma actionis vt regulariter b̄ fit. siue ex forma ꝺde
nationis. vt cū agit̄ ꝺ filiū ꝺdēnatuz ex cā mutui: ⁊ ipse excipi
at d̄ macedoniano. Scđo dicit q̄d sit replicatio. Tertio dicit
exceptio ⁊ replicatio exclusorie sunt. Quarto dicit, de natura
excep. ⁊ replicat. ⁊ duplicat. ⁊ triplicat. ⁊ de sil⁹. Quinto di
cit, quedā excep. sunt dilatorie. vt tu non potes esse ꝓcurator:
vt q⁹ miles vel femina: vel q⁹ q̄ te fecit nō potuit: vt q⁹ minor
erat; ⁊ quedā sunt pemptorie, ⁊ de his pleni⁹ hēbis in. l. se.

e Exceptiones. Excep. quedā sunt ꝑpetue ⁊ pemptorie, q̄
dā tpales ⁊ dilatorie, ⁊ de oībus dat exēpla.

i Si pupillo. Dedi. x. q̄ debebā pupillo ⁊ sine tutoris au
ctoritate solui, nūc ipse pupillus eādē pecuniā a me pe
tit. obijciā ei excep. doli, ⁊ inspicit̄ tps quo nūc agit. vt si nūc ē
locupletior ex ea pecunia obijciat̄ ei p̄dicta except. cū effectu

i Si qui. Exceptio iurisiurādi cū alijs except. pōt opponi
vt si iurauī me ñ debē tibi, x. te deferēte. Itē fecisti mihi
pactū de non petēdo has duas possum obijcere, ⁊ alia exem
pla possunt dari.

s Itē. Pone casuz vt. j. de doli excep. l. apud. §. si q̄s āte.

e Exceptiones. Exceptiones q̄ coherēt psone nō trāseunt
ad alios vt ecce patron⁹ ⁊ parēs ⁊ soci⁹ maritus habēt excep.
vt nō teneāt̄ nisi inquātum facere possunt hec exceptio nō cō
petit fideiussorib⁹ eoz. ille aūt except. q̄ coherēt rei bñ dantur
fideiussorib⁹ vt est exceptio doli mali, rei iudicate iurisiurandi
qđ met⁹ cā. Itē pacti de nō petēdo. Itē exceptio q̄ cōpetit mu

lieri intercedēti dar̄ ⁊ ei⁹ fideiussori. Itē exceptio macedoniā
ni q̄ dar̄ filiofamil̄. dar̄ ⁊ ei⁹ fideiussori. Itē exceptio q̄ datur
minori leso dolo aduersarij cōperit ⁊ eius fideiussori.

n Emo. Lenis est hec. l. ⁊ da exēpla vt in glo. dñi mei ac.

n On vtiq⁹. Qui excipit nō vr cōstiteri qđ actor ꝓponit
libello, ⁊ dic vt in glo. sequit̄. l. modestin⁹ ⁊ quidā habēt
p. ℌ. ⁊ dr̄es inter alios acta alijs nō preiudicat. hinc est q⁹ si
petij a te fundū ⁊ succubui, tandē successi titio ⁊ tauq̄ hr̄s ei⁹
hunc fundū a te peto, non obstat mihi exceptio quasi alia ꝑso
na nunc sim in hac causa.

q Si agnitis. Cōuict⁹ ex falsis instrumentis q̄ cōfessaui
esse vera si cōueniat ex snīa possum obijcere excep. q⁹ ex falsis
instr̄is ꝺuict⁹ fuz, ⁊ b̄ obtinet̄ p̄cipalib⁹ cōstitut̄. nec p̄scriptio
mihi obstat vt dicas snīa lata est, nā nō valet talis p̄scriptio
siue allegatio.

g Generaliter. Pone casum vt in glo.

s Si post. Pone casum vt in glo.

f Si iussa mil̄. Filiussa. seruū peculiarē vendidit titio p. x.
⁊ stipulat⁹ est p̄ciuz dari, tādez q⁹ erat vicios⁹ reddit⁹
est filio, ⁊ postea decessit hic seru⁹. pater huius filij vult petere
predicta. x. a titio dr̄ q⁹ repellitur excep. in factum.

a Duersus. Detuli tibi iuramentuz ⁊ iurasti te nō debere
mihi. x. nunc adhuc ago ꝺ te ad illa. x. tu excipis de iuramento
ego replico q⁹ dolo iurasti, ⁊ sic falsuz. dr̄ q⁹ nō audior.

f Fundū titianū. Petebaz a te fundū titianū hac cā pen
dente peto a te viā mihi deberi p fundū tuū sempronianū ad
istū titianū. dr̄ q⁹ nō audior ne p hāc scđam cām fiat p̄iudiciū
p̄me. sec⁹ eꝺ. vt in. l. se. ⁊ que sit rō diuersitatis dr̄ in glo. l. se. q̄
glo. incipit. i. res. ⁊ b̄ dicit hec lex ⁊ sequens.

f Fundi. Cū petere a te ptem certā fundi quē tu tuū totuz
dicebas, hac causa pendente volo agere cōi diuidūdo. nō au
dior. Idē si a te petā totū fundū ⁊ hac cā pendente petā eius
fruct⁹ per condict̄. dicitur q⁹ non audior.

o Ones. Dic casum vt in gl. q̄ incipit ibi. ⁊ no. q⁹ h̄ ē ⁊c.

e Exceptiones Exceptio cōpetit ob id qđ factuz est ⁊ fieri
debuit. vt si vēdis mihi rē ⁊ tradis. Itē exceptio rei iudi
cate q̄ a me eā petis repello te p excep. q̄q⁹ ob id qđ est factū
qđ fieri nō debuit vt doli mali exceptio, q̄q⁹ ob id qđ nō ē fa
ctū: qđ dic vt in glo. fina.

r Si maioris. Si mouī litē ꝺ te ⁊ hac pēdente mouea tibi
aliā litē q̄ i totū tāgit primā obijcit̄ mihi excep. q̄si h̄ cā
p̄iudicaret ꝑme qđ eē nō oz ꝺ q̄ da exēplū. s. e. l. fundū. ⁊. l. fū
di. idē si in aliq̄ tāgeret ꝑmā. vt q̄ mouī cōnē hr̄dit̄. intim vo
lo agere ꝺ debitores hereditarios petēdo debita tanq̄ hr̄s
nā per hoc fieret preiudicium prime qđ esse nō debet.

e Exceptio. Dr̄ q⁹ exceptio est ꝺditio p quā q̄s q̄q⁹ ꝺseq̄t̄
absolui i totū: vt exceptio rei iudi. ⁊ sil⁹. q̄q⁹ ꝺseq̄t̄ vt i min⁹
ꝺdēnet̄. vt exce. quā oppōit vir vt dotē reddere nō teneret̄ nisi
iq̄tū facē p̄t idē i patrono ⁊ sil⁹. replicatio ār ē exce. exclusio

s Si q̄s statuā. Posui statuā i ciui. boñ. eo aio vt sit h⁹ ci
uitat̄ si a mō volo eā tollere oppōit̄ mihi exceptio i fcm

f Si iussa. Fili⁹ iurauit p̄cez suū nō teneri ad. x. q̄ titi⁹ pe
tebat a pre. ⁊ b̄ iuramētū p̄stitit deferente titio. dr̄ q⁹ p b̄
iuramentū acquirit̄ exceptio patri si a mō cōueniatur.

¶ De exceptio. rei iudi.

In quodā testō inter cetera q̄ erāt relī
c Imres cta erāt legata ⁊ libertates. tādez vn⁹
ex legatarijs petijt legatū ⁊ succubuit. q⁹ testis inuen
tus fuit nō valere. vt q⁹ ruptū agnatiōe posthumi vl irritū. q̄rit̄
an b̄ p̄iudicat seruis q̄bus relicte sunt libertates. ⁊ dr̄ q⁹ non.
quia res inter alios acta alijs nō preiudicat.

q Si cū hr̄des. Pr̄ filiū emācipatū pterijt ⁊ reñeū istituit
⁊ reliq̄t legatū titio. titio cuz vellet petere legatū opposita fuit
except. q⁹ emācipat⁹ ꝺ tab. agebat ⁊ postea volebat ager̄ pet.
hr̄. ⁊ sic succubuit titi⁹. tādē emācipat⁹ omisit ꝺ tab. dr̄ q⁹ ipe
titi⁹ restituit̄ in integrū vt possit adhuc petere legatum

i Si. Exceptio rei iudicate habet locum q̄n eadem qđ
itez inter easdez personas mouetur. hinc est q⁹ si singulas res
petij rei vendicat̄, ⁊ succubui. Postea easdem volo petere

vt heredit. ex eadem cā vt prius certe repellor excep. rei iudi. idē econtra. Secūdo dicit q̄ exceptio rei iu. cōprehēdit oēs p̄sonas q̄ possunt rē deducere in iudiciū. qō expō vt in glo. ac. q̄ incipit. cū hēant legitimā &c. hinc ē. si tutor noīe pupilli egit & succubuit: obstabit exceptio pupillo agere volēti. idē si procurator egit & succubuit: obstabit exceptio dño agere volenti ad idē. Tertio dicit. si ad eandē rē agat q̄ prius egerat & succubuerat lz alia act. nūc agat: obstabit ei exceptio rei iu. & ponit exēplū vt ecce tenebaris mihi ad. r. act. mādati. postea tu venisti ad gerēda negocia mea & nō exegi a te ista. r. cū vellē agere cōtra te: p̄misisti mihi iudicio sisti: forte q̄ īmobilia nō possidebas egi cōtra te act. mādati & succubui. postea volo agere act. negociorū gestorū vl̄ certi cōditiōe ad eadē. r. obstabit mihi exceptio. & dicit hec. l. & dicit se.

Inglis cōtroversijs. Si pl̄es cōpetūt act. ad idē suffi/cit vnā intētari. & reddit mirabilis rō in l̄ra. vt cū hēo rei ven. & dicit. furti. cōtra furē ad rem surreptā: sufficit vnā intētari. & idē in similibus. & de his dic plene vt in glo. hic posītis.

Si quis cū totū. Petit rē totā & succubuit: nūc peto ptem eiusdē rei ex eadē cā. dicit q̄ obstabit exceptio rei iudi. nec est vis siue id qō petit cōsistat in corpe siue in quātitate: siue in iure. & de hoc vltio dabit exēplū. vt hēs in glo. dñi mei ac. q̄ incipit: vt in vsufructu &c. & in l̄ra subijcit exēplū de corpe: vt si petit totū fundū rei vē. & succubuit. postea volo petere ptē eiusdem fundi p̄ diuisō: vt a fossato supra: vl̄ p̄ indiuisō: vt ptem dimidiā vel tertiā: obstabit mihi exceptio. Idē si petit duas res & succubuit. postea vnā ex his tm̄ volo petē ex eadē cā obstabit mihi excep. postea dicit. petit fundū & succubuit. postea volo petere arbores excisas de fundo p̄dicto: vel si petit domū & succubuit: nūc volo petere tigna vl̄ lapides ex eadē cā. vel petit naues & succubuit. postea volo petere tabulas eiusdē nauis. vel si petit ancillā quā dicebā p̄gnantē & lite pēdente concepit & peperit & succubuit. postea volo petere ptū ei⁹. q̄rit an in oīb⁹ istis casibus obstet exceptio rei iudi. & dicitur q̄ fere in oībus istis casib⁹ obstat exceptio. & bñ dixi fere. q̄ in casu illo vbi petit insulā & succubuit. & postea volo petere lapides vel tigna domo destructa. dicit q̄ nō obstat exceptio. & reddit notabilis rō in l̄ra idē est in fructib⁹ fundi vl̄ ptu ācille. nā petito fundo vel ācilla si succubuit: bñ possum petere ptū ei⁹ vl̄ fructū nisi in peti. fundi vel ācille obtinuerim & restitut⁹ mihi fuit fundus vl̄ ācilla cum estimat. fructuū: vl̄ ptus. nā amō fructū nō possum petere. In fine regl̄a tradit notabilis in l̄ra. & hoc dicit hec. l. & se.

Ja te. Ego frāciscus egi ōtra te petit. hr̄dit. & fuisti absolut⁹: q̄ nō possidebas aliquā rez hr̄dit. postea cepisti res hr̄ditarias possidere: & itez volo agere ō te peti. hr̄dit. bene possum. Idē est sicut p̄mo si egi: iudicatū fuit me hr̄dē & fuisti condēnat⁹ in restitut. rez hr̄dit. quas possidebas. nā si amō aliquas alias incipias possidere & iterū veli agere ō te petit. hr̄dit. bñ potero. Si q̄s. Pōe casum: vt hēs in gl. dñi mei ac. q̄ incipit fundū quē putabas &c. Jul. scribit. Ego franciscus petij a titio quēdam fundū & succubui. postea tit⁹ istum fundū vēdidit sempronio & tradidit: si eundē fundū a sempronio petā obstabit mihi exceptio rei iu. & sic exceptio ista cōpetēs vēditori vadit ad ēptorē. nō ita econtra. vt si egi cōtra ēptorē fundi ad fundū quē emerat dicēs meū: & succubui. & hic fundus reuertat ad vēditorē. puta ex cā redibit. vl̄ silr de cā: & eūdē fundū ab illo vēditore petā: non obstat mihi exceptio. hic etiā ē q̄ si rē hr̄ditariā quā heredit. dicebā meā vēdidisti & tradidisti: & eā ab ēptore euicisti: si tu eā a me petas nō obstat tibi exceptio ex p̄sona ēptoris. Idē si succubui agēdo ō ēptorē nō obstat mihi. nec agā ad eandē rē ō vēditorē. & hoc dicit h. ff. s. Jmater. Titi⁹ filiū suū īpuberē īstituit hr̄dē &c. l. se. titio defuncto filij ei⁹ adiuit hr̄dit. & decessit īfra pupillarē etatē. mr̄ huius pueri petijt bona pueri. cū debeat ei succedere ex senatusco silto terculliano generalit sua peti. proposita credēs fuisse datū substitutū illi puero & allegabat illā substitutiōem nō valere q̄ ruptū erat testīm titij natiuitate alicui⁹. postea testō titij apto nō inuenit q̄ aliqua substitutio fuerit fctā & sic hec mater itez vult petere bona p̄dicta, querit an obstet exceptio rei iu. & dicit q̄ sic. sed tm̄ ex cā. i. q̄ mater est. succurrit ei cum vnā cām tm̄. prio elegerit. vel dic ex cā. i. q̄ postea apte sunt tabule succurrit mri ope in itegrū resti. Secūdo dicit petij a te sticum dicēs meum nō adiecta cā credens eū esse meum q̄ titius eum mihi tradiderit. hoc nō exp̄sso: & succubui. postea volo eundē petere quasi ex cā hr̄ditaria sit me⁹. dicit q̄ repellor excep. rei iu. secus aūt est si petij a te fundū quē dico meum ex alia causa q̄ prius. nam h⁹ cāu nō repellor excep. rei iudicate. Jtē iul. scribit. Ego & tu eram⁹ hr̄des titij. tu credēs quendā fundum a sempronio possessum esse hr̄ditariū: petijsti ptem eius fundi a sempronio & succubuisti. postea eandem ptem a sempronio emi. tu cōtra me vis agere act. famil. herc. ad istum fundum diuidēdum: quasi sit hr̄ditarius iste fundus. dicit q̄ repellā te per excep. rei iu. & sic ex p̄sona vēditoris mei: cōpetit mihi excep. rei iu. p̄inde ac si mecū a p̄nc. egisses ad partē fundi & succubuisses. nā repellā te itez agere volentē. Eandem cām. Nō solum idēptitatis p̄sonaꝝ facit eandē cām videri: vt in ēptore & vēditore dictum est. sed etiā eadē cā petendi. i. si petitio secūda ꝯcordet cū p̄ria. si aūt nō ꝯcordet: tunc nō obstat exceptio. vt si petij rē aliquā a te quasi meā cum nō esset. & sic succubui. postea illa re a vero dño mihi legata itez eā a te peto. non obstat mihi exceptio. secus aūt si petij suum tanq̄m me⁹ & succubui: & postea captus fuit suus ab hostib⁹. & postea de captiuitate euasit. & iterū istū seruū a te petā. dicit q̄ repellor excep. rei iu. lz si ex dñio nouiter acq̄sito peterē: nō obstat exceptio. vt puta re mihi sub dit. legata a dño iterī pēdēte dit. eam emi a nō dño. & istā rē petij quasi meam a quodā possidente eā & succubui. postea existēte condit. legati eandē rez petij. dicit q̄ nō repellor. Sed q̄d si credebā rē meā ex cā hr̄ditaria & p̄dictā rem petij dicēs me dñm: & succubui. postea eam volo petere. quasi meā ex cā donat. certe repellor excep. rei iu. & reddit notabilis rō in fi. §. Si quis iter. Petij iter p̄ fundū tuū & succubui. nunc volo petere actū p̄ eūdem fundum. dicit q̄ non obstat exceptio. Hoc iure. Dicit q̄ ex pte actoris obstat exceptio oīb⁹ p̄sonis que possunt rem īfra iudiciū deducere. vt est procurator. tutor. curator. & similes. ex parte aūt rei p̄o dest exceptio etiā defensori rei: qui reus fuerat p̄mo absolut⁹ Jtē si petij sticū a titio quē p̄miserat mihi & sucubui. & eūdem sticū petā a p̄re titij ex eadē cā qua p̄usegerā ō titium. hoc addito q̄ de peculio tunc agebam. dicit q̄ obstat mihi exceptio. Si egero. Habebā p̄dium iuxta tuū rōe opis in tuo facti aqua pluuia dat dānū p̄dio meo. egi ōtra te act. aque pluuie. & succubui. si vendidi fundū meum. & ēptor agat p̄dicta act. cōtra te. repellit excep. Idem si tu vendidisti tuū fundū & agam ō ēptorē. nā repellor. Jtē si rē. Titi⁹ petijt a te librū quem dicebat suū & succubuit. tādē bozolus fenerator dicit illū librū obligatū sibi a titio p̄. r. & agit hypotecaria ōtra te ad eūdē librū. q̄rit an ei obstet exceptio rei iu. & distinguit. nam aut obligauerat eū titius bozolo anteq̄m ageret titius. & tunc nō obstabit exceptio bozolo. nā & titi⁹ petere & bozolus pignoraticiā actionē saluā hr̄e potuit. aut postq̄m egerat titi⁹ & succubuerat obligauit eū bozolo & tunc obstabit exceptio bozolo.

Cum querit. Tūc obstat exceptio rei iu. cū eadē quātitas vel corpus vel ius petit. qō prius petebatur & ex eadem cā. & eadē conditio p̄sonarū. & nisi hec oīa simul cōcurrāt: non obstabit exceptio. & qō dixi idē corp⁹ nō intelligas stricte. s. q̄ per oīa sit tale vt prius, sed lz sit petitio mutata in q̄titate corporis aucta vel minuta. Idez corpus largo sensu sumpto dicatur vt sic obstet exceptio. & dic de his vt in glo. & hoc dicit h. l. cum sequenti & p̄n. sequentis. Qui cum partez. Partem vsufructus in fundo titi habebaz. petii totum vsumfru. succubui. partem autem meam amiseram non vtendo. socius meus amisit partem suam. & sic mihi accrescit. volo petere nunc istā partem que mihi accreuit. dicitur q̄ possum. q̄ hoc augmentū fit mihi. & sic persone nō rei. Actiōes. Dic casum vt in glo. q̄ incipit assignat dīas. Si q̄s iterdicto. Egi ō te ad possidi iterdicto. vñ vi & succubui. postea eundē fundum volo vendicare. dicit q̄ possū. nec obstat excep. rei iu. q̄ prius egerā ad possūc ad p̄petatē. potes ēt pōere casū i iterdicto adipiscēde pos

sessionis: vt quor bonor, ite in interdicto retinēde vt in inf di
cto vti possidetis.

J inter me. Possidebā quasdā res cuiusdā hr̄ditatis, hāc hr̄dit. dicebā meā: z petebā a te res q̄s possidebas. tu ñ o dicebas tuā hr̄dit. z petebas a me res q̄s possidebam. dr̄ q̄ bñ possunt hec duo iudicia moueri. Secūdo dicit si ꝓnuncia tur meā esse hr̄dit. amō si tu agas ō me ad res quas possideo peti, hr̄dit. obstat tibi exceptio rei iu. nā ex quo ꝓnūciatū est meā eē hr̄dit. p ꝓsequēs ꝓnunciatū videt tuā nō eē. sz si ꝓnū ciatū est meā hr̄dit. nō esse ꝓpt̄ b̄ nō videt ꝓnunciatū tuā eē. qr pōt eē q̄ nō est mea nec tua hr̄ditas.

e Elideter. Dic casus: vt in glo. q̄ incipit. petij fundū z c.

s J rem meā. Ego frācisc⁹ egi ꝓtra te rei vē. ad fundus z fuisti absolut⁹: qr ꝓbasti te desijsse possidere absq; do lo. postea cepisti possidere illū fundū eundē. nūc volo iterū eū a te vēdicare. dr̄ q̄ possus nō obstāte except. rei iu.

J quis ad exhibendū. Egi cōtra te act. ad exhibendus vt exhibeas libr̄ū quēdā: fuisti absolut⁹. qr appuit te nō possi dere. nunc incepisti eundē possidere. si itez ago ꝓtra te act. ad exhibendū: non obstat mihi exceptio. qr ꝓ pūti pos. nunc ago

o Globus. Obligaui rē meā titio puta libr̄ū. eandē rē po stea sempronio obligaui. sempronio⁹ egit hypotecaria ō titiū possidētem pign⁹ z obtinuit sempronio⁹. et exvigore sen tētie datū est pign⁹ sempronio. nūc titi⁹ vult illō idē pign⁹ per hypotecariā petere a sempronio cū sit sibi obligatū z pr̄i⁹. q̄ rit̄ an possit. z distinguit. nā aut ō pr̄ioritate pignoris fuit tra ctatus in cā ꝑma. z tūc obstat exceptio rei iu. titio nūc volenti agere. z b̄ dicit hec. l. q̄d aūt si nō fuit in ꝑma cā de ꝓritate pi gnoris dictū hic casus nō est in. l. ista. dicas, tū tu q̄ tūc bñ po terit titius agere vt hoc habes hic i glo.

s J ex testō. Quidā testator legauit mihi oīe suū argen tus. ego credēs mihi eē legatas tūi mēsas suas argēteas. eas petij act. ex testō. z eaz extimat. habui. nūc sciēs q̄ oīe argē tum erat mihi legatū: residuū argentū petere volo. dr̄ q̄ possū nō obstāte rei iu. except. cū aliud nūc petā quā ꝑus petierim.

s J cū argētū. Credēs mihi eē legatū argentū illud petij z succubui. postea aptis codicillis testatoris appet mi hi vestē legatā volo eā petere. dr̄ q̄ possus cū aliud ꝑus petie rim. Secūdo dicit. petij gregē ouius z succubui. nūc aucto vel minuto grege itez eū peto. dr̄ q̄ obstat exceptio. Tertio dicit. petij. x. aīalia: puta. x. oues z succubui nunc peto vnā ouē ex il lis. dr̄ q̄ obstat exceptio. z b̄ ꝑm Jo. vel ꝑm. h. dicas. petij gre gē ouiū: z succubui. nūc volo petere vna ouē de illis obstat ex ceptio Quarto dicit. petij a te sticū z pāphilū rei ven. z succu bui. nūc peto sticū tm̄ ex eadē cā. dr̄ q̄ obstat exceptio. Si fundū. Petij a te fundū rei vē. z succubui. postea volo petere a te vsufructū cālem eiusdē fundi. dr̄ q̄ obstat mihi exceptio. qr ex eadē cā videor petere vsumfr. s. rōe dñij fundi. sz secus in vsufr. formali. qr illū non peto rōne dñii qō hēam in fundo. sz qr mihi cōstitutū p pactū vel sil'em modū: imo si hr̄em dñium fundi vsumfr. formalē nō possem hr̄e cū res mea mihi nō pos sit seruire iure fuitutis. Secūdo dicit. petij a te vsumfr. forma lē cuiusdā fundi. qr mihi ꝓstituū. z sic act. ꝓfessoria egi. z suc cubui: qr nō ꝓbaui de iure meo. postea emi istū fundū a ñ o do mino. z peto a te vsumfr. cālem eiusdē fundi: cū fundus sit me us: z p cōsequēs vsufru. z sic negatoria ago. dr̄ q̄ bñ possum agere. nec obstat mihi exceptio rei iu. cū ex alia cā petam nunc vsumfr. q̄ ꝑus. Si ꝑ suo. In ꝓtractu quodā fideiussisti ꝑ suo meo. ex illo ō̄ctu sui ouēt⁹ suz act. ō pecūio. et fui absolut⁹ si agat ex fideiussiōe tua ō te. hēs except. rei iu. ex ꝑsona mea.

s J cū vno. Egi cū hr̄de titii act. depositi ad. c. que depo suerā penes eū z succubui. nūc volo agere ꝓtra aliū he redē titi. dr̄ q̄ possū. Jtē si cū hr̄de titii egi ex dolo titij defun cti quē dolū titii hr̄s ꝓmisit circa ꝓpositū. nūc volo agere ꝓtra eūdē ex dolo suo ꝓpio. bñ possum. qr de alia nūc ago nec ob stat mihi excep. rei iu. si succubui in ꝑma. qr de alia re agitur.

s J in iudicio. Ex aliquo ō̄ctu debes mihi centū z ꝑmise ras certas vsuras ꝑ ill' centū dare. petij vsuras z succu bui. bñ possum postea petere sortē. s. c. Secundo dicit depos ta fuit pecūia penes te sub vsur. z sic teneris ad vsuras iudi cis officio. qr inheret actiōi depositi. si iudicis officio petii vsu ras z succubui: qr nō ꝓposuerā act. cui inheret officiū. si postea ago depositi ad pecuniā depositā: z iudicis officio petā te cō dēnari in vsuris toti⁹ tp̄is ex quo incepisti vti huc vsq; bene

s J q̄s rē. Ego frācisc⁹ emi fundū a nō ꝓssum. fran. dño cuz a me vēdicaret obtinui. si eundē fundū postea desii possidere: z ver⁹ dñs eū possidere cepit. z ego eū fundū a dño possidēte eū petā. z ipe excipiat q̄ sit dñs fundi, ego repli cabo. qr ꝑm me fuit iudicatum cū eū possidebā.

s J is qui. Petii a te hr̄ditatē titii quā possidebas z suc cubui. qr nō erā hr̄s cū forte titi⁹ adhuc viueret. postea suz fa ct⁹ hr̄s titij. z nūc hr̄dit. ꝑdictā a te peto. dr̄ q̄ possuz. Esti ptāte. Emi a te fuū vicīosum. dr̄ q̄ possuz agere vel redibito ria ifra sex mēses vel act. quāto minoris fuit fuus cū vēditus fu it. z in hac secūda vēit q̄q; redibitio toti⁹ rei. vt si tale erat vi cīū qō si sciuisset eū actor nō emisset. z si vna agā z succūbā. de inde alia veli agere obstat mihi exceptio rei iu. Si te meis negociis, Gestor negociorr meorr sine mādato petiit funduz meū a quodā possidēte rei vē. z succubuit z nō habuit ratū qō fecit. deide mādaui sibi vt ageret rei vē. ad illū fundū. dr̄ q̄ po test agere nō obstāte except. rei iu. Jdē est si gestor negociorū meorr sine mādato egisz mea negocia meo noīe ad fūdū mi hi dādū certi ꝓdit. ex stipulat. vel sibi ꝑsonali. z succubuit dei de ei mādaui vt ageret ꝑ me ad illū fundū. nā bñ poterit agē.

e Si tecum. Dicebas domū meaz domui tue debere fuit. alti⁹ nō tollēdi z i pos. hmōi fuit. eras nūc act. negatoria ago ō te dicēs mihi ius eē alti⁹ eā eleuādi vsq; ad. x. pedes z suc cubui. iterū volo agē ō te negatoria dicēs mihi ius eē eleuare vsq; ad. xx. pedes. dr̄ q̄ obstat mihi exceptio. Jdē est si dicam mihi ius eē edificare ꝑ. x. pedes vltra siue supra illos. x. pedes quos amiserā. nā repellor except. rei iu. Jdē ē si fundū a te pe tii rei vē. z succubui. nūc volo petere insulā natā in flumīe iuxta frontē agri quē ꝑus petū q̄si accreuerit illi fundo vt meo, dr̄ q̄ obstat except. rei iu.

c Cum de hoc. Cū q̄rit̄ an sit eadē res siue cā quā nūc iten to ei quā ꝑmo intētaui vt sic obstet excep. rei iu. ea sunt spectā da. s. an sint eedē psone. Jtē an sit illō idē. nūc petituz qō ꝑus erat petituz. Jtē an sit eadē cā petēdi q̄ ꝑus erat. z si b̄ tria cō curruntur: dr̄ hec eadē q̄ ꝑus vt sic obstet excep. rei iu. hic est q̄ si petii rē rei vē. dicēs me dñm: z succubui. itez eandē rē volo pe tere dicēs meā qr emi: nō audior. sicut z si dicerē me noua ītru mēta repisse ad ꝓbanduz q̄ res sit mea. z ꝑ b̄ vellē iterum age re. nam non audior.

e Exceptio. Petii rē rei ven. z succubui. si amō hr̄s meus eā rē petat vel ali⁹ successor ab eodez: obstat ei exceptio rei iu.

i Vdicate. Dic casum vt in glo. dñi mei ac. q̄ incipit duo possidebant z c. Si debitor. Obligaui tibi fundum meū, postea egi rei vē. ad istū funduz ꝓtra titiū euz possidētem non admonito te creditore z succubui. dicitur q̄ hec sñia non nocet tibi creditori quī possis agere hypotecaria. frā.

e Testante. Quidam instituit tres heredes. quendā suū agnatum. s. titium z sempronium in duabus vnciis. duo os alios. puta cornelium in. x. vnciis. titius cepit possidere di midiam totius hereditatis z semproni⁹ aliam dimidiam. nūc cornelius agit ꝓtra titium ad id totū hr̄ditatis qō possidet. z sic ad dimidiā totius hr̄ditatis dicēs testamētū in quo titius fuit institut⁹ ꝑ parte z semproni⁹ ꝑ alia non tenere. vt qr ifal sum. z sic secq; tanq̄ ꝓrimior ē ab intestato debere succedere z succubuit. nūc vult ille idē cornelius petere a predicto titio vn tiam hereditatis cum sit institutus in duabus. dicitur q̄ repel litur except. rei iu. qr dicendo falsum: z succumbendo perdidit relictū predictū duarr vntiarr. Latin⁹ largus. Latin⁹ lar g⁹ ꝓposuit quādā qōez quā nūc paul⁹ auctor h⁹ legj vult deci dere. q̄ qō talis ē. semproni⁹ decessit z successit ei meuius suus filius. bona tū sempronij cepit possidere titius dicēs se here dem sempronij. z nō meuij z c. meuius cū hec bona peteret a

titio venerũt ad trãsact,t tradidit titius meuio noie transact, q̃dam de rebus hr̃ditarijs. Jtem quẽdaz suũ ꝓpriũ agrũ ipsi us titij quẽ agrũ obligauerat titi⁹ prius auo meuij,i.pr̃i sem proni,t etiã eũ agrũ obligauerat alijs:nũc alij creditores hy pothecaria egerũt ad istũ fundũ cõtra meuiũ t ꝓbauerũt eis obligatũ,t sic obtinuerũt.tandẽ meuius inspexit rõnes aui t vidit ꝑdictũ fundũ quẽ nũc amiserat fuisse prius obligatuz a uo suo q̃ illis creditoribus:vult agere meuius hypothecaria ad illum fundũ cõtra illos qui euincerãt illum fundũ prius.il li opponũt except.rei iu.querit an obstet meuio hec exceptio, t videt q̃ obstat; nã si peto a te rei ven.fundũ t obtineo,t re stitut⁹ est mihi fundus:si tu eũ a me vẽdices obstat tibi excep tio.nam cũ iudicatũ fuit p primã sniam rem meã esse. per cõse quẽs iudicat tuã non esse.ecõtra videt nõ obstante except. b̃ argumẽto.petij a te fundũ rei vẽ,t fuisti absolut⁹.postea desij sti possidere illũ fundũ,t ego cepi possidere. si tu eũ vẽdices t ego dicã fundũ meũ esse non tuũ: non obstat mihi prima snia in qua tu fueras absolutus a petitiõe mea,cũ per hoc nõ fue rit iudicatũ tuam esse rẽ. in nostra ergo qõe cum meui⁹ fuit cõ uentus hypothecaria t de sua meuij hypotheca non fuit cõ positus:licet succũbat meui⁹ non obstat ei quo min⁹ nũc possit sua hypothecaria agere.nec obstat ꝑma snia. q: põt esse q̃ b fundus fuit obligat⁹ illis,t ẽt meuij auo prius, sed nõ potest esse q̃ dñium vni⁹ fundi sit duoz hoim i solidũ, vt aũt nocere meuio q̃ fuit fact⁹ dñs fũdi,t sic extincta hypotheca.si dicas q̃ non fuit factus dñs fundi,t sic hẽat nunc act.hypotecariã nõ obstãte etiam prima snia.

p Vulus. Egi contra te rei ven. ad fundũ t succubui.nũc eandẽ rẽ peto a te certi condit.ex stipulat. vel simili,dici tur q̃ non obstat mihi prima sentẽtia.

¶De diuersis temporibus t ꝑscriptionib⁹. Rub.

Cum tractatus vtiliũ dierũ

q **Via tractatus:** sit frequens:videndũ est q̃d sit expiũdi ptãtem hr̃e.i. qui dies dicãtur vtiles.naz paria sunt ambo ꝑdicta.t certe tria sunt necessaria vt expiundi ptãtez q̃s dicat hr̃e.t sic dies vtiles cedãt.primũ vt actor ꝑ se vel ꝑ aliũ potuerit agere. Jtez q̃ reus potuerit se defendere ꝑ se vel per aliũ. Jtẽ q̃ sit copia iudicis.

i Tempore. Cũ certũ tps sit ꝓstitutũ iudicati infra qđ põt appellari. Jtẽ infra qđ cõdẽnatio dz solui. Jtẽ infra qđ instantia litis pijt.dr̃ q̃ in hoc tps dies intercalaris nõ cõpu tat.i.bisextilis.sicut nec in vsucap.nec in actõibus q̃ certo tpe finiũtur vt in edilicijs plurib⁹.secus si vendo tibi fundũ p.c. t nisi infra.xxx.dies solues ꝑciuz sit ineptus.nã in his.xxx.die bus cõputat dies bisextilis:licet quidã ꝓtra t male.

l Longe possessiõis. Predia. Jtẽ mancipia solo astricta lõgo tempe possunt ꝑscribi. qđ dic vt in glo.dñi ac.

s Jnuus. Seru⁹ hr̃ditatis iacẽtis.vel seru⁹ captus ab ho stibus in casu quo poterat esse in iudicio vt in mometa nea pos.accepit satisdat.ab aduersario iudicio fisti.q̃rit an sta tim incipit currere tps huic satisdationi cũ durare debeat trie nio hec satisdatio.t dr̃ q̃ stati incipit currere tps trienij nõ in specto q̃ ku⁹ nõ possit agere ex hac stipul.si solũmõ inspecto q̃ re⁹ ꝑt queniri.alꝫ eẽt iniquũ q̃ ex condit.actoz rei obliga

a Mirum. Tit⁹ nõ dñs vẽdidit mihi fun tio ertẽdat. dũ vel donauit vel legauit quẽ fundũ mala fide possidebat vel sine titulo. q̃ritur an ego possim ꝑscribere istũ fundum non obstãte mala fide actor⁹,t dr̃ q̃ bñ possuz ꝑscribere. Jdẽ in vsucapi.rei mobilis seruatur. ¶Ex facto. Obligaui titio domũ meã,postea eã sempronio vẽdidi t decessi.hr̃s me⁹ eam domũ emit a sempronio ꝑdicto. q̃rit̃ an hr̃s me⁹ possit hãc do mũ ꝑscribere lõgo tpe ꝓtra titiũ creditorẽ,t dr̃ q̃ sic, successit eiꝰ hr̃s me⁹ in hũc fundum loco sempronij.

s Jduob⁹. Vẽdidi fundũ titio t tradidi ei.eundẽ fundũ vẽdidi sempronio. dr̃ q̃ tps quo possedi ꝑdesit titio ad pre scrip. oplendã. Sz põe q̃ vẽdidi fundũ sempronio t tradidi eundẽ redimo ab eode t vẽdidi titio.dr̃ q̃ tps quo ego posse di t semproni⁹ possedit,ꝑdesit titio. ¶Vẽdidi. Seruũ alienũ quẽ bõa fide possidebam vẽdidi tibi ꝑ.c.hoc acto vt si nõ sol uas ꝑdictũ ꝑciũ vsq̃ ad ãnũ sit ineptus. euẽit q̃ nõ soluisti ꝑ ciũ tpe statuto,t sic fundus reuertit ad me.q̃rit an tps quo tu possedisti,ꝑsit mihi ad vsucap.ei⁹ serui oplẽdã.t dr̃ q̃ idẽ esse dz in b̃ casu qđ kuat cũ ex cã redibit.hebuisses kuũ vl̃ q: eũdez emisses a te,t sic tã primũ tps quo possedi kuũ añq̃ vẽderẽ. t tps quo ẽptor eũ possedit,t hoc quo nũc possidebo ꝓiungun tur simul ad vsucap.complendaz.fran.

s Jquisquã. Põe casuz fz Jo.in pte flumis piscat⁹ suz pibus ãnis:t cũ nũc eẽm in actu piscãdi quẽdã ibi ad piscan dũ venientem ꝓhibere volo,dr̃ q̃ possum,vl̃ aliter põe casuz:vt in glo.dñi mei ac,q̃ incipit.s.de vsucap.tc.fran.

i Accessiõe. Cũ kuũ alienũ vsucaperẽ.ku⁹ fugit dr̃ q̃ tẽ pus quo fuit in fuga ꝓputat in vsucap. cõplenda.t ita loquit̃ ꝑn. glo. hic posite que incipit putatiuo tc.vel aliter po ne casum,vt in eadem glo.

r Escriptis. Res soli.i.res imobiles ꝑscribũt lõgo tpe de quo etiam habuisti.s.e.l.longe.

i Ntra quattuor. Jn hoc ꝑn. dic casum vt in glo.dñi mei ac.q̃ incipit bona vacantia fisco tc. ¶Quadriẽnium. Quadriẽniũ quo ꝑscribit nũciatio in bonoz nõ incipit currere ex opinõe horz.i.extũc qñ credũt bona esse vacãtia.si ex tunc qñ nẽo vult succedẽ ex testõ.ab itestõ vt qz oẽs repudiauerãt

c Um hr̃s. Si testator rẽ quãdã mobilẽ hẽbat ꝑcario et decessit relicto hr̃de.dr̃ q̃ hr̃s hãc rẽ ñ põt vsucapere.iz ig ret eã rẽ ꝑcario fuisse defuncto ocessam.nã cũ hr̃s in ius oẽ de functi succedit ignoratia hr̃dis vicio defuncti non excludit.t sic nõ põt vsucape hr̃s q̃ defunct⁹,nõ potuit vsucape. idẽ est in ꝑscriptio.rei imobilis cõcesse defuncto precario vt hr̃s eius

c Reditor. Fundũ obligaui titio non possit vsucape. eũdẽ sempronio,vẽdidi vl̃ ex alia silicã tradidi,sempro ni⁹ tenuit illũ fundũ.x.vl̃.xx.ãnis.t sic ẽ tutus except. ꝑscript. ꝺ hypothecaria. postea semproni⁹ istũ eũdẽ fundũ vẽdidit ci ceroni.dr̃ q̃ hec eadẽ exceptio q̃ opetebat sempronio opetit ciceroni ꝺ titiũ hypothecaria agentem.

i Noibus. Jn bõis delatis fisco si fisc⁹ nõ petat t stet p xx.an.repellit deinceps excep.ꝑscript.nisi in casib⁹ q̃busdam in q̃b⁹ minoza tpa statuũtur.vt ẽ in bõis vacãtib⁹ de q̃b⁹ hũi sti.s.hoc eodẽ titulo. Jtẽ in alio cãu quẽ dic vt in glo.hic posi ta q̃ incipit minora tempa tc. ¶Reipublice. Admistrator rei publice rões reddidit t subscripte t expuncte.i. cãcellate sunt vsq̃ ad.xx.an.viuẽte admistratore t eo mortuo vsq̃ ad.x.ãnos potent vẽire ꝺ illam computat.vltra illud tps non.

d Accessionib⁹. Quãdo possessio vni⁹ accedat alij nõ põt generalit̃ de hoc doctrina tradi cum in sola eq̃tate ꝓsistat.scias tñ q̃ possessio alicui⁹ ꝑdest ei q̃ in locũ eius succe dit.siue ex cã ꝺct⁹ succedat vt ex vẽdit.vl̃ filius.siue ex vltia voluta te.vt hr̃s. itẽ legatari⁹ t fikis.hinc ẽ q̃ possessio vẽditoris pro dest emptori. Jtem possessio debitoris prodest creditori cui dictam rem obligat. Jtem si creditor obligat eam alij pro dest huic scõo creditori posse. ꝓmo obligant vt sic cõpleta vsucap. hẽat directã hypothecariã: dõec soluat debitũ ꝓmo creditori. Jtẽ si gestor negoz tuoz obligauit mihi rẽ quã pos sidebas t vsucapiebas.t tu postea hũisti ratũ,ꝑdesit mihi pos sessio tua.vt opleã vsucap.ꝑdicte rei. itẽ si obligasti mihi rem quã vsucapiebas hoc pacto apposito: vt si non luas vsq̃ ad carnisprium possum eã vẽdere si eã vẽdo ex forma pacti ẽptoz ri prodesit possessio tua ad oplendam vsucapionẽ.

i Vsucapiõe. Jn vsucapiõe oplẽda sufficit tãgi vltiam diẽ trienij vt hẽat ꝑ opleta. ¶Accessio.si rẽ alienã quã bõa fide possidebas mihi vẽdidisti,ꝑdesit mihi tps quo tu eã pos sedisti. Jtẽ tps quo auctor tu⁹ possedit vt sic citius opleã vsu capi. Scõo dicit medius auctoz meoz nõ possedit rẽ vt puta vẽditoz vẽditoris mei ꝑcedẽtiũ possessio nõ ꝑdesit mihi aucto ris mei possessio.scias g̃ q̃ possessio ei⁹ a quo emi vl̃ a q̃ emit ꝑcurator me⁹ ꝑ me ꝑdest mihi. Jtẽ si emi a procuratore titij rẽ a titio possessa.t titio hoc volẽte ꝑdest mihi possessio titij. Sz põe q̃ titi⁹ sẽproni⁹ mãdauit vt vẽdat quãdã rẽ a titio possessã t sẽproni⁹ b̃ idẽ mãdauit cornelio.dr̃ q̃ ñ alr̃ pos.ꝑdest mi hi nisi volũtatẽ titij.b̃ eẽt fem̃ q̃ exꝓ eyt i gl.dñi mia.ac.sz põe

q̄ emī q̄dām rem a filio tuo vel fuo tuo an tps quo tu pat possediſti ꝓſitumihi dr̄ q̄ non: niſi tua volūtate vēdidit vl' niſi habuerit liberā admiſtratiōem peculij. Jtē ſi emi rē pupilli vel adulti vel furioſi ab ei⁹ tutore vel curatore, poſſeſſio pupilli vel adulti ꝑdere mihi. Jtem ſi ventris nōie aut cā rei ſeruande in poſſ. quis fuerit miſſus rei quā tu poſſidebas ⁊ eam rem a te emi. ēt hoc temp⁹ quo alius eā detinuit ꝑdere mihi.

¶ Hec autē. Quod dictū eſt poſſeſſ. vēditoris ꝑdeſſe ēptori intelligendū eſt de poſſ. quā habuit anteq̄ venderet nō de ea quā poſtea q̄ vēdidit habuit: ⁊ licet tps quo vendidit nō poſſidebat rē quā vēdidit. ſed ēptor eā poſſidebat ex cā depoſiti vel ſimili. tū per tēpus quo vēditor poſſedit ꝑdere emptori. Jtē ſi heres rem hereditariā vēdidit tpus quo teſtator poſſedit. Jtē tēpus quo hr̄s poſſedit prodere emptori.

a Ceſſio. Si emi a te rem alienā bona fide tempus quo tu eā poſſediſti ꝑdere tita demū mihi ſi ego incipiā poſſidere illam rem. hoc aūt fallit q̄ dic vt in gloſa.

¶ De dolo malo ⁊ metus excep.

q Quod dilucidius. Est hec exceptio doli recte intelligat. eſt primo videndū qua de cā fuit inuēta. Secūdo quomō fiat dolus. ⁊ ſic per hoc ſciem⁹ qñ obſtat exceptio doli. Tertio dicit videdum cōtra quas ꝑſonas obij poſſit hec exceptio. Ultimo videndum erit quāto tpe duret hec exceptio. ⁊ certe ſcias q̄ hec exceptio eſt inuēta iō ne dol⁹ alicui⁹ ei q̄ ius ciuile admittebat ꝓtra naturalē eq̄tatem. qđ dic vt in gl. hic poſita. Jtē ſciendū ē q̄ ex eo q̄ fit p̄ſumit dolus qñq̄ in ꝯtib⁹ qñq̄ i teſtamētis qñq̄ i legib⁹ ⁊ da exēpla: vt in glo.

p Alam aūt eſt. Nunc dicit q̄ hec exceptio eſt inuenta ex ea cā ex qua de dolo. ⁊ eſt iſta. ſ. ne malitia alicui⁹ ſit ei lucroſa. Secūdo vult dicere in quib⁹ caſib⁹ hēat locum hec exceptio ⁊ quib⁹ perſonis obij̄ciat. ⁊ eſt ſciēdus q̄ hec exceptio obſtat ei q̄ dolum cōmiſit i ea re quā petit nec ſufficit ab aliq̄ cōmiſſum dolus. nā exceptio ex alterius dolo alteri nō obſtat niſi ex dolo teſtatoris ex cui⁹ dolo pōt opponi exceptio ꝓtra hr̄dem: ⁊ idē in ſimilibus. q̄ exēpla habes in glo. hic poſita q̄ incipit nocet quidā hr̄di ꝛc. perſona aūt ei⁹ qui eā opponit: eſt hec exceptō in rē. ſufficit ei i ea re cōmiſſus dolū ab eo q̄ vult agere ꝛ non cōtra eū qui eā except. vult opponere. poſtea vult dicere quib⁹ ex cauſis hec exceptio locū hꝫ. ⁊ ecce ſi ſtipulor a te ſine cā. ⁊ ex ea ſtipulatōe agā obſtat mihi exceptio doli. Jtē ſi ſpe future numeratiōis ſtipulor a te. x. deinde non numero ⁊ agā ex ea ſtipulatiōe obſtat mihi exceptio doli cū cā nō ſit ſecuta. Jtē ſi ꝓmittis mihi x. in dotē dare ꝑ berta ⁊ finito matrimonio ea a te petā. nā obſtat mihi exceptio cū cā ob quam ꝓmiſiſti ſit finita. Jtē ſi ſtipulatus ſum a te. x. mihi dari ⁊ pure poſtea feci tibi pactū de non petēdo vſq̄ ad ānū. ſi intra annū peterevolo obſtat mihi exceptio pacti. ⁊ etiā exceptō doli. dolum eī facio tibi contra pci formā agere volo. ⁊ vt generaliter dicā vbicūq̄ alia exceptio locū hꝫ. ⁊ hec exceptio doli ſpoteſt opponi frā. ¶ Nō male. Vtuaui tibi. x. ſub certis vſuris ⁊ accepi vſuras ꝑ futuro tpe. puta ꝑ āno ſi interim volo petere ſortē obſtat mihi exceptio. videor eī feciſſe pcī de nō petendo ſortē ꝑ toto āno ꝑ quo accepi vſuras. ¶ Item q̄rit̄ur. Habebas fuum cui erat relicta libertas ſi daret. x. emi a te illum fuum ignorās de libertate ei relicta ꝑdicto mō ſtipulatus ſum a te de dupla ſi enicat a me. nunc ſeruus dedit mihi. x. ⁊ ſic eſt impleta cōditio libertatis. ⁊ ſic euicit ſe in libertatē volo agere cōtra te ex ſtipulat. duple. dr̄ q̄ poſſum: dum tñ in illa dupla velim cōputare. x. q̄ habui a fuo. ſi eī velim computare repellor except. doli. hoc tñ fallit ſi eī illa. x. que dedit mihi fu⁹ erāt ex re mea vel ex peculio qđ ad me ſpectabat nō tenor illa. x. cōputare in dupla quā a te ſuz hīturus. Sed pōe q̄ anteq̄ mihi tradēs fuum. ipſe fuus dedit tibi. x. ⁊ ſic ſe euicit poſtea in libertate agā cōtra te act. ex ēpto vt illa. x. recipiam a te, ⁊ eſt hoc verū ſi ſum paratus tñ minus ex dupla eri gere a te. alioq̄n repellor except. doli. ⁊ ꝯ dicit ꝯ. §. cū. l. ſe.

a Quod celſum. Creditores hr̄ditarij excepto vno: māda uerunt titio vt hr̄ditatem non idoneā debitoris defuncti adiret. ille aūt vnus bene mandaſſz: illud idem. ſi ad māda tum alior titius non adiſſet et titi⁹ adiuit hr̄ditatē ꝑdictam nūc creditor non mandans vult petere debitū qđ ſibi debetur ab iſto titio. dicit q̄ repellit except. doli in eo q̄ iuenit vltra vires hereditatis qđ itelligas vt in gloſis. ¶ Jul'. ſcribit. Titi⁹ infirmus cā mortis cōſobrino vxoris ſue ꝓmiſit dare centuz volens eā pecūiam ad vxorē ſuam peruēire. deinde titi⁹ cōualuit ſi ex illa ꝓmiſiſti cōuenit titi⁹ hr̄. except. doli mali. ¶ Si in arbitrū. De cā quā habebā contra te cōpromiſim⁹ in arbitruz ⁊ ꝓmiſimus obedire dicto arbitri in omnib⁹ ⁊ ſub pena. tandem cū arbiter ꝑcepiſſet mihi vt tali die cora eo adeſſez infirmitate duct⁹ non iui. ⁊ ſic incidi in penā. ſi aduerſari⁹ eaz a me petat habeo except. doli. ¶ Item queritur. Pone caſum vt i glo. dñi mei ac. q̄ icipit pōt ita exponi. ¶ Siqs pupillo. Qđ debebā pupillo ſolui ei ſine tutoris auctoritate ex ea pecunia factus eſt locupletior. ſi itex eā pecuniā a me petat obſtat ſibi exceptio. nā ⁊ ſi mutuā accepit pecūiaz ſine tutoris auctoritate ⁊ eā cōuertit in ſuā vtilitatē ſi ad eā cōueniat ⁊ excipiat replicabit. ⁊ qđ dixi in pupillo idē in adulto. ⁊ in furioſo. ¶ Idem labeo. Emi a te fuum fugitiuū ſciēs eſſe fugitiuum ſtipulatus tū ſum a te eū non eſſe fugitiuū. Poſtea inuenit fugitiuus ago ex ſtipul. predicta. tu excipis ſciebā fugitiuū. ego replicabo q: ſum ſtipulatus nō teneris act. ex empto nec alia. ¶ Quod ſi is cui pecūia. Titius debebat mihi frācisco. ⁊ ꝯ titius mādauit ſempronio vt hoc nomē a me emat. ego aūt de hoc debito trāſegi cū titio. Poſtea nomē iſtō titij vēdidi ſempronio ignorāti ꝑdicta trāſac. ⁊ ꝓmiſi non agere cōtra titiuz ad dicta. x. ⁊ p me nō fieri quomin⁹ exiget ab eo poſtea egi contra titiū ad. x. ⁊ fuit condēnat⁹: q: nō potuit de tranſac. ꝓbare ⁊ ſoluit mihi dicta. x. nūc ſempronius vult agere cōtra me ex promiſſione quā ei feci. dr̄ q̄ pōt. non obſtāte except. doli niſi ſim paratus reddere q̄tū ab eo recepi. nā ſi hoc reddā in tanto obſtat ſibi exceptio. ⁊ hoc ſi habes in littera ab ēptore. alſ eſt a debitore ⁊ tunc plana. ¶ Labeo. Egi contra te rei ven. ad fuuz. ⁊ obtinui. tandē iuſſu iudicis ꝓmiſiſti infra certū diē dare eū mihi ⁊ ſub pena hoc ꝓmiſiſti. tandē non dediſti infra diem. ⁊ ſic incidiſti in penā. nūc volo petere penā ⁊ ipm fuum dr̄ q̄ obſtat mihi exceptio doli. vnuz eī de his petere debeo non ambo. ¶ Jtē querit̄. Obligani tibi vniones ꝑ. x. i. margaritas ꝑciosas ⁊ conuenit. idem redderes mihi margaritas ꝑdictas ſolutis. x. nunc culpa tua amiſiſti margaritas. ⁊ ſic teneris ad eſtimat. ⁊ ſi agas contra me ad. x. ego excipiā except. doli. q: non reddis mihi margaritas ꝓut cōuenit nec reddā tibi debitum infra predicta. x. ¶ Si mior. Minor mihi fuī ſuū donauit ⁊ tradidit. nunc a me vēdicat. dr̄ q̄ obſtat ſibi exceptio doli niſi reddat impēſas q̄s in fuuz feci circa alimenta vel circa alia. ¶ Preterea. Si aliq̄s petat aliq̄d ex teſtamēto ꝯra volūtatē teſtatoris repellitur exceptio. doli. hinc eſt q̄ ſi hr̄s inſtitutus in teſtō titij de qua inſtitutiōe. titius teſtator penituit exp̄ſſe vel tacite q̄ exempla da vt in glo. que incipit. vt q: ꝛc. ꝯ heres petit hereditatē ex p̄dicta inſtitut. repellitur except. doli. Secundo dicit teſtator inſtituit me heredē in vna vncia hereditatis que vncia valebat ducenta. ⁊ ſi ꝯ nollem legauit mihi centum. ego accipere legatum volo ⁊ non vntiam iure inſtitut. dr̄ q̄ audior nec repellor except. doli. Sed pōe q̄ repudio inſtitutiōez habēs preciuz ob hoc a ſubſtituto. dr̄ q̄ legatum petere non poſſum quaſi hr̄dit. videar habere. ⁊ ſic repellor except. doli. ¶ Queſitum. Cum haberem vſumfru. in fundo tuo conſenſi tibi vt venderes fundum. dicitur q̄ videor per hoc amiſiſſe vſumfru. vnde ſi eum vſumfru. amodo petam obſtat mihi exceptio. ¶ Marcellus. Pone caſuz vt in glo. que incipit forte poſſet hoc mō intelligi ꝛc. ¶ Conſulta ſenatus. Vtuaui. x. cuidaz filiofami. qui ſe aſſeruit eſſe ſui iuris ſi agam ex mutuo contra eum. ⁊ ipſe excipiat ex macedoniano. ego replicabo de dolo. ¶ Labeo. Cum te conuenirē

ad fundū trāsegi tecuꝫ ⁊ promisi dolū nō ꝯmitti. vt si amō petā a te fundū. ⁊ sic cōtra trāsact. veniā: lꝫ possis me cōuenire ex stipulat. ꝓpter dolū istū. qꝛ ꝓtra trāsact. venio. tū excipe ō dolo potes. qꝛ licet in prima petit. fundi dolū non cōmisi: nunc tamē cōmitto cū ꝓtra trāsac. vēire volo. ⁊ hūc casuꝫ habes in fine glo. que icipit potes pūctare ⁊c. vel aliter ponere potes casum vt in prin. eiusdē glo. ¶ Aduersus. Nunc dicit q̄ exceptio doli vel similis vt metus nō pōt opponi a liberto vel filio cōtra patrē vel patronū: sed exceptio in factuꝫ loco eius. vū si pecuniā nō numeratā petat pater a filio vel patron⁹ a liberto obijcieꝫ ei exceptio nō numerate pecunie. nec est vis siue pat⁹ vel patron⁹ ex suo cōtractu agat siue ex alieno. qꝛ semp exceptio doli nō opponit eis. Jtē nec heredib⁹ eoꝝ heres aūt libertī bñ pōt hāc excep. doli ꝓtra patronū defuncti obijcere. sed cū exceptio doli cōtra patronū vel patrē nō possit opponi: videtur q̄ non debeat clausula doli in cōtractu inter eos inito apponi quasi supflua. sed falsum est cū clausula p̄dicta apposita agitur ex stipulat. si dolus cōmittat ea nō apposita ageret de dolo. Jn hac excep. Dicit q̄ exceptio doli opponi pōt dño ⁊ patri ex dolo cōmisso a seruo vel filio. ⁊ ecōtra ⁊ da exemplū. vt i glo. que incipit p̄is vl dñi. ⁊ qō dicit dolū serui vel filij nocere dño vel patri. verus est indistincte si in cōtractu peculiari quē mecū fecerūt doluꝫ cōmiserūt q̄cūq; si aūt sup re dñij cā mecū cōtraxit seru⁹ dñi sui volūtate: si in ipso cōtractu cōmisit dolū nocebit dño vel si postea cōmisit. Jtē ex dolo ꝓcuratoris in rē suā cōstituti excipi pōt ꝓtra dñm: ⁊ ꝓtra ipm procuratorē q̄cunq; eoꝝ agit siue sit ꝯmissus dolus aū litē ꝓtestatā siue postea. vt qꝛ fecerat p̄dict⁹ procurator pactū de nō petēdo a me qō ei debebā vsq; ad ānū ⁊ mō ifra annū vult petere. si aūt nō erat in rē suā procurator. sed simpliciter tūc de dolo lite pendēte ab eo cōmisso vt qꝛ corrupit iudicē pōt excipi etiam ꝓtra dñm cuius erat procurator. si aūt procurator hꝫ liberā administrat. tūc de dolo q̄cūq; ab eo ꝯmisso pōt excipi: etiam ꝓtra dñm. ¶ Mandaui. Mandaui titio vt stipuleꝫ a te. c. sibi dari p me. titi⁹ mādauit seio vt hec. c. stipuleꝫ a te. ⁊ ego vel sei⁹ induxi m⁹ dolo vt ista. c. ꝓmitteres ⁊ ꝓmisisti. ō q̄ si sei⁹ ex illa stipulatōe agat pōt excipi ō dolo ab eo seio ꝯmisso vl a me cōmisso. ¶ Jtem q̄rit. Debitor me⁹ induxit te dolo vt centū que ipse mihi debꝫ promittas loco eius ⁊ ꝓmisisti. si ex ista stipulat. agā cōtra te nō potes mihi excipe ō dolo debitoris mei. lꝫ cōtra eū agere potes vt te liberet vel vt tibi reddat q̄cquid p eo soluis. Secūdo dicit mulier induxit te dolo vt ei ꝓmitteres. c. ⁊ promisisti. tandeꝫ illa nupsit se mihi. ⁊ te debitorē delegauit mihi pro dote in illis. c. que ei ꝓmiseras: si agam contra te ad cētum non potes excipere de dolo mulieris ne in dotem sit. ¶ Apud iul. Accepi filiā titij in vxorē. ⁊ ipsa dolo induxit patrē suū vt mihi p ea ꝓmitteret dare in dotē mille libras. ⁊ sic promisit predict⁹ pater vxoris mee q̄ est mihi socer. q̄rit si moꝛ tuo socero meo ab herede eius petā p̄dicta mille: an obstet mihi exceptio ex dolo vxoris mee. ⁊ dr q̄ sic. Jdeꝫ si ego cōmisisseꝫ p̄dictū dolū. nā oppōeret mihi exceptio doli. ¶ Jlla etiā questio. Si cū tutore alicui⁹ ꝓtrari ⁊ tutor ꝯmisit in hoc ꝓtractu dolū ex quo dolo pupillus est effect⁹ locupletior: dabit⁹ exceptio doli in pupillū volentē agere ex ꝓtractu tutoris iquātū pupillus est locupletior effectus. Et da exēplum. vt si tutor me induxit dolo vel metu vt rē pupilli emā: iq̄ tuꝫ pupillo datur actio ex ꝓtractu tutoris: intantū mihi ꝓpetit exceptio doli nec est vis p̄dictus tutor satis dederit rē pupilli saluā fore: an non. Jtē non est vis sit soluēdo p̄dict⁹ tutor: an nō. nā sufficit q̄ āministret. diuinare eū nō cogit⁹ q̄ cū tutore cōtraxit ō hoc si tutor satisdederit vl nō sit soluēdo vl nō. Si aūt ꝓtrahēs cū tutore ꝑticipauit in ipsa fraude simul cū tutore: dol⁹ ei⁹ ei nocet non pupillo. ¶ Siq̄s nō tutor. Querit an dol⁹ protutoris noceat pupillo. ⁊ dr q̄ non. ⁊ ponit exemplū ꝓtutor. i. qui se tutorē pupilli credebat vēdidit rē a pupillo possessam vt noceret in hoc pupillo. ēptor eā suscepit. dr q̄ pupillus petita integrū restitu. recupabit illā rē ⁊ sic dol⁹ protutoris nō nocet pupillo, secus aūt est in dolo veri tutoris, nā eius dolus nocꝫ pupillo vt sic exceptio doli cōtra pupillū possit opponi. Jteꝫ curatoris dolus nocet furioso. Jtē prodigo. itē adulto. itē ex dolo minoris. xxv. an. obijcit⁹ exceptio doli cōtra ipsum minorē. Jtem ex dolo pupilli capacis doli. vt qꝛ sit ꝑpe pubertatē obijcit⁹ exceptio doli in ipm pupillū. vt si debitorē suū delegauit creditori suo. nā amō agere vult ꝓtra ō̄bitorē suū delegatū Jdē si furios⁹ tūc tpis cū sane mētis videret⁹ ō̄legat ō̄bitorē suum creditori suo. nā amō si agat furiosus cōtra delegatū obijcitur sibi exceptio doli. Jdē si ō̄bitor furiosi soluat furioso qō ei dꝫ. ⁊ hāc pecuniā hēat saluā. nā si amō vult agere cōtra debitorē suū obstat sibi exceptio doli. ¶ De auctoris. Dolo induristi quēdā vt vēderet tibi quādā rē: puta equū ⁊ vēdidit tibi ⁊ tradidit ⁊ nō vidisti eū aliquo tpe. ⁊ eū mihi vēdidisti ⁊ tradidisti ⁊ vsucepi eū. nūc desij eū possidere. volo eū vendicare a possessore qꝛ eū vsucepi. q̄rit⁹ an obstet mihi exceptio doli ex p̄sona auctoris q̄ eū per dolū habuerat. ⁊ distinguit⁹. si em equū vsucepi ex meo tpe tantū: tūc dolus auctoris mei nō nocet mihi. si aūt in vsucap. p̄dicta vsus sum tpe auctoris mei: tūc nocꝫ mihi exceptio doli ex dolo auctoris mei. sic ergo patꝫ q̄ vicium p̄sonale auctoris mei. i. dolus nocet mihi si volo vti accessiōe sui tēporis. alias non. sec⁹ est in vitio reali. vt qꝛ res sit furtiua quā emi. nā nocet mihi hoc vitiū velim nolim. vt nō possim eam rē vsucapere. ¶ Si cum legitima. Agnat⁹ tu⁹ instituerat me heredē. p̄suasisti mihi dolo malo vt illā hereditatē repudiē. repudiaui. ⁊ sic ab intestato habuisti illā hereditatē ⁊ eā vēdidisti sempronio. semproni⁹ agit ꝯ me petit⁹ heredit⁹ ex iure cesso ex cā vēdit⁹ ad rē hr̄ditariā quā possideo. dr q̄ pōt: nec possuꝫ ei obijcere dolū ex p̄sona autoris sui. ¶ Siquis aūt. Titius equū quēdaꝫ sibi acq̄siuit p dolū. eū equū mihi dōauit vel legauit ⁊ tradit⁹ est mihi. ⁊ eū tenui triēnio: ⁊ desij postea possidere. dr q̄ si volo eū vēdicare quasi vsucepim: obstat mihi exceptio doli ex p̄sona autoris mei cū lucratiuā hēam eām. ideꝫ si habebā eū in pign⁹ ⁊ desij possidere ⁊ petā eum hypothecaria. nā obstat mihi dolus actoris mei. nā si possem eū petere esset reuersurus ad dolosum. secus aūt est in ēptore cui dolus actoris nō nocet si vsucepi ex suo tantuꝫ tpe nō actoris. Jdem in eo q̄ ex cā pmutat⁹ vel in solut⁹ vel ex simili cā habuit a dolo so. nā dolus actoris nō nocet p̄dictic⁹: si nolūt vti accessione sui actoris. secus si ex cā nōe equū vel seruū habui a doloso. Jdē si modico p̄cio emi rē a doloso. naꝫ nocet mihi dol⁹ actoris mei si desij possidere p̄dictā rē. etiaꝫ si nolui vti tpe actoris mei. ēptori aūt qui emit iusto p̄cio vl aliquo dato loco p̄cij nō nocet dolus actoris. lꝫ nō vult vti accessiōe auctoris nisi ipse ēptor sit in dolo. nā si dolū cōmisisset suus dolus ei noceret. ¶ Si a titio. Emi fundū sempronij a titio ⁊ tradit⁹ est mihi. postea titi⁹ sempronio successit. ⁊ nūc eūdē funduꝫ vēdidit meuio ⁊ tradidit. dr q̄ istū fundū possuꝫ petere a meuio. nā ⁊ si titius fact⁹ dñs p̄dicto mō eū a me peteret defenderē me p exceptionē in factū: vel doli. Jtē si titi⁹ incipet eū possidere possem ab eo eū petere p publicianā: nō obstāte q̄ dñs erat rei. ¶ De metus cā. De excep. metus nō est dictuꝫ quasi sufficiat exceptio doli vbicūq; cū sit generalis. vtili⁹ tamen est vt dicam⁹ de exceptione metus. scias eni q̄ exceptio metus distat ab excep. doli. nā exceptio doli obstat tantū ei q̄ dolū cōmisit in re quā petit at exceptō met⁹ obstat cuicūq; qui petat illā rē in qua est commissus metus ab aliquo. Jtē exceptio metus cōpetit cuicūq; passo metū ptereā si a pre patiat⁹ metū. ⁊ hoc viuēte pre. post mortē em̄ p̄is si filius passus metū a pre abstineat se a p̄is heredit. pōt vti excep. met⁹ contra hr̄des p̄is, put alie p̄sone maiores. xxv. ānoꝝ metuꝫ passe.

p ¶ Ire. X. q̄ mihi debebas pure ea tibi sub ꝯdit. legaui, heres me⁹ poterit interim ea petere. dūtamē caueat de r. dādis legatario veniēte cōdit. si aūt nō vult cauē heres repellitur a petit. excep. doli. ¶ Si cui. Legata est tibi via per quēdam fundū legatis heres vtit falcidia in legatis. dr q̄ ni si offeras extimat. quarte p̄tis vie: obstat tibi exceptio doli. si petas viā. ¶ Si donaui. Donaui tibi fundū. ⁊ anteq̄ trade rē eū tibi edificasti in eo; me sciente ⁊ nō cōtradicente, ⁊ sic p b

desij possidere.ꝛ postea cepi possidere illū funduꝫ cū edificio. tu petis a me fundū qꝫ tibi dōatū.ego excipio:qꝫ vltra modū fuit donatio:ꝛ sic nō valuit. oꝫ ꝙ tu replicabis ō dolo:qꝫ dolo facio cū retineo fundū cū edificio nec reddo impēsas quas feceras me sciēte ꝛ patiēte. ¶ Actoris. Dic casuꝫ vt in glo. q̄ incipit feci te actorē ꝛc. ¶ Si seruꝰ. Mādato meo vēdidisti seruū meū vicioſuꝫ ꝓo.x.emptor:videt eū vitioſuꝫ.reddidit seruum mihi.si procurator meꝰ petat a te pciuꝫ:obstat tibi exceptio doli etiā si de suo soluerat mihi procuratori meo. ſꝫ repetet a me pcium ack.mādati vel sine cā eadeꝫ fuanꝫ si sine mandato gerēs negociū meū:fuū meū vendidit.ꝛ postea habui ratū ꝛ predicta contigerunt que.s. ¶ Si eū q̄ mihi. Si cuꝫ velles mihi dōare mille delegaui te:vt ea promitteres creditori meo ꝛ promisisti.si ab eo quēiaris nō potest obijcere excep.doli petit enī qō sibi debeꝫ.idē est si mulier eū q̄ sibi mille donare volebat:delegauit euꝫ mihi vt promitteret mihi illa.m.ꝓo ea iu dotē.nā teneꝫ.idē si dolo induxit titiū vt mihi.c.ꝓo ea promitteret in dotē dare.nā teneꝫ:nec hꝫ excep.doli.poterit tū agere ꝓtra eā vt liberetꝫ ab illa promissiōe.vel si iam soluit:petat ab ea id qō ꝓo ea soluit.idē in primo casu. nā donās aget cōtra me delegantē vt faciā euꝫ liberari in eo qō promisit vltra modū.vel si iam soluit a me repetet. ¶ Nō sicut. Actio de dolo est tēporalis.finiꝫ enī hodie biennio.sed exceptio doli est ꝑpetua.ꝛ q̄ sit rō diuersitatis redditur in littera.

s ℑ opera. Obtuli tibi.x.que debebam.tu noluisti illa.x amisi siue pdidi.amō si petas ea.x.a me obstat tibi doli exceptio. ℑ dē est si creditori tuo solui ꝛ nō habes ratū. naꝫ si petas amō a me obstat tibi exceptio doli.

i ¶ K.ait.Credēs me tibi debere.c.cū in veritate nō debe rem ea centum promisi titio ꝑ te cui donare volebas si titius ea.c.a me petat obstat sibi exceptio doli. ℑtem ꝛ cōdiꝫ. sine cā possuꝫ agere ꝓtra eū:vt me liberet a promissiōe quā ei feci. ℑ dē est si ea.c. promisi titio ꝓo te cui credebā te tūc debere cum nihil deberes.

d Dolo facit. Ponit regula ꝛ est talis dolo facit qui petit qō redditurus est ꝛ subijcitur exemplū. heres grauat? nō petere a debitore hereditario: si petat:obstat ei exceptio doli. ℑtem debitor pōt agere ex testamēto ꝓtra heredē vt liberetur.

s ℑ procurator rei. Reꝰ passus ē se condēnari pecunia corruptus.si ex hac sūa cōtra dōm agaꝫ hꝫ dōs excep.doli.ꝛ qui pecuniā ꝺdit procuratori cā corruptele nō repetit ab eo

c ¶ Cum vir. Donauit vir vxori areā:ꝛ vxor cui dedit. in ea edificauit.si vir repetit qō donauit: obstat sibi exceptio doli:nisi repetat impēsas quas fecit vxor.

s ℑ procurator. Dolus procuratoris adhuc cām cōstituti cōmissus āte litē cōtestatā nō nocet dño. ꝛ da exemplū: vt in glo.que incipit ad vnā rē datꝰ ꝛc.sed si cōmisit dolū procurator post litē cōtestatā: vt qꝫ iudicē corrupit. hic dolus nocet dño:vt si amō agat dōs vl̄ procurator obstet ei exceptio doli. ℑtē tutoris dolus nocet pupillo. In fine dicit regulā dolꝰ procuratoris post litē ꝓtestatā cōmissus puniēdus est: nocet ergo ꝓmittenti.i.dño qui reputaꝫ eadē ꝑsona cū procuratore.

q ¶ Ei ętate. Qui hꝫ aliquā exceptōcōtra actorē vt pacti ō non petendo vel iurisiurādi vel similem hꝫ etiam excep.

l ℑberis. Pater exheredauerat filios suos ꝛ ex doli. traneū instituit.tandē ruptū est testm̄ natiuitate posthumi.oꝫ ꝙ filij exheredati ꝛ posthumꝰ habebūt bōa prīs eoꝝ ab intestato:nec pōt opponi eis agētibꝰ ad bōa exceptio doli.ꝛ hec bona trāsmittēt filij ad heredes suos etiā ex̄neos.

p Bulus. Qui in alieno solo credēs suū edificat: nō pōt repetere impēsas a dño soli nisi possideat solum. ꝛ tunc ope excep. doli consequeꝫ impēsas a dño soli vendicāte solū.

f ℑ deiussor. Elendidi fundū ꝛ de euicꝫ.pmisi ꝛ dedi fideiussorē de hoc euicto fundo ēptori ēptor egit cōtra fideiussorem quē ei ded erā noīe euictōis ꝛ cōdēnatus est fideiussor ad interesse.offert fundum ēptori: ꝛ q̄cqnid plus eius interest.si amō fideiussor cōueniatur ex sentētia habet excepꝫ.doli, iudex aūt extimabit impēsas factas ab emptore in cā euicꝫ. ꝛ n his ꝺdēnabit fideiussorē emptori.

s ℑ debitor. Cū.x.debeā cuidā furioſo.eo delegante me cū crederem eū sane mētis creditori eius solui.si amō curator eius a me petat p̄dicta.x.habeo exceptꝫ. doli in eo ꝙ de istis.x.in vtilitate.furioſi processit.

p Pater pro filia. Sempronius maritauit filiā suā titio. et cētum dare in dotē ꝓuenit.fecit tū pactū cū titio vt ipse alēt ei filiā eiusq̄ seruos.postea sempronij donec dos soluerētur mādauit litteras titio i q̄bus ꝓtinebaꝫ se pstaturū vsuras titio pro tēpore dotis nō solute.oꝫ ꝙ si cōueniaꝫ ex ista ꝓmissione habz excep.doli quasi p errorem facta fuerit.ex quo alebat filiam ꝛ eius fuos. ¶ Auus. Quidā habebat nepotes ex filia.legauit cuilibet eoꝝ centuꝫ ꝛ dixit sic.ignoscite mihi qꝫ tam parū vobis lego.naꝫ vobis potuissem magis relinquere nisi qꝫ a patre vestro.xv.q̄ sibi mutuauit nō potui recupare.itē qꝫ fere omnē substātiā meā amisi:nunc heredes testatoris petunt.xv.p̄dicta ab illis nepotibus heredibus debitoris.dicit ꝙ repellūtur excep.doli.quasi testator videaꝫ remisisse ea per verba que dixit in testamēto. ¶ Ex quadrāte. Cū essez heres cuiusdā in tribus vntijs ꝛ tu in nouē:emi a te illas nouē vntias certo pcio. ꝛ promisi tibi ꝙ cuidā creditori hereditario puta titio soluā ex istis nouē vntijs qō ei deꝫ.te postea defuncto septitius accusat de falso testō in quo ego ꝛ tu eramꝰ instituti.ꝛ se debere p̄dicta bōa hr̄e ab intestato dicit. ꝛ sic denūciatuꝫ est mihi ne minnā de predictis bonis pendēte q̄stione falsi.dicit ꝙ si interim heredes venditoris petāt a me pcium predictū habeo excep.doli. ¶ Marito. Berta ex viro ꝑmo habuit filiā puta agnesiā:tutelā cuiꝰ agnesie gessit pater berte q̄ est auus ad agnesiā pupillā ꝛ male gessit:qui tutor decessit relicta filia sua berta herede ꝛ q̄busdā alijs.tandē berta habēs scōm virū ꝛ ex eo filiū cōdidit testamētuꝫ: in quo instituit virū ꝛ filiū quē ex eo habebat in dimidiā oim bonoꝝ:ꝛ filiam suā agnesiā in alia dimidia sub hac cōditiōe.si agnesia non cōueniat alios heredes berte.que berta successit patri in eo qō pater berte male gessit tutelā eius.reliquit etiaꝫ legata predicte agnesie.nunc agnesia repudiat hr̄editatem berte ꝛ vult habere legata ꝛ agere actōne tutele cōtra heredes berte.oꝫ ꝙ non pōt:qꝫ ꝛ legata sub predicta cōdiꝫ relicta finguntur. vnde obstat exceptio doli.

¶ Quarum rerum actio non datur. Rub.

i ¶ Iusiurandum. Iusiurādum hꝫ similitudinez cū sūa.nā q̄ defert iusiurandum aduersario facit eū iudicē in cā sua. Secūdo dicit.pupillus detulit iusiurāduꝫ aduersario: ꝛ iurauit se nō debere:si agat pupillus tutore auctore ad illa.x. non obstat ei exceptio iurisiurādi nisi illud iusiurādū detulisset tutore auctore. Tertio dicit.cū peterem a te fundū quē possides.ꝛ dicis te emisse a titio dño fundi.ꝛ tale pactū tecū feci ꝙ discedā a petit.fundi.si titius iuret suū fundū tibi vēdidisse ꝛ tradidisse.si hoc iurat titiꝰ ꝛ petā amō a te fundū opponit̄ mihi exceptio. Quarto dicit.aut fideiussor meꝰ de se tātū iurauit se non ee obligatū.i.nō fideiussisse:hoc nō ꝑdest mihi. si aūt iurauit pecuniā nō fuisse numeratā: vl̄ iurauit solutā fuisse:ꝛ tūc ꝑdest mihi.ꝛ dabit̄ mihi exceptio ex iuramēto eiꝰ. ¶ Si manumisero. Stichus suus meꝰ gessit negocia mea ꝛ male cū manumisi. postea stipulatꝰ sum ab eo mihi dari tm̄ inquātū teneret̄ si liber exisset gessissz bōa mea p̄dicto mō. oꝫ ꝙ ex hac ꝓmissiōe teneꝫ:nec videor cā libertatis onerande p̄dicta stipulatꝰ cū velim eū lucrari de meo. ¶ Que onerande. Que stipulaꝫ p̄onus a liberto cā libertatis onerande nō pōt petere. vt si ꝓmisit libertꝰ p̄rono dare.x.ꝑ q̄libz vice q̄ eū offendet. ꝛ sic ꝑpl̄ libertꝰ semp sit i metu. ꝛ q̄cq̄d malī facit sibi p̄ronꝰ sustineat libertꝰ.ꝛ est hoc vez qñ iuxta māumissiōem p̄ronꝰ stipuleꝫ p̄dicta vl̄ silia pacta fiāt.si aūt ex iteruallo.i.oudū post māumissionē p̄dicta stipuleꝫ p̄ronꝰ a liberto:bñ teneꝫ libertꝰ:cū spōte videaꝫ ꝓmisisse nisi nimia p̄roni reuerētia ductꝰ vl̄ metu ꝑ ꝓmisit,nā ꝛ ꝑ cāu hꝫ libertꝰ excep. ¶ Si onerande. Cū māumitte

rem sticū feci secū tale pactū stipulat. vallatū: vt qñcūq; ipe libertus offenderet in aliquo me pronū sim soci⁹ ei⁹ in bōis suis. i. bōa sua sint mihi ⁊ sibi coīa. dr̄ q; si agam cōtra eū ex pdicta conuentione ad bona sua cōicanda hz exceptr̄. Secundo dicit exceptio que dat liberto de eo qđ promisit onerande libertatis cā opetit ⁊ ei⁹ fideiussori. Itez ei q̄ pro liberto se principaliter obligauit. itē defensori liberti. itē heredi ei⁹ nec est vis siue fuerit promissum prono siue alij⁹ uolūtate proni. si aūt pronus delegauit libertū creditori suo: in eo q; libert⁹ debebat ex promissione libertatis cā facta. nā debitor delegat⁹ tenet cū effectu sed libertus p cōdīc. b̄ repetet a patrono. Vltimo dicit. hec exceptio de eo qđ libertatis onerāde cā promissus est cōpetit liberto. Itē eius heredi. itē cōpetit oīa pronū ⁊ eius heredez.

s Si filiofamilias. Filius iurauit deferēte aduersario patris patrez non debere. r. que ab eo petebant. dicitur q; hec exceptio prodest patri. ¶ Si in alea. Pone casuz vt i gl. que incipit. puta ⁊c. ¶ Si seru⁹. Seru⁹ promisit mihi. r. vt eū manumittā: ⁊ manumisi. ⁊ liber fact⁹ eadē. r. mihi promisit. dr̄ q; tenet. nec videt libertatis onerāde cā promisisse. nūc eīm videt pmissum cā libertatis onerāde qđ aliqđ stipulat patron⁹ nō animo exigendi. sed vt libertus eum timeat ⁊ obtēperet ei.

¶ De litigiosis. Rub.

Eo ipso q; denūcio titio ne sticuz

Itigiosam. seruū quē possidet vēdat: licet postea vēdat nō fit res illa litigiosa. Secūdo dicit primus petebat a secūdo sticū seruū. ⁊ lis est de hoc cōtestata. emi istū sticū a quodaz titio. c. est mihi tradit⁹. ⁊ postea eū desij possidere: nūc eū petere volo a possessore. dr̄ q; nō obstat mihi exceptio litigiosi. ⁊ reddit rō in littera. Tertio dicit. emi sticū ab eo cū cui⁹ tutore vel curatore vl̄ procuratore agebat ad illū sticū: ⁊ est mihi tradit⁹ ille sticus. ⁊ postea desij possidere eū. dr̄ q; si volo petere illū sticū repellar excep. litigiosi si sciens litigiosuz eum emi.

s Si suus. Seru⁹ me⁹ emit rē litigiosam. ⁊ ipse sciebat rez litigiosaz ego nō: vel ecōtra. dr̄ q; scia sui inspicit. nō mea dñi vt si sciuit noceat mihi vitiū litigiosi. ⁊ h̄ sunt ẋa qñ sine meo mādato emit. si aūt meo mandato emit. hoc casu inspicit mea scia vel ignorantia: non serui.

r Em de qua. Si de re aliqua ē tibi mota lis a me. ⁊ tu eā dedices teneris in duplū. nā iniquū esset p te fieri duriorē mihi aduersariū sine pēa. ⁊ b̄ duplū mihi dabit ⁊ reddit rō

¶ De actionibus ⁊ obligationibus. Rub.

Obligatiões q̄dā nascunt

Bligationes. ex otractu. q̄dā ex maleficio quedam ex variis figuris cārū. qđ vltimū expōe vt in glo. hic posita que incipit. q̄ri cōsueuit ⁊c. Secundo dicit q; obligat. que nascūtur ex cōtractu: q̄dā fiūt re. q̄daz ẋbis. quedā lr̄is. quedā cōsensu. de obligat. que fiūt re. da q̄t tuor exēpla. s. in mutuo. Itē in cōmodato Itē in depositō. Itē in pignore qđ dat creditori. nā est obligat⁹ ad rē reddēdaz soluto debito. Seq̄tur de obligat. que fit ẋbis. ⁊ primo q̄liter fiat. nā fit ex interrogat. ⁊ rñsione cū q̄d dari fieri ve nobis stipulamur. ⁊ q̄ñq; q̄s obligat suo nōie. q̄ñq; alieno. ⁊ istevocat fideiussor. Postea dicit q; cū stipulor aliq̄d dari qđ dari non pōt: vt liber homem: vel rē sacrā nō valz stipulatio. Idē si rem meā stipulor mihi dari. idē si sub impossibili odit. stipulor. nam nō valet stipulatio. itē furiosus nō pōt stipulari vl̄ pmittere. Itē puer q̄ est talis etatis vt nō intelligat q̄d agat nō pōt stipulari vl̄ pmittere nisi sit talis etatis vt possit loq; ⁊ hēat aliquē intellectū. itē mut⁹. itē surd⁹ nō possunt stipulari vl̄ pmittere. ⁊ reddit rō in lra. Seq̄tur de obligat. q̄ fiūt osensu: vt est vēditio: locatio. ⁊ sīles. ⁊ iō dicūtur osensu: q; nō est op⁹ scriptura neq; lr̄is neq; ẋbis. hinc ē q; iter absentes possunt fieri. Itē in eis veniūt ea de qb⁹ nō est actū vt vsure ex mora. ⁊ alia de quibus dic vt in glo. ⁊ b̄ dicit hec ler ⁊ se.

o Bligationū. Natura obligationū ex ōctu vl̄ q̄si descendētiū nō ē vt aliq̄d fiat nr̄m: sz vt aliq̄s obligē dare vl̄ facere vl̄ pstare. Secūdo dicit. ad b̄ vt aliq̄s obligē mihi ex mutuo nō sufficit vt de meo suū fiat. sz vt eo aio dem: ⁊ ipse accipiat vt obligē tantūdē reddere. pone eīm q; do tibi. r. aio donādi. certe nō obligaris. Tertio dicit. ex stipulat. tūc oriť obligatio qñ id agit inter ōhētes. q̄d ei si p iocū vl̄ cā docēdi magister discipulo pmittat. r. vt cuz discipul⁹ q̄reret a mgro quo mihi fieret stipulatio. certe nō oriť obligatio.

e Ex maleficijs. Seq̄tur videre de obligat. ex maleficio. ⁊ certe oriūtur ex furto. ex rapina. ex iniuria ⁊ ex similibus. ¶ Si q̄s absentis. Nūc vult dicē ō obligat. ex q̄si ōctu: ⁊ ecce si gessi negotia aliena. siq̄dē cū mādato oriť obligatio ex ōctu ex quo nascit actio mādati. si sine mādato oriť obligatio ex q̄si ōctu ex quo nascit actō negocioz gestoz. ⁊ reddit rō in lra. Itē actio tutele est ex q̄si ōctu et cōpetit pupillo ō tutorē in eo qđ ō suo tutor soluerat. Itē hr̄s dr̄ obligat⁹ ex q̄si ōctu ad soluēda legata legatarijs. Itē is q̄ in debitū accepit dr̄ obligat⁹ ex q̄si ōctu ad reddēdū ea act. puta certi odit. generali qua tenet accipiēs mutuū. ¶ Si iudex. Nūc dicit de obligat. ex q̄si maleficio. itē is ex cui⁹ cenaculo siue suo siue oducto siue gratis hitauerit est deiectū vel effusuz aliq̄d: ita q; alicui trāseūti nocuit: tenet ex q̄si maleficio. Itē is q̄ hz aliq̄d posituz supra locū q̄ vulgo iter fit qđ si caderet possz alicui nocere. tenet ex q̄si maleficio. hinc est q; si fili⁹ seorsum a pre hitauerit. ⁊ ex domo in quo hitauerit: aliq̄d ē deiectū vl̄ aliq̄d teneat appēsuz cui⁹ casus possz nocere: tenet ipse fili⁹ ex q̄si maleficio nō pat ei⁹. Itez exercitor nauis aut caupone aut stabuli: tenet ex q̄si maleficio de dāno qđ dederūt in mercib⁹ mercatoz ⁊ hospitātiū naute vl̄ alij quoz opa vtit. in nauī caupona vel stabulo ⁊ redditur ratio in littera. fran.

i Noibus. Actio tēporalis nō extinguit nisi finito toto vltimo die.

a Ctōes. Fili⁹ dñi est in ptāte nō pōt agere otra patrem.

s Ab hac. Promisi tibi. r. dare si volam non teneor nec heres meus.

f Iliusfamillas. Filiosa. nulla cōpetit actio: nisi q̄ttuor q̄ sunt in littera.

n Aturales. Naturalis obligatio cognoscit nō solū cum actio inde oriť qđ otingit cū nudo pacto oueni tibi dare. r. ex cā dōat. sz si actio nō nascat: si tū soluat nō pōt repeti. qđ otingit in pacto nudo excepta dōat. ⁊ da exēpla vt in glo.

q Ecūq; Pone casuz vt in gl. q̄ incipit: ita intelligit ⁊c.

e Ex depositi. Ex dolo defuncti tenet hr̄s insolidū. ⁊ b̄ est verum in quinq; contractibus.

i Mfactū. Act. in factū opetūt fili⁹ directo. ⁊ dic vt i gl.

s Erui. Serui si delinquūt tenēt'etiā facti liberi. itez ex cōtractib⁹ sui naturaliter obligant nō ciuilit. ⁊ obligāt alios sibi. hinc est q; q̄ accepit mutuū a suo ⁊ eidē manumisso

q Eli cū hr̄de. Legatari⁹ vel creditor soluat liberat.

| hr̄ditari⁹ petebat ab hr̄de scripto legatū vl̄ debitum repulsus est q: sperabat libertū testatoris pteritū velle agere ō tabulas. postea fili⁹ pterit⁹ omisit pdicta bonoz pos. ō tabulas. dr̄ q; legatarius vl̄ creditor q̄ fuit repulsus aget iterū non obstante predicta absolut.

q Eli a suo. Seru⁹ hr̄ditari⁹ mutuauit tibi. r. ⁊ tu quēdaz fūdū hr̄ditariū quē possidebas obligasti ei ⁊ tradidisti ⁊ eūdē fūdū pcario hūisti ab illo suo. dr̄ q; h̄ obitor possidz fūdū pcario. ⁊ iō cessat pscriptō. nā sic su⁹ acq̄rere pt dñia rez hr̄ditati: ita ⁊ usucap. ō hr̄ditatē currētē impedire. hic ē q; su⁹ hr̄ditari⁹ omodādo vl̄ deponēdo rē peculiarē acq̄rit act. cōmodati vl̄ depositi hereditati. pdicta sunt vera qñ ex cā peculiari ōrit. ⁊ qō plus est etiā possessio acq̄ritur hereditati.

o Bēs debitores. Teneor dare tibi sticū ex cā dōat. vl̄ siki cā lucratiua. eūdē sticū acq̄siuisti ex cā legati a quodā tibi relicti vl̄ ex simili cā lucratiua. dr̄ q; liberat⁹ suz a te. sec⁹ aūt est si pmiseriz eū tibi dare ex cā ēptōis: deinde successisti cuidā cui debebat idē sticus ex cā legati. nā lz euz sticū acq̄sieris ex pdicta legati: adhuc tū tibi teneor. idē ecōtra. s. vt lz eū a me hēas act. ex testō. itē si ex cā dotis eū sticū acq̄siuisti. adhuc ego tibi

teneor: q̄si nō ex lucratia cā hēas. Et vt breuiť dicā. cū ex causa ſi lucratia tenear tibi dare ſticū nō liberor: ly eū hſe ceperis ex cā lucratiua. Idē in cōuerſo cāu. ⁊ b̄ dicit hec. l. cū duab⁹ ſe.

s Seruus. Si ſeruus delinq̄t iuſſu dñi vt occidēdo aliquem vel furtū faciēdo vel aliq̄ ſile graue delictū faciēdo: tenet liber fact⁹. ⁊ ſic nō excuſat eū iuſſus dñi. ſi aūt in rixa aliq̄ q̄ erat inter dñm ſerui ⁊ quēdaz alīū aliq̄ de cā. ſeru⁹ iuſſu dñi i miſcuit ſe ⁊ aliq̄ leue facinus cōmiſit nō tenet p̄dictus ſeru⁹ liber factus: q⁹ iuſſus dñi excuſat eū in his modicis delictis.

c Contraxiſſe. Cū eſſemus boñ. p̄miſi tibi dare. c. in ciuitate mutine. ⁊ de hoc eſt fact⁹ ꝓtractus boñ. dī q̄ poſſum cōuenīri mutine ad illa. c. q̄si ibi videar contraxiſſe.

c Cum quis. Promiſiſti dare mihi. x. corbes olei mutine vſq̄ ad carniſpriuiū. ⁊ de hoc dediſti fideiuſſorē q̄ ſimiliter p̄miſit. dī q̄ eſtimatio olei inſpicit q̄ tuz valeat in die car

t Raiectitie. Mutuaui. c. cuidam mercatori vltra mare eunti ⁊ miſi ſecū ſeruū meuz ſticū ad recipiendā iſtā pecuniā quā ei ſoluere debebat i paſcate. put mecū cōuenit. ⁊ ſi nō ſolueret illa die. p qualibet die qua differret p̄miſit mihi. xx. ſolidos loco pene ob opas ſerui mei quas amitto. tandē ſeruus veniente paſchate nō habuit pecuniaz ⁊ cepit ſeruus eā petere a mercatore. ⁊ pte pecunie accepta reliquā diſtulit petere. ⁊ elapſo aliquo tpe cepit petere a mercatore reſiduā pecuniā. dī q̄ incidit mercator in penā etiaz. p illis in q̄bus ſuus ceſſauerat in petēdo: imo ⁊ ſi nunq̄ ſuus petiſſet: in penā incidiſſet mercator: ⁊ tūc demuz nō incideret in penā cū p eum nō ſtaret: quomin⁹ ſolueret: vt ſi obtuliſſet. ſi aūt diceret nō cōmitti penā fine interpellat⁹. eueniret q̄dā abſurdū: vt ſi cepiſſet ſuus petere. ⁊ valitudie impeditus ceſſaret a petēdo: nō incideret mercator in penā: q̄ eſſz abſurdū. Poſtea dicit q̄ paſchate veniēte incidit in penā mercator ſi nō ſoluit: licet nō ſit interpellat⁹: licet poſtea offerat. ⁊ bñ dixi nō ꝓmitti penā ſi per debitorē nō obſtat. nam ⁊ ſi arbiter aliquē condēnat dare. x. certa die ⁊ p̄ condēnatū nō ſtet: q⁹ ipa obtulit die ſtatuta: nō incidit in penā. ſed ſi nō adiecit diē. tūc ifra modicū tēpus debz ſoluere. alias incidit in penā. Ultimo dicit. emi ego frāciſc⁹ rez a te pro. x. ⁊ ſi ea. x. nō ſoluā vſq̄ ad paſca ſit res inempta. nā ſi veniēte paſcate non ſoluam p̄cium p̄dictum inempta ſit res.

s Ita furioſo. Hec lex pōit plures caſus q̄bus actio furioſo acq̄ritur. Primus q̄n accepi pecuniā mutuo a furioſo credēs eū ſane mētis ⁊ eā in rē meā cōuertā. nā acq̄ritur certi cōditio generalis furioſo. ex q̄bus eīm cauſis ignorātibus acquirīť: ex eiſdē ⁊ furioſo acq̄rīť: vt ſi ſeru⁹ furioſi ſtipulet ab aliquo aliq̄d. Itē cū datur dānum in bōis furioſi. Item ſi leget furioſo. idē in ſilibus cāibus q̄ ponūť in littera.

a Ctionū. Actionū quedā ſunt in rē: vt rei vēdicatio. quedā in pſonā: vt ꝓditiōes. Poſtea dicit q̄n actio in rem cōpetat. Itē q̄n in pſonā. Poſtea dicit actōnū quedā ex ꝓtractu ſunt. quedā ex facto. quedā in factū ⁊ de oībus dat exempla. Ultimo actōes: aut ciuiles ſunt aut honorarie. ⁊ dicit in

o Bēs. Penales actōes lite ſup eis cōteſtata/ glo. ac. ta: tranſeunt ad heredes.

o Bligationes. Obligatio que non cōſiſtit ex ſua p̄pria virtute. vt promiſſio de homicidio faciēdo vel furto ⁊ ſi miles nō confirmantur officio iudicis. vel pretoris impio vel legis poteſtate.

a Ctio. Actio pſonalez act⁹. cōprehēdit. petitio realē act⁹. perſecutio comprehendit ⁊ realē ⁊ pſonalē q̄n ad rem cōpetit.

l Icio titio. Cōdēnatus eſt mihi titi⁹ in. c. eidē titio mutuaui alia. c. ⁊ ea p̄miſit reddere. nec eſt hīta mētio pecunie in qua fuit ꝓdēnatus. dī q⁹ ius meum integrū durat contra titium in illis aliis centum.

s Seruus. Quidā ppt delictū eſt dānat⁹ in metallū. ⁊ ſic amiſit oīa bōa ſua ⁊ eſt effect⁹ ſuus pene. ⁊ p ꝓſequens eſt liberat⁹ a creditoribus ſuis cū nihil hēat. poſtea habuit indulgētiam a p̄rincipe. ⁊ ſic reuerſus eſt in ciuitatē. nō aūt bōa recuperauit. dicitur q⁹ nec creditoribus ſuis tenetur.

n On ſolū. Stipulatio ſub impoſſibili ꝓdit. facta nō tenet idē in oi alio ꝓtractu vt ēptōe locatiōe ⁊ ſilibus ꝓtib⁹.

c Um ex vno. Cū ex vno delicto plures act⁹ deſcendūt: oībus pōt agi. q̄ intelligas in eo q̄ pl⁹ ē in vna q̄ in altera. ⁊ da exemplū in arboribus furtiz ceſis. ex quo delicto plures act⁹ oriuntur: vt. j. ar. furtim ceſarum. l. i.

c Onſtitutionib⁹. Actōes penales non vadūt in hēdes niſi lis ſit cōteſtata contra defunctum.

q Ui ſeruuz. Seruū meū iniurioſe verberaſti ita q̄ ei rupiſti brachiū. dī q̄ teneris iniuriarum act⁹. et aq̄l. ⁊ vtra q̄ pōt intētari cōtra te. ſed alij dicūt q⁹ vna electa alia tolliť. alij dicūt q⁹ ſi agať aq̄l. tolliť actio iniuriaz aut ecōtra. verū aūt eſt q⁹ ⁊ ſi agatur vna. altera poſſit intentari in id q⁹ pl⁹ ſit in ea. ¶ Si is cui. Cōmodaui ſcolari libz̄ ⁊ eū ꝓtat⁹ ad alīū vſum. dī q⁹ tenet cōmodati. itē cōdict. furtiua. ⁊ vna intētata: altera tolliť. Secundo dicit. colonus ſubtraxit arbores fundi mei vel aliq̄d aliud. dī q⁹ tenet cōdict. furtiua. itē act. furti. item ex locato. ⁊ ſi agatur vna iſtaz nō tolliť actio furti: ſed inter ſe bene tollūtur. Itē aq̄lia tolliť p act. locati in hoc caſu. Tertio dicit. cōmodaui tibi veſtimēta ⁊ tu ea fregiſti. teneris cōmodati act. Itē aq̄l. ⁊ ſi agať aquil. tolliť actio cōmodati. ſec⁹ econtra. nam in eo q̄ vltra eſt in aq̄l. remanet poſt act. cōmodati.

i Honorarijs. Actōes honorarie. Itē ptorie q̄ hūt rei pſecut. cōpetūt. ⁊ poſt annū. cetere intra ānū. ⁊ da exempla. vt in glo. hic poſita. Secūdo dicit act. ptorie que poſt annū nō danť nec in hēdes dātur niſi vt lucruz ſi q̄ eſt ab hēde extorqueať: vt eſt in act. de dolo ⁊ in interdicto vñ vi. ⁊ in ſilibus. Tertio dicit. ille act. ꝓtinēt rei pſecu. q̄bus pſeq̄mur q⁹ ex p̄timonio nobis abeſt. ⁊ da exemplū. vt in glo. ac. que incipit. vt q⁹ ⁊c. Quarto dicit q⁹ actio reſciſſoria. i. ātiqua actio ī rē vel in pſonā q̄ reddit ope reſtituť. vſucap. reſciſſa. āno finit q⁹ ꝓ ius ciuile ꝓpetit. Quinto dicit. cū duūuiri accipiūt pecuniā mutuo noīe ciuitat⁹. ⁊ nō eſt verſa ī vtilitate ciuitatis. tenēt ipſi duūuiri etiā poſt annū. ſi aūt eēt verſa pecūia in vtilitatē ciuitatis. tūc tenet ciuitas. etiā poſt annū ad illam pecuniam reddendaz.

c Eſſat. Condēnatus in ꝓdict. furtiua vel ſilī nō infamat.

s Ctōis ⁊bo. Hoc vocabulū actio largiſſime acceptū cō p̄hendit act. in rē. i. act. in pſonā directas ⁊ vtiles ⁊ p̄iudiciales. itē ſtipulatōes ptorias vt dāni infecti. itē ſtipulat. legator ⁊ fil'es. Itē interdicta. Secūdo dicit. q̄dā actōes ſunt mixte in q̄bus q̄libet eſt actor ⁊ re⁹: vt eſt actio finiū regūdor

n On figura. Dic caſum vt in glo. que incipit de obligat. litteraz dicit ⁊c. ⁊ ſimiliū.

f Iliusfamilias. Filiusfamil. obligat ex oībus ꝓtractib⁹ tanq̄ hō ſui iuris. ⁊ ob id cuz eo pōt agi. fran.

b Ereditariarū. Legatarij dicunť creditores hēditarij ⁊ act. eis cōpetētes hereditarie dicuntur. ¶ Si ex eodē facto. Pone caſuz vt poſui. ſ. e. l. cū ex vno.

l Scui. Legatarius ꝓditionalis nō dī creditor niſi p⁹ exiſtat cōditio. ſed ille q̄ ſtipulat fibi. x. dari ſub ꝓdict. creditor dī eriā interiz. Ultimo dicit. creditor ille dī q̄ hz aliquā act. ſaltem ciuilē. q̄ except. non poſſit tolli. vel honorariā vel in factū extraordinariā de qua hēs. C. de ſacro ſanct⁹ eccleſijs. l. ſancimus.

o Bligari. Paterfamil. ſue ptātis pubes pōt obligari. pupill⁹ aūt ſine tutoris auctoritate nō pōt obligari. ſuus nō obligat ex contractibus. frā.

Bligationū. Obligationū. i. cōuentionum ex q̄b⁹ oriť obligatio q̄ttuor ſunt cāe. aut eīm dies imponiť in eis: aut cōditio: aut modus aut exceſſio ⁊ de his p ordinē exēpla dat. tūc circa diē. q̄n q̄ eīm ponit dies vt obligatio ex die incipiat. vt p mittis. x. ex kalēdis marcij. nā āte kalēdas nō poſſuz exigere. q̄n q̄ ponit dies vt vſq̄ ad eā debeas. vt ſi p̄miſiſti. x. vſq̄ ad kalēdas marcij. ⁊ b̄ caſu elapſis kalēdis adhuc teneris. idē in legato. tū ſi agā oppōis mihi except. vl pact⁹ vl doli. ſic ⁊ cū tradio ſolū ſine ſupficie. nā ſupficies ipo iure ſequitur ſolū. ⁊ ſic adtenēit. tū ope except. retineo ſupficiē. ſequitur de cōdict. videre. ⁊

conditio ponit̃ qñcꝫ añcꝫ sit cõpletus ℨct⁹,vt,pmisisti mihi,x. si nauis veniat ex asia,r b̃ casu ãte ꝺdit̃,nõ possuꝫ agere,qñcꝫ apponit̃ conditio finito ℨctu,vt si ,pmiseras mihi,c,pure, hoc pacto facto apposita fuit ꝺditio ꝙ tenearis si nauis venerit ex asia,nã ãte ꝺdit̃, possuꝫ agere cũ effectu,ſꝫ postꝙ aduẽit cõ dit̃,si agã,obstat mihi exceptio,sequit̃ videre de mõ,r modus appõit̃ obligatõni b̃ mõ,pmittis mihi,x,aut sticũ,naꝫ vno de his soluto,pmissio alteri⁹ tollit̃:nec vnũ tm̃ de his possuꝫ pete re,ſꝫ,est in electõe tua qõvis soluere donec vtrũcꝫ extat,sequit̃ de accessiõe videre,r certe accessio qñcꝫ fit rei,qñcꝫ ꝓsone,ꝓso ne b̃ mõ,,pmittis mihi,x,aut titio dare vl̃ b̃ mõ,,pmittis mihi x,aut sticũ fuũ titio dare r hoie,l,stico soluto titio, liberaris a me ope excep. ¶Si ita,Si nõ dederis mihi talẽ fundũ ,pmi sisti mihi,c,dare,dr̃ ꝙ,c,possuꝫ r debeo petere liberaris tũ dã do fundũ.Secũdo dicit,,pmisisti mihi te factuꝫ nauẽ mihi, r si nõ feceris ,pmisisti mihi ,c, dare,dr̃ ꝙ ꝑma obligatio videt nouata ꝓ scdam,r sic ad,c,agã, r b̃ intelligas cũ tm̃ tps ꝑte rijt quo nauis potuerit fieri r nõ fuit facta.

i Si qui.Promiseras mihi sticũ dare r ãteꝙ esses in mo ra sticũ mãumisisti:r ãteꝙ ꝺueiaris sup eo stic⁹ ꝺcesserit

f Curiosus.In obligat̃,q̃ descendũt dr̃ ꝙ nõ teneris ex re,i,sine ꝙsensu ptiũ obligari põt pupillus r furiosus etiã sine auctoritate tutoris vl̃ curatoris,r da exẽpla in fundo quẽ hẽbaꝫ cõem cũ pupillo vel furioso ipẽdi aliq̃d de meo,nã obligat̃ mihi pupill⁹ ꝓ b̃ vt reddat mihi ptem expẽsaꝝ, idẽ si pupill⁹ doli capax dat mihi dãnũ in fundo cõi,nã tenet̃ mihi

a Arianus.Cũ tractat̃ siue q̃rit̃ de aliquo obligãdo mul tũ:si possum⁹ curam⁹ vt nõ obligeꝛ̃,at cũ tractam⁹ de ali quo liberãdo oẽs sum⁹ ꝑni in b̃,r da exẽpla,vt in glo,q̃ icipit,

i Aq̃busc̃ꝫ.In ℨctibus in q̃bus sol⁹ con exẽplũ rc. sensus sufficit nec est op⁹ loq̃la siue x̃bis vt est in vẽdit̃, r locat̃,r in filib⁹ in illis põt interuẽire furdus r obligat̃,frã,

e Ex cõtractib⁹.Actio descẽdẽs ex ℨctu in hr̃dẽ ꝙpetit li cet ꝓ eã puniat̃ delictũ siue dol⁹,hic est ꝙ actio tutele cõ petit ℨ hr̃des tutoris r petit̃ emẽdari dolus defuncti,Idẽ in act,depositi:si depositari⁹ cõmisit dolũ in re deposita,nã hr̃s ei⁹ tenet̃ act,depositi,r si hic tutor vl̃ depositari⁹ sit filiusfam. vel fu⁹,r cõmittãt ꝑdictũ dolũ:tenet̃ pr̃ r dñs de peculio non

q Quod q̃s.Qui tenet̃ oi ãno certuꝫ q̃d dare noxali, quolibꝫ die ãni dando liberatur.

n Nihil põitur.Diffinitio actõis,r dic casuꝫ vt littera stat

o Obligamur.Qñcꝫ q̃s obligat̃ re,qñcꝫ x̃bis,qñcꝫ simul interueniẽte vtrocꝫ,i,re r x̃bis, qñqꝫ ꝙsensu,qñqꝫ lege,qñqꝫ iure honorario siue ptorio,qñqꝫ ex necessitate, qñqꝫ ex facto, r de oib⁹ dat exẽpla ꝓ ordiem, In fine legis dicit ꝙ nudo cõ sensu fiũt obligat̃,qñqꝫ,r da exẽplũ in vẽdit̃,r in filibus ℨcti bus q̃ r x̃bis fieri põt. Itẽ r nutu qñqꝫ fiũt obligat̃,r da exẽ

p Cura.Ex vno delicto plures act̃,qñcꝫ plũ vt in glo, nascũtur nõ tm̃ oibus põt agi r da exẽplũ: vt,s̃,e,l, cum ex vno,r,l,q̃ fuũ. Itẽ ex vno ℨctu nascũtur qñqꝫ plures act̃,vt cõtra ꝓ procuratorẽ meũ hẽo mãdati,r certi condit̃,r vna tm̃ ex eis act̃,possuꝫ agere. In vltima pte legis pone casum vt,j,de verbo,sig,l,sciendum,s̃,penul.

c Contractus.Si fingo vẽdere libꝝ cũ donẽ:nõ valꝫ iste ℨctus venditõis imaginari? siue ficticius.

i Oibus.In ℨctib⁹ q̃ fiũt cã dñij alicui⁹ rei trãsferẽdi vt in vẽdit̃,r filibus oportet r vẽdẽtẽ hr̃e aim tradẽdi dñ um:r emptorem acquirendi,r nisi hũc animũ habeat nõ per ducetur ad effectuꝫ ille contractus.

q Cecũqꝫ.Quis actio q̃ est mihi q̃sita noie fui mei vt ac q̃li,itẽ actio iniuriaꝝ ꝓ iniuria facta fuo meo. Itẽ furti vel si milis durat mihi etiã si ille fuus desijt eẽ me⁹,vt qz vẽdidi eũ vel manumisi eũ. Itẽ ꝺditio furtiua q̃sita mihi nomĩe fui mei subrepti durat mihi etiã si desij fuũ hr̃e:dũtũ nõ redijt in meã

i Oibus.In oi ℨctu siue fit bone fidei ptãtez,fran. siue stricti iuris:si ℨ heredes errarunt:vnũ sentiẽs vnus aliud ali⁹:nõ valet qõ fit,r idez est in societate,

s Liendũ.Quis actio vadit in heredes ex quo est lis ꝺte stata cõtra defunctum.

p Pupillus.Pupill⁹ accipiẽs mutuũ sine tutore:nõ tenet̃ etiã naturaliter,r loquitur de infante,

n Cinqꝫ.Pone casuꝫ vt in vi bo,rap,l,i,r vt,s̃,e,q̃ fuũ,r l,ex vno,r dic de hoc vt in glo,hic posita que incipit,i, re, rc,

p Procurator.In hac prima pte,l,dic casuꝫ vt in glo,q̃ in cipit,hic est grecuꝫ rc. ¶Seia,Seia epl̃aꝫ mãdauit lu tio titio in hec x̃ba:si ita diligis me vt cõsueuisti incõtinẽti vi sis litteris meis vẽdas rẽ tuã quã ibi hẽs r veni huc ad me, r oi ãno ꝺabo tibi,x, vl̃ alia x̃ba erãt in epl̃a in q̃b⁹ nõ est vis, dr̃ ꝙ ex hac epl̃a tenet̃ seia illi lutio titio, si illa vẽdita res sua vẽit,cũ ista forte indigeat eo in procuratorẽ hr̃e,secus si sit mala suspitio,vt qz ista cã luxurie volebat eũ,nã hoc casu non tene retur ex dicta epistola ad,x,annua.

¶De verboꝝ obligationibus. Rub. ¶Ista rubrica continuatur ad superiorem titulum de act̃,r obliga,vt i glo,

s **Tipulatio nõ põt.** Dñs vlpian⁹ iurisconsultus tractatur⁹ de x̃bozũ obliga,more sapientis philosophi, ostẽdit quo mõ confici possit stipulatio;r quõ nõ, r primo dicit ꝙ stipulatio nõ põt concipi nisi vterqꝫ,i,stipulãs r promittens loquant̃ iuicẽ:qz stipulatio fit ꝓ ceptionẽ x̃boꝝ,r iõ si q̃s lo qui nescit sicut mutus:aut infans vel absens ita longe vt audi ri nõ possit:nõ põt stipulari vel ꝓmittere:qualiter ergo,puide bitur si q̃s sit mutus,absens vel infans vt possit sibi actionẽ ex stipulatu acq̃rere:aut ꝓmittere stipulãti,rñdetur ꝙ debꝫ stipu lari ꝓ seruũ suũ,r sic acq̃ritur sibi actio ex stipulatu: aut si vult obligari debet ꝓmittere ꝓ seruũ suũ,r erit obligat⁹ actiõe qõ iussu. Sed q̃d, eramus duo simul ego interrogaui te ꝓmittis mihi centũ ex cã emptionis talis rei, tu anteꝙ responderes re cessisti a me,dicit̃ ꝙ hic nõ cõtrahitur verboꝝ obligatio,si ve ro te interrogaui,r anteꝙ respõderes recessisti, r statim reuer sus ad me,rñdisti ꝓmitto:tenet stipulatio,dũmõ sit modicũ in teruallum tẽporis: qz illud non vitiat stipulationẽ. ¶Si q̃s ita. Interrogaui titiũ promittis mihi centũ scuta,r ipse rñdit, quid ni qõ vulgariter dictũ est pour quoy non,certe obligabi tur mihi ex ,pmissione sua, Si vero interrogaui eũ ,pmittis cẽ tũ,r ipse non rñdit x̃bo,sed inclinauit caput:vt faciunt lõbar di:non obligabitur mihi:nec eius fideiusso⁹. ¶Si quis sim pliciter. In isto.s̃.ponuntur tres casus.primus est, Titius in terrogat meuium pure ,pmittis mihi centũ,meuius rñdet pro mitto si nauis ex asia venerit, vel si interrogat meuiũ ,pmittis mihi si imperator in ytaliã venerit, r ille rñdet promitto pure, vel sic ,pmittis mihi centũ soluere in festo pasce,r meuius rñ det ,pmitto in festo pentbe,soluere,certe hijs tribus casib⁹ nõ valet stipulatio,qz non est debita facta respõsio ad interroga tionem,Et regulariter cum aliquid detrahitur:vel aliq̃d addi tur stipulationi hoc est rei que in stipulatum est deducta, ipsa stipulatio vitiat̃ nisi ipse stipulator rñsione facta icõtinenti oñ dat responsionẽ sic factã sibi placere:qz tunc valet stipulatio. ¶Si stipulanti, Dictũ est in precedẽti,s̃, ꝙ stipulatio vitia tur si adijciatur aliquid stipulationi vel detrahatur:r est ille,s̃ intelligendus si adijtiatur vl̃ detrahat̃ in qualitate stipulatõ nis,iste,s̃,intelligit̃ si detrahatur vel adijtiatur aliquid stipu lationi in quantitate. Et dicit sic. Titius ait sempronio,pmit tis mihi,x,sempronius respondet promitto,xx, vel si dicit pro mittis,xx, alter respondet promitto,x,certe valet stipulatio in hoc qõ responsum est, licet debeat responsio congruere inter rogationi:tamen valet stipulatio. ¶Sed r si mihi,Superio res duo,s̃,tractant si adijtiatur stipulationi in qualitate vel quãtitate quid iuris sit hic,s̃,tractat de tertia specie,i, si adij ciatur spẽs vel detrahatur. Et dicit sic. Ego volebam a te sti pulari sticuꝫ,tu respondisti promitto sticum:r pamphilum an stipulatio valeat,r respondetur ꝙ valet tantum in stico: licet

adlectus fuerit pamphilus. ⁊ rō est: qz tot sunt stipulationes q̄t sunt spēs in stipulationē deducte, sed sic est q̄ vna est vtilis altera iutil' sz vtil' p inutilē nō vitiat. valet g̃ stipulatio in stico vitiata alia parte stipulatōnis in pamphilo. ¶ Eadem aūt. Sed queritur si ego latine te interrogo. tu autē mihi grece rñ deas an valet stipulatio. rñdetur q̄ sic. ⁊ hoc locū habz in omni lingua: dūmodo loquentes se intelligant, vel per se vel per interpretem verum.

s Tipulationū. Jsta lex pōit diuisionē stipulationū. ⁊ dicit q̄ quedā sunt stipulatōes que tendūt ad dandū sicut est ꝓmitto tibi decem. quedaz tendūt ad faciendū vt ꝓmittere scribere libz̄ū ⁊ similia. ⁊ primo expedit illā ptem que ꝯsistit in dando ⁊ eaz subdiuidit dicēs q̄ q̄dam recipiūt diuisionez vt cū ꝓmitto decem. possum em̄ q̄nq̄ dando creditori. ipso tamen volente recipere partē solutōnis in pte illa liberari. quedam vero nō recipiūt diuisionē vt cū hō promittit̄ in genere, vl' vas. nā etiā si pars illi⁹ hois vel vasis soluat̄ nō liberatur debitor in illa pte soluta. Jtē si ꝓmitto viam vel actū nō pōt ista stipulatio diuidi sz ptem soluendo. idē in stipulatione alternatiua speciez. ⁊ hoc vsq̄ ad. §. Ex hijs igitur. ¶ Ex hijs igitur. Dictū est in proximo. §. quasdā stipulatōes esse indiuisibiles. ⁊ iō nō posse promissorē liberari ptem soluendo. quid erit in heredibus ꝓmissoris nūquid isti poterūt liberari soluēdo ptem rei deducte in stipulatiōe indiuisibili. rñdet iurisconsultus q̄ nō. ⁊ rōez ponit. qz natura obligatōis nō mutat̄ ꝓpter heredū psonas. ⁊ iō si res deducta in stipulationē non recipit diuisionē heredes tenent̄ quilibet insolidū. tamē si vnus soluit totum pōt ab alijs repetere actōne famil'. herciscunde. ¶ Ex quo. Sicut supra dictū est ꝓmissoris heredes insolidū teneri: ita vez ē stipulatoris hēdes quēlibet insolidū hēre actōnem: licet aliqui dixerint hoc casu q̄n stipulator qui rez indiuisibilē fuerat stipulatus moritur. extingui obligationem: nō tū vez est. qz stipulatio nō euanescit. ꝓpterea q̄ res indiuisibilis difficile soluit̄. ¶ Si tamē. Supra dictū est: q̄ q̄dam sunt stipulatōes indiuisibiles: ⁊ q̄ heredes promissoris rei indiuisibilis possunt ꝙueniri insolidū hic queri. Titius promisit mihi hoiem in genere. morit̄ anteq̄ mihi soluat: relictis duobus vel pluribus heredibus certū est q̄ tenet̄ mihi q̄libz insolidū: cōuenit tamē vnū heredez. ⁊ ipse soluit mihi ptē hois promissi, nunq̄d habebo actionē cōtra alios ꝓ reliqua pte hois. rñdet̄ q̄ sic. idē est si vnū heredē liberauit pro pte ⁊ idē in ipo promissore: ⁊ eius fideiussorib⁹. ¶ Jtez ⁊ si. Expedito illo membro stipulationis indiuisibilis q̄ cōsistit in dādo: ponit aliud membrū qđ ꝯsistit in faciēdo. ⁊ ponit̄ sic casus vsq̄ ad. l. cadē. Duo erāt sz titi⁹ ⁊ meui⁹. Titi⁹ stipulat⁹ est a meuio hoc mō: promittis mihi meui ꝓ te neq̄ ꝓ heredē tuū fieri: quominus mihi liceat ire per fundū. rñdet meui⁹ promitto post hoc morit̄ meuius promissor relictis duob⁹ vel plurib⁹ heredib⁹ vn⁹ heredū meuij vēit ꝯtra promissorē meuij. nūquid alij heredes tenētur de hoc Titio. rñdet̄ q̄ sic idistincte siue cū pena siue sine pena facta sit promissio. Sed ponam⁹ ecōtra sz q̄ stipulator Titi⁹ morit̄ relictis plurib⁹ heredib⁹ vn⁹ heredū suoz̄ phibetur ire. tūc est differētia an facta sit stipulatio cuz pena vel sine pena. Nā si pena est adiecta stipulationi: puta centū. certe cōmittet̄ ista pena ad oēs heredes stipulatoris insolidū: tñ alij qui nō sunt prohibiti si petant penā poterit ipsis obijci exceptio doli mali. Si vero nulla est adiecta pena: ille heres: q̄ prohibit⁹ est petet tm̄ interesse pro pte sua. Jdē dicendū est ⁊ in illa stipulatōe ꝓmittis mihi ꝓ te nō fieri quomin⁹ mihi ⁊ heredi meo hēre liceat: qz si cū pena promittat̄ cōmittit̄ pena oīb⁹ heredib⁹ stipulatoris. si vero sine pena poterit tantū agere ille heres qui prohibitus est. Et ratio istoz̄ est: sz quādo pena adijcit̄ vel non: qz vbi nulla pena adijcitur nihil interest eius qui non est prohibitus: ergo non potest agere. Sed vbi pena est adiecta non queritur vtrū omniū interfit: vel vni⁹ tantū. sed solū an cōmissa sit pena vel non ⁊ insolidū oībus heredibus cōmittitur. Jtem promissoris heredes omēs tenentur licet vn⁹ prohibuit. rō qz interest prohibiti vt a nullo penitus prohibeat̄.

e Adem dicem⁹. Principium huius legis nihil aliud dicit nisi q̄ idem est dicendum in hac stipulatione promittis q̄ nullum dolum cōmittes ꝙ me: neq̄ tu neq̄ hēs q̄ qđ dictum est ꝙ. in. §. Jtē si i facto: sz q̄ si stipulator relinq̄t plures hēdes ⁊ ꝙ vnū cōmittat̄ dol⁹ ille sol⁹ agere poterit q̄n sine pēa ꝓmissum ē sec⁹ q̄n cū pena: vt. ꝙ. dictū ē. ¶ Catho lib. xv. Jn b. §. ponit̄ ita casus. Titius promisit mihi aliquid: moritur relictis pluribus heredibus queritur si cōtra promissionē factū fuerit: qualiter heredes teneātur. Et rñdetur distinguendo: aut factū qđ est ꝓductū in stipulationē est diuiduū vl' indiuiduū. Si factū est indiuiduū veluti facere iter ⁊ vn⁹ heredū facit cōtra stipulationē omnes tenentur. ⁊ ratione subdit ibi: q̄ qđ ⁊c. Si vero factū ꝓductū in stipulationē est diuiduū sicuti quādo ꝓmittitur amplius nō petere. tunc si vnus heredū venit cōtra stipulationē ipse solus tenetur nō alij. Et rōnem subdit ibi differē tie hāc ⁊c. q̄ q̄n factū est indiuisibile nō pōt veniri nisi ꝙ totā stipulationē. sed quādo est diuisibile pōt veniri cōtra etiaz in parte. ¶ Sed videamus. Jpone casum vt hic in glo. naz nul libi melius ponitur. ¶ Si is qui duplaz. Titius emit fundū a meuio valentē. ccc. aureos. ⁊ est stipulatus a vēditore duplū precij: si fundus euincat̄. moritur meuius. venditor relictis tribus heredibus. postea fundus euincitur. queritur quomodo agent isti heredes meuij contra titiū. rñdetur q̄ agent quilibz pro parte sua. ⁊ sic quilibet pro centū. Jtē ego habebaz vsum fructum in fundo tuo. cauī tibi me vsurum arbitrio boni viri, ⁊ restituturū fūdū finito vsufructu tu decedis relictis pluribꝰ heredib⁹. nūquid ipsi habebūt actionē cōtra me quilibet pro parte sua. rñdetur q̄ sic. idem est dicendū in stipulatione noui operis nūci. ⁊ dāni infecti: vt eodē modo ponas casuz sicut positus est in fructuario. Sed videbatur cōtra in stipulatōe dāni infecti: qz opus non potest destrui pro pte. sed optet totum destrui. sed hoc non obstat qz vt agi possit pro parte est introductum in vtilitatem stipulatorum: quare ⁊c. Quid autem in promissore dāni infecti: vel duple euictōis. dicenduz est q̄ heredes promissoris non possunt liberari satisfaciendo pro parte. sed oz quēlibet cōueniri insolidum: ⁊ hoc vsq̄ ad. l. sequē.

s Tipulationū. Jn hac. l. ponitur diuisio stipulationum qz alie sunt iudiciales. alie sunt pretorie. alie cōuentionales. alie cōmunes tam pretorie q̄ iudiciales. ⁊ prosequitur pordinē declarando, dicens q̄ iudiciales sunt que ꝓficiscūtur a mero iudicis officio: vt est cautio de dolo: exēplum creditor cū sibi solutū est debz reddere pignus debitori: ⁊ cuz hoc iudicis officio cōpellit̄ cauere q̄ pignus illud nulli alteri vendidit vel si sit res īmobilis q̄ nullā seruitutē illi rei pignorate impo suit. pretorie vero stipulationes sunt: quas pretor introduxit ut est stipulatio dāni infecti: ⁊ cū his etiā continētur edilitie stipulationes: qz ediles pretores erant. Cōuentionales stipulationes sunt q̄ fiunt inter cōtrahentes: vt si vēdo tibi librū certo precio. ⁊ cū hoc stipulor a te q̄ vadas pro me romā: qz hec stipulatio est cōuētionalis. Cōmunes stipulatōnes sunt: que proficiscūtur a iudicis officio: ⁊ a pretoris iurisditōe. sicuti est rem pu. sa. fo. nā aliquādo hoc fieri pcipit iudex aliquādo ipse ptor. Jtem duple stipulatio ꝓ aliqua re vendita venit a iudice. ⁊ pro aiali forte morboso venit ab edilitio edicto. ¶ Stipulatio. Nunc post diuisionez stipulationū ponit diffinitionē stipulationū dicēs q̄ stipulatio est verboz̄ cōceptio: qua ille qui promittit interrogatus promittit se facturum id quod abeo petitur. Satisacceptio autē est stipulatio que continet et secum trahit fideiussorem vel pignorū dationē. ⁊ ponit similitudinē: qz sicut satisfacere est soluere: quod debemus ita satisaccipere est dare fideiussores vel pignora q̄bus quis contentus esse debz qui fideiussores vel pignora obligabuntur sicut principalis promissor. ¶ Si sortē. Titius promisit mihi cētum soluenda in festo pasce: ⁊ si non solueret tunc promisit penam. l. aureoz moritur titius relictis duobus heredibus: vn⁹ heredum soluet medietatem sortis sz. l. termino aduenīente. alter heres nihil soluit. queritur an nihilominus pena. l. committatur insolidum, ⁊ respondetur q̄ sic cōtra ambos heredes sed ille qui moram feci tin soluendo debet seruare coheredem suum indēnem, idem est si arbiter ex cōpromisso facto sub pe-

na tulit sententiã, nam si vnus heredum paruit sentẽtie, alter non nihilominus cõmittitur pena in solidum.naz in huiusmodi stipulationibus non potest aliter constitui quin non fiat iniuria stipulatori.

i Si qui,Titio tanq̃ prodigo fuit interdictuz bonis,queritur an sibi stipulando acq̃rere possit.z rñdetur sic. Sz non potest promittendo alteri se obligare, vel aliquid dare,et ideo si pro sua promissione dederit fideiussorem non valet datio;nec fideiussor obligabitur.

i Impossibilis. Ista lex ponit differentiam inter conditionem impossibilez conceptam affirmatiue z conditionem impossibilem concepta negatiue. Nam si dico hoc modo,promitto tibi si digito celũ tetigero,nulla cõtrahitur obligatio.Si aũt dico hoc mõ. Si digito celũ non tangam promitto centũ,certe statim ero obligatus.

i Nulla stipulatione,Promisi tibi hoiez certuz;vel equũ certũ soluere in festo penthecostes : z si non soluero illo termino promisi decez noie pene,homo promissus vel equus moritur infra terminum,queritur vtrũ pena statim possit peti. z dicit hic q̃ est dies promissiõis expectãdus: qz tota obligatio ẽ comprehensa sub conditõne z sub die.z licet ante conditionem sit pena cõmissa:tamẽ dies in quẽ erat collata est expectãdus qui adhuc supest.Sed si promitto hoc modo.si itra festum pasce nõ tetigero digito celum ,pmitto decez,certe statiz conueniri potero.

s Si titius . Eramus duo tu petrus z ego iohãnes dixisti titio ꝓmittis mihi dare hominez si iohãni non dederis.postea ego dico similiter titio promittis mihi dare eũdem hominẽ si petro nõ dederis.ille promittit nobis ambobus sepatim . Queritur nũc quando erit finis dandi alteri nostruz: ita q̃ soluendo vni nostrum ipse titius non possit ab alio conueniri. rñdetur q̃ finis erit dandi vsq̃ ad litem contestatam: qz tunc illius est melioz conditio qui prius occupauerit per litis contestationem.

b Deciure vtimur.Promisi tibi centũ aureos si titi⁹ ante festum pasce in ytaliam nõ venerit.certe nihil peti potest a me donec titius tantũ tardauerit vẽire in ytaliaz q̃ certũ sit ipsum ante pascavenire in ytaliam non posse siue mortuus sit titius:siue adhuc viuat.

f Filius duz.Pater meus erat captus ab hostibus:ego qui remansi in ciuitate stipulatus suz , queritur an patri meo acquiram.z rñdetur q̃ est in pendẽti huiusmõi acquisitio nam si pater meus reuertatur erit sibi per me in ista stipulatione acquisitum. Si autez moriatur pater apud hostes erit mihi acquisitum per istam meam stipulationem.

s Si ita.Titius stipulatus est a meuio hoc mõ.dabis mihi decem:aut quinq̃.meui⁹ rñdet simpliciter dabo.queritur quid meui⁹ debeat.z rñdet iurisc̃onsultus:q̃ tantũ quinq̃ dz. Item si promitto hoc mõ. ego dabo tibi infra festũ pasce. idem est ac si dixissez.dabo tibi in festo pasce: qz petere nõ poteris:nisi festo pasce transacto.idem si stipulatus quis sit hoc modo.dabis ante festum penthecostes.dabo:qz non poterit peti nisi transacto festo.

s Si ita. Ego volebã domũ edificare in certo loco veni ad architectũ z cõueni secũ precio: q̃ edificaret mihi hanc domũ que poterat cõmode edificare infra duos anos:architectus ꝓmisit mihi q̃ edificaret infra triẽnium.postea dimisit preterire temp⁹ scz annum cũ dimidio:ita q̃ verisimile est z certũ q̃ non põt edificare ano cuz dimidio: nunq̃d agere possum ꝓtra architectũ ad interesse. rñdeꝛ q̃ sic: ex quo certũ nõ posse fieri domũ infra tale tempus.ante aũt nõ tenebiꝛ promittens nec ei⁹ fideiussorez. Idẽ est si quis dãnauerit heredẽ suũ insulaz edificare.vel domũ. Sed ponam⁹ sic. q̃ iste architect⁹ qui ꝓmiserat infra certũ temp⁹ edificare.edificauit medią ptẽ domus:hec pars cõsumpta est incendio.nũquid habebit tẽpus integruz ad edificandũ domũ iterũ: vel tantũ residuũ temp⁹ forte annũ cũ dimidio. rñdetur q̃ habebit integruz tẽpus. z hoc intellige quando conuenit inter partes: q̃ periculum esset promissoris,aliter non teneretur de casu fortuito,hoc dicit cum.l. sequenti.

s Si sticũ. Promisisti mihi sticũ: aut pamphilũ alternatiue. z sic potes soluere: quẽ velis. ego postea emi vnũ ex his suis:puta sticũ:certe tu teneberis mihi solucre pamphilũ precise postq̃ sticus factus est meus.

s Si pulatio. Pone casum vt in glo. q̃ optime declarat.

s Si pulatio. Promitto tibi centũ aureos si volam:vel si voluero:an valeat stipulatio.certe non:qz nulla est obligatio cuius potestas est collata in arbitriuz promittentis: qz forte nunq̃ vellet soluere.

q Si bis.Stipulatus es a me hodie pamphilũ: cras iterum venis.z stipularis a me eũdez pamphilũ.queritur nunquid tenear tibi bis soluere hunc pamphilũ. Rñdetur q̃ non,sed semel soluendo liberor a te.

s Si ita stipulatio,Titius volebat bertam ducere in vxorem. z qz dubitabat q̃ ipsa faceret diuortium culpa sua stipulatus est hoc modo. berta dña charissima scio leuitatem mulierum:qz vbi velis nolunt:vbi nolis cupiunt vltro.z ideo volo q̃ mihi promittas centũ noie pene:si tua culpa diuortium factũ fuerit.queritur vtrum talis stipulatio valeat.z dicit q̃ non: qz contenti esse debemus penis legum que sunt constitute contra facientes diuortium culpa sua.

h Ciusmodi stipulatiões. Dicit hec lex q̃ possum stipulari a te qõ tibi titius debet: in id tẽpus cum desierit soluendo esse. nam talis stipulatio valet quasi concepta sit sub quauis conditione eueniente.

s Si diuortio. Cum titia nupsisset meuio fecit diuortium z stipulata est centũ nomie dotis.queritur q̃tuz sibi debeatur.z breuiter rñdetur q̃ si ista berta dedit centum:z sit stipulata ducentum debebuntur sibi centũ actiõe ex stipulatu z centum actione de dote. Si vero nihil dedit in dotem z stipuletur centum nomie dotis debebũtur ei ista centuz ex stipulatu actione. Et ponit exemplũ nam si vir legat vxori vel alij leget certam quantitatem que in dotẽ data fuit:licet nihil datũ sit in dotem:tamen debetur nõ rõne dotis.sed rõne legati.

s Si id qõ. Eram⁹ simul tu z ego:z õbebas mihi summã pecũie.ego vidi q̃ hẽres i domo tua pulchrã petiã quã putabã eẽ de auro puro:cũ eẽt es tñ: petij a te summã pecũie mihi debitã.tu rñdisti:nõ hẽo argentũ nũc nec possuz tibi soluere.rogo te habe patientiã in me.dixi ego ,pmittis mihi dare illã petiã auri:quã altera die cũ tecũ cenarẽ habebã in manu mea.tu dixisti,pmitto.q̃ritur vtrũ tenearis mihi tradere illã petiã eris:vel si sit aliqua obligatio ꝓtracta iter nos.rñdeꝛ q̃ sic:qz cõsensim⁹ in vnũ cor⁹: tñ tu teneris mihi ad interesse vel de dolo actione:eo q̃ me decepisti.

s Si ex legati. Titi⁹ mihi debebat hoiem certũ:ex cã legati: vl ex stipulatu actiõe.moriꝛ iste hõ q̃ debebaꝛ mihi. q̃riꝛ vtrũ possiz tutiũ q̃ẽre ad hoiem mihi dandũ: vl ad p̃ciũ ei⁹. et rñdeꝛ q̃ si p ipz steterit quomin⁹ mihi soluez hoiez hũc tenebiꝛ mihi etiã hoie mortuo.z declarat quomõ itelligaꝛ stetisse p debitorẽ:scz si interpellat⁹ nõ soluit:vl eũ occidit. Sil'r dꝛ si pupill⁹ sticũ debeat nõ videꝛ moꝛã fecisse in soluẽdo:nisi iterpellet pupill⁹ auctore tutore.vl ipe tutor sol⁹.ff.d. cũ.l. seq.

s Si dari. Debebas mihi cẽtũ actiõe ex stipulatu: feci tibi pactũ de nõ petẽdo:post certũ tp̃s ego suz stipulat⁹ a te ff mõ: ꝓmittis mihi qõ õbebas ex tali stipulatõe in q̃ cẽtũ debebas.tu rñdes ꝓmitto. Queriꝛ ex q̃ stipulatõe mihi teneaꝛ, z rñdetur q̃ ex scõa: qz prior stipulatio est ineffica: propter exceptionem pacti de nõ petendo.

g Generaliꝛ. Promisisti mihi hoiez occidere: vl carnes comedere in q̃dragesima vtz possuz te opellere ad ff faciẽdũ: z si nõ facias:an habeã aliqõ itereꝛ.z rñdeꝛ q̃ nõ:qz turpes stipulatões nulli⁹ sꝛ momenti.ff.d.cũ ꝑn.l se. Si stipl'at⁹ plan⁹ ẽ.

s Si rez. Stipulat⁹ sum a titio hoc mõ: ꝓmittis mihi tradere equũ tuũ rñdet titius ꝓmitto. queritur quid mihi debeat.z rñdeꝛ q̃ tñ tradere. nõ aũt teneꝛ mihi proprietatez equi dare.sed sufficit q̃ tradat.

s Cire debemus. Titius interrogat seiũ hoc modo promittis mihi.xx.z o cto,vel sic promittis mihi sticum:z pã

philum.queritur nunquid sunt hic quattuor stipulatões.due in.xx.t octo.t due in stico t pãphilo. t rñdeꝛ q sic:qꝛ tot sunt stipulatiões:quot sunt summe in stipulatũ deducte:vel coꝛpoꝛa.Et facit quandã illationẽ.q si nunc stipuloꝛ.xx.post paulum adijcio quĩqꝫ non fit nouatio, sed erunt due stipulatiões ¶Quãuis.Dictum est supꝛa.q tot sunt stipulatiões:quot sunt summe t quot sunt coꝛpa deducta in stipulatũ. hoc tamẽ non est ita late intelligenduꝫ: q si stipuler cumulũ pecunie: q̃ est coꝛam me.intelligũtur tot esse stipulatiões quot sunt denarij:nam hoc esset absurdum.¶Stipulationẽ.Pater tuus legauit mihi duos suos:stichũ videlicet:t pamphilũ vl legauit mihi centuꝫ scuta ex vna parte:t centum ducatos ex alia pte certum est q hic sunt plura legata ꝓ quibus petendis habeo act.ex testõ.Ego volens mihi pꝛouidere:t cumulare oĩa legata sub vna actiõe venio ad te t dico sic.pater tuus legauit mihi tot summas. t tot coꝛpoꝛa redigamus omĩa sub vna stipulatõe.tu dicis ego sum cõtentus.dico ego.pmittis ergo mihi q omĩa ista que legauit mihi. pater tuus solues in festo pentheco stes. tu rñdes pꝛomitto est hic vna stipulatio plurĩũ coꝛpoꝛũ sine summarũ:licet sint plura legata.t subdit alia exempla.nam t familie t seruoꝛũ est vna stipulatio.itẽ si quis stipulatus sit quadrigas t lecticarios. Si vero q̃s stipuletur per cõiunctionẽ copulatiuam sicuti pꝛomittis illum seruum:t illũ plures sunt stipulationes.¶Si a fure. Quidã bꝛito subtraxit equum quendam: qui forte erat meus. Ego venio ad euꝫ: et interrogo ipsũ.pꝛomittis mihi dare equũ: quem altera die furatus es.ille dicit pꝛomitto:an valeat talis stipulatio.reſpõdetur q non: qꝛ potest esse q equus ille est meus . stipulatio autem rei mee non valet. Quomodo ergo stipulabor ab hoc fure.dicendum est q sic debeo stipulari o bꝛito bꝛito pꝛomittis mihi dare:q̃ te reddere oportet condition̄e furtiua.ille rñdet pꝛomitto.hoc modo facta stipulatio valet.q si post hanc stipulationẽ factam equus iste decedat sine moꝛa furis. certe ipse liberabitur.qꝛ stipulatõ nouauit condiꝫ.furtiuã.t sic non tenebitur condiꝫ.furti.ꝓpter nouationẽ. nec ex stipulatu actꝰ. pꝛopter interitum speciei.

s Liendum est.Emit a me titius equum.sed ego volui habere fideiussoꝛem pꝛo pꝛecio.meuius qui stabat iuxta t erat amicus titij dixit. ego ero fideiussoꝛ titio pꝛo isto pꝛecio equi bene dixi ego scribe ergo q es fideiussoꝛ eius:qui scripsit queritur vtrum obligetur pꝛo hac fideiussione. rñdetur q sic qꝛ pꝛesumitur stipulatio interessisse: ex eo q scripsit se fideiussisse pꝛo titio. t omnia solẽniter acta pꝛesumuntur.

s Jrem meam. Rem meaꝫ stipuloꝛ a te sub conditione si imperatoꝛ in italiam venerit: an valeat huiusmõi stipulatio.rñdetur q si tempoꝛe existentis conditionis res illa mea non sit valet stipulatio:alias non.

s Jnomĩe.Habebas vnicuꝫ seruum:qui vocabatur stichus:ego putabam euꝫ vocari pamphilũ.dixi tibi pmittis mihi dare seruũ tuum pãphilũ dixisti pmitto.certe talis stipulatio valet:licet in noĩe sit erratu:qꝛ in coꝛpoꝛe cõsensimus.

s Jsticus. Plana est.

m Ultum. Jsta lex põit pulchꝛã dñiam in stipulationẽ facta de re:cuius cõmertiũ q̃s nõ bꝫ:t pmissionẽ rei etiaꝫ cuiꝰ cõmertiũ q̃s non habꝫ. Mã si quis stipuleꝫ reꝫ cuiꝰ cõmertiũ nõ bꝫ.est tñ inutilis stipulatio:t nullũ p̃stat interesse.si ꝺo quis pꝛomittat rẽ cuius cõmertiũ nõ habet nocet sibi.qꝛ tenebitur stipulatoꝛi ad interesse.

s Jstipuler. Jdẽ est stipulari vel pmittere facere q̃ non potest fieri t pꝛomittere dare q̃ potest dari. ¶Jtem q̃ stipuloꝛ a te aliquid q̃ est cõtra legem dicendum est q stipulatio non valet cum est ibi perpetua cã pꝛohibitionis.Et licet ista causa pꝛohibitionis cesset:tamẽ si sit postea contra bonos moꝛes:non tenet stipulatio.exemplum est si stipuloꝛ soꝛoꝛem meaꝫ mihi nuptuꝛã.duplex est cñ soꝛoꝛ naturalis t adoptiua.quã quã ista stipulatio cessaret in soꝛoꝛe adoptiua:tamen adhuc remaneret in soꝛoꝛe adoptiua pꝛopter bonos moꝛes q̃ pꝛohibent matrimonium contrahi cum soꝛoꝛe adoptiua etiã emancipata.¶Si in locando. Planus est.

s Jquis. Pꝛomisi tibi fundum meum deducto vsufructu.postea per dolum suasisti mihi q pꝛomitterẽ tibi cñ vsufru.certe nõ valet pꝛomissio:siue stipulatio.Sed quid emi a te equuꝫ minꝰ iusto pꝛecio:scꝫ pꝛo octo scutis q̃ valebat .xx. hoc tamen non feci dolo.postea stipuloꝛ a te equum pꝛedictũ mihi tradi:an possim agere ex illa stipulatiõe.certe non:qꝛ dolo facit qui vult petere ex stipulatione que continet iniquitatẽ.

s Jcentos. Habebam in archa mea centum scuta vetera in vna bursa que mihi donata fuerunt a patre meo tali tempoꝛe. Tu stipulatus es a me ista centum scuta.postmodũ fur quidam subtraxit mihi ista centum scuta:an tibi tenear illa soluere vel alia centum. Respõdetur q nec illa;nec alia tibi debeo:ex quo perdita sunt ista.

Tipulatio ista. Titius pꝛomisit seio hoc modo'. Ego s promitto tibi seio q pacifice possidebis fundum coꝛnelianum:nec vllus homo te infestabit in hoc facto. quin liceat tibi habere.¶Queritur hic de quibus,videtur titius pꝛomisisse seio de se t suis heredibus tantum: an etiam de extraneis rñdetur q non;videtur pꝛomisisse nisi de se;t suis heredibus;qꝛ si de extraneis pꝛomisit non videtur stipulatio valere;qꝛ nemo potest factum alienuꝫ pꝛomittere.t sic restringit iurisconsultus illam partem stipulationis tantuꝫ ad personã pꝛomissoꝛis t suoꝛum heredum. Sed si quis velit pꝛomittere factum alienum debet adijcere penam hoc modo. Ego pꝛomitto tibi q licebit tibi habere hunc fundum: nec quisquã te turbabit in possessione eius.t si quisquã te turbet pꝛomitto tibi centum aureos.nam istaꝫ penam poterit stipulatoꝛ exigere si contra factum fuerit.¶Sed quatenus. Queritur quomodo erit satisfactum huic stipulationi, rñdetur quãdo nec ipse pꝛomissoꝛ nec heres eius,nec heres heredis turbat possessionem ipsius stipulatoꝛis.¶Siquis forte.Dictum est.s. ꝓ xi.§.per quas personas non debeat fieri contra stipulationẽ habere licere: vt ipsi stipulatoꝛi satisfactum videatur hic .§. ostendit quid fieri debeat:an non fieri,vt satisfiat stipulatõi Et dicit q si q̃s de possessione pura aut de vsufru.aut vsu solo eius rei de qua pmisit habere licere cõtrouersiam faciat: lꝫ de ꝓprietate nihil queratur.tamẽ videt facere ꝺtra stipulationẽ:naꝫ quotienscũq minuit alicui ius suũ q̃ bꝫ,nõ videt sibi licere hr̃e.¶Quesitũ. Semper cõtinuat materiã suaꝫ de stipulatione habere licere. t queriꝫ quã rem possit quis pmittere habere licere suã tantũ:an etiã alienã. t rñdetur q non tãtũ suã.sed etiã alienã.sed in aliena ita demuꝫ stipulatio habebit effectum si peruenerit in dñium pmissoꝛis:qꝛ si semp aliena remaneat inutilis erit stipulatio.¶Sicut dictuꝫ est.s.in.§.sed quatenus q nõ tantũ pꝛomissoꝛ ipse tenetur si fecerit contra stipulationẽ, scꝫ etiã heredes eiꝰ. h dr̃ q sicut ipe stipulatoꝛ bꝫ actꝰ.ꝺtra pmissoꝛẽ t heredes eiꝰ si veniãt cõ pmissionẽ suã:ita etiã heredes stipulatoꝛis si ipis hr̃e nõ licuerit poterũt agere. Sꝫ quid pmsi tibi hr̃e licere fundũ coꝛnelianũ.iste fundꝰ peruenit ad aliquẽ alĩ extraneũ ille turbaꝫ in possessione fundi illiꝰ vtꝫ possit agere cõ me.rñdeꝫ q nõ.nec refert si quis addat in hac stipulatiõe istud pnomẽ mihi.vel nõ addat:qꝛ semper intelligiꝫ mihi pmissuꝫ vel heredibꝰ meis t nulli alteri extraneo.¶Hij q̃. Titiꝰ hũit sticũ fuũ q̃ fuꝰ stipulatꝰ est a me bõ mõ pmittis mihi q licebit dño meo hr̃e hũc fundũ. dico pmitto.certe valꝫ stipulatio sicut si aliquã aliã rẽ stipulatꝰ esset sticꝰ dño suo.Quid aũt si sic dicat fuꝰ pmittis mihi q licebit mihi hr̃e fundũ hũc:an valeat talis stipulatio.Et arguit ꝓmũ iurisco̅sul.q nõ.qꝛ i hac stipulatiõe hr̃e licere ius nõ sat̃ q̃ fuo ꝺpetere nõ põt:qꝛ iuris ꝓpt hr̃e in bõ fundo:lꝫ de fctõ possit auferri ab eo.t ipe ab alijs auferre. nec obstat q fuꝰ põt stipulari sibi ire agere licere.qꝛ in hac stipulatõe factũ nõ satur. Tamẽ finaliꝫ ꝺcludit iurisco̅.q fuꝰ.t filiusfa.possũt sibi stipulari habere licere qꝛ intelligenda est hec stipulatio in seruo et filiosa. de possessione naturali non auferenda. t sic sibi licere habere saltꝫ naturaliter.cũ seruꝰ naturaliter possidere possit.¶Hec quoq. Planus est,si seruus stipuletur q sibi liceat possidere

vtilis est stipulatio q̄uis ō iure ciuili seru⁹ nihil possidere possit: tamen naturaliter detinere pōt. ¶ Hēre. Quia multotiens fecit mentionem de hoc verbo habere exponit nunc. q̄d significet habere. ⁊ dicit q̄ non tantū habere dicitur rem: ille q̄ est dñs rei: sed plerūq; etiam ille habere dr̄ qui non est dñs rei sicut si quis rem depositam tenet, dicit̄ eam habere apud se.

¶ Si q̄s ita. Stipulatus sum a te vt mihi liceat vti frui post mortem meā heres meus vult vti hac stipulatione: ⁊ vult vti frui sicut ego feci an possit. ⁊ rñdetur' q̄ non. possum tamen bene stipulari vti frui pro me ⁊ pro herede meo. ⁊ probat hoc argu. a simili. nā ⁊ si: q: si stipulor mihi ire agere licere opetit etiam heredi meo. ¶ Si quis. Volebā mihi cautū esse ne in certa quadam re per titiū dolus cōmitteretur sup hoc cōsului iurisperitum vt me doceret qualiter stipulari deberem. Qui mihi rñdet q̄ si volō dolū promissoris abesse alicui rei sufficit q̄ ita stipulor. Titi promittis mihi dolū abesse ab hac re: ⁊ ab futuruz esse. ille rñdet promitto. certe hac promissione obligat se titius. ⁊ etiā suuz heredez. dico ego dñe doctor. bene me docuistis. sed ego suz homo suspitiosus timeo submergi in terra solida. ⁊ semp vereor ne decipiar ostēdatis mihi quomō tut⁹ esse potero a dolo ipsi⁹ promissoris heredū eius ⁊ omniū alioz rñdet iurisconsultus. oportet q̄ in stipulatiōe tua adijcias penā hoc mō promittis mihi q̄ dol⁹ abest ab futuruscz est ⁊ si cōtra factū fuerit penā centum aureoz promittis. promitto dicit ille. certe hoc mō poteris tutus esse a dolo promissoris ⁊ hereduz suoruz. si tamē aliquis extraneus doluz cōmittat contra te poteris petere penā a promissore. ⁊ sic loco dāni q̄ habuisti propter dolū cōmissuz habebis penā illā centū aureoz. ¶ Sue persone. Planus est. ⁊ vide glo. ¶ Inter. Sepe promittunt hoies sibi inuicez sub certa die aut sub cōditione que oīno est extitura. ⁊ aliquādo sub die incerta: vel sub cōditione quā nō est certuz euenire. Queritur igitur que est differētia inter promissionē factā die certa. ⁊ factaz in diē incertam. rñdet iurisconsultus. q̄ ille qui promittit in diez certā statim potest soluere. ⁊ nō videtur plus facere q̄ debeat. iō non repetit quasi nimis cito soluerit. Ille aūt qui promisit in diē incertū scz si hoc aut illud factum fuerit si ante soluat non videt̄ fecisse q̄d promisit scz tantum: imo plus: q: repetit solutū. ¶ Alteri. Volo stipulari bō modo meui promittis mihi q̄ dabis centū titio: an valeat talis stipulatio. rñdet q̄ non q: nemo pōt alteri stipulari: nisi seruus dño suo: aut filius patri suo. Quid ergo faciendum est si volo alteri stipulari. certe debz pena apponi veluti meui promittis mihi q̄ centū dabis titio. ⁊ si nō dederis promittis. l. nomine pene. si ille dicat promitto: ⁊ nō fecerit q̄d promisit: poterit pena ab eo exigi. ¶ In stipulationibus. Habebaz duos seruos sticos vnus erat albus. alter niger: ⁊ vnus multo melioz alio stipulatus es a me hoc mō promittis mihi seruū tuum sticū. dixi promitto. veniente die solutōis tu vis habere albuz q̄ est melioz nigro ⁊ dico ego. non cogitaui de albo qui promittebaz sed de nigro. tu dicis volo habere qui mihi placet. Nūc queritur. quid iuris. rñdet q̄ tu debes habere nigrū: q: fit interpretatio cōtra te: scz q̄ senserim⁹ de nigro: nō de albo. ¶ Ēū q̄. Stipulat⁹ sum a titio hoc mō promittis mihi dare. x. ⁊ seio decem: nunq̄d titius dz. xx. mihi scz. x. ⁊. x. seio. rñdet q̄ tñ. x. dz q: illa. x. q̄ mihi promisit eadē promisit ⁊ seio. ¶ Si stipl'or. Stipulat⁹ suz a titio bō mō promitt' mihi soluere q̄d mea interest. vl' promittis me indēnem huare. ⁊ dr̄ q̄ sic. Et ponit iurisconsultus exemplū tu ⁊ ego eram⁹ tutores vni⁹ pupilli: ego cessi tibi administratiōnē tutele. ⁊ stipulatus sum a te rē pupilli saluā fore. stipulatio ista vz: q: interest eiꝰ mea fieri q̄d stipulat⁹ suz: q: ego obligarer pupillo sicut tu. si male administrares. ¶ Si quis insulā. Promisisti mihi titio insulā facere. deinde vadis ad meuiuz ⁊ dicis ei. ego promisi titio facere insulā. sed sum ita occupat⁹ q̄ nō possuz seruare q̄d promisi. vis tu illā insulā facere. ⁊ q̄d iussū fuerit dabo tibi. tu promittis mihi q̄ facies certe vz stipulatio. ⁊ potero agere ad interesse cōtra te si nō facias. Et similit̄ pone in quinq; exēplis sequēn ¶ Si quis. possuz stipulari q̄ ēdificas sticū iudicio. Itez possum stipulari a te q̄ edifices mihi locū sacz: q: si dicerem⁹ nō posse stipulari edificari locū sacruz sequeret̄ q̄ nec agere possem⁹ ex locato: ⁊ cōducto q̄d esset cōtra iuris dispositionem due leges sequen. clare sunt.

e Cum qui. Sunt certi dies in quolibet mēse q̄ idus vocātur. alij .v. kalende. Ego promitto tibi q̄ soluā tibi kalēdis ianua. sunt forte multi dies hui⁹ mēsis: q̄ tenētur sub kalēdis: de qua ergo die kalendarū intelligit̄ in stipulatōe si fit exp̄ssuz p nos qua die soluat̄ stabit̄ illi promissioni si nō sit exp̄ssum cōsiderabit̄ de qua die senserim⁹. si aūt nō possum⁹ veritatē facti inuenire. intelligit̄ promissio facta in primā diē kalēdarū. sed pone q̄ hodie incipiūt kalende hui⁹ mēsis ⁊ hodie mihi promittis dare kalen. queritur de q̄bus intelligitur. rñdetur q̄ de sequentibus intelligitur facta promissio. ¶ Quotiens aūt. Titius stipulat⁹ est a meuio. Meui promittis mihi dare centū ex cā tali. rñdet meuius promitto. quero quādo debeātur ista centū. ⁊ rñdetur q̄ p̄ūti die facte stipulatōnis. Sed ponamus sic dicit idē titi⁹ cū essz lugd̄. cū meuio. meui promittis mihi dare centū secuta parisius p tali cā. rñdet meui⁹ promitto. certe hic non debetur die p̄ūti: q: expectanduz est q̄ meui⁹ possit venire parisius. ⁊ postea facit vnā illationē que clara est ibi ex quo ⁊c. ibidem ⁊c. sicut supra dixit obseruanduz esse in kalendis. ita etiam in nonis ⁊ idibus seruabitur.

q Si hoc anno. Promisi tibi dare centū aureos āno p̄senti. tu non potes me cōuenire in fine anni.

s Si quis. Edificasti iurta domū meaz: ⁊ vltra termīos posuisti edificiū tuū. feci te vocari in ius vt destruas op⁹ illō. tu dicis mihi nolo litigare eligam⁹ lutiuz titiū qui diiudicabit inter nos. ⁊ secundum q̄ ipse dicet destruatur opus quod feci es tu contentus: sum dicis. ⁊ sic promittis: promitto. postea aduenīente die arbitrij ego absentaui me. ⁊ ita arbiter noster nō pronunciauit propter moram meaz. dicitur hic q̄ promissor non tenetur quasi moram fecerit. Quid autē erit si per arbitrū stetit: quominus pronūcietur. rñdetur q̄ stipulatio efficitur inutilis: q: non est a persona arbitri recedendum: nec pena que adiecta erat cōmittetur hoc dicit cum. l. sequenti.

q Clodcūq;. Tantū operatur filius: qui stipulatur p patre quātum si ipse pater stipularetur sibi. idez in seruo: et eius dño. ¶ Sicuti. Certū est q̄ possum ita stipulari promittis dare cum moriar: promitto. Ita si habeam filium ipse pōt promittere hoc modo: promitto tibi soluere cū pater meus morietur. idem in seruo. ¶ Si q̄s. Habeo filiā: volo ei puidere de aliqua summa pecūie vēdo titio quendā fundū: ⁊ stipulor ab eo hoc mō promittis centū que debes mihi ex cā venditōis dare filie mee post mortē meā. ille rñdz promitto. talis stipulatio valet. Econtra possum ita stipulari promittis mihi dare centuz post mortem filie mee. ⁊ hoc casu post mortē filie mee cōpetit mihi actio directa ex stipulatu. prioi casu vero competit actio vtilis filie mee ex stipulatu. ¶ Non solū. Plan⁹ est. ¶ Filius dari. Habeo filiū: qui taliter stipulatur meui promittis mihi dare. ille rñdet promitto certe videtur stipulatus esse patri: licz patris nomen non expresserit in stipulatione.

c Centesimis. Promitto tibi dare kalēdis centesimis. dr̄ q̄ obligatio est p̄fecta: ⁊ p̄ūs licet tēpus solutōis sit dilatū in kalēdas centesimas: ita q̄ si āte soluere t̄, non posset repeti. ¶ Id autem. Quedam stipulationes que possunt conferri in tēpus mortis veluti que consistūt in dando. Quedaz que cōsistunt in faciendo non possunt cōferri in tēpus mortis sicut promitto romā ire cū moriar. ¶ Si ita. Pone vt in glo.

q Cli sic stipulatur. Debebas mihi cētuz ex cā venditōis cuiusdā fundi q̄ soluere debebas in festo penthecostes. Ego vt magis securus essez stipulatus sum a te illa centū hoc modo: promittis mihi soluere illa cētū q̄ mihi debes in festo pasce. ille rñdet promitto. queritur an statim petere possim: vl' an debeam expectare vsq; ad festū pasce. ⁊ rñdetur q̄ debeo expectare vsq; ad festuz pasce: nec ante possum petere: q: videtur repetita dies pasce in ista stipulatione.

s Idecez. Stipulatus es a me centū hoc modo. promittis mihi soluere centuz cum petiero. ego respondeo promitto

Queritur vtrum ista stipulatio sit conditionalis:an nō.rñdeꝫ ꝙ non est cōditionalis sz pura.ꝛ hoc qō adiectū est cū petiero nō ꝓtinet aliquā conditionē:sed quandā admonitionē vt citius soluatur.ꝛ ideo licet ꝓius moriaris ꝙ a me petas heres tuus potest petere.

c Cum filiusfamilias. Hamphilus filiusfamilias ꝓmisit titio seruū sticū stetit per eū quomiꝰ mihi solueret.ꝛ sic sticus decessit.queritur quomodo pater ō hoc facto teneatur. rñdetur ꝙ tenetur de peculio; qz si filius habet peculiū pater tenebitur soluere ꝓtium stici serui qui decessit. Si vero pat fuerit in causa ꝙ seruꝰ non sit solutus ꝛ decesserit seruus iste.filius non tenebitur amplius:sed dat actio vtilis in patrem. et idem dicendū est in persona fideiussoꝝ. ¶ Si stipulor. Promisisti mihi per te non fieri quominus mihi agere vel ire liceret.ꝛ qz eras homo fallax nolui ꝓmissioni tue stare. nisi fideiussorē dares: quē dedisti.ꝑ fideiussorē stetit ꝙ ire non potui: vel agere. queritur an mihi tenearis ad interesse vel tuus fideiussor.ꝛ rñdetur ꝙ neꝙ tu teneris neꝙ fideiussor. Si vero ꝑ ꝓmissorem factū est quominus ire agere possim.tu teneris mihi ꝛ etiam fideiussor ad interesse meū. ¶ In hac stipulatiōe. Dictū est.s.in.l.eadem.§.Latho. ꝙ possumus stipulari ꝑ aliquē non fieri neꝙ per heredē suū quomiꝰ nobis agere ire liceat.hic ponitur talis casus.Ego stipulatus sum a te ꝑ te nō fieri neꝙ ꝑ heredem tuū quominus mihi ire agere liceat. hꝛs tuus ignorauit hanc stipulationē esse factā.ꝛ me impediuit ire agere.queritur an teneatur mihi attento ꝙ ignorauit stipulationē esse interpositā.ꝛ dicit ꝙ teneꝫ q̄uis ignoret stipulationē esse factā.pupillus vero non potest de hac stipulatiōe teneri.hoc dicit. ¶ Si promissor. Promisit titiꝰ scio hominē dare in festo pasce.certū est ꝙ ꝑ interpellationē cōstituitur q̄s in mora.si debite facta sit.sz pone ꝙ seius petijt a titio hunc hominē ante pasca.ꝛ sic ante terminū post hanc interpellat. āte diē decessit homo promissus. queritur an titius liberat interitu speciei.ꝛ dicitur ꝙ non. qz non potuit interpellari ante diē promissionis..

i Nulla stipulatione. Promisisti mihi ꝑ te non fieri quominus mihi ire agere liceat. queritur q̄d in hac stipulatione cōtineat.ꝛ rñdetur ꝙ nō solū hoc sz ꝙ me nō ꝓhibeas vel heres tuus.sed etiā ꝙ cures ꝛ facias ꝙ ire ꝛ agere possiz. ¶ Item i stipulatiōe, Cedo tibi hr̄ditatē ꝛ qz in illa hr̄ditate erāt aliq̄ debita scrupulosa que nō erat spes recuperari posse interposuisti hanc stipulationē.ꝓmittis mihi reddere oēm pecuniā que ad te peruenerit de hac hereditatevel que dolo tuo ad te nō peruenerit.Ego rñdeo ꝓmitto.Certe si ego facio dolo aliquo ne ad me perueniat pecunia teneor tibi.

i Si qui. Titius habebat seruū sticū.quem ego promisi meuio.Titius sticū istum manumisit.dicitur ꝙ ego liberatus sum a promissione mea.

i In cōuentionalib⁹. Volebam tibi vendere aliquē fundum. cōuenim⁹ de ꝓcio inter nos tu promisisti ꝑ stipulationē centū nomie ꝓcij.ꝛ dedisti fideiussorem.dicit hic ꝙ in hac stipulatiōe cōuentionali vel simili possum addere vt si nimis promisisti possumus detrahere de ꝓcio vel tollere fideiussorem de obligatione.Sed ponam⁹, domus tua minabatur ruinā domui mee.ego cōueni te vt caueres mihi.de dāno infecto.certe si in hac cautiōe dāni infecti debeat adhiberi fideiussor non possumus detrahere fideiussoris dationē.ꝛ sic de filibus.qz hoc pertinet ad ipsum ꝓtorem.

s Tipulatiōes. Ista lex dat cōsiliū ꝙ ꝛtrahentes oīa cō prehēdant spāliter que cōprehēdere possunt.ꝛ hoc propter hominū malitiā: q̄ etiā claras pactōes nitunt̄ cauillari. doli vero clausula pertinet ad ea q̄ non possunt in presenti videri:aut fieri.sed in futurū timentur ꝛc.

i In stipulatōibus. Duo sunt modi stipulādi in oībus rebus.aut eīm genera stipulamur aut spēs. Si spēs stipulamur veluti ꝓmittis mihi dare sticū ꝛ pāphilū:ꝛ si decedo relictis duob⁹ heredib⁹.isti duo heredes nō hēbūt singli quēlibet seruū, sed q̄libet medietatē cuiusꝙ rei. Si ꝛo genera stipulamur veluti ꝓmittis mihi duos hoīes.ꝛ stipulator moritur relictis duob⁹ heredib⁹ q̄libz heres habebit vnū hoiem. ¶ Operaꝛ. Dixit supiori.§.quādo genus promittit pōt diuidi res promissa siue corpa in numerū. hic dicit ꝙ quādo stipulamur opas possunt diuidi in numerū erēpluz.Sum⁹ duo qui stipulamur opas octo diez a liberto nostro.iste ope possunt diuidi per numerū.i.ꝙ q̄libet nostrum habebit opas vnius dieiviciss̄im.si ego hodie habeo.tu habebis cras opas vt si ego ꝑ quattuor dies.tu ꝑ alios quattuor hēbis. nō aūt dividētur ope ꝙ tu habeas ꝑ mediā:ego ꝑ aliū mediū diez. Si aūt libertus malit offerre pecuniam pro operis.tunc quilibet stipulator habebit medietatem pecunie illius.

c Cum quis. Promisisti centū aureos dare titio:aut seio tu potes soluere cui volueris istis duob⁹:ꝛ vni soluēdo liberaberis.Sed ponamus ꝙ titiꝰ mortuꝰ est relictis heredibus.q̄ritur vtruz soluendo heredib⁹ libereris sicut si soluisses titio.rñdetur ꝙ non.qz nō est a ꝑsona titij recedendū qui erat in stipulatōe comprehensus.

c Cum qui.Stipulatus sum hoc mō. meui ꝓmittis dare decē mihi ꝛ titio.queritur an videar tm̄ decē stipulatus an.xx.ꝛ dr̄ ꝙ tantū decē.ꝛ adducit simile in legato:qō est clarū. ¶ Te ꝛ titiū.Stipulatus sum a te hoc mō.ꝓmittis tu dare:ꝛ heres tuus titiꝰ.queritur quid ꝓfit ꝑsona heredis apposita in stipulatiōe.rñdeꝫ ꝙ nihil:sed est supuacua. Nā siue sit heres titiꝰ solus tenebitur solus siue sit heres cū alijs:tenebit ꝑ parte hereditaria.ꝛ licet ꝑ appositionē ꝑsone titij videatur ꝓuenisse inter meꝫ te:ne ab alio possim petere q̄ a titio. tamē inutile est pactum: qz a quocūq̄ q̄ erit heres petere potero. ¶ Mui sibi. Stipulatus sum mihi dari ꝛ filio meo debitor volēs liberari:cū me nō repiret soluit filio meo.queriꝫ vtꝛ recte soluerit.ꝛ sic liberat⁹ sit.ꝛ rñdetur ꝙ sic. qz filij ꝑsona est adiecta stipulationi magis cā solutōnis:q̄ ꝙ ei acq̄ratur.ꝛ hꝛ locū habz siue filius maneat in ptāte pr̄is siue emācipet vsq̄ ibi. ¶ Nec ad rē. Ibi soluit tacitā questionē: qz posset quis dicere:quomō tu dicis mihi ꝙ filio solui possit:cū ita sit quotiens pater filio stipulat sibimet acquirit. soluit ꝙ hoc nō obstat: qz persona filij non est adhibita in stipulatōe cā sibi acq̄rendi. sed tm̄ vt sibi solui possit:vsq̄ ibi. ¶ Ꝺō si soli. Dicit sec⁹ est si ego stipulor filio meo soli nō adiuncta persona mea. qz tunc non recte filio soluitur:qz persona filij magis applicatur obligationi q̄ solutioni. ¶ Qui stipulatur. Stipulatus sum a te hoc modo ꝓmittis mihi .xx.an. quoad viuā. tu rñdes promitto.queritur hic quādo petere possiz.rñdetur ꝙ statim.sed an heres meus petere poterit.dicitur ꝙ sic ipso iure:tamen exceptiōe repelli potest ꝛ subiungit de hoc duo exempla que sunt clara. ¶ Qui ita. Idem est dicere promitto tibi an te festum pasce.ꝛ promitto tibi in festo pasce. ¶ Qui proprietatem. Plan⁹ est. ¶ Si a te. Stipulor a te fundum sempronianum.postea venio ad titium:ꝛ stipulor ab eo eundem fundum sine vsufructu.hoc est nudā ꝓprietatez.queritur hic vtrū tu liberatus sis propter istam secundā stipulationem:quasi videatur esse facta nouatio. rñdetur ꝙ non.qz non tantuz est deductū in istā scdaz stipulationē sicut est in prima.nō enim posses liberari a me soluendo fundum fine vsufructu:imo semper possem a te petere vsumfructū illius fundi.Sed si tu solueris mihi fundum integrum.ille secundus promissor liberabitur a me. ¶ Si hominem. Stipulor a titio seruum sticum pure sine vlla conditione. postea eundem sticum stipulor a seio sub conditione si nauis ex asia venerit contingit ꝙ iste titius interpellatus ante conditionis euentum que apposita est in secunda stipulatione non soluit.ꝛ sic est in mora post quā moraz sticus seruus decedit. dicitur hic ꝙ statim possum agere cum titio qui moram fecit. nec seius mihi tenebitur soluere si conditio euenerit. Sed ponamus ꝙ ego titio acceptum tuli istum titium.certe existente conditione seius mihi tenebitur soluere sticum seruum.Sed que est ratio diuersitatis ꝙ si decesserit seruus seius liberatur. si vero titio acceptilatum sit non liberatur seius,rñdetur ꝙ ratio est:qz quando seruus decedit nō est

ꝰplius in rerum natura,ꝛ sic peti non pōt:qđ nō est. Sed quā do liberatur titius per acceptilationē adhuc viuente stico superest id qđ peti potest: scz fuus sticus:quē seius promiserat hoc dicit,ꝛ est pulcerrimus.§.

s Si quis. Promisisti mihi decem sub cōditōne si rex parisius veniat:pendente conditione tu decedis,videbaꝫ ꝙ obligatio esset extincta:eo ꝙ non euenit ꝺditio te viuente, sed non sic:qz heres tuus tenebitur post te: quando conditio euenerit.

q Si vsumfructum. Facit hic iurisconsultus quattuor comparationes, prima est ista. Stipulor a te vsumfructum fundi titiani,deinde stipulor a te totum fundum.i. cum proprietate ꝛ vsufructu,certe dicit ꝙ hec stipulatio similis est illi: quando quis stipulatur partem alicuius rei, deinde totam rem stipulatur,nam vsufructus est pars fundi. Sed ponamus econtra stipulor a te totum fundū,deinde vsumfructum,certe similis ero ei qui primo totum stipulatur postea partem. Sed qui primo actum stipulatur,deinde iter nihil prodest sibi secunda stipulatio:sicut qui primo decem stipulatur deinde quinqꝫ nihil agit:quo ad suum cōmodum, ponit etiam aliud exemplū qđ sequitur de vsufructu ꝛ vsu,nam vsus semper est in vsufructu,cetera plana sunt.

q Cotiens. Promisi tibi circa festū sancti michaelis certam mensuraꝫ olei vel frumenti soluere in festo pasce,tu non soluis mihi termino promisso,volo a te exigere extimationem illius frumēti,queritur cuius temporis erit estimatio habenda,respōdetur ꝙ tantuꝫ estimabitur:quātum valebat in festo pasce:quādo soluere tenebaris, si enim aliter fieret promissor posset decipi: scz si fieret estimatio vltra festuꝫ pasce,qz tunc plus valet,similiter pone casum in.l.sequen.quādo quis promittit aliquid soluere alio loco q̄ in quo promissum est: qz fiet estimatio in id q̄tū valebat in loco vbi peti primū pōt.

s Stipulatio. Titius stipulatus est a meuio:promittis mihi centum si me non instituas heredez:an hec stipulatio valeat,dicitur ꝙ non,qz est contra bonos mores.

s Seruus. Habeo seruū sticum:cui dico caue ne aliqđ pecuniā stipuleris a titio: nihilominus non obstante prohibitione mea seruus meꝰ stipulatur a titio centuꝫ:vtrum mihi titius obligetur queritur,rīdetur ꝙ sic.

s Si ita quis. Stipulor a te hoc modo promittis mihi dare centū si titius consul factus fuerit:aut meuius tribunus plebis,certe quisquis istorꝫ duorū factus fuerit aut cōsul aut tribunus teneberis mihi vsqꝫ. Sed eni ponamus ꝙ titiꝰ mortuus sit,ꝛ sic non poterit consul fieri: vtruꝫ tenearis mihi si meuius fiat tribunus,rīdetur ꝙ sic: qz ex duabus disiunctis sufficit alteram esse veram,ꝛ si vna defecerit,altera existēs facit cōmitti obligationem.

h Huiusmodi. Titius stipulatur a me hoc modo. Si imperator romā venerit:tunc ex die in annos singulos centū dare promittis,rīdeo promitto post duos annos imperator romam venit, queritur nunquid titius poterit a me petere p duobus annis pteritis,ꝛ respondeꝫ ꝙ sic, cetera plana sunt.

q Ne extrinsecus. Verba superflua nihil ad rem pertinētia non vitiant obligationeꝫ exemplū ē in textu. ¶ Sz ꝛ si. Erat coram nobis quidam seruus meus: qui vocabatur sticus. Tu credens euꝫ vocari pamphilum dixisti mihi ꝓmittis mihi hunc seruū tuū pamphilū.rīdi promitto. Queriꝫ cū erraueris in noie serui:ꝛ ō corpe cōstet teneat obligatio, dicitꝫ ꝙ sic.textus ponit aliud exēplū qđ glo.pe.bene declarat. Itē idem est si aliquis seruus stipuletur dño suo qui vocaꝫ lutius: tu rīdeas te velle dare illi dño titio.q̄ idez est valet stipulatio

s Si minor. Titius debebat meuio minori.xx.ānis sticum seruum. iste meuius stipulatur a titio ꝙ manumittat seruum sticum,queritur an valeat stipulatio,rīdetur ꝙ non. Si vero meuius esset viginti annorū valet stipulatio talis,qz lex que prohibet manumittere loquitur de minore.xx. annorum non de maiore.

i Ula stipulatio. Plana est, ¶ Eum qui. Stipulatꝰ fuꝫ a te hoc mō promittis te curaturum ꝙ mihi ꝛ dentur. respondes promitto, Quero vtrū a te.ꝛ.petere possim,rīdetur ꝙ nō qz potes liberari dando debitorem locupletem.

s Si pena. Volebam proficisci ad nundinas.dixi titio veni mecū ad nūdinas, rīdit, nō possum:qz non habeo pecuniaꝫ ad quicquā comparandū. Ego dixi ei promitto tibi cōcedere certā summam vt possis mercari in nūdinis sub pena centū aureorū.certe talis,stipulatio valet ꝛ est certa: ꝓpter penam adiectā. Si vero promisi ei simpliciter credere pecuniaꝫ non adiecta pena,stipulatio illa valet,sed est incerta:qz ad interesse teneboꝛ titio si non mutuauero ei qđ promisi.

s Si homo. Stipulatus fuꝫ a titio ꝙ sisteret in iudicio homine qui tamē iam mortuus erat:ꝛ si non sisteret feci eū promittere penam decē aureorum. dicitur hic ꝙ qz impossibile est hominē mortuū sisti.ideo pena rei impossibilis peti nō potest,ꝛ ponit simile sicut si quis sit stipulatus hominē mortuum ꝛ si non dederit promissor promisit penam, nam non valet tota stipulatio.

m Uxor. Berta volens nubere cuidam Isidoro stipulata est hoc modo. Si in matrimonio decessero Isidore ꝓmittis dare dotem infanti: quē forte ex alio viro habebat mulier Isidorus promisit moritur vxor ista, queritur vtrū isti infanti competat actio ex stipulatu,rīdetur ꝙ non:qz puer non potest stipulari,ergo nec pōt competere actio ex stipulatu.

c Cum quid. Ista lex docet conceptiones stipulationū in vtrāq; partem:scz cuz aliquid fieri volumus. Et cuz aliquid fieri non volumus. Cuz ergo aliquid fieri volumus debemus ita stipulari:promittis mihi ire romā:ꝛ si non feceris centum. Cuz vero aliquid fieri non volumus debemus ita stipulari ꝓmittis mihi ꝙ non prohibebis me ire agere. ꝛ si aduersus ea feceris centum promitto. ¶ Stipulatōnes. Uide gl. que bene declarat vsq; ad.§.si quis ita. ¶ Si quis ita. Locauerā tibi opus aliquod faciendū precio mille aureorum: qđ q̄daz opus debebas perficere circa festuꝫ sancti iohānis. Ego videns tempus perficiēdi edificij appropinquare:ꝛ te esse negligens suspicatus fuꝫ ꝙ non perficeres opus istud veni ad te ꝛ dixi tibi. Amice charissime:tu nullam diligentiā facis pro opere qđ mihi promisisti facere tēpus appropinquat, timeo ꝙ non poteris seruare promissa. Tu mihi quasi indignabundus rīdes. Quid in me displicuit amicitie tue,nunquid semper me fidelē repisti,scio ꝙ gruae sit fidez fallere mallez perdere mille aureos:q̄ non seruare qđ ꝓmisi. Ego vero tibi rīdeo ꝓmitte ergo mihi sub tanti:quantū valet edificiū: si non perfeceris circa festū sancti iohānis:tu dicis ꝓmitto. Nunc queriꝫ hic quādo dies istius stipulatōis cedit,rīdetur ꝙ trāsacto festo sancti iohānis:qz ante conueniri nō poteras. Sz ponamus domus mea minabaꝫ ruinam stipulatus sum a te vt eaz fulcires:aut stipulatus fuꝫ vt domū mihi de nouo edificares, q̄ro an non possim agere nisi domꝰ ruat. Et rīdeꝫ ꝙ nō est expectandū ꝙ domꝰ ruat: nec ꝙ tantū tpis ꝓterea quāto tpe insula fieri possz, sz sufficit ꝙ fiat mora.ita vt certū sit ꝙ nō poteris edificare tpe ꝓmisso:qz tūc potero agē:qñ cepit mora fieri

i Uterdū. Certuz ꝛ indubitatū est quotiēs q̄d aliq̄s pure ꝓmittit:qđ possibile est ꝑstari statiz;deberꝫ. Sz ponamꝰ Titiꝰ ꝓmittit mihi fructꝰ fundi cuiusdā vel ꝓmittit mihi fetū aliquē: q̄ adhuc est in vtero.certe in hac stipulatiōe inest dilatio tacite:scz dōec fructꝰ nascātur vl id qđ i vtero est producatur:ꝛ pōit de hoc duo exēpla q̄ sunt clara. ¶ Si fuus. Titiꝰ defunctꝰ reliq̄t heredē.erat aūt in hereditate titij fuꝰ q̄daz sticus:q̄ añq̄ adiretꝫ hereditas stipulatꝰ ē a meuio centū dari heredi futuro titij. Ista stipulatio nō valz nisi adita fuerit hereditas:qz tūc sumit vires.idez est si fuꝰ stipuletꝫ dño:q̄ est apō hostes.nā si reuertaꝫ dñs valz stipulatio:si nō reuertaꝫ nō valet. ¶ Stici promissor. Promisi tibi sticū certo die soluere post diem lapsum si non soluo sum in mora:ꝙ si tūc decederat sticꝰ non liberarer interitu spēi. Post morā cōmissaz venio ad te ꝛ offero tibi sticuz;tu non vis accipe,certe ego p oblationē istaz purgaui morā:ꝛ sic non teneboꝛ si seruꝰ decedat,ꝛ ponit simi-

le:qz ille qui nō vult accipe pecuniā oblatā cēsetur esse in dolo

s Tipulationū. Ista lex z due sequētes tractāt de stipulatione certa z incerta. z ista et sequēs satis plane sunt z no. in sequēti l. q positiu? significās qualitatē aliquā est incertus suplatiu? vero est cert?: ibi vsq adeo hoc d. ista. l. cuz pn. se. vsq ad. §. fūdi. ¶ Fundi. ꝓmisi tibi vsufru. vinee mee nunq̄d ista stipulatio est incerta. rñdetur q sic. qz penit? incertū est quātū nascet in vinea z q̄tum durabit ¶ Illud. Spōmisi tibi fructus qui nascētur in tali vinea mea aut ptum ācille mee vtrū stipulatus sis incertus. Rñdetur q sic. qz incertū est quid nascat. Sed si ego ꝓmitto tibi frumētum qđ iam est in horreo meo. vel vinū qđ est in cauea mea. videor certū promisisse. qz faciliter sciri pōt quātū sit vel in horreo vel in cauea.

¶ Qui vero. Iste §. cōtinuatur ad supiorē. qz dictū. s. in fi. §. q si stipulor frumentū qđ in horreo tuo est videor certum stipulari. Quid ergo aūt est si stipulor hoc modo: ꝓmittis mihi dare qđ titius tibi debz: vel qđ mihi ex testō debes: an ista stipulatio sit certa vel incerta: videt q sit certa duab? potissime rōnibus. prima qz certū ē id qđ titius tibi dz: z qđ ex testō mihi debes: ergo certū deduco in stipulationē. Secūda rōe. qz si fideiussor ꝓmittat fideiubendo ꝓ aliquo id fide mea esse iubeo. et tamē videt certū ꝓmittere. Tamē non obstantib? rōnib? istis stipulatio promittis mihi qđ titi? tibi dz: vel qđ ex testamēto mihi debes est incerta: licet pua sit dfia inter hanc z illā supioris §. in fi. de frumēto in horreo reposito. ¶ Qui id qđ. Stipulationes q̄ in faciēdo vel in nō faciēdo cōsistūt sunt incerte. ¶ Qui illud. Stipulatus sum a te xx. vel talez equū tuū. qritur vtrū certū sim stipulatus vel incertū. z videt q certū. qz certe res in hac stipulatiōe designant. Tamē iurisconsulti distinguit aut ego reseruaui mihi electionē: z tunc stipulatio est certa. aut nō reseruaui mihi electionē petēdo qđ voluero. z tunc stipulatio est incerta. ¶ Qui sorte. Debebat mihi titi? centū ex mutuo: ꝓ quibus pactabat mihi quolibz mense certas vsuras. stipulat? suz ab eo sorte z vsuras simul. dt h q certū stipulor z incertū. nā rōne sortis certū sum stipulatus. rōne vero vsurarum stipulatus sum incertū. ¶ Hec stipulatio. Planus est.

s Stipulatus. Titius stipulatus est a meuio hoc mō. pmittis mihi dare sticum seruū: aut pāphilū quē ego voluero. rñdet meui? ꝓmitto. certū q stipulator habz hic electionē. sed ponam? q titius stipulator moriat an heres eius habeat electionē petēdi quē istoz voluerit. dicit hic q non. qz ista electio est psonalis: nec trāsit ad heredē. An aūt obligatio trāseat in heredē. dicit q sic: licet stipulator mortu? sit anteq̄ eligat. ¶ Cū stipulamur. Debes mihi ex venditione certā sum mā pecunie vel dēbas mihi edificare domū: vt magis certus sim q mihi soluas: vel domū facias. stipulor a te hoc mō promittis mihi dare vel facere qđ te dare vel facere oportet. tu rñdes promitto: qritur qđ deducitur in hāc obligationem. rñdetur q tantū illud qđ debebas mihi tempe bui? stipulatōis. nō id qđ in futurū posses mihi debere. nec cēm est in hac stipulatione sicut in iudicijs. nā si te cōuenio de peculio: licet tpe acceptī iudicij nihil sit ī peculio: si tamē ceperit postea esse tenebaris mihi. similiter dicendū est in peti. heredi. Si aūt velim mihi ꝓuidere in futuz. debeo sic stipulari. ꝓmittis mihi qđ te dare vel facere oportet. oportebit: vtiūc enim futurū etiā deducitur in obligationē.

a Die. Titius stipulatus est a me centū soluenda in die sancti iohānis: z casu quo nō soluerē promisi. i. noie pene. mortuo ante festū sancti iohānis: nec hereditas mea est adita ab aliquo qritur si ista cētum non soluātur in festo sancti iohānis an pena cōmittatur. z dicitur q sic.

s Filiusfamilias. Habeo filiū in prāte qui stipulatur a titio centum certū est q fili? mihi acquirit. post hanc stipulationē emancipo eum. queritur vtrum actio mihi competat post emancipationem eius. rñdetur q sic. qz tempus quo stipulabatur inspicitur.

c Am fundum. Stipulatus sum a te funduz cornelianū vel vineā maturam: vtrum fructus mihi debeantur qui sunt in ea propter istam stipulationem. dicit q non.

s Procuratori. Per procuratorez stipulantem queritur actio vtilis domino ex stipulatu.

q Cotiens. Tu eras venator: z ego etiā: sic diligebam? canes: promisisti mihi vnum canem. z cū ego peterez canem tuū venatoriū: dixisti q non intelligebas de cane latrabili: sed q dares mihi piscem marinū cum primū capi posset. queritur quid iuris vtrū debeam expectare q capiatur vel dixisti te intellexisse de sydere celesti. qđ tū nunq̄ pstari pōt: certe erit interptandū q promiseris mihi canē latrabilē: qz aliter intelligendo stipulatio fieret inutilis. forte enim nūq̄ posset capi piscis ille marinus nec sydus celeste dare vnq̄ posses. quare erit res in partem interptanda vt nō pereat.

q Cotiens quis. Titius fecit mihi furtum' conueni eum coram iudice act. furti: tu qz diligebas eum excusasti causas absentie. z qz procurator eras. Et promisisti mihi q eum sisteres in iudicio: nō adijciēs aliquā penā huic promissioni. Tu non sistis titiū sicut promisisti. queritur ad quid mihi teneaaris. rñdetur q teneris mihi ad interesse quāti scz mea interest eum statuz non fuisse. ¶ Si procurator. Cōueniebar actiōe noxali propter seruū meū cōstitui procuratorē. procurator ille promisit aduersario meo seruū sistere in iuditio. non facit qđ promisit. queritur vtruz aduersarius me? possit agere ad interesse: eo q non seruatū est qđ est promissum. z rñdet q sic. licet illa stipulatio quāti ea res est videatur fuisse procuratoris.

n Emo rem. Stipulor a titio hoc mō. Titi ꝓmittis mihi dare rem meā: an talis stipulatio valeat. dt q non. Si aūt dico sic. ꝓmittis centū ꝓ pcio talis fundi mei talis stipulatio valet. itez possum sic stipulari ꝓmittis mihi restituere talem equum meū quē detines. ¶ Si post morā. Spromisi tibi hominē sticū queniſti me in iudicio vt tibi soluerē. z litem es cōtestatus sticus moritur. queritur an mihi teneaaris. rñdetur q sic: ac si sticus adhuc viueret. z in fine declarat quis videatur moram facere. nā ille qui plus diligit litigare q̄ soluere qđ dz

i Nter stipulantē. Hec lex in pncipio suo nihil aliud dicit q hoc: q scz nemo pōt alteri stipulari. qz verba stipulationū debēt proferri inter pſentes. z sic negotiū. i. stipulatio fit inter pſentes. ¶ Et qui spondet. Spromisi tibi q dol? malus aberit ab aliqua re inter nos acta. z sic te stipulante ꝓmisi. promitto tibi q dolus malus abest: z ab futurus est. queritur quid promisisse videar: an de meo dolo solūmodo: an etiā de alieno. rñdetur hec stipulatio oprehendit non tantū q dolus meus abſit. sed q curare debeā etiā q dolus alterius huic rei nō interueniat. Idē dicit esse in illa stipulatiōe habere licere. z in illa neq̄ p te neq̄ p heredē tuū fieri. s. q̄n mihi ire agere licebat. ¶ Si sticū. Habebas duos tuos sticos vnū albū: aliū nigrum. stipulatus sum a te sticuz simpliciter nō exprimendo nigrū: neq̄ albū. petis a te sticū albū. qui melior erat tu dixisti te sensisse de nigro. z non de albo. nec pōt constare de quo senserimus. queritur vtrum stipulatio valeat. z rñdet q talis stipulatio est inutilis. pterea q non psensimus in vnā rem. Sec? est in iudicio. Nā retento eodē themate si petiero p libellū vl' simplici petitione sticū non addēdo vel exprimēdo album vel nigrū. certe stabitur dicto meo qui sum actor: de quo senseriz. et ratio est: qz stipulationes que fiūt extra iudiciū fiunt voluntate partiū: z vtriusq consensu. si ergo consensus deficit nō valz stipulatio. Sed iudicia reddūtur in inuitos: z necesse est q stetur dicto actoris qz reus sp negaret se de illo quez dicit actor sensisse. Est enim ꝑpriū reoz semp fugere. ¶ Si stipulante. Titius stipulatur a meuio hoc mō promittis mihi dare sticū aut pāphilū meui? rñdet animo dissentiendi. promitto pāphilum. queritur an meuius teneatur. rñdet q non. Sed quid idem titius stipulatur a meuio promittis mihi. xx. aut. x. meuius rñdet promitto decem: an teneak in decez. rñdetur q sic. z ratio differentie est inter stipulationes specierum z summarum. qz in summis semper intelligimus esse promissum qđ est minus decem aūt minus sunt q̄. xx. ¶ Item si ego. Stipulatus es a titio. sic. promittis mihi sticum et promittis mihi pamphilum

Titius respondet ꝓmitto stichum: queritur an teneatur ꝓ sticho.dicitur ꝙ sic q; tot sunt stipulationes quot sunt res deducte in stipulationē.ergo si ad vnam respondetur valet stipulatio. ¶Sacraz rē. Jn hoc.§.est plꝛior textus ⁊ clarior ꝙ casus poni posset ⁊ procedit per pulchra argumenta que confirmat per exempla clarissima.quare videatur textus qui facilimus est.

s Jrem.Promisisti mihi equum tuum talem ex causa donationis.postea legat⁹ est mihi equus iste.⁊ sic sunt hic due cause lucrative.s.donatio ⁊ legatū.queritur hic cū acquisierim equū istum ex causa legati lucratiua nunquid euanescit prima stipulatio.respondeꝯ ꝙ sic.idem est si heres fuero dño illius rei que mihi promissa est per ipsum dñm vsq; ibi. ¶Si vero.Sed ponam⁹ ꝙ domin⁹ illi⁹rei mihi promisse me instituat hꝛdem.sed tū illam rem a me legauit alteri.⁊ sic nō est apud me remansura.certe hoc casu non euanescit stipulatio ⁊ intelligē quādo sum institutus in parte heres:q; si in totum non est contra quem agere possem.bene aduertendo ad litteram. alioq; textus stare non posset.caderet enim casus in impossibile idem est ⁊ si sit legata sub cōditione.rō quia licet ipse debitor dedisset que est legata sub conditione.certe non esset liberat⁹. Si autem defecerit conditio:⁊ res penes eū remāserit, euanescit petitio.

s Tichum. Stipulatus sum a te stichum:qui forte mortuus erat:an valeat talis stipulatio, Et distinguitur autu eras in illo casu: vt mihi tenereris etiam mortuo sticho: ꝙ eum forte mihi surripueras.⁊ tunc etiā mortuo sticho mihi teneris quia semper fur est in mora. Aut eum simpliciter suꝫ a te stipulatus puta causa emptionis vel donationis.tunc enim si mortuus erat tpe stipulationis vel post. ante tū moram nō teneris mihi q; mortuo homine promisso ante moram ꝓmissoris liberatur promissor.

s Jquis.Ancilla titij cōmisit noxiaz contra me.cōueni titiū noxali actione qui promisit ancillam que pregnans tunc erat sistere in iudicio. Jsta ancilla interim peperit.postea sistitur per dñm queritur an recte sistatur ⁊ respōdeꝯ ꝙ sic.

s Jnsulam.Promisisti mihi facere insulam infra duos annos.tu promisisti trāsire vnum annū ita ꝙ non potes amplius infra tempus promissum edificare.queritur vtz possis moram purgare distinguitur.aut ego sum litem cōtestatus ꝓtra te.⁊ non potes amplius te purgare a mora. Aut nō sum adhuc litem contestatus ⁊ tūc edificādo potes morā purgare

i Jn executione. Jsta est pulchra ⁊ elegās lex.⁊ ponit quatuor species obligationū. Mā prima species est siue executio:qñ res deducta in stipulatione potest peti diuisim exemplū ponit ibi. ¶Prima spēs. Et est qñ pecunia ꝓmittit rō ē q; stipulatore mortuo quilibet heres peteret ꝓ pte sua hereditaria.vel promissore mortuo.a singulis heredib⁹ exigi poterit ꝓ parte hereditaria. Secunda spēs est:qñ res deducta in stipulationem nō potest diuidi vt cū opus testator iusserit fieri ꝙa quilibet heres tenetur insolidum vsq; ibi. ¶Nō si stipulatus.Ponit exemplum prime speciei nō secūde.⁊ dicit ad confirmationē primi dicti:q; si titius promittit seyo ꝓ se aut ꝓ heredem suum non fieri quominus ei ire agere liceat.⁊ si aduersus ea factū fuerit penā ꝓmittit titi⁹.moritꝫ ipse titi⁹ relictis plurib⁹ heredib⁹ vn⁹ eoz ꝓhibz seyū ire agere.certe propter vni⁹ prohibitionem ceteri coheredes omnes tenentur.ille tamen q̄ prohibuit tenetur ceteris coheredibus.ideo q; venit cōtra ꝓmissū. Secūda species est huic prime directe cōtraria.s. qñ totū peti necesse est nec diuisionem recipit executio obligatiōis. vt quando testator precipit fieri par heredes suos aliqō op⁹ alicui. Mā executio obligatiōis nō pōt diuidi in partes.i.effectus operis.Est tertia species. quando res in parte peti pōt. sed non potest nisi tota simul solui.exemplum titius promisit mihi hominē incertum moritur relictis trib⁹ heredib⁹ possum a quolibet partem hominis petere.sed solui non potest nisi totus ab vno vt liberetur.ꝙobrē si ceteri soluāt alias partes hominis bene est si nō,iste qui partē suam soluit conuenietur ꝓ reliquis partibus.Est ⁊ quarta species:quādo aliq̄d qō promissum est:petendum est insolidu;tū solutio pōt diuidi exemplum. Titius vendidit mihi fundum ⁊ promisit de euictione. moritꝫ relictꝭ trib⁹:vel plib⁹ hꝛdib⁹:venit q̄dā tertius q̄ vult fundū a me euicere ō iure debeo denūciare oīb⁹ hꝛdib⁹ vt me defendere veniant.si tamen euict⁹ fuerit a me fundus q̄libet heredum soluendo ꝓ parte liberabitur vsq; ibi. Jtem si istud est exemplum tertie partis:⁊ satis clarū vide ter. ¶Quicūq; Titius promisit mihi centum sub cōditione si seyus ad nundinas veniret.vidēs iste titi⁹ ꝛ̄sutus homo ꝙ sey⁹ venire vellet ad nundinas:⁊ sic impleretur conditio dolose persuasit seyo ne iret ad nundinas., queritur an nihilominus mihi teneatur ipse titius in centum.rñdetur ꝙ sic.quia ꝓ ipsum stetit quominus conditio impleretur.

q Quod dicitur.Dictuz est §.e.ti.l.scire debem⁹ ꝙ tot sunt stipulationes quot sunt res deducte in stipulationem. Queritur vt hoc dictum locum habeat.quomodo cōcipiēda sit stipulatio.rñdetur ꝙ hoc modo. Deui dabis mihi seruz stichum.⁊ centum aureos.⁊ equū tuū rufum.ille respondet dabo.certe hic sunt tot stipulationes quot res.Sz si iste tres res essent posite in vno loco simul:⁊ dicerē sic,dabis mihi omnes res istas.tunc tantū est vna stipulatio:quia non sunt hic singulariter exꝓsse.sicut supra fuerunt diuisim designate.

n Emo.Titius legauit mihi stichum seruum sub cōditione si nauis ex asia veniret.veni ad heredem titij ⁊ dixi ei ꝓmittis mihi ꝙ dabis mihi seruum stichū.si nauis ex asia venerit.heres dicit promitto.nunq̄d ista stipulatio est vtilis . respōdetur ꝙ non:quia nihil plus consequitur legatari⁹ ꝓ hanc stipulationē:ꝙ consequeretur per actionem ex testamēto.

m Ora rei.Titius promisit meuio hominez stichum ⁊ vt certiorem faceret creditorem dedit sempronium fideiussorem. Titius iste interpellatus vt solueret seruum istum: fuit in mora:post hoc stichus seruus moritur. queritur hic vtruz fideiussor teneatur post rei interitum:sicut ipse reus titius qui fuit in mora soluendi.⁊ respondetur ꝙ sic quia mora rei nocet fideiussori. Si vero sempronius fideiussor seruum obtulit ⁊ reus titius moram fecit.mortuo seruo erit ipsi fideiussori succurrendum.Sed ponamus ꝙ iste fideiussor seruum occidit.certe reus principalis liberabitur.⁊ ipse fideiussor solus poterit ex stipulatione conueniri.

s Ja colono.Locaui tibi vineam meā per.x.annos: ita vt quolibet anno dares mihi.x.scuta. trāsactis tribus annis stipulatus sum a te hoc modo promittis mihi soluere quod debes ex locatione vinee mee.tu dicis promitto.queritꝫ quid in hanc stipulationem est deductum.certe tantum triginta scuta que debentur mihi ꝓ tribus annis preteritis: ⁊ nō futura pensio vinee. Si autem volo deducere in stipulationē pensionem futurorum annorum debeo addere in stipulatiōe ꝓmittis dare qō debes ex tali locatione vel in futurum debebis.tunc etiam futura pensio cōprehendeꝯ in hac stipulatiōe.

c Cum stipulari. Mutuauit tibi quidam vsurarius cētuz ducatos.ita vt omni mēse solueres sibi ꝓ vsuris q̄nq; ducatos post paucum tempus venit a te vt colorez det vsuris suis stipulaꝯ a te quinq; ducatos nomine pene ⁊ loco vsurarū soluendos omni mense:quo in solutione cessaueris: post hec facit te in ius vocari propter sortē.nunc queritur vtruz durante iudicio per aliquot menses pena ista debeatur. respōdetur ꝙ sic.dubium erat huius legis.quia cepto iudicio videbatur facta nouatio:⁊ videbatur stipulatio pene esse peremptа sed sec⁹ est vt hic ⁊ C.de iudi.l.i. Sed hec.l.iure nouissimo quo vsure omnino ꝓhibite sunt locum nō haberet nullomō. sunt enim a xp̄iano nomine penitus extirpande vsure: vt ne quidez vllum vestigium remaneat questus infelicissimi.

s Jseruum. Promisit titius mihi stichum seruū: qui non interueniente mora mortuus est. an promissor teneatur distinguitur:quia si non fuit causa mortis sue non teneꝯ. Si vero eum occidit non liberatur. Quid autē erit promissor seruum istum non occidit,sed cum infirmus esset euz neglexit an

teneatur. Rñdeꝛ ꝙ sic.vide gl. super verbo in non faciēdo.ꝛ ponit text.argumēta ꝓ ꝛ cōtra.q̄ satis clara sunt. ¶ Sz ꝛ si. Promisi tibi certū fundū. Iste fundus factus est religiosus. vtrū nihilomin⁹ tibi tenear dare fundū. Certe distinguit. Nā si iste fundus erat me⁹ tpe stipl'onis vel p⁹ aliū tū ꝙ religiosus fieret si post fiat religiosus per me teneboꝛ tibi.ꝛ pone in alijs exēplis q̄ ponit text⁹. Si aūt ego promisi tibi fundū alienū.ꝛ p aliū fact⁹ est religiosus tūc nō teneboꝛ tibi.nisi morā fecero in soluendo. ¶ Itē si homo. Glo.ponit casum. ¶ Sequit. Titius instituit me heredē in omnib⁹ bonis suis: in quib⁹ bōis erat vn⁹ seruꝰ.postea idē titi⁹ fecit codicillos:in quib⁹ iussit vt restituerem seruū istū sempꝛonio.ego nesciens a me hoc eē petitū per testatoꝛē occidi seruū istū vtrū nihilomin⁹ tenear sempꝛonio. Rñ.ꝙ sic.

s Equitur. Est ver⁹ ꝛ approbata regula in iure quotiēs q̄s morā facit ꝑpetuat obligatio. Sz hec regula recipit talē limitationē siue distinctionē. Nā si promissoꝛ ipse est causa moꝛe.qꝛ occidit hominē promissum.tūc teneꝰ qꝛ occidit nec pōt morā purgare. Si vero tū morā fecerit in soluēdo ꝛ extat res promissa.pōt postea offerēdo morā purgare.hoc enim est ex bono ꝛ equo.quā sententiā hic multū laudat paulus iurisconꝰ.et celsus similiter ꝛ iul.ꝛ ponit ar.a simili in fine.§. qō declara vt in gl.sup v̄.par.p.l.ij.s̄.ne q̄s eū q̄ in ius vo.vi exi.ꝛ ē iste pulcher.§. ¶ Nūc videam⁹. Dictū ē.s̄. pri.§. q̄liꝰ obligatio ꝑpetuat̄ p morā.ꝛ q̄liꝰ mora pōt purgari in b.§. ostēdit̄ p q̄s psonas ꝑpetueꝰ obligatio ꝛ ad q̄z on⁹ ꝑpetueꝰ obliga.ꝛ breuit̄ rñdetur ꝙ pōt ꝑpetuari obligatio ꝓpter morā cōmissaꝝ a pncipali promissoꝛe.ꝛ ēt trāsit ꝺ heredes suos. Itē pōt perpetuari p fideiussoꝛem.ꝛ ēt in ei⁹ heredes trāsit. ¶ An filiꝰ. Pater familias filio suo iussit vt promitteret seruū stichū sempꝛonio filiꝰ ꝗm iussionē ꝓis promisit.postmodū iste filiꝰ occidit stichū promissum.queꝛit vtrū obligatio perpetueꝰ ꝺ patreꝫ. Rñ. ꝙ sic, qꝛ pater censetur esse in hac obligatione quasi accessoꝛi⁹ sicut s̄.proximo.§. dictū est.s.ꝙ obligat⁹ accessoꝛie perpetuat obligationē. ¶ Effect⁹ hui⁹ cōstitutionis. Quereret aliqs quis ē effectus.i. ptās illi⁹ cōstitutionis.s̄.in.§. sequitur ꝙ.s.si homo promissus moꝛiat culpa ꝺbitoꝛis ꝙ ꝑpetuetur obligatio. Rñ. ꝙ est illa ptās:qꝛ iꝫ homo ꝓpt tū adhuc peti pōt.iꝫ quis pꝛecium eius cōsequat̄. Itez pōt hui⁹ hominis moꝛtui promissoꝛi acceptū ferri:ꝛ fideiussoꝛ ꝓ ea obligatione accipi pōt. Item talis obligatio pōt ēt nouari si expꝛesse dictuꝫ sit inter partes vt nouetur obligatio.

s Ita stipuler. Ista lex cū sequenti plane sunt ꝛ in.l. titi cum.glo.ponit casum.

q Ei insulam. Si quis stipuleꝰ sibi insulā fieri:oꝛ locūm designare in quo fieri eā vult al's nō valet stipulatio.

q Ei seruū. Promisi tibi seruū meū stichū. postea inueni eū adulterantē vxoꝛē meā.occidi eū.vtꝛ teneaꝛ tibi. Respondetur ꝙ non.

s Ita stipulat⁹. Stipulat⁹ sum a te ꝙ seruū tuū sisteres in iudicio ꝛ si nō sisteres ꝓmisisti ypocētaurū.ypocētaurus est aīal fictū nūq̄ visuꝫ in reb⁹ hūanis.certe habebit̄ hec stipulatio ac si solūmō ꝓmisisses seruū sisti sine ypocentauro. ¶ Possum vtiliter. Certū est ꝙ nemo pōt alteri stipulari q̄d autē est si hoc mō dicā. Titi ꝓmittis mihi decē q̄ mihi oꝛ meuius ista stipulatio valet:qꝛ possum agere ad interesse si nō satisfecerit si tū meui⁹ ꝓ quo promisit.titi⁹ est locupleꝛ nihil possum a titio petere nihil enim interest mea dari a titio cuꝫ meui⁹ sit sufficiens. ¶ Si tibi nupsero. Glide glo.sup ver.raro.

e Existimo posse. Habeo fundū quēdam: quez timeo forte pdeꝛe iō volo mihi ꝓuidere ꝛ stipuloꝛ a te ꝺ mō.titi ꝓmittis mihi dare fundū talē qui nūc me⁹ est:cū me⁹ esse desierit:an talis stipulatio valeat. Rñ. ꝙ sic. Itē possum a te stipulari viam ad fundū aliquē qui tpe stipulationis nō est me⁹ ꝛ hec ꝓbat duob⁹ exēplis.primo si hec supioꝛa vera nō sunt sequereꝰ ꝙ si stipulat⁹ sim fundū alienū sub cōditione ꝛ pēdente conditione interim mihi donat⁹ aut legat⁹ sit ꝙ pimereꝰ stipulatio qꝺ tū essz incōueniens.cū possit fundus ille iterū nō me⁹ fieri

Aliud exēpluꝫ ponit ibi.iꝫ si.ꝛ ē tale:qꝛ si ꝑdicta vba nō essent sequereꝰ ꝙ si,dns ipse fundi stipulareꝰ vīa sub ꝓditiōe ꝙ fundo alienato extingueꝛeꝰ stipulatio:est tū ꝛ hoc incōueniēs ꝛc. ¶ Ex hac stipulatiōe. Pōe casuꝫ vt.s̄.e.l.si ita stipulat⁹ essez.

q Quicquid astringēde. Pone casuꝫ ꝗm gl.ij.sup ver. ductum. ¶ Si stipulat⁹. Suꝫ a te stipulat⁹ cētū si infra annum romā nō ieris:nō possum agere nisi anno preterito.

c Conditio. Promisi tibi decem aureos si imꝑatoꝛ anno primo preterito rome fuit.certe ista cōditio q̄ relata est in ꝓteritū statim facit valere obligationē:aut statiꝫ eā nō valere ostēdit.sicut illa que cōfertur in presens tempus: vt dicēdo si imꝑatoꝛ rome est promitto.

p Uberes. Plana est.

v Enditoꝛes. Titius ꝛ seius vendideruꝫ fundū quēdam sempꝛonio ꝛ promiseruꝫ emptoꝛi de euictione:ꝛ vltra ꝓmiseruꝫ restituere expēsas quas faceret sempꝛoni⁹ in lite cum ageꝛeꝰ ꝺ eū ꝺ ꝓpetate fundi hui⁹.p⁹ preciū exolutū venit vn⁹ vēditoꝛ:ꝛ petit ꝓtē ꝑcij sui a sempꝛonio.sempꝛoni⁹ ꝓbat solutū esse totū ꝑciū.sic vict⁹ est vēditoꝛ. post hoc vēditoꝛ iste petit sumpt⁹ litis:quos sibi dicit deberi ex stipulatu. q̄ritur an sibi debeanť. Rñ.ꝙ nō. qꝛ stipulatio facta ꝺ sumptib⁹ litis redendis intelligitur tantum in cā euictionis.ḃ.d.

l Uber homo. Plana est.

c Um seru⁹. Stichus seru⁹ me⁹ ꝓmisit mihi.xxx.aureos si eū manumitterē:ꝛ ꝓ hac summa dedit mihi expꝛomissoꝛē. Stich⁹ iste ab alio manumittiť ꝙ a me:vtrū expꝛomissoꝛ teneať mihi in.xxx. Rñ.ꝙ sic.qꝛ nō q̄riť ꝛc.intelligē tū ꝙ opa mea sit stichus iste manumissus.

s Tipulat⁹. Stipulat⁹ sum a te stichū seruū aut pāphilū seruū.electio est tua promissoꝛis quē velis dare. tu offers mihi stichū nolo eū recipe qui post hoc moꝛiť. An possim ꝺ te agere ad pāphilum. Rñ.ꝙ nō.qꝛ per debitoꝛē nulla est mora facta.ꝛ ideo liberatur cū obtulerit qꝺ debebat.

q Ui ex pluribꝰ. Habebā tres fundos vocatos eodē nomine.s.corneliano.promisi tibi fundū cornelianum sine alqua alia demōstratiōe.certe video:ꝛ tibi incertū promisisse. rō qꝛ possuꝫ dare tibi quē voluero.ꝛ voluntas mea est ī pendenti donec soluam vnum ex his fundis.

v Trum turpez. Pater adoptiuus pōt aliquid accipere a filio suo adoptiuo vt eum emācipet:nec est de hoc stipulatio facta turpis.ḃ.d.lex in se ponit casum ad longuꝫ.

a Titio. Possum stipulari decē sub cōditione. si quācūq̄ vxoꝛē duxero dabis mihi centū.sicut possuꝫ stipl'ari gña liť si q̄s ī capitoliū ascēderit cētū dabis. ¶ Nulla. Plan⁹ est

s Ita stipulat⁹. Plana est.

s Mihi. Certū est ꝙ nemo pōt alteri stipulari.ponamus sic casuꝫ. Ego suꝫ stipulat⁹ decē mihi.ꝛ titio in cui⁹ ptāte nō suꝫ. q̄riť ḃ quātū mihi debeť.rñ.ꝙ q̄nq̄ tm̄.nā ꝓ his q̄nq̄ tm̄ cōsistit obligatio.in alijs q̄nq̄ nō pōt cōsistere:qꝛ nemo alteri stipulari pōt nec mihi accrescit altera pars.s.quinq̄.

¶ Si stipulat⁹. Etebaris aliquo tpe veste muliebꝛi:suꝫ a te stipl'at⁹ vestē tuā muliebꝛē.tu dicis te nullā hꝛe ego dico ꝙ imo habes vnā quā soles poꝛtare.tu replicas ꝛ dicis illā nō eē muliebꝛē ex quo eā poꝛtabas q̄ vir es.q̄riť hic q̄d iuris sit quō interp̄tabimur hanc stipl'onez.rñ.ꝗm mētē ipsi⁹ stipulātis nō ꝗz mentē ꝓmittētis.vñ si solit⁹ est ꝓmissoꝛ aliqñ poꝛtare vestem muliebꝛē.certe illā debebit soluere.lex.j.sequēs plana est.

s Iq̄s. Istud ꝓncipiū.l.pulchꝛū est.ꝛ breuit̄ ḃ intēdit.qꝛ facit dꝛiaz inter stipl'onē dabis quē volam ꝛ istā dabis quē voluero.qꝛ ꝓma.s.quē volā hz talē ꝓtārē ꝙ iz semel elegeꝛo:possuꝫ mutare volūtatē ꝛ aliū eligere sz ī hac si voluero secꝰ ē:qꝛ si semel elegero nō possuꝫ āpliꝰ mutare volūtatē.ꝛ intelligiť ante susceptū iudiciū. ¶ Si q̄s ita. glo.ponit casum.

c Um stipulatus. Textus iste satis longus est ꝓ casu.tū succincte ad clariozē positionē casus dic. promisisti mihi facere domum ꝛ eam complere ante annum sub pena centum aureoꝝ. Ego ex volūtate mea fui contentus tibi pꝛolongare tempus vsq̄ ad annuꝫ cū dimidio:vel duos annos. Quenē

cum domus ista non fuerit facta ãte annũ sicut promisisti vtr pena ñr cõmissa. distinguit aut prolongaui tibi tempus istud cum essemus tam prope finem anni ita vt non esset spes q posses perficere domũ ante annũ. r tunc cõmittit pena. Aut tantus tempis superat q poteras pficere domũ. tamen ego quo leui⁹ posses perficere dedi tibi longius temp⁹. r tũc nõ cõmittit pena hec posita sunt sub breuibus. qr textus satis prolixus est. ¶ Cum venderet. Titius vendidit mihi fundum. r promisit mihi dare fideiussores pro euic. Item promisit eus liberare a creditore cui obligatus erat. peto a titio vt fuet qõ promisit non vult. sed est in mora. queritur ad quid agere possum contra titiũ. rñdetur q ad interesse meum quãti mea interest hoc quod promissum est factũ non fuisse.

s Fundum. Promisisti mihi dare fundus certa die non das. teneris mihi ad interesse: quanti mea interest nõ eẽ datum fundum ea die.

i Ta stipulatus. Glo. prima ponit casum ideo vide eas.

d Decem stipulatus. Stipulatus sus a titio decẽ: post ego dubitans q mihi non satisfieret a titio dixi meuio q forte erat cognatus titij. Timeo ne titius cognatus tu⁹ mihi soluat: qr est homo leuis supellectilis dicit meui⁹ imo faciet. dico ego. pmitte ergo mihi q si nõ possim consequi ab eo solutionem q mihi satisfacies pro eo in totũ: vel pro parte. pmitto inquit meuius: vtrum iste meuius sic promittẽs sit in periculo si titius non satisfaciat. Rñdetur q sic: qr si titius nõ soluerit meuius tenebitur. Et licet fecero cõueniri titiũ in iudicio. ppẽ hoc non liberabitur meuius donec titius plene satisfecerit: qr non sunt duo rei debendi eiusdẽ obligatiõis. sed meuius sub conditiõe debs scs si titius non satisfaceret vsq; ibi. ¶ Igitur nec titios. Facit tres conclusiones: prima q meui⁹ nõ liberabitur licet titius fuerit cõuẽtus: qr incertũ est an titius soluat: vel non. Item soluẽte titio nõ liberabit meui⁹: qr nõ tenebatur r qui nõ tenetur nõ põt liberari. Item pẽdente conditiõe. i. spe solutiõis meuius nõ põt cõueniri anteq titi⁹ fit excussus.

s Centus. Stipulatus sum centũ boies quos ego: vel heres meus elegerim⁹. Mortuus sus anteq eligã duobus heredibus relictis stipulatio diuidit: vt p ea parte: qua quisq; heres est eligat. Si aũt prius elegero: q ipi succedant tunc nõ poterũt eligere. scs p portõe serui electi cuiuscũq; erũt.

l Liber homo. Quidã liber homo bona fide mihi seruiebat promisit mihi aliq̃d ex re mea puta pensionẽ domus mee: an mihi teneat. videt q non qr seruus non obligat dño suo. sed tñ hic aliud est: qr iste liber homo qui bona fide seruit põt mihi obligari. nec tñ hoc locũ habs a cõtrario: scs si ego ei aliquid promittã ex re mea: q illi teneat. Mas quomodo teneret ei: qr etiã si ab alio aliquid stipulatus essm mihi illud q̃reret vsq; ibi. hoc itaq; ponit exemplum: qr si seruus fructuarius vl alienus promittit fructuario: vel ẽptori ex re ipsius non datur actio de peculio in dñm verus ipsius serui: qr in hijs casibus fructuarius vel emptor habentur pro dñis. ¶ Decem hodie. Certum est q si quis pmittat mihi idibus ianuarijs soluere: nõ potero eũ conuenire nisi vltima die iduũ trãsacta. sed si q̃s promittat hoc modo. pmitto hodie soluere decẽ. nec videt nimis cito peti. qr hic nõ est dies apposita causa differẽde obligationis: sed vt ostendatur presens fuisse obligatio. ¶ Decẽ mihi. Stipulatus sus a te hoc mõ. pmittis mihi. r. aut titio. turñdes. pmitto quo ad id qõ mihi. pmisisti habeo actionẽ certi ex stipulatu. quo aũt ad respectũ titij habeo actionẽ icerti ad interesse: qr si mea interfuit potius solui titio: iõ q sub pena ei promiseram. certe teneris mihi ad interesse. si nõ solueris titio.

d Hãc clausula. Casus tal⁹. Clẽdidisti mihi fundũ quẽdã r stipulat⁹ sus a te: q nõ ẽ cuiquã obligat⁹. Item q nullã fuit tutẽ ds. deinde subijcio clausulã generalẽ hoc mõ r q in ea vẽditiõe nullũ dolũ cõmittis. certe ista clausula generalis nõ ptinet ad duas supiores exp̃ssas. sed si aliquẽ aliuus dolum cõmittas: excepto eo qõ supra expressum est.

s Sita stipulatus. Erat in cõspectu nr̃o. i. tuo r meo summa quedam pecunie: quã putabam⁹ esse centum aureorum dixi tibi. promittis mihi summã istam centus aureorũ. tu dixisti promitto: si modo centus aureor est. queritur hic quid hec conditio si modo centum aureor est operetur. Rñdetur q nihil prodest talis conditio: qr non est proprie conditio dicenda que non ad futurũ: sed ad presens refertur: licet ipsi contrahẽtes ignorent rei veritatem.

e Ex parte. Si quis promittat dolũ malũ abesse vel abfuturum esse: si non facit qõ promisit potest agi cum eo incerti ad interesse: propter stipulationẽ interpositam. ¶ Vxorem. Titius habebat concubinã quandã: berta volens nubere titio: timebat ne aliquãdo iterum reuerteret ad concubinã: ideo stipulata est ab eo centũ aureos si tẽpore matrimonij reassumeret concubinam suam. vtrum hec stipulatio sit licita. rñdetur q sic. est em scõm bonos mores. ¶ In insulã. Stipulatus sum a meuio centũ aureos cũ morietur. deportatus est ipse meuius in insulam vtrum petere possim centũ aureos dicit q non: qr oportet expectari mortem naturalẽ nec sufficit ciuilis. ¶ Ex facto. Promisisti mihi dolum abesse: an hec pmissio tua: transeat contra heredem tuum. rñdetur q sic.

q Si rome. Eram⁹ rome tu r ego. carebas pecunijs quare ad me veniſti petẽs vt tibi pecunias mutuarẽ sub vsuris: quã promittebas mihi reddere parisius post tres mẽses. dediſtiq; mihi certã partem vsurarũ. post paucos dies veniſti ad me r obtulisti mihi pecuniã quã mutuatus fueras a me detracta ea summa vsurarũ: quã tibi dederas ego nolui recipere pecuniã: post hec cũ veniſſemus parisius volui te ibi cõuenire vtrũ possim. Rñdetur q sic: licet mihi pecuniã rome obtuleris ¶ Calimachus. Casus planus est. ¶ Flaui⁹ hermes. Hic ℔. ponit tres casus. primũ inter ipsos cõtrahentes. alios duos inter heredes cõtrahẽtiũ. casus prim⁹ talis ẽ. flauius hermes q̃das dedit seruũ sticũ cuidã claudio. sub tali pacto q eus manumitteret: r si nõ manumittẽt stipulatus est hermes penas a claudio r herede suo. vtrũ iste hermes possit cõuenire claudiũ pro libertate istius stici. Rñdetur q sic vsq; ibi. Item quero ponamus q claudius iste nõ manumisit seruũ: r mortui sunt ambo flauius r claudius. heres flauij vult petere penã ab herede claudij vtrũ heres claudij possit vitare penã si manumittat seruũ. rñdetur q sic vsq; ibi. Item quero. Quid aũt si heres flauij hermetis nolit cõuenire heredes claudij vt manumittat vel penã prestet: an nihilomin⁹ hrs claudij debeat prestare libertatẽ seruo. ppter cõuentionẽ factã ab hermete r claudio. rñdetur q sic. ¶ Coheredes. Erant duo coheredes q̃dã puta titius r mulier q̃dam q̃ diuiserũt inter se oẽm hereditatẽ. excepto quodam fundo. r fecerũt pactũ: q si quis ptẽ suã alienare vellet eam coheredi suo venderet: r hoc pcio centũ. xxv. r apposuerunt penã si aliter factũ esset: scs centũ aureor. Mortuus est titius coheres huius mulieris relictis liberis suis heredibus. Mulier ista volens vẽdere ptẽ suã fundi dixit tutoribus filiorum: q fundi partem emerent aut venderẽt scõm conuẽtionẽ factã. Tutores noluerunt quicq; facere. hec ergo mulier vẽdidit ptẽ suam vni extraneo. q̃ritur vtrũ pena fit cõmissa p ipam. rñdet q non: qr obstabit tutor⁹ doli mali exceptio. ¶ Augeri⁹. Erat duo patresfamilias. vn⁹ habebat filiũ nomine augeriũ. ali⁹ qui dicebat publi⁹ meui⁹ hẽbat seruũ noie sticũ. dicebat stic⁹ seru⁹ augerio filiofa. pater tuus ds dño meo summã pecuniẽ honeste faceret si ei solueret. diu est q sibi debs augerius solicitus pro conseruatione fame patris sui: promisit huic seruo publij q solueret ei tantam summam: quantam constaret deberi a patre suo: publio meuio. Mortuus est pater augerij anteq constaret quantũ deberet huic publio meuio. queritur vtrum iste augerius possit conueniri ab heredibus publij: vel ab ipso publio. Rñdetur q non. Quia stipulatio ista fuit quasi cõditionalis q̃ non fuit impleta: quare deficit etiam stipulatio. ¶ Seia heres. Titius r seius administrauerunt tutelam vnius pupille. Mortui sunt tutores et etiam pupilla. vnus tutorum reliquit heredem seiam heres pupille fecit conueniri seiam tanq heredem vnius tutoris actione tutele ad reddendam rationem. et reliqua.

Seia transegit cū herede: ⁊ soluit maiorē partem pecunie in residuā cauit: ⁊ usuras ꝓmisit. postmodum iste heres nō vult seruare transactionem factā cum seia: sed facit iteruz eam conueniri corā iudice: ⁊ victus est appellat ⁊ vbicz vincitur. postea ista seia sciens tamē se debere aliquid de reliquis tutele obtulit summam quā debebat heres pupille non vult recipere. q̄ritur nunc an ista seia teneatur ad usuras istius pecunie. Certe rñdetur q̄ nō: cū per eam non stetit: quominus solueret: sed per heredē qui noluit recipere. ¶ Duo fratres. Titius habēs duos filios seium ⁊ meuiū moriēs instituit eos heredes: ⁊ fideicōmisit q̄ si vn⁹ moreretur restitueret hereditatē suaz alteri fratri. fratres isti diuiserūt inter se hereditatē ⁊ ꝓmiserūt inuicem sub pena: nunc̄ cōtra hanc diuisionē venire. Dorit vn⁹ fratrū. alter frater petit hereditatē ab heredibus quasi ex fidei cōmisso relictā: oppōebatur sibi de transactiōe facta cū defuncto: ⁊ iudicatū est ꝓtra eum quasi de hoc fideicōmisso etiā trāsegisset. Queritur hic vtruz penā quā apposuerūt ipsi fratres quādo diuiserūt hereditatem sit cōmissa. Rñdetur q̄ sic. vide glo. super ẏbo ꝓponūtur. j. in. l. sequēti glo. ponit casum.

i Insulaz. Promisisti mihi edificare domū intra duos annos non possuz agere cōtra te nisi finitis duob⁹ annis q̄ris nō supfit tantū tempis: quāto edificari possit domus: qz stipulationis substantia quā ab initio sumpsit nō mutatur ex post facto. Idē ē in stipulatiōe iudicio sistendi causa facta. cetera clara sunt.

c Cum stipulamur. Casus huius. l. habitus est supra de ẏbo ad verbum. l. si stipulat⁹ fuero. §. i.

s Ita. Done casum vt. s̄. in. l. huiusmodi. ¶ Titi⁹. Titius promisit mihi fundum quēdam: puta cornelianum sine vsufructu: post octo dies iterū promisit mihi vsumfructuz eiusdem fundi. certe hic sunt due stipulatiōes: ⁊ ille qui fundū promittit sine vsufructu. postea vsumfructum ꝓmittit eiusdez fundi ad minus tenetur: q̄ ille qui vna stipulatiōe ꝓmittit simul fundū pleno iure. i. nō detracto vsufructu. Nam primo casu: si ille qui promisit vsumfructū soluerit eū: ⁊ sit amissus. postea soluerit fundum liberabitur. Sed secūdo casu qui fundū pleno iure promittit: si primo vsumfructum soluerit ⁊ sit amissus. postea fundum tradidit nō liberabitur vllomodo: nisi efficiatq̄ fundus pleno iure soluatur. ¶ Crisogonus. Vide gl. que ponit casum. ¶ Si ita. Promisi tibi q̄ sisterez suum meum in iudicio: ⁊ casu quo non sisterem: ꝓmisi tibi ypocenthaurū: quē tamē dari est ipossibile. Certe ista secūda stipulatio penalis est inutilis: ⁊ pinde est ac si tibi pure promisissem.

s Ipupillus. Pamphil⁹ pupill⁹ habēs tutorē: sine eius auctoritate ꝓmisit mihi suum sticum: ⁊ fideiussorem dedit facit hic pupillus moram in soluendo: ⁊ sic sticus decedit. Queritur an fideiussor teneatur ꝓpter moram pupilli. Rñdetur q̄ non: qz non proprie intelligitur ibi mora fuisse vbi nulla potuit esse petitio. Si autē sticus adhuc viueret fideiussor esset obligatus dare eū. vel si ipse moram fecisset.

s Iduo rei. Titius ⁊ seius ambo stipulati sunt a sempronio centū aureos: sed diuersimode sunt stipulati: qz vn⁹ vtiliter: alter inutiliter puta dabis centū si digito celum tetigero si essent vtiliter stipulati ambo. possz vni solui in solidū. Sz qz vnus eorum est inutiliter stipulatus: ideo non potest ei solui: qz cuilibet soluendū est non pro alterius obligatione sed p sua. cum ergo iste nullam habeat obligationē: non recte ei soluetur. idem est si ego stipulor sticum aut pamphilum. nā si vn⁹ est meus. non potest in illo consistere obligatio: licet etiā desinat esse meus nō mihi recte soluetur. Et ratio est: qz isti duo pui nō sunt positi in stipulatiōe ad solutionē: sz ad obligatōez.

s Iquis. Si due cōditiones apponūtur in stipulatiōe copulatiue: necesse est vtramcz impleri āteqū stipulatio cōmittatur: ⁊ hoc si affirmatiue apponātur. Si vero apponant negatiue: tunc necesse est q̄ neutra impleatur vt stipulatio cōmitti possit. Item si apponātur due conditiones disiunctiue affirmatiue sufficit vnā impleri vt ꝓmittatur stipulatio. Si autē negatiue sufficit alteram nō impleri. exēpla sunt plana in tex.

q Quod dicitur. Dicitur in antiqua regula. q̄ pater potest filio stipulari. queritur quomodo hoc intelligatur. Respondetur q̄ intelligitur de hijs que sunt iuris: sicut cum pater stipulatur filio dari. Sed in hijs que sunt facti non habet locum hec regula. veluti si stipuletur pater filio q̄ ei ire agere liceat. filius vero bene potest patri stipulari ea que sunt facti: vt promittis mihi q̄ patri meo licebit ire agere per fundum tum. nam per talem stipulationem patri querit filius.

Ulianus. Stipulatus suz a te. hoc modo promittis mi
i hi q̄ nec̄ per te: nec̄ per heredem tuum titium fiet: quominus mihi ire agere liceat: si plures habeas heredes cum titio. certe non solum titius tenebitur. sed etiaz ceteri coheredes eius. ¶ Qui fundum. Habebam titium procuratorem meū Et sic suz stipulatus a te. promittis mihi aut titio dare fundū. tu dicis promitto. post hoc tu das fundum istum titium. Queritur vtrum possim contra te agere ratiōe istius fundi. Respōdetur q̄ sic. nam petam fundum a te: ⁊ rōne istius petitiōis cōsequar q̄ mihi caueas de euictione. Si autem volebam fundum donare titio. ⁊ sic eum interposui huic stipulationi tunc tradendo fundum ipsi titio liberabitur promissor.

q Eidam cum filium. Habebam filium meum quem dedi tibi ad tibi seruiendum ⁊ stipulatus sum a te: q̄ si euz aliter ac filium tractares q̄ caderes in penam centum aureorum: tu promisisti. Item dedi tibi filium meum in adoptionez ⁊ stipulatus sum similiter: q̄ eum tractabis vt filium: non obstante promissione tua tu eum repellis de domo tua vel morientes nihil ei relinquis vel eum emācipas sine aliqua donatione. quero vtrum stipulatio cōmissa sit. Respondetur q̄ sic in vtrocz casu. nec refert vtrum cognatus meus an filius vel alius sit: quem tibi trado sub tali pacto vel stipulatione hec dicit vscz ad. §. filiussa. vide tex. satis prolixum ⁊ clarum. ¶ Filiussa familias. Habebā filium in potestate mea qui mutuabat pecuniaz cuidam titio: ⁊ stipulatus est a meuio hoc mō. Dic mihi amice charissime promittis mihi si non possim consequi pecuniam meā a titio quā ei mutuare volo q̄ eā mihi reddes tāquā fideiussor ei⁹ ille ꝓmittit. post h̄ ego filiū meū emācipo. ⁊ tūc mutuat titio illā pecuniā. Queritur an mihi pr̄i ōbeat aliq̄d fideiussor. rñdet q̄ nec fideiussor nec ꝓncipal⁹ q̄cq̄ mihi ōbēt.

s Isic stipulatus. Ista lex est scenole: ⁊ scōm suum morem satis obscura. Casus talis est. Stipulatus sum a te: q̄ nec̄ tu nec̄ heres tuus vim mihi facietis. Si tu vim mihi feceris non est extincta stipulatio contra heredem: qz posset fieri q̄ ipse etiam mihi vim faciet. nam sicut ista stipulatio cōtinet factum tuum ⁊ heredis ⁊ sic duo facta: ita due videntur quodammodo esse stipulationes. Si vero agimus inter nos: vt p primam vim factam: extinguatur etiam secūda stipulatio. tūc prima vi cōmissa: secūda stipulatio extinguetur quasi tota vis sit cosumpta per primam vim. ⁊ agitur ex hac stipulatiōe quāti interest eius qui vim passus est vim non esse cōmissam.

t Itia que. Casus hic satis planus est. h̄ est optimus textus q̄ in cōtrahendis matrimonijs nō debet adijci pena: qz libera debēt esse matrimonia. ibi qz inhonestū est vsuz. ¶ Idem rñdit. Geniisti ad me ⁊ rogasti vt tibi mutuarē cētuz aureos sub usuris fui contētus: ⁊ cōuenimus inter nos q̄ nō peterē sortē: interi q̄ usure soluerētur. tradidi tibi pecuniā mutuā quā petebas. post cōtractū cōpletū stipulatus suz a te sortē ⁊ usuras isti⁹ pecūie quā tibi mutuaui: nec tamē repetiuim⁹ q̄diu solueres usuras nō peterē sortē. Queritur hic vtrū intelligat̄ ista quentio eē repetita. Rñdet q̄ sic nec potero sortez petere q̄diu solues usuras. ¶ Idē rñdit. Qui scribit se fideiussisse ꝑ aliquo itelligit̄ itercessisse stipulatio: ⁊ oia solēnit̄ acta ꝑsumunt̄. ¶ Idē rñdit. Facim⁹ tu ⁊ ego m̄tos ⁊tract⁹. vēdo tibi libr̄ p. x. scutis. loco tibi domuz p. xx. aureis. ⁊ omib⁹ hijs subijtio vnā stipulationē: fic ꝓmittis ḡ oia supradicta fuare. tu rñdes ꝓmitto. certe sufficit ista stipulatio pro omnibus superioribus. ⁊ videtur quasi ad quēlibet cōtractū esse rñsum.

s Iita quis. Stipulatus sum a te hoc modo. titi dabis mihi centuz ea die qua petiero ⁊ usuras p dies. xxx. con

tinuos.tu rñdes promitto. Nunc queritur ex qua die incipiāt currere vsure:an ex die stipulatōis interposite: an ex die qua pte fuerint vsure.respōdetur q̄ ex die stipulatōis interposite. Itez quādo cedit dies petende pecūie.rñdetur q̄ ex die stipulationis incipit cedere ¶ Seia cauit. Que dā mulier vocata seia promisit lutio titio: q̄ scōm eius mandatum emeret sibi hortos aut certos alios fundos: qō t fecit, t iterum promisit quotienscūq; ipse lutius titius solueret precium ipsorum hortorum seu fundorū cum vsuris q̄ transferret in eū dñium fundorū seu hortoz. deinde incontinenti conuenerunt inter se q̄ lutius titius solueret preciū in festo pasce: t fundos acciperet iste lutius titius nō expectauit festum pasce.sed ante terminū obtulit seie partem precij: sed paulo post obtulit vniuersuz p cium cuz vsuris.sed seia accipere noluit.t semp est paratus lutius soluere preciū cū vsuris. Queritur nunc vtrū ista seia possit agere ex stipulatu contra lutium titiū.attento: q̄ ipse est paratus soluere: t obtulerit seie summā cum vsuris. Rñdetur q̄ si non post longum tempus obtulit t scie nihil interest propt̄ morā factā: q̄ iudex in hoc cognoscet.t scōm q̄ ei equū visuz fuerit statuet. ¶ Ea lege.Seia sororem mea donauit cuidam titio vnum seruum ea conditione: vt iste seruꝰ non perueniret in potestatē fratris sui:aut ad filium: t quasdam alias personas t ita donatarius titius promisit:post aliquod tempus iste donatarius moritur:t reliquit heredem seiam:t fratrem suuz:cui prohibuerat seia dare seruum istuz. Queritur nunc vtruz ista seia possit agere ad interesse contra coheredem suū.rñdetur q̄ sic pro sua parte vide glo. super verbo interest. ¶ Filia que. Filia que fuit exheredata egit actione inofficiosi testamenti t transegit cum heredibus aliquo sibi dato:t interposita est stipulatio doli post hoc heredes stipulati sunt ab ea ne amplius ageret: t q̄ in hoc dolus non inesset. post hanc transactionez ipsa seia reperit:q̄ testamētum erat falsum.agit de falsitate testamēti. Queritur vtrū cōmittatur stipula.doli. Rñdetur q̄ nō q̄ nihil pertinet ad hanc secūdam actionē falsi testamēti.

s Si sub vna Stipulabar a te hoc modo dabis mihi tres solidos. Tu rñdisti ita.dabo.xxxvi. denarios:an stipulatio sit vitiata. rñdetur q̄ non licet diuersis nominibus vna res significetur a stipulante t promittente.' ¶ Si quis viam Stipulatus sum a te viam per tuum fundum ad fundum meum. postea fundum meum alienauit antequā constitueres mihi seruitutem vie.certe euanescit stipulatio.

c Quotinuus actus. Eramus simul tu: t ego interrogabā te promittis mihi centum aureos.tu non respondes statim:sed diuertis ad alios actus:anteq̄ respondeas.certe non valz stipulatio. Si autē aliquid natura requireret:veluti sicut resumere anhelituz:vel screare:aut emūgere hoc bene liceret tibi facere.t postea respōdere sz non diuertē ad alios actus extraneos. ¶ Si hominez. Pone casum vt.s.e.l.inter stipulantem §.i. ¶ Cum ita. Iste est pulcherrimus.§.t dignus scribi litteris aureis. Et casus est talis. Tu t titius eratis rome. stipulatus es a titio centum soluenda in ciuitate ephesina que est in asia: t sic longe distat a ciuitate romana. Queritur vtrū statim debeat ista centū soluere. rñdetur q̄ expectandū est donec illuc peruenire possit titius promissor. Sed quāto tempore est expectandum.dicitur q̄ hoc cōmittitur arbitrio iudicis: qui arbitrabitur t statuet nec nimis longum tempus:nec nimis breue sed estimabit quot diebus possit diligens paterfamilias ephesum peruenire:ita vt non cogatur iter suum precipitare die noctuq;: sed modo consueto ire possit t vitare tempestates terrestres:t marinas:nec etiam debet ita lente t delicate ire:q̄ appareat nimis delitiosus. sed debet haberi ratio seruus valitudinis etatis: q̄ si sit mulier tardius ibit vel non bene sanus:aut senex tc. Tempore autem debito transacto si titius promissor rome remanserit nihilominus debet soluere quod promisit. t hoc tribus rationibus . prima q̄ per ipsum fuerit quominus daret. Secunda:q̄ vbiq; potest soluere non tantum ephesi. Tertia:q̄ quod in diem debetur potest ante diem solui, Si autem contigisz q̄ iste promissor citius peruenisset ephesum q̄ solitum est illuc peruenire:quia velocius nauigauit certe immediate q̄ ephesum peruenerit est obligatus soluere.t reddit pulchram rationez:quia non est opus aliqua coniectura in hijs que certa sunt:cum ergo ibi est. certuz est q̄ soluere debet quod promisit illic soluere. ¶ Item qui insulā. Promisi tibi edificare insulaz:non per me solum.sed adhibitis operarijs. Queritur hic qualem diligentiam debeo adhibere in edificanda insula. Respondetur q̄ medium tenuere beati.non enim teneor vndiq; adducere t cum labore acq̄rere fabros. Nec iterum tam paucos adhibere:vt negligens videri possim.sed est modus adhibendus diligentis patrisfamilias. Et si insula non inchoetur debet tantum extimari interuallum illius temporis. t si forte tempus totum preterierit quo insula edificari debuit:si reus edificet postea: t actoris nō interfit. poterit liberari edificando. ¶ Illud inspiciendum. Iste.§.habet plorum tex ideo glo. super verbo teneatur.cū summat breuiter.quaz vide. ¶ Si ab eo. Stipulatus sum a te certo pcio mihi libz scribi.tu vero scribere nescis potes tamen per alium facere scribi.queritur vtrum stipulatio valeat. Respondetur q̄ sic: quia quod per te non potes facere fac p alium. ¶ Cum quis. Stipulatus sum a te hoc mō. Si titius rem sacram vel publicam vendiderit: centum promittis vtruz hec stipulatio valeat. Respondetur q̄ non:q̄ habetur quasi sub impossibili conditione sit concepta. nam non potest de iure talis res vendi:nec sufficit q̄ condicio sit possibilis de facto.sed oportet q̄ sit possibilis de iure:vt stipulatio valeat vt q̄ ibi:nec ad rem pertinet. respōdet tacite obiectioni: q: quis posset dicere.res sacra potest fieri prophana: t sic vendi: t iō conditio potest fieri possibilis. Sed rñdetur q̄ illud non obstat:q: in stipulationibus respicimus id qō nūc possibile est: non qō in futuruz.b.d.iste elegans.§. ¶ Si vt aliquid. Pone casum vt posui.s.e.l.cum quid. ¶ Preterea. Dicit iste.§. q̄ non possumus stipulari dari aliquid: ita vt vni heredi tantum queratur.sed omibus acquiri debet. Sed bene possum stipulari aliquid facere vt vni tantum heredi queratur.b.d.vide glo.

e Cum qui certarum. Promisisti mihi centum aureos soluere in nundinis ferrariensibus que durant per mensez volui a te petere ista centum in principio:vel in medio nundinarum:an possum:sabinus dicebat q̄ sic. sed veuleius cōtra t proculus:q̄ scz non possit peti nisi finitis nundinis. ¶ Cū pure. Si quis est pure stipulatus illud aut illud qō ipse volet licebit promissori mutare voluntatem quotienscūq; volet.b.d.videambas glo.

c Cum ex causa. Vendidi tibi fundum tusculanum: t promisi de euictōne: mortuo: relictis pluribus heredibꝰ post hoc fundus iste est a te euictus. Tu vis conuenire vnuz ex heredibus meis p euictōe.certe non potes, sed oēs debes conuenire: t omēs debent respōdere p euictōe. t si vnꝰ eoz non respōderit:nihil pdest ceteris q̄ rñdent:q: in solidū est hec euictio defendenda:cuiꝰ natura est indiuisibilis. Tamē licet oēs coganť defendere:vnꝰ q̄sq; p parte sua soluere tenet.b.d.

p Turibus rebus. Planū est pncipiū.sil'r t.§.sequēs planus est ¶ Et si. vetus est regula iuris q̄tēs stipulatio incidit i eū casuz: a quo incipe nō pōt extinguiť.exēplū sicut cuz stipulor fuū viuū.nā si suus moriť.stipulatio extinguiť:q: peruenit in eū casuz a quo incipe nō potuit:puta q: nō possuz stipulari hoiem mortuū. Sed hec regula fallit vt in tribꝰ exemplis sequentibꝰ.primo in hoc:q: fotius fundi cōis nō pōt stipulari viā ad fundū cōem:tñ si stipuleť. t reliquat duos heredes stipulatio nō extinguiť:istud exēplū vt dicit glo.est inceptū sed ipa declarat:etiam obscure.pace dñi accursij dixerim:alia duo exempla vide per teipsum.

s Si seruus. Filiꝰ meus:vl seruꝰ meꝰ stipulať a titio b mō titi promittis mihi dare rē illam aut illā vtrum ego volam.ille pmittit.q̄riť cuiꝰ est electio patris dñi an filij vel fui. Rñdetur q̄ est filij:vel serui stipulātis t nō patris vel dñi.cetera sunt clara vsq; ad.§.pupilꝰ. ¶ Pupilꝰ. Pupilꝰ postq̄

fari pōt sibi pōt stipulari. obligari aūt nō pōt si est in pr̄is po testate etiā pater auctorizetur obligationē suam pubes v̄o. i. maior xiiij. ānis obligari pōt ac si pr̄famil. essz. ¶ Si ita. Interrogaut te hoc mō ꝓmittis mihi aut titio decez. tu rñdisti ꝓmitto tibi. r. an recte rñderis vt obligatio cōtrahat. rñdetur ꝙ sic: qz mihi soli obligatio q̄r̄ lz titio recte solui possit. ¶ Si inter eos. Eram⁹ parisius tu r ego: ego stipulatus suz a te b̄ modo ꝓmittis mihi hodie lugduni dare centuz aureos. An talis stipulatio sit vtilis. videt ꝙ nō: qz ē impossibilis. quomodo eñ posset promissor hodie ꝓmittere parisius: r hodie solvere lugduni: cū longe he due ciuitates ab inuicez distēt. Sz rñdetur ꝙ hec stipulatio pōt esse vtilis. hoc ponam⁹ eñ ꝙ in mense may nos eram⁹ lugduni. ego dixi institori meo titius r ego scōa die iulij parisi⁹ erim⁹: r ea die stipulabor ab eo centū aureos. r iō illa pete ab institore suo qui est lugduni. si r titi⁹ promissor dixit factori siue institori suo: ꝙ die scōa iulij essz parisius mihi ꝓmissuri⁹: r ꝙ solueret ipsa die institori meo lugduni. Et cū essem⁹ ea die parisi⁹ suz ab eo stipulatus sic: ꝓmittis mihi hodie dare centū lugduni certe hoc mō stipulatio valet. ¶ Cum mihi. Iste. §. pulcherrim⁹ q̄nq̄ p̄cipaliter dicit. primo dicit ꝙ si ego stipulor a te: r volo in stipulatiōe adiungere psonā titij: qō possum facere: dūmodo eandē rem stipuler mihi r titio veluti mihi aut titio hoiem dare spondes. Non aūt possum mihi vnā rē: r titio alterā stipulari: sicut promittis mihi dare centū: aut titio fundū ꝙ si ita stipulat⁹ sum a te soluendo rē aliā titio non liberaris ipo iure. sed bene p exceptionem vsq̄ ibi tempa v̄o diuersa. dicit ꝙ licet vt prime dictū est non possim diuersas res mihi aut titio stipulari. Tamē possuz vnā rem diuersis tempibus mihi aut titio stipulari: veluti ꝓmittis mihi dare centū mense ianuarij: aut titio mēse februarij. r possum pro titio citerius temp⁹ apponere pro me vlteri⁹ exempla sunt in tertu vsq̄ ibi. Sz rursus. Ubi dicit ꝙ possuz mihi pure. titio aūt sub conditione stipulari: sicuti ꝓmittis mihi dare dieb⁹ ianuarijs: aut titio si nauis ex asia venerit: tertus clarus est vsq̄ ibi. ¶ Ex hijs oibus. vbi ponit cōclusionē suā dicēs ꝙ licet adiectio psone tertie facte in stipulatione sit q̄nq̄ inutilis: non eo min⁹ valet stipulatio in nostra psona: qz vtile per inutile nō vitiat. Seq̄tur rubrica de duobus reis cōstituē.

¶ De duobus reis constituēdi. Rubr.

q **Si stipulatur.** Iurisco. more sapiētis pbi ne procedam⁹ p ignota tractaturus de duob⁹ reis diffinit q̄d sit reus stipulandi. r q̄d reus ꝓmittendi dicēs ꝙ reus stipulādi est q̄ stipulatur. reus promittendi est qui promittit.

c Cum duo. Titius r seius stipulati sunt a sempronio centū aureos. semproni⁹ soluit vni eoz totā summā an sit liberat⁹ ab alio etiā. rñdet ꝙ sic. Item titius stipulat⁹ est a meuio: r seio cētū aureos: vtrū possit a quolibet eoz totā summā exigere: postea ibi. iō q̄, facit cōclusionē suā dicēs ꝙ ꝓpetitio nē factā ab vno reoz debendi: r acceptilationē tota obligatio resoluitur.

i Si duobus reis. Volebā mihi ostituere duos reos promittendi titium scz r meuiū. primo stipulatus suz a titio centū aureos. postea ex intervallo itez sum a meuio stipulat⁹ eandē summā: feci cōuenire titiū vt mihi soluēt ista centū: qui rñdit ꝙ nō tenebat mihi soluere: qz facta fuisset nouatio: eo ꝙ stipulat⁹ fuerā candē summā. postea a meuio. queritur q̄d iuris. rñdetur ꝙ titius tenet soluere: nec pōt allegare ꝙ facta fuerit nouatio: qz in duobus reis promittendi non fit aliqua nouatio: licet primo ab vno stipuler postea ab alio nam nō est vis an simul respondeant: an sepatim. dūmodo actū sit vt fiant duo rei promittēdi. ¶ Ubi duo rei. Elidimus supra q̄d sint duo rei stipulādi: r quid duo rei promittendi. nūc queritur: quomodo exigi possunt. Et rñdetur ꝙ ab vno quoq̄ pōt tota summa peti. r vnus reus promittendi pōt totam summaz petere. Itē possunt etiam partes peti ab singulis reis. r singuli rei ꝓmittendi possunt partes petere. r ponit similitudinez ibi. quēadmodum. Nam sicut a reo pōt tota summa peti: vel a fideiussore pōt tota summa peti: qz est vna obligatio. ergo etiam vna summa r si vnus reus soluat alter liberat⁹ aut si vn⁹ re⁹ stipulandi exigat totam summaz. alter nihil potent petere.

o Duo rei. Duo rei promittendi possunt rñdere spondem⁹ vel promittim⁹: aut spōdeo vel promitto: qz non refert quomodo rñdeant: dūmodo ad interrogata respōdeant.

n Simo est. Sicuti possunt fieri duo rei: stipulandi eiusdez summe vel rei. ita possunt fieri duo rei stipulandi vel ꝓmittendi fieri eiusdem ope. exemplū volebā edificare domum vel pingere aulā: possum a titio r a meuio stipulari hanc domū mihi edificari vel aulam pingi: vel pone econtra ꝙ titius r meuius stipulentur a seio domū sibi edificari: vel aliquid aliud fieri. vide glo. que bene declarat has oparū stipulatiōes.

o Duos reos. Volebā mihi constituere duos reos ꝓmittendi. titiū scz r meuiū. Interrogaui titi r meui promittitis mihi centum: si rñdent ambo ad interrogatū: ambo obligabuntur. sed ponamus ꝙ solus titius rñdeat. certe solus titius obligabitur. non meuius: sed videbatur ꝙ nec titius obligaretur: qz vident iste stipulatiōes duoz reoz fieri sub conditioue si scz alter etiaz respondeat: r non vnus solus. sed respōdetur ꝙ nō est ita: imo qui rñderit: ille obligabitur. non autē alter: qui non respōderit. Itez possum ab vno reo promittendi fideiussorem petere ab altero noīa. qz forte vni melius confido: ꝙ alteri. Item si duo rei stipulandi interrogent titiū an cētum promittat: r titius vni soli respōdeat: illi soli obligabitur ¶ Duo rei. Sicut in stipulationibus alijs modicū intervallum temporis vel actus non cōtrarius stipulationi non viciat stipulationem. similiter nec in duobus reis promittendi: si vnus nunc respōdeat: post modicuz tempus alter: textus ab inde planus est.

e Ex duobus. Stipulor a titio: r meuio centuz aureos: titius pure mihi ꝓmittit. meuius autē sub conditiōe si nauis ex asia venerit. ante talis stipulatio valeat. rñdetur ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ conditio non adhuc exist̄at: an interim possuz exigere ab eo qui pure promisit totā summā. dicit ꝙ sic.

b Is verbis. Inueni quoddaz instrumentū in quo scriptum erat: nos titius r seius que prestari tibi meuio stipulanti spopondimus ea soluere volum⁹: constabat vnū reorum scz titium non fuisse pr̄item in stipulatione. queritur vtruz seius insolidum teneatur. distinguitur: aut actum est vt essent duo rei promittendi. tunc solus seius qui presens fuit obligatur. Si autem non sit hoc actum: tunc seius obligabitur tantum pro sua parte.

e Eadem rem. Textus iste vsq̄ ibi sed si quis satis plan⁹ est. ab inde vsq̄ ad. l. sequeñ. pone sic casum. deposui rez apud duos titium: scz r meuium. certum est ꝙ in depposito depositarius tenetur tantum de dolo r lata culpa: nunc ego pactus sum cum titio: ꝙ ipse etiam culpam leuem prestaret si depositum interiret. certe hic nō sunt duo rei. qz obligatio est impar in eorum persona: cuz vnus strictius sit obligatus ꝙ alt̄. Si autē ab initio suz pactus cū ambobus vt mihi de leui culpa ambo tenerētur. postmodum vni eorum: puta titio remitto culpam: ita vt tantū de dolo teneatur: propter hanc secundaz pactiōem nō mutatur prima: ita vt meuius liberatus a culpe prestatione: que ab initio fuit promissa post facit conclusionē suam ibi. quare ꝛc. si isti depositarij sunt socij r intercessit communis culpa in depposito. pactum factum cum vno de culpa remissa proderit alteri. ¶ Cum duos Titius erat mediolani. meuius autem florentie. vendidi eis ambobus per nuntiū vl epl'am cerras merces vsq̄ ad summaz mille aureorum: qui mihi promiserunt se soluturos illa mille capue. hic queritur qualis ratio debeat haberi istoz duoz emptorū. qz quando q̄s ꝓmittit certo loco soluere. est habenda ratio ꝙ illuc possit pervenire. cū ergo vn⁹ sit mediolani longius distat a capua ꝙ ille qui est florentie. habebit ergo ratio vtriusq̄ diuersimode secūdū ꝙ vn⁹ longi⁹ est, alter vero propius.

s Si duo rei. Titius ꝛ seius promiserũt mihi summã centum aureorum: ego debebam titio summã quinquagita aureorum: petij a seio centum mihi promissa seius vult cõpensare quinquagita que ego debeo titio an possit. distingui tur vtrum isti duo rei sint socij vel nõ: si sint socij seius poterit compensare: alias non.

r Eos promittendi. In l. ista glo. ponit casum vsq; ad. §. cum tabulis. ¶ Cum tabulis. Textus procedit per terminos ponendo casum: ꝛ in summa hoc vult dicere duo rei stipulandi: aut promittendi non fiunt: nisi hoc exprẽsse dicat.

s Si ex duobus. Volebã mihi constituere duos reos promittendi titium ꝛ sempronium. Interrogaui hodie titius promittis mihi centum: ille promittit: cras interrogo sempronium. ꝛ ipse etiã mihi promittit. dicit hic q̃ nõ sunt duo rei stipulandi: nec sempronius obligatur qui postera die respõdit nam stipulator ad alios actus discesserat: licet postea reuersus fuerit. ¶ Si a titio. Stipulatus sum a titio libero homie ꝛ pamphilo pupillo centum aureos: certum est q̃ pupillus sine tutoris auctoritate non põt obligari: an ergo duo rei promittendi fiant. Respõdetur q̃ sic. sed titius solus erit obligatus. Item si stipulatus sum a titio pupillo ꝛ sticho seruo dñs q̃dem serui conuenitur in solidũ pro seruo suo actiõe de peculio ac si sticus liber fuisset.

s Si reus promittẽdi. Stipulatus sum a titio: ꝛ meuio cẽtum ducatos: ꝛ sic sunt duo rei. moritur titius cui meui? coꝛreus suus est heres. dicitur hic q̃ meui? sustinet duas obligationes in se principales: vnam propter se: alterã propter titium. Sed videtur q̃ extinguatur vna istarum. Nã cum fideiussor succedit reo principali: aut reus principalis fideiussori obligatio fideiussoria extinguitur: ꝛ remanet principalis. ergo hic a simili fieri debet. Sed rñdetur q̃ non est idẽ: q; hic sunt due principales obligationes: ꝛ vna non ꝓimitur per alteram sicut contingit in obligationibus accessoꝛijs ꝛ principalibus Idem est ꝛ si reus stipulandi alteri reo heres extiterit.

e Stipulationũ. Tu ꝛ titius edificabatis in solo meo nũciaui vobis op? nouũ. vos ambo promisistis mihi: q̃ si appareret male edificatũ: q̃ opus destrueretis. nũquid estis facti duo rei promittendi. rñdet q̃ sic. nã ꝛ pretoꝛiarũ stipulationum possunt fieri duo rei stipulandi ꝛ promittendi.

s Id quod. Glo. ponit casum que est sup verbo cũ vsufructu. ¶ Idemq;. Titius ꝛ seius stipulati sunt a sempronio decem: ꝛ sticus seruũ: qui erat titij. certe hic nõ possunt esse duo rei stipulandi. nã seio possunt deberi decem: aut stic? titio vero tm̃ decem: q; nemo põt rem suã sibi dari stipulari: cum igitur sticus sit ipsius titij non põt eum stipulari. Et hoc est verũ intantũ q̃ si semproni? titio vel seio soluerit decem: vl seio sticũ: nihilominus manet obligatus alteri: post hec coꝛrigit istud vltimum dictũ. ꝛ dicit q̃ si sempronius soluerit decẽ vni eoꝛum: q̃ ab altero liberatur.

e Ex duobus. Titius ꝛ meuius stipulati sunt a sempronio centũ de iure ita est q̃ vni soluendo reus ab altero liberatur. sed ponamus q̃ titius petijt: ꝛ litẽ est cõtestatus cõtra semproniũ. post hoc iste sempronius offert pecuniã meuio: an liberetur a titio. rñdetur q̃ non: q; titius p̃uenit litẽ ꝓtestãdo.

s Iue a certis. Glo. satis bene ponit casum.

e Ex duobus. Tu ꝛ ego promisimus sticum gayo. tu illum sticum occidisti: an nihilominus ego tenear mortuo stico. eñdetur q̃ sic: q; factum tuum mihi nocet. hoc verum dicit glo. si sumus socij: alias non.

e Cum duo. Pulchra lex: ꝛ casus eius talis est. Tu ꝛ ego promisimus decem titio: contingit q̃ tu ꝓpter aliqõ õlictum captus es ꝛ deportatus: tu es liberatus ab obligatõe sed an ego liberer. rñdetur q̃ nõ videbaꝛ cõtra: q; si soluissem ꝛ esses liberatus: ego etiã liberatus essem. Sed hoc non obstat: q; aliud est per solutionẽ debiti liberari: q̃ ꝓ aliquẽ aliũ modum eximi ab obligatione. postea cõcludit dicens ex hijs que dicit q̃ si aliquis sit obligatus: ꝛ fideiussoꝛem dederit: licet sibi interdictũ sit aqua ꝛ igni: nihilominus fideiussoꝛ ei? manet obligatus.

De stipulatione seruoꝛũ. Rub.

¶ Am seruus. Sumus in tractatu de stipulationẽ seruoꝛũ. queritꝛ ergo a domino iuliano: quomodo cõcipiũtur stipulatiões seruoꝛum. Et rñdet q̃ non refert an seru? concipiat verba stipulationis in sua ꝓsona: vt dicendo meui ꝓmittis mihi centũ aureos. An vero concipiãtur in ꝓsona dñi sui vt dicendo meui promittis dño meo centum. an vero sine expꝛessione persone dñi: aut sue stipuler sicut promittis dare centum: quia oibus hijs casibus queritur dño per seruũ. h. d. ¶ Si seru?. Seruus meus sticus bona fide tibi seruiebat q; credebas tum esse similiter ꝛ ipse credebat esse tuus. hic sticus habebat peculiũ forte quingentoꝛũ aureoꝛũ. tu mutuasti titio ex isto peculio centũ aureos isti aurei remanebunt mei: nec suus stipulando tibi eos tibi acquiret. Ego vero potero hanc pecuniã mutuatam vendicare a titio. h. d. ¶ Si seruus cõmunis. Tu ꝛ ego habebamus pamphilũ seruũ cõmunem. hic seru? habebat peculium: qõ ad te ptinebat ex quo seru? noster pecuniã alicui mutuauit. dicitur hic q̃ hec pecunia tibi acquiritur. licet seruus noster noiatim mihi eam stipulatus fuerit nec ꝓpter hanc stipulationem debitoꝛ liberabitur a te. Tamẽ vterq; nostrum habet actionẽ ad hanc pecuniã. ego quidẽ ex stipulatu q; seruus mihi stipulatus est. Tu vero habes actionẽ: q; pecunia tua est. verũtamen si ego petam a debitoꝛe hanc pecuniã. ipse poterit me repellere doli mali exceptione. ¶ Quod meus seruus. Habebam duos seruos sticũ ꝛ pamphilũ. stic? stipulatus est a titio centum dari pamphilo seruo meo ista stipulatio valet. ꝛ mihi q̃ritur actio. item seru? iste meus stic? stipulatur seruo titij centuꝛ dare. certe ista stipulatio non valet. nec titio actio q̃ritur ex stipulatu. ¶ Cõmunis seruus. Tu ꝛ ego habemus seruũ cõmunẽ sticũ scz iste sticus sustinet vicez duoꝛũ seruoꝛũ. intantũ q̃ si seru? meus stipuletur aliquid huic seruo cõi stico hec stipulatio pinde habenda est: ac si seru? meus esset stipulatus seruo meo ꝛ tuo nõ isti cõmuni. sz alijs qui non sunt cõmunes nobis. sed cuiq; nostrũ ꝓꝛij. diceret ergo aliquis ergo ista stipulatio facta suo cõi est ꝑ parte vtilis ꝛ ꝓ parte inutilis sicut supioꝛi. §. traditũ est. Sz rñdetur q̃ non est inutilis pro parte: imo totũ acquiritur mihi q; seru? cõmunis est talis nature q̃ quãdo ꝑ ipm vni dño põt acq̃ri alteri non põt perinde habeatur ac si seru? esset vni? solius dñi cui acquiritur. ¶ Si vsufructuari?. Habeo vsumfructũ in seruo stico cuius ꝓꝛietas est titij a lomio vicino. iste sticus stipulatur mihi vel ꝓꝛietario titio centũ aureos. queritur an ꝓꝛietarius petere possit. distinguit. aut stipulatus est ex re fructuarij ꝛ nõ põt ꝓꝛietarius petere: aut stipulatur ex alia re. tũc ꝓꝛietarius petere põt. Sed ꝛ si promissoꝛ soluat fructuario liberabitur. ¶ Cũ seruus. Textus ponit casuꝫ in termis quem vide.

s Seruus cõmunis. Glo. ponit casum.

s Si seruus. Respublica alicuius ciuitatis municipij: vel colonie. si habeat seruum cõmunẽ: ille seruus poterit stipulando acquirere reipu. municipio vel colonie.

s Si seru?. Tu ꝛ ego habemus seruũ cõmunez sticũ. iste seruus stipulatur sibi ꝛ tibi noiatim. certe pinde est acsi omnibus dñis: ꝛ vni noiatim stipuletur q̃si si seruus sic dixisset ꝓmittis dñis meis centũ: ꝛ titio noiatim. ꝛ hoc est cõmodũ eius cui noiatim stipulatur: q; tres ptes habebit eius quod deductũ est in stipulationem. alter aũt dñs tantũ quartã partez habebit. vide glo. super verbo dodrans.

s Seruus cõis. Queritur a dño iurisconsulto. qualiter seru? cõmunis censeꝛ esse dñoꝛũ: ꝛ pro quibus ptibus. rñdet iurisconsul. q̃ seru? cõmunis censeꝛ esse cõmunis duoꝛũ ꝓ partib? indiuisis nõ q̃ quilibet dñs possit dicere seruũ suũ totuꝫ: que tamẽ ptes magis intellectu q̃ sensu pcipi possunt. ꝛ ideo si seruus cõmunis stipulatur dñis suis concurrũt in equales ptes rei que deducta est in stipulationẽ. ¶ Licet autem. Item seruus cõis titij ꝛ meuij põt vni dñoꝛ soli acq̃rere: noiatim ei sti

pulando sit ꝓmittis titio dño meo vel rem aliquã ꝑ traditi o/
nem accipere noie vnius dñi. ¶Quid añt erit iste seruꝰ cõis nõ
stipulaꝫ noiatim vni duoꝝ.tñ vnus dñs iussit eum stipulari si
bi an illi soli.queriꝫ.rñ. q̃ sic.l.se.continua cũ ista.

p Roinde. Ista lex continuntur ad supiores duas ꝓxi/
mas vbi dicebaꝫ q̃ serui acq̃runt dñis si iusserint stipu
lari.in hac põit alia exempla.que clara sunt in textu. ¶Si ꝯ/
nus cõis. ¶Quattuor erãt qui habebant ꝟnuꝫ cõem titiꝰ me/
uius seius ꝛ sempronius ꝛ sunt equales in portionibꝰ. iste ser
uus stipulaꝫ sic. here titi ꝓmittis centũ dare meuio dño meo.
ille ꝓmittit. certe huic soli meuio acq̃ritur ista centũ. Si autẽ
seruus iste stipuletur hoc modo ab vno dñoꝝ. here titi ꝓmit
tis|dare dñis meis centũ. tũc cuilibet dñoꝝ acq̃riꝫ ꝑ portiõe
quã habet in seruo:ita vt cuilibet acq̃rantur.xxvi.ꝛ.xxv.rema
neant apõ dñm q̃|promisit ista centũ. idem est si iussu vniꝰ dñi
stipuleꝫ q: soli ei acquirit acsi ei soli stipulatus esset. ¶Inter
dũ. Dictũ est.ꝫ.qualiter seruꝰ cõis dñis acquirit ꝓ portioni
bus aliquãdo vni soli sc̃z si ille tãtũ stipulatus sit vel ille solꝰ
iusserit. In hoc.ꝫ.dicit iurisco. hoc eueire posset vt vni soli dño
queratur:etiam si nõ iusserit neq̃ ei noiatim stipulatꝰ sit.ꝛ po
nit exemplũ.veluti cũ tu ꝛ ego haberemꝰ seruũ cõem.iste seruꝰ
stipulatus est seruitutẽ ad fundũ meũ. certe mihi soli acquiriꝫ
ista seruitus:q: fundus meus est ꝛ non tuus.aliõ exemplũ est
in.l.sequenti.ꝛ in principio.l.sequẽ.quare sequitur.§.Sed ꝛ si
Seruus titi|ꝛ meuij stipulatus est hoc modo. dabis centum
titio dño meo:aut seruo dño meo: an talis stipulatio valeat.
rñdetur q̃ non:q: incertum est cui dñoꝝ acquiraꝫ hoc dicit
cum.l.sequenti.

s Ed ꝛ si. Item pone sic continuando cũ precedentibus
ponamus q̃ sic stipulaꝫ seruus ꝓmittis mihi aut titio
aut meuio dñis meis.certe talis stipulatio non valet. Sed q̃
ritur postq̃ non valet: an tantum adiectio istius stipulatõis
vitietur:an vero etiam principale.rñdetur q̃ adiectio tantuꝫ
vitiabitur. Item an istis dñis adiectis solui possit rñdetur q̃
non:q: non inuenitur in cuius persona cõsistit solutio:neq̃ sti
pulatio quare ꝛc. rõnes etiam huius.l. vide in duabus legi/
bus sequentibus.

s Eruus meus. Quidam fur subtraxit mihi ꝟnum meuꝫ
sticum. hic sticus cũ apud furem esset stipulatus est ipse
furi.certe nulla queritur actio furi:q: eo tempore non fuit apõ
dñm ꝟnus.an autẽ ego dñs serui possim agere ex hac sti
pulatione.rñdetur q̃ non. Si vero iste seruꝰ esset stipulatꝰ non
facta mentione furis: nec dñi:sed ipersonaliter vt dicit glo.
mihi dño acquiritur actio. Sed ponamus q̃ iste seruus sic im
ꝑsonaliter stipulatus sit ex re furis.ꝛ sic dñs habuit qõ stipu/
latus fuit seruus an fur possit hoc repetere a dño serui actiõe
mandati de peculio. rñdetur q̃ non: imo remanet apõ dñm.

s Jue mihi. Seruus meus qualitercũq̃ stipuletur siue di
cendo ꝓmittis dño meo: siue ꝓmittis mihi siue ꝓmitti
seruo dñi mei:siue tm̃ promittis dare semper mihi acquirit ꝟ/
uus meus.

s Eruus hereditarius. ¶Mortuus est titius qui heredẽ
suum fecit meuium. erat añt in titij hereditate seruus q̃
dam.iste seruus nondum adita hereditate stipulatus est futu
ro heredi meuio:an talis stipulatio valeat.rñdetur q̃ non.

s Jcõis seruus. ¶Habebamꝰ tu ꝛ ego seruũ cõem ꝛ ego
habebam fundum:iurta fundum titij.tu vero ibi nullũ
fundum habebas. stipulatus est seruꝰ noster cõmunis a titio
actum vel iter per fundum suum ad meũ:sine exꝓssione noꝝ
mei vel tui.ista seruitus itineris:vt actus soli mihi potest acq̃
ri:nõ tibi:cũ nullũ ibi fundum habeas:q̃ si tu etiam ibi fundũ
habeas acquiritur etiam tibi insolidum:ꝛ mihi insolidũ fuit.

s Jseruus cõmunis. Filiusfamilias miles defunctus in
stituit heredem:qui nondum adiuit hereditatẽ. erat au/
tem seruꝰ cõmunis ipsius filijfamil.ꝛ titij:qui seruus stipula/
tus est dñis suis. queritur cui acquiratur ex hac stipulatione.
rñdetur q̃ soli titio.nam seruus est hereditarius:nec põt here
ditati filijfamil.mortui queri:q: nondum censetur esse alicuiꝰ
q̃ diu nõ est adita.nec põt queri ei qui dicitur heres esse:q: nõ
statim postq̃ institutus est censetur heres.nam illud ꝑuilegi
um testandi quod concessit princeps filijsfamil.militibus:nõ
habet vigorez donec testamẽtuꝫ sit confirmatũ per additionez
heredis. ¶Si seruus titij. Titius ꝛ meuius habebãt seruuꝫ
cõmunem sticũ:iste sticus stipulatus est a meuio hoc modo ꝓ
mittis mihi partem quã habes in me:an talis stipulatio valꝫ.
rñdetur q̃ non. Si autẽ dicat sic ꝓmittis titio dño meo ꝓtem
quã habes in me talis stipulatio valet. Si autez simpliciter
stipuletur sine adiectione ꝑsonarum sicuti ꝓmittis ꝓtem quaꝫ
in me habes dare.certe talis stipulatio valet:q: est concepta
sine vitio. ꝛ ideo sequitur eum: in cuius ꝑsona valere potest.
¶Seruꝰ capto. Pater familias quidã non bonus armiger
sed ex hijs erat qui faciliter ab hoste impulsu de equo suo cadit
hic captus est ab hostibus relictis domi filio ꝛ seruo suo. iste
ꝟnus est stipulatus dño suo decẽ:cui acquiriꝫ hec stipulatio.ꝛ
videtur q̃ ad heredez ipsius captiui ꝓtinet: q: cũ ꝟnus simpli
citer stipulatur:vel aliquid ab alio acceperit illud acquiriꝫ he
redi. Econtra videtur cũ aliud iuris sit in filio:qui tũc nõ erat
in ꝓtate:cum stipularetur:nec postea reꝓtur esse in ꝓtate:sicut ꝟ
nus inuenitur esse in hereditate. Tamẽ in ꝓposito nostro ad/
huc manet questio vtrũ aliq̃d videatur q̃situm heredi:sicut a
simili cum seruus hereditarius stipulatur defuncto vel futuro
heredi. finaliter concludit idem esse in seruo: ꝛ in filio. ꝛ ꝓ/
bat hoc argumẽto qõ sequiriꝫ ibi.nã ꝛ filius:qõ satis clarũ est.
¶Cum seruꝰ. Habeo vsumfructũ in seruo stico.iste seruꝰ lo/
cat opas suas in q̃nq̃ ãnos.morior medio tempe locatõis re
siduũ tempus locatõis queriꝫ dño. sic eĩ iulianꝰ scripsit. Et
ꝓbatur hoc duabꝰ rõnibus quas vide ꝑ te. ꝓma ibi nam ꝛ
ſi.secunda ibi.nam ꝛ cum.

s Jalienꝰ seruꝰ. Sticus seruꝰ tibi ꝛ mihi bona fide fuit.
tamen ex re mea aliquid acq̃rit.queritur an hoc cõmune
sit tibi ꝛ mihi. rñdetur q̃ tm̃ ad me ꝓtinet. ꝛ ꝓbatur.nã ita est
in veris dñis:quoties põt vtriq̃ acquiri.queriꝫ vtriq̃ sinaũt
nõ põt vtriq̃ acq̃ri. q̃ritur alteri soli totũ.igitur sic erit in mo ꝑ
senti casu:ñ iste ꝟnus nõ põt tibi q̃rere mihi totũ queratur.

l Jber homo. Titius liber homo credẽs se esse seruũ me
um mihi bona fide fuiebat: ipse ex opis suis stipulaꝫ a
quodã extraneo sticũ:qui suus est:an mihi eũ acq̃rat. rñdetur
q̃ sic. Nã ꝛ si vere seruus meus esset mihi ex tali stipulatione
quereret.ꝛ ꝓbat hoc a simili:q: si ex re mea queritꝫ qõ meũ est
sibi acq̃rit. ¶Apud labeonẽ. Pulcher.ꝫ.ꝛ in eo sic pone ca
sum.quidã paterfamilias habebat filiũ ꝛ filiam in sua ꝓtate.
moritur paterfamil. Ista filia nihil petijt de hereditate pater
na.credens se nullã ꝓtem habere in bonis patris.interim fra
ter eius filiaꝫ procreauit:quã moriens reliquit infantẽ:cui da
ti sunt tutores. Isti tutores imperauerũt ꝟuo auito.i.seruo aui
isti pupille:vt sc̃z stipularetur certam summã pecunie ab hijs
qui hereditatẽ paternã emerãt. Nũc queritur vtrũ isti pupille
aliq̃d sit acq̃situm.rñdetur primo:q̃ seruꝰ semp queritꝫ suo pos/
sessori. Tamen si res q̃ sunt vendite ꝑ tutores sunt cõmunes
pupille:ꝛ alteri nõ totũ queriꝫ pupille ꝑ seruũ. sed vtriq̃ eoꝝ.

s Jseruus cõis. Seruus cõis titij ꝛ meuij ita stipulatus
est a sempronio.sempronio dabis dñis meis titio aut me
uio decẽ kalendis ianuarij.illi sc̃z qui repietur esse viuus. an
talis stipulatio valeat. rñdetur q̃ nõ:q: non põt esse in pendẽ
ti:nec põt appere cui dñoꝝ sit acq̃situm ꝑ talẽ stipulatõeꝫ.

s Eruũ fructuariũ. ¶Habeo vsumfructũ in ꝟuo titij.iste ser
uus stipulaꝫ mihi ex re titij dñi sui. certe talis stipulatio
est inutilis. Si añt stipuleꝫ dño ex re fructuarij: talis stipula/
tio est vtilis. Idẽ est in ꝟuo in quo habeo vsumtm̃. Item si duo
habẽt vsumfructum in seruo.ꝛ seruꝰ stipulaꝫ vni ex opis suis. que
riꝫ tantũ illi ꝑ sua ꝓte quã hz in seruo: sc̃z ꝑ ꝓte vsusfructꝰ.h.
d.cũ duabus.ll.sequentibus.

s Jseruꝰ. Titius habẽs seruũ sticũ moriꝫ:hereditas añt
eius non est adita.ꝛ sic iste seruꝰ iacente hereditate dici
tur seruꝰ hereditariꝰ. Iste seruꝰ stipulatꝰ est a titio centũ aure
os soluẽdos infra annũ:post modicuꝫ hereditas est adita ab

herede. queritur nūc vtrū temp⁹ solutō is cedat ab ipsa stipulatione interposita: an ab adita hereditate post interserit aliuz casum anteq̄ respōdeat ad primū. nūc rūdet ⁊ dicit q̄ tps cedit ab adita hereditate: q⁹ tunc primū pōt agi cōtra eos qui promiserūt. sic etiā rūde ad alium casum.

v Usufructus. Seruus hereditari⁹ nō pōt stipulari vsum fructū: q⁹ vsusfructus nō pōt esse sine psona. seruus aūt hereditarius non habet dōm cui queratur vsusfruc. Sed bene pōt seruo hereditario legari vsusfruc. Rō q⁹ dies legati nō statim cedit. sed stipulatio q̄ est pura non pōt suspēdi vsq̄ ibi. Quid ergo. ponamus q̄ Fuus hereditarius stipulatur vsumfructū sub conditiōe: an valeat stipulatio. Rūdetur q̄ non q⁹ stipulatio debet cape vires ex tempe p̄senti: scz tempe quo interponitur licz suspendat eius petitio aliqñ propter conditionem appositaz. hic autē non potest cape vires ex tempe p̄nti.

s Eruus cōis. Sticus erat seruus cōis titij ⁊ meuij. habebat autē peculiū qđ pertinebat ad titiuz solum. iste ergo seruus emit aliquā rem: ⁊ soluit ex pecunia sui peculij qđ seq̄tur ipsum titiū. queritur an ista res empta acq̄ratur vtriq̄ dōrum: an tantū titio rūdetur q̄ vtriq̄ acq̄ritur. Secus est in seruo fructuario qđ expone vt in glo. super verbo fructuarij Fui.

s J ex re dōi. Habeo ꝓprietatem in seruo quodaz. tu aūt vsumfructuz. iste seruus ex re mea stipulatur mihi aut tibi. certe mihi querit obligationē. tibi aūt pōt solui tanq̄ adiecto in stipulatione. ¶ Si seru⁹ cōis. Tu ⁊ ego habem⁹ seruū cōmunē. iste seruus ex re mea stipulatur aliquid. queritur actio vtriq̄ nostr⁹. tamē ego habeo actionē cōi diuidūdo ad recuperandū qđ ad te ex hac stipulatiōe puenit. ¶ Sicuti vni. Dictū est. s. e. ti. q̄ qñ seru⁹ cōis stipulatur nōiatim vni dōrum: q̄ illi soli acquirit. idē est si emat aliquid nōiatim vni dōrum Item mutuat pecuniā: ⁊ stipulatur illā reddi vni dōrum: aut in quolibet alio negotio pōt nōiatim stipulando vni dōrum acq̄rere. ¶ Illud quesitum. Titius mortuus reliquit heredē qui nondū adijt in qua hereditate iacente erat seru⁹. queritur an iste seru⁹ possit stipulari futuro heredi. proculus dicebat q̄ nō. Cassius vo dicebat q̄ sic. Et ꝓbat hoc duplici argumento. primo q⁹ heres postq̄ adijt hereditatē. videt defuncto successisse. itē q⁹ statim postq̄ paterfami. moritur familia ipsi⁹ heredis censet esse facta funesta. licet post certū tps heres extitit. lex sequēs plana est.

s Eruus alien⁹. Sticus seru⁹ titij stipulatus est nōiatim mihi decem dare: an p istam stipulationē acquirat dōo suo. Respondetur q̄ non.

s J vsufructuarij. Habeo vsumfructū in seruo sticho iste sticus stipulatur nō ex re mea: aut ex opis suis. certe non querit mihi: sed dōo ꝓprietario ipsi⁹ serui. Aliud est si nōiatiz stipulatus sit seru⁹: q⁹ tūc nec dōo ipsius queritur.

s J cū duorū. Tu ⁊ ego habem⁹ vsumfructū in seruo Stico iste seru⁹ stipulat mihi nōiatim ex re q̄ est cōis tibi ⁊ mihi certuz est q̄ mihi ꝓmisso⁹ est obligatus. si aūt res deducta in stipulatū ad me pueniat: tenebo⁹ tibi restituere partē tuā actione cōmuni diuidundo.

s J liber homo. Philus liber homo: vel sticus alien⁹ seru⁹: seruit mihi bona fide. Ego iubeo ei vt stipulet mihi ex re alteri⁹ puta titij. certe si philus stipuletur q̄ est liber sibi acq̄rit.. ¶ Si duo rei. Eram⁹ duo rei stipulandi: tu ⁊ ego habem⁹ vsumfructū in vno seruo: vel ille seru⁹ nobis bona fide seruit accidit q̄ iussu meo ille seru⁹ stipulat a debitore centum. certe ipe mihi acq̄rit obligationē: q⁹ ego iussi eū stipulari a debitore. certe ipse acquirit mihi non coreo meo.

s J seruus. Titius moriēs instituit duos heredes titium scz ⁊ meuiū ⁊ sticū seruū suū: qui nō erat pūs manumisit: sticus iste ignorās se manumissuz esse stipulat⁹ est centū heredibus titio ⁊ meuio q̄ sciebant eū esse testamēto manumissum vtrū stipulatio acq̄ratur heredibus. Rūdetur q̄ nō: q⁹ postq̄ sciuerūt esse manumissuz: nō potuit dici seru⁹ eoz. ⁊ sic eis non potuit acq̄rere videbat cōtra: q⁹ si emo hoiem liberū: ⁊ ille mihi bona fide seruit acq̄rit mihi stipulādo. Sed hoc nō obstat

q⁹ in hoc casu cū liber homo vēdit bona fide. cōsensus ocurrit ab vtraq̄ pte scz ab emptore: ⁊ a seruo. sed hoc casu nō erat cōsensus serui aliqs: cū se ignorabat manumissuz testamēto. vt tra dicit in textu q̄ nō solū nō videt seruire iste seru⁹ sic manumissus: imo nec ipsi heredes videtur eū possidere cuz sciant eū esse libernm.

s Eruus hereditarius. Titius mortuus est heredes eius nondū adiuerūt hereditatē eius: seru⁹ qui est in hac hereditate stipulatione sua pōt acq̄rere heredibus futuris: ⁊ etiaz ipsi hereditati.

q Quod seru⁹. Habebā seruū quendā pāphilū: q⁹ malus erat ⁊ inutilis habui eū ꝓ derelicto: seru⁹ iste stipulatus est a titio centū: vtrū mihi acq̄rat. rūdetur q̄ nō. Si vero iste seruus sic a me ꝓ derelicto habit⁹ fuerit apprehēsus ab alio potest illi q̄rere. rō est in textu: vsq̄ ibi hereditariū vbi pōit dōiam que est inter seruū habitū ꝓ derelicto: ⁊ seruū hereditariū. nam seruus habitus ꝓ derelicto cēsetur esse nullius. seru⁹ vo heredi tarius nō videtur esse nulli⁹: cū cōtineatur in vniuersitate hereditatis. cetera clara sunt.

s J cōmunis. Jsta lex tria dicta ꝓtinet primū est qñ Fu⁹ stipulatur dōis suis exp̄ssis tantū noibus ꝓprijs: nō appellatiuo scz dōi. scōm dictū est qñ stipulatur exp̄ssis tm̄ noib⁹ appellatiuis nō proprijs. Tertiū dictū qñ stipulat dōis exp̄s so noie ꝓprio: ⁊ appellatiuo. primū in principio. scōm ibi. Si vero. Tertiū ibi. Si vero ita lutio ⁊c. Jn primo dicto dicit. si seru⁹ stipulat dōis suis expressis tm̄ noibus ꝓprijs vt dicendo ꝓmittis gaio ⁊ seio centū: tūc cuilibet dōorum acq̄rūtur q̄n quagīta. Si vero stipulet exp̄ssis tm̄ noibus appellatiuis. veluti ꝓmittis dōis meis cētū: tūc acq̄ritur stipulatio ꝓ pte qua quisq̄ dōs est: vt si vn⁹ habeat duas ptes in seruo acq̄rūtur ei due ptes de centū. alteri tertia ps. Si aūt stipulat seru⁹ exp̄ssis noibus ꝓprijs ⁊ appellatiuis. tūc q⁹ primo noiauit ꝓpria noia acquiritur cuilibet dōrum ꝓ pte dimidia: licet aliquando de hoc dubitatum fuerit.

s J seruus. Habebaz libertū: a quo seru⁹ me⁹ stipulatus est hoc mō: ꝓmittis mihi opas tales. certe talis stipulatio nō valet. Si aūt stipulatus esset nō exp̄sso hoc ꝓnomie mihi: tunc stipulatio valet.

c Um seru⁹. Habeo vsumfructū in stico seruo: cui⁹ ꝓprietas ptinet ad titiuz: iste seru⁹ stipulatur titio nōiatim: ex opis suis: vel ex re fructuarij. certe acq̄rit ipsi titio dōo suo. postea subiūgit qōnem: qua actiōe possit vsufructuarius recuperare illud a ꝓprietario: ⁊ anteq̄ rūdeat illi q̄stioni subnectit aliam questionē q̄ scz Fuus q̄ nobis seruit bona fide si stipulet dōo suo nōiatim ei acq̄rit. postea rūdet illi q̄stioni quā indecisam reliquerat dicēs q̄ fructuarius poterit recuparē qđ ex hac stipulatione ad ꝓprietariū puenit ꝺditiōe sine cā. h. d.

q Quicquid ꝺtrarit. Seru⁹ meus ita stipulatus est a titio ꝓmittis cuz fuero manumissus: vel alienatus. q̄ritur an post manumissionē: vel āte mihi acquiratur. Rūdetur q̄ sic. §. sequens planus est.

¶ De fideiussoribus ⁊ mandatoribus.

o Uni obligationi. Juris cōsult⁹ tractat⁹ de fideiussoribꝫ primo docet nos: dicēs q̄ fideiussor pōt adhiberi omni obligationi: siue ex cōtractu siue ex maleficio: siue naturali tantū: siue ciuili tm̄: siue naturali ⁊ ciuili simul. ⁊ i. l. sequenti magis specificat dicēs q̄ obligatōni cōmodati. depositi potest accedere fideiussor: puta si deposui apud te aliquā rem. tu vero dolum in ea cōmisisti: possuz accipe fideiussorem a te q̄ mihi satisfacies de dāno mihi dato in re depositā. similiter etiam dic de cōmodato.

q Ui satisdare. Uendidi tibi equuz vel fundū. ꝓmisi tibi dare fideiussorē. p̄ enictiōe: ad qđ tūc non tenebar. vt igitur adimplerez ꝓmissionē meā dedi tibi seruū. vl filiūfamil. in his cāis: in q̄bus nō possunt fideiubere. vel dedi tibi mulierē

in fideiussatricẽ: q̃ põt te repellere aurelio senatuscõ. velleyani: an satiffecerim ꝓmissioni mee: certe non. Sed q̃d dedi tibi fideiussorẽ qui paup erat. nunq̃d videor adumplesse ꝓmissuꝫ. rñdetur ꝙ sic: qꝛ debes tibi imputare ꝙ talez recepisti: cũ potuisses eũ repellere ab initio.

p Oteſt accipi. Eram iturus ad nundinas. tu dixisti mihi. ego habeo titiũ amicũ meũ lugduni: si mutuaueris ei centũ aureos bene soluet tibi ego rñdi tibi fideiubes tu ꝓ eo si quicquã mutuauero ei: tu dixisti ita fideiubeo. nũquid talis fideiussio ꝓ debito futuro valet. oꝝ ꝙ sic. ℣. sequẽs clarus est.

g Eneraliter. Ego fideiusseraꝫ ꝓ titio: postea titius moriens instituit me heredẽ: certũ est ꝙ sum obligatus tanq̃ heres: sed an duabus obligationib⁹ tenear: scz ꝓncipali: ⁊ accessoria fideiussionis. Rñdetur ꝙ tm̃ ꝓncipali obligatione teneor: qꝛ accessoria cõfunditur vsq; ibi veruꝫ reo. vbi dicit ꝙ aliter est qñ reus ꝓncipalis alteri ꝓncipali succedit: qꝛ tũc am be manẽt obligatiões. vna essi non cõsumit aliam. sed in fideiussore ⁊ reo repiri põt qñ altera: alterã perimat. ⁊ ponit exemplũ qñ reus reo succedit veluti cũ vnus reus ꝓmittendi succedit alteri reo ꝓmittẽdi. Item si sint duo rei stipulãdi: ⁊ vn⁹ alteri succedit: ille q̃ succedit habꝫ ius duarũ obligationũ. sed si egerit ex vna earũ: altera ꝯsumet. ℏ. d. ista lex tota cũ. l. sequẽti.

s Jstipulatus suꝫ. Stipulatus suꝫ a titio centũ. ⁊ qꝛ soluendo erat nõ accepi fideiussorẽ. postea cõperi ꝙ debilis erat in facultatibus volui habere fideiussorẽ. certe possum petere: ⁊ ipe fideiussor adiecit⁹ obligabit̃: siue pure fideiusserit siue sub cõditiõe. ¶ Adhiberi aũt. Jste. §. dicit ꝙ fideiussor põt adhiberi ꝓcedẽti obligationi: ⁊ etiã future: dũmodo spet̃ esse aliqua obligatio: licet tantum naturalis spetur contrahi. ⁊ ponit exẽplum in. l. sequẽti. nã illius obligationis põt fideiussor accipi: ex qua si quid solutũ fuerit: nõ põt repeti: veluti in macedoniano. nam si fililiussamil. soluat non põt repetere: qꝛ ibi est naturalis obligatio. licet ab initio posset creditorẽ muttuantẽ repellere exceptione senatuscon. macedoniani.

g Rece fideiussor. Clara est vsq; ad. §. ¶ Jꝓterea. ℏic dicit iuriscon. ꝙ oi obligatõi põt adhiberi fideiussor sive re cõtrahat. vt si cõmodo tibi aliquã rem possuꝫ petere fideiussorẽ ꝙ eã mihi restitues. ⁊ sic de alijs. Jtem si constituis te mihi soluturũ ꝓ aliquo: ista obligatio est ꝓtoria: possum a te fideiussoreꝫ petere. ¶ Et post. Cõueni te in iudicio ꝓ centũ aureis. tu negasti te debere. ⁊ sic lis est cõtestata, peto fideiussorẽ de iudicio sistendo an possim. Rñdetur ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ reus sit ꝺẽnatus an fideiussor sit liberatus. distinguit̃ aut acceptus est fideiussor tantũ ꝓ exercitio litis. ⁊ tunc fideiussor reo condẽnato liberatus est. Aut acceptus ẽ fideiussor super tota causa: tũc fideiussor nõ liberatur reo condẽnato. ¶ Altutore. Titius in testamẽto suo dedit sempronũ tutorẽ filio suo. de iure aũt nõ tenetur tutor testamẽtarius dare fideiussorẽ rei pu. sal. fore. Quid aũt si eũ dederit. Rñdetur ꝙ ipe fideiussor tenetur. Jtẽ tu cõmisisti mihi furtum ego facio te cõuenire. tu das mihi fideiussoreꝫ. certe talis fideiussor teneat̃ ⁊ generaliter ex omni obligatiõe põt dari fideiussor. ¶ Jllud cõmune. Tu ꝓmisisti mihi centũ. tu das mihi fideiussorẽ ꝓ ducentum: an talis fideiussor teneatur. rñdetur ꝙ non. si autẽ ꝓmisisti mihi centũ: tu potes dare mihi fideiussorẽ ꝓ quinquaginta. exemplum sequens est claruꝫ. ¶ Si quis sticũ. Jꝓmisisti mihi sticũ seruũ: si sticus moriat̃ tu eris liberatus. dedisti mihi fideiussorẽ qui ꝓmisit mihi illũ sticum aut decem. certe talis fideiussor non tenetur: qꝛ acceptus est in duriorem causaꝫ. nam si ꝓ solo stico fideiussisset: ⁊ fuisset mortuus fideiussor ⁊ reus liberati essent. sed cũ fideiussit ꝓ stico vel ꝓ. x. mortuo stico fideiussor tenetur ꝓ decez. Et nõ tantũ nõ tenet̃ ideo ꝙ in duriorẽ cãm accep⁹ est. sed etiã qꝛ in aliã rẽ est acceptus ipse fideiussor q̃ ipse reus ꝓmiserit. ⁊ ponit rõem in sequẽti: qꝛ si tu ꝓmittis mihi decẽ tu nõ potes dare fideiussorẽ, vt ꝓmittat decez: aut sticũ, sequẽtia clara sunt vsq; ad. l. sequentem.

f Jdeiussores. Jꝓmisi tibi septẽ coꝛbes vini: ⁊ centuꝫ aureos dedi tibi fideiussorẽ ꝓ trib⁹ coꝛbibus: ⁊ ꝓ q̃quaginta aureis. talis fideiussor teneat̃: qꝛ ꝓ parte pecunie, ⁊ ꝓ parte rei est acceptus.

s Jdubitet creditor. Titius debitor meus in centũ dedit mihi tres fideiussores. si vnus erat sufficies: omes erãt sufficiẽtes. cepi dubitare ꝙ nõ essent soluẽdo isti fideiussores vn⁹ fideiussorũ venit. ⁊ dicit mihi. Amice tu dicis cõfideiussores meos nõ esse soluẽdo. ⁊ sic timeo ꝙ velis me insolidũ cõuenire: ecce ego offero tibi cautionẽ ꝓ ceteris cõfideiussoribꝫ vt cõuenias eos ꝓ ptibus virilibus meo periculo: an iste sit audiẽdus. rñdetur ꝙ sic. ita tamẽ ꝙ de hoc det fideiussorẽ. ⁊ omnes fideiussores q̃ dicũtur esse idonei sint pñtes qñ ista cautio prestatur. ¶ Jta demũ. Juris dispositõe fideiussores habẽt bñficium diuisionis. ita ꝙ ꝯueniũtur ꝓ virilibus ptib⁹. ponamus ꝙ sunt tres fideiussores ꝓ titio. in sexaginta aureis. vn⁹ cõuentus in iudicio negat se esse fideiussorẽ. postea cõuictus vult oppõere beneficiũ eple diui adriani: an sit audiẽdus. rñdetur ꝙ non: qꝛ ꝑdidit istud bñficium ꝓpter suum mendaciũ. ¶ Filiusfamilias. Filiusfamilias duab⁹ rõnibus põt fideiubere ꝓ patre. rões sunt in textu. Sz q̃ritur an pater ꝓpter hãc fideiussionẽ filij teneat̃ actione qõ iussu. rñdetur ꝙ sic. cetera plana sunt vsq; ad. l. sequentem.

q Ui contra. Titius filiusfamilias petijt a me centũ aureos mutuo moritur. ego volo a pte suo fideiussorẽ petere an possim. Rñdetur ꝙ nõ licet ipse filiusfamil. habuerit pecuniũ qõ est nũc penes patrẽ. Et est rõ: qꝛ filiusfami. nec iure ciuili obligatur ex mutuo: qꝛ ꝺtractus est illicit⁹: nec iure honorario sez, de peculio. quare ⁊c. Sed ponam⁹ ꝙ filius cõtraxit aliter q̃ mutuuꝫ accipiendo. ⁊ sic pt̃ tenetur de peculio. certe hoc casu poterit fideiussor accipi.

s Jmandato meo. Mãdaui tibi vt titio amico meo pecuniã mutuã ꝺares qõ ⁊ fecisti facio tevocari in ius ⁊ cõdẽnatus es mihi soluere. queriẽ vtrũ titius cui dedi fit liberatus a me. Tamẽ iudex non debet me ꝺẽnare nisi cedas mihi actiões quas habes aduersus titiũ. Jtẽ ecõtrario si tu egeris cũ titio ꝓpter hoc ego nõ ero liberatus, sz tñ in tantũ tibi tenebor: q̃tũ restat tibi de solutõe: puta mutuasti. xx. soluta sunt tibi. x. ego tenebor tibi in reliqua decem.

c Um reus. Ego debebã sempronio centũ aureos titius ꝓ me fideiussit moriẽ fideiussor me⁹ me relicto hered obligatio fideiussoria est perẽpta. ⁊ sic ego cõuenior vt reus pricipalis. Cum petit̃ a me pecunia ego volo uti exceptione aliqua q̃ cõpetebat titio fideiussori meo. oꝝ hic ꝙ ego nõ sum audiendus: imo mihi põt opponi doli exceptio. si sim extraneus ipsi sempronio vel in factũ si sim patron⁹ eius vel parens.

s Jstipulatus. Stipulatus sum a te centũ aureos absq; vlla cã. ⁊ sic nõ teneris mihi dedisti tñ fideiussorẽ ꝓ ista summa q̃ vult vti exceptiõe ꝺtra me tu nõ vis ꝙ vtatur tali exceptiõe. sed vis ꝙ soluat vt postea reddas sibi pecuniã illam. An fideiussor possit vti exceptiõe te inuito. rñdetur ꝙ sic. ⁊ iõ est qꝛ secur⁹ est nõ soluere indebitũ q̃ solutũ postea repetere. ¶ Si er duob⁹. Dedi titio. xx. aureos mutuo ꝓ q̃bus dedit mihi duos fideiussores meuiũ ⁊ seiũ. seius venit ad me ⁊ dicit scio qꝛ potes me cõuenire in viginti. ecce ego do tibi quicq; vt me nõ cõuenias ⁊ fui cõtentus. q̃ritur an ꝓpter istud pactum factũ cũ seio alter fideiussor meui⁹ liberet̃. rñdetur ꝙ non imo potero quidecim ab altero fideiussore petere nec poterit mihi aliquã exceptionẽ opponere. Jtem si velim alia q̃nq; petere a seio poterit me repellere doli mali exceptione.

f Jdeiussor. Dedisti mihi centũ mutuo dedi fideiussoreꝫ alij q̃ tibi ꝓ istis centũ. certe talis fideiussor nõ obligabit̃. qꝛ fideiussor non põt obligari alij q̃ ei cui reus ꝓncipalis est obligatus. de hoc ponit tex. aliud exemplũ. Titius ⁊ sempronius habẽt seruũ cõem sticũ. iste sticus notatim stipulatur titio dicẽdo ꝓmittis titio dño meo. postea adiecit fideiussorẽ a quo sic stipulat̃ ꝓmittis titio aut sempronio dñis meis. oꝝ hic ꝙ titi⁹ poterit petere a fideiussore semproni⁹ vero non qꝛ seru⁹ non est ei stipulat⁹. sed titio. Ad q̃d ergo ꝑdest ꝑsona titij adiecta in fideiussiõe, rñdetur ꝙ ad hoc vt ei solui possit ali

litẽ cõtestatã nõ post etiã inuito vel ignorante titio. ¶ Qui certo. Continuat ꝓpositũ suũ ostendendo qñ fideiussor videt accipi in duriorẽ causam ponendo tale exemplũ. Stipulatus sum a te centũ sine adiectione loci ſz pure. tu das mihi fideiussorem titũ a quo stipulor ꝙ mihi soluat illa centũ capue: cũ simus forte rome certe talis fideiussor nõ obligaꝫ: qz in duriorẽ causam obligaꝫ qui certo loco dare ꝓmisit ꝙ qui pure ꝓmittit. Itẽ ponit aliud exemplũ qñ reꝰ ꝑncipalis ꝓmittit in loco ꝓpinquiori: fideiussor vero in remotiori sicut cũ reꝰ promittit soluere capue cũ sit rome. fideiussor vo promittit soluere ephesi. capue enim est prope romã in cãpania. ephesus vero in asia vltra mare: ⁊ sic multo longiꝰ. aliud exemplũ qõ sequit clarꝫ ẽ. ¶ Fideiussor. Dicit hic ꝙ omni obligationi põt accedere fideiussor. siue ciuili tantum siue naturali tm̃. siue ciuili ⁊ naturali simul. dummodo sit aliqua obligatio cui possit fideiussor applicari vsq; ibi. naturales autẽ. ostendit hic quid sit naturalis obligatio. ⁊ dicit ꝙ naturalis obligatio non est tm̃modo illa ex qua nõ põt quis agere. verũ etiã illa ex qua si soluo: nõ datur mihi repetitio. nã ipropꝛie naturales obligatiões dicũtur obligationes ⁊c. ¶ Stipulatione. Tu promisisti mihi decem aureos soluere in festo pẽthecostes pure sine vlla cõditione. dedistiq; mihi fideiussorẽ qui se promisit soluturum pro teista. ⁊. si imperator in ytaliam venerit. Queritur q̃d iuris. Rñ. ꝙ obligatio fideiussoris est in pendẽti. Nã si imperator in ytaliam venerit ante pẽthecostes fideiussor nõ obligabitur. Si vero in die penthecostes venerit. aut post diẽ pẽtheco. fideiussor obligabit. iste ẽ elegãs. §. ¶ Cũ fideiussor. Ẽdidi tibi equũ meũ pro. xx. aureis. ⁊ accepi a te fideiussorẽ sub conditione si non solueris mihi. queritꝫ qñ ista cõditio sit ipleta. rñ. ꝙ tũc cũ tu fueris interpellat ⁊ non solueris. Aut si anteq; interpellatus sis decedis: quia hoc etiam casu verum est te non soluisse ⁊ sic conditionem esse impletam.

f Fideiussoribus Mutuauit titio mille aureos ipse dedit mihi tres fideiussores ꝑ ista summa qui veni vnũ in solidũ qui mihi totã summã soluit. queritꝫ quõ succurritꝫ isti qui totuz debitũ soluit. rñ. ꝙ ego debeo ei cedere actiones quas habeo aduersus ceteros fideiussores: vt ipe possit recupare qõ soluit

q Ui debitorẽ. Debebas mihi centũ pro quibꝰ mihi fideiussorẽ dedisti. iste fideiussor delegauit mihi debitorẽ suum pro centũ. queritꝫ vtrũ videat mihi satisfeciſſe. ita ꝙ possit agere mãdati actione õ te ꝑ eo ꝙ fideiussit ꝑ te. rñ. ꝙ sic. ratio est. quia qui debitorem suũ delegat: intelligitur soluisse pecuniam presenti.

s Eruus inscio. Titius habens seruũ stichum absentem pro tempore. qui ignorãte dño ꝑ sempronio fideiussit ⁊ etiam soluit. postea dñs cognoscẽs ꝙ seruus suꝰ stichus soluerat ex causa fideiussionis voluit pecuniam illam vendicare ab eo cui erat soluta a seruo. queritur vtr possit. Et distinguitur an iste seruus fideiusserit ⁊ soluerit ex peculio suo. ⁊ tũc sempronius dominꝰ non poterit pecuniã istam vendicare. Si vero ex pecunia domini soluerit. dominꝰ poterit eam vendicare. Si autem dñs met hanc pecuniã soluerit. poterit eã repetere ab eo cui soluit. nõ ab eo ꝑ quo seruꝰ fideiussit. ḃ. d. cum. l. se.

b Eres a debitore. Titius faciens testamentum instituit heredez seium ⁊ rogauit eũ vt hereditatẽ restitueret sempronio. seius heres accepit fideiussorẽ a quodã debitore hereditatis postea restituit hereditatẽ sempronio. queritur vtrum ista actio quã habet seius heres aduersus fideiussorem istum transeat ad sempronium cui restituta est hereditas. Respondetur ꝙ non. sed in suo statu remanet nisi fuerit cessa ab herede ipsi sempronio ⁊ ponit simile ibi. ¶ Idemq; in hac causa ⁊c. Quod est planum: veluti si heres accepit fideiussorẽ a debitore hereditario. postea filius emancipatus petit bonorum possessionem actio fideiussoria remanet apud heredem. sed p cessionem transit ad filium emancipatum. ¶ Non est nouum Iurisconsultus ostendit hic modũ quomodo vnus fideiussor potest tenci duabus actionibus nomine eiusdem pecunie. vt puta si fideiussor sit primo in diem acceptus. postea pure acci-

piatur. Item si sint duo fideiussores vnius debitoris ⁊ vnius pecunie. ⁊ vnꝰ fideiussor facit aliũ hr̃dẽ. tũc iste q̃ ẽ hr̃s tenet ꝑ sua fideiussiõe ⁊ ẽt ꝑ eo q̃ eũ instituit hr̃dez. ¶ Seruo tuo Pulcher casus ſz sat̃ difficil̃. Ego mutuaui pecuniaz stichoseruo tuo. postea tu seruum hunc manumisisti. ego istum seruũ accepi fideiussorem. queritur vtrũ ex ista fideiussione teneatur distinguitur. naz si seruus iste fideiussit in ea obligatione qua tu infra annum teneris: hoc est in actione de peculio: qua patronus tenetur infra annum manumisso seruo: quando peculium remanet apud dominũ: certe hoc casu iste manumissus tenetur ex sua fideiussione. Aut iste seruus manumissus fideiussit pro sua naturali obligatione: qua tenebat cum esset seruꝰ tunc nullo modo obligatur ex ista fideiussione. non enim quis põt pro seipso fideiubere. Quid autẽ dicendum erit si hic seruus nõ fideiussit pro se in hac cã: sed alium dedit fideiussorem postea huic fideiussori suo exstitit heres an teneatur. Rñ. ꝙ sic quia durat cã fideiussionis. non tamen tollitur obligatio naturalis. Sed videtur contra ꝙ ſz naturalis obligatio tollaꝫ: quia si reus fideiussori succedit actio fideiussoria tollitur; ⁊ remanet tantum principalis. ergo ⁊c. sed hoc non obstat: quia quando reus succedit fideiussori nõ possunt due obligatiões ciuiles cõsistere in vno reo: sed in nostro casu vna ẽ naturalis tantũ: altera ciuilis. que se non impediũt quin inuicẽ stare possint. deinde ibi retro quoq; ponit casum conuersum superiori qui clarus est. Si vero ille qui stipulatꝰ. est a titio ⁊ fideiussorẽ acceperit. postea titium heredem instituit; fideiussoris obligatio omnino extinguitur. ratio est in textu. Si vo stipulator instituit fideiussorem heredem. sola actio fideiussoria perimitur. nã ⁊c. vt in textu. ¶ Cum tu. Ego ⁊ titius promisimꝰ sempronio centum. ⁊ sic facti sumus duo rei debendi. ego pro me dedi fideiussorem gaium. queritur vtrum iste gaius possit etiam fideiubere apud sempronium pro titio: sicut fecit pro me. Rñ. ꝙ sic. ¶ Cum fideiussor. Titius mutuauit seio centum aureos: sempronius fuit fideiussor pro seio. iste sempronius post hoc extitit heres creditori titio. queritur hic vtrũ iste fideiussor habeat actionem mandati contra seium debitorem ad ista cẽtum q̃si ipse a seipso exegerit. ⁊ respondetur ꝙ non. quia reus manet obligatus huic sempronio. quare non potest intelligi ipsum fideiussorem pro eo soluisse. habet tamen fideiussor qui creditori successit actionẽ ex stipulatu ad ista cẽtũ recupanda.

m Orto reo. Seius debitor meus in decem decessit relictis heredibus ante aditam hereditatem ego peto fideiussorem pro his decem an possim. Rñdeꝫ ꝙ sic. quia hereditas sustinet vicem persone defuncti. sicut municipium. curia aut societas. lex sequens plana est.

l Itius titius. Textus ponit casum in terminis.

m Arcellus scribit. Dedi pupillo centum mutuo: qui mihi dedit fideiussorẽ. iste fideiussor vult restitui contra fideiussionẽ suaz sicut pupillus. queritur vtrum possit. Rñ. ꝙ non quia ei non competit mandati actio contra pupillum.

i Ater fideiussores. Tres fideiussores erant vnius debitoris. certũ est de iure ꝙ per epistolaz diui adriani actio diuidit̃ inter eos. sed hoc nõ fit ipso iure. ⁊ ponit rõnem ex cõsequẽtia: qz si q̃s istoz triũ fideiussoz decesserit anteq; partez suã soluerit. ceteri tenebunt̃ soluere ptẽ suã. ⁊ sic bene sequitur ꝙ nõ erat diuisio facta ipso iure.

s Plures. Titꝰ accepit cẽtũ mutuo a seio: ⁊ dedit duos fideiussores. vnꝰ fideiussit pure. alt̃ sub ꝺitiõe si nauis ex asia venerit. titꝰ vult cõuenire istũ q̃ pure fideiussit ad totaz summã: ipse dicit ꝙ nõ ꝺz cõuenir̃ nisi in virilẽ: qz alter ꝺz sub cõditione. ⁊ ꝺitio est extitura: an sit audiẽdus. Rñ. ꝙ sic. ponam̃ ãt ꝙ cõditio extiterit: ⁊ ille q̃ fideiussit sub ꝺitione nõ sit soluẽdo quõ succurreꝫ titio creditori. rñ. ꝙ actio restituet̃ ei q̃ pure fideiussit vt alterã ptẽ soluat. ¶ Preterea. Dlo. ponit casuz. ¶ Preterea. Duo sunt fideiussores ꝑ mille. vnꝰ �then plusq̃ mille in bõis: ⁊ sic est soluẽdo. alter �then nisi q̃ngenta istorum duorum fideiussorũ bona sunt ꝺiungẽda. ita ꝙ vnꝰ plus habet q̃ alter. aggregetur alteri. ⁊ sic erũt ambo soluendo.

¶ Sicut ipſis. Duo ſunt fideiuſſores in cētum diuidit obligatio: vt quilibet teneat in quinquaginta. Quid ſi moriant relictis heredib⁹ vtrū iſtud būficiū det eis, rñdet ꝙ ſic. qz tm tenebūtur ꝓ partibus. ¶ Si fideiuſſor. Dedi titio cētuz mutuo, qui ſempronīū dedit mihi fideiuſſorē, timebaz ne sempronius eſſet debilis ad ſoluendū petij ſeiū vt eſſet fideiuſſor ſempronij qui ꝓ eo fideiuſſit, cōueni ſempronīū ad iſta centū qui voluit vt diuideret actio inter ſe ꝛ ſeiū ſuū fideiuſſorē: an hoc recte petat. rñdet ꝙ nō. imo inſolidū conuenitur: qz ipſe eſt loco rei. Itē nec re⁹ principalis pōt deſiderare vt actio diuidat inter ſe ꝛ fideiuſſorē vſq; ibi ꝓinde. vbi ponit talē illationē ꝙ ſi ſint duo fideiuſſores: ꝛ vn⁹ iſtoz duoz dederit titiū fideiuſſorem obligatio nō diuidit inter iſtū tertium fideiuſſorē. ꝛ euz ꝓ quo fideiuſſit: ſed bene diuidet inter iſtum tertiū: ꝛ alium primū ꝓ quo nō fideiuſſit. h. d.

s ¶ ſub impoſſibili. Stipulat⁹ ſum a te centū ſi digito celum tetigero. iſta eſt cōditio impoſſibilis vtrū poſſim a te petere fideiuſſorē. rñdet ꝙ nō: qz impoſſibili obligationi non poteſt accedere fideiuſſor.

f ¶ deiubere. Aliquis pōt ꝓ reo ignorāte fideiubere. h. d.

s ¶ fideiuſſor. Promiſiſti mihi cētū aureos ſoluere in feſto paſce fideiuſſor tuus ſoluit mihi ꝓ mēſem ante paſca queritur vtrū poſſit te ſtatim cōuenire facta ſolutione. Rñdet ꝙ nō, ſed expectabit vſq; ad feſtū in quo tu debebas ſoluere.

c ¶ persona. Titius ꝓmiſit mihi centū ꝛ dat fideiuſſorē. ego facio ei pactū de nō petendo. vtrū fideiuſſor poſſit vti iſta exceptione pacti: ſicut reus principalis. Rñdet ꝙ ſic. alia exempla ſunt in glo. vltima.

s ¶ Eium hominē. Tu poſſidebas ſeruum ſtichū. ego dicebam ipſuz eē meū. quare te feci vocari in ius vt eū mihi reſtituas. tu dediſti fideiuſſorē iudicio ſiſti: vel iudicatū ſolui. tu poſtea moriens inſtituiſti stichū heredē cum libertate. certe iudicium dz transferri in iſtū ſeruū ꝙ ſi nolit ſuſcipere iudiciū fideiuſſores cōuenientur. ꝛ hoc verū ſi ſeruus iſte tu⁹ fuerit. Si vero ſeruus ille me⁹ fuerit: ꝛ adierit hereditatē non meo iuſſu ꝓpter ego illud alij locaui faciendum. ille ſimiliter nō fecit: quā obrē ego met op⁹ iſtud facio. Nūc queritur vtrū meui⁹ fideiuſſor teneat. Rñdet ꝙ non. qz ego non ſum ꝓſequut⁹ verba ſtipulationis: cū ille ſecūdus cōductor op⁹ nō fecerit. immo ego illud ꝓfeci. iō illa ſcōa locatio habet ac ſi nō eſſet interpoſita.

f ¶ deiuſſor. Ego vēdidi tibi duos fūdos: ꝛ ōdi tibi fideiuſſorē ꝓ euictiōe. cōtingit ꝙ vn⁹ fundus euincit. iō emptor fecit cōueniri fideiuſſorem. ꝛ condēnari in certā ſummam pecunie. ego morior relicto herede. Nunc querit vtrū iſte fideiuſſor poſſit cōuenire heredē meum anteq; executio fiat cōtra eum. Reſpōdet ꝙ recte agere pōt: ꝛ iudicis officio continebitur ꝙ ipſe fideiuſſor liberetur a ſua fideiuſſione per heredē meum. ſcz ſolutione vel alio modo.

c ¶ lm ler. Vendidiſti mihi rē ſacraz qz non poteſt vendi. l. prohibēte ego dedi tibi fideiuſſorem ꝓ precio ſoluendo. queritur an iſte fideiuſſor teneatur. Rñ. ꝙ non. qz ſi fideiuſſor cogeretur ſoluere: ipſe ageret contra emptorem actione mādati. ꝛ ſic reus ſiue emptor compelleretur ſoluere ex ea emptione que non valet.

s ¶ debitori. Glo. ponit caſum. ¶ Si filiusfamilias. Titius, filiusfamilias habens peculium ſtipulat a meuio fideiuſſore cuiuſdā cui vult credere pecuniaz. Deui promittis ſoluere pecuniam quā mutuauero illi. ille dicit promitto. poſt titi⁹ filiusfamil. emancipat. ꝛ tūc mutuat pecuniaz. hic querit vtrū pater iſti⁹ titij poſſit cōuenire reū cui credita ē pecunia. Rñ. ꝙ nō. filius vero poterit eum conuenire.

c ¶ lm titius. Titius ꝛ ſeia ſimul fideiuſſerūt ꝓ quodaz meuio, mulier ait nō pōt fideiubere ꝓpter ſenatuſcō. velleyanū. dabitur ergo actio in titiū inſolidū ſubducta muliere: qz nulli licet ius ignorare. ¶ Huic ſimilis. Iſte. ſ. in pncipio ſui clarus eſt. licet in fine ſit obſcurus. ſed finis eius declaratur per glo. ſuper verbo poſtea, ꝛ ſuper verbo etatis. cetera ſunt clara.

¶ Sicut ipſis. Duo ſunt fideiuſſores in cētum diuidit obligatio: vt quilibet teneat in quinquaginta. Quid ſi moriant relictis heredib⁹ vtrū iſtud būficiū det eis, rñdet ꝙ ſic. qz tm tenebūtur ꝓ partibus. ¶ Si fideiuſſor. Dedi titio cētuz mutuo, qui ſempronīū dedit mihi fideiuſſorē, timebaz ne sempronius eſſet debilis ad ſoluendū petij ſeiū vt eſſet fideiuſſor ſempronij qui ꝓ eo fideiuſſit, cōueni ſempronīū ad iſta centū qui voluit vt diuideret actio inter ſe ꝛ ſeiū ſuū fideiuſſorē: an hoc recte petat. rñdet ꝙ nō. imo inſolidū conuenitur: qz ipſe eſt loco rei. Itē nec re⁹ principalis pōt deſiderare vt actio diuidat inter ſe ꝛ fideiuſſorē vſq; ibi ꝓinde. vbi ponit talē illationē ꝙ ſi ſint duo fideiuſſores: ꝛ vn⁹ iſtoz duoz dederit titiū fideiuſſorem obligatio nō diuidit inter iſtū tertium fideiuſſorē. ꝛ euz ꝓ quo fideiuſſit: ſed bene diuidet inter iſtum tertiū: ꝛ alium primū ꝓ quo nō fideiuſſit. h. d.

s ¶ ſub impoſſibili. Stipulat⁹ ſum a te centū ſi digito celum tetigero. iſta eſt cōditio impoſſibilis vtrū poſſim a te petere fideiuſſorē. rñdet ꝙ nō: qz impoſſibili obligationi non poteſt accedere fideiuſſor.

f ¶ deiubere. Aliquis pōt ꝓ reo ignorāte fideiubere. h. d.

s ¶ fideiuſſor. Promiſiſti mihi cētū aureos ſoluere in feſto paſce fideiuſſor tuus ſoluit mihi ꝓ mēſem ante paſca queritur vtrū poſſit te ſtatim cōuenire facta ſolutione. Rñdet ꝙ nō, ſed expectabit vſq; ad feſtū in quo tu debebas ſoluere.

c ¶ persona. Titius ꝓmiſit mihi centū ꝛ dat fideiuſſorē. ego facio ei pactū de nō petendo. vtrū fideiuſſor poſſit vti iſta exceptione pacti: ſicut reus principalis. Rñdet ꝙ ſic. alia exempla ſunt in glo. vltima.

s ¶ Eium hominē. Tu poſſidebas ſeruum ſtichū. ego dicebam ipſuz eē meū. quare te feci vocari in ius vt eū mihi reſtituas. tu dediſti fideiuſſorē iudicio ſiſti: vel iudicatū ſolui. tu poſtea moriens inſtituiſti stichū heredē cum libertate. certe iudicium dz transferri in iſtū ſeruū ꝙ ſi nolit ſuſcipere iudiciū fideiuſſores cōuenientur. ꝛ hoc verū ſi ſeruus iſte tu⁹ fuerit. Si vero ſeruus ille me⁹ fuerit: ꝛ adierit hereditatē non meo iuſſu

b ¶ qui. Dictū eſt ſupra. in. l. grece. ſ. illō cōmune ꝙ fideiuſſor nō pōt accipi in duriorē cauſaz: ꝛ pceſſit tibi ꝓ multa exempla. ꝓ leges ſequētes. hic iterū tāgit de illa materia: qz fideiuſſor obligat in duriorē cām. veluti ſi a reo principali ſtipulor mihi dari ſoli. a fideiuſſore vero ſtipulor dari mihi aut titio melior fit conditio fideiuſſoris: qz pōt vni noſtrū ſoluendo liberari. Si autē econtra vtputa ſi ſtipulat⁹ a reo principali mihi aut titio dari a fideiuſſore aūt ſtipulat⁹ ſum dari tantum mihi fideiuſſor nō obligatur qz in duriorē cauſaz accept⁹ eſt. Sz q̄d ſi a reo principali ſum ſtipulatus ſtichū aut pāphilum: a fideiuſſore aūt pamphilū tantū certe nō cenſet fideiuſſor acceptꝰ in duriorē cauſam: qz mortuo pāphilo pōt fideiuſſor liberari qō nō eſſet ſi promiſiſſet ſtichū aut pāphilū: qz tūc vno mortuo deberet aliū ſoluere.

c ¶ lm fideiubebat. Tu habes ſeruū ſticū iſte ſtich⁹ vult cōtrahere cū aliquo, ego fideiubeo ꝓ tuo iſto certe ego teneboꝛ inſolidū. Sz ſi ego fideiubeo ꝓ te rogāte ſeruo, teneboꝛ tantūmō quaten⁹ eſt in peculio ſerui: qō peculiū eſtimat tempore rei iudicate.

c ¶ lm is qui. Creditor titi⁹ qui hz reum ſeium obligatuz ꝛ fideiuſſores, accepit ſolutionē plenā ab vno fideiuſſore vtrū poſſit illi cedere actionē ꝛ videt ꝙ nō: qz facta ſolutione nulle remanent actiones, ergo nullas cedere poteſt Sz hoc nō eſt verū: quia creditor qui ſolutionē accepit nō cēſetur quodāmodo pecuniā quā recipit inſolutū accipe. ſz videtur vēdere fideiuſſori nomē debitoris, ꝛ iō hz actiones quas cedere tenetur ipſi fideiuſſori.

s ¶ quis poſtq̄. Stichus libert⁹ debebat mihi prestare operas vſq; ad certū tp̄s quas preſtitit. trāſacto illo tēpore putās ꝙ mihi adhuc deberet opas, dedit mihi fideiuſſo

pter ego illud alij locaui faciendum. ille ſimiliter nō fecit: quā obrē ego met op⁹ iſtud facio. Nūc queritur vtrū meui⁹ fideiuſſor teneat. Rñdet ꝙ non. qz ego non ſum ꝓſequut⁹ verba ſtipulationis: cū ille ſecūdus cōductor op⁹ nō fecerit. immo ego illud ꝓfeci. iō illa ſcōa locatio habet ac ſi nō eſſet interpoſita.

f ¶ deiuſſor. Ego vēdidi tibi duos fūdos: ꝛ ōdi tibi fideiuſſorē ꝓ euictiōe. cōtingit ꝙ vn⁹ fundus euincit. iō emptor fecit cōueniri fideiuſſorem. ꝛ condēnari in certā ſummam pecunie. ego morior relicto herede. Nunc querit vtrū iſte fideiuſſor poſſit cōuenire heredē meum anteq; executio fiat cōtra eum. Reſpōdet ꝙ recte agere pōt: ꝛ iudicis officio continebitur ꝙ ipſe fideiuſſor liberetur a ſua fideiuſſione per heredē meum. ſcz ſolutione vel alio modo.

c ¶ lm ler. Vendidiſti mihi rē ſacraz qz non poteſt vendi. l. prohibēte ego dedi tibi fideiuſſorem ꝓ precio ſoluendo. queritur an iſte fideiuſſor teneatur. Rñ. ꝙ non. qz ſi fideiuſſor cogeretur ſoluere: ipſe ageret contra emptorem actione mādati. ꝛ ſic reus ſiue emptor compelleretur ſoluere ex ea emptione que non valet.

s ¶ debitori. Glo. ponit caſum. ¶ Si filiusfamilias. Titius, filiusfamilias habens peculium ſtipulat a meuio fideiuſſore cuiuſdā cui vult credere pecuniaz. Deui promittis ſoluere pecuniam quā mutuauero illi. ille dicit promitto. poſt titi⁹ filiusfamil. emancipat. ꝛ tūc mutuat pecuniaz. hic querit vtrū pater iſti⁹ titij poſſit cōuenire reū cui credita ē pecunia. Rñ. ꝙ nō. filius vero poterit eum conuenire.

c ¶ lm titius. Titius ꝛ ſeia ſimul fideiuſſerūt ꝓ quodaz meuio, mulier ait nō pōt fideiubere ꝓpter ſenatuſcō. velleyanū. dabitur ergo actio in titiū inſolidū ſubducta muliere: qz nulli licet ius ignorare. ¶ Huic ſimilis. Iſte. ſ. in pncipio ſui clarus eſt. licet in fine ſit obſcurus. ſed finis eius declaratur per glo. ſuper verbo poſtea, ꝛ ſuper verbo etatis. cetera ſunt clara.

s Ꝯ teſtamento. Habebam titium reum obligatum mihi in decē aureis. ⁊ eius fideiuſſorem feci teſtamentum in quo liberaui titiū ab iſto debito. heres meus homo callidus vult cōuenire fideiuſſorem titij quaſi ille nō ſit liberatus in teſtamento. an poſſit. Rñ. ꝙ non. imo ſi conueniatur poterit opponere doli mali exceptionem cōtra heredē meū

¶ Ex duobus. Ego eram fideiuſſor ꝓ centum erga meuium creditorem. moꝛtuus ſum relictis duobus heredibus vn⁹ heredum ſoluit totum debitum credēs ſe totum debere. cū tamē nō teneretur niſi in parte hereditaria. hic queritur vtrum alter heres ſit liberatus. videtur primo ꝙ non. Et ratio huius eſt: qꝛ ſi alter eſſet liberatus iſte qui ſoluit nō poſſet repetere partem debiti qđ tū facit: qꝛ odicit id qđ ſoluit vltra partē ſuā. Ꝯtē ꝓbatur alia ratione quia ſi creditoꝛ iſte qui totum debitum ab vno herede accepit per erroꝛem credens ſe teneri ad partis reſtitutionem: reſtituerit non poterit condicere quia erat naturaliter obligatus reſtituere quod indebitū acceperat. Ꝯtē ſi duo ſunt fideiuſſoꝛes in. xx. ⁊ vnus moꝛitur relictis duobus heredibus. ſi vnus heredum totum ſoluit habebit conditionez in decem. ergo ꝛc. Tamen in fine ibi. ſed verioꝛ concludit ꝙ nullo iſtoꝛum trium caſuum repetitur ſolutum: qꝛ debitum fuit. licet fideiuſſoꝛes a principio poſſint iuuari auxilio epiſtole diui adriani de obligatione diuidenda. ſi tamen vnus totū ſoluerit non repetet partem indebitam. ¶ Queſitū eſt. Iſte. §. ſatis prolixus eſt in tertu. ⁊ nihil intēdit dicere ꝙ hoc. Sicut habetur ratio taciti tēporis in principali reo quando promittit ſoluere certo loco. ita habetur ratio in ipſo fideiuſſoꝛe rei principalis.

s Ꝯ debitoꝛi. Caſus talis eſt vendidi titio funduz pꝛo cētum. ipſe mihi dedit fideiuſſoꝛem. poſtea titius moꝛiēs inſtituit me heredē: ⁊ ſuū fideiuſſoꝛem. ⁊ ſic iſta centū debēt diuidi pꝛo partib⁹ hereditarijs. ſed hic ꝙ obligatio fideiuſſoꝛia perimitur pꝛo quinquaginta: ⁊ ſic fideiuſſoꝛ iſte non tenetur: niſi in alijs quinquaginta. ⁊ ſic poſſum agere cōtra iſtum fideiuſſoꝛem qui eſt meus coheres ad alia quinquaginta. nō quidem tanꝙ ō fideiuſſoꝛem: quaſi actione fideiuſſoꝛia. ſz tanꝙ contra coheredem qui tenetur ſoluere debita pꝛo parte hereditaria. ⁊ ſic maioꝛ obligatio extinguit minoꝛez. ḃ. d. iſta ſatis difficilis lex.

i Ꝯter eos. Ꝯſta lex docet quādam conceptionē ſtipulationis fideiuſſoꝛie. ⁊ dicit ꝙ qñ fideiuſſoꝛes hoc modo promittunt. ego promitto tibi quicquid titio mutuo dederis: ſolidum ⁊ eius partes. ſi ſic promittunt ambo fideiuſſoꝛes. certe tunc opus eſt beneficio epiſtole diui adriani. vt obligatio diuidatur inter fideiuſſoꝛes. Si vero fideiuſſoꝛes promittunt hoc modo. promitto ſolidū. aut partes viriles. tunc nō eſt op⁹ beneficio diuidende obligationis. quia ab initio diuidit̄ obligatio. cū iſta promiſſio ſit diſiūctiua. ¶ Fideiuſſoꝛ. Duo erāt fideiuſſoꝛes in centum. vnus fideiuſſoꝛū ſoluit ſuam partem. queritur vtrū poſſit conueniri pꝛo parte reſidue pecunie. Rñ. ꝙ ſic. ratio eſt: qꝛ illa pecunia diuiditur: que reperitur eſſe debita tpe litis cōteſtate. Tamen ſi alter fideiuſſoꝛ non ſit ſoluēdo tempoꝛe litis conteſtate: ſuccurritur huic qui ſoluit per exceptionem ſi partem ſuam totam ſcilicet quinquaginta ſoluit.

¶ Duo rei. Titius ⁊ ſeius promiſerunt mihi centum aureos ⁊ ſic ſunt duo rei ꝓmittendi. debet mihi quilibet fideiuſſoꝛes ſeparatim. fideiuſſoꝛes vtriuſq; rei volūt me cogere ꝙ diuidā obligationem inter omnes: an hoc cogar facere. Rñ. ꝙ non. ſed bene cogoꝛ diuidere inter eos: ſcilicet cuiuſq; partis fideiuſſoꝛes. ¶ Creditoꝛ. Dedi. ⁊. mutuo titio: ipſe dedit mihi pignus ⁊ cum hoc fideiuſſoꝛem. ego poſſum omittere venditionem pignoꝛis: ⁊ conuenire fideiuſſoꝛem quia in hoc habeo electionem. ¶ Cum inter. Vendidi titio equum meum pꝛo centum aureis pꝛo quibus dedit mihi fideiuſſoꝛes duos. diuiſa eſt inter eos obligatio. ego facio cōuenire fideiuſſoꝛes. vnus eoꝛum tempoꝛe litis conteſtate non eſt ſoluendo volo alium pꝛo totis centum conuenire: an poſſim. Rñ. ꝙ nō. poſtq̄ enim ſemel diuiſa eſt obligatio: non poſſunt fideiuſſoꝛes inſolidum conueniri. Sed ponamus ꝙ ego ſuz minoꝛan poſſim reſtitui contra hanc diuiſionem. Rñ. ꝙ non. quia ſum vſus iure communi. ergo non poſſum me dicere deceptum eſſe. ¶ Bonis'. Titius dedit centuz mutuo meuio: pꝛo quibus dedit meuius duos fideiuſſoꝛes. vnus fideiuſſoꝛū pꝛopter aliqđ crimen dānatus eſt: ⁊ bona ſua ſunt vēdicata fiſco. poſtea diuiditur obligatio. dicitur hic fiſcus tanꝙ heres oneriet̄ in q̄nquaginta

a Miſſi pignoris. Dedi mutuo decem meuio. pꝛo quib⁹ ipſe dedit mihi fideiuſſoꝛē ⁊ pignus. Ꝯſtud pign⁹ periit apud me ruina naufragio vel alio fortuito caſu. queritur cui⁹ ſit periculum. Rñ. ꝙ rei ⁊ fideiuſſoꝛis. cetera clara ſunt. vt in glo. per. l. omiſſi. C. eo'. ¶ Inter fideiuſſoꝛes. Pamphilus pupillus habebat debitoꝛem et duos fideiuſſoꝛes res obligatio eſt diuiſa inter fideiuſſoꝛes: et ſunt condemnati in iuditio. Tutoꝛes iſtius pupilli per fraudem: vel negligentiam omiſerunt perſequi actionem iudicati contra fideiuſſoꝛes. intantū ꝙ ipſi fideiuſſoꝛes ſunt facti non ſoluēdo. Certe dānum pertinebit ad tutoꝛes. Si autem diuiſa fuerit actio inter fideiuſſoꝛes: qui tunc nō erant ſoluēdo. ita ꝙ nulla fraus tutoꝛis interceſſit. tunc pupillus pōt petere reſtitutionē in integrum contra iſtam diuiſionem ſic facta. ¶ Fideiuſſoꝛes. Locaui tibi ꝓdium in quo erant multa inſtrumēta ruſtica. tu dediſti mihi fideiuſſoꝛes pꝛo mercede locationis. Queritur vtrū iſte fideiuſſoꝛ teneatur mihi ſi forte iſta inſtrumenta ſunt deteꝛioꝛata. Rñ. ꝙ ſic. nec tantum tenetur pꝛopter penſionem locationis. ¶ Plures. Titius. meuius. ⁊ ſempꝛonius mandauerunt mihi vt mutuarem centū gaio. ⁊ ſic omnes mihi tenentur pꝛo iſta ſumma. conuenio vnum videlicet titiuz qui aliquo caſu a iudice abſoluitur. queritur vtrum alij duo ſcz meuius et ſempꝛonius liberentur. Rñ. ꝙ non. Sed ſi vnus ex mandatoribus ſoluat totam ſummam omnes alij liberantur.

c Capitis rei. Habebam reum quendam in centuz ⁊ fideiuſſoꝛes pꝛo eo accuſaui reum crimine capitali: ⁊ ſic non potuit mihi ſoluere: quia condemnatus fuit. volo conuenire fideiuſſoꝛes eius: ipſi reſpondent mihi. Amice. per te factuz eſt ꝙ reus non ſoluit tibi: quia euz feciſti condemnare de crimine capitali: quare nō volumus tibi ſoluere. Queritur an fideiuſſoꝛes bene excipiant. Reſpondetur ꝙ non. quia ego bene feci iſtum accuſando. intereſt enim reipublice ne maleficia remaneant impunita.

s Ꝯ in pignoꝛe. Dedi titio centum mutuo pꝛo quib⁹ dedit mihi fideiuſſoꝛem. ⁊ etiam pignus. Ꝯſtud tamen pignus erat alienum vel alij obligatum. ⁊ ſic ego ſum deceptus queritur qualiter mihi ſubueniatur. Reſpondetur debeo agere contraria actione pignoꝛatitia contra debitoꝛez: qui me decepit. An autem fideiuſſoꝛ per iſtam fraudem teneatur. Reſpondetur ꝙ non. quia ipſe non obligauit ſe pꝛo pignoꝛe. ſed tantum pꝛo mutuo dato.

s Ꝯ ita ſtipulatus. Gaius ſeius rogauit me vt pecuniam mutuarem titio. Ego reſpōdi gaio ſeio. promittis ergo mihi ꝙ ſolues quantācūq; pecuniam titio credidero. Ille reſpondet promitto. ⁊ de hoc fideiuſſoꝛes dedit. Ego non vna vice tantum: ſed multis vicibus mutuo titio pecuniam. Queritur vtrum in omnes ſummas ſit gaius ſeius obligatus ⁊ fideiuſſoꝛes. reſpondetur ꝙ ſic.

s Ꝯ quis. Putabam pamphilum eſſe libertum: qui iurauit ſe pꝛeſtare operas titio: ego fideiuſſi pꝛo eo. an tenear. Reſpondetur ꝙ non.

¶ Ꝯtem ſi filius. Planus eſt vide glo. ¶ Si nummos. Habebas apud te ſummam pecunie depoſitam. venit quidam ⁊ petiſt vt mutuares ei pecuniam. Tu eras vir laudis auidus: ⁊ non audebas dicere te nullam pecuniam habere. ſed acceſſiſti ad arcam. ⁊ dediſti mutuam pecuniam alienam que apud te erat: ⁊ non fuiſti ſtipulatus illam tibi reddi: acceꝑiſtiq; fideiuſſoꝛem. queritur an iſte fideiuſſoꝛ teneatur. Reſpondetur ꝙ non. Sed ponamus ſtantibus eiſdez terminis.

Ihs

q̄ iſte cui mutuaſti pecuniam illam conſumpſit. et ſic eſt nata ex hac conſumptione certi conditio. An nunc fideiuſſor teneatur. Reſpondetur q̄ ſic: quia in omnem cauſam videtur fideiuſſor acceptus: que ſolet ex ea numeratione oriri ſiue naſci, ¶ Pro furti actione. Surripuiſti mihi libꝝ̄ ⁊ ſic teneris mihi actione furti. Item dediſti mihi dānum in aliqua re: ⁊ ſic teneris mihi act. legis acq̄lie. An p̄ iſtis duabus actionib⁹ poſſim accipere fideiuſſorem. Rñ. q̄ ſic. Secus eſt in actionib⁹ popularibus. rōnem vide in glo. vltima.

f Ideiuſſor. Tu rogaſti me vt titio pecuniam crederem cum eſſet bononie. ⁊ pro hoc fideiuſſiſti pro eo. Queritur vtrum poſſim te conuenire anteq̄ dem pecuniam titio. reſpōdetur q̄ non.

s Ja colono. Locaui fundum meum colono cuidam in quinq̄ annos pro certa ſumma pecunie: et accepi ab eo fideiuſſorem meuium a quo ſtipulatus ſum hoc modo. De ui promittis mihi quod colonus meus mihi debet in quinq̄ annis. ille reſpondet promitto. nūquid tenebitur fideiuſſor in omnem ſummam quinq̄ annorum. Reſpondetur q̄ ſic.
¶ Cum facto. Titius promiſit mihi ſtichum ſeruum ego petij ab eo ſtichum promiſſum ille non ſoluit: ⁊ ſic moritur ſeruus: quapropter ipſe reus eſt in mora: ⁊ eſt ꝓpetuata obligatio. queritur vtrū contra fideiuſſorꝫ ſit etiam ꝓpetua obligatio. Reſpondeꝫ q̄ ſic quia facto rei eſt obligatio ꝓpetuata.

p Aulus reſpondit. Dedi mutuo centum aureos titio p̄ quibus ipſe dedit mihi tres fideiuſſores qui mihi dederunt pignora pro iſta ſumma. vnus iſtorum fideiuſſorum ſoluit totam ſummam. ⁊ ideo alij duo fideiuſſores tranſtulerunt pignora in iſtum qui ſoluit ſummam. Queritur vtruꝫ iſte fideiuſſor videatur emiſſe pignora. Rñ. q̄ non. Et ideo fructus pignorum ſi quos percepit debent ſibi computare in ſortem.

v Bicunq̄. Dediſti mutuo centuꝫ aureos meuio pro quibus dedit tibi fideiuſſorem. iſte ribaldus meu⁹ accepit quinquenellaꝫ: vel ceſſit bonis. ⁊ ſic eſt infamis apud bonos ⁊ graues infamia facti. ⁊ eſt liberatus pro tempore iure ciuili tamen adhuc naturaliter manet obligatus. queritur vtrum fideiuſſor adhuc teneatur. Reſpondetur q̄ ſic. Sꝫ ponamus q̄ tu liberaſti iſtum meuium reum p̄ nouationem. dicitur hic q̄ fideiuſſor liberatur ipſo iure aut per exceptionē.

s Ja vt proponitur. Fideiuſſor intelligitur cōtraxiſſe ſicut principalis reus. ⁊ ideo ſi reus accipit pecuniam mutuo in gallia vt reddat in italia, fideiuſſor tenetur ſimiliter hoc modo.

s Ja fideiuſſor. Titius mutuauit pecuniam meuio. p̄ qua dedit ſibi fideiuſſorem. ⁊ pignus fideiuſſor meuij mandauit titio creditori vt meuium compelleret ad ſoluendum. vl̄ vt ſaltem pignus venderet. Titius ceſſauit facere. qō fideiuſſor mandauit hic queritur vtrum fideiuſſor ſi ab eo petat titi⁹ ſummam in qua fideiuſſit poſſit creditorem repellere doli mali exceptione: eo q̄ non fecit quod ſibi mandauit. Reſpondetur q̄ non.

i Iter creditorem. Dedi titio centum mutuo p̄ quib⁹ obligauit mihi certum pignus ⁊ fecimus pactū q̄ ſi nō ſolueret pecuniam poſſem vendere pignus. ⁊ ſi minoris eſſet venditum pign⁹ q̄ debiti ſumma eſſet. reſiduum creditori ſolueretur ⁊ de hīs eſt acceptus fideiuſſor. pignus iſtud eſt venditum. ſed non eſt totum precium redactum ex hac venditione Nunc queritur, vtrum fideiuſſor teneatur in reſiduam partem que non poterat redigi ex hoc pignore. Rñdetur q̄ ſic.

f Ideiuſſor. Minor viginti quinq̄ annis dedit mutuaꝫ pecuniam titio p̄ qua accepit fideiuſſorem. fideiuſſor iſte obtulit pecuniam minori, ⁊ cum recipere nollet: depoſuit eam. q̄rit vtrum iſte fideiuſſor poterit agere mandati contra titium. Reſpondetur q̄ ſic.

s Icut. Sicut reꝰ principalis nō pōt p̄mittere niſi factuꝫ proprium. ita neq̄ fideiuſſor promittit niſi factum proprium. ſtipulatio ergo fideiuſſoris debet ita concipi. promittis dare pro titio. vel promittis ita eſſe fide tua. Non autem ſic promittis q̄ reus dabit.

s J ſeruus. Ego habeo ſeruum qui fideiuſſit pro ſemproꝫ nio ⁊ ſoluit. Queritur an ſemproꝫnius liberetur. Reſpō detur q̄ ſi ego dominus volo agere actione mandati contra ſemproꝫnium. tunc ipſe ſemproꝫnius liberabitur. quia habere ratam videor fideiuſſionem factam a ſeruo meo pro ſemproꝫnio.

e Xceptione. Fuiſti fideiuſſor pro ſeio erga titium. titius fecit pactum ſeio de non petendo que etiam tibi competebat tanq̄ fideiuſſori. titius te cōueniet in iudicio. tu es vſus iſta exceptione. tamen index non admiſit: ⁊ ſic te per iniuriam damnauit. tu ſoluiſti ⁊ vis agere mandati contra ſeium reum an poſſis. Reſpondetur q̄ non. quia iſta iniuria quam tibi fecit iudex: non eſt ad aliū tranſferenda. ſed debet apud te remanere. lex ſequens ponit caſum ad longum ⁊ legem ſequentem vide per te coniuncta glo.

s Ja reo. Stipulatus ſum a meuio deceꝫ ſi nauis ex aſia venerit. potero te fideiuſſoreꝫ accipere ſub alia conditione. ſi titius conſul factus fuerit. hoc tamen ita. ſi eas conditiones coniūgam ſic dicendo. ſi nauis ex aſia venerit. ⁊ titius cōſul factus fuerit. Si vero eas diſiungam dicendo. ſi nauis ex aſia venerit. vel titius conſul factus fuerit. tunc fideiuſſor non obligatur quia eſt acceptus in duriorem cauſam. facilius enim exiſteret illa. vel illa conditio q̄ ambe ſimul. igitur ⁊ cetera.
¶ Sub diuerſis. Stipulatus ſum a titio centum ſub conditione. ſi imperator in italiam venerit. ⁊ accepi ab eo fideiuſſorem ſub alia conditione. ſi dux mediolani florentiam venerit refert hic que conditio prior extiterit. nam ſi conditio ipſius rei primo extiterit: fideiuſſor ita demum tenebitur. quando ei⁹ conditio extiterit. q̄ ab initio reus pure promiſerit: et fideiuſſor ſit acceptus ſub conditione. Item econtra ſi conditio fideiuſſoris prior extiterit non tenetur quaſi a principio pure acceptus ſit. reus vero ſub conditione. ¶ Si reo. Stipulatus ſum a te fundum cornelianum: ⁊ accepi a te fideiuſſorem pro vſufructu. ¶ Queritur vtrum fideiuſſor ſit obligatus q̄ſi in minus fideiuſſerit. vel non obligetur quaſi in aliam rem ſit acceptus: q̄ reus principalis. Item alia dubitatio vtrum vſufructus ſit pars rei: an aliud aliquid. Tamen finaliter reſponderur cum vſusfructus ſit ius fundi. fideiuſſor qui pro vſufructu fideiuſſit teneri debet. ¶ Adeo. Seruus poteſt fideiuſſor accipi. ita vt etiam dominus poſſit accipere ab eo fideiuſſorem: in id quod ſibi debetur.
¶ Si a furioſo. Planus eſt.
¶ Illud quod. Eſt commune prouerbium q̄ fideiuſſor maleficiorum accipi non poteſt. hoc dictuꝫ non taliter intelligendum eſt q̄ ille cui furtum factum eſt: non poſſit accipere fideiuſſorem a fure de re ſibi reſtituenda. Sed eſt intelligendum ſi duo vel plures furtum fecerint non poſſunt ſibi inuicem dare fideiuſſores de re furtiua diuidenda. Item ſi quez hortatus fuero vt furtum faciat: non poteſt a me fideiuſſorem accipere ne furti conueniatur. Et eſt ratio quia iſta eſt turpis ſocietas: et turpis ſocietatis nulla eſt obligatio. et per conſequens nullus fideiuſſor. lex ſequens ponit caſum ad longum vſq̄ ad §. placet. ¶ Placet. Glo. ponit caſum.

s J fideiuſſori. Acceperā a titio debitore meo fideiuſſorē ſub ꝺdi. ⁊ ad diē. ſ. q̄ teneret̄ vſq̄ ad mortē ſuā pēdēte ꝺdiē. ego acceptū fero ei, ⁊ iteriꝫ ipe moritur ꝺ hꝫ q̄ ego ſtatiꝫ

possum petere a reo: quia licet postea existat conditio hoc nihil prodest.

c Cum procurator. Procurator meus vendicabat quendam fundum a titio: ꝛ dedit fideiussores me ratus habiturum quod fecisset victus est procurator meus. Ego postea reuersus iterum egi. ꝛ obtinui possessor nō vult restituere pos. ideoq; delatum est mihi iuramentum in litem. ꝛ ipse pos. condemnatus est in magna mulcta. nunc queritur vtrum fideiussores rei debeant conueniri pro ista mulcta, Respōdetur q̄ non. non enim debet imputari fideiussoribus quo d ipse reus penam sustinet pro sua contumacia.

¶ De nouationibus ꝛ delegationibus. Rubr.

n **Nouatio.** Juriscōsultus tractaturus de nouationibus more sapientis philosophi ne procedamus per ignota docet nos quid sit nouatio. dicit enim q̄ nouatio nihil aliud est q̄ prioris obligationis in secūdam transfusio: siue translatio. Nec refert qualis sit obligatio: q; omnis obligatio potest nouari dūmodo secūda in quā fit translatio teneat ciuiliter vel naturaliter. Et omnes res possunt transire in nouationem. ꝛ debz hoc exp̄esse agi vt fiat nouatio. alias erunt due obligationes Item prodigus cui bonis interdictum est vel furiosus nō potest nouare obligationem: nisi faciat conditionez suam meliorem. hoc dicit cum. l. sequen. ꝛ sequen.

s Jusufructus. Titi⁹ debebat mihi vsumfru. alicuius fundi. queritur an ipsum delegare possim alij: ita vt non etur obligatio mea. Respōdetur q̄ nō licz si ab eo petā possit me repellere doli mali exceptione: non solum potest me repellere interim q̄ manet vsufructus apud euz cui delegaui: ſz etiā si finitus fuerit apud eū. ꝛ ratio est: q; si vsufructus mansisset apud me. me mortuo rediret ad eū qui promisit euz. Eū autem soluit ipsum alteri cui delegatus est manet etiam apō ipsum me mortuo. bene ergo est q̄ vbi est onus. ibi debet esse cōmodum. hoc idem dicendum est in qualibet obligatione q̄ persone coheret.

i Hodiem. Promisisti mihi decem soluere in festo pasce. ego volo nouare istam obligationez ante pasca an possim. Rūdetur q̄ sic. licet ante non possiz petere. sic in omni stipulatione concepta in diē potest nouatio fieri anteq̄ dies venerit.

s Jta. Jta sum a te stipulatus. meui titius debz mihi cētum aureos promittis mihi soluere: quantominus fuero consequutus ab eo. an hic fiat nouatio, Rūdetur q̄ nō. q; hoc non agitur vt nouatio fiat. ¶ Cum pecuniā. Dedi tibi pecuniam mutuam ꝛ incōtinenti sum a te stipulatus illam mihi redditam non fit hic nouatio. sed est vnus contractus. idez est si prius a te stipulatus fuero. postea pecuniā numerauī. Ratio horum est in. l. sequenti. Nam cum stipulamur pecuniā nobis reddi quā numerauimus non nascitur obligatio ex numeratione vt deinde stipulatiōe nouetur. sed magis est intelligēdum q̄ numeratio fiat causa stipulationis implende.

s Jstichū. Plana est. ¶ Legata. Pater tuus in testamento suo legauit mihi quendam funduz. ego venio ad te qui es heres. ꝛ dico tibi promittis mihi dare funduz: quez pater tuus legauit mihi tu promittis. certe hic fit nouatio p̄pter istam stipulationem si hoc est actum: ſz vt fiat nouatio. ꝛ hoc si pure fuit legatus fundus. ꝛ in diem. q; certum est diē venturum. Si autē sub conditione sit legatum non statim fit nouatio. sed ita demū existente conditione. ꝛ ponit exemplum ibi. nam alias ꝛc. quod satis clarum est. §. sequens planus est ¶ Idem. Quando quis conuenitur promittit iudicatuz solue re. postea si condemnetur an actio iudicati fit nouata. Rūdetur q̄ non. Quia ista stipulatio solummodo interponitur vt fideiussoribus sit cautum. ¶ Si decem. Ego stipulor a te hoc modo promittis mihi decē: que titius mihi debet: aut decem que seius mihi debet. vtruz hic fiat nouatio. Rūdetur q̄ nō: q; nec titius nec seius liberatur. ¶ Si ab alio. Berta cū mihi nuberet sempronius quidam promisit mihi dotem pro ea: post aliquod tēpus ego stipulor ab vxore mea dotem quā mihi promiserat sempronius p̄ ea. hic fit nouatio, si hoc actū est vt fiat. Nihil enī refert vtrum mulier det dotem: an ali⁹ p̄ ea. Item alius promittendo q̄ ego debeo potest me liberare si animo nouandi hoc factum est. si vero non est factum animo nouandi. tunc vterq; promissor tenetur ꝛ primus ꝛ secundus: tamen vno soluente, alter liberatur. Quid autē erit Titius debebat tibi centum. ego stipulor ista centum a titio. vtruz ipse liberetur a te propter istam stipulationē. Rūdetur q̄ non: q; neminī aufertur actio: nisi ipse velit. Si autem aliquis promittit pro me quod ego debeo: ipse me liberat: etiaz si nolim.

s Jpupillus. Pupillus omnis habz priuilegium in bonis tutorum suorum. Casus isto presuppositio talis est pupillus quidam habens tutorem stipulatus est ab eo rez suam saluam fore. quod quidez facere nō potuit sine tutoris auctoritate. pupillus iste factus pubes habet hāc stipulationez ratā. certe actio tutele tollitur. Si autē hanc stipulationē nō habuerit ratā ꝛ agat actione tutele stipulatio prior rem pupilli saluam fore non tollitur tamen iudex non debet tutorem condemnare actione tutele nisi pupillus liberet tutorem a stipulatione qua promisit rem pupilli saluam fore. ¶ Qui sub. Stipulatus sum a te centuz sub conditione si moriar: an ista stipulatio sit pura vel cōditionalis. Rūdetur q̄ pura est: q; conditio est oīno extitura. ¶ Qui actū. Stipulatus suz a te actū: qui plus est q̄ iter. deinde suz stipulatus iter. vtrū hic fiat nouatio: vel sic stipulatus sum vsumfructū. deinde vsum nuduz: an etiam hic fiat nouatio. rūdetur q̄ non: q; cum totū stipulor. deinde partem: nulla fit nouatio. Sed econtra si q̄s stipuletur iter deinde actuz: fit nouatio: q; plus continetur in secūda stipulatione q̄ in prima.

c Eli recte. Hoc dicit q̄ ille cui solui pōt. ille etiaz potest nouare excipit quasdam personas: quibus recte solui tamē non possunt nouare sicut est quādo quis promittit titio ipso tutio stipulante vel alteri: q; vni eoz ſz alteri recte soluitur: ꝛ tamen non potest nouare. lex sequens plana est.

s Jquis delegauerit. Ego induxi te dolo: vt mihi p̄mitteres centū. ꝛ sic habes exceptionē doli cōtra me. volui te delegare creditori meo. tu scīēs te habere exceptionē doli: promisisti istam summam creditori meo an tenearis. rūdetur q̄ sic: q; postq̄ sciens te tutum esse exceptione promisisti: videris donare. Quid autē si ignorabas te habere exceptionē ꝛ promisisti. nūquid vti poteris exceptione aduersus creditorez meū: cui te delegaui. rūdetur q̄ nō. ratio est: q; creditor quod suum est persequitur. Tamen ego qui te delegaui teneor tibi conditione incerti si tu non soluisti: vel certi conditione si soluisti.

s Jnon debitorem. Titiū qui non erat debitor meus delegaui creditori meo: cum tamen crederet se esse debitorem meum. creditor meus vult eum cōuenire. vtrum possit vti contra eum exceptione. dicens q̄ indebitum promisit. rūdet q̄ non. Tamen titius habebit conditionem certi contra me: eo q̄ soluit creditori meo indebitum.

q Clotiens. Debebas mihi stichū pure: tu nouandi animo promisisti mihi eundem stichum sub conditione an fiat nouatio. rūdetur q̄ non statiz nisi cōditione existente. Intantū q̄ si stichus decesserit pendente conditione. ꝛ postea cōditio extiterit non fit nouatio: q; non subest res promissa vsq; ibi. vnde marcellus. pone ita casum: promisisti mihi stichū tu fuisti in mora soluēdi. ꝛ sic stichus mortuus est. post hoc stich⁹ deducitur i obligationē conditionalē. dicitur hic q̄ mora purgat̄ p̄ hāc stipulatiōez nō tñ ōducit̄ i stipl'atōez sequētē. ¶ Sz si id qō Jste. §. pōit casuz diuersuz casui superioris. §. pone sic. promisisti mihi stichum sub conditione. si nauis ex asia

venerit. stipulatus sum a te stichum istum pure. vtrum fiat nouatio. videtur q̄ sic q̄: plus est in stipulatione pura q̄ in conditionali. tamen hic dicitur q̄ non fit nouatio nisi demum cōditione existente. & redditur pulchra ratio. nam hic sunt due stipulationes prima scz & secunda qua videbatur fieri nouatio. conditio autem facit committi primam stipulationez & cū cōmissa fuerit transfert eam in secundam stipulationem. & iō si promissor pendente conditione fuerit deportatus nulla nouatio potest fieri etiam conditione existente. nam cum conditio extitit non subest persona que obligetur.

s Creditor. Promisisti mihi centum soluere in die pasche & si non solueres promisisti quinquaginta loco pene facimus nouationem tu non soluis ad diē promissum: vtz pena cōmittatur. rñdetur q̄ non.

s Eruus. Sticho seruo meo debebat titi⁹ cētuz q̄ seru⁹ meus ei mutuauerat ex peculio suo. vtruz stichus seru⁹ possit nouare hanc obligationē sine consensu meo. rñdetur q̄ nō imo si secundo stipuletur. videtur potius adiecisse aliaz stipulationem prime stipulationi.

d Elegare. Plana est.

n Quatione. Ego mutuaui tibi cētum ꝑ quibus obligasti mihi pignus quoddam. ego stipulor ista centum ab alio nouandi animo. sic tu liberatus es. An autē pignus tuū sit liberatum. rñdetur q̄ sic. nec etiam vsure currunt.

d Oli mali. Tu induxisti me dolo vt tibi promitterem cētum vel cum essem filiusfamilias dedisti mihi mutuū cōtra senatusconsultum macedonianū. Tu videns q̄ si me conuenias ego opponerem exceptionem senatusconsulti: vel exceptionem doli delegasti me cuidam creditori tuo: puta titio. Nunc queritur vtrum possim hijs exceptionibus vti contra creditorem cui sum delegatus sicut possem vti contra te. rñdetur q̄ non: q̄ in hac secunda promissione nihil dolo vel cōtra senatusconsultum factum. Secus est in muliere: q̄ semper ꝑmittendo pro alio videtur fideiubere contra senatusconsultum velleyanum. Cetera clara sunt vsq̄ in finem. l. & est pulchra lex. Item lex sequens plana est.

s Debitorem. Jussi debitorem meū tibi soluere: an possis istud debitum statim recuperare. rñdetur q̄ non nisi prius cedam tibi actiones meas, & faciam te procuratorem in rem tuam.

s Quis. Habebam debitorem bononie cum essem rome tu stipulatus es ab eo me absente: postea ego sciēs istam stipulatiōem habui ratam. dicitur hic q̄ nouatio facta est valida. post istam ratihabitionem. lex sequens plana est.

n Quatio autē. Dicitur in hac. l. q̄ nouatio nō potest fieri ex ea stipulatione que non potest cōmitti: & pone exēplum vt in glo. prima. videbatur contrarium q̄ reperitur casus in quo pōt fieri nouatio ex ea stipulatōne: que non potest cōmitti vt hic. pone enim sic. sempronius debebat mihi centū pure. hec centum stipulatus sum a titio sub conditōne pendēte conditione si titius moztur & conditio impleta sit ante aditam hereditatem: statim fit nouatio: & tamē stipulatio non potest cōmitti: cum nullus sit adhuc heres qui conueniri possit: ergo &c. Sed rñdetur q̄ hic morte titij non extinguitur stipulatio: q̄ transit ad heredem ipsius titij: cuius personam interim hereditas sustinet.

n On ideo. Dictuz est. s. in. l. cui recte. q̄ ille potest nouare: cui recte soluitur. hoc non est semper veruz. Nā hijs qui sunt in nostra potestate recte soluitur id quod ipsi crediderunt. Tamen ipsi non possunt nouare priorem obligationem l. sequentem vide per te ipm.

e Ptor. Vendidi titio equum meū pro centuz. ego delegaui ipsum creditori meo qui ab eo stipulatus est ista centum. ¶ Queritur vtrum vsuras debeat mihi aut creditori meo. rñdetur q̄ neutri debet: nec mihi nec creditori meo.

f Endum. Tu promisisti mihi fundum cornelianum. postea promisisti mihi precium eius, vtrum hic sit facta nouatio. rñdetur q̄ nō: si non nouādi aīo sit facta hec secūda stipulatio. tamē secūda stipulatio est valida ex qua pecūia: & nō fundus debetur. Intantū q̄ si promissor fundū soluat. secunda stipulatio non tollitur ipso iure. nec etiaz si actor contestet litem super prima tollitur secūda. Item si actor agat ad fundū & melior vel deterior factus sit fundus estimatio eius debet presens ex secunda autē stipulatione si petātur preciuz: venit estimatio que fuit tempore secunde stipulationis.

a Liam causam. Duplex est nouatio. quedam est voluntaria: quedam necessaria. voluntaria est que fit per stipulationem extra iudicium. Necessaria est que fit in iudicio per litem contestatam. Et est magna differentia inter istas duas nouationes. Nam per voluntariam nouationē perdūtur priuilegia illius actionis que nouatur: vt apparet in actione tutele: quā si pupillus post pubertatez deducat in stipulatū perdit sua priuilegia. Item in actione dotis: etiam si nouatur pduntur eius priuilegia. Secus autem est in nouatione necessaria: que per litem contestatam fit. q̄ per litis contestationez facimus conditionē nostram meliorem: vt licet cernere in actionibus que tempe finiuntur, naz si super eis lis contestetur ꝑpetuantur.

p Aulus respondit. Titius debebat mihi centum aureos: & pro hac summa dedit mihi pignora. ego nouandi animo stipulatus sum hanc summaz sempronio: ita vt omnino ab omni priore obligatione discederē. Nunc queritur vtz iste secundus promissor possit obligare pignora que erāt prioris debitoris. rñdetur q̄ non.

s Rem aliquā. Pone casum vt. s. e. l. quotiens. ¶ Si duo rei. Stipulati sumus tu & ego a titio centū. & sic sumus duo rei stipulādi. hic queritur de duabus questionibus. primo an vnus reoz stipulandi habeat ius nouandi. Item secundo queritur quid iuris vnusquisq̄ habeat in tali stipulatione. primo rñdet ad secūdam questionem. & dicit q̄ vni reorum stipulandi recte solui potest. Item si vnus reoz petat in iudicio. videtur totam cām in iudiciū deducere vsq̄ ibi. item vnus. ponit aliud dicens: q̄ vnus acceptū ferendo tollit totā obligationē vsq̄ ibi ex quibus. facit conclusionē q̄ vnusquisq̄ videtur sibi acquisisse in hac obligatione: ac si ipse sol⁹ essz stipulatus. deinde ibi secundū quod. Rñdet prime questioni dicens q̄ etiam vnus reoz potest nouare totā obligationez ratio est q̄: ea stipulatio de qua pauloante dixit est similis solutioni vsq̄ ibi alioquī vbi ponit quedam sequi inconueniētia: si predicta non essent vera: q̄ sequeretur q̄ si tu & ego haberemus vnū debitorem cōmunē: & ego euz delego creditori meo. & ipse creditor stipuletur ab eo: q̄ non liberaret a te. qō tamen est absurdum dicere. vel si mulier iussit fundum sibi et alij promissum doti promittere vel ipsa met promittit, naz debitor fundi liberabitur.

a Te hominē. Stipulor a te hominē: & a seyo stipulor decem. postea ab aliquo tertio stipulor hoc modo. q̄ illuz & seyuz, dare oportet promittis mihi, ille promittit. certe fit nouatio: q̄ totum deducitur in secundam obligationem.

s Titius. Titi⁹ hō liberalis volebat mihi donare. xx. aureos. ego dixi optime venisti. ego habeo creditorez qui me premit quottidie rogo te da illi hanc summam ꝑ me: q̄ ei in. xx. teneor. Titius promisit creditori meo. de iure autē est q̄ donator conuenitur inquātum facere potest: non in pl⁹ Nunc queritur vtrum iste titius donator possit vti hac exceptione ne conueniatur nisi inquantuz facere potest: aduersus creditorem meum: cui eum delegaui. Rñdetur q̄ non. q̄ creditor suum debitum recipit. non donationem aliquam.

d Ebitari. Filijfamilias aut serui qui habēt debita peculiaria possunt ea nouare si ipsi stipulentur & conditionem suam meliorem faciant. Si vero alium iubent stipulari: si faciūt dōationis causa nō valet. Si vero ideo iubent stipulari quasi negotiorum gestorem: tunc valet. §. sequens & sequens clari sunt.

De solutionibus & liberationibus. Rubrica.

q **Moriens.** Debebā tibi cētū aureos: ex causa venditionis fundi & sine usuris. Item debebam tibi alia centum causa mutui sub usuris. Item alia centum sub maiori pena q̄ sint usure. Soluo tibi centum scuta & dico ego volo q̄ deducas mihi hoc debitum quod soluo in illud debitum qō debeo tibi sub pena. Tu dicis ego nolo, sed volo tibi deducere in debitum qō est sine usuris, queritur quis nostrum est potius audiendus. Respondetur q̄ ego debitor qui soluo. Sed ponamus q̄ ego sum negligens in eligendo in quod debitum velim solutum esse quid iuris, respondetur q̄ tu creditor poteris eligere in quale debitum illud accipias: dummodo statim eligas: & in illam causam in quā si tu debitor esses eligeres, & ponit textus multa exempla que vide per te. Sed si a neutro dictum sit in quod debitum soluatur, tunc intelligitur solutum in illud debitum cuius dies: vel conditio iam venit hec dicit hec lex: cum tribus legibus sequentibus.

i **In hijs vero.** Dictum est. §. e. l. iij. q̄ si neuter nec creditor nec debitor eligat in quā causam velit esse solutum: q̄ videtur esse solutum in hijs nominibus quorum dies aut conditio venit. Quid si duo debita cadunt in vnum diem: in quod videtur esse facta solutio, rñdetur q̄ videtur facta in grauiorē causam, & est grauior causa siue grauius debitum quod sub satisdatione debetur: q̄ id quod sine satisdatione debetur. §. sequentem vide per teipsum. **Apud marcellum.** Debebas mihi centum soluenda per terminos: videlicet quolibet termino. xxv. tu tantū cessasti in solutiōe q̄ usure ascendunt vsq; ad xv. Nunc venis & solvis. xxv. ego dico tibi q̄ volo ea tibi deducere in sortem: & in usuras, hic queritur vtrum oīa ista. xxx. deducantur in sortem: scz. xxv. & qō supereſt scz. v. deducentur in usuras. An vero econtra, rñdetur q̄ primo deducuntur. xv. in usuras: & q̄ supereſt scz alia quindecim deducuntur in sortem vt sic primo & ante oia soluantur usure: postea sors rationem accipe in. l. sequenti.

s **Si quid.** Tu debebas mihi centum ex causa furti. Item debebas mihi alia centū causa venditionis. tu solvis et nullus nostrū exprimit in quā causam soluatur. Certe dicitur hic q̄ videt esse solutus in causaz furti: q̄ est grauior. item ex cā iudicati & non iudicati debitū: videt esse solutū in cām iudicati. Item debebas mihi decē ex causa. l. acquilie. & alia. x. causa venditōis, certe si soluas nullo nostrū exprimēte in quā causaz soluatur, videtur esse solutū in causam. l. aquilie: q̄ crescit per inficiationem.

i **Aliud non.** Titius debebat mihi. xx. ex causa venditionis. item alia. xx. ex causa locationis. & oīa ista debebat mihi soluere in vno die soluit. xx. que recipio. & non dicit in quā causaz soluat: nec; ego. dicitur hic q̄ media pars scz. x. deducent in causam venditionis: & x. in causam locatiōis p equali portione.

s **Si stipulatus.** Planum est hoc principium cum §. seq.

q **Quod stipulatus.** Cuz stipulor mihi aut alij alternatiue alius nec nouare nec petere nec acceptum facere potest: sed tantum ei solui potest. h. d. l. sequens plana est.

v **Vero procuratori.** Hec lex q̄ttuor principaliter dicit. primo dicit q̄ si quis soluat meo procuratori cui specialiter mandaui vt pecuniā reciperet vel cui omniū negotiorum administratio nem dedi liberatur. Secūdo ibi: interduz tamē dicit q̄ aliq̄n licet non sit quis procurator, si tamen ei soluatur liberatur debitor. sicuti contingit quando quis stipulatur sibi aut titio. nā soluendo titio liberatur debitor. Tertio dicit, pone ego debebam tibi decem tu mandasti mihi q̄ ea titio soluerem. postea penitens mandasti q̄ non soluerem titio. ego autez ignorans te vetuisse solui. certe liberor. Si autem sciuero non liberor. Secus est si aliquis stipulatur sibi aut titio: q̄ licet prohibeat stipulator ne titio soluatur: non eo minus ei soluendo liberatur debitor: quia stipulatio ista habuit tacitam conditionem: vt ei possit solui quam conditionem stipulator non potest mutare. Quarto dicit licet non soluat quis vero procuratori si tamen dīs. i. creditor ratum habeat liberatur debitor & debet habere ratum statim post q̄ scit: quod qualiter accipiendum est habetur in. l. sequenti.

q **Quod si forte.** Bone casum debebam titio decem tu venis ad me. & dicis titius mandat tibi q̄ des mihi decem que ei debes. ego dico ostende litteras suas siue procuratorium tu respondes: ego promitto tibi q̄ ipse habebit ratam solutionem: solue mihi audacter dixi sum contentus tibi soluere sub tali conditione: q̄ si titius creditor meus non habeat ratum q̄ condicam a te istam pecuniam. & bene dixisti fiat. Titius creditor non habet ratam solutionez. certe ego potero cō dicere pecuniam istam a te. **Sunt quidam.** Iste §. bene distinguit genera tutorum, & breuiter dicit: q̄ omnibus tutorib⁹ qui hic numerantur: recte soluitur. cetera satis plana sunt cum §. sequenti & vsq; in finem. l.

p **Pupillo.** Pupillus non potest accipere debitum sine tutoris auctoritate, sed ponamus q̄ pupillus nō petit debituz sed delegat alteri: an hoc facere possit. Respondetur q̄ non. Si tamen aliquis pupillo soluerit, & postea iteruz pupillus petat si nūmi soluti sunt salui. pupillus repellitur doli mali exceptione.

s **Ob conditione.** Debebam tibi decem sub conditiōe si nauis ex asia veniret: tu me ante conditionē existentem liberasti: post existit conditio, certe video: liberatus fuisse eo tē pore: quo me liberasti. idem est in solutione facta ante conditionis aduentuz: q̄ conditione existente: videtur debitor liberatus: eo tempore quo soluit.

c **Assius ait.** Debebam sempronio centum aureos dedi tibi hanc summam vt eam sempronio pro me solueres. Tu nequā homo, q̄ forte eidem debebas dedisti hanc pecuniam tuo nomine non meo. dicitur hic q̄ neuter liberatur ego non. q̄ non dedisti nomie meo. tu non q̄ alienam pecuniam soluisti. tamen tu teneris mihi actione mandati, & etiam furti. Tamen si creditor eos nūmos cōsumpserit sine dolo malo. tu liberaberis qui eos dedisti. Nam aliter si nec; tu nec; ego liberarer: creditor lucifaceret hanc pecuniam iniuste.

s **Si quis seruo.** Habebam seruum stichum fidelem hominem quem misi in prouinciam quandam vbi mihi debebatur magna summa pecunie vt eam recuperaret. quedam debita recuperauit. quedam non. Interim ego manumisi stichū post māumissionē veniūt hij q̄ nō soluerāt & soluūt huic stichomāumisso. Queritur nūc vtr ipi liberēt. distinguit vtr ista debita q̄ soluta sunt post māumissionē fuerint ōcta ex otractibus domini: an ex contractibus peculiaribus. primo casu necesse ē q̄ ignorauerint eum debitores manumissum fuisse quādo soluunt ei. Si vero hec debita sunt facta ex contractibus peculiaribus: tunc non nocet debitoribus si sciunt eum manumissum quando soluunt. si tamen ignorēt ei peculiū esse ademptū Et in vtroq; casu iste stichus tenetur dño actione furti: si causa intercipiendi hanc pecuniaz a debitoribus. Et probat hoc ratione tali. Nam si debitori meo mandauero vt pecuniā soluat titio meo creditori, deinde vetuero titium accipere, titius autem simulans se procuratorem esse hanc pecuniam recupet cōmittit furtum, debitor tamen liberabitur.

f **Fugitiuus seruus.** Stichus seruus meus a me fugiens surripuit mihi nūmos quos dedit mutuos titio. dicitur hic q̄ titius est mihi obligatus. Si aūt titius existimabat hūc stichuz liberū esse & ei soluerit: liberabit a me. Quid aūt si iste stichus non recuperauit istos nūmos sed iussit titiū debitorem: alicui alteri soluere, & id ratū habuit. certe hoc casu non liberatur a me. Et est ratio: q̄ prio casu qñ soluitur ipsi stichō. intelligūtur nūmi fieri mei: & quasi mihi soluti, alio vero casu nō ita est scz quando iussit alij soluere pecuniam.

s **Item meaz.** Debebam tibi rem aliquā ex cā legati vel alia causa. Istam rē ego obligaui titio. postmodum illā tibi soluit: an liberer, rñdetur q̄ non: q̄ creditor cui eā obliga-

ni potest eam a te auferre actione seruiana: vel ypothecaria.

s Si decem. Pulcher casus: ⁊ est talis. Stipulatus sum a titio decem postea stipulatus sum a seio hoc mō: sei p mittis mihi q̄ solues: quā tominus ex his decē fuero a titio consecutus: ille p̄mittit. facio cōuenire titium ⁊ condēnari. certe seius p̄pter hoc nō liberabitur: q̄ forte titius nō erit soluē do. Si aūt fecero p̄ius cōuenire seium. certe titius in nullo li berabitur. nam est incertum an seius sit aliq̄d debiturus. Nā si titius totū soluerit. certū est q̄ seius nunq̄ fuit debitor: cum promiserit sub conditione si non totum fuero a titio consecut⁹ cum ergo totum sim consecutus deficit conditio. lex sequens plana est.

s Solutionē. Titius fecit cōuenire debitorē suum in iudi cio. seius obtulit se p̄o debitore in iudicio: dicēs se vel le accipere iudiciū p̄ isto debitore. queritur vtrū iste debitor li beretur. Rñdetur q̄ sic etiam inuitus ⁊ ignorans.

v Si fideiussor. Duo erant debitores titij: scz meuius et seius. ⁊ quilibet in decem. Ego fideiussi p̄ ambobus in dena. ⁊ sic ego teneor in .xx. Si ego soluo vigīti liberatur vter q̄ meuius ⁊ seius. Si aūt soluo decē iterū vterq̄ liberatur p̄o dimidia p̄te: q̄ q̄libz liberatur in q̄nq̄. Quid aūt si tantū sol uo quinq̄. quis reus erit releuatus rñdetur ille de quo actum est. Si vero nihil inter nos actū est quis debitorū releuet. de ducenda est ista summa in antiquius debitū. Si aūt soluo .xv. si appareat quid est actū: tūc ille de quo actū est erit releuatus in decē. alter vero in quinq̄. Si aūt nō appareat quid est actū tunc antiquior debitor releuatur in .x. alter aūt in quinq̄.

e Ex parte. Pater meus debebat decē titio. Mortuus au tem me instituit heredē ⁊ fratrē meum. ego solui ista .x. in solidū. credens me debere tota .x. dicit hic q̄ possum condice re a creditore q̄nq̄ que nō debebā in aliis q̄nq̄ liberor: ab eo. ponamus aūt q̄ anteq̄ condicā illa q̄nq̄: altera pars fratris mei obuenit mihi. ⁊ sic tenebar ad tota .x. certe si velim tunc re petere a creditore poterit me repellere doli mali exceptione.

s Si creditor. Titius mutuauit mihi centū p̄o q̄bus obli gaui sibi fundū. ⁊ feci pactū q̄ si nō soluerem in termino cōuento: ipse posset vendere fundū termino aduenīēte nō sol uo: quapropter creditor vendit fundu: ⁊ accepit p̄cium: scz cē tu: an ego sum liberatus. rñdetur q̄ sic. Idem si ipse creditor remisit fundum ipsi emptori alias ab alio essz stipulatus vsq̄ ibi. sed ⁊ si pone sic casum. Creditori meo pignoraui seruu⁹ p̄ xx. non soluo. ipse creditor vendit seruum. dicitur hic q̄ ego nō liberor infra tempa: quibus potest seruus rediberi. i. infra sex menses: q̄ actio redibitoria durat sex mensibus. sed illis trās actis ego sum liberatus: sicut euenit in quolibet pignore ven dito q̄diu potest res fieri inempta.

e Etiam circa. Debebas mihi fundum ex stipulatione: vl̄ ex testamēto. Tu soluis mihi eum: sed non promittis de euictione. dicitur hic q̄ semper possum petere fundum debitū q̄diu deest aliquid iuris huic fundo. lex sequens clara est.

c Cum stichus. Quando due species promittuntur duo bus creditoribus nō potest vni vna solui: alteri alia sed debet cuilibz dimidia solui. secus est in summis: q̄ possunt sol ui cuilibet vna summa. sicuti si tu promittis duobus .xx. potes cuilibet decē soluere: q̄ in summis promissis apparet hoc ac tum: vt diuidatur actio per numerum. lex sequens plana est.

i Inter artifices. Tu eras bon⁹ scriptor: ita q̄ nullus me lior erat in hac ciuitate q̄ tu: ideo ego eligens industriā tuam conduxi operas tuas vt mihi librum scriberes. Tu lo casti librum scribendum alij: an libereris. Rñdetur q̄ non: q̄ ego elegi tuam industriaz. ⁊ ideo nō potes alium loco tuo sub stituere. ⁊ sic intelli ge de quolibz artifice: cuius industria eligi tur. glo. ponit casum in .§. sequenti.

s Si seruus. Seruus titij stichus: cū haberet peculium de dit mutuo centū seio. moritur titius relicto herede. seius ignorans titium mortuum: ⁊ ante hereditatem aditam soluit huic sticho seruo: an liberatur. Rñdetur q̄ sic. idem est si seius soluerit huic seruo post eius manumissionē: cum ignoraret eu⁹ esse manumissum. cetera plana sunt vsq̄ in finem legis.

q Cui sibi. Tu promisisti mihi aut titio fundum cornelia num. tu potes ipsu⁹ soluere titio qui est additus in obli gatione ad solutionem. ponamus ergo q̄ ipsi titio soluisti dic tum fundum venit sempronius qui dictum fundum euincit a titio. queritur nunquid ego possim agere cōtra te ad fundum. Rñdetur q̄ sic. Et ponit exemplum sicuti si homiez aliquis mihi promiserit: qui erat status liber. ⁊ postea perductus est ad libertatem q̄ mihi soluerat. certe possum ab eo iterum hominē petere. ¶ Qui stichum. Titius promisit mihi stichu⁹: aut pā philum. titius homo furibundus vulnerauit stichū. ⁊ sic eum mihi soluit queritur an liberetur. rñdetur q̄ non. sicut etiaz nō liberaretur: si solum sticum promisisset ⁊ eum vulneratum sol uisset. ¶ Item qui. Iste. §. quasi idem dicit qō superior scz q̄ si quis debet hominem ⁊ offert eum vulneratum non liberat. idem si accepto iudicio vulneratum offerat vel vulneratu⁹ ab alio. ipse offerat non liberatur.

q Cui hominem. Stipulatus sum a te mihi aut titio dari decem aut hominem. Tu soluisti partem hominis titio. statimq̄ mihi soluisti decem. certe tu potes partem homis cō dicere a me quasi mea voluntate titio solueris indebitū. Idē iuris est si titius mortuus est cui partem hominis solueras. ⁊ postea decem solueris mihi. naz tu poteris a me condicere po tius q̄ ab heredibus titij. ¶ Si duo. Titius ⁊ meuius stipu lati sunt hominē a gaio. Gaius soluit partem pamphili titio ⁊ p̄tem stichi meuio ⁊ diuersorum hominū partes ipsis duo bus reis stipulandi soluit: an liberetur gaius. rñdetur q̄ non. Si vero tantum pamphili partes vtriq̄ soluisset: tunc libera retur: q̄ cōmunis obligatio hanc naturam habet. vt qō duo bus soluitur vni videatur esse solutu⁹. Idem est in duobus fi deiussoribus q̄ si vnum hominem promiserint: nō liberantur soluendo partes diuersorum hominum. sed bene soluendo p tes vnius hois vtriq̄ reo stipulandi. ¶ Stipulat⁹ fuz. Tu p misisti mihi decē aut titio hoiez dare tu soluisti titio hoiez: an sis liberat⁹. rñdet q̄ sic. ꝛ ātq̄ tu dares hoiez titio ego pote ram decem petere. ¶ Si titium. Titium probum hominem: eo q̄ adesse non poteram omnibus negotijs meis prepositi: postea vetui eum administrare negotia mea ignorant bus de bitoribus meis. ipsi soluerunt huic titio: an liberētur. Respō detur q̄ sic: ex quo ignorauerunt eum esse reuocatum ab admi nistratione. et reddit iurisco. pulchram rationem primi dicti: q̄ qui aliquem preponit omnibus negotijs suis. videtur etiā debitoribus suis mandare vt illi soluant. ¶ Si nullo māda to. Tu qui debebas mihi decem putabas q̄ mandassem titio vt pecuniam a te exigeret. ⁊ sic ei soluisti. certe tu nō liberaris q̄ nemo soluendo ei qui se offert negotijs alicuius liberatur. ¶ Et cum fugitiuus. Stichus seruus meus fugiens a me rē aliquam mihi surripuit: ⁊ cum esset in alia prouincia vbi non cognoscebatur gerebat se p̄o libero: ⁊ rem meam vendidit emptor: soluit ei p̄ecium. queritur vtrum a me liberetur. rñde tur q̄ non. ¶ Si gener. Sempronius dedit bertam filiam su am in vxorem seio: ⁊ dotem mille aureorum solutu⁹ est aliqua causa matrimoniū. seius gener soluit dotez sempronio socero suo ignorante filia. dicitur hic q̄ ipse gener non liberatur nisi filia illam solutionem ratam habeat. Nam filia est particeps huius obligationis. ¶ Si debitorē. Seius erat debitor me us in centum. Iussi eum titio dare hāc pecuniam: cui volebaz donare centum. Titius hanc summam accepit ea mente vt eā mihi daret nō p̄o se retineret: an seius ōbitor liberetur a me. respondetur q̄ sic. Sed ⁊ si titius postea hāc pecuniam mihi det fiet mea. ¶ Quidam filiumfami. Titius vendidit quidā filiofamil. equū p̄o centum aureis: ⁊ fideiussores ab eo acce pit. iste titius instituit heredē istum filiūfamil. qui iussu patris sui adiuit hereditatez. hic queritur vtruz pater possit cōuenire fideiussores. rñdetur q̄ non: q̄ quotiens ille qui accipit fide iussores ab aliquo reo: ⁊ instituit reū heredē. fideiussores libe rantur: q̄ nō possunt eidem p eodez teneri. ¶ Si predo. Ali quis puta seius possidebat hereditatē nullo titulo, sed tanq̄

predo.exegit debita a debitoribus hereditarijs:cõuentus est iste predo petitiõe hereditatis a titio ⁊ vict⁹:ita ꝙ cũ alijs fructibus ⁊ rebus restituit etiã debita que exegerat.Querit⁹ vtr debitores liberẽtur.rñdetur ꝙ sic.§.sequẽs plan⁹ est. ¶Qui perpetua. Tu debebas mihi centum aureos feci tibi pactum de non petẽdo.si tu soluis potes repetere,⁊ ideo si ex duobus reis ꝓmittendi alter fecerit pactũ ne ab eo petatur si soluat nihilominus alter correus su⁹ remanet obligatus:qr soluẽs potest pecuniam repetere.

q Quod seruus. Habebam seruũ cũ peculio suo.iste seru⁹ mutuauit pecuniã aliquibus:postea est venditus vl̃m ⁊ numissus.queritur vtrum debitores ei recte soluant id quod ex peculio mutuauit. Rñdetur ꝙ sic.nisi apparerẽ aliqua manifesta causa:qua posset cognosci dñm noluisse illi seruo solui. Idem est si iste seruus gessit negotia dñi, cetera clara sunt.l. sequentem vide per te.

q Quotiens vnus. Duo erãt rei ꝓmittendi.⁊ duo fideiussores vnus fideiussor gerendo negotium vnius rei soluit pro reo:pinde est dicendũ:ac si ipse reus met soluisset partẽ vnius fideiussoris. Tamen de principali sorte nihil minuitur pro qualibet parte,sed tantũ pro parte illius qui soluit vel,p quo solutum est.

c Cum quis. Planũ est hoc principiũ. ¶Si debitorem. Habebam creditorẽ titiũ ⁊ debitorem meuiũ. Jussi debitorẽ meuiũ soluere titio creditori eo:postea ipso ignorante vetui ne titius hanc pecuniã accipet. Si debitor soluerit:liberatur si titius accepit hanc pecuniã nõ aio lucrifaciendi eã: vel furãdi. Mã si aio furandi accepit nũmi remanẽt debitoris ⁊ sic non liberatur a me. Tamen si iste meui⁹ debitor me⁹ vult mihi cedere cõditionẽ furtiuã:quã hz cõtra titiũ creditorẽ meum dabitur sibi exceptio cõtra me.⁊ põit exemplũ a simili. Si marit⁹ hẽat debitorẽ i cẽtũ:⁊ volẽs dõare vxori iubet debitorẽ soluer hãc pecuniã vxori.certe debitor ñ liberat:qr nũmi nõ fiũt mulieris.dõatio enim iter virũ ⁊ vxorẽ nõ valz. Tñ si iste debitor vult cedere cõditionẽ marito : quã hz aduersus mulierẽ.poterit vti exceptiõe aduersus maritũ:si petat ab eo. Jtẽ si mulier hãc pecuniã accepit aio lucrifaciẽdi: vel furãdi ꝙ petet marito post diuortium actio furti cõtra mulierẽ:qr interest mariti nũmos nõ intercipi. ¶De peculio. Habebã seruũ cui dederaz peculiũ: vt negotiaret.iste seruus ptraxit cũ meuio:ita vt ei deberet centuz:⁊ dedit fideiussores sui cõuentus a meuio:⁊ condẽnatus solui meuio.hic queritur nunq̃d etiam fideiussores liberentur. Rñdetur ꝙ sic. Mã vna pecunia soluta põt liberationẽ efficere in diuersis cãis:sicut ꝫ facit:qr me liberat actõe de peculio:⁊ fideiussores serui liberat actiõe fideiussoria. Et adducit iulian⁹ simile. Mã si quis cõuentus in iudicio satisderit iudicatuz solui:postea condẽnat⁹ soluat a duabus actionibus:scz ab actione iudicatum solui:⁊ ab actione ex stipulatu:ipse ⁊ sui fideiussores liberantur vsq; ibi sed magis simile vbi arguit contra predicta sic.possessor hereditatis qui se heredẽ esse pũtat:si soluat creditoribus.heres verus non liberatur:ergo vna solutio non efficit liberationẽ in duabus causis.Sed rñdetur ꝙ hic ideo secus est:qr iste possessor hereditatis soluit pecuniam indebitam suo noĩe.ideo habet eius repetitionem:q̃ obrem heres non liberatur cũ pecunia possit creditori auferri. ¶Qui hominem. Tu promisisti mihi hominẽ in genere soluisti sticho⁹ qui erat statuliber.i.manumissus sub conditione: si nauis ex asia veniret.dubitatur hic an liberat⁹ sis:vel an sit expectanda conditio: vt si deficiat remaneat seruus sticho⁹.⁊ sic bene sit solutus. Sed rñdetur ꝙ non liberaris:nec est expectanda cõditio istius manumissionis:imo ego possum agere contra te statim:ad seruum mihi soluendũ.tu vero poteris condicere seruũ quẽ statuliberũ soluisti.Si vero interim conditio libertatis defecerit:tu eris liberatus hac solutione sticho.⁊ ponit affricanus iurisconsexemplu⁹:veluti si q̃s debet centum sub conditione.⁊ soluit per errorez:scz se credẽs pure debere si conditio interim extiterit:non põt repetere. Sz ponamus ꝙ iste sticho⁹ mortuus est,⁊ postea cõditio deficit: an liberatus es.rñdetur ꝙ non:licet sticho viuente si conditio defecisset tu fuisses liberatus.⁊ ratio est:qr isto casu tua solutione nunq̃ dñium serui in me transtuliste.Jtem sequeretur inconueniens.Nam si promisisti mihi seruum in genere:⁊ soluisti pamphilũ:in quo titius habebat vsumfructuz ⁊ vsufru.nõ finito seruus pamphilus decessisset.tu esses liberatus:qõ tamen nihil est.quẽadmodũ si soluisses seruũ cõem.⁊ is interim decessisz hoc dicit iste.§.difficilis.⁊ ideo ieiuno stomacho scriptus. ¶Si quis ꝓ reo. Titius tenebatur mihi aliqua actione temporali qui fuit missus in pronintiam aliquã causa reipublice ipso absente actio mea prescripta est qua de re fui male contentus.Quidam amicus titij dixit mihi ne te cruties propter prescriptionem huius actionis ego fideiubeo pro titio:q̃ nunc reuersus est. ego habeo annũ ad petendam restitutionẽ in integrum contra prescriptionẽ istius actionis qui preterijt anteq̃ peterem restitutionem.⁊ sic ego non potero agere contra titium. Nunc queritur:an saltez ipse fideiussor teneatur q̃ post prescriptionem actionis fideiubendo videtur prescriptionem interrupisse:licet annus restitutionis preterierit.Et rñdetur ꝙ fideiussor tenetur.Quia restituitur in eum actio ex edicto.Sicut restituitur actio in illum fideiussorez qui occidit hominem promissum ab aliquo:pro quo ipse fideiusserat:qr licz actio pierit mortuo homĩe. tamen qr ipe fideiussor occidit actio in eum restituitur. ¶Qui ꝓ te. Tu accepisti pecuniã mutuam a titio pro qua fideiussit meuius.⁊ dedit pignus ꝓ sua fideiussione.Meuius iste fideiussor instituit te heredem.⁊ sic expirauit actio fideiussoria:qr tu teneris quasi principalis. q̃ritur tamẽ an pignus qõ meuius obligauit teneat. Rñdetur ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ creditor tuus nõ fuit contentus de fideiussione meuij. sed voluit a meuio habere aliũ fideiussorem:quem etiam ipse meuius pro se dedit.postea te heredem meuius instituit. An etiam iste secundus fideiussor teneatur. Respõdetur ꝙ sic.sublata obligatione meuij pro qua pro te fideiussit.

s Jsoluturus. Debebaz tibi centum aureos.volebam tibi soluere ⁊ obtuli tibi.Tu dubitabas an ista pecũia esset bona siue probabilis noluisti eam recipere.tamen contentus fuisti ꝙ deponeretur apud quẽdã nũmulariũ:donec videretur si pecunia esset bona. Jsta pecunia perdita est. Queritur cuius periculo perierit tuo an meo.rñdetur ꝙ tuo periculo pijt Et hoc verum est si per te stetit:quominus pecunia probaret: qr tunc habendum est perinde atq; si noluisses recipere:quãdo tibi obtuli. Nam quando debitor offert pecuniam creditori ⁊ nõ vult recipere ⁊ pecunia perijt debitor liberatur.hoc ita si debitor obtulit pecuniam debito tempore ⁊ loco. Jtem idẽ est in hoc casu: vt ecce vendo tibi certaz mercem tu promittis pro ea precium. Tu eras homo modice fidei:qr solebas accipere quinquẽnellas:aut qr abnegasti proprium signum tuum manuale:ideo nolui tibi tradere merces meas anteq̃ pecuniam mihi numerares. Tandem conuenimus vt iste merces deponãtur apud certum hominem.⁊ etiam precium. Queritur cuius periculo sunt merces ⁊ pecunia deposita. Respondetur ꝙ si emptor elegerit eum apud quem deponeretur est periculo suo. Jtem merx deposita est etiam periculo emptoris. Ratio qr emptio est perfecta.⁊ sic periculuz rei vendite transit ad emptorem.

s Jquis pro me. Debebam titio centũ:pro quibus obligaui ei pignus aliquod. Meuius amicus meus soluit pro me:me ignorante. dicitur hic ꝙ acquiritur mihi actio pignoratitia ad repetendum pignus meum vsq; ibi. Jtem siq̃s Pater meus faciens testamentum instituit me heredem:⁊ legauit certas res titio ⁊ seio.isti duo legatarij petierunt se mitti in possessionem causa legatorum seruandorum. postea solui legata.dicit iurisconꝰ ꝙ legatarij debent discedere de possessione legatorum:alioquin nascitur mihi interdictum quorũ legatorum ad restituendam mihi possessionem.

r Eo crũinis. Jsta lex cuz duabus sequentib⁹ plane sunt

i Jn numerationibus. Pulchra lex, ⁊ in principio suo ꝫ

dicit q̄ sepe vna numeratione tollūtur due oligatōnes. pone sic casum. Tu mutuasti mihi decē p̄o quibus dedi tibi pign⁹ vendidi tibi hoc pign⁹. hic tollūtur due actiones. p̄ima que nata erat ex hac numeratione sc̄z certi conditio ex mutuo. secūda que est ex vendito. q̄ mihi cōpetijsset si mihil tibi debuissez. Item ponit aliud exemplum. meuius dedit cuidā pupillo pecuniā mutuā. postea instituit pupillū heredem sub conditione si hanc pecuniā soluat. Si pupillus hāc pecuniā soluat. videtur soluisse in duas causas. p̄imo indebitū suū. secūdo vt legatū consequatur. Item aliud exemplū. si titius legauit vsumfructū certe pecūie. heres numerādo pecuniā legatario duo efficit. Nam seipsum liberat & legatariū obligat ad restitutionez illi⁹ pecunie finito vsufructu. aliud exemplū clarum est.

q Clamuis. Sempronius duxerat in vxorē bertā a qua dotem centū aureorū recepat. p̄ qua dote obligauit sibi fundos quosdā. & p̄misit q̄ si matrimoniū solueret daret in solutū hos fundos. p̄ dote. Solutū est matrimoniū. nūc dubitatur vtrū mulier possit fundos istos petere. Rñdetur q̄ non. si maritus vult reddere dotē quā accepit. ¶ Idez frōtoni. Scius fuit tutor alicui⁹ pupilli accusat⁹ est crimīe capitali ab aliquo. tamen perseuerauit in administratiōe. queritur an debitores pupilli possūt huic tutori soluere. rñdetur q̄ sic.

s Si quis aliam. Ista lex sub paucis v̄bis ponit quattuor casus. p̄imus est. Tu promisisti mihi fundū cornelianū. ego fui cōtentus accipe fundum sempronianū. iste fundus sempronianus est euictus a me. dicit̄ ꝺ q̄ p̄ima actio durat mihi. Itē alius casus. si tu soluisti mihi fundus quē debebas & pars eius est euicta. dicitur q̄ obligatio manet insolidus. rō redditur in textu. duo casus sequentes facile intelligūtur per p̄cedentes.

i Si pupillo. Mutuaui pupillo centū dñi ab eo peterem vult se defendere dicens se nō esse locupletiorē factū ex ista pecūia. ego dico q̄ sic. & facio eū vocari in ius. hic q̄ritur si pupill⁹ sit locupletior quo tpe dz illō inspici. respōdet q̄ tempore litis contestate. q̄ si tūc habeat saluā illā pecūiam vel eā in vsus necessarios cōsumpserit tenebit̄ mihi eam soluere. naz cū rem necessariaz emit intelligit̄ esse locupletior sicut a simili cessat senatusc̄ōsultū macedonianū quādo q̄s mutuat filiofa. in vsus necessarios: licet postea illā pecuniam ꝓdiderit.

t Item cum. Titius duxit in vxorē bertā: a qua dotem accepit. & p̄o hac dote mulier possidebat bona mariti. et omīa agebat sicut dña omniū bonorū. reddit⁹ exigebat. res mobiles vēdebat. post hoc solutū est matrimoniū. mulier vult habere dotem suā. nūc queritur vtrū ea que recepit: cū vt dña administraret sint ei cōputanda in dotez: vt sc̄z tantominus p̄cipiat. Rñdetur q̄ sic. & hoc vsq̄ ibi sz si forte. Sed ponam⁹ mulier ꝓpter retardatā solutionē dotis debz habere vsuras. nunc pone sic. Mulier ista petit dotez suam q̄ forte erat mille aureorum. admistrando recepit forte ducentū aureos. vsure autem: que sibi debentur rōne retardate solutionis dotis sunt cētū. & quinquaginta. vir dicit dñe iudex coputent̄ sibi in dotem ducentū que recepit ex admistratiōe. mulier rñdet: non dñe. sz p̄ius cōputentur in vsuras quas mihi debet. hic queritur q̄d iudex facere debet. Rñdetur q̄ p̄ius cōputabit in vsuras de istis ducentū: sc̄z centū & quinquaginta. & alia quinquaginta ꝓpensabit sup dote. sic q̄ p̄imo & āte oīa vsure delebunt̄ de libro viuentiū. postea sup ceteris ponet̄ ratio. ḃ. o. hec lex scabrosa & difficilis.

s Solutā pecuniā. Ista lex ponit modos soluēdi & q̄bus modis quis liberatur soluēdo: & quib⁹ p̄sonis vsq̄ ibi. ¶ Nō si acceptolatū sit. Ubi dicit q̄ licet acceptilatiōe tollatur obligatio. tamē remanet pignoris datio siue obligatio.

s Si cū aurū. Promisi tibi massam auri vsq̄ ad ſex libras ego versur⁹ hō solui tibi ignorāti eas p̄o auro: an liberor: rñdetur q̄ non. Item licet nō liberor tū non possuz repetere illud eas qō sciens solui. tamē si tu petas a me aurū. potero te repellere exceptione: donec mihi eas reddideris.

Ispensatori. Pone casuz habebam admistratorē oīm bonorū meorū qui solebat recuperare debita mea: aliqui debitores ei soluerūt. aliqui vero non. Reuocaui hūc dispēsatorē ab administratione sua ignorātibus debitoribus. dubitat̄ si postea ei soluant ignorantes reuocatū liberent̄. rñdetur q̄ sic lex sequēs plana est. legis sequentis casuz pone. s. e. l. si ꝓ me.

s Solutionis. verbū solutionis pertinet ad omnē modum liberandi debitorē. qualitercūq̄ fiat.

q Si sic soluit. Debebā tibi cētū. ego soluo tibi sub hac conditione vt iterū a te recuperem an liberer. Rñdetur q̄ non: q̄ nō alienātur nūmi: qui sic dantur vt recuperētur iterum. lex sequens plana est.

s Si quis. Tu debebas mihi decē aureos ex stipulatu q̄ carebas pecunijs dixi tibi vis mihi soluere decez cados mellis vl̄ olei ꝓ illis decē aureis quos mihi debes. Tu ꝓmittis. dicit̄ hic q̄ tu potes soluere mel vel oleū: si hoc facias anteq̄ agam cōtra te ex p̄ima stipulatiōe ad decē aureos. Naz si semel litē fuero cōtestatus cōtra te: amplius nō poteris soluere mel vel oleū. Sicut euenit a simili in hac stipulatiōe: promittis mihi aut titio centū. Nam titio pōt solui anteq̄ lis cōtestetur. postea vero non.

s Si quis offerenti. Titi⁹ erat absens in longinqua regione. meui⁹ amic⁹ suus videns negotia sua pire: & possessiones suas & domos ruinā minari: gessit negotia ipsius titij: inter que recupauit aliqua debita a debitoribus titij. hic queri. q̄ liberētur debitores titij soluēdo huic meuio negotiorū gestori. rñdetur q̄ tūc demū quādo ipse titi⁹ ratā hēbit solutionem ab eis factā. Sed dubitatur vtrum interim q̄ ratū nō hz titi⁹ debitores possint hanc pecuniā solutā condicere. distinguit̄. aut ipsi soluerūt eo aīo vt statim liberent̄ non expectata rati habitione dñi negotiorū: & tūc poterūt condicere pecuniā solutam. Aut soluerūt ea intentione vt tūc demū liberētur: cum titius creditor: ratuz habebit. tunc non poterūt condicere nisi cū certū sit titiū nō habere ratam hāc solutionē. ¶ Si creditor. Meuius creditor quorūdam hēbat ꝓcuratorē: cui ignorante meuio est facta solutio. postea iste meuius dedit se arrogandum sempronio. dicitur hic q̄ si pater adoptiuus sempronius habeat ratā solutionē debitores liberant̄. Si vero nō hēat ratā. tūc debitores poterūt condicere pecuniā ab isto ꝓcuratore meuij cui soluerūt. ¶ Et si duo. Titius & meuius stipulati sunt a seio centū aureos. & sic sunt duo rei stipulandi vnus eoz puta titius erat absens cuius ꝓcuratori soluit seius: & anteq̄ titius ratū haberet soluit etiā alteri. certe posteriori solutio est in pendēti an sit solutio vel non. Nā si titius cuius procuratori p̄imo solutū est habeat ratā solutionē: alter puta meuius recepit indebitū. Si nañt titius ratū nō habeat meuius recepit debitū.

s Si ita stipulatus. Stipulatus sum a te centū mihi aut titio soluī. certum est q̄ tu potes liberari soluendo titio. Sed ponamus q̄ tu postea constituisti te mihi soluturū. & sic cōpetit mihi actio de constituta pecunia. dubitat̄ vtrū adhuc possis soluere titio adiecto. Rñdetur q̄ sic. itē stipulatus sum a pamphilo filiofami. mihi aut titio decem dari. dicitur hic q̄ p̄ pāphili pōt soluere titio ex peculio filij: dūmodo suo noīe soluat. & reddit rōem: q̄ soluendo adiecto in obligatiōe: videtur debitor soluere principali. postea cōcludit ex predictis. q̄ si adiecto in obligatione soluatur indebitū: illud pōt a principali stipulatore cōdici: q̄ nihil refert an ego te iubeā adiecto soluere. an vero ab initio stipulatio ita concepta sit.

i Si qui alienū. Titius ꝓmisit mihi hominē in genere. ipse soluit mihi hoiem alienū. querit̄ an liberet̄. rñdetur q̄ si ego vsucepi hoiem istū q̄ titius liberabit̄. sinañt non vsucepi non est liberatus.

q Gotiens. Debebā tibi seruū stichū in specie. iste stich⁹ aliqua ex causa puenit ad te: ita q̄ tibi ꝓpterea nihil abest. hoc est dicere: q̄ forte tibi nihil cōstitit. nūc queritur vtruz ego sim liberat⁹ a te. rñdet̄ q̄ sic. dūmō id q̄ ad te puēit a nullo possit peti vl̄ repeti. lex sequēs pōit casuz ad logū.

s Si debitor. Debitor tu⁹ habebat vsumfructū in aliquo

seruo: tu accepto tulisti huic seruo debitoris tui, queritur vtꝝ debitor tuus liberetur. rñdetur ꝙ sic.

c Cum iussu meo. Tu debebas mihi centū aureos iussiste soluere creditori meo. hic fiūt due liberatões. primo tu a me liberaris. secūdo ego liberor a creditore meo.

s Si filia. Titius homo mente captꝰ hēbat filiā que erat nupta titio: titius maritus mortuꝰ est. Queritꝝ cui dos soluī possit cū pater filie sit furiosus. rñdetur ꝙ pōt solui curatori ipsius patris furiosi: dūmodo filia consentiat.

s Si pupilli. Titius debebat decē pupillo meuio qui tutorē habebat. pupillus sine tutoris sui auctoritate iussit titiꝰ soluere seyo creditori suo. dr hic ꝙ pupillꝰ liberaī a seyo suo creditore. Titius tñ manet obligatꝰ ipi pupillo. Tamē si pupillus petat a titio poterit se exceptione tueri. Quid aūt erit si iste titius nō erat debitor pupilli: an poterit cōdicere pecūiam a pupillo quā soluit iussu ipsiꝰ pupilli. rñdetur ꝙ nō. qꝛ pupillꝰ isto iussu nō potuit se obligare sine tutoris auctoritate. An autē a creditore cōdici possit hec pecunia. rñdetur ꝙ nō: qꝛ debitor videī ꝓtraxisse cū ipso creditore iussu alterius. Tamē ne pupillꝰ remaneat in lucro cū aliena iactura: pōt cōueniri actiōe vtili in quātūꝫ factus est locupletior vtpote debito liberatus.

s Si quis duos. Tu debebas mihi duos boies i genere. vna vice soluisti mihi vnū, scz pāphilū. ⁊ sic restabas mihi debitor in alio. Iste pamphilus reuersus est in ptātē ⁊ dñium tuū. tu iterū soluis eū mihi. queritꝝ an libereris. rñdetur ꝙ sic. Sicut cōtingit in pecunia numerata. Nā si q̄s mihi debeat centū ⁊ det mihi. xx. ego ꝙ illa. xx. ei reddā: ⁊ ipse iex mihi det sic ꝙ quiquies faciat vsq; ad centū videbiī. mihi soluisse. licz quidā fuerint in cōtraria opinione vt in textu. vide.

s Si seruus. Sempronius moriēs iussit seruū suū liberꝫ esse sub conditiōe si decē dederit pupillo: nec refert an pupillꝰ iste heres sit: an nō. Queritur vtrum absente tutore pupilli possit iste seruus soluere decē pupillo. ⁊ sic libertatē cōsequi. videbaī ꝙ sic. Nā si testator iussit seruū suū liberū esse si pupillo seruierit pōt seruus absente tutore seruire pupillo: ⁊ libertatē cōsequi. ergo etiā dando decz tutore absente. Et anteq̄ rñdeat iurisconsultus huic questioni subiūgit aliā ibi. Et q̄d inquit. Quid si testator aliquis vel aliꝰ iussit seruū suū liberꝫ esse. si furioso decē dederit. An poterit decē dare furioso absente curatore. Nūc rñdet vtriq; questioni ibi ⁊ sciendū. dicēs ꝙ in ambobus casib⁹ recte soluitur tutori ⁊ curatori. ipsis autē pupillo ⁊ furioso nō recte soluiī tutore vel curatore absente ne forte hoc q̄ soluitur pereat imbecillitate pupilli vel furiosi. Nec eīm fuit mens ipsiꝰ testatoris vt detur quomodocūq;. sed vt secure detur: ne res pereat hec dicit hec lex pulchra ⁊ aurea.

s Si hominē. Stichus seruꝰ meus: in quo titius vsumfructum habebat dedit tibi dānum. Tu me facis conuenire vt aut damnū resartiā tibi aut seruū dem ꝑ nora. dedi tibi seruū ꝑ nora: qui erat obligatꝰ creditori meo vel in quo aliꝰ habebat vsumfructū. queritꝝ quid iuris. rñdetur ꝙ tu poteris mecū agere iudicati actiōe. Nec erit expectandū ꝙ creditor eū vendicet actione seruiana vel ꝙ vsufru. sit finitus. tamen si causa pignoris sit finita liberabor a te.

q Quod in diē. Si ꝓmisi tibi soluere decē in pascha possum tibi statim offerre: qꝛ mediū tēpus apponitur gratia debitoris.

c Cum decem. Planū est hoc principiū. Si fideiussor. Titius debebat mihi centuꝫ ꝑ quibꝰ dedit mihi fideiussorē qui fideiussit vsq; ad certū tēpus obtulit pecuniam ꝑ curatori meo: siue vero siue falso ⁊ solvit post tēpus fideiussionis finitū ego habui ratā solutionē. dicitur hic ꝙ iste fideiussor nō potest pecuniā repetere: qꝛ soluit eo tpe quo tenebatur nec erat finitū tēpus solutionis. sed ⁊ poterit agere mandati aduersus debitorez quasi mihi creditori ipsi presenti soluisset. Sed ponamus ꝙ ego ignorauī solutum esse procuratori meo accepto tuli seruo debitoris mei vel filio eius, post autē cū sciui ꝙ solutū essz ꝓcuratori meo ratū habui. dicitur hic ꝙ solutio cōfirmatur ⁊ acceptilatio fit nullius momenti. Item si ego creditor ignorās solutū esse litē sum cōtestatus cū debitore meo ⁊ pēdente iudicio ratū habuero debitor debet absolui. Si nō habuero ratū debz condēnari. h. d. iste. §.

q Si decē debz. Tu debes mihi decē ex aliqua cā venis vna dierū ⁊ offers pecuniā hāc mihi. Ego homo superbus nō aduerto ad te ⁊ nō recipio hāc pecuniā tu recedis cuz hijs nūmis. ⁊ post aliquod tēpus pdis istaz pecuniā. ego peto a te debitū istud. Tu rñdes dñe mi quid petis. certe nodū in scirpo queris. ego pdidi hanc pecuniā quā altera die obtuli tibi si accepisses: ego essem nūc liberatus imputa tibi ipsi: ꝙ perdita est pecunia. certe nō dabo tibi aliaz. surge ⁊ ambula qꝛ nihil aliud a me consequeris tolle igitur grabatū tuū. et vade in domū tuā dubitaī an bene excipiā. rñdeī ꝙ sic. Item si mulier dedit seruū in dotē soluto matrimonio si vir offert: ⁊ mulier nō vult recipe suus ꝙ moritur liberatur ipe maritus.

¶ Si cū mihi. Tu debebas mihi seruū sticbuz interpellauite vt eū solueres tu nō soluis. ⁊ sic es in mora. post hanc morā promittis mihi hūc seruū sub cōditione si nauis ex asia venerit. pendēte ista conditiōe seruꝰ decedit. nūc queriī vtrū debeas mihi seruū. videī ꝙ sic: qꝛ ista nouatio fieri nō potuit. ergo remanet prior obligatio in qua tu morā cōmisisti. ⁊ sic teneris. Sed tñ rñdeī ꝙ debitor qui post moraz promisit mihi creditori stipulāti non videī fuisse in mora. qꝛ etiā q̄ post moram offert ipse purgat morā. ergo ille etiā eā purgat quivolēte creditore post morā ei ꝓmittit. Sed ponamꝰ ꝙ post morā factā in soluēdo sticho ego ab alio euz stipulor ꝙ a debitore: an mora sit purgata. rñdetur ꝙ sic sicut si aliꝙs alius obtulisset mihi hūc seruū ꝑ debitore meo. nā liberareī ista oblatiō: si ego recipe noluissem. ¶ Item respōsuz est. Fur quidā furripuit mihi seruū quendā ego stipulor ab eo fure q̄cq̄d ipse mihi facere siue dare dz: licz fur semp sit in mora: tamē si seruū offerat ⁊ ego nolim accipe. ⁊ postea seruus decedat fur liberaī. Sed pone ꝙ tempe istius stipulatiōis suus a fure ꝓmissus sit in ꝓuincia ⁊ priusq̄ ꝓueniret in manꝰ furis decesserit. certe fur nō liberaī qꝛ nūquā obtulit eū mihi cum facultatē nō habuerit eū mihi offerēdi. ¶ Stichū aut pāphiluz. Promisisti mihi sticbū aut pamphilū cū pāphilus eēt meꝰ. ⁊ sic mihi deberi nō potuit. Item ponamꝰ ꝙ meꝰ esse desierit an liberabitur debitor soluēdo eū. rñdeī ꝙ non qꝛ nec obligatio nec solutio videī in pamphilo cōstitisse. cetera huiꝰ. §. vide ꝑ te. ¶ Qui hoiem. Iste. §. ponit quos homies soluēdo quis liberari nō potest prio si hoiem debeo ⁊ soluo statuliberū nō liberor. Item si soluo seruū q̄ dānum dederat ⁊ non est solutꝰ nora nō liberor. Item ⁊ ille qui soluit seruū qui fuerat dedit⁹ nore non liberabit qꝛ minꝰ dat ꝙ ille qui soluit eū qui nō est solutꝰ nora Sed quid si dedit hoiem vesptilionē. i. eū qui nō videt nisi ō nocte. certe seruū quidē dedisse videī lz minꝰ bonū: tñ plꝰ dat ꝙ ille q̄ dat eū qui nō est solutꝰ nora. aut eū qui datꝰ fuit ꝑ nora. rō qꝛ isti possunt auferri ab eo rōe nore. vesptilio aūt non pōt a creditore auferri. ¶ Promissor. Tu debebas mihi seruū aliquē soluisti talē qui aliquo casu nō pōt ꝑ me ad libertatē perduci: an libereris. rñdetur ꝙ nō. qꝛ oporteꝫ ꝙ me pleno iure facias dñm seruī quem mihi soluis.

o Triginta. Titiꝰ debebat mihi triginta aureos ꝑ. xx. dedit mihi fideiussorē ꝑ aliꝙs decē dedit mihi pignus. Ego vendidi pignus istud ⁊ sum cōsecutus ex eo. x. aureos. Nunc queritur vtrum ista decem debeant deduci super tota summa sicut fit quando debitor ex magna summa soluit partem ⁊ nihil dicit super qua deducit. nam tūc deducitur super toto vel an debeant ista decem deduci super. xx. pro quibus fideiussor interuenit vt sic fideiussor liberetur in decem vt potius videatur debitor soluisse in illam summam pro qua fideiussorem dedit. Tamen in fine concludit ꝙ creditor potest deducere in illam summam scilicet in decem que solus debebat hoc est sine fideiussore glosa ponit casum in lege sequenti.

s Jcut acceptilatio. Si tibi fecero generalem acceptilationem qui es debitor meus omnes actiões quas habeo contra te perimũtur. Jta etiam si instituero te heredẽ omnes actiones dilabuntur.

m Odestinus rñdit. Pone casuz in pluribus tutoribus vel in pluribus fideiussoribus. Tres erant tutores vnius pupilli: vel tres fideiussores vnius debitoris vnus tutor soluit id quod debebatur pupillo rõne male administrate tutele: vel vnus fideiussorum soluit totũ debitũ pro quo fideiusserant tres fideiussores. Jn soluendo nihil dixerunt de actionibus cedendis. post vero interuallum soluens vult ꝙ sibi cedantur actones dicitur hic ꝙ non põt illud petere. postꝙ eo tempore quo soluit nihil dixit. Si vero ante solutionez vl in solutione hoc actum est: vt scz mandarentur actões. ⁊ postea cesse sunt actiones: cessio valebit. ⁊ reddit rationem ibi cũ notissimo ⁊c.

i M liberto. Seruus sticbus cum manumitteretur ꝓmisit prestare operas post manumissionem cum conueniretur vult se defendere dicens: ꝙ nõ tenetur de operis quas promisit: qz sit contractus factus in seruitute. de quibus manumissus non tenetur. Sed hec allegatio non valet: qz ista ꝓmissio non censetur esse facta in seruitute. sed prope in ipsa libertate: cum non esset consequutus libertatem nisi operas promisisset.

s J alieni. Tu debebas mihi decem aureos soluisti mihi de pecunia aliena puta titij: ipso titio inuito. certe tu non liberaris: qz nũmi manẽt eius cui⁹ fuerũt ãte. Si autẽ ita mixti sint vt abinuicem tui ⁊ alieni discerni non possint: tũc acquiruntur mihi creditori sed dño nummorum competit actio furti pro hijs nummis.

s J pecunia. Titius debebat mihi centum aureos vult eos mihi soluere iubeo vt ponat ibi ante me: ⁊ dimittat ibi. dicitur hic ꝙ titius liberatur cum illa pecunia a nullo possideatur acquiritur mihi ⁊ longa manu tradita esse videtur.

p Rout quisq; Jsta lex nihil aliud dicit ꝙ ꝙ ois cõtractus soluitur per ea per que factus est: vel ligatus vt si verbis factus sit verbis dissoluatur si re etiã rei solutione soluatur. Si consensu: tunc dissensu soluatur.

s J stipulatus. Clarũ est hoc principiũ. Si lancem. Jste §. põit pulchrã practicã. Titius deposuit apud me lancem. i. scutellam auream vel argenteã. Ego decedẽs relinquo quattuor heredes duo a me petũt hanc lancẽ. ista lex dat cõsilium ꝙ adeã iudicẽ: vt eius auctoritate seu precepto restituaz illis duobus. ⁊ sic liberabor ab alijs duobus heredibus. Si tamẽ sine p̃cepto iudicis restituã illis duob⁹ ⁊ bona fide. potero liberari: solui tñ tuti⁹ eẽ ꝙ restitutio fiat auctoritate iudicj.

s J cum cornelius. Quidã vir nõie cornelius vir liberat volẽs seiam quãdã mulierẽ nuptui tradere: forte qz erat coniũcta persona ipsi scie dedit fundũ quẽdã in dotẽ sempronio viro ipsius scie: nec aliquod pactuz apposuit cornelj⁹: ꝙ soluto matrimonio redderetur sibi fundus: ꝓcurauit tamẽ ꝙ sempronj⁹ ⁊ seia paciscerẽtur inter se vt soluto matrimonio fundus iste redderetur sibi cornelio. hic queritur vtrũ soluto matrimonio si mulier nolit: fundus iste debeat restitui p marituz ipsi cornelio. rñdetur ꝙ non. Sicut a simili si nullũ pactũ interuenisset de fundo reddẽdo: ⁊ soluto matrimonio mulier iussisset fundũ reddi. deinde vetaret reddere. certe maritus non deberet reddere. Sinaũt vir reddidisset fundũ: ⁊ nõ habuisset cãm existimãdi se inuita muliere hoc facere bene fecisset fundum reddendo nec deberet ille fundus redire ad seiam.

s J tuo seruo. Tu habebas seruũ sticbũ: cui dedi centuz mutuo. postea eũ redemi. i. ẽdi tibi pecuniã: vt eũ manumitteres ipe manumissus soluit mihi: an possit repetere. rñdetur ꝙ non.

e Gisti de peculio Tu habebas seruũ pamphilũ qui accepit a me mutuo centũ. ego feci te conuenire actiõe de peculio: tu soluisti ptẽ. dr̃ hic ꝙ fideiussores seruj nõ sunt liberati. Si aũt ipe seru⁹ soluerit pecuniã ex suo peculio: cũ haberet administrationẽ ei⁹ fideiussores ei⁹ erũt liberati. glo. ponit ea sum in. l. sequẽti.

b Oc iure. Cõueniebã te i indicio ad centũ que mihi debebas. feci ꝓcuratorem meũ titium. Tu soluisti huic ꝓcuratori meo rñdetur ꝙ non qz procuratori litis nõ recte soluit. rõ reddit in textu. ibi nã ⁊ absurdum est. Si tũ habeat exp̃ssum mandatũ ad hoc poterit ei solui.

q Godlibet. Glide casum per teipsum.

f Jlie intestato patre. Titius mortu⁹ est intestat⁹: cui successit filia sua seia. Mater ipsi⁹ scie gessit negotia eius ⁊ dedit aliquas res filie vendẽdas argẽtarijs. ⁊ hoc scripsit in libro rõnũ. argentarij omnib⁹ reb⁹ venditis soluerũt ꝓcuz matri hui⁹ filie. ⁊ postea mater nouẽ ãnis administrauit bona filie intantũ: ꝙ eã etiã marito collocauit: ⁊ ceteras res ei tradidit. Nũc queritur vtrũ ista filia habeat aliquã actionẽ contra argentarios eo ꝙ non sit ab ipis p̃ciũ rerũ venditarũ stipulata. rñdetur ꝙ argentarij sunt liberati soluendo matri bius scie. Si tamẽ argentarij sciebãt matrẽ nõ habere ius administrãdi res filie; ⁊ mater nõ sit soluẽdo nõ liberat matri soluendo.

s J ex pluribus. Titius quidã habebat multas obligationes cõtra gaiũ quendã: quas ipse gaius ptim met cõtrahebat ⁊ ptim seru⁹ eius sticbus. Accidit ꝙ semel isti duo titius ⁊ gaius posuerũt rõem simul: de suis debitis: intantũ vt ipe titius faceret gayo qnittantiã in hec ẏba. Ego titius confitebor me recepisse mihi ꝙ satisfactũ esse ex oibus ꝛactibus: ex q̃bus rõe inter nos posita inuentũ est gayũ mihi teneri ex cõtractibus serui sui sticbi. Nũc queritur vtrũ gayus sit liberatus ex oibus cõtractibus suis: an vero tantũ ab hijs quos fuus suus sticbus fecit. rñdetur ꝙ liberat tãtũ ẏ tute istius ꝙtantie a ꝛctibus factis a sticho seruo suo. non ab his quos ipse met fecit cũ titio creditore suo. ¶ Lutius titius. Casus istius difficilis ⁊ scabrosi textus talis est. lutius titi⁹ habebat obligatũ seiũ quẽdam in. cccc. aureis: de istis. cccc. aureis habebat duo cirographa i. duas cedulas signatas manu ipsi⁹ sej: vna cedula cõtinebat centũ aureos. altera trecentũ. luti⁹ titius creditor mãdauit seio debitori suo vt mitteret sibi centum que in vna cedula erant p septitiũ ⁊ meuiũ quosdã quos ad eũ miserat. Jste seius debitor volẽs se bonũ virũ ostẽdere soluit septitio ⁊ meuio nõ tantũ centũ de q̃bus mãdabat lucius creditor. sz etiã soluit trecentũ ipis septitio ⁊ meuio. Queritur an liberetur ista solutiõe. rñdetur ꝙ si luti⁹ nõ mandauit seio ꝙ soluẽt alia. ccc. non liberatur hac solutione facta ipsis septitio ⁊ meuio. ¶ Lutius titius. Ego promisi tibi vna die xv. aureos sub vsuris maiorib⁹. ⁊. xx. aureos sub vsuris minoribus ⁊ pacto appositio ꝙ. xx. soluerent in mense septẽbri. xv. vero mẽse decẽbri. Ego permisi transire mensem septẽbris et decẽbris. ⁊ sic vtrũq; terminũ. postea venio ⁊ soluo tibi. xxvi. aureos. ⁊ nõ discerno ꝓ qua summa soluo an ꝓ. xv. an ꝓ. xx. Nunc querit in quã summã hec. xxvi deducant. an. xx. prius soluta esse videant in illa. xx. que debebãtur sub vsuris leuioribus ⁊ sex pro vsuris. rñdetur ꝙ solutio debet cedere in vetustiorem obligationem.

f Jlius qui. Titius mortu⁹ reliquit heredẽ filiũ suuz: qui omnia bona paterna administrauit vt heres ⁊ ex hijs bonis dedit pecunias mutuas sempronio ⁊ pticulatim eas recepit. postea videns se lesum hac paterna hereditate abstinuit ab ea qz minor erat. Nũc querit vtrũ curator qui erat datus bonis parentis administrãdis habeat aliquã actionẽ aduersus hunc sempronij⁹ qui accepat pecunias mutuas a filio. rñdetur ꝙ nõ qz liberat⁹ est sempronj⁹ soluendo filio a quo mutuas pecunias acceperat.

s J debitor. Habeo debitorem qui gaudet se esse tante reputationis ꝙ debitor dici põt. volo eum liberare presentẽ ipse nõ vult an ego possim eũ cogere videbar. ꝙ nõ. paulus tñ dicit ꝙ possuz debitorẽ meũ p̃tẽ liberare inuitũ h̃ mõ Nã debeo suppõere aliũ a quo stipulor debitũ istud. ⁊ ita ego nõ acceptũ tuleri debitori meo tũ quantũ ad me attinet

liberat⁹ est a me q⁹ si petā potīt me repellere doli mali except.

§ Jmihi. Tu ꝓmisisti mihi dare seruū titij. aut tu fuisti dā nat⁹ in testō eu⁹ mihi dare. iste seruus antecꝭ tu esses in mora dādi ē manumissus a titio dño suo. dī hic ꝙ tu nō tenebaris dare istū seruū ac si mortuus esset. h. d.

§ Jduo rei sunt. Titius ⁊ meuius stipulati sunt a seio cētū. ⁊ sic sunt duo rei stipulandi. Titi⁹ morīt ⁊ instituit heredē meuiū: an obligatio cōfundat̄. rn̄. ꝙ nō. Sed ad quid ꝓdest scire vtrū obligatio confundat̄ vel nō. rn̄. ꝙ multū q⁹ si reus stipulandi q̄ est mortuus fecisset pactū cū debitore de non petēdo. alter q̄ est heres nō posset submoueri exceptiōe pacti conuenti ꝙ aḷs sec⁹ esset. ¶ Jtē si duo rei. Casus. Duo. ſ. titi⁹ ⁊ seius ꝓmiserūt sempronio centū: ⁊ sic facti sunt duo rei promittēdi alter fact⁹ est heres alteri⁹. queritur vtrū obligatio cōfundat̄. rn̄. ꝙ nō. Sed ponam⁹ ꝙ tu ꝓmisisti titio centuz. ego fui fideiussor ꝓ te tu instituisti me heredē. certe obligatio mea cōfunditur cū tua. nā generalis regula est: quotiens obligatio accessoria accedit principali cōfundit̄ cū ea. Sed qñ due obligationes principales sibi inuicē ꝯiungunt̄. tūc nō confundat̄ sed vna alteri ꝑ⁹ videt̄ accedere. Jtem si fideiussor reū principalem scripsit heredem confunditur obligatio.

§ Jis cui. Debebā tibi cētū aureos solui tibi de pecunia aliēa. tu iterū petis a me debitū: an recte facias. rn̄. ꝙ nō q⁹ si vis a me iterꝫ petere cētum aureos tu debes reddere nūmos alienos quos tibi solui. aḷs possum te repellere doli mali exceptiōe. Sz pone ꝙ ego credidi oēs nūmos ⁊ illos soluā certe dī hic ꝙ opor⁹ duos effect⁹ obligationē sez ⁊ solutionē. siue isti nūmi sint cōes ꝓ singulis corporib⁹: siue inspecta tota ꝙtitate nūmoꝝ Jtē si fideiussor titij erga seiū soluat seio nummos alienos. poterit agere mādati actiōe ꝺ titiū. si seius istos nūmos ꝺsumpserit. Jtē si ipse fideiussor soluat nūmos: quos ipse surripuit liberat̄ si ꝑ⁹ satisfecerit actioni furti vel condictiōi furtiue. ¶ Flauiꝰ ianuariꝰ. Casus pulcher. Titius dēbat sempronio cētū aureos ex cā fideicōmissi: que peti possunt. vel ex alia cā nō curo. Jtē debebat eidē sempronio alios cētū aureos ex aliqua cā ex qua peti nō poterāt: tū si soluti fuissent nō poterāt repeti puta ꝓ vsuris ꝓmissis nudo pacto. stichus seruus titij absente dño suo soluit sempronio cētū aureos ⁊ sempronius fecit cautionem siue quittantiam huic seruo qualiter istos centū aureos recepat ꝓ vniuerso debito titij. Nūc queritur in quā causam videt̄ solutū: qđ datū est ab isto seruo Rn̄. ꝙ si creditor fecit cautionē titio debitori se hāc summā in vniuersum debitū recepisse deducet̄ tm̄ in eā summā que peti pōt nō in eā que peti nō pōt. Si vero cū seru⁹ solueret ēt si diceret se soluere in eā cām: qua peti nō pōt nūmos creditoris faceret q⁹ dñs nō vī seruo mādasse vt in talē causaz solueret: ex q̄ peti nō pōt. sicut nec dñs mandasse vī seruo ꝙ soluat eos nūmos ex cā fideiussionis: quos nō suscepit ad vtilitatē sui peculij.

§ Jstichū. Tu ꝓmisisti mihi stichū aut pāphiluz quē dare vellē. ⁊ sic mea est electio. mortuus est stich⁹ an solus pāphilus peti possit. rn̄. ꝙ sic. Sz pone ꝙ petij a te stichuz tu fuisti in mora ipsum soluendi. certe si sticus moriatur solus stichus poterit peti. ac si solus fuisset in obligatione ⁊ hoc itelligē qñ electio fuit creditoris nō debitoris. Si autē electio fuit ꝓmissoris. puta q⁹ simpliciter ꝓmisit stichū aut pamphilum nō addēdo quē creditor vellet tūc si vn⁹ mortu⁹ fuerit q̄ ꝓmissus est alter poterit peti solus. cetera que sunt i hoc principio gl. optime declarat quā vide. ¶ Aditio hereditatis. Tu debebas mihi centū aureos: instituisti me heredē ego adeo hereditatē tuā. certe obligatio cōfundit̄. vel ecōtra. tu succedis mihi certe extinguitur obligatio. vsq; ibi. si forte. pone sic Quicūq; credit pupillo pecuniā si pupillus nō fit fact⁹ locupletior: creditor nullā actionē pōt intēdere ꝺ pupillū. sz ponam⁹ ꝙ titi⁹ mutauit cētū alicui pupillo. postea succedit ipsi pupillo. hereditas forte euincit̄ ab isto creditore. vtrū ipse possit retinere ex hereditate pupilli id qđ sibi debeb̄ nō ispecto an ꝓ pupillus fit locupletior facta ista pecunia vel nō. rn̄. ꝙ pōt retinere q̄tūd si bi debebat pupillus īdistincte. ¶ Aliqñ euenit. Sūt aliq̄ obligationes in aliq̄b⁹ ꝑsonis q̄ tñ sunt inanes: ⁊ sine effectu. Sicut est obligatio ꝺ hereditatē ⁊ restituit fideicōmissario. vel qñ mulier fideiubet ꝓ aliquo obligatio fideiussoria ē inutilis. ꝓhibēte senatusco. velleyano mulieres intercedere ꝓ aliquo. Jstis ꝓsuppositis pōe sic casuz. Titius instituit meuiū hereditatē ⁊ iussit hereditatē restituere seio ⁊ restituit hereditas iste meui⁹ nō pōt cōueniri a creditoribus hereditariis. Iz fit hereditas. Si tñ meui⁹ extiterit heres seio fideicōmissario cōueniet̄ a creditoribus ꝓ debitis titij. Jtē si mulier succedit debitori ꝓ quo fideiusserat actio q̄ pri⁹ erat inutilis fit efficax vt possit cōueniri a creditore apō quē fideiusserat. ¶ Nō vulgo. Dictū est. s. ꝺ fideiuss. ꝙ quotiēs fideiussor succedit reo ꝓncipali liberat̄ ab obligatione fideiussoria. Jste. §. illud dictū limitat ⁊ dicit illud eē verꝫ q̄tiēs reꝰ ꝓncipalis est obligat⁹ plena obligatione. nā si reꝰ est plene obligat⁹ ⁊ fideiussor su⁹ ei succedit ipe fideiussor liberat̄. vsq; ibi. ⁊ ecōtrario. supior casus erat īdubitabilis. Jste ꝯo ē dubitabilis. tñ dicit iurisco. ꝙ Iz reꝰ ꝓncipalis hēat aliquā exceptionē ⁊ fideiussor ei succedit ipse fideiuss. liberat̄. ⁊ ponit rōne exēplū. Seiꝰ mutuauit pecuniā minori xxv. an. quā ipse minor ꝓdidit. ⁊ sic potuit restitui in integrū. tñ minor intra tpa restōnis decessit relicto hērde fideiussore suo. certe difficile est dicere ꝙ ius ꝓtorīū qđ minorib⁹ subuenit possit facere ꝙ fideiussor teneat̄ cū sua obligatio accessit principali obligationi. ⁊ sic ꝺcludit ꝙ fideiussor ex ꝑsona minoris cui successit habet restitutionem in integ. intra tempora ꝓstituta restitutionē in integ. ¶ Naturalis obligatio. Clendidisti mihi aliquā rē Iz nō tradidisti: sic sum⁹ inuicē obligati iure gētiū ex ꝺsensu mutuo. facim⁹ pactū nudū ꝙ discedim⁹ ab ista vēditione dicit ꝺ iurisco. ꝙ ista obl'o q̄ tu mihi ⁊ ego tibi teneor ē ipso iure nulla. nā vinculū eq̄tatis q̄ solo sustinebat̄ tollit̄ cōuētionis eq̄tate iō ēt fideiussor quē pupillus dedit liberat̄ hijs de caut̄. ¶ Quesitū ē. Persona dñi ⁊ fui in ꝺctib⁹ cēset̄ ē eadē sicut ꝑsona pris ⁊ filij. Queritꝫ g̃ hijs ꝓsuppositis vtruz cū pr̄ stipulat̄ possit ꝑsona filij. adijci vel cū filiꝰ stipulat̄ possit pris ꝑsona adijci in stipulatione. Jtē cū dñs stipulat̄ an possit ꝑsona fui adijci vel ecōtra. Et distinguit iurisco. nā si filiꝰ stipulatur sibijpsi tali stipulatione qua patri nihil acquirit sicut quādo stipulat̄ de peculio suo castrensi. tūc ꝑsona pris pōt adijci in stipulatione. Ecōtra autē si pater stipulatur pōt ꝑsona filij adijci in stipulatione. ⁊ ꝑsona filij adijcitur in obligatione magis cā solutionis ꝙ obligationis causa. ¶ Vsumfructū. Casus talis est. Ego stipulat⁹ sum a te mihi dari vsumfructū aut titio. Titi⁹ capite minuit̄ q̄rit̄ vtrū ei recte soluat̄ vsusfructus rn̄. ꝙ sic. q⁹ ēt sic stipulari possum⁹. dabis mihi aut titio cū fuerit capite minut⁹. vsq; ibi. nā ⁊ si. vbi ponit̄ aliud exemplum. ꝙ si quis stipuleꝰ sibi ⁊ adijciat pupillū in stipulatōne. nō tantū pupillo recte solui potest. sed etiā tutori ipsi⁹ pupilli vel curatori furiosi qđ quidā est receptum vtilitatis cā. ⁊ hoc verꝫ est. si pecūia q̄ soluta est tutori sit versa in vtilitatē pupilli vel furiosi sicut si quis iusserit aliquē dare dño pecuniā ⁊ ille det seruo vt iste seruus det domino. Sed si quis iussus ē dare seruo ⁊ ꝺderit domino nō videtur ipleſſe cōditionē nisi ex volūtate serui dño dederit. Jtē idem est dicendū si quis sit stipulat⁹ a patrono dari sibi aut seruo alieno. puta suo meuij si debitor det pecuniā meuio dño nō liberabitur nisi volūtate serui dño dederit. ¶ Si creditor. Titius creditor meuij possedit hereditatem ipsius meuij sui debitoris. ⁊ tantum recuperauit de hac hereditate: vt consecutus fuerit debitum suum ita ꝙ si aliquis bonorū possessor tantum ei soluisset liberasset heredem a debito. Nunc queritur vtrū fideiussores ipsius meuij liberentur rndet̄ ꝙ nō. nā iste titius nō videtur sibimet soluisse ex ea hereditate: que ab ipso euincit̄. ¶ Dolo fecisti. Tu possidebas ex hereditate sempronij quēdā fundū. vidēs ꝙ dñs fundi volebat te ꝓuenire rei vēdica. dolo desijsti possidere dictū fundū Si ille q̄ possidebat fundū ꝓstitit litis estimationē vel ipsuz fundū restituerit illud tibi ꝓderit q⁹ liberaberis ab vtili rei vēdi. Iz si tu q̄ dolo desijsti possidere fueris añ ꝓuēt⁹ ꝙ possessor ⁊ prestiteris aliquid ex preterito dolo tuo illud non proderit aliquid possessori istius fundi.

¶ Si mandato. Mandaui tibi vt titio pecuniam crederes tu mutuasti ei decem. Ego soluo tibi hec decem. vtrum debitor liberetur. Rñdetur q̄ nō. imo tu debes mihi cedere actionem quā habes aduersus titium vt cōsequar q̄d pro eo solui. Nam iste contract⁹ est similis huic contractui: qñ tutor soluit pupillo pro aliquo debitore suo nā debitor non liberatur. ſz pupillus debet cedere actiones suas tutori contra debitores suos. Et ista comparatio facta de debitore pupilli: ⁊ tutore est multum similis. ⁊ apta huic nostro casui q̄d sic ꝓbatur. Nā si tutor pupilli alicui⁹ tenetur pupillo q̄ neglexit cōuenire debitorem ipsius pupilli. ⁊ pupillus ꝓpter hoc conuenit tutorem. debitor pupilli non liberatur propter iudiciū acceptū cū tutore. etiam si tutor condēnatus soluat pupillo. Itē plus quia tutor habet actionē tutele cōtrariam cōtra pupillū vt sibi cedat actiones cōtra debitores suos. ¶ Si creditor. Mandaui tibi vt titio decē mutuares: q̄d fecisti. ꝓueniſti titiū in iudicio: ⁊ q̄ male processisti ꝓdidisti causam tua culpa. queritur vtr̄ me cōuenire possis qui mandaui tibi. Rñdeꝛ q̄ nō quia tua culpa factum est q̄ non potes mihi actiones cedere cōtra debitorē tuum. quare ꝛc. ¶ Si cōuenerit. Vendidi tibi equz pro centum nō tradidi nec tu mihi precium soluisti. dedisti tñ fideiussorem nos conuenim⁹ q̄ ab emptione ista discedatur. queriē an fideiussor liberetur. Rñdetur q̄ sic.

p Pupilli debitor. Titius erat tutor pamphili qui habebat seium debitorem in centū. tutor iste iussit seium soluere suo creditori scz tutoris an liberetur debitor soluēdo illi cui eū delegauit tutor. Rñdetur q̄ sic. si nō malo consilio hoc fecit. sed si fecit malo cōsilio pupillus habet etiam interdictuz fraudatoriuz cōtra creditorē tutoris. ¶ Si cū pupilla. Qui dā iudex dedit malū tutorem cuidā pupillo. mortuusq̄ iudex ille reliquit heredem pupillam quandā iste pupillus fecit trāsactionem cum tutorib⁹ suis. tamen pupilla heres iudicis non vult trāsactionē illā ratam habere. Tutores pupilli soluerūt pecuniam ipsi pupillo. queritur vtruz ipsa pupilla sit liberata Rñdetur q̄ sic. nec quidem tutores habent actionē vtilez ad repetendā pecuniam quam dederunt pupillo qui suuz recepit Si autem pupillus vult restituere pecuniam tutori suo poterit agere cōtra pupillam vel eius tutorem rescissa trāsactione facta cum tutore suo. ¶ Sozor. Titius decedēs, reliquit heredem filium suū: ⁊ legauit sue berte fundum. ista berta mouit fratri suo litem pro isto fundo ⁊ post transegit cum eo accepto noie cuiusdam debitoris hereditarij insolutū. tamē nulla est sibi facta cessio istius debiti a fratre suo. ⁊ nulla delegatio. Queritur ad quē spectet piculū isti? nois. Rñ. q̄ ad ipsaz filiaz q̄ si post velit legatuz petere. obstabit sibi exceptio pacti siue trāsactionis. ¶ Cum in eodem Mutuaui tibi centū aureos vna die. Item mutuaui tibi alia centum eadez vice pro quibus summis pignoraui tibi vnum fundū soluisti mihi centum ⁊ non dixisti super qua summa soluebas. certe ego debeo illa centum deducere super omni debito. nec possum eligere super qua summa ego deducam illa centum vsq̄ tibi. q̄ si tēporibus pone sic. mutuaui tibi centum aureos hodie tu pignoraſti mihi fundum valentem ducentum. venis ad me post mensem ⁊ petis quinq̄ginta mutuo. credo tibi illa. l. ⁊ tu mihi obligas illū met fundum. i. superfluum quod valet vltra centū aureos. venis postea ⁊ soluis centuz ⁊ xxv. nec dicis in q̄d debitum. certe ego debeo tibi deducere in debitum primorū centū que a me accepisti. ⁊ superfluum scz. xxv. deducetur super reliquā partem debiti. ¶ Cum instituntus. Instituī titiū heredez ⁊ substituī ei meuium institutus deliberat si velit adire hereditatem vel non. interim debitores hereditarij soluunt substituto cui soluere non debent post aliq̄d spacium tpis instituti repudiat hereditatem. ⁊ sic deuoluitur ad substitutū. dicit hic q̄ conditio deficit. i. conditio indebiti quā habebant debitores contra substitutuz. ⁊ ab eo tēpore quo substitutus adiuit hereditatem debitores liberantur.

c Cm ex pluribus. Tu debebas mihi centum aureos ex causa mandati eo casu quo si esses condēnatus irrogaretur tibi infamia. Item debebas mihi alia centū q̄ promisisti soluere in festo pasce sub pena quinquaginta aureoz. Item debebas mihi quinquaginta pro quib⁹ obligasti mihi funduz ali quē. Itē tu debebas mihi centū aureos pro tuo proprio debito ⁊ alios centū. ex causa fideiussoria. Nunc venit iurisconsult⁹ gradatim oñendo q̄ si soluas: non exprimendo: in quā cām soluas sup qua videatur esse solutum. nam semper in grauiorē primo enim videris mihi soluere in eā causam que irrogat condēnato infamiam eo q̄ ibi sit maius piculuz. Scōo in cā causam in debitū: quod mihi debes sub pena. Tertio in debitum pro quo obligasti mihi pign⁹. Quarto videris mihi soluere pro tuo ꝓprio debito. ⁊ non ex causa fideiussoria. Quod quidē recte statutuz est: q̄ verisimile est q̄ diligēs debitor deduceret id q̄d soluit in causam grauiorē ⁊ si non eligat: debet deduci in causam antiquiorem. ¶ Si maior. Debebam tibi pecunias ex plurib⁹ cōtractibus posuim⁹ rōnem inter nos de oībus que tibi debebām. tū ego solui plus q̄ deberez. queritur in quā summā primo ꝓputentur soluta. Rñdetur q̄ primo in illum contractum q̄ est prior. vel potior. reliquū in alios cōtractus qui sunt post illum cōtractū potiorem vel priorem.

q Li res suas. Obligaui tibi omnia bōa mea: quia magnā summā pecuniarū tibi debebā post hāc obligationem dedi quēdam fundum in dotē filie mee ⁊ tradidi. Tu creditor meus venis ⁊ vendicas hunc fundū actiōe seruiana vel yporbecaria ⁊ obtines ita q̄ tibi maritus filie mee cogitur eū tradere. Dicitur hic q̄ gener meus pōt cōtra me agere iteruz ad dotem filie consequendam. sicuti si statu liberū promisisses ⁊ soluisses. nam in hoc casu pater dans aliquā rem pro dote nō liberatur: nisi sub conditione. si hec res nō fuerit euicta ab ipso cui datur. Secus autez est in ea re quā libert⁹ aliquis promisit ⁊ soluit quia liberatur. licet patronus postea p fauianaz actionem euincat hanc rē quia actio fauiana cū sit noua ⁊ extraordinaria nō pōt extinguere obligationem iā quesitam soluenti. cetera vide in glo. ¶ Qui stipulatur sibi. Ego stipuloz a te. xx. mihi dari aut titio. Si adiiciam ita si titio nō dederis. dabis mihi ista stipulatio est conditionalis Item si sic suz stipulatus a te dabis mihi decē aut titio quinq̄. soluēdo q̄nq̄ titio reus liberabit. Et ꝺ debz expresse dici q̄ talis stipulatio sit alternatiua. s. qñ sic stipulatur mihi aut titio decē si titio nō solueris mihi decem. Si autem simpliciter dicit promittis mihi aut titio. titius tantū adiicitur causa solutiōis. ⁊ nō quinq̄ solutis titio. alia quinq̄ remanent in obligatione cetera sunt clara. ¶ Mihi rome. Ego stipuloz a te hoc mō. dabis mihi centum rome. aut titio ephesi vtrū soluendo titio ephesi liberetur reus. videtur q̄ nō quia sunt diuersa facta. iō non pōt solutio in vno parere liberationem in alio. Sed hoc nō obstat: quia licet sint diuersa facta tñ orta sunt ex eadem causa que in hoc inspici debet. Nam etiam si sic stipulatus essem dabis mihi pāphilum ⁊ titio stichum dando stichū titio debitor liberaretur. Sz pone q̄ stipulatus sum merum factū hoc modo promittis mihi edificare insulam in solo meo vel in solo titij. si in solo titij edificas an libereris. Rñdetur q̄ nō. q̄ nemo soluendo factum pro facto liberatur. Tamē si stipulator dedisset electionē promissori liberaretur soluendo factum pro facto. ℌ sequens est plan⁹. ¶ Areaz. Promisi tibi areā titij vicini mei ⁊ sic alienam. Titius in ea domum edificauit. queritur an tibi debeam dare aream. Rñdit iurisconsultus huic qōni p multa argumenta pro ⁊ cōtra. primo p tale argumentū. si promisi tibi alienum seruū: ⁊ dñs illum manumittat. ego sum liberatus. Nec tenetur in hoc opinio celsi dicentis q̄ si idem seruus iterum reuersus fuerit in seruitutem debebit. nam non censetur idē homo esse ⁊ imperpetuum est sublata obligatio q̄ restitui nō pōt. vtebatur autez celsus tali argumento. q̄ si nauis sit promissa ab aliquo ⁊ dñs nauem illā dissoluerit ⁊ postea iterum refecerit eadez nauis esse videtur. sed hoc argumentum nō ob. quia destructa naue ⁊ postea refecta nō erat obligatio extincta sed

tñi suspēsa.q̄re itez naue refecta de facili obligatio vires po
res assumit.possz aūt h̄ ꝯpatio facta ō naue eē silis huic q̄ dr
facta de hoīe alieno,pmisso,z postea a dño mūmisso.sz si na
uis fuerit dissoluta eo aio vt nō reficiaf:q: tūc si refecta fuerit
nō cēsef eē eadē nauis:sicut fu⁹ itez redact⁹ in fuitutē.T̄ñ nō
obstāt⁹ hīs silitudinib⁹ siue argumētis cōcludit iurisco.q̄
postq̄ dñs aree edificauerit in area,pmissa:nō eo min⁹ area ō
beī vl saltē estimatio ei⁹.q: area nūq̄ desijt eē in rez natura.
z sic nūq̄ mutata cēsef. Aliud est in hoc casu pone q̄ ,pmisi
fuī.ille postea capt⁹ est ab hostib⁹.nā interī peti nō pōt: q̄,si
redierit tūc pōt peti,area aūt sp fuit pñs: q̄re obligatio ei⁹ nū
quā fuit intercisa.z pōit exemplū de tigno alieno in iūcto,qō
planū est.lex sequens plana est.

q Clero an.Pupillus q̄dā hñs magnū pr̄imoniū hēbat
res multas in ytalia:z alias in,puncia dati sunt ei tutores.s.
rez ytalicaz.z q̄dā alij rez ,puncialiū tutores rerū prouncia
liū dederūt pecuniā mutuam q̄busdā:vt illā rome soluerēt so
luerūt eā rome.q̄rif vtz ipsi debitores liberenf.rñ.q̄ debito
res pupillorum recte soluunt pecuniaz tutoribus eorum qui
eoz negotia administrāt.verūtī tutorib⁹ rez,puincialiū nō re
cte soluif rome.q: nō admistrāt res ytalicas: nisi spāliter ita
pacti sunt vt ipsis pecunia quam credūt rome soluatur.

p Aulus rñdit,Titi⁹ moriēs instituit duos heredes fidei
quoz ꝯmisit vt restituerēt q̄libet certam summā pecūie
meuio:puta.xx.vn⁹ heredū restituit p errorē.xl.q̄rif vtz ali⁹ li
beref propter hoc q̄ iste plus soluit q̄ deberet,rñdetur q̄ nō
glo.ponit casum.§.sequentis.

c Reditor. Debebā tibi cētū: ego offero ea tibi tu dicis
nō accipiā hodie. veni cras z affer mihi eā iterim eracto: tal
liaz aufert hāc pecuniā p fiscō.itē tutor alicui⁹ pupilli fuabat
pecuniā pupillarē bōa fide vt eā crederet tutis ōbitorib⁹.ista
pecūia perijt.Nūc q̄rif cui⁹ sit pīcl'm.rñdef q̄ necz creditoris
q̄ noluit recipe necz tutoris q̄ eā fuebat vt magis ydonee cre
deret. ¶ Cū de sorte.Glo.pōit casuz hui⁹.§. z sequētis etiā.

t Iti⁹.Titi⁹ accepit pecūiam mutuā:puta centū sub vsu
ris minorib⁹ soluit vsuras maiores p errorē.q̄rif vtrum
id qō pl⁹ debito soluit p vsuris q̄ ōberet deducatur ei in sor
tem.rñdetur q̄ sic.

c Cum ex plurib⁹.Pone casuz vt posui.ff.e.l.iij.i fi.legis.

a Ante restituta.Titi⁹ stituit meuiū heredē z fideicōmisit
q̄ infra duos ānos restitueret hereditatē gayo.meui⁹ he
res interī recupauit plura debita. queritur vtrū debitores q̄
ei soluerūt liberati sint.rñdetur q̄ sic.

q Quod dicim⁹.Erā fideiusso: titij qui moriēs istituit he
redē meuiū solui creditori apō quē fideiusserā.dr q̄ he
res dz mihi statiz soluere.Sz istud statiz est itelligendū cū ali
quo tēperamēto. nō em̄ debeo ꝓfestim adire cū sacco patus.
z est istud tempamentum spacium decem dierum.

a Aliud est. Presuppone:q̄ qñ q̄s adiūgif in stipulatiōe
recte ei solui pōt. Itē qñ creditor iubet alicui alteri soluere.re
cte etiā illi soluif. Tamē est ofia iter ista duo.q: p̄mo casu eti
am me iuito recte soluif adiūcto.Sc̄o nō.si,phibeā ne ei cui
iusserā soluere:soluaf lex sequēs clara ē z.l.vltie gl.pōit cāsuz

¶ De acceptilationibus. Rub.

Exceptilatio. Ista p̄ima lex diffinit q̄d fit acceptila
tio.lex.ij.z.iij.clare sunt.glo.ponit casuz.l.iiij.z.v.

p Turib⁹ stipulatiōib⁹.Promisi tibi.x. ex cā vēditionis
Itē alia.x.ex cā mutui. Itē alia.x.ex cā locationis.post
ea sic a te rogo titi hēs ne acceptū.q̄ tibi ,pmisi vtz oēs sum
me solute vel sublate videanf. Et distinguif. Nā si appet q̄
nō remisisti nisi duas sūmas.ille tñi remisse videf.q̄ si appa
rere nō pōt oēs sūme videf eē remisse. Sz si tu mihi acceptū
tulisti id q̄ debebā tibi ex cā vēditiōis.ego autē a te rogaui
q̄ tibi debebā.ex cā mutui.nihil valz acceptilatio penit⁹.lex
sequēs ponit ꝟba: quibus etiā pōt fieri acceptilatio.

a Inutilis.Tu z ego facim⁹ acceptilationē inutilē ō ali
quo debito.q̄rif vtrū saltē talis acceptilatio hēat vim nudi pa
cti.vt sic ꝟtute'hui⁹ tollaf obligatio.rñdef q̄ nō dicēt aliq̄s.
quō pōt fieri q̄ inter nos nō fuerit saltē nud⁹ consensus.rñ.
q̄ imo q: ponam⁹ q̄ ego sciebā nulli⁹ mōēti fore acceptila
tionē quā faciebā:certe nō hēbit vim nudi pacti:cū nullū ꝯsen
sum habueriz paciscēdi: qñ sciēs fui i hoc.§. se. plan⁹ est.

a Accepto.Stic⁹ erat seru⁹ cōis titij z meuij.titi⁹ debebat
meuio.c.stic⁹ dicit meuio.hēs ne acceptū.qō tibi titi⁹ dñs me⁹
dz vtz talis acceptilatio cōis fui valeat,p altero dñoz.rñ.q̄
sic.Et pbat auctoritate.z bī pbat dicto labeonis qō clarz est
§.sequēs plan⁹ ē.z allegaf sepissime ad hoc,p qō aliq̄d ligaf
p illud ēt soluif ¶ Filiusfamilias. Fili⁹ me⁹ pōt tecū z pmi
sit tibi cētū:certū ē q̄ obligaf tibi: tñ me non pōt obligare ex
suo ꝯtu de iure ciuili.Nūc q̄rif vtrū ipse fili⁹ possit liberari p
acceptilationē q̄ ē de iure ciuili.rñ.q̄ sic.sz ego acceptū rogan
do,p filio meo nihil ago.sz ēt seru⁹ si sit obligat⁹ pt p accepti
lationē liberari:vt plerūq̄ ēt tollātur obligationes honorarie
pp acceptilationē:vt sūt actiōes de peculio de in rē ꝟso. z qō
iussu q̄ danf aduersus pfem z aduersus dñz Et pōt acceptila
tio fieri ēt lingua greca: dūmō fiat sil'b⁹ ꝟbis q̄b⁹ fit latine vt
sic.habes accepta.xx.tot.rñdet creditor accepta hēo due.ll.se.

s Species acq̄rēdi.Habeo vsumfru.in stico /plane sūt,
suo.iste fu⁹ pt me liberaf a creditore meo:acceptū rogā
do.q: pōt mihi acq̄rere.z liberare a debito ē spēs acq̄rēdi idē
in seruo q̄ mihi bōa fide seruit.itē si seru⁹ tu⁹ mihi aliq̄d ,pmit
tat:z ego ei acceptū tulero ipe liberabif z dñs ei⁹ ab actiōib⁹
ptoriis q̄b⁹,p suo tenebaf sic ē actio ō peculio,ō in rē ꝟso ꝛc.
¶ Si fu⁹.Titi⁹ mortu⁹ est.cui hr̄ditas nōdum ē adita.erat
āt in eadē hr̄ditate fu⁹ stic⁹.q̄ aū aditā hr̄ditatē acceptū roga
uit aliq̄ debita titij dñi sui quondā.q̄rif an hr̄ditas p hāc acce
ptilationē libereī.rñ.q̄ sic.itē dñs ē apō hostes seru⁹ ei⁹ pt eū
liberare acceptū rogādo a creditorib⁹ suis z liberabif dñs cū
reuersus fuerit ab hostib⁹ iure postliminij.q: ēt dño q̄ ē apud
hostes seruus stipulari pōt.lex sequēs plana est.

e T p iusiurandū.Cū fui manumittūtur ponunf eis ope
certe.q̄ iurāt se pstaturos ipsis patronis suis.q̄rif vtrū tales
ope possint accepto ferri.rñ.q̄ sic.§.se.plan⁹ ē. ¶ Illud certū
est.Tu ,pmisisti mihi fundū.ego tibi accepto tuli vīa vl vsūfr.
certe talis acceptilatio nō valz.nā q̄ acceptū fert aliq̄d dz totū
vel ptē ei⁹ acceptū ferre.vsufructⁿ āt vel via nō sunt ptes fun
di z ponit exēplū:vt si q̄s domū stipuleī z accepto ferat cemē
ta:vel fenestras.nā talis acceptilatio nō valet in.§.sequēti.gl.
ponit casuz. ¶ Si is q̄ hoiem.Promisisti mihi hoiez in,gñe
ego tibi stichū accepto tuli.vtrū talis acceptilatio aliq̄d opef.
rñ.q̄ sic.q: tollit totā obligationē.z est rō q: si in genere tibi ,p
misi hoiez poterā illū sticū tibi soluēdo liberari. ¶ Cū q̄ fūdū
Stipulat⁹ suz a te fundū.tu ,pmisisti ēt te nihil i hac ,pmissiōe
doli cōmissuz querif vtrū possiz tibi accepto ferre dolū ꝓpre
hēsum in hac clausula.rñ.q̄ nō.si nōdū sit cōmissus. Si ꝟo cō
missus iā sit tūc possuz tibi acceptū ferre.§.se.plan⁹ ē. ¶ Et si
fideiussori. Mutuaui tibi.x.z nō suz stipl'at⁹ ea mihi reddi:sic
tu es mihi re obligat⁹ dedisti fideiussorē mihi ,p his.x. huic fi
deiussori acceptū tuli.querif vtrū tu liberat⁹ sis p hāc accepti
lationē.rñ.q̄ sic. ¶ Si legator. Titi⁹ faciēs testm legauit mi
hi fundū sempronianū sub ꝯditiōe si ipator in italiā venerit.
hr̄s titij dedit fideiussorē p his legatis soluēdis.ego accepto
tuli huic fideiuss.q̄rif vtrū hr̄s titij libereī a pstatiōe legati istī
us.rñ.q̄ nō.imo tenebif illud soluere ꝯdi.existēte:z ē spāle i le
gatis.al's.ff.vt.§.§.pri. ¶ Si ita stipulaf. Eram⁹ simul tu z
ego,dixi tibi,rogo te crede titio amico meo cētū ego fideiubeo
p eo.postea statiz añq̄ pecuniā nūerarē titio acceptū tuli tibi
si postea titio crediderīs q̄rif an ipe teneaf.rñ.q̄ sic. nā lz ipse
fideiuss.nō añ liberaf aut obligaf q̄ reo creditū sit.re⁹ tñ non
pōt pōi vl antiq̄ore obligatiōe liberari q̄ sit eius obligatio.
duo.§.sequentes plani sunt cuz.l.sequenti.

s Iis q̄ sticū.Tu ,pmisisti mihi sticū seruuz solū venis ad
me z dicis sticū quē tibi ,pmisi:z pāphilū hēs ne acceptuz. an
talis acceptilatio valeat.rñ.q̄ sic.z pāphilus supflue appositⁿ
est in hac acceptilatiōe.z pōit ter.aliud exēplū qō planum est.

s Ex plurib⁹.Titi⁹ meui⁹ z sei⁹ ,pmiserūt mihi.c.aureos
ego acceptū fero.certe alij ēt liberanf nō ea rōne q̄ ipsis
ēt fit accepto latū.sz q: ille cui acceptuz tuli videf mihi solutⁿ esse

p se ⁊ pro alijs. lex sequēs plana est.

c Ex uno. Cōtrarī cū titio multis vicib⁹. ita q̄ mihi teneāt ex plurib⁹ causis. ego possuz ei accepto ferre ex uno ꝯctu. alijs exceptis. vel ex oīb⁹ si volo. ⁊ una acceptilatione oēs ꝯct⁹ pos sunt tolli. §. sequēs ponit ꝟba ⁊ formā acceptilationis quam formā seruare tutū est: quare nō indiget casus positiōe.

s Si acceptolatū. Mutuaui tibi. c. ⁊ sum a te stipulat⁹ ea mihi reddi. fic es mihi obligat⁹ re acceptū tibi fero. certe tu nō liberaris ipso iure. sed tū si petā a te illa cētuz. tu poteris mihi opponere exceptionē doli mali ꝟl pacti ꝓuēti. Inter. Iste §. ponit doziam inter ista duo gña liberationū. vna est q̄ vocat apocha. q̄d sit. vide in glo. aliud est acceptilatio. Et est differē tia inter ista duo. nā p acceptilationez debitor liberat. ēt si pe cuniā nō soluat. p apochā vero nō nisi pecuniā soluat.

s Si accepto fuerit. Cōueni te i iudicio. tu⁹ procurator satis dedit iudicatū solui. q̄ satisdatio tria in se cōtinet. primo vt sol uatur iudicatuz. scōo vt dolus abſit. tertio vt defendat res. Ego accepto fero tibi clausulā ob rē iudicatam. certe alie due clausule sunt etiam sublate.

s Si. sub conditione. Titius testō suo legauit mihi fundū sub cōditione. si nauis ex asia venerit. Ego hoc legatū stipu lat⁹ suz pure mihi dare aio nouādi. postea ante cōditiōis euē tuz acceptū fero heredi stipulationē si post conditio extiterit nō possuz petere legatū nec⁊ ex testō nec⁊ ex stipulatiōe. Ex testō nō. q⁹ actio quā hēbat ē nouata p stipl'onē quā interposui aio nouādi. Ex stipl'one q⁹ sublata ē p acceptilationē: ⁊ sic nullo iure possuz petere legatū vbic⁊ oppositꝫ obicib⁹. l. se. plana ē.

s Ego tibi. Tu ⁊ ego ꝯrim⁹ iuicē vēdēdor: emēdor: locan do. ꝯducēdor. ⁊ sic sunt mutue obligatiōes. ego tibi acce ptū fero. certe tu nō solus liberaris. sed ēt ego liberor hoc vez si nō dū res interuenit. aut ab altera parte tm̄ res intercessit.

¶ De pretorijs stipulationib⁹ Rubrica.

Retoriarū stipl'onuz. Ista lex primo diuidit in duas p ptes principales. Mā pmo facit diuisionē stipulatio nū pretoriarū. Scōo declarat q̄ stipl'ones exigūt nudā repromissionē. ⁊ q̄ satisdationē. prima ps in pncipio. Scōa i §. stipl'onū. ista⁊ pma ps subdiuidit i tres: q⁹ primo ondit q̄ sint stipl'ones pretorie iudiciales. scōo q̄ ꝯuētionales. tertio q̄ cōes prima ibi iudiciales. scōa ibi ꝯuētionales. tertia ibi. cōes sūt. Scōa ps diuidit in duas. q⁹ primo ondit q̄ satisdationē requi rūt. scōo q̄ nudā repromissionē habita hac diuisiōe huiꝰ legis de se clara est. q⁹ pōit plana exempla.

p Retorie stipl'ones. Hec lex facit aliā diuisionē stipula tionū pretoriarū. s. q⁹ quedā ꝺtinēt restitutionem rei. q̄ dā ꝺtinēt q̄titatē incertā. Restitutionē rei cōtinet veluti noui opis nun ciatio q̄ caueat vt op⁹ restituat. i. vt in pristinū statū redigat vsq⁊ ibi. ideoq⁊. vbi innuit ex p̄cedētib⁹ q⁹ data cautiōe de ope re stituēdo si actor q̄ petijt cautionē ꝺ ope restituēdo moriat plu rib⁹ heredib⁹ relictis. ⁊ vn⁹ heredū agat vt op⁹ restituat. ⁊ vin cat totū op⁹ restitui ꝺz. vel pone econtra: q⁹ stipulator decessit vno herede relicto. pmissor ꝺ de ope restituēdo decessit plu rib⁹ hr̄dib⁹ relictis. si heres stipulatoris agat ꝯ vnū heredez pmissoris. ⁊ eū vincat totū op⁹ debebit restitui. Mā q̄diu ali q̄d supest de ope restituēdo tādiu p̄t dici op⁹ nō esse restitutuz vsq⁊ ibi. incertā q̄titatē. vbi ponit aliud mēbrū diuisionis di cēs q⁹ iceste stipulationes pretorie sunt. stipl'o iudicatū solui q̄ ē incerta ante sniaz: q⁹ ignoram⁹ q̄d iudex sit iudicaturꝰ. Itē dā ni infecti: q⁹ cōtinet interesse qd̄ q̄si semp est incertū. Et iste sti pulatiōes ꝺtinētes incertū diuidunt inter heredes pmissoris ⁊ stipulatoris vt vnusq̄sq⁊ teneat p ptē. Iz allegādo possit di ci in ꝯtruz. s. q⁹ nō mutaret stipl'o in heredib⁹. Iz sicut ipse pmis sor teneāt insolidū: ita ⁊ hr̄des ei⁹: Iz nō est ita. Itē in heredib⁹ stipulatoris summa rōne fit: q⁹ si vn⁹ vincat hr̄des pmissoris teneant p ptib⁹. tm̄ si pmissor iudicatū solui moriat q̄ ꝯueniebatur rei vēdi. ad fundū restituēdū ⁊ vn⁹ heredū suoz possideat totū fundū ipse solus cōueniet actione de iudicato soluēdo sicut ⁊ fideiussores ei⁹. hoc verū est si possessor moriat ante li tē cōtestatā. Si aūt moriat post litē cōtestatā tūc hr̄des tenē tur p ptē ad fundi restitutionē. licet vnus totū fundum possideat. lex sequens iuncta glo. plana est.

p Retorie aūt. Edificabas in fundo meo. ego nūciaui ti bi nouū op⁹. tu satisdedisti vsq⁊ ad certū tps de operestituēdo si appareat male edificatū. tps satisdationis ē finitū. nūq̄d te neris mihi iterū satisdare. rn̄. q⁹ sic. q⁹ pretorie stipl'ones si non pcunt culpa stipulatoris sepe interponuntur.

i Moib⁹. procurator me⁹ pōt mihi acq̄rere stipl'one p̄toria similiter ⁊ institor. i. factor meus.

i Moib⁹. Stipulat⁹ suz de ope demoliēdo: ⁊ si nō destru as pena pmittis. certe ista stipl'o p̄toria cōmittitur etiaz ad penam non tantum ad principale.

p Retorie stipl'ones. Dom⁹ mea ipendebat in tuā: ita vt minaret ruinā. tu ꝯuenis me de dāno infecto do tibi fi deiussore de dāno resartiēdo. Tu vis me cōpellere q⁹ dez tibi pignora. vel q⁹ deponā aurū vel argentū p̄ securitate tua. q̄rit vtrū possis me ad hoc cōpellere. rn̄. q⁹ nō. q⁹ stipl'ones p̄torie desiderāt psonas fideiussorum. glo. ponit casum. l. sequentis.

i Moretorijs stipl'onib⁹. Si q̄s ita ambigue pferat ver ba satisdationis vt faciūt duplices hoies. ita vt intelli gi vix possint. ꝺz adiri iudex vt verba stipl'onis vel satisdatio nis interpretetur.

v Valerian⁹. Cū dom⁹ mea domui tue ruinā minaret p̄tor iussit vt tibi cauerē in triennū. postea iussit vt cauerē in decēni um. ꝺr̄ b q⁹ pma stipl'o triēnij nō est sublata ipso iure. sed tan tum per exceptionem.

i Moretorijs stipl'onib⁹. Ista lex dat cōsiliū illis q̄ sibi volunt caueri aliqua stipl'one: vt. s. cōprehendāt certā summā in stipu lationib⁹ suis sicuti pmittis mihi ducētū aureos. si dom⁹ vel paries tu⁹ meā domū leserit. ⁊ melī est sic dicere. q⁹ dicere pro mittis dānuz vel interesse resarcire q⁹ plerūq⁊ ista interesse ad paruam summam reducuntur: cum sint odiosa.

¶ Rem pupilli saluam fore. Rubrica.

Cum pupillo. Cū iudex tutorē daret cuidam pupillo c iussit vt satisdaret rē pupilli saluā fore. Tutor male administrauit. queritꝰ q̄n possit pupillus agere ex ista stipulatione rem pu. sal. fo. rn̄. q⁹ demū finita tutela. q⁹ tunc eti am tutele actione agere potest pupillus.

s Si pupillus. Pretor dabat tutorē pupillo abnti vel p senti: q̄ tñ fari nō pōt. q̄rit q̄liter stipulabit rē pu. sal. fo. rn̄. q⁹ seru⁹ su⁹ stipulabit si fuū nō �, ꝺz sibi emi. si nō pōt emi q⁹ pupillus paup est. vel nullus seru⁹ emēdus inuenit tūc ta bellio ꝺz stipulari p pupillo. aut p̄tor cōstituet aliquē loco pu pilli cui p̄mittat rē pu. sal. fo. hec. d. cum. l. sequenti.

n On q̄si. Dictū est. s. l. pri. q⁹ p̄tor ꝺz ostitnere aliquē lo co pupilli cui repromittat. sz q̄rit vtrū iste talis acq̄rat pupil lo actionē directā ex stipulatu. rn̄. q⁹ nō sz vtilē. Scōo dicit q⁹ hac stipulatione ꝺz caueri pupillo fideiussorib⁹ ꝺ at. Illud Sūt q̄dā veri tutores q̄ gerūt tutelā. Sūt q̄dā q̄ nō sunt tuto res. tñ gerūt negotia pupilli tāq⁊ tutores. de pmis nō ē dubiū q̄n teneāt hac stipl'one. de alijs ꝟo dicit iurisco. q⁹ ēt tenent ⁊ fideiussores eoz. ille ꝟo q̄ ē tutor. tñ nō gessit negotia pupilli nō teneri hac stipl'one: q⁹ ēt nō teneri actiō e tutele. sz vtili actio ne teneri. q⁹ suo piculo cessauit. Est tñ cōpellēdus vt gerat ne gotia pupilli. vt possit hac stipl'one teneri. §. se. plan⁹ ē. Si tutor. Titi⁹ cū tutor esset cuiusdā pupilli capt⁹ est ab hostib⁹ an possit agi ex hac stipl'one tanq̄ finita tutela. rn̄ q⁹ sic. ⁊ gña liter ex causis cessat actione tutele. ex eisdē cessat stipl'o rez pu pilli saluam fore. cetera huius. l. plana sunt.

s Si filiꝰ. Titi⁹ cū furiosus esz ꝺat⁹ est ei curator. q̄rit q̄s stipuleri p eo. rn̄. filius suus si aliquem habet.

s Seruus pupilli. Dictū ē. s. e. l. ij. q̄s stipuleri p pupillo ab sente. hec lex dicit q⁹ si pupillus sit pūs ⁊ fari possit meli us est q⁹ ipe stipuleri licet non intelligat quid agatur.

d Actiu⁹. Titi⁹ ⁊ meui⁹ sunt ꝺati tutores in testō vel a iu dice alicui pup. Titi⁹ dicit meuio: volo q⁹ satisdes mihi rē pu. sal. fo. meui⁹ dicit nō teneor. q̄rit q̄d iuris. rn̄. q⁹ titi⁹ nō pōt co gere meuiū vt sibi satisdet. verū tñ si vult titi⁹ p̄t offerre meuio satisdationem

satisdationem. vel an ipse satisdare velit. l. se. plana est.

c Cum pupillus. Paphilus pupillus latū habēs patrimoniū hēbat multos debitores dat⁹ ē, ei tutor q̄ satisdedit rei pu. sal. fo. q̄rit vtrū noīa debitoꝝ ꝓhēdāt hac stipl'one. ita vt ēt salua debeāt cēp hāc stipulationē. rñ. q sic. ita q si pereant negligentia tutoris. tutor tenebit ad dānum: sicut si cetere res pupilli perissent.

s Si postea q̄. Titi⁹ fuit tutor cuiusdā pupilli finita tutela facit morā in reddēdis rōnib⁹ tutele. ita q pupillus dānū patitur. q̄rit nūq̄d ipse titi⁹ teneat refarcire dānum ipsi pupillo. t restituere fructus. rñ. q sic. Nō enim est equū pupillū pati dānum propter morā tutoris.

Cum rē saluā. Ista lex ōdclarat q̄n cōmittat stipl'o rē pu. sal. fo. t dicit q tūc demū ꝓmittit q̄n tutor nō agit vel administrat sicut dz. ita q substātia pupilli diminuit vel deteriorat. aut tutor nō agit circa psonā pupilli id q̄d facere dz.

s Si plures. Pulchra lex t elegātissima. t casus ei⁹ talis est Paphilus pupil. hēbat duos tutores: q̄ dederāt ei duos fideiussores rē pu. sal. fo. finita est tutela. pupillus vult ꝓuenire fideiussores eo q tutores male administrauerūt. videt q facili⁹ erit sibi litigare cū vno fideiuss. q̄ cū ambob⁹. iō vult vnum eoꝝ insolidū ꝓuenire. q̄rit vtrū possit. rñ. q sic. nec poterit fideiussor vti bñficio epl'e diui adriani ō diuidēda obligatiōe. isti tñ tutori debebit pupil. cedere actiōes ꝛ alīū fideiuss. Dz vī q huic fideiussori q̄ insolidū ꝓuenit fiat iniuria. nā tutores cōueniunt tm̄ p pte quā q̄sq; administrauit. t tūc demū insolidū ꝓuenit q̄n res ab alijs fuari nō pt g̃ ēt i fideiuss. fieri dz vt tc insolidū ꝓueniat si res ab alio fuari nō pōt. Itē sic ē ēt i ceteris ꝛctib⁹ vbi fideiussores accipiunt: vt inter ipsos obligatio diuidat. g̃ b ēt fieri dz. Sz rñ. q ab hac forma iuris recessus est i b casu iuma rōne. nā cū in ꝛctib⁹ fideiussores adhibent ipsi ꝓhētes q̄dāmodo volūtarie incidūt in fideiussores t intelligunt bñ q̄d agūt pupillus vō nō ipse ꝛr. t sz quodāmō incidit in tutorē. t nō bñ intelligebat q̄d agebat: q̄n sibi tutores t fideiuss. dabāt t incōueniēs est ei q er vna tutela plēs cōnes oriant: t forte apō diuersos iudices q̄re pstitutū ē: vt fideiussores tutoꝝ possint insolidum conuenīri.

Judicatū solui. Rubrica. Glo. cōtinuat rubricam.

Stipl'one. Feci te cōuenire in iudicio ad cētū. procurator tu⁹ satisdedit iudi. sol. fuisti ꝓdēnat⁹. quer̄ q̄n dies isti⁹ stipl'onis cedit. rñ. q statiz postq̄ sniā iudicis trāsiuit i rē iudicatā. tñ exactio nō pōt fieri nisi p⁹ tps reo a iure indultū. s. p⁹ quatuor mēses. l. sequēs plana est.

s Q̄s. Volebā te facere conuenire coram aliquo iudice procurator tu⁹ satisdedit iudi. sol. postea muto volūtatē: t facio te vocari coram alio iudice. certe isti fideiussores ꝓmus accepti nō tenētur mihi: q: nō subdiderūt se snie isti⁹ scōi iudicis. Stipulatione. Hūc iurisco. incipit numerare psonas: q̄ possunt stipulari iudi. sol. t primo dicit q procurator tutor t curator hij possunt stipulari iudi. sol. t procurator accipiēdus ē ille q̄ mādatuz hz. siue p illa cā tm̄: siue sit procurator vniuersoꝝ bonoꝝ. t lz ab initio cū stipularet iudi. sol. nō fuisz procurator. si tm̄ postea dñs ratū habuit erit ratū q̄d fecit t procurator fuisse videbit. Sz t si forte. Sūt certe psone q̄ pūt agere p psonis ꝓiūctis. vtrū iste possint stipl'ari iudi. sol. rñ. q nō: q: nō sunt procuratrices tales psone. si nō hēant mādatū. lz p tor ꝓmittat eis q possint agere sine mādato. imo si tales psone stipulate sunt iudi sol. nō valz stipl'o. sz erit de nouo satisdādum. Itē t tutor ille cē dz q̄ administrat si velit stipulari iudi. sol. vsq; ibi. sz t si ponam⁹ q aliqs administrat negotia pupilli. q̄si tutor t tm̄ tutor nō ē vt talis possit stipulari iudi. sol. rñ. q nō. Itē t si tutor esset. nō tm̄ administraret nō pōt stipulari iudi. sol. Mā solus ille tutor pt agere p pupillo t stipulari: q̄ est dat⁹ a parēte pupilli vel cui maior ps tutoꝝ cōmisit administrationē. vel q̄ dat⁹ ē a iudice q̄ hm̄it ius dādi tutorē. Sz curatorē. Dictū ē. s. e. l. iij. §. stipl'onē q curator pōt stipl'ari iud. sol. b ōdclarat q̄s curator illō facere possit t dicit q curator furiosi itē pupilli. t adolescētis hij oēs possunt stipulari iudi. sol. Si tutor. Pupillus habebat pīonium in italia: t in gallia. tutores ēt hēbat vnū rerū italicaꝝ. alīz rez gallicaꝝ. dī hic q tutor rez italicaꝝ nō pt stipulari iudi. sol. sup reb⁹ gallicis: q: nō hz earū administratione. Si re⁹. Dī. j. e. ti. l. iudi. solui. la pma. q stipl'o iudi. sol. hz tres clausulas. prima est id q̄d verbū sonat. s. q soluat res iudicata. scōa est q reus defendat. tertia q dolus abfit. istis presuppositis. pone casum. Reus cōuentus satisdedit iudicatum soluit: q: fm iura. ff. oz. cogebat satisdare. etiā ille q conueniebatur noīe ppio. satisdedit: ergo reus. postea sese absentauit. vtrū cōmittatur clausula de defendēdo. rñ. q q sic. Si nemo sit qui eū defendat. Si vero sit qui eū defendere velit. interim' nō cōmittit stipulatio iudicatū solui. Si plures. Re⁹ cōuent⁹ satisdedit iudicatū solui. t dedit tres fideiussores. nō defendit re⁹: t sic cōmissa est illa clausula de defendēdo. actor agit ꝛ vnū fideiussorē ad interesse ppe rē nō defensaz. t litem est cōtestat⁹ cū fideiussore. Hūc q̄rit vtrū re⁹ principalis possit suscipere defensionē cause. rñ. q sic t fideiussor dz absolui. h. d. cum. l. sequenti.

i Cum tamen. Dictū est. s. pri. l. t. §. precedenti. q re⁹ pōt suscipere defensionē lite cōtest. ꝛ fideiussorē. hoc dictum nō hz locū. si fideiussor sit iā condēnatus: q: si condēnato fideiussore daret ptās reo suscipiendi defensionē: sequeret q solutione facta darek repetitio: q̄d esset incōueniens. ergo ꝛc.

Un⁹. Re⁹ satisdedit de iudicato soluēdo. t dedit plures fideiussores. vel sic. plures erāt heredes q̄ cōueniebant: aliqui volūt defendere aliqui vō nō. dubitat vtrū vn⁹ fideiussorum aut vn⁹ heredū possit defendere: si alij nolint. rñ. q sic. glo. bñ declarat. §. sequentē. Hūc videam⁹. Sepe supra dictū est. q in stipl'one iudicatū solui sunt tres clausule inter q̄s est vna de defendēdo. In hoc q̄rit qualis exigat defensio: vt satisfieri possit stipulationi ne ꝓmittat. itez que psone debēt defendere. rñ. iurisco. q si psone supius enumerate defendāt. recte videtur facta defensio. nec stipl'o cōmittet: t sunt ille psone fideiussorū heredū vel debitorū. itē tutores. curatores. t procuratores Si vō alie psone sint q̄ ille q̄ velit ōfendē stipl'o nō cōmittet si defendāt arbitrio bōi viri. i. cū satisda. nā si satisdet vī recte defendere. si āt velit defendere simpliciter. i. sine satisdatione t iudex eum repellat cōmittitur stipl'o vsq; ibi. q si quis eum. Si aduersarius talē defensorē sine satisdatione admiserit stipulatio nō cōmittet: q: sibi dz imputare q talē defensorez admisit. Si ex fideiussoribus. Si vn⁹ ex fideiussoribus qui fideiusserūt iudi. sol. velit defendere stipl'o nō committitur. In hac stipulatiōe. Pone casuz vn⁹ fideiussorū iudi. sol. cepit defendere. postea deseruit defensionē: an possit agi ꝛ ipsuz actione mādati ad interesse. rñ. q nō. q: nō fideiussit in defensionez sed tm̄ ad q̄titatē. s. vt solueret rē iudicatā. Si vō isti fideiussores fideiusserūt vt ēt ōfenderēt an tūc possint agere mādati distinguit aut victi sunt in iudicio: aut vicerunt. Si victi sunt poterūt agere mādati ꝛ reū si soluerūt iudicatū. verūtamen expēsas litis nō cōsequentur. Si aūt obtinuerūt in iudicio tunc poterunt petere litis expēsas: quasi fm mandatum fecerint.

Si tamen. Quia ergo ita est q fideiussores possunt defendere. vt euitetur ꝓmissio stipulationis ob rem nō defensaz quer̄itur si plures sint fideiussores t velint defendere. vtrum possint omnes simul defendere. vel an cogantur dare vnū qui defendat. rñ. q debent vnum dare pro se omnibus qui defendat. alias stipulatio cōmittitur ob rem non defensaz. Et arguit iurisco. a simili. Nam si re⁹ principalis satisdedit iudicatuz solui. si morit̄ plurib⁹ heredib⁹ relictis hīdes debēt vnū dare q̄ defendat ne si defensio p plures diuisa fuerit. actor incōmodo afficiat. Sec⁹ est i heredib⁹ actoris q̄ nō habēt necesse vnū defensorē dare. cetera clara sunt. casus. l. se. positus est. ꝛ. t de se satis clar⁹ est. glo. ponit casum. l. si ante. t plane exponit.

s Si petitor. Petebā a te fundū aliquē rei vē. t tu satisdedisti de iudi. sol. ego instituo te heredē meū. dī hic q stipulatio iudicatum solui est extincta.

i Judicatū solui. Stipulatio iudicatū solui hz q̄titatē certā. q: cōtinet illud in qō iudex reum condemnauerit.

s Jad defendendū. Dic notat hic lex esse genera defensorum. quidam sunt qui defendunt p̄sentes dominos suos. quidam vero q̄ defendūt absentes. defensores q̄ defendūt p̄tes debēt satisdare iudicatū solui q̄ satisdatio interponit ab ip̄so dño defensores v̄o q̄ defendūt absentes debēt p̄ seipsos satisdare iudicatū solui. siue mādatū habeāt siue nō habeant.

s Jseruū. Petebā a te seruū sticiū p̄ in rē actionē. satisdedisti de iudicato soluēdo ⁊ de re defendēda. mortuꝰ ē sticius. Tu litē hanc deseruisti. q̄rit vtrū fideiussores tui teneant ob rē non defensaꝝ. vī q̄ nō: q̄ nulla res est ꝑpter quā iudicetur. tū nihilominꝰ fideiussores tenent. licꝫ res nulla sit: q̄ expedit iudicari ꝓpter euictionem ⁊ ꝓpter fructus.

s Jreus. Cōuenieba te in iudicio sup certa summa pecunie. tu satisdedisti iudicatū solui. postea factꝰ es p̄tor. vel aliꝰ maior magistratꝰ. ita vt nō possis vocari in ius. dī hic q̄ nihilominꝰ cōmittit stipl'o. ⁊ fideiussores tui tenent. si non defendaris arbitrio boni viri.

c Cum querebat. Hec lex notabilis in q̄nq̄ ꝑtes diuidit. ꝓmo ponit vnā q̄nez. scō oñdit dubiū q̄nis. tertio facit vnā allegationē in q̄ne. q̄rto q̄nez determinat. q̄nto ponit vnaz nouā q̄nez. scōa ibi dicebā. tertia ibi. ecce eiz. q̄rta ibi. ꝑinde videndū. q̄nta ꝑinde ⁊ si forte vsq̄ ad. §. fi. Casus ātin terminis talis. Cōuenieba te in iudicio sup certa sūma pecunie: quā mihi debebas: vel ꝑ aliquo fundo mihi restituēdo. Tu satisdedisti iudicatū solui: in qua satisdatiōe ꝓtinet clausula de defendēdo tu nō defendebas: nec q̄sq̄ ꝑ te cōparebat in iudicio interte ꝑ tua cōtumacia ꝓdēnauit. nūc q̄rit vtrū stipl'o ob rē nō defensaꝝ fit cōmissa arrēto q̄ es ꝓdēnatꝰ. ⁊ b̄ est ꝓma ps legis q̄ ponit quinez. vsq̄ ibi dicebā. ⁊ ponit iurisco. dubiū istiꝰ quinis dicens. q̄ ista stipl'o iudicatū solui. b̄z in se vnā clausulā q̄ duo ꝓtinet. s. interesse ob rē nō ꝓfensaꝝ. ⁊ altā rē iudicatā solui debere. cū ḡ ista stipl'o claudat vna clausula: vt siue res iudicetur: siue nō defendat. q̄rit vtrū si vna clausula cōmittat. possit nihilominꝰ altera ēt cōmitti. vsq̄ ibi ecce eniz. vbi facit iurisco. vnā allegationē ꝑ quā vult ꝓbare: q̄ vna clausula stipl'onis cōmissa nō possit iterꝫ altera cōmitti ⁊ dicit. si q̄s ꝓmisit. c. alicui sub alternatiua cōditione. s. si nauis ex asia venerit: vl̄ titiꝰ ꝓsul factꝰ fuerit. siue nauis ꝓr venerit. siue titiꝰ ꝓr ꝓsul factꝰ fuerit cōditio est ipleta. sed q̄n est ipleta ꝓditio ex ꝓri clausula. nō p̄t āpliꝰ ex posteriore cōmitti. vsq̄ ibi ꝓinde videndum vbi ponit q̄rta ps istiꝰ legis: in q̄ determinat q̄ō dicēdo. q̄ si cōmissa fuerit stipl'o ob rē nō defensaꝝ. ⁊ postea reus condēnatus fuerit stipl'o ob rem nō defensaꝝ euanescit nisi sup stipulatione ob rē nō defensam fuerit ꝓr̄ lis ꝓtestata. iō fideiussores nō statim tenent. licꝫ res nō defendat. quapropt̄ si postea lis fuerit finita solutione: vel trāsactione: vel acceptilatiōe. vl̄ quocūq̄ mō stipl'o de re nō defensa euanescit. ⁊ b. d. ⁊ est diffīcillis lex. tū pulchrū b̄z casuz: in quo ponendo ꝓsumptꝰ laborem dici. ¶ Si fuero. Agebā ꝺ te rei vēdicatiōe ad fundum quēdā exegi a te satisdationem iudicatū solui. postea mutata voluntate egi actione ꝑsonali ꝺ te ad cētum aureos quos te dicebā mihi deberi ex cā vēditiōis certaꝫ merciū. Querit si fueris cōdēnatꝰ. aut si nō defendaris vtrū cōmittat stipl'o iudicatū solui. rñ. q̄ nō: q̄ de alia re egi. ⁊ de alia est interposita stipulatio. ⁊ sic nihil ad rumbum.

s Jex duobꝰ. Cōuenieba te certa actione: tu satisdedisti iudicatū solui. datis duobꝰ fideiussoribꝰ nō defenderis q̄propter cōmissa est stipl'o ob rē nō defensaꝝ. vnꝰ fideiussoꝝ tuoꝝ solvit ꝓtē suā. Nūc q̄rit vtrū nihilominꝰ alter fideiussor recte defendere possit. rñ. q̄ sic. Sz an ille q̄ soluit possit repetere. dī q̄ nō. q̄ stipl'o ꝑ ꝑte sua est extincta. ac si sibi acceptolatū essz. ¶ Quotiēs. Titiꝰ ꝓueniebat meuiū aliqua actiōe exegit ab eo satisda. iudi. sol. nō est defensus meus. Titiꝰ actor vult cōuenire fideiussores ob stipulationē cōmissaz rei nō defense. fideiussores dicūt titio nos sumꝰ cōtenti soluere. tū nos petimꝰ q̄ absoluas meuiū a ꝓtore iudicio: q̄ si soluerem. ⁊ reꝰ nō ēet absolutꝰ a ꝓtore iudicio: nos nō possemꝰ quicquā ab eo cōsequi actione mādati ꝑ eo q̄ fideiussimꝰ ꝑ ipso. aut si vellemus aliq̄d ꝓseq̄ cogeremur reū defendere in ꝓmo iudicio ⁊ hic esse mus multū grauati. Querit vtrū petitio ista fideiussoꝝ sit iusta. rñ. q̄ sic. glo. ponit casum. l. sequentis.

c Jn iudicatū. Tu quēt fuisti a me ⁊ dederas fideiussores iudicatū solui. nō fuisti ōfensus: quapropt̄ volui ꝓuenire vnū ex fideiussoribꝰ tuis: ipse parat ē soluere mihi. q̄rit vtrū cogatur iudicū accipe. rñ. q̄ nō. cetera istius. l. glo. declarat.

c Jx clausula. Titiꝰ cōueniebat meuiū. ⁊ exegit ab eo fideiussores. iudi. sol. meui doloſus homo ꝓcurauit ꝑ dolū q̄ ipe absoluerē a iudice. q̄rit vtrū videat defensus eē. ita vt nō cōmittatur stipl'o. rñ. q̄ nō videt se defendisse ex quo ꝑ doluz vicit aduersariū suū. vl̄ pōe casuz i fideiussoribꝰ q̄. s. si nō defendat reꝰ. fideiussores tenent insolidū ob rē nō defensaz.

v Jr bonꝰ. Judeus q̄dā ꝓueniebat me vt darē sibi mācipiū cristianū: satisdedi iudicatū solui. nō fui ōfensus. q̄rit vtr stipl'o sit cōmissa. rñ. q̄ nō q̄ nō poterat me ad mācipiū cristianum conuenire.

n Quissima clausula. Dictū est. s. e. l. iudicatū. la prima. q̄ tres sunt clausule stipl'onis iudicatū solui quarū vltima est de dolo abfuturo. dī in hac l. q̄ ista v̄ba dolū abesse ⁊ abfuturū eē ñ respiciūt tm̄ tps ꝓns. imo ēt tps futurꝫ. ita q̄ si ille q̄ dolū ꝓmisit decesserit. heres suꝰ tenebit q̄ refert ad oēs tps. Scōo dicit. si q̄s ita fuerit stipulatꝰ: ꝓmittis dolū abesse: ⁊ abfuturū eē ⁊ si nō abfuerit ꝑmittis penā q̄nquagita. si ita stipulatꝰ fuerit. tenebit ꝑmissor etiā ꝑ dolo extranei ad penā p eū ꝑmissaz Tertio dicit q̄ stipl'o iudicatū solui refertur ad ꝓncipiū stipl'onis q̄d b̄ fit dicere declarat glo. vltima sup v̄bo ad ꝓncipium.

c Cum apud. Cōuenieba te apō iudicē sempronium. tu dedisti fideiussores q̄ ꝓmiserūt mihi soluere id qō sempronius index iudicaret. tu fuisti absolutꝰ a sempronio iudice. Ego appellaui ab ista snia: tu postea fuisti cōdēnatꝰ apud iudicē appellationis. querit vtrū fideiussores tui teneant. rñ. q̄ nō. ⁊ iō cōsulit lex. q̄ adiiciatur in stipl'one. ꝓmittis soluere ꝓreo. qō sempronius index iudicauerit. vel ille q̄ in sempronij locū fuerit substitutus. tūc tenebunt fideiussores etiā in cā appellatiōis.

s Jvnꝰ fideiussoꝝ. Pone casuz vt. s. e. l. si ex duobus.

¶ Rē ratam haberi. Rubrica.

Cum q̄s. Nō ꝓuenit iste cui exceptio rei iudicate cō peteret. si verꝰ procurator exegisset. stipulatio ō rato committitur. b. d. ⁊ glo. ponit casum legis sequentis.

c Cum minor. Titius minor xxv. annis dedit pecuniā nuā seio. ad quā petendā fecit ꝓcuratorē meuiū. seius cū cōueniretur petijt a procuratore meuio q̄ caueret de rato. s. q̄ minor ratū haberet id qō gereret inter se ⁊ ꝓcuratorē. ⁊ sic soluit pecuniā. minor istā pecuniā pdidit: si sic petit restitui in integrū ꝺ istā solutionē q̄ restitutio sibi a pretore data est. seiꝰ debitor vult ꝓuenire ꝓcuratorē minoris. ꝑpter cautionē ō rato vel vult pecuniā repetere. queritꝰ vtrū possit. rñ. q̄ neutrū facere pōt. Jdem est dicendū: si minor bēat ratū actū falsi ꝓcura. ⁊ postea petat restitui. vsq̄ ibi. ¶ Et ideo ita. Dat consilium reo vel eiꝰ ꝓcura. qualiter sit cauendū de rato a procura. minoris: q̄ mandatū b̄z ꝓcurator. ⁊ sic ꝓmittis q̄ minor ratū habebit. ⁊ si i integrū restitutꝰ fuerit: aut heres eiꝰ. siue is ad quē ea res ꝓtinebit tantā pecuniā dare spondes. Si v̄o mādatuz ꝓcura. nō b̄z. tūc oz ēt pena stipulatiōi rato inseri: vt declarat glo. magna sup v̄bo prudētiꝰ. Nā si talis pena nō sit adiecta vel nō cōsentiret minor darē iterū actio minori. ¶ Falsus ꝓcurator Mutuaui titio cētū. quidā q̄ nullū mādatū a me habebat fecit cōuenire titiuz p̄ista pecunia. ⁊ cauit de rato. victꝰ est ꝓcurator. ⁊ ego dñis appellaui. queritꝰ vtruz stipl'o de rato sit comissa ꝺ istū falsuz ꝓcura. rñ. q̄ nō: q̄ ego videor ratū hꝫ actū ꝓcura. cōfugiēdo ad cōe auxiliū iuris. Nō si ego postea pecuniā exegero. nō habēdo ratā sententiā. cōmittet stipl'o in eā pecuniā quā exegi. b̄z ꝓcura. nihil accepit de pecunia ista a titio. glo. ponit casum. l. sequentis.

p Paulus rñdit. Quidā falsus ꝓcurator egit ꝺ titiuz noie meo. nō est data cautio ō rato. ego tū postea litē inceptā ab isto ꝓcuratore ꝓsequor. Nūquid videor ratuz habere qō ꝓcurator fecit. rñ. q̄ sic. etiā si v̄bis nō habeā ratū. lex sequēs plana est. ⁊ est speciale in tutore suspecto postulato: q̄ procu. rei debet cauere de rato.

t Utore. Qui defendit tutorē absentē accusatū de suspecto satisdare dz de rato. fracisc⁹.

s Is cui. Delata est mihi bonor⁹ possessio, pcurator meus petijt eā mihi ignorāti t anteq̄ habeā ratā istā petitionem decessi. dr q̄ heredes mei nūq̄ possunt habere ratam istam petitionem.

p Rocurator. Procurator meus egit ad exhibendū ō te t promisit de rato. tandē fuisti absolutus q̄ nō possidebas. nūc ego ago ō te ad exhibendū q̄ nunc inueneris possidere. nūquid procurator me⁹ tenebit̄ de rato. t certe nō: cuz ex alia pos. nunc ago. t adducit simile. ¶ Si pcurator. Falsus pcurator noie meo exegit a dbitore meo. x. que mihi debebat t satis dedit de rato. tandem ego cepi ista. x. petere a debitore meo t succubui. dr q̄ cōmittit̄ stipulatio in totū ō falsuz pcuratorē. t si falsus pcurator mihi sine iudice soluerat q̄ petet a me cōdic̄. sine cā vel ob causaz. Ultimo dicit. qñ debitor meus agit ō falsuz meū pcuratorez ex cautione de rato t ego volo defendere pcuratorē meū: possuz opponere agēti excep. doli obijciēdo cōpensat. nā lz a debito qd̄ mihi debet sit absolutus. adhuc tñ natura remānsit debitor. ¶ Si quis. Orta est q̄stio inter titiū qui dicit se pcuratorē meū. t sticū qui dicit se liberū t nō meū seruū. dr q̄ pcurator meus dz satisdare d rato id est q̄ habebo ratū. alioquin pmittet q̄ ti ea res est. t d hoc cōprehendere certam summā. t hoc est verum. siue sticus sit in pos. libertatis siue seruit̄. Secūdo dicit qñ cōmittitur stupulatio ista rati. t dr q̄ cōmittitur ex quo dñs nō hz ratum. nō aūt ante poterit agi q̄ si fuerit iudicatuz pro libertate t velim venire postea cōtra. si aūt iudicetur seruus stipulatio de rato efficitur inutilis. franciscus.

a Ctor. Actor a tutore datus cauet de rato. secus in actore ciuitatis vel magistro vniuersitatis vel curatore bonis dato.

i Nterdū. Nō solū in iudicio prestat̄ cautio rati. sed etiā ex. vt si hoc ouenit. vt ecce. si pcurator meus vēdat aut locet aut ei noie meo soluat̄. hoc acto q̄ satisdet de rato. nā satisdare dz. q̄ satisdatio d rato p̄stat̄ vt magis sit tutus ille cui prestat̄. t hoc dicit hec. l. cū se. t prin. se. ¶ Rē haberi. Nunc dicit qualiter dñs videatur habere ratā qd̄ fecit pcurator falsus. ¶ Iul. Queritq̄ñ dñs debeat habere ratū qd̄ factū est cum falso suo procuratore quo ad hoc vt nō cōmittatur stipulatio de rato ō pcuratorem. t dicit q̄ statim cuz cepit scire qd̄ fecit falsus procurator dñ tñ arbitrio iudicis aliqd̄ tēpus modicum trāseat. Secūdo dicit. si dñs nō habuit ratum qd̄ procurator falsus exegit t sic cōmissa ē stipulatio de rato ō falsuz procuratorē. demū hz ratū. an euanescat stipulatio de rato iaz cōmissa. rñ. q̄ de rigore nō euanescit sed de equitate sic: ope exceptionis doli mali. q̄ prevalet. intellige āt dñm habere ratuz siue dñs dicat hoc habeo ratū qd̄ exegit pcurator me⁹ falsus siue exigat a procuratore falso qd̄ ipse falsus procurator exegerat. ¶ Siue. Lenis est hic. §.

s Is cōmissa. Debebam. x. titio solui falso pcuratori eius t pmisit de rato procurator. tandē titi⁹ egit ō me ad illa x. dr q̄ agā ex stipulat. de rato cōtra procuratorē ad interesse qd̄ habeo eo q̄ titius nō habuit ratuz. ¶ Si sine. Heres institut⁹ grauatus dare legatū titio puta. x. nūc vult soluere cuidā noie titij tanq̄ procuratori titij. dr q̄ dz exigere cautionez de rato.

s Is quis. Duo erāt rei debēdi qui pmiserant mihi. x. nūc titius noie meo agens ō vnū reoz exigit ab eo t pmisit habere ratū illā exact̄. si ego ago contra alium conreum: dr q̄ cōmittitur stipulatio ō procuratorem; hoc est verum si isti rei sint socij.

a Plius. Titi⁹ noie meo petijt a te. c. t pmisit eo q̄ ego amplius nō peterem. q̄ritur qñ cōmittat̄ h̄ stipulatio ō titium. rñ. labeo. si ego dñs petā in iudicio nō al's. sed autor legis clarius dicit. q: si peto. si mō nō cōtester lītē: non cōmittit̄ stipulatio. hoc enīz casu nō peto: sed petere volo. sed si suz lītē cōtestatus. vel si petij sine iudice t habeaz. vel dñ aliqd̄ ei debeam t petat a me t ego obijciam ei cōpensat. de his. c. videor petere. t sic cōmittit̄ stipulatio p̄dicta ō procuratorē. t qō his casibus cōmittatur stipulatio predicta probat p̄ simile. nā heres a testatore grauatus ne petat a debitore heredit̄. debitum qō debebat testatori: si aliqō de predictis faciat videtur petere t venire contra testamentum.

s Is indebitū. Credens te mihi teneri ad. c. soluisti titio accipienti noie meo: t pmisit q̄ istā solutionē habebo ratā. tandē vidisti q̄ nihil mihi debueras. t sic indebitū solutuz vis cōdicere cōdic̄. indebiti. queric̄ a quo cdicas. t dicit̄ q̄ si habeo ratā solutionē factā titio. tūc a me cdices. si nō habeo ratā tūc a titio cōdices. poteris igit̄ agere cōtra titiū ex stipul⁹. de rato vt faciat me habere ratū. vt si faciat. tunc teneor cōdi. indebiti. si non: tunc ipe teneb̄. ¶ Si pcurator. Falsus procurator nomine meo petijt fundum a te t promisit de rato. tādez succubuit. postea istum fundū vēdidi alij t induxi emptorē in possel. lz nō vacuam. tandē emptor rei ven. petijt a te fundum dicitur q̄ stipulatio de rato committit̄ ōtra falsuz pcuratorē.

c Um debitore. Dicit primo mutuaueram tibi. x. tandem falsus procurator nomine meo egit contra te ad illa. x. t pmisit me habere ratum. tandē habeo ratū in. v. nō in alijs v. dicit̄ q̄ pars obligat̄. consumpta est per meaz ratihabitionem. idem est si ista. x. aio nouādi stipulatus est me⁹ pcurator t postea. x. exegit. t promisit me ratū habiturū. nā si habeo ratum in. v. tñ pars obligat̄. cōsumpta est. Tertio promisisti mihi sticum aut. x. qō volam absente me titius tanq̄ me⁹ pcurator exegit a te. v. t pmisit me ratuz habituz. dicit̄ q̄ si habeo ratum extincta est obligatio in quinq̄.

s Is procurator. Titius noie meo petijt a te. c. t satisdedit de rato. postea ego decessi duob⁹ heredib⁹ relictis. vn⁹ quorū habet ratū. qd̄ fecit titius. alter nō. dicit̄ q̄ pro pte illi⁹ qui habuit ratū non ōmittitur stipulatio. p parte alterius sic Scdo dicit idem esse. si ego dominus pro parte habui ratum quod fecit titius. puta in quinquaginta: pro parte nō: puta in alijs quinquaginta. nam in parte quā nō habui ratam committitur stipulatio in alia nō. ratio vtriusq̄ dicti est. quia hec stipulatio de rato cōpetit ad interesse eius in eo quod habui ratū. t colligitur ex dicta ratione solutio talis qōnis. s. an hec stipulatio rati possit pluries ōmitti. puta cepi agere ego dñs vocando te in ius: t ex hoc te pati dānum cōstet. Secūdo lic̄. sum cōtestatus cōtra te t interest tua ppter aduocatū vel alias expēsas. t rñdeo pluries cōmitti t pluries agi cum mea interest sim stipulat⁹ a titio procuratore: t ad hoc adducit simile de stipulat̄. dāni infecti si promisisti emendare damnum qō dabitur ex domo tua ruinosa vsq̄ ad. x. annos. naz pro dāno qō mihi dat in primo anno. statiz agam. t sic de ceteris. si aūt diceres tunc demū me posse agere incertū sit me amō damnū ex illa domo non passurū. t tunc committatur stipulatio dāni infecti. t nō ante. forte b̄ eueniet post. x. annos.

i Stipulat̄. Stipulatio de rato cōtinet interesse sicut stipulatio dolum nō cōmitti que interponit̄ multotiēs tā in contractibus q̄ in iudicijs. fran.

n On solū. Si procurator meus agat aliqua act̄. cōtra te nomine meo: t dubitetur an sit procurator dz cauere de rato. idem si petat sibi nomine meo satisdari. puta de euict̄. vl̄ de damno infecto. t dubitetur an sit meus procurator: naz satisdabit de rato.

n Et satisdatio. Si titius agat contra te ad. c. possum euz releuare a satisdat̄. de rato. vt si mittam libellum seu epistolam principi. dicendo in ea epistola qualiter feci eum meuz procuratorem. Secundo dicit q̄ procurator rei debet satisdare. iudicatum solui. nec per talem epistolam de qua dixi. ō. releuatur a satisdatione

s Is sine iudice. Falsus procurator nomine meo exegit indebitum: t sine iudice. q̄rit̄ qualiter consulatur soluēti. t respon. nam aut ego non habui ratum. aut habui. primo casu aut procurator non satisdedit de rato t tenetur condic̄. indebiti procurator soluēti. aut satisdedit de rato. t tunc tenetur ipse

ꝛ fideiussores ad interesse ꝛ ad impensas act. ex stipulatu.
Secundo casu. s. si ego habeo ratum non committitur stipulatio de rato, sed ego dominus teneor soluenti condic. indebiti ꝛ hec sunt vera qñ pecunia erat indebita: sed quid si erat debita. certe idē. quia si non habeo ratū tenetur procurator ex cautione. de rato ꝛ eius fideiussores. imo tamen differt quando est debita a casu supiori. s. quando est indebita. nam quādo est debita ꝛ soluat falso meo procuratori ꝛ habeo ratū: nulla act. datur cōtra me causa eius pecunie repetende. sed quando est indebita ꝛ soluatur falso meo procuratori ꝛ habeo ratum tenet condic. indebiti. vt istū casum habuimus. s. prime. hec oia vera sunt quādo sine iudice soluta est pecunia procuratori meo falso. Quid autē si per iudicē soluat falso meo procuratori: tē distingue an indebita pecunia sit. an debita. primo casu non videtur stipulatio de rato committi. siue habeā ratum siue nō duabus rationib⁹. q: nulla res ē que possit haberi rata. Item ꝛ q̄d ad soluentem pertinet habeam ratum vel non: cuz vtroq; casu nō pōt repetere cum sit p iudicem solutū ꝛ hoc de rigore de equitate tñ si ego dñs non habeo ratum fideiussores falsi procuratoris tenētur quanti stipulatoris interest me habuisse ratum qō dic vt in glo. si aūt pecunia sit debita ꝛ nō habeam ratum tunc fideiussores tenentur insolidum. ¶ Cum autem Procurator verus habens mandatū egit ꝛ de rato satisdedit ꝛ succubuit. Postea dñs agit ꝛ obtinuit licet iniurioſe. q̄ritur an cōmittatur stipulatio cōtra procuratorem ꝛ eius fideiussores. ꝛ dicitur q; nō nisi in expensis litis quas fecit cōuentus. Idem dixit marcellus. ꝛ si dominus agēs succubuit. nā non omittitur stipulatio nisi in expēsis. ¶ Si procuratori. Cōstituí titium procuratorem ad exigendum quoddā legatum mihi relictum ꝛ dandum a sempronio herede cuiusdā. hic titius exegit hoc legatū me mortuo ꝛ satisdedit de rato. dicitur q; si heres meus non ꝟ ratum cōmittitur stipulatio maxime cuz ꝟ legatum vere debituz fuerit. ¶ Si in stipulatione. Pone casum vt in glo. que incipit agebas ꝛc. Si procurator. Procurator falsus noīe meo petijt heredit. cuiusdā agēdo petit. here. ꝛ promisit ō rato: ꝛ succubuit postea ego dñs si peto a te fundū hr̄dit. ex cā hr̄dit. dr̄ q; cōmittitur stipulatio cōtra procuratorem. ¶ Qui patris. Facta est iniuria filio ꝛ sic oritur actio iniuriarum patri ꝛ filio. si procurator patris agat iniur. patris nomine debet cauere non solum q; pater habebit ratum: sed etiam filius. poterit enim euenire q; filius poterit agere iniuriarū. idem dicas si nepoti facta est iniuria. nam si procurator aui agat iniur. ꝛ anteq; auus sciat procuratorem suum egisse decedant auus ꝛ filius. mō nepos poterit agere iniur. ꝛ ideo procurator aui dz cauere de rato ex psona aui filij ꝛ nepotis.

p Rocurator. Procurator agēs noīe meo p te promisit tibi amplius nō peti. vr̄ sensisse de me ꝛ meis heredib⁹.

b Bonorum. Bonorum posses. mihi delataz quidam apprehendit nomine meo. dicitur q; debeo ratam habere istam apprehensionem infra tēpus quo possez eā petere. nec nocet si tēpore quo habeo ratuz ille qui apprehenderat sit factus furiosus vel sit mortuus vel penituerit.

p Ater. Pater soluto matrimonio petebat sibi reddi dotem a marito quondā filie ꝛ filia erat absens: ꝛ pater promisit q; filia habebit ratum. anteq; habeat ratum decessit filia. dr̄ q; non omittitur stipulatio. ¶ Procurator. Venditor meus tenebatur mihi redibit. infra sex menses. quidam nomine meo egit ꝛ exegit. ꝛ satisdedit q; ego haberem ratum. ego non habui ratum nisi post sex menses quando iam debitor liberatus erat tempore. queritur an committatur stipulatio de rato ad repetendum quod erat solutum procuratori. ꝛ dicitur q; sic. si autem stipulatio non interuenisset tunc tenebitur procurator condic. ob causam vel indebiti vel sine causa ad reddendum retro quod accepit.

¶ De priuatis delictis. Rubrica.

Regula ciuilis est vt ex delictis ōfuncto
c Iuilis. rum penales act. non dentur in heredes

seu ceteros successores. hinc est q; actio furti non datur in heredes furis. Secundo dicit. q; actio ad exhibenduz datur in heredem siue possideat rem: siue dolo desijt possidere. Item ꝛ rei vendicatio. Item conditio furt. datur in heredem. Tertio dicit q; actio furti. Item actio legis aquil. vt actio iniur. non datur heredi. Quarto dicit. si seruus meus fecit tibi furtum vel dedit tibi damnū vel rapuit tibi rem he actiones que oriuntur ex predictis delictis sequūtur seruū. hinc est si seru⁹ desinat interim esse meus ꝛ efficiatur alterius. tenebitur nouus dominus ꝛ non ego. fran.

n Unq̄. Ponit regulā quā approbat per. viij. exēpla. regula est q; si plura delicta fiant in vnam eandem rez: ꝛ agitur ex vno delicto non tolluntur act. ex alijs delictis orte. primū exemplū est seruum meum surripuisti ꝛ occidisti. p furto agaz furti. quia occidisti agam aquil. nec vna earum tollitur per aliam. postea ponit alia exempla q̄ omnia plana sunt.

s Iquis. Ex delictis priuatis oriuntur due vie agendi. s. ciuiliter. Item criminaliter. ciuiliter quando ad bursam meam ago nec debeo subscribere. ꝛ pone exemplum in act. furti que datur ad duplum. vel quadruplum. criminaliter quādo ago vt puniatur ex furto extra ordinem non vt mihi aliquid detur ꝛ tunc debeo subscribere.

¶ De furtis. Rubrica.

Primo dicit vnde dicatur furtuz. Secūdo dic̄ qō sola cogitatiōe furti facie
f Rtum. di non fit furtum. Tertio dicit quid sit furtum.

f Urtorum. Furtorum duo sunt genera. s. manifestū ꝛ nō manifestum. manifestus fur est qui deprehēditur cuz furto. nec est vis a quo deprehendatur dū tamen deprehēdatur cum furto anteq; perueniat ad locum destinatum. i. in quo loco destinauerat se eo die cum furto manere. nec est vis si deprehendatur in loco publico vel priuato cū furto anteq; pueniat ad locum destinatum. nam vtrobiq; est furtū manifestum. Ultimo dicit. fur portauit rem surreptam ad locum destinatum ꝛ cū furto inuentus est. dicitur q; nō est fur manifestus. nam in initio. idest anteq; portetur ad locum destinatuz est inspiciendum an sit manifestus fur vel non. vt si deprehendatur ante sit manifestus. al's nō. ꝛ hoc dicit hec lex cū q̄tuor sequēntibus

s Iquis in seruit. Seruus cui relicta erat libertas sub cō ditione. surripuit titio extraneo rē ꝛ interim extitit ꝺdit. libertat. ꝛ cū portaret furtum ad locum destinatū deprehēsus est in via. queritur an sit fur manifestus. ꝛ dicit q; nō. q: origo furti in seruit. facti nō fuit manifesti. Secundo dicit deprehēsione furis anteq; portet ad locū destinatū efficitur furtū manifestū. Tertio cū in domo mea q̄dā nocte vel' de die venisses ꝛ cū surriperes mihi rē: videns te abscōdi mene me occideres dicit q; nō est fur manifestus. sed pone q; cum vidi eum surripere cucurri volens eum apprehendere ꝛ ipe dimissa re fugit. dicitur qō est fur manifestus. Ultimo dicit. q; nō est vis quis apprehendat furem cū furto. an ille cui est factum furtum. an quilibet alius vicin⁹ ꝛ hoc dicit h̄. l. vsq; in finē.

n Ec manifestuz. Furtū nō manifestū qō sit apparet ex supradictis. nā viso qō sit manifestū apparet q; omne aliud est non manifestum.

c Iqui. Hodie surripuisti mihi rē ꝛ cōtractas postea alia die siue alijs dieb⁹ adhuc ꝛctas. dr̄ q; ex prima contractat. orit̄ actio. nō aūt ex assidua ꝛctat. in plus oritur actio furti. Secūdo dicit. egi cōtra furē rei ven. ꝛ habui lit. extimat. cū nollet restituere rem. dicitur q; adhuc cōpetit mihi condic. furt. s. cū egi rei ven. sed officio iudicis non est mihi dānandus nisi condi. remitterē. Tertio dicit. egi condic. furti. ꝛ furē. pstitit lit. extimat. nūc ago rei ven. dr̄ q; iudex aut absoluet furez a rei vendi. aut cōdēnabit eū vt restituat rē. ꝛ si nō restituat ꝺdēnabit eū quātuz in litē iurauero. si mō reddam extimationem.

c Uius. Is demum habet act. furt. cuius interest nō ali⁹ vt habebis exempla iā in. l. ita q;. ꝛ hoc est verū si ex ho-

nesta cā eius interest,nō si est inhonesta vt quia fur rē furtiuam amisit,honesta autē pōt esse vt quia sit fullo cui sunt surrepta vestimēta que debebat aptare.hz enīz act. furti,cū teneat emē dare hec vestimēta dño eoruz que vestimēta fullo amiserat cul pa sua.t hec sunt vera:si hic fullo est soluēdo ita q possit emē dare dño dānum hoc.si aūt non sit soluendo,tunc dabit actio furti dño nō fulloni. ¶ Tandē dicit.male fidei possessori si surripiatur res illa quā mala fide possidebat.nō datur actio furti, t reddit rō.sz an creditori si surripiat res obligata cōpetit ac. furti.dic q sic siue idē debitor q obligauerat surripuit siue ali? t qñ ali? surripuit.tūc t dño t creditori competit act.fur.t qō di co creditori dari act.furti:intellige siue debitor sit soluēdo ad debitū qō dz seu nō.t pōt reddi rō. qz tuti? ē pignori icūbere q̄ in psonā agere ad debitū.sz si promisi tibi statiz dare t fui in mora dandi:idē si nō fui in mora dādi:t interim mihi surri piat:an habeas act.furti.t dr q nō. ¶ Tandē queritur de em ptore an habeat act.furti p re empta surrepta anteq̄ sibi essz tradita t dr q nō.vēditor tñ cedit eā act.emptori:t etiā quas dā alias. ¶ Ultimo q̄rit.si emptor rē quā emit nōdum sibi tra ditam surripiat:an teneat furti vēditori.t distinguit.nam aut soluerat precium emptor venditori.t tunc actione furti non te netur.aut surripuit precio nō soluto.t tunc tenetur sicut qui pi gnus surripuit t b̄ dicit hec lex cum sequenti. t.se. t se. t prin. sequentis. ¶ Preterea,Quidā collegit fructus fundi t eos surripuit.dr qō tenetur act.furti colono fundi.Scdo dicit.de posui penes te librum.tandem est tibi surrept?.dicitur qō nō habes act.furti.nam cum tenearis de dolo solo aut non com misisti dolum. t tunc cum non tenearis mihi: nil tua interest habere furti act.aut cōmisisti dolum.t sic mihi tenearis: t tūc non habes act.furti ratione doli tui.t adducit ad hoc simile. ¶ Dap.Obligaui tibi duos seruos p.x.libris t tradidi.tā dem vnus eoruz surreptus est tibi t alter qui remansit valet bene.x.queritur an possis agere act.furti ad.v.quasi intantuz tua interfit quasi in alio seruo habeas salua alia.v.an vero in x.poteris agere queritur t dicit qō in.x. ¶ Idē scribit.Obli gasti mihi seruū p.x.t tradidisti.tandem est mihi surrept? egi contra furem act.furti.ad.x.t habui.tandem iterum surripitur dicitur q non habeo amplius act. furti. hoc est verum si sine mea culpa surripitur.si aūt culpa mea surripitur tunc cum te neatur tibi act pigno.ad reddendum agam cōtra furem act. fur.Sed in primo casu quando sine culpa mea tunc actio fur tiua competit domino.franciscus filius domini ac. ¶ Idem dicit.Obligasti mihi duos seruos p.x.t tradidisti mihi.tan dē ambo mihi surrepti sunt.p quolibet agā act.furti ad.v.se cus si sepatim surrepti sunt.nam tunc noīe vnius agendo cō sequitur solida.x.t alterius noīe amplius non agam. ¶ Idē pompo. Comodaui ego franciscus codicem meuz dño scoto parmensi.ipse cōmisit dolum in libro perdendo t sic est ei sur reptus.dicitur q nō aget furti ꝯ furem. Idez si mandaui tibi vt librū meuz pferas scoto. ¶ An pater.Comodaui filio tuo librum.postea surrept? est ei an tu pat cōmodatarij habeas furt.act.quentur t dicit qō nō.idē de fideiussoribus cōmoda tarij vt eis non detur act.furti. ¶ Is qui.Concessi tibi librū precario.postea tibi surreptus est,dr qō nō habes furt.act. ni si prius intentassem ꝯ te interdictum. nam extunc cū tenearis de culpa habebis furti act. ¶ Quod si conduxerit.Condu xisti rem a me postea est surrepta tibi culpa tua dicitur qō ha bes act.furt. ¶ Si filius.Pro filio surrepto dat patri actio furtiua. ¶ Si res,Cōmodaui rē titio.eo mortuo surrepta res fuit.dicit qō actio furti mihi cōpetit nō heredi titij.idē est si ei obligassem vel locassem rē meam. ¶ Non solū.Cōmodata rius agit furt.non solum pro ancilla cōmodata si ei surripiat sed etiā pro ptu eius.idez si cōmodaui seruū.et nomine vestis serui si ei surripiatur competit comodatario furt.act.idē si como daui iumenta t pullus sequatur ea.nam etiā noīe pupilli fur repti cōpetit comodatario furti actio. Ultimo dicit. qō actio furti dat comodatario,creditori.cōductori. at condictio furti dat dño rei. ¶ Si epistola,Epistolā tibi misi. t surrepta fuit queritur cui competit act. furt. t anteq̄ respondeat ad istam questionez querit cuius sit dominium istius epistole.t dicitur si dedi epistolaz seruo tuo statim est effecta tua.idē si dedi tuo procuratori.si autem eo animo dedi vt mihi reddatur tunc do minus remanco. Postea redit ad primam questionem. t di citur q actio furti datur ei cuius interfit epistolam non fore surreptam.i.ei ad cui? vtilitatez pertinebāt ea que sunt scripta in epistola. Postea q̄ritur an nuncio qui portabat epistolaz cōpetat actio furti,t dr qō sic in duobus casibus. prim? si ad eum spectabat custodia epistole. Secundus si eius nunci interest epistolā non fore surreptam:vt quia in epistola contine batur aliquid debere dari nuncio:vel ei fieri.

c Creditoris.Culpa creditoris surreptum est ei pignus t sic creditor vult agere act.furt. dicitur q debet agere in solidum.t quicquid consequit vltra debitum:reddet debitori pigno.act.ab eo conuentus. ¶ Dominus. Proprietari? sur ripuit rem in qua alius habebat vsumfru.dicitur q tenetur ei act.furt. Secūdo dicit comodaui tibi sticū eūdē tibi surripui non teneor tibi act.furti cuz tua non interfit nisi forte feceras expensas in hoc seruo quē poteras retinere donec tibi redde rem expensas.nam hoc casu si surripio teneor tibi act.furti.

n Cum filio. Pater contra filium t filius cōtra patrem non possunt agere act.furti.

s Serui t filij.Serui t filij nri surripiēdo nobis faciūt fur tum nō tamen tenentur furti etiam si seruus postea ma numittatur vel alienetur nisi tunc de nouo contractaret.

¶ Cum aūt.Seruum emi t traditus est mihi t furtum mihi fecit tandem quia hic seruus erat vicios? egi redhibitoria con tra venditorem.queritur an possim agere furti ac si nunq̄ meus fuisset.sed tamen dicit q non possum agere furti. in redhi toria tamen venret hoc damnū qō mihi fecit surripiendo.

¶ Illud. Possidebam seruum alienuz bona fide hic seruus fugit a me t surripuit mihi quādam rem. tandem alius cepit eum possidere bona fide.queritur an actio furti mihi detur cō tra nouum possessorem t videtur q non.quasi euz adhuc pos sideam.sed videtur qō sic.cum si alij faceret furtuz non teneret pro eo noxali,quasi non videar eum possidere nisi quo ad vsu capi.cōprehendā.in fine tamen dicit q mihi cōpetit act.furt.

q Quod dicitur.Quod dicitur.noxa caput sequi.tūc ē ve rum si hoc fieri pōt.nam aliquando non. vt si seruus tu us fecit mihi furtum tandem effectus fuit dominus eius t vē didi eum alij.nam non possum agere furti ꝯ emptorem.

t Actione. Si ago odit.furt.vel actione furti debeo in libello meo detractare rem furtiuam t si sunt vasa surre pta debeo dicere lancem surreptam non autem debeo dicere pondus vasorum.s.an argentea an aurea sit.si autem petā ar gentum infectum debeo dicere massam argenteaz t pondus t si sunt nummi argentei debeo detractare numerum.si autez est vestis debeo dicere colorem.t adducit simile. si autem nō recordor de colore hoc iurem tunc non cogor dicere.

¶ Qui rem,Obligaui librum cuidam feneratori.puta bo zolo.eundem surripui teneor furti.idem si istum librum quem obligaueram vendidissem.nam teneor furti.

c Cum es.Obligaui es loco auri dicens esse aurum.non teneor furti licet turpiter fecerim.secus est si liam obliga ueram aurum:deinde cum velles ponderare:posui es loco isti us auri.hoc casu teneor furti. rem enim iam pignori data z in teruerti. ¶ Si bona,Emisti a nō domino rem meam bona fi de.tandem eaz tibi surripui dicitur q teneor tibi act.furti.idē si rem meam in quam habebas vsumfru.surripui.nam teneor tibi furti.non tamen hec res efficitur viciosa quin alius eam postea apprehendens posset eam vsucapere t adducit simile

v Vilgaris.Ex alieno acervo abstuli modum:videtur q faciam furtum totius acerui sicut t si tango aurem alicu lus video totum tangere.idem est t si dolium tuuz vini ape rui:t aliquantulum vini abstuli:video totius vini fur esse. sz de equitate secus est.vt eius tantum frumenti siue vini qō sur ripui video furtum fecisse,t circa hoc multos casus ponit.

¶ Qui furti. Lameram tuam intraui animo furripiendi tibi aliquas res non tamen furripui. dicitur q̄ non fuꝫ fur. iniuria rum tamen teneor vel de vi. si per vim intraui. sed si scrinium tuum aperui aut fregi. ⁊ aliquas res de scrinio furripui. teneor furti pro rebus tantum quas abstuli. quid si torsellum tuum dissolui: vt cōtractarē res que in eo erant: ⁊ quasdam ex his contractaui quasdam non. pro rebus tantum furreptis teneor. ⁊ hoc est verum si totum tollere non poteram simul siue cō tractare. si autem poteram totuꝫ tollere siue contractare ⁊ hoc animo accepi torsellum. tandem postea dissolui. ⁊ quasdā res tantum abstuli. in hoc casu totius torselli dicar fur. fran.

¶ Si duo. Plures simul portauerunt trabem meā animo furandi nec vnus solus potuisset portare. dicit q̄ quilibet eo rum insolidū tenetur act. furti. Ultimo dicit. contractaui plu res res tuas quasdam tamen ex his tantū furripui. teneor fur ti pro omnibus etiam non furreptis. nō tamen teneor condit. furtiua pro non furreptis.

s Jquid. Si ego fur aliquid fregi vel amoui non animo furandi non teneor pro his furti. ⁊ pone tale exemplum scrinium tuū aperui vel fregi aīo furripiē .i anulos qui tibi in tus erant ⁊ alias res que erant in supioze pte scrinij remoui ⁊ posui in terra ad hoc vt anulos qui erant in fundo scrinij ac cipiā ⁊ furripiaꝫ: ⁊ sic furripui anulos. teneor furti pro anulis tantum. ¶ Qui lancē. Lancem tuā rasi. dicor fur esse totius lancis. ⁊ hoc de rigore. sed de equitate teneor in tantum quā ti tua interest.

i Ꝓpuberem. Jmpubes doli capax tenetur si faciat fur tum. Jtem ⁊ acquilia si dānum iniuria alicui dedit. secꝰ si est infans vel non proximus pubertati. quia tūc non tenet furti nec aquil. nec si ipse opē tulit furto tenet nec ꝓdi. furtiua tenet, ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

v Erum est. Si deieci te ō fundo nō teneor furti condit. tū triticaria teneor rōne possessionis fundi quā habeo. sꝫ si abstuli arboꝛes de fundo tuo vel lapides vel cretam teneor furti.

s Japes. Apes fere stantes in arboꝛe fundi mei fecerūt alias apes furripuisti eas vel fauū earuꝫ. nō teneris mi hi act. furti. cum meum nō fuerit q̄ furripuisti. ¶ Jtem con stat. Colonus meus agrum meuꝫ colebat numinis: quia pro certa mercede i pecunia cōsistente mihi danda fructꝰ agri mei debebat facere suos. venit quidam ⁊ fructus huius agri stan tes in agro collegit ⁊ furripuit. dicitur quod tenetur furti huic colono.

q Eli tabulas. Tabulas vel cautiones meas siue instru menta aliquis furripuit. ⁊ dicitur q̄ tenetur act. furti. ⁊ existimabitur non solum valentia tabule siue carte sed etiaꝫ debiti q̄ in ea continetur siue debitum q̄ in his continebaꝫ tur fit mihi solutum siue non. ⁊ redditur ratio. idem videtur ⁊ si alias probationes habere ad istud debitum. Jdem ō apo ca. si furripiatur. sed pone q̄ aliquis lenit seu delet instrumen tum meum. tenetur furti. ⁊ etiā act. legis acquil. Sed pone q̄ primo furripuit ⁊ postea deleuit: non propter hoc crescit actio furti. sed furti tenebitur ⁊ acquil. Jteꝫ actio. ad exhibendum Jtem quoꝝ bonoꝝ si hec instrumenta essent hereditaria sed ⁊ si aliquis imaginem meam vel librum delenit tenetur ac quil. Ultimo dicit. que dicta sunt de instrumentis priuatoꝝ. idem ⁊ si essent reipublice alicuius municipij. Jtem ⁊ de cete ris rebus publicis siue alicuius societatis. ⁊ hoc dicit hec lex cum quatuoꝛ sequentibus. fran.

q Elidam. Habebam instrumentum de. x. contra titium furripuisti mihi illud instrumentum. nunc ago contra te furti actione. videtur q̄ non tenearis nisi ad extimationē car te siue tabule. non autem ad. x. que continebantur in instrumē to. quia si nunc possum probare de illis. x. non videtur mea in teresse. sed tamen dicit quod potest interesse. pone enim quod nunc furto facto rehabui instrumenta. ⁊ sic possum nunc pro bare interesse per ea q̄ non potui tempoze quo egi ad debi tum sed succubui. id multo magis. queritur de lege acquil. nā si instrumentum meum de. x. quod habebam cōtra titium de struxisti ⁊ agam contra te acquil. videtur q̄ non teneaꝛis: qꝛ si probo. x. contineri in instrumento: potero agere ad ea cōtra titium debitoꝛem meum. ⁊ sic nihil mea iuterfit instrumentum fuisse destructum. si autem hoc non possum probare videtur mea interesse. sed tamen ponit duos casus quibꝰ interest mea.

t Utoꝛ. Licet tutoꝛ habeat administrationem rerum pu pilli: si tamen furripiat rem pupilli tenetur furti ⁊ tutele. ⁊ idem in curatoꝛibus omnibus.

i Si qui opem. Prebui opem ⁊ auxilium tibi facienti fur tum. tandem tu fuisti deprehensus cum re furtiua. dicit q̄ ego teneor furti non manifesti ⁊ tu furti manifesti.

s Jquis. Rem furripui ⁊ tradidi eam tibi vt portes eam ad aliquem locum. puta ad domum meam. tūc cum poꝛ tabas fuisti inuentus cum re furtiua. dicitur q̄ si sciebas eam rem furtiuam tu es fur manifestus ⁊ ego non manifestus. si āt ignoꝛabas ꝺ casu nec tu nec ego sumus fures manifesti.

¶ Si vnus. Unus de seruis meis hausit vinum tuum ⁊ poꝛ tabat alter hauriendo fuit deprehensus. nomine primi teneoꝛ furti non manifesti. nomine alterius teneoꝛ furti manifesti.

q Eli seruo. Seruo tuo persuasi vt fugeret ⁊ fugit. dicitur quod non sum fur. non enim ex meo malo consilio furtū dicoꝛ facere. ⁊ adducit simile. Secundo persuasi tibi vt fugeꝛes hoc animo vt ab alio furripiaris. fugisti. ⁊ furreptus ab aꝛ lio fuisti. dicitur q̄ teneoꝛ furti. Tertio psuasi tibi vt fugeres ⁊ hoc feci causa inimicitiarum. tandem fugisti. ⁊ furreptus fui sti. dicitur quod teneoꝛ furti. Quarto. filio vel seruo tuo vel vxoꝛi tue furripienti tibi rem opē tuli. dicitur q̄ teneoꝛ tibi fur ti. licet filius vel seruus vel vxoꝛ non teneantur tibi furti.

Quinto persuasi seruo tuo vt fugeret ⁊ fugit cum quibusdaꝫ tuis rebus. teneoꝛ furti tam nomine serui q̄ rerum quasi opeꝫ videar tulisse. ¶ Si duo serui. seruus meus cuꝫ seruo tuo ha buerunt inter se consilium: ⁊ communi consilio ambo fugerūt a nobis. vnus eoꝝ non est fur alterius nisi vnus alium cela ret. franciscus.

s Jpauonem. Pauonem meum mansuetum cum de do mo mea fugisset. fuisti eum persecutus in tantum q̄ aliꝰ us habuit eum teneris tu furti. ⁊ de hoc dic vt in glo. domini mei accursij.

s Jfiliusfamilias. Filio surrepto datur patri actio furti non matri. conditio autem furtiua non datur patri. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

v Erum est. Meretricem alienam ancillam rapui cāusa libidinis. dicitur q̄ non facio furtum. Secundo ho stia meretricis fregi causa libidinis. tandem fures hostia sic in uenta surripuerunt dicitur q̄ non teneoꝛ furti. Tertio. ancil lam alienam meretricem celaui domino. dicitur q̄ non teneoꝛ l. fauia. franciscus.

q Eli iumenta. Jumentum tibi cōmodaui vt. s. vsq; ad certum locum eum ducas. tu duxisti eum longius. teneris furti. idem ⁊ si a principio contra meam voluntatem eum duxisti. franciscus.

s Jcum quis. Rem capti ab hostibus surripui. tandem dominus rei reuersus est. dicitur quod competit ei actio furti. franciscus. ¶ Arrogatoꝛem. Titio surripui rem eius. tā dem titius dedit se i arrogat. sempronio. dicitur q̄ sempronio competit actio furti. Jdem multo magis est si post arrogat. ti tio factum est furtum. ¶ Quandiu. Actio furti durat donec fur viuit. ⁊ aut fur est sui iuris ⁊ tunc ipse conuenitur actione furti. aut est alterius iuris vt quia filiusfamil. ⁊ tunc conuenit pater eius. ⁊ hoc est q̄ dicitur, noxa caput sequitur.

¶ Si quis. Feci titio furtum. tandem titius captꝰ est ab ho stibus. dicitur q̄ extinguitur actio furti. si tamen titius reuerta tur ab hostibus rehabebit act. furti.

s Jseruus. Seruus meus exercitoꝛ nauis existens non mea voluntate habebat vicarium in naui. si datuꝫ est damnū alicui mercatoꝛi in naui, datur actio in factum ō me ⁊

siquidez vicarius dedit dānum teneoz dum taxat ō peculio. si aūt seruus dedit dānum tunc in extimat. dāni aut noxe eum debere, z si iste seruus efficiatur liber: adhuc teneoz de peculio z ipse factus liber tenebitur. ¶ Interdum. Seruus meus fecit tibi furtū z ego manumisi eū ne tenear p eo furti. dī q ad huc teneoz, z etiaz ipe seruꝰ, z si ego quenian: liberatur fur. frā.

f Falsus. Rem quā non debebam tibi scienter accipienti solui, facis furtum. fran. ¶ Falsus. Falsus procuratoz accipiendo pecuniam facit furtum. hoc est verum. si debitoz eo anio soluit falso procuratori vt falsus procurator portaret hanc pecuniā ad creditorem z non portauit. si aūt eo animo soluit vt nūmi fiant procuratoris credens eum procuratorez in rem suā. tunc licet nō domio: nō tamen facit furtum. ¶ Sz z si is. Cum indebitū tibi scienti vellē soluere tu delegasti me q alij soluerez z solui. querit an tenearis furti, z distinguitur. nam aut solui te presente. z tunc teneris. aut te absente, z tūc non teneris. ¶ Si quis. Petebas a me vt mutuarē tibi. x. z mutuaui dicendo qō eras locuplex vel te velle dare fideiussores vel te confestim mihi soluturū pecuniā: z mentitus es. quaritur an tenearis furti. z dicit qō non. sed de dolo teneris si alia actio non cōpetat. fran. ¶ Qui alienum. Libz alienū iacentē in terra accepi aio lucrandi. dī q facio furtuz licet nesciem cuius sit nisi dīs rei habuerit eā p derelicto. nam tunc nō facio furtū. Idem si putaui qō dīs habuit eā pro derelicto: licet ita non sit. sed pone q inueni rem alienaz iacentē in terra z accepi non aio lucrandi. volebaz enim reddere dīo rei si inuenirem eum. dī q non facio furtum. z quicūq; qui sic inueniūt faciunt scripturaz in qua continet: notum sit oibus q ego talis inueni sic z sic: z reddā ei qui petet. z hanc scripturā ponāt in aliquo loco vt possit legi. z hec sunt vera etiam si petat aliquod preciū nomie inuētionis. nam propter hoc fur non est. ¶ Si quis sponte. Rem a dīo habitam pro derelicto accepi non teneoz furti: siue sciebam eaz habitam p derelicto siue ignorabam. ¶ Si iactum. Rem iactatā de naui accepi. qrit an tenear furti. z distinguit. nam aut dīs deficiens habuit eā p derelicto: z tunc non teneoz. aut non. z tūc si animo furādi teneo: teneoz furti. alias non. sed semper reddere debeo eius domino. sed si putans simpliciter rem iactatā accepi: non teneoz furti. ¶ Etiam. Surripui tibi seruū. z sic teneoz furti. tandem emi a te partez huius fui extinguitur actio furti etiam in alia parte. secus si vsufru. huius serui cepi habere. naz ꝓpter hoc non extinguitur actio furti.

s Ꝫ iussu. Quidam dicens se meum procuratorez cuz nō esset iuit ad debitorem meū z petijt qō mihi debebatur debitoz cum nō haberet pecuniā pre manibus dixit debitori suo vt mihi daret. z dedit eo presente, dicitur q procurator meus tenetur furti. ¶ Si rem. Rem meā credens tuam tibi tradidi. z tu bene sciebas meam z accepisti teneris furti. ¶ Si seruus. Seruus hereditarius rē heredis surripuit, tenetur furti heredi nunc liber factus,

s Ꝫ socius. Socius rem cōmunem surripuit, tenetur furti cōsocio.

i Nter omes. Actio furti durat etiaz re furtiua extincta hinc est si seruū meū surripuisti: teneris furti etiaz eo mortuo: vel manumisso. z etiam conditio furtiua competit. idem si ista res subrepta deueniat in potestate hostium vel si habeam eam pro derelicto nam adhuc durat actio furti. ¶ Si seruus. Habeo vsumfru. in seruo. tu proprietatem. quidam tertius eum surripuit. actio furti competit z mihi z tibi. Secundo dicit. actio furti datur etiam vsuario. Item datur creditori. et datur etiam debitori. z si vnus eoz agat vel transigat: adhuc alter poterit agere. hinc est: si res cōmunis duoz surrepta est a tertio ambobus dīis competit actio furti. z si vnus eorum agat non tollitur actio alterius. Item proprietario potest dari actio furti contra fructuarium si fructuarius contractet rē in qua habet vsumfru. ¶ Recte. Rem tuam accepi credens de tua voluntate facere cum non esset verum non facio furtuz sed si credidi contra tuam voluntatem facere cum non essetverum: fur sum non tamen teneoz furti. ¶ Si furtiua. Surripui tibi rem z eam tibi reddidi iterum eam surripui. dicitur qō teneoz actione furti alia q prius.

s Ꝫ dīnium. Rem tuam surripui. tandem tu dīs decessisti z hanc rem legasti actio furti datur nouo dīo, s. legatario. idem in similibus nouis dīis.

q Ci vas. Vas meum argēteum surripuisti egi furti contra te. qō dicebā esse magni ponderis: qō negabas. vnde obtulisti vas coram iudice vt sciretur quantū ponderis esset: et ego obtuli tibi iudex nihilominus condēnauit te in dupluz ꝓ cij vasis. dicit q bene fecit iudex. nam in hoc duplo non continetur extimatio rei, sed totum est pena. fran. ¶ Qui furem. Cognoscis eum qui surripuit rem meā siue indices eum mihi siue non. non diceris per hoc fur, secus si celabas. ¶ Qui ex voluntate. Seruū cum dīo suo iratum z ab eo recedentem recepi. queritur an sim fur. z dicitur q si voluntate dīi eū recepi non sum fur. si aūt dīo vetante recepi: tunc aut bono aio volens eum tenere donec ira dīi recessisset z non aio celandi vel lucrandi: z tunc non sim fur, sec' si aio furandi recepi eum. nā tunc fur sum. Ultimo exponit verbū. s. positum. s, vetare, z dicitur q vetare dicimus eo ipso q non expresse consentit q fuū suum recipiā. ¶ Si ego. Locaui fulloni vestimēta mea ad fullendum siue poliendū. hic fullo me ignorante vel inuito cōmodauit hec vestimenta titio: z titio hec vestimenta surrepta sunt. dicit q mihi cōpetit actio furti contra te. q non debueras ea cōmodare z tibi etiaz datur actio furti contra furē cum vestimēta ista debueris custodire. z hic est casus quo fur furti agit. ¶ Si ancilla. Ancillam surripuisti. hec ancilla tpe furti erat pregnans vel concepit penes furem: siue penes bone fidei possessorez. secus si concepisset z pareret penes bone fidei possessorem. nā hoc casu partus nō est furtiuus z vsucapi potest. z qō dixi in ancilla z partu idem in pecudibus obseua. z de hoc dic. vt in glo. Ultimo dicit, equa surrepta penes bone fidei possessorem cōcepit. dicitur q partus est effectus bone fidei possessoris. secus esset in partu ancille. q non numeretur in fructu. ¶ Cum fur. Fur rem meā surripuit z eandē vēdidit nūmos quos inde habebat de manu eius abstuli. dī q facio furtū: q hij nūmi redacti ex re furtiua nō erāt p bō furtiui.

i Nterdum. Aliquādo euenit q interest mea furtū non fore factū: z tū nō habeo act. furti. vt si rem debitoris mei nō mihi obligatā surripuisti: z nihil aliud bz vñ possit mihi satisfacere. nā non teneris mihi act. furti. Item in re dotali in extimata q surrepta est viro. nā vir habz act. furti nō mulier licz eius interesit furtum non esse factum.

i Ꝫ furti act. Ꝫ n act. furti venit duplū vel quadruplū ꝓ cij rei. non aūt interesse singulare duplicabitur vl q̄druplicabit. Secūdo dicit. actio furti durat etiā re surrepta extincta. Tertio dicit. tempe furti facti res surrepta valebat. xx. postea cepit valere minus vel ecōtra. dī q inspicitur extimatio illius temp̄is quo plus valebat. ¶ Ope. Opē z consiliū prebui vt res tue furarentur. dicit q teneoz furti: siue idcirco ꝓbui opē vt socij mei furarētur siue vt quicūq; alij. z hoc est verū si ego prebeo opez dolo malo sicut nec furtū sine dolo malo esse potest. tādem exponit quis dicat dare consilium. Item quis dicatur dare opez. ¶ Cuz eo. Pannū rubeū ostendi ouibus tuis, z sic eas fugaui z surrepte sunt. dicitur q si hoc feci dolo malo vt surriperētur teneoz furti. alias nō furti sed in factū actio debet dari. sed si oues timore ducte sunt precipitate. z sic mortue teneoz vtili acquil. z hoc dicit hic. §. cū. l. sequenti. frā.

s Ꝫ quis vxori. Prestiti opem z consilium vxori surripiēti res viri. teneoz furti. Idez si ego z ipa surripuimus. nā teneoz furti. licet ipsa non teneatur. idem z si ipsa prebuit opē cuidā surripienti res viri. nā ipa non tenet furti. sed rerum amotarum. sed si seruus vxoris surripuit eius viro tenebitur ipsa nomine sui. z idem est in filiofamil. milite. nam si surripuit p̄ri non tenetur furti. secus si seruus eius. sed si ipse filius habēs castrense peculium surripiat p̄ri cum habeat vnde satisfaciat tenebitur furti. idem de patre surripiente rem castrensem filij

¶ Eum creditorem. Si creditor non reddit pignus cum est sibi satisfactum de debito: imo animo celandi tenet illud. dicitur qđ tenet furti. fran. ¶ Si sulphurarie. Agrum ex quo sulphur colligitur tibi locaui ad hoc vt habeas fructum sulphuris. venit quidã & surripuit de terra agri ex qua extrahitur sulphur. dicitur qđ tenetur mihi furti & quicquid consequar restituam tibi colono. ¶ Si seruus. Seruus tuus vel filius accepit vestimenta mea ad poliendum. postea surrepta sunt ei. et sic tenetur mihi emendare vel tu pater vel dñs pro eo de peculio. queritur an tibi domino vel patri competat actio furti cõtra furem, & distinguitur. nam aut peculium serui vel filij sit soluendo. & tunc bene competit actio furti tibi. aut non. & tunc nõ competit tibi actio furti. ¶ Sed & si rem. Titius a fure emit rem furti nam ignorans: & eidem titio postea est surrepta. dat titio actio furti. fran. ¶ Apud labeonem. Cum emissem filigi nem a te diri tibi vt eam dares ei qui pro me veniret ad eam accipiendam. quidam transiens per viam cum dicerẽ hec verba audiuit & venit ad te pro siligine. dicens se venire ex parte mea cuz non esset verus, tandez tu ei dedisti non vt statiz fieret dñs siligi. sed tunc demum cum deliberarem ego non habeo ratum qđ fecisti dicitur qđ tu habes act. furti contra eum.

¶ Si fugitiuum. Seruum meũ fugitiuum detrusum in carcere cõmunis boñ. quidam petijt sibi dari a potestate: & datus ẽ an teneatur mihi act. furti. & dicitur aut potestas exegit satisdat. de rato ab isto: & tũc potestas hanc act. tenebitur mihi cedere: & preterea furti contra accipientem: aut non. & tunc si accipiens seruum meum habuit animum eum lucrandi: tenebitur mihi act. furti. non autem potestas tenebit aliqua act. mihi. ¶ Si quis ỗ manu. Si percussi te in manu vt nũmi quos habes in manu tibi caderent & alius acciperet: & sic fuit teneor furti. ¶ Si quis massam. Titius surripuit mihi francisco massam meam argenteam & de ea fecit cifos. dicitur qđ agaz act. furti & condit. furtiua nomine masse vel poculorum. idem & si surripuit mihi vuam & de ea fecit vinum & habet vinariaz ¶ Seruus. Seruus dixit se liberum ad hoc vt inueniret mutuantem: & inuenit. dicitur qđ non est fur. & redditur ratio. idez de filio si se sui iuris dixit. ¶ Jul. Tradidi tibi pecuniam vt eam soluas creditori meo nomine. tu ei dedisti nomine tuo cũ & eius esses debitor. dicitur qđ furtuz facis. ¶ Si titius. Rẽ alienam vendidisti: non diceris nũmorum quos inde habes furtuz fecisse. ¶ Si ex duobus. Duo erant socij omniũ bonorum vnus eorum mutuauit pecuniam cuidam scolari habito pignore: qđ pignus ei subreptuz est. dicitur qđ ille tantum aget furti cui erat obligatum: non autem eius socius. ¶ Nec verbo. Verbis solis siue scriptura non fit furtum. furtum eñ non fit sine contractatione. vnde si consilium dedi furi vel opẽ vt furtum faciat & nõ fecit non sum fur nec teneor furti. ¶ Si quis asinum. Asinum meuz posuisti in equas tuas vt sic eas cooperiret. nõ teneris furti si non habuisti animum contractãdi eum. & de hoc etiam extat rescriptum: sed teneris in factum. ¶ Cum titio. Cum crederem pecuniã mutuare titio qui erat legalis & dives homo: subiecisti mihi alium titium pauperez cui mutuaui: & nũmos mutuatos cum eo diuisisti. dicitur qđ teneris furti & etiam titius si hoc sciuit. fran. ¶ Si maiora. Cũ emerem frumentum a titio ad pondus: puta centum corbes & vellez facere mensurari: cõmodasti mihi maiora pondera cũ quibus mensurarem & mensuraui. hic cõmodans tenetur titio act. furti & etiam ego si sciens maiora feci cum eis mensurari. frã. ¶ Si quis. Emisticum a domiõ eius & de hoc habeo instrumentum quo continetur qđ emisticũ. persuasisti stico vt nomen suum de hoc instrumẽto deleret & deleuit. dicitur qđ teneris furti. si autez persuasisti ei vt alia mea instrumenta deleret. & fecit: teneris serui corrupti. si tu met hoc idem feceris tuis manibus teneris de dolo. ¶ Si linea. Si lineam margaritarũ mihi surripuisti & agam furti: debeo dicere numerum. sed si agam furti pro vino subrepto debeo dicere quot corbes. sed si vasa sunt subrepta debeo dicere numerũ. ¶ Si seruus. Seruo meo habenti liberam peculij administrat, subrepta est res peculiaris actio furti mihi domino est quesita: que tollitur si transigat hic seruus cum fure nõ animo donandi. idem & si tota pena dupli vel quadrupli sit seruo soluta. ¶ Si quis iurauerit. Jurasti te furtum mihi non fecisse. non teneris furti nisi amodo contractes. sed rei persecutio puta rei vendicatio mihi dabitur. & de hoc dic vt in glo. ¶ Si seruus. Surripuisti mihi seruum. & interim est heres institutus & anteq̃ meo iussu adiret. vt qz eum mihi non dabas decessit hic seruus agam act. furti ad precium hereditatis amisse. & etiam conditio furtiua ad hoc datur non solum ad precium serui. ¶ Si statu liber. statuliber: vel res sub conditiõe legata surrepta est heredi. heres misit habet condit. furtiuã & estimabitur quanti res talis valet, existente autem condit. furti actionem amodo nõ habet heres qz sua desijt interesse.

§ Jf quis ex domo. Cũ essem in camera tadei dilecti mei ad scribendos istos casus dimissa camera mea in qua nemo tunc erat: quidaz rapuit libros meos de camera mea tenebitur vi bo. rap. in quadruplum: & furti non manifesti. sed si effregit cameram meam non animo surripiendi per se vel per alium aliquid: tamen alius inuenta camera mea fracta surripuit modo aliquid: non tenebitur effractor furti. & redditur ratio. & hoc dicit hec. l. cum prin. s. ¶ Si seruus. Cõmodaui tadeo librum meum seruus meus ei surripuit. & tadeus bene est soluendo. in soluenda estimat. libri. dicitur qđ agam cõmodati act. ad estimat. libri. & ipse tadeus contra me act. furti. & ab hac act. furti liberor reddendo tadeo qđ ab eo habui. idem & si anteq̃ agam velim ei remittere act. cõmodati. sed si seruus tadei surripuit librum illum tadeus mihi tenebitur act. cõmodati tantum non furti. ¶ Qui alienis. Gestor meorũ negociorum culpa sua rem meam amisit per furtuz. dicitur qđ non habet act. furti sed agam contra gestorem ad estimat. rei mee. et teneor sibi cedere act. furti quã habeo contra furem. idem in eo qui gerit negocia mea p tutore. idẽ in eo tutore q̃ oblata satisdat. cum tutoribus solus administrat. ¶ Si ex donatione Rem meam tibi donatam a titio tibi surripio. puta seruuz. agis contra me furti si interfit tua ratione possessionis. vt quia damnum ab eo datum alicui emendasti vel eum emptum curasti cũ & si eũ possides & eũ a te vendicarez obstaret mihi exceptio nisi has expensas tibi redderem.

§ Jf pignore. Creditor puta bozolus libro sibi obligato vtur. tenetur furti. idem est si rem tibi cõmodatã alij cõmodas. Jdẽ & si fullo vestimentis meis que accepit ad poliendum vtitur portando ea. Jdem est si aliquis surripiat rem ad hoc vt alij donet. spes eñ lucri est ex alieno largiri. ¶ Furem. Furem inueni in camera mea surripientem de die mihi libruz meuz possuz eũ impune occidere si se telo defendat. Secundo dicit. quid appellatione teli significatur. ¶ Cum furti. Cum actio furti datur ad penam rei vendicatio & condictio furtiua datur ad rẽ vel eius estimat. dicitur qđ penalis nõ tollitur per persecutoriaz vel econtra. sed persecutoria per persecutoriam tollitur. ¶ Qui ferramenta. Cõmodaui furi ferramenta ad frangendũ hostiuz vel scalas sciens cõmodaui nec aliter tecũ participaui consiliuz. teneor furti. fran. ¶ Si tutor Tutor vel curator transigens cũ fure rei pupilli tollit act. furti c Cum creditor. Creditor rem sibi obligatam aufert non tenetur furti. & intellige qđ erat ei tradita res & eam postea amiserit, vel a debitore qui eam tenebat abstulit. & dic vt in glosa.

i Nterdum. Aliquando euenit vt fur obligetur pluries act. furti pro eadem re. vt si surripuisti mihi rem & ea peruenit ad me. iterum eandez mihi surripuisti vel ei cui cõmodaueram: teneris duplici actiõe furti. idem si surripuisti mihi rez tandem ea res peruenit ad me & eam vendidi alicui & tradidi & iterum eandem ei surripuisti. teneris & mihi & nouo domino act. furti. ¶ Qui furem. Furez deprehensum cuz re mea furtiua duxi ad prefectuz vigilum vel ad presidem: video: elegisse viam persecutionis. & si iudex cõdemnat eum mihi in estimat. rei surrepte: videtur sublata questio furti, siue vltra estimat.

eum condemnauit siue non, cuz maiori pene, s. corporali sit surreptus. ¶ Si res peculiaris. Res peculiaris surrepta est seruo meo, tandem reuersa est in potestatem serui, actio furti que erat nata tollitur. Secundo dicit, seruus rem suam peculiarez surripiendo non dicitur fur cum rei conditio per hoc non mutetur. Tertio dicit, tutor potest transigere cum fure rei pupilli z tollitur actio furti. Idez si reuertatur res surrepta in potestatem tutoris cum tutor loco dñi sit: idem in curatore furiosi: cuz z alienare rem furiosi possit, z intellige cum decreto z ex causa iusta. ¶ Vltimo dicit, tutor item curator furiosi pro re pupilli vl furiosi surrepta habent condic. furtiuã. ¶ Si duo serui. Duo serui tui mihi surripuerunt vestem z argentum: egi nomine vni us contra te occasione vestis surrepte: possum agere nomine alterius occasione argenti.

s Jcrete. Feci specũ. i. fossam in fundo tuo z inde amoui cretam teneor furti, non qz cauaui: sed qz amoui cretã

s Jfilio famil. Filio familias. factum est furtum rei castrensis peculij vel quasi vel aduentitij, eidem facto sui iuris competit actio furti, idem z si res ei locata sit ei surrepta.

s Jis qui. Rem tibi cõmodaui: z eam tibi surripui, non ages furti cuz liberat⁹ sis ab act. cõmodati: nisi interfit tua tenere rem cõmodatam: puta propter expẽsas quas in re commodata feceris quã melius sit per retentionem seruare q̃ habere ius agendi per act. cõmodati, nã hoc casu habes act. furti.

s Ancilla. Si ancilla mea fugiata me facit furtuz sui. Jtẽ si contractat partũ suum facit furtum partus.

s Jseruus cõmunis. Seruus cõmunis, i. meus z tuus fecit tibi furtum aut dãnum tibi prestare teneor aut partẽ quã habeo in seruo tibi cedam: z si alienaui partez meã: ages cum emptore ad hoc, secus si efficiatur liber: vel decedat, nam non teneor nisi de furto aliquid penes me sit. Secũdo dicit, obligasti mihi seruum furem ignorans, is mihi furtum facit, agam contra pignoratitia vt aut emendes furtum aut pro noxa cum relinquas penes me idem z si seruum quem emi a te tibi reddam ex causa redibic. qui seruus fecerat mihi furtuz, nã teneberis mihi vel furtũ emendare vel seruuz pro noxa dimittere, sed si sciens seruum furez eum mihi obligas, z is mihi surripiat: precise teneris emendare dãnum, in act. autez ex empto spectabitur quid venditor serui promisit, vt ad id qõ promisit teneatur in act. autẽ mandati aliud seruatur q̃ in superiorib⁹ dictum sit, vt si mandaui tibi vt talem seruum puta sticuz mihi emas: z emisti z is seru⁹ tibi surripiat, teneor act. mãdati pcise omne dampnũ qõ habes tibi emendare etiaz si ignorabam eũ furem, id qõ in mandato dixi, serua in deposito, z redditur mirabilis ratio, sed in cõmodato aliud seruatur quando cõmodatum est factum gratia accipientis tantum, qz si seruus commodatus faciat furtum cõmodatario: tenetur cõmodans vel emendare damnum vel dare pro noxa seruum, hec sunt vera si non fuit in dolo cõmodans sicut z locator: imo potest dici q̃ in minus teneatur q̃ locator vt sic etiam sciens cõmodans ꝑ uum furem: non teneatur vltra ertimaf. serui. ¶ Vltimo reuertitur ad casuz depositi z mandati vbi est dictum qõ mandans z deponens tenẽtur insolidum, dicens q̃ hec sunt vera quando depositarius vel mandatarius non fuit in culpa, secus si depositarius aut mandatarius cõmisit totum auruz vel argẽtum huicvilissimo seruo qõ dominus non fecisset certe hoc casu non teneatur cõmodans vel deponens emendare dãnum. ¶ Locaui. Cum locarẽ tibi fundum pro certa mercede cõuenit vt fructus agri sint obligati pro mercede, tandem tu eos clam exportasti, furti teneris, idem z si vendas eos z emptores portent, nam fructus efficiuntur furtiui. ¶ Vltimo dicit, do nec fructus coherent agro: domini dicuntur, remoti autem: siq̃dem a colono sui sunt: cum voluntate domini eos accipiat, sz quando emptor qui emit a colono percipit: non fiunt coloni cum emptor suo nomine percepit non coloni. ¶ Statu liberuz. Seruus liber esse iussus est si det, r. heredi, interim hic seruus cõmisit delictuz propter qõ heres tanq̃ dominus conuẽtus est noxali, z pendente iudicio noxali seruus dedit heredi r. z peruenit ad libertatem, nunc heres petit se absolui a iudicio noxali cuz desijt habere seruum, queritur quid iuris sit, et refert de qua pecunia soluit hic seruus, r. heredi, naz si ꝺ pecunia aliunde habita q̃ ex peculio tunc debet heres hec. r. que habuit a seruo dare agenti noxali: z liberabitur a noxali, nam z si dedisset eum pro noxa anteq̃ dedisset seruus, r. heredi dedisset hec, r. seruus em̃ pro noxa datus esset, si autẽ seruus dedit. r. heredi de pecunia peculiari tunc liberabitur heres a noxali nullo dato agenti noxali, quoniã z si dedisset eum pro noxa ante data, r. h̃. r. que habebat seru⁹ in peculio non iuissent inuito herede ad euz cui esset datus pro noxa.

f ¶ Furtum. Seruo tuo a te domino fugienti iter ostendi ꝑ quod iret non sum fur. franciscus.

n ¶ Non poterit. Dãnatus furti est infamis, nec potest preses facere quin sit infamis.

s Titio. Titio herede instituto fuus sticus legatus est seio: anteq̃ titius adeat heredit. seruus sticus fecit furtum titio. Postea titius adiuit heredit. z seius vult habere seruuz legatũ z habuit, queritur an titius habeat act. furti contra seium, z dicitur q̃ sic qz tpe furti titij non erat seruus stic⁹: cuz nõduz adisset heredit. z tempe adite hereditat. siue post aditaz non fit suus: cum recta via transeant ea que legantur ad legatarium.

q ¶ Ji ea mente. Rez tuã surripui z contractaui animo lucrandi: licet postea peniteam z tibi reddam adhuc non sum fur. z adducitur ratio.

s Jis qui. Rez meã tibi obligaui z tradidi, vel rẽ meam tibi spãliter obligaui z eã titio vendidi licet sim dñs rei, tñ dr q̃ fur sum. fran. ¶ Si is cui. Rem meaz mihi surreptã z apud furez existentem titio legaui, nũc fur adhuc eã contractat, queritur an actio furti titio legatario detur, z dicitur qõ sic. ex hac contractatõe: non ex prima, z redditur ratio. ¶ Eñ qui. Mulionẽ plures mulas habẽtez i stabulo vocaui in ius dolo malo ad hoc vt mule ei subtraherentur z subtracte sunt dicitur qõ teneor furti. fran. ¶ Jul. rñ. Seruus prepositus ad pecunias dñi exigendas manumissus, postea fugit, dicit̃ q̃ furtũ facit, idem in tutore cui finita tutela solutũ est a debitoribus pupilli. fran. ¶ Si tu titiũ. Cõmendasti mihi titiũ o i cendo qõ erat idone⁹ z secure poteram ei mutuare, z ego ignorans qs sit titius mutuaui cuidam alij puta seio pauperi quẽ dixisti vocari titiũ, z ipe seius in hac fraude fuit, dicitur qõ furtũ facis z teneris furti, z etiã ipse seius, secus si seius hoc ignorat, nam hoc casu tu nõ teneris furti, sed act. in factum. ¶ Si stipulatus. Promisisti per te non fieri quo min⁹ des mihi stichũ infra kalendas iulias, ante kalẽdas surreptus est tibi, z sic es liberat⁹ ab act. ex stipulatu, nõ tamen dat̃ mihi actio furti: licet mea interfit eũ non esse surreptum.

i ¶ Aficiando. Depositarius negat penes se depositũ esse nõ propter hoc est fur, sed tũc demũ cũ incipit cõtractare ¶ Si tibi. Promiseras titio sticũ dare infra certũ diẽ z subpena, tandem interim est tibi surreptus sticus, z sic qz non potuisti dare titio infra diem incidisti in penam, dicit̃ q̃ hoc totuz consequeris per act. furti. ¶ Jnfans. Surripuisti mihi infantem, hic infans penes te furem existens adoleuit z factus est magnus, dicit̃ qõ diceris furtũ fecisse, z infantis, z adolescentis, vnum tamen furtum est z vna act. furti agetur in qua veniet damnum quãtitatis homo plurimi fuit, z sic tempus adolescentie spectatur cum tunc pluris q̃ prius. fran. ¶ Cum seru⁹ Seruum emi, hic seruus fecit nunc mihi plura furta, z qz nunc apparet vitiosus: egi redibitoria, z sic factus est inemptus, volo agere z furti contra venditorem cui nunc reddidi seruum ꝓ furtis que fecit seruus penes me existens, dicit̃ q̃ non possum fran. ¶ Quod furi. Seruus furtiuus ipsi furi fecit furtũ, tenet̃ domin⁹ serui. ¶ Si colon⁹. Colonus qui conduxerat fundum vsq; ad quinquẽniuz finito quinquẽnio remansit in fundo inuito domino fundi z fructus percepit, dicitur q̃ tenetur furti nomine fructuum etiam fructibus consumptis.

b Ereditarie. Rei hereditarie non dicitur fieri furtū: nec datur actio furti nisi in tribus casibus. primus si defunctus eam obligauerat. Secundus si cōmodauerat. Tertius si alius habet vsumfru. in ea. his em̄ casibus si res hereditatia surripiatur efficitur res illa furtiua vt sic non possim vsucapi. z heredi postea adeunti datur actio furti. fran.

s Jis cui. Cōmodaui tibi rez. tu male vsus es ea tractas eam. teneris furti. i. condic. furtiua. Jtem cōmodati. z si agatur furti. i. conditiōe furti. tollitur ipso iure actio cōmodati. z si agatur prio cōmodati. tollitur conditio furti ope except. ¶ Eius rei. Aliquis heres rem alienam possidebat titulo p herede. interim est ei surrepta. dicitur q̄ non competit ei actio furti licet eius interfit. qa vsucepisset eam. sed hoc non dicitur interesse eius qui lucrū sperat cum dāno alterius. sed potius illius qui erat eam amissurus per vsucap̄.

s Emptonia. Plana est.

s Jis qui. Creditor vendidit pignus cum devendendo pignore nihil esset dictū. vel si esset dictū vendit ante diem appositam de vendendo. dicitur q̄ furti tenetur. fran.

f Ertiuā. Emi ancillā furtiuā a fure bōa fide. tandē titi⁹ mihi surripuit. dicit qō tenet titius duob⁹ act. furti. s. vero dño ancille in duplū quāti ancilla fuit. emptori in dupluz quanti eius interest.

s Jis qui. Titius dicens se procuratorē creditoris mei fecit q̄ sibi p̄mitterem: vel ei cui me delegauit: id qō debā creditori meo. dicitur q̄ non est fur. cum nullū corpus interuenerit qō possit contractari.

q Ui re sibi. Cōmodatarius vtitur re cōmodata ad alīū vsum q̄ accepit. vel depositarius vtitur te deposita: credens se non facere inuito dño. dicitur q̄ nō est fur. nec actiōe depositi p hoc tenetur. cōmodati aūt tenet si non debuerit estimare dōm si scisset p̄missuruz eum vti ad talem vsum ad quē vsus est. ¶ Si quis. Fur rem furtiuaz furto amisit. dicitur qō dño rei datur actio furti nō furi licet interfit eius. q: ex inhonesta causa interest. z hec sunt vera etiam si nemo appareat dōs rei furtiue. vt q: sit hereditaria: nec aliquis heres sit extiturus nam hoc casu fur non habet furti act. sicut nec ille qui possidebat rem ti. pro herede. z interim surrepta est. nam non habet furti act. lz si nō amisisset eam vsucepisset. dōs ergo rei habet act. furti z contra primum furez z contra scōm. z si agat cōtra vnum. adhuc competit contra alium. Jtez, condic. furtiua vter q̄ tenetur.

q Ui saccum. Saccum in quo erat pecunia surripui habens aīm principaliter surripiendi pecuniam. dicit q̄ teneor furti nomine pecunie z sacci.

r Em inspiciendam. Plana est.

s Jdebitor. Debitor surripuit pign⁹ creditori z furti cōdēnatus soluit penam creditori: hanc penaz quā soluit nullo modo recuperat.

s Jvendidero. Vendidi tibi seruum: z anteq̄ traderem est mihi surreptus sine culpa mea. dicitur q̄ actio furti mihi competit cum dōnium seruī adhuc penes me sit. fran. ¶ Cū autem. Cum ago furti ratione dōnij etiam si non interfit mea nisi ratione estimatōis corporis illud demum veniet. vnde si heredi statuliber est surreptus vel res que erat alij sub condic. legata. estimatio demum reiveniet in hac act. furti. si autem agitur furti non rōe dōnij: sed rōne interesse siue alterius vtilitatis vt cuz fulloni sunt surrepta vestimenta vel creditori pignora: tunc id qō interest veniet in act. furti. nec inspicietur dōnium.

¶ Si ad exhibendū. Legaueras mihi quē vellem de seruis tuis. vnus eoz heredi tuo surreptus est: agebam ad exhibendum petens omēs. exhiberi vt eligam quē volo. dicitur q̄ heres habet act. furti contra furem. fran. ¶ Cum raptor. Dicit q̄ raptor est fur manifestus. sed ille qui prebuit opem raptori non est fur manifestus. sed vi bo. rap. tenetur. ¶ Si titius. Credebam debere. x. titio solui ea falso eius procuratori sciēti non debere. titius tamen hoc ratum habet. dicitur q̄ titius habet act. nego. ge. contra illum accipientē. z petam a titio h x. condic. indebiti. Jtem aduersus falsum procuratorem agaz condic. furtiua. z si agam contra titiuz condic. indebiti debeo ei cedere condic. furti. quā habeo cōtra falsum procuratorem. Si autē debebam. x. titio z ratum habuit q̄ ille accepit: cessat actio furti cum sim debito liberatus. Tandem dicit. falsus procurator tunc facit furtum si nomine veri procuratoris vtatur. idem in eo qui dicit se heredem creditoris cum alius esset: z petit pecuniam z habuit. ¶ Cum esset. Non verus procurator titij eius titij nomīe soluit. x. falso ꝓcuratori creditoris. z titius hoc habuit ratuz. dicitur q̄ titius non habet act. furti. sed soluens. condic. autem indebiti habet titius. soluēs autem condic. furtiuā contra accipientem. Jtem hic soluens habet nego. ge. contra titiuz: qua si agat contra titium tenebitur ei cedere condic. furtiuaz qua habebat contra accipientem.

o B pecuniam. Qui surripuit pecuniam alicuius ciuitatis: preterq̄ romane furti tenetur non peculatus. fran.

f Ullo. Fullo z farcinator si vtātur vestibus illis que acceperunt ad fulliendum furti tenētur. Secūdo dicit. fructibus ex agro surreptis actio furti datur tā domino fundi: q̄ colono. Tertio dicit. ancillam tuā non meretricem surripui cā libidinis. fur sum. z si eam celē: teneor pena legis fauie. Quarto dicit. instrumenta tua surripui. teneor furti in tantū inquantū continebant debitum. fran.

s Jquis. Si ego apprehendi pro herede bona alicuius quē credebā mortuuz cū adhuc viueret. dicit q̄ non cōmitto furtum. Secundo dicit. surripuisti mihi rem. seruꝰ tuus aliam rē surripuit mihi. dicit q̄ si agā contra te furti p tuo furto non tollitur alia actio furti pro furto facto a seruo tuo.

q Uāis. Res furtiua non potest vsucapi nisi ad dōm reuertat. hoc fallit in casibus. p̄mus si dōs rei extimat. accepit vel eam vendidit furi.

i Scuius. Actio furti datur ei cuius interest. hinc est q̄ z conductori competit hec actio si ei sit surrepta. gestori autē vel pro tutori vel vero tutori vel ꝯo curatori eius cui est surrepta res non datur hec actio suo nomine: sed nomīe pupilli sic. Jtem ei cui debebatur res ex cā stipulat. vel ex testamēto si anteq̄ sit ei tradita aliquis surripuerit eam non habet hanc act. Jtem nec fideiussori coloni datur.

s Jad dōm. Res mihi surrepta est vel vi accepta. reuersa est ad me. z hoc ignoro tandē desij eā possidere. dicit q̄ non desijt esse furtiua. vnde nec vsucapi pōt ab aliquo.

c Reditori. Creditor cū agit furti: aut agit cōtra extraneum. z tunc valentia libri estimat quasi tātuz interfit sua. z hoc intelligas quādo in se creditor suscepit periculū. si autē agit contra ipsum debitorem surripientem: tunc summa pecunie debite z eius vsura spectat z duplabitur. fran.

s Jquis egerit. Si agat actione vi bonorū raptoz tollitur actio furti nō manifesti. secus ecōtra ī eo qō excedit.

s Jlibertus. Libertus patrono leue quid surripuit vl' capifer dño siue scolari non habet locum hec actio. fran.

f Ullo. Locaui tibi vestimenta mea ad fulliendū. ea sunt tibi surrepta. tibi competit actio furti que tollitur si te liberez ab act. locati qua mihi teneris. siue te liberaui priusq̄ cepisses agere furti siue postea. si autē non te liberaui condēnabitur tibi fur. Vltimo dicit. qui non tenetur furti si facit furtū vt impubes ille idem non dicitur dare consilium vel opem furi: nec tenetur ex hoc.

s Jquis cū sciret. Cum scirem mihi surripi rem nihil dixi. non ago furti. paulus dixit contra. nam si non ꝓhibuit q: nō poterat prohibere bene agit furti. z hoc sepe accidit cuz surripit patronus liberto qui verecundia ductus non dixit aliquid.

Eminisse. Nunc dicit furem posse accusari de furto z accusans iscribet. z nihilominus furti ciuiliter potest agere. franciscus.

¶ De tigno iniuncto. Rub.

l Ex. xii. ta. Si tignū meū mihi surreptum in edificio tuo posuisti vel in vineis

non poſſum petere eũ tolli ſiue remoueri de edificio neq̃ vẽdicare,ꝛ hoc dixit,vij.ta.ꝛ reddit ratio,ne edificia diminuãturꝙ vinearũ cultura turbetur.ſed in eũ qui iunxit daꝫ actio in duplum extimaꝫ.tigni.ꝛ appellatione tigni omnis materia ſigni ficaꝫ ex q̃ edificia ꝙ vinee fiũt,ꝛ ſic lapides ꝛ tegula ꝛ trabes ꝛ ſilia ꝓhẽdũt ꝛ tignũ dr a tegẽdo ꝓprehendit tũ lapis ꝛ cemẽta ꝛ ſilia,ꝛ in vineis tignũ ꝓprehendit oẽ id ex quo fiũt vinee,ꝛ ſic pali ꝛ pertice ꝛ pedamẽta,tandẽ dicit q̃ datur actõ ad exhibendum contra eum qui ſciens alienum tignũ ſuo edificio impoſuit,nec cõuenietur quaſi poſſidens:ſed quaſi dolo deſijt poſſidere. Vltimo dicit,ſi agitur tigni iniũcti:non tollitur rei vendicatio: imo intentari poterit vt ſaltẽ iuretur in lit. ꝛ hoc dicit hec.l.ꝛ ſe.

Si quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuerit. Rub.

§ Jdolomalo Si ſeruꝰ cui in teſtamento dñi relicta eſt libertas iacente hereditate,aliqua ſurripuit de bonis hereditarijs vl dãnum in eis dederit:tenetur in duplum infra annũ.ꝛ hoc dicit prętor,ꝛ hoc eſt equus ne hꝰ facinus remaneat impunitũ neq̃ vt ſeruus poſſet puniri cũ ſpem hẽat libertatis:neq̃ vt liber cum heredit. fecit furtum vel dãnum,hoc eſt dñe ꝛ domino vel dñe non datur actio furti niſi ſeruus liber factus cõtractet,vnde equum fuit hanc act.dari in duplum ne eius delictum remaneat impunitũ,ꝛ tunc demum hec actio habet locum quãdo dolo dedit vel culpa lata,ꝛ q̃ poſt mortem domini det dãnum vel furtum faciat,ꝛ q̃ ante aditam hereditatẽ ſed pone q̃ libertas erat ei ſub condit.relicta,ꝛ interiz det dãnum,ꝛ poſtea eſt adita hereditas ante exiſtentem condit.non habet locum hec actio cũ tanq̃ ſeruus poſſit caſtigari:niſi incontinenti poſt datum damnuz effectus ſit liber.qꝛ venit conditio,nam tunc hec actio locũ habet. ¶ Si ſeruus. Quidaz fecit teſtũ:ꝛ inſtituit ſibi heredem ꝛ ſticum ſeruum alicui pure legauit,hic ſticus in heredit.iacente dedit dãnum,tandẽ adita eſt hereditas,queritur an hec actio locum habeat,ꝛ dicitur q̃ ſic.nã qualitercũq̃ hic ſeruus deſijt eſſe heredit.ꝛ per conſequens heredis habet locũ hec actio ſiue vſucap.ſiue legato ſiue libertate ei relicta etiã ſi ſub cõdit.dũ tamen extiterit conditio ante aditã hereditatẽ vel parum poſt. Secũdo dicit,ſi heres ſit rogatus ſeruum ſticũ manumittere,ꝛ hic ſticus det dãnũ iterũ in heredit.queritꝛ an heres non cogatur euz manumittere niſi primo hoc dãnum ſibi emẽdet ſeruus.ꝛ dicitur q̃ bene cogitur eum manumittere.nec obſtat reſcriptum diui marci in quo dicitur q̃ debet eligi arbit. qui rationem ſerui inſpiciat ꝛ in quo ſeruus dãnificauit dñm iubeat primo ſolui q̃ manumittatur: quia illud habet locum quando ſeruus geſſerat negocia domini,ſic ergo in noſtro caſu hac act.tenetur.liber factus. Vltimo dicit,hoc edictum dari hac act.quando dãnum datur a ſeruo libero eſſe iuſſo ante aditam hereditatẽ habz etiam locum quando nemo heredum adiuerat.ſecus ſi ſaltẽ vnꝰ heredum adiuerat tempore damni dati a ſeruo libero eſſe iuſſo,cum hoc caſu puniatur vt liber.qꝛ liber erit factus adita hereditate ſaltem ab vno heredum. ¶ Si pupillus. Pupillus heredem mihi inſtitui,ꝛ ſi decederet infra pupillarez etatem eidem ſubſtitui titium,ꝛ hoc caſu grauaui titiũ vt manumittat ſeruum meum ſticum,hic ſticus interim dat damnum in rebus hereditarijs anteq̃ titius habeat heredit. queritur an hec actio locum habeat,ꝛ diſtinguitur,nam aut dedit damnum viuente pupillo,ꝛ tunc non habet locum hec actio,cuz pupillus ſit dominus eius:ꝛ poſſit eum caſtigare,ſi autem dedit damnum poſt mortem pupilli:ꝛ anteq̃ titius ſubſtitutus adeat, tunc habet hec actio locum. Secundo dicit,hec actio habet locum ſiue in bonis teſtatoris ſiue in eis que fuerant depoſite vel commodate: vel obligate teſtatori ſeruus liber eſſe iuſſus:det damnuz vt furtum faciat.ꝛ vbicunq̃ intereſt heredis predictum damnum non eſſe datum,cum enim actio furti detur cui intereſt;ſic hec que ſucceſſit in locum eius. Jdem ſi dãnum dedit in fructibus poſt mortez teſtatoris perceptis ex agro hereditario,idem ſi in partu ancille hereditarie. Jdem ſi impubes aliqua queſiuit poſt mortem patris,ꝛ poſtea deceſſit ꝛ ſeruus liber eſſe iuſſus dedit damnuz in predictis rebus per impuberem queſitis anteq̃ ſubſtitutus adeat bona,nam ꝛ hoc caſu hec actio locum habet. Vltimo dicit,hec actio habet locum ſiue furtum ſit factum ſiue damnum datum in rebꝰ hereditarijs a ſeruo libero eſſe iuſſo.

§ Celoa. Furtum dicitur fieri quando res ab alio poſſeſſa furripitur,hinc eſt q̃ rei hereditarie non põt fieri furtum,ꝛ ſic hereditati non queri act.furti cum hereditas non dicatur poſſidere q̃ furti eſt,nec heres licet adeat poſſidet niſi apprehendat poſſeſſ. Secundo dicit,hec actio non habet locum quãdo alia competat niſi rei ven.que competit cum iſta alia autem datur:quando liber factus furripit rem heredit.adite. Jtem hec actio datur heredi ꝛ alijs ſimilibus ſucceſſoribus. Jtem hec actio datur ſiue vnus ſeruus liber eſſe iuſſus ſiue plures ſerui liberi eſſe iuſſi cõmiſerunt furtum vel dãnũ dederunt in rebus hereditarijs nec vno cõuento ꝛ exacto alij liberantur.

§ Jpaulo. Adita hereditate ſeruus cui relicta erat libertas ſub conditione ante euentum condit.dedit damnum in re heredit.ignorante hoc herede,tandem extitit conditio ꝛ factus eſt liber,queritur an hec actio locum habeat,ꝛ videtur q̃ ſic,qꝛ heres non potuit hunc caſtigare cum durauit poſt diu eius ſeruus cuz hoc delictum ignoraret,dicitur tamẽ contrarium.ſ.q̃ hec actio non habeat locum,ꝛ ſic ignorantia hoc caſu non prodeſſz,licet alias conſueuit prodeſſe.ꝛ hoc dicit hec.l.ſi cito poſt delictum factus eſt liber conditio,tunc ſtatim venit.nam tunc hec actio competit,ꝛ hoc dicit.l. ſequẽs.

¶ Furti aduerſus nautas caupones ſtabularios. Rub.

§ Nos qui naues. Exercitor nauis ꝛ caupo ꝛ ſtabularius tenentur ſi hoſpitantes in naui vel in caupona vel in ſtabulo furtum ſint paſſi vel ab ipo exercitore caupone vel ſtabulario vel ab aliquo alio quem in naui tenerent exercitor vel caupona vel ſtabulo. Jtem tenẽt ſi ope ſua vel eorum qui erant in naui cã nauigandi vt ſunt nautę:ſunt furtum paſſi hoſpitantes. Et datur hec actio in duplũ ꝛc. in electiõe eſt furtũ paſſi vel act. furti agere contra furem vel hac act. contra exercitorem ꝛ ſimiles. Jpſe aũt exercitor vel caupo act.furti nõ habet niſi in ſua cuſtodia recepit res q̃ poſtea ſunt ſurrepte. Jtez exercitor tenetur nomine eorum quos tenebat ſecum cã nauis ſi ipſi ſurripuerunt vt dictum eſt,ꝛ hoc eſt verum ſi ſunt liberi homines vel ſerui alieni.ſi autem eſt ſeruus exercitoris ꝛ fecit furtum:tunc ſufficit,ſi eũ det pro noxa quaſi minus ſit in culpa ſi ſuum ſeruum tenet licet malum q̃ ſi liberum hominẽ malum vel alienum ſeruũ teneat. Jtẽ caupo tenẽt de furto facto ab aliquo quẽ tenebãt caupones cã taberne exercẽde. Jtẽ factum eoꝝ quos tenebat ſecũ cã habitandi perpetuo.i.non admodicũ tempus preſtat caupo,non aũt factum viatorũ caupo preſtat,nec vectoꝝ factum ſiue delictũ preſtat exercitor.

¶ Si familia furtum feciſſe dicatur. Rubrica.

§ Tliſſimum. Claldeeſt vtile hꝰ edictũ cuiꝰ verba non hẽmus,ſed mens eiꝰ eſt talis vt ſi plures mei fui faciũt tibi furtũ nõ tenentur hoẽs dare p noxa vel p quolibet ſoluere penã furti,ſz ſufficit ſi tantũ pſto noie oim q̃tũ liber hõ pſtaret ſi furtũ feciſſz ꝛ hꝰ officiũ hẽo ſi me ignorãte deliq̃ũt,ſecꝰ ſi me ſciẽte ꝛ phibere valẽte ꝛ ũ phibui,nã hꝰ cãu teneor ꝛ meo noie ꝛ cuiuslibet fui:nec ſoluẽdo p vno liberor p alijs. Poſtea dicit qõ dixi i furto:idẽ in dãno dato. Tãdẽ dicit,ſi quẽior furti p vno ſuoꝝ eſt ĩ pẽdentia poſſim quenri noie,alioꝝ,ꝛ expectabitur qualiter ſoluam pro iſto conuentus,nam ſi dem eum pro no-

ra teneoꝛ pro alijs. si autem soluam penam dupli. Item rem furtiuam vel eius extimaꝫ. ꝫ sic tantū quantū liber pro furto a se facto prestaret. tunc nō teneoꝛ pro alijs. ꝫ etiam qui eos suos emit: non tenetur. Item ipsi facti liberi: vt qꝛ manumissi non tenentur. Postea dicit. pone ꝙ nihil solui pro furto facto a seruis ꝫ manumisi vnum eoꝛum qui manumissus emendauit furtū. nunquid liberoꝛ pro alijs seruis. queritur. ꝫ dicit ꝙ non. sed quid si vnum de seruis furibus vendidi ꝫ emptoꝛ emendauit furtuꝫ nomine serui quem emerat an liberoꝛ ab actione furti pro alijs seruis queritur. ꝫ dicitur quod sic. cum teneat emptori dare. quicquid soluit pro hoc furto. secus si ex causa legati vel donaꝫ. hunc seruum haberet. nam licet emendet furtum pro eo: adhuc tamen teneoꝛ pro alijs. Vltimo dicit beneficium huius edicti datur domino seruoꝛum simul furantium: siue dominus eos seruos nunc cum conuenitur possideat siue dolo desijt possidere. Item siue ille cui est factum furtum agat siue eius heres agat: habet locum hoc beneficium vt sufficiat tantum prestare quantuꝫ si liber fecisset. ꝫ hoc dicit hec. l. cuꝫ tribus se.

s Ꝟ familia. Ego franciscus habebam familiam seruoꝝ cōmunem cum geruasio. hec familia fecit furtū titio sciente geruasio ꝫ me ignorante. dicitur qō geruasius tenebitur nomine singulorum seruoꝝ. ꝫ sic pro quolibet prestat suaꝫ penam. ego autem habeo beneficium huius edicti: nam prestabo quantum liber homo prestaret pro seipso ꝫ recuperabo partem eius qō solui a geruasio. idez est si geruasij iussu damnum dedit familia seruoꝝ cōmunis. naꝫ eius qō prestiti recupero partē a geruasio sicuti si cōi rei damnū ituliſſ. tādē dic ego ꝫ geruasi⁹ habem⁹ duos suos cōes eo sciēte ꝫ me ignorāte serui fecerunt furtum: teneoꝛ non in partem dimidiam eius qō prestitit. sed in dimidiam eius qō liber homo prestaret ꝓ furto a se facto. si autem titius vult agere prius contra me: teneoꝛ in tantum quantum liber homo furtuꝫ faciens prestaret sed me conuento ꝫ exacto: an titius possit agere contra geruasium. dico ꝙ non: nisi iussu geruasij esset factum furtum.

l Ꝟbeo putat. Familia seruoꝝ titij fecit furtum sempronio. ego ꝫ geruasius successim⁹ sempronio. circa istō thema duo dixit labeo ꝫ male. primū fuit. qꝛ si geruasi⁹ agat furti pro quolibet de seruis ꝫ obtinuit bene potero agere insolidum. ꝫ sic fit fraus edicto. qꝛ hoc non potuisset facere testatoꝛ. sed tantum consequi poterat quantum liber homo si furtum fecisset prestaret. Secundū dictum est ꝙ si defunct⁹ egit furti ꝫ cōsequutus est minus duplo nos heredes possum⁹ agere ad residuum nomine singulorum seruoꝝ. sed vtrunq; dictum corrigitur. naꝫ nos duo heredes nō possum⁹ agere nisi quilibet pro parte. Item non possumus consequi vltra penaꝫ dupli computato in hoc qō defunctus exegit.

¶ Arboꝝ furtim cesarum. Rub.

Arboꝛes meas furtiꝫ ce

s Ꝟ furtim arboꝛes. disti. teneris legis aquil. ꝫ act. arboꝝ furtim cesaruꝫ ꝫ vna acta tollitur altera in eo quo cōcurrunt. potest etiam accusari crimi⁹ nalit tanq; latro. ꝫ marie habet locuꝫ hoc in vitibus succisis ꝫ appellatione arboꝛis continentur etiaꝫ vites ꝫ edera ꝫ arū do. Item salictū qō iam radices imiserat. sed in salictis virgis i. in plantatōibus quas plantauī: si anteq; imponat radices aliquis incidit. non tenetur hac act. cuꝫ non dicatur arboꝛ. qd autez si arboꝛez meā cuꝫ radicibus euulsi: ꝫ eaꝫ cuꝫ radicibus in alio loco plantauī: licet nondum comprehendit terram. si aliquis talem arboꝛem incidit habet locum hec actio. Itē habet locum in arboꝛe cuius radices deficcantur. si aliquis eaꝫ incidit tenetur hac act. Item habet locum hec actio in arboꝛe vento deiecta que in fundo iacebat cā replantandi. Item stirpes olei dicuntur arboꝛes: ꝫ nomine omniū suprad̄ictaruꝫ arboꝝ potest agi hac act. id autē qō ita est teneruꝫ vt sit loco herbe non continetur arboꝛis appellatōne, ꝫ hoc dicit hec. l. ꝫ tres sequentes.

e Edere. Nunc expōit verbuꝫ cedere quod erat in edicto cuius mens est posita. s. l. i. ꝫ dicit. cedere dicitur non solum qui succedit ita vt cadat arboꝛ. sed etiaꝫ qui percutit arboꝛem puta cuꝫ secuī animo cedendi: licet non cedat. Cinge re autem dicitur. i. declarare. qō expone vt in glo. dñi mei ac. Item verbum subsecare qō erat in edicto expone. i. subsecuisse qō expone vt in glo. dñi mei ac. ¶ Eius actiōis. Ex ea causa datur hec actio ex qua datur aquil. s. ex damno. Item hec actō non datur vsufructuario fundi. ei autē qui habet fundum vectigaleꝫ bene datur sicut ꝫ actio aque pluuie arcende. omnes hac act. tenentur ꝫ quilibet insolidum. si autez plurium arboꝛ est incisa: omnibus dñis datur vna actio ꝫ vna pena prestabitur. Vltimo dicit. si arboꝛ mea extendat radices in tuo predio non potes eas incidere. sed denūciare vt tollaꝫ ꝫ agere ad h̄. ꝫ licet alatur hec arboꝛ ex radicibus que sunt in tuo fundo: tamen hec arboꝛ mea durat. ꝫ hoc dicit hic. §. cum. l. se. fran.

f Certim. Tunc habet locuꝫ hec actio cuꝫ me ignorante arboꝛē meam incidisti celandi causa nec dari super hoc act. furti: cuꝫ ꝫ sine lucrandi animo possit eam incidere. si autē arboꝛez meā cum radicibus extirpasti vel euulsisti habet locū aquil. ꝫ non hec actio. Postea dicit. siue arboꝛ tota sit cesa siue pars: habꝫ locuꝫ hec actio. ꝫ siue suis manibus quis cedit siue per alium: puta seruuꝫ vel alium habet locum. si autez sine iussu dñi seruus eius arboꝛez meaꝫ incidit habet locum noxalis. Item hec actio arboꝛum furtim cesaruꝫ est penalis ꝫ ꝑpetua. ꝫ contra heredem non datur. heredi autē datur. ꝫ daē in dupluꝫ valentie arboꝛis deducto precio nunc ligni. vt si qñ erat non incisa valebat. x. nunc incisa valet duo. nam octo duplicabuntur. ꝫ ille dicitur cedere qui clam cedit. ꝫ si habeat animū lucrandi. tenetur ēt furti. Itē si per vim incidit non tenetur hac act. sed vi bo. rap. ꝫ qō vi aut clā. ꝫ hoc dicit hec. l. ꝫ se.

s Ꝟ colonus. Colonus arboꝛē agri cedit. teneē hac act. et etiā act. ex locato ꝫ vna intentata tollitur altera.

s Ꝟ gemina. Gemina est arboꝛ. an dicatur vna vel due q̄ritur. ꝫ dicitur aut iunctura apparet supra terrā. ꝫ tūc vna dicitur. aut non apparet ꝫ tunc dicuntur due vel plures. si cuti ꝫ sepate stant supra terraꝫ. ꝫ si diceres q̄ sit vtilitas h̄ scire dic vt in glo. dñi mei ac. ꝫ hoc dicit hec. l. Secūdo dicit. si actū sit aq̄l. noie arboꝝ furti. cesarū tollitur interdictum qō vi aut claꝫ. non aūt hec actio in eo qō excedit. ꝫ h̄ dicit hic. §. Tertio dicit cedisti arboꝛes fundi mei. licet postea vendam hūc agrū tamen hec actio mihi durat. ꝫ hoc dicit hec. l. cū duabus se.

¶ De vi bonoꝝ raptoꝝum. Rub.

Raptoꝛ tenetur duab⁹ act.

q Ꝟ rem rapit. s. vi bonoꝝ raptoꝝ in q̄druplū ꝫ act. furti nō mānifesti in duplū. ꝫ si agaē vi bo. rap. tollit̄ actio furti. sed si agaē p̄mo furti. ꝫ sic ad duplū. adhuc durat act. vi bo. rap. in aliud duplū qō plus est in ea q̄ in furti actione

p Ꝓetor ait. Ponit edictū qō habet dño capita. primū q̄ dedit dānuꝫ alicui hoibus coactis. scōm q̄ bōa alicuius rapit. vtriq; istoꝝ teneē act. vi bo. rap. infra annū i quadruplū post annū in simplū. ꝫ hec vera sunt si liber homo facit. si aūt seruus fecit p̄dicta tenebit̄ ei⁹ dñs noxali. nā liberabit̄ dādo eū p noxa. Vltimo dicit. appet ex p̄dictis ꝙ p̄toꝛ dat aut xtiū otra ea q̄ vi fiunt. habꝫ etiā locū actio legis iulie de vi. ꝫ vna tollitur p aliā fm quosdā. sꝫ male dicunt. nā iterim donec vna intentaē altera cessat. vna expedita altera intentari potest. ¶ Dolo aūt malo. Hūc expōit v̄ba ista dolo malo. nā siue solus rapiat siue hoib⁹ coactis ad h̄ vel ad aliō vtaē tū hijs hoibus ꝫ dānū det teneē hoc edicto. ꝫ etiā si vnū hoiem colligat nec est vis q̄les sunt isti hoies coacti siue liberi siue serui. ꝫ appellatiōe doli cōtineē etiā vis. naꝫ qō vi fit dolo etiā oē fieri nō eō. si tū dolo deē dānū nō vi hꝫ locū h̄ edictū. ¶ Dāni. Hūc expōit v̄ bū dāni positū i ꝓma pte edicti. ꝫ v̄ ꝙ oīa dāna ꝓbēdat ēt clādestina. sꝫ veri⁹ ēvt dāna pviolētia tūm fctā ꝓbē dat g̃ si dānū ē datū sine vi nec coact⁹ hoib⁹ nō hꝫ locū h̄ edictū. si aūt coactis hoib⁹ ꝫ sine vi datū ē dānū, dolo tū interueniente hꝫ

locum hec prima pars Ultima dicit bene dixi, qñdo sine hominibus & sine vi quis solus deliquit non habere locum hoc edictū: imo habz locū aql. vel furti, & ille nō sunt sic ꝓiuncte cū hoc edicto vt vbicūqz ille locū hēant & hoc edictū hēat locū: sed econtra sic, vt vbi hoc edictū locū hēat: & ille vel aliqua earuz locū hēat, nā raptor improbior fur est & furti tenet non solū hoc edicto. Itē cū quis dānū dat hoibus coactis hz locum hoc edictū & etiaz aquil. ¶ Vel cui bona. Hūc exponit ꝟba secūdi capitis h. s. cui bona rapta esse dicūtur, nā qō dicit, bona itel ligas etiā si vnā rem rapuit & hac act. tenet etiā coactus. i. coadunatus ad dānum dandum, & dedit vel rapuit. Tandē reuertitur ad primū mēbrum & dicit, qō dixi teneri qui dolo malo hoibus coactis dat dānum, est verū siue a se sunt coacti siue ab alio, ad hoc tū est eis vsus, tenetur etiā ille qui coegit, et ipse coactus tenet. Postea dicit, hec actio datur infra annū in quadruplum, & verum precium rei quadruplatur, & hz etiā locum quādo familia tua vi alicui dat mihi dānum vel rapit, nec cogor ostendere qui de familia dederūt damnū vel rapuerunt, & appellatiōe familie cōtinent omēs de familia siue liberi sint vt scutiferi: siue serui tui vel alieni quos bona fide tenebas, sub. idem si mala, & sufficit emēdari dānum vel rapinā: ac si vnus tantū fecisset, vel dabit pro nora q dolo h fecit fieri, & si plures dolo fecerūt omēs debebūtur dari p nora: vel vnuz quadruplū p his soluit: & hec actio vocatur vi bo. rap. & is de mū hac act. tenet q dolū cōmisit, si ergo rem meā rapui a possessore credens hoc mihi licere nō teneor hoc edicto sed excōstituit, si qs in tantā, idem si seruū meū fugitiuū possides & eū rapio: non teneor hoc edicto, si aūt mihi rem obligatā rapio teneor hoc edicto, & dic de hoc, vt in glo. dñi mei ac. ¶ Impubere. Impubes nō capax doli si rapiat rem alicui nō tenet, nec aūt familie sue vel serui rapientis bene tenet hac act. no xali. Secūdo dicit, si publicani oues rustici rapuit sine dolo credens rusticū nō soluisse tributū: licet erret nō tenet hac act. secus si dolo rapiat sciens solutū tributū & eas includat & pereant fame: naz tenet hac act. & lege aquil. idem si aliqs alius oues rustici rapuit & fecit eas fame perire, naz tenet predictis act. Tertio dicit, h actio datur ei cui est rapta res siue sit sua siue cōmodata ei erat siue locata siue deposita siue vsumfr. vl aliqd aliud ius in ea hēbat, & vt breuiter dicaz, dat hec actio ei re rapta cui dat furti re clam ablata, sz h videt falsuz, naz de positario non datur furti, sed hec actio sic, sed intelligas dari depositario hanc act. qñ eius intererat vt qz pmiserat custodiam vel precium depositi accepit, nō vt mercedē imo verius dicas dari semp hāc act. depositario, & secus in act. furti cū rapina sit maius delictū, sic ergo hec actio dat ei cui vel p saltem: saltem modice interest & subaudi maxime si interest. ¶ Si fugitiuus. Seruus me fugitiuus emit sibi aliquas res, puta equū & similia, rapte sunt sibi, dicitur qō hēo act. vi bonoz raptorū ¶ Rerum. Rebus raptis & deterioratis: nō solū actio vi bonorū raptoz pōt intendi, sed & furti actio & legis aql. actio & cōdictio triticaria vel furtiua, & etiā rei vēdicatio. Secūdo dicit, actio vi bonoz raptorū datur heredi & ceteris successoribus cōtra heredes tū raptoris nō dat cū sit penalis, sed inquātuz sunt locupletiores facti tenētur condic. furtiua.

s Iseruus. Seruus meus rapuit tibi rem, tandē eum manumisi, dz qō contra eū factum liberū pōt agi nō solum mecū, post annū tamē a die rapine cōputandū non pōt agi, & intelligas ad penā. Itē si mecū est actū infra annū & solui vel fui absolutus liberatur manumissus.

¶ De incendio ruina naufra. Rubrica.

p Retor ait. Ponit edictū cuius sensus est, si quis cōmisit dolus vt in turba dānum daret tenet infra annū in simplū. Secūdo loquit vlpi. & dicit hz locū hoc edictū cū dānum datur in turba. turba aūt dicit vbi est tumult. vt. x. hoīm. vel. xv. non duoz vel triuz vel quattuoz, nā illa dz rixa. Tertio dicit

tenet hoc edicto q dat dānum in turba. Itē is q dānum dari fecit siue fuerit ps̄ens in turba siue nō. ¶ Quarto dicit, hoc edicto tenet etiā q in turbā venit occasione dāni dandi & in dolo fuit vt dānum daret licet non fuerit ps̄ens in loco quo dat dānum. ¶ Quito dicit, q turbā cōcitauit clamore vel simili modo vt ponitur in littera: & dolo malo eius datū fit, dānum etiaz si non habuit cōsilium turbe cogende. i. coadunāde tenet h edicto, erit ergo dīa inter hoc edictū & supius. s. e. l. ij. positū, qz exigit pretor dolo malo turbā coadunatā, & tūc dānum datū vel etiā sine turba raptū, hoc aūt vt dolo malo dānum fit datum in turba exigit etiā si non turbā qs coadunauit: & ideo in illo edicto ponit pena qdrupli, in hoc i dupli, vtricz aūt post annum ponit penā simpli, & hz locū hoc edictū cū dānum dat in turba. Itē in amisso, de rapto aūt hz locū pmū edictū, amissum aūt dr qz corruptū est vt scissa. Itē fracta. Itē hec actio q dat ex hoc edicto dat in duplū: quāti ea res est, & inspicit tps dāni dati, ps̄bare tū oz actor dānū in turba datum. ¶ Si cuz seruū. Cū seruū meum ꝟberares turba aliqd pdidit teneris h edicto, si iō ꝟberares vt turba collecta dānū daret, si aūt alia de cā ꝟberares cessat hoc edictū. Secūdo dicit, turbā coadunasti: vt turba fuum meū verberaret non aio ei dandi dānū, tū datum est ei dānum, dr qz teneris hoc edicto, & no, bona ꝟba i fine hui. §. Tertio dicit, si a dño fui vl familie alicui datū ē dānum in turba: tenet dñs fuus vel familia. Ultimo dicit ea q dixi in act. vi bonoz raptoz vt det hr̄di nō in heredem hr̄it locū & in hac act. ex hoc edicto descendenti.

n On prodest. Qui rapuit rē aliquam nō liberat a pena licet restituat rē. Secūdo dicit rapte res vel vi possesse non possunt vsucapi ātez in ptātem dñi vel ei hr̄dis redeāt, & hoc dicit hec. l. & sequens.

¶ De incēdio ruina naufragio rate naue expugnata. Rub.

p Retor ait. Pōitur edictū cui sensus est qui rapit vel recipit dolo malo aliqd ex incēdio ruina vel naufragio rate naue expugnata, vl dānū in his reb, dat infra annū quo experiundi ptās est in qdruplū tenet post annū in simplū tenet. si fuus aūt vl familia alicui aliqō de pdictis fecit, tenet dñs ei nora liter. postea loqtur vlpi. & dicit, vtilitas hui edicti magna est, interest em nihil rapi ex hmōi casib, & hz ex his delictis sint accusa. crimiales ꝓpositi: tū hāc act. pecuniariā introduxit pretor. Postea incipit exponere ꝟba edicti p ordinē. & primo id qō dixit ex incēdio. & dr qz ex incendio dr rapi vel accipi siue accipiat aliqd ex loco in q ē ignis siue ex domo tota siue ex vicinis edibus occasiōe incēdij fit raptū vel acceptū habz locū hoc edictum. & eodem modo exponas aliud verbum edicti. s. ex ruina. si tamen suspicatur aliquis esse incendium vel ruinaz in domo tua & ibi veniens rapiat aliquid cum non esset incendium vel ruina: cessat hoc edictū. Itē qō dictum est ex naufragio, intelligas qñ tēpore naufragij aliquid raptū est vl acceptum. secus si postea, nam tunc vt fur tenetur. Item qō dictum est, rate naue expugnata, intelligas quando tempe pugnationis aliquid rapuit siue fuerit ex pugnatoribus siue non, & hoc dicit hec. l. & s. & prin. sequentis. fran. ¶ Labeo scribit, Hoc edictum extenditur ad eum qui de domo expugnata vel villa aliquid rapuit. Item hoc edicto tenetur etiam recipiens res amotas ex causis supra scriptis, & hoc est verum si dolo malo sciens recepit. Item non solum qui rapuit ex causis supra positis tenetur hoc edicto, sed etiam qui abstulit vel amouit vel damnum dedit vel recepit. Postea assignat differentiam inter rapere quod fit tantum cum vi, & amouere quod fit etiam sine vi, subsequenter dicit qui rapuit res de naui eiecta vento tenetur hoc edicto. ¶ Quod ait pretor. Dictuz est in edicto qui damnuz dat in rebus naue expugnata vel rate q tenet, additum est, idem in domo expugnata, & hoc est verum si dolo malo dedit dānum, secus si sine dolo: vt si orto incendio iuxta meam domū timens ne ad meā domum vēiret ignis destruxi

domum vicini vt ſi ignis ad meā domū non veniret. nā non teneor hoc caſu hoc edicto nec etiaz lege aquil. ¶ Senatuſ/ conſultum. Senatus de quo habetur hic mentio punit eū q̄ remouit clauū vel clauos de naui per q̄s nauis fuit in piculo. vt iſte remouens teneatur emendare oēs res que in naui erāt Jtem alio ſenatuſcōſulto eſt dictum. qui dolum cōmittunt ne mercatores qui ſunt in naui naufragium patienti ſibi naiq̄ conſulant penis legis cornelie de ſicarijs tenentur. illi aūt q̄ lucrati ſunt ex naufragio tenentur in quadruplum damnū paſ ſis z in tantūdem fiſco tenētur. fran.

p Edius. Ex naufragio dicitur rapere: qui rapit etiaz an teq̄ naufragiū fiat cū in trepidatione erant gentes na/ uis: ſubſecutum tamen fuit poſtea. z ſubſequēter dicit. q̄ di/ uus pius antoninus reſcriptum fecit de his qui p̄daz ex nau fragio faciūt tractando de pena crimīn ali imponenda rapiē/ tibus ex naufragio. Et dicitur q̄ ſi raptores rapuerunt ma/ gnas res z que non erant tempe naufragij pture: ſi ſunt libe re perſone: fuſtibus cedūtur z in triennium relegantur. ſi autē ſerui verberantur z in metallum dānant. ſi vero res rapte ſūt modice. ſi ſunt liberi raptores fuſtigātur: ſerui flagellis tradū tur. Ultimo dicit. hec actiōes heredibus dātur nō in heredes niſi inquantum ad eos peruenit ex rapina defuncti.

s J quis. Rem ſeruaſti ex naufragio vel ex incendio. ean dē ſurripui vel rapui. teneor act. furti. vel vi bonorum ra ptorum. idem ſi rem deiectā p ventū ex naui rupta ſurripiā vt non habeat locū hoc edictū. ſed actio furti. z hoc eſt verum ſi ex interuallo poſt naufragium accipiam rez. ſecus ſi incontinē ti. nam tunc haberet locū hoc edictum. z eadem diſtinctio eſt ſeruanda ſi rapte ſunt res naue expugnata. z qualiter dicatur nauis expugnari expōit in. l. ſequēti. z hoc dicit hec. l. z ſequēſ

n Et quid. Multis modis p̄ſpectū eſt ne rapiantur res ex naufragio. naz z diuus adrian⁹ de his ſc̄ ipſit. Jtez raptores vel acceptores taliū rerū puniūtur vt latrones. Jtē qui amiſit res per rapinam p̄dicto modo vadat ad p̄fectū qui p̄fectus faciat vēire de hoc inculpatos. Jtē dīs fundi in quo hec dicuntur facta ſatiſdet iudicio ſiſti. Ultimo p̄hibz neminē ōbere accedere ad colligendas res p naufragiū amiſ

r Atis. Ratem tuam deiectam vi flumīs in meū ſas. fundum non potes extrahere niſi p̄ius de dāno per eā mihi illato caueas.

q Ui edes. Qui combuſſit domū vl̄ aceruū frumenti iux ta domū poſitum: ſi ſtudioſe hoc fecit. z hoc conſtet ver berat⁹ igne concremar. ſi caſu. i. negligētia hoc fecit emenda bit dānum. vel ſi non pōt: leuiter caſtigatur. Ultimo dicit. q̄ dictū eſt in domo: idem in omni edificio eſt ſeruandum. fran.

n Et piſcatores. preſes p̄uincie debz ꝓuidere ne piſca tores fallant nauigantes imponēdo lumē de nocte in loco piculoſo maris. z ſic naūigātes ad illud lumen veniebāt credētes ibi eſſe portū: z veniendo ibi plerumq̄ periclitabanē

s J fortuito. Qui fortuito commiſit incendiū non teneē niſi eſſet in lata culpa vel dolo.

l Jcere. Quilibet poteſt naufragium ſuum colligere. i. res quas amiſerat naufragio. Secundo dicit. qui ſtu dioſe ignem poſuit in ciuitate: ſi humilis eſt beſtijs ſubijci ſo/ let: ſi in dignitate eſt: capite punitur aut deportatur. fran.

¶ De iniurijs z famoſis libellis. Rubrica.

i Iniuria. Jniuria dicit eo q̄ non iure fit. oīe em̄ qō non iure fit: iniuria dicitur z b̄ in generali ſignificat. ſp̄aliter autez iniuria dicitur i. contumelia z ita hoc. t. accipitur. Jtem quando q̄z iniuria dicitur damnum culpa datum. z ſic accipitur in le/ ge aquil. Jtem interduz iniuria ponitur pro iure iniquo: vt cū iudex iniq̄z vel iniuſte dat ſententiam. Contumelia autem di/ citur a contemnendo. Jtem iniuria fit quandoq̄z re: quando/ q̄z verbis. z dat exempla. Jtem iniuria aut in corpus infertur aut ad dignitatem: aut ad infamiam pertinet. z dat exempla

Jtem iniuriam quis patitur aut perſemetipſuz vt cum ipſi pa triſamil. fit iniuria. aut per alium vt cum filio eius vel vxori vl̄ nurui fit iniuria. Jtem ſi cadaueri defuncti fit iniuria datur a/ actio iniuriarum heredi eius. Jtem ſi fama defuncti per ali/ quem minuitur datur hec actio heredi. bene autem dixi facta iniuria filio datur patri hec actio. naz z ſi filius meus patitur ſe vendi mihi datur hec actio: licet non detur filio cum conſen ſerit. Jtem ſi cadaueri defuncti fiat iniuria: aut ante aditā he redit. eius: z tunc hereditati eſt acquiſita hec actio: z per eam heredi futuro. aut poſt aditam hereditatem: z tunc ipſi here/ di directo competit hec actio. idem dicendum z ſi corpus de/ functi detineatur. idem dicendum eſt z ſi ſeruo hereditario ſit facta iniuria. Jtem ſi ſeruo in teſtamento manumiſſo facta eſt iniuria poſt mortem teſtatoris ante aditam hereditatez eſt na ta actio iniuriarum heredit. z per conſequens heredi futuro. ſecus ſi poſt aditam hereditatē facta ſit ei iniuria. q̄ tunc cum ſit liber habet ipſe hanc act. Jtem ſi fecit iniuriam filio meo vel vxori ſiue hoc ſciat ſiue non eſt mihi data hec actio. Jtem ex vna iniuria quādoq̄z naſcitur tribus perſonis hec actio. vt ſi filiam titij habeo in vxorem z ei ſit facta iniuria: ei z titio z mihi competit hec actio. facta autez iniuria mihi: nunquā vxo ri mee competit hec actio. z redditur ratio notabilis. Jtem q̄ dam regula erat tradita circa hanc materiam. z eſt talis. qui poteſt pati iniuriam: ille dicitur facere iniuriaz. hec regula fal lit. nam furioſus z impubes pati poſſunt iniuriaz. z oritur hec actio. non autem dicuntur poſſe facere vt naſcatur hec actio. nam facere non dicitur quis iniuriam niſi ſentia t licet credat ſe aliter facere q̄ faciat. hinc eſt q̄ ſi p iocum te percuſſi aut dum certabam: non teneor iniuriarum act. Jtem ſi hominem liberum percuſſi quē credebā meuz ſeruū: non teneor hac act. Jtem ſi cum extenderem manum cā dandi ſeruo meo z tranſe euntem hominez percuſſi: non teneor hac act. z hoc dicit hec. l. z tres ſequentes. fran.

l Ex cornelia. Lex cornelia de iniurijs facta habet locuz cū quis ſe pulſatum vel verberatuz vel domū ſuā introi tam per vim eſſe dicat. Secūdo p̄hibet certas p̄ſonas con iunctas actori poſſe eſſe iudices in his cāis vel aliqua earuz. Tertio dicit hec. l. cornelia habet locū in tribus caſibus z eoſ dicit. z ſic comprehendit omnē iniuriam que fit manu. poſtea aſſignat differentiam inter pulſationē z verberationē poſtea exponit hec verba. domum ſuam introitam vi ꝛc. z domū itel ligas ſiue ſit p̄pria inhabitātis: ſiue conducta: ſiue gratis con ceſſa: ſiue habitet in ciuitate ſiue in villa ſiue in ortis. Jtem ſi colonus meus partiarius extitit in fundo z in eum fundū ali/ quis per vim intrauit: ipſe habet hanc act. non ego. ſecus ſi eſ ſet ſimplex colon⁹. Et vt breuiter dicā. ſi ſcolaris rome exiſtēs cā ſtudiorum in domū quā habitabat introitum ſit per viz: cō petit ei hec actio. Poſtea dicit. verberatus ē filius meus. ha bet ipſe hanc act. non ego. ſed p̄toriam habeo. z illam act. pōt filius intētare me abſente. nec debet cauere q̄ habebo ra tū. Jtē qui hac act. legis cornelie agit pōt deferre ſacramētuz reo. idē eſt p̄miſſuz i iniuriarū p̄toria. Jtem qui facit libzum ad infamiā alicui⁹ tenetur iniuriarū: ſiue expreſſerit nomen il/ lius ad cuius iniuriā faciebat ſiue nō vt euenit in honorabili viro doctore grāmatice magiſtro ambroſio meo magiſtro qui fecit libzuz ad infamiā magiſtri boni: qui z fuit me⁹ magiſter. idem eſt ſeruāduz in eo qui fecit cā z ad infamiā alicui⁹ vel ſi/ mile quid. qō dic vt in glo. idē fuandū in eo q̄ emi curauit ta lē libzuz. z q̄cunq̄z pōt b̄ iudicare ſiue accuſare b̄ facientē ſiue liber ſit ſiue ſit ſu⁹. z hēbit p̄miū. z ſi ſuus ē. hēbit libertatez. z b̄ eſt verz ſiue in illo libzo ſiue cantōne erat exp̄ſſuz nomē infa mati ſiue nō: vt q̄libz poſſit accuſare. Jtē agere poteſt ifama tus act. iniuriaz ciuilit. z ſi agat vna tollit altera. z b̄ dicit hec

p Retor edixit. Pretor dixit. q̄ agit iniu/ l. z ſequens. riarū act. debet noīare p̄ſonā de qua ꝛ querit. Jtē oz di cere quā iniuriā ſit paſſus. Secūdo dicit. fuū meū in mei ꝓtu melia occidiſti. q̄rit an poſſim agere act. iniuriaz p̄uata. Jtem accuſare lege cornelia de ſicarijs. Jdez ſi veneno cū occidiſti

ꝛ dr ꝙ si ago vna nō possum alia agere.ꝛ lz alʒ dici cōsueuit ꝙ ciuilis via p criminalez nō tollitur vel ecōtra.non obstat:qz illa ciuilis datur ad bursaz priuatā siue ad damnum emēdandum:lz aūt iniuriaꝝ dar ad vindictā.hinc est ꝙ si lege acquil'. velim,agere occasione dāni mortis serui mei nō tollit accusatio legis cornelie,qz acquil'.datur ad dānuz emēdandū.sed si volo agere act'.iniuriarū eo ꝙ caput serui mei percussisti gladio cū iam accusasseꝛ te lege cornelia dr ꝙ non possum agere lz habeo dixit. Itē bñ dixi ꝙ q agit iniuriaꝝ dz dicere iniuriam qz fm quātitatez iniurie qñqz puniet iudex qñqz nō. vt euenit in liberto ꝛ filio qui dicūt se passos iniuriā a patrono vl'a patre.nā debent dicere quā iniuriā,nā si erit atror iniuria: tenet pater ꝛ patron⁹.alʒ nō filiꝰ,aūt in ptāte ēt p atroci iniuria nō pōt agere ꝺ patrē. Itē qz egit iniuriarū dz dicere certū.i.dz dicere quā iniuriā sit passus.nō alternatiue illā aut illā. sz pone ꝙ plures iniurias mihi feciſti.puta gente coadunata domuz meā intraſti p vim ꝛ obprobrium mihi dixiſti ꝛ me verberaſti dr ꝙ de oibus iniurijs debeo simul agere nō sepatim de qlibet. Itē de oi iniuria pōt ciuiliter agi ēt de atroci. Postea dicit ꝙ iniuria atror fit qñqz rōne psone,qñqz rōne rei,qñqz rōne tpis,ꝛ dat exēpla.nec refert cui fiat iniuria atror.filiofam. an patrifamiꝝ. Itē si seruꝰ fecit iniuriā atrocē ꝛ te presente tenet noxaliter si te absente castigat seruus. Vltimo dicit. qui attē tauit libez vel seruū masculū vel feminā tenet iniuriarum act'. postea exponit qd fit attētare,ꝛ.h.d,lz lex,ꝛ tres sequētes.

n On solū. Non solū tenet act'.iniuriaꝝ qui facit iniuriā sed ēt qui dolo fecit vel qui curauit vt aliquis percutere tur seu aliqua alia iniuria fieret. Scō dicit ꝙ actio iniuriaꝝ et bono ꝛ equo est ꝛ ꝙ dissimulatione abolet'.vnde si feci tibi iniuriā tu ad animuz nō reuocaſti:lz postea velis ad aīmuz reuocare:nō cōpetit tibi iniuriarū act'.idē si trāsactio fit sup iniuria seu pactū factū.idē si iusiurādū fit exactū ꝛ prestitū. nā hec actio erit extincta. Tertio dicit ꝙ actio iniuriaꝝ pōt intentari ēt p procuratorē.ꝛ tutorē ꝛ curatorē ꝛ silʒes. Quarto dicit,si mādato meo est fcā alicui iniuria:ꝛ ille q fecit ꝛ ego mādans tenemur.idē est si te cōduxi.i.preciū tibi dedi vt cuidā faceres iniuriam.idē est si filio meo mādaui vt tibi iniuriā faceret.nā teneo:idē si psuasi tibi vt faceres alicui iniuriā ꝛ feciſti.maxime si nō alias eras facturus. ¶ Quāꝝ. Si patronus leuez iniuriam faciat liberto vt leuiter eū verberādo nō pōt agere libertus iniuriaꝝ act'.ꝺ patronū,sed quid si liberte patron⁹ leuē iniuriā faciat an vir liberte aget iniuriaꝝ.quidā qꝺ sic.vlp. autē dicit ꝙ nō.si aūt vterqz esset libertꝰ istiꝰ qui eā leuiter verberauerit tunc fm oēs neuter agit iniuriaruz. ex his apparet qꝺ si patronꝰ filio liberti vel vxori liberti faciat leuē iniuriā:ꝙ libertus nō possit hac act'.agere ꝺ patronū.ip se aūt filius vel vxor poterūt agere hac act'. Ei qui seruus. Si dico alique eē meuz seruū:siue agendo:vt petēdo eū in seruit'.siue defendēdo vt cū petat se in libertatē.ego dicā eū esse meū seruū:ꝛ sciā eum eē liberū.teneo:ei act'.iniuriaꝝ.nisi peterem eū in seruit'.ad hoc vt hēat regressuz ꝺ vēditorē serui.ꝛ hoc dicit ff.ſ.ꝛ lex se.

i Miuriaꝝ. Actio iniuriaꝝ nō datur heredi nec in heredē vnde si seruo meo facta est iniuria si decedā postea non vadit hec actio ad heredē meū,lite aūt cōrestata sup hac act'. vadit ꝛ in heredes ꝛ heredibus dabitur. Scō dicit,qui iure publico vtit nō facit iniuriā ꝛ ponit exēplū. Tertio feciſti me citari vt ad iudicē quēdam vadam.ꝛ hoc feciſti cā mei verādi dicit ꝙ teneris iniuriaꝝ act'. Quarto dicit cuz velles ponere statuā in honorē titꝰ ꝙhibui te ne id faceres.non teneor hac act'.si cū ad quēdam debebat spectare onꝰ locandi stationes publicas:duūuiri istud onus mihi dederūt nō teneor hac act'. idē in simlibꝰ muneribꝰ siue oneribus.idē si iudex tulit falsaz sententiaz.nā non tenetur hac act'. Idē si iudex fecit aliquē cōtumacez capi:nō tenet hac act'. sed si aliquis me ꝙhibet i mari piscari vl'in diuerticulo aliquo iuxta mare ducere retia,tenetur hac act'. Idē in eo qui prohibet me lauare pannos in publico flumine,vt in reno vel in aposa. Idem in eo qui ꝙhibet me sedere in curia cōis vel in palatio vel in cāpo mercati.naz tenet hac act'.idē in eo qui ꝙhibet me equitare equū meū vel alia re mea vti.si autē allquis conduxit cāpum reni vel alium locū publicū:hz interdictū ne quis vtat loco publico,sz pone habeo domū iuxta renū vel iuxta mare.vis piscari vel lauare in reno ante faciem domꝰ mee.dr ꝙ nō possum te ꝙhibere,cōsuetudine tñ obseruabatur hmōi.tū reiecta cōsuetudine q ꝙhibet tenetur hac act'.in lacuz tamē meū ꝙpriū possum ꝙhibere ne aliquis piscet. Itē si per priuilegiū alicui est cōcessum vt habeat vsum maris hz vti possidetis interdictū ne impediatur vsum suū siue ius suū exercere.ꝛ ff dicit hec lex ꝛ se.

i Tem apud labeonē. Qui medicamenta alicui dedit vt eū alienaret a mente,vel qui alio modo hoc fecit ꝛ sic factū est:tenetur hac act'. Secūd o dicit,eleuaui manū ꝺ te qsi tibi alapā daturus ꝛ non dedi teneor hac act'. ¶ Ait prator. Ponitur edictum cuius sensus est,qui aduersus bonos mores conuiciū alicui fecit,cuiusue opa ff factum esse dicet meum pretor dat act'.postea loquitur vlp.ꝛ dicit conuicium est iniuria.ꝛ dicitur cōuitiuz a conuitatiōe,vel a collat'.vocū qñ plures vnā vocem ponunt.vt cuz dicūt titius est cucurbita eo presente. vel ad domum titij vadūt ꝛ ibi dicunt añ domuz.vel aliqd aliud dicunt qꝺ sit contra mores huius ciuitatis.ꝛ non soluz qui posuit vocez tenetur hac act'.sed ꝛ is qui induxit alium vl' alios ad concitandū. Et bene dictum est in edicto: cui si enim non nominarent personam si dicerent quis cucurbita: non tenetur hac act'. subsequenter dicit,curaui vt tibi conuiciū diceretur p aliquem puta per barbacam de porta noua qui habet malam linguam non tamen dixit cōuitium.dicitur ꝙ non teneor. Ex his apparet conuitiū cū vociferat'.fieri siue ab vno siue a pluribus.idem si in cetu dicatur.si autē aliquis astrologus vel indiuinus dicat aliquem furez cū non esset nō tenetur hac act'.sed per constit'.punitur. Item hec actio iniuriaꝝ que nascitur et conuitio non datur heredi nec in heredē francisc⁹. ¶ Si quis virgines. Appellaui virginem ancillari veste vestitam minus pecco,ꝛ non teneor, vel aliter vt in glo. Itē non teneor si erat vestita veste meretricali ꝛ eā appellaui,s.eius pudicitiā blando sermone attētando vel ei comitē abduxi.co mitem aūt intelligas qui associabat virginē siue liber sit siue seruus siue masculus siue femina.sic ergo comes dicitur qui erat destinatus vt associaret puellā quādaz cōtinetur etiā ꝛ pedagogus.ꝛ ille dicitur abducere comitē qui fecit ne comes cū ea esset siue per vim siue p blādicias. Tenet etiaz hoc edicto nō solum qui comitē abduxit:sed ꝛ is qui affectatus est aliquem comitū ꝛ qui appellauit. Postea dicit qd sit appellare.postea dicit si dico verba turpia alicui:teneor iniuriarū. postea dicē differētiam esse inter appellare ꝛ affectare.ꝛ dicit quid sit affectare postea dicit ꝙ nō ois affectator teneꝰ.ecce enim q solaciādi cā cū aliq dña vel virgine loquit nō tenet'. Itē ioculatores q precedūt ante,dñas sonādo sua instrā:nō tenent'. Tertio dicit p iniuria facta spō se hz spōsus act'.iniuriaꝝ. ¶ Ait pretor. Ponit edictū cuiꝰ sensus est,ꝙhibet pretor ne qd fiat ad infamiā alicuiꝰ.ꝛ si ꝺ hoc fiat ptor aīaduertet.postea dicit. hoc edictū vr supfluū p supius.sz tñ spāliter de hoc voluit dicere. ea enim q notabiliter fiūt ꝛc.apparet ergo ptorem aliquid fieri vel dici ad infamiā alicuiꝰ noluisse ꝛ q ꝺ fecit tenetur act'.iniuriaꝝ.ꝛ ponit plura exēpla qñ fit ad infamiā alicuiꝰ. Itē bene dixit pretor.si ꝺ fiat aīaduertat qz qñqz nō puniet inspecta persona ꝺ quā est facta iniuria. vel inspecta persona eius qui fecit.vel inspecta qualitate iniurie ꝛ da exēpla vt in glosis.

libellū famosū

¶ Si quis libello. Libellum infamatorium dedi principi in q continetur infamia alicuiꝰ teneor act'.iniuriaꝝ. Secūdo dicit si comes vel assessor ptātis bonoñ.accipiat a me pecuniā ꝛ faciat dari per ptātem quādam sniam p me.ꝛ iste comes vel assessor ob hoc fit fustigatus videt de iniuria dānatus. videtur enim fecisse iniuriam potestati. Tertio dicit,bona vel rem alicuiꝰ p iniuriā occupaui,teneor act'.iniuriaꝝ. Quarto dicit,q dā dixit se habere a me in pignus quēdā libz.ñ ꝛ nō erat verū

illum librum posuit venalem causa me infamandi.tenetur hac actione.¶Quinto dicit.vocaui quendam ad ius causa iniuriā di eum vt debitorem meum cum non esset.teneor hac actione. ¶Pretor ait. Pretor ait qui seruū alienū verberat aduersus bonos mores. Itez qui questionē hz de seruo alieno sine iussu domini:iniuriaz acē.teneē. Itez si quid aliud fiat pretor acē.dat. Postea dicit.q̄ seruo alieno fecit iniuriā in odiū dñi: dño daē hec actio siue in odiū dñi pretor nō debet relinquere hāc iniuriā inultam. Postea dicit.qui seruū cōem suuz z alīꝰ verberat.non teneē hac act.idē si fructuarius.nā nō teneē hac act.z bene dictū est i edicto.verberet seruū in quo hz vsumfr. Idē si pprietarius.nā nō teneē hac act.z bene dictū est i edicto aduersus bonos mores.quid enim si causa corrigendi seruum meum eū verberes.nō teneris. Itē si magistratꝰ. postea exponit verbū:verberasset.positū in edicto. Itē ꝟbū q̄stionez postea exponit vltia verba edicti.h.s. Itē si quid aliud factuz esse dicē z.nā si seruus alienus verberē vel questio eius habeatur sine cause cognitione.tenetur hac actione q̄ hoc fecit. si aūt alia iniuria sit ei facta non semp teneē qui fecit iniuriam sed cū cause cognitione q̄ cum leuiter seruū alienuz pcussit vel maledixit nō teneē. Si aūt aliquis infamauit eū carmine vel alio modo.bene tenetur cū cause cognitione.nā inspicitur odi tio serui vt in littera declaratur. Postea dicit.facta iniuria seruo dño oriē hec actio:qñq̄ non.quid eniz si seruꝰ dicebat se liberum z eū verberē.vel quid si alteriꝰ credebā seruum q̄ esset. ¶Ultimo dicit.verberasti seruū meū ita q̄ ei rupisti brachium. egi hac actione iniuriaz.possum adhuc agere aquil'. z reddiē rō. ¶Si vsumfructū. Habebā vsumfructū in seruo z tu pro prietatez:si aliquis ei seruo facit iniuriā tibi cōpetit hec actio nō mihi.idē si eū seruū alienū bona fide possidebaz. Secūdo dicit.possidebā liberū hominez tanq̄ seruū.ei est facta iniuria si in mei odiū:ego habeo alīs nō. Idē in seruo alieno q̄ bona fide possideo. Idē in fructuario serui est dicēdū. Tertio dicit seruū pluriū verberaui.oibus dñis datur hec actio z cuilibet suz ꝺdēnandus p pte quā hz in seruo.sz si volēte vno ex dñis seruū verbero.si quidē eius tm credebam seruū nō teneor hac act.si aūt seruum z alioz sciebā eum esse: tūc alijs teneor: ei q̄ voluit non teneor. Ultimo dicit.iussu tutoris vl' curatoris seruum pupilli vel adulti posui questioni.non teneor.z hoc dicit hic.§.cū.l.sequēti.z prin.tertie. ¶Seruus meꝰ. Querela tua falsa vel instigatione tua seruū meū ptās fecit flagellari. teneris hac acē.sed si est mortuꝰ seruus ob hoc agā aquil'.cōtra te. ¶Quedā. Leuis iniuria facta a libero leuiter punit a seruo aūt facta grauiter punitur. Scdo dicit pro iniuria facta a seruo oritur passo actio iniuriarū noxalis:z est in electione domini serui vel tradere seruū verberandū: vel dare seruū pro noxa vel emendare iniuriaz.z iudicis arbitrio iponetur modus verberum qñ seruus traditur verberādus. Tertio dicit. si exhibitus est seruꝰ coram iudice vt verberetur iudicis arbitrio p iniuria quā fecerat z verberatꝰ est amō si passus iniuriā velit agere iniuriarū non poterit.idem si iniuriā remisisset nuda voluntate. Idem si tēpore extincta sit actio iniuriaz vt his casibus non possit esse iniuriaz acē. ¶Si iussu. Seruus meꝰ me iubē te fecit tibi iniuriaz.teneor acē.iniuriarū ēt meo nomine. seruꝰ autem manumissus.postea ipse tenetur.nō enim debebat dño parere.vnde z si occidit hominez meo iussu.licet sit postea manumissus.tñ tenetur.si tamen cā defendēdi dñm seruus alicui iniuriam fecit:non tenetur factus liber nec ego pro eo. ¶Si seruus. Seruus in quo habebā vsumfru.fecit mihi iniuriā cōpetit mihi actio iniuriaz noxalis otra pprietariū. secus si essz seruus cōis mei z alterius.nam pro iniuria quā mihi facit non habeo acē.cū si extraneo fecisset tenerer pro eo. ¶Ait pretor. Ponitur edictum cuius sensus est. facta iniuria alicui qui sit in alterius potestate. si is qui habet eum in potestate non sit presens neq̄ procurator aliquis existat qui velit agere pro eo ipsi passo iniuriam pretor permittit agere acē. iniuriaz causa cognita. Secundo loquitur vlp. facta iniuria filio titij z titius sit presens non potest tamē agere quia furiosus est vel alio impedimento.dicitur q̄ iste filius aget hac acē. cum pater eius pro absente sit.sed pone q̄ titiꝰ est sane mentis z presens non vult tamen agere iniuriarum. sed remittit hanc acē. dicit qō filius non pōt agere:z redditur ratio: nisi persona patris sit vilis.persona filij actoris abilis.nam hoc casu remissio patris non nocet filio. Sed pone qō pater cepit agere z lite cōtestata incipit abesse vel negligit procedere cum sit vilis persona.hoc casu filius procedet in cā etiam si non sit emācipatus Postea exponit verbum edicti illud.s.nec̄ procurator z c.scias enim q̄ si procurator patris vult agere: filius non possit agere.si tamen ipse procurator negligat aut colludat tunc filius agere potest.z procuratorez intelligo etiā generalē.postea exponit alia verba edicti.si causa cognita.nam inspicitur si pater a longe abest:z si cito est reuersurꝰ vt sic expectetur. Itez q̄ persona sit filij vt si non ydonea ad agenduz vt sic non admittatur.postea exponit alia verba edicti.s. ei qui iniuriam accepit.z dicit q̄ cōprehendunt etiam patrem passi iniuriam: vbi facta est iniuria nepoti:z pater est presens: auus abest:patri dabitur actio. Postea dicit.dictum est patre absente filio dari acē.plus dico q̄ z filius potest hoc casu agere p procuratorem. Item si nepoti facta est iniuria:z nō sit auus presens. pater passi iniuriarum poterit agere per procuratorem. z subijcit notabilis regula. Postea dicit.filius absente patre egit iniuriarum act.pater reuersus nomine filij agere non poterit. Ultimo dicit.filio datur hec actio quotiens nemo agit pro patre. Idem est seruandum siue sit in potestate siue emancipatus siue mortuus sit pater z filius sit exheredatus vel ex parte scriptus heres z eaz adiuit siue abstinuit se a paterna hereditate nam semper his casibus filio predicto passo iniuriam datur hec actio.franciscus.

e Cum qui nocentem. Dixi de aliquo multa mala: z erant vera.non teneor hac actione z redditur ratio in littera. Secundo dicit.seruus tuus fecit iniuriam seruo meo. habeo hāc actionē pinde ac si mihi fecisset iniuriam. qō expone vt in glo.domini mei ac. Tertio filiam tuam duxi in vxorem. facta est ei iniuria.dicitur q̄ oritur actio patri. Item mihi viro z in quātum dicit.si autem erat sui iuris z ego agā z ipsa. nec vna tollitur p alteram. Quarto dicit.quidam me non cognoscens fecit mihi iniuriam bene tenetur.idem si credebat me esse aliuz nam z hoc casu mihi tenetur hac actione. si autem qui faciat mihi iniuriam credit me esse patremfamil.hoc casu non videē fieri iniuria viro.secus si faciens iniuriam sciat me filiuz esse licet ignoret cuius.vel sciat bertam nuptam: nec sciat cui. nam his casibus fit iniuria patri. Itē viro.z eis cōpetit hec actio.

s Creditor. Creditor meus cum vellem ei soluere interpellauit fideiussores meos causa me iniuriandi. dicit q̄ habeo hanc actionē contra eum.

s Iniurie. Domum debitoris absentis in iniuriam eius signaui quasi debitoris mei sine auctoritate eius q̄ pōt hoc concedere dicitur q̄ teneor hac actione.

i Iniuriarum. Extimatur iniuria fm tempus quando fuit facta.

s Liber. Cepi liberum hominem sciens eum liberū quasi fugitiuum seruum meuz teneor ei hac actione.fran.

q Ci in alienam. Qui domum alienam inuito domino domus intret.licet intret causa vocandi eum in ius.act. iniuriarum tenetur.

s Quis. Si quis prohibet me vendere seruum meuz iniuriarum actione tenetur.

s Stuprum. Stuprasti ancillam meaz teneris mihi hac actione.si autem seruum meum celasti: furti teneris.si āt ancillam meam nondum viri potentem stuprasti.teneris etiaz actione legis aquilie.

s Quis seruū. Seruū meuz vel filium meū ludibrio habuisti vt si in popinam eum posuisti si malā ducē eum fecisti licet ipse filius his consentiret.si animo mihi iniuriandi hō fecisti teneris mihi hac acē.si aūt ignorabas eū seruum, z ei persuasisti hō serui corrupti accusatione teneris mihi.

s Si statuas. Statuas positas in honorez patris mei iuxta monumentū eius si aliqs pisciēs lapides eas destruxit hac act. agā nō act. sepulcri violati. fran.

i Iniuriarum. Actio iniuriaz mihi competens nō dicitur in bonis meis z ideo non transmittitur ad heredes ante litem contestatem.

s Si fuū. Seruo meo facta ē iiuria z sic mihi nata ē actio iniuriaz hāc actionē nō pdo lz illū fuū vēdam vl maunmittaz z b dicit hec. l. z prin. se. Scdo dicit filio ē facta iniuria z sic tā patri q filio nata ē hec actio. nō tñ fiet extimatio eadē pōt enim esse maior iniuria rōne filij cum sit forte in dignitate non pater. z hoc dicit h. l. z se. z se.

n Ec magistratib⁹. Si magistrat⁹ facit alicui iiuriā teneť hac act. z si ē de magnis magistratib⁹ cōuenieť finito officio. si aūt est de minimis magistratibus cōuenietur etiam durante officio.

q Clod rei publice. Cū q̄dā miles se male habuerit in prelio iudex siue potestas terre fecit scutum predicti militis pforari z hoc fecit vt alij milites sint fortes i prelio. dicitur q iste potestas non tenetur hac actione.

s Si plures serui. Plures serui aliquez verberauerūt quilibet dicitur delinquer z tot sunt iniurie quot sunt psone facientes iniuriam q expone vt in glo.

s Si quis. Quidā fecit mihi iniuriam z nihil hz z sic non pōt mihi satisfacere. dr q punitur corporaliter.

s Si filij nomine. Filius tuus fecit mihi iniuriaz volo agere cō te patrem noie filij tui. tu ordinas quēdam procuratorē qui defendat filiū tuū qui pcurator nō vult satisdare iudicatum solui. dicitur qō non dicitur defendi hic filius z ideo ipse filius se debet defendere.

c Constitutionib⁹. Carmē famosum de aliquo est positū supra quoddā monumentū. dr qō oz tolli siue remoueri z qui iposuit teneť act. iniuriaruz ciuili non solū lege cornelia pretoria z fit condēnatio arbitrio iudicis.

s Enatusco. Portabā quādaz statuā principis iō vt dicebaz qz timebā titiū q̄ me volebat occidere vt dicebā z hoc faciebā in iniuriā titij. dicit q teneor titio hac actione.

v Estem. Cū quidam esset accusat⁹ de aliquo crimine portare volebā vestes nigras vel barbā longā q̄si in signū tristitie future de accusato. dr q nō possuz nisi eēm ō oiunctis

d Iuus. Dānatus p iniuria atroci est infamis z iō nō potest eē decurio nec pdest ei error iudicis qō dic vt i glo.

p Alter. Facta iniuria filio pr pōt suo noie agere iniuriaz Itē z nomine filij.

i Cldici. Qui appellat a sententia iudicis nō debet iniuriā dicere ipsi iudici a quo appellat. z si dicit tenetur hac actione z condemnatus fit infamis.

q Cli iniuriaz. Qui accusat p calūniaz criminaliter titiū de iniuria z non probat extra ordinem dānatur z datur in exilium vel similem penam patitur.

i Inferioz. Dominus inferioris domus facit fumū cā me iniuriandi in alta domo. dicitur q tenetur hac act. Itē si proiicio aquā vel aliquid aliud in inferiorez domum iniurie causa: teneor hac actione. franciscus.

d Einiuria. Iniuriā faciens pōt puniri extra ordinez sm qualitatem persone que facit iniuriā z que sustinet. hinc est q seruus faciens iniuriā verberatur z dño redditur. liber vero si est vilis psona fustibus subijcitur. ceteri autē homines vel in exilium dantur vel certo loco interdicuntur.

De extraordinarijs criminibus. Rubrica.

s Qui solicitat vxorem alienaz volēs cuz ea iacere. vel dicit q vult eam accipere in vxorem: licet non habuit effectuz: hoc delictum ad aliquē tamen puenit actum extra ordinem punitur. Scdo numerat quedā delicta q̄ puniūtur eē ordinem. vt si qs fumū corruptū in aliquē deiecit vel aquas vel lacuz destruxit. vel qd aliud ad iniuriā publicā ptaminauit. Tertio numerat quedā alia delicta que puniuntur extra ordinem.

s Clb pretextu. Cetus illicitos phibet fieri etiam veteranis sub pretextu religionis.

s Tellionat⁹. De stellionat⁹ crimine vl expilate hrditatis pōt qs accusari. nō tamen publice accusationes sunt.

d Iu⁹. Femina q̄ studiose fecit abortū in exiliuz tēporale damnatur.

i Meū. Instigasti seruū meū vt fugeret ad statuā q̄si conquerens de me q nimis erā crudelis ptra eū. z sic cā me infamādi dr q nō solū teneris act. fui corrupti. sed etiam extra ordinem puniris.

a Annonā. Erāt olim quidā q̄ emebāt omne bladū qō poterāt: z postea vēdebāt cari⁹. z isti vocabātur dardanarij. erāt z q̄dā alij q̄ colligebāt multū bladi. z nolebāt vēdere nisi cuz erat caz. dr g q presides curēt ne h fiāt puniendo eos q̄ talia faciūt. iubet ēt puniri eos q̄ stateas siue mēsuras hñt falsas.

s Accularij. Precipit puniri saccularios. z q̄ sint. dic vt i glo. dñi mei ac. Itē precipit puniri dietarios z expōit q̄ sint dietarij. z dicit q̄ pena eis iponať. Scdo dic. q̄ instrm meū alicui recitauit ex quo doleo z passus suz dānuz punitur extra ordinē. Tertio iubet puniri capite eos q̄ ponūt lapides in alieno fundo z p hoc dāt itelligere: qō si qs colat illū q occidetur ab eis. Quarto dicit. cū in egypto nō pluat aq̄ nisi sparge bať certo tpe anni p fundos: z quilibz includebat de illa aq̄ in fossatis suoz fundoz. si ergo aliqs istos fossatos rūpat vl destruat z sic aqua recedit. punitur extra ordinē. Itē cū arbores plantanť i riuis illoz fossatorum vt riue nō ruāt: si qs illas arbores inciderit grauissime punitur. Item cū sint aliq̄ instra siue duce p quas diuidiť aqua nili que veniebat in fundos de stercorib⁹: si quis ea destruat grauiter punitur.

i Circulatores. Quidā portāt secū serpētes siue biscas z faciūt timorē aliqb⁹ q̄ ducti timore fugiūt z sua dimittunt q̄ ibi habebāt: z alij veniūt q̄ ea furanť. dr q isti portantes serpentes grauiter puniuntur.

De sepulcro violato. Rubrica.

s Condēnat⁹ act. in fcm de sepulcro violato est infamis. fran.

Epulcri.

s Si sepulcra. Destruxi sepulcrū tuū diruēdo ipsuz. teneor qō vi aut clā. idē si statuā supra sepulcrū tuū positam destruxi siue sit affixa siue sit applūbata sepulcro siue ñ. nā teneor interdicto qō vi aut clam non aquil.

p Retor. Dolo cui⁹ sepulcrū violatū est teneť act. in factū ad interesse ei ad quē ptinet sepulcrū. si nemo sit ad quez ptineat: vel si est nō tñ vult agere ptor pmittit cuicūq volenti agere act. vsq ad. c. aureos. lz si plures sunt q̄ volūt agere pferē q̄ iustiorē cām hz. Itē si qs in sepulcro alieno habitauerit vel edificiū aliqō nō sepulcri cā ibi fecit. quicūq vult agere ō cuz ptor pmittit vsq ad quātitatē ducētoz aureoz. Postea vlp. exponit vba pdicta z dicit. apparet ex primis vbis edicti eū q̄ violat sepulcrū: ita demū teneri: si dolo malo hoc facit: impuberes ergo nō teneňť h edicto cū dolo careāt. z appellatiōe sepulcri oīs loc⁹ sepulture ptineť. Si qs. Hēs si inferat mortuū inhereditariuz sepulcrum teneť qūcq sepulcri violati. vt si prohibuerat testator ne heredes aliquez ibi inferrent. seruari eiz oz volūtas testatoris. Idē si vni heredū ocessit iferre alijs vetuit. nā fuabiť volūtas defuncti. Scdo dicit. corp⁹ positū i vno loco aīo alibi portādi bñ pōt trāsferri z nō patiť penā q̄ trāsfert. lz si bñ vellet facere oz licētiā ipetrare ab epo vl ponpe. Tertio phibet sepeliri aliquē infra ciuitatē. z pēa iponiť in eos q̄ sepeliūt infra ciuitatē z i mgratū q̄ h patiť. z locū sepulcri publicari iubet. z inde mortuū transferri. z si osuetudo erat añ hāc. l. posse in ciuitate sepeliri eā cōsuetudinē tollit. Si qs in sepulcro. Qui habitat in sepulcro vel edificiuz ibi facit q̄cūq vult agere ō eū pōt. Scdo dicit. q̄ cadauera spoliāt si q̄ dē cū armis capite puniunť. si sine armis in metallum dānāť. Tertio dicit. iudex q̄ cognoscit sup act. sepulcri violati oz extimare interesse agētis ispecta iniuria. Itē lucro violātis sepulcrū. Itē dāno ex h stingēte. nō tñ miozis odēnet iudex q̄ si eť ne⁹ ageret qō ē. c. aureoz ō violantē. z ō inhabitātē ducētoz.

s Si ad plures. Sepulcrū pluriū violaui. dr̄ q̄ hec actio oibus dar̄ cōtra me in eo qō cuiusq; interest. Scdo dicit. sepulcro violato ille cui⁹ interest nō vult agere imo renuit dr̄ q̄ pōt penitere ante litē ꝯtestataz ab alio. Tertio dicit. seruus tuus in sepulcro meo habitat vel ibi edificauit. dr̄ q̄ potest accusari. noxalis aūt nō datur. sed si domuz habeat seru⁹ in sepulcro non tū habitat ibi noxalis datur. Ultimo dicit. hanc actio q̄ ex hoc edicto datur est popularis.

s Sepulcra. Sepulcra hostium cepimus non sunt apud nos religiosa. vnde qui destruit ea non tenetur hac act.

v Timur. In fundo meo habebā sepulcrum. vendidi fundum excepto sepulcro. dicitur q̄ non possum agere ꝯtra emptorem vt det mihi iter ad sepulcrum.

s Sepulcri. Actio sepulcri violati dar̄ in primis ei ad quē id spectat. sed si ille abest ꝛ alius egit ꝛ obtinuit: amō ille cui⁹ interest reuersus si velit agere non auditur.

s Sepulcri. Sepulcrum deteriorari prohibitū est. corruptū aūt siue destructū pōt quis repare siue reficere corpib⁹ que ibi sunt non cōmotis.

s Sepulcri. Crimē sepulcri violati ptinet ad legem iuliam de vi. in ea parte eius qua cauetur qui fecit quo minus aliquis funeretur sepeliatur ue. cū ꝛ violando sepulcrū fit quo minus quis sepultus sit: ꝛ sic ea lege pōt accusari.

d E sepulcro. Pro sepulcro violato datur etiam actio pecuniaria.

q Quesitum. Dicit q̄ hec actio p sepulcro violato competens vadit ad filiū defuncti: licet non succedat patri: nec per hoc videtur succedere.

r Ei. Qui corpora extrarit de sepulcro vel ossa. si est humilis decapitatur. si est honest⁹ in insulam deportat̄. fran.

De concussionibus. Rubrica.

s Si simulato. Pone casum vt in glo. dñi mei ac. que incipit. qō non est ꝛc.

c Concussionis. Accusatio de concussione nō est publica si autem quis accepit pecuniam a me ne me accusaret ō quodā delicto pōt accusari lege cornelia de falsis qua cauet ne quis accipiat pecuniam ob accusandum vel non accusandum ꝛ hec accusatio est publica.

De abigeis. Rubrica.

d E abigeis. Adrian⁹ rescripsit de pena abigeis imponēda. ꝛ dixit. cū abigei puniuntur grauissime dānant̄ ad gladium: ꝛ nō semp h̄ pena imponitur: sed quotiēs hoc crimen frequenter contingit cū autem nō contingit frequēter in opus metalli ad tp̄s damnantur. ꝛ illi dicunt̄ abigei qui pecora ex pascuis vel ex armentis surripiūt quasi hāc artē habētes. si enim oues errātes abducam fur sum: nō abigeus. Itē qui abducit capraz vel ouem hanc artē habens minus punit̄ q̄ si maiora aīalia abduxisset Itē lz adrian⁹ penā gladij vel opis metalli imposuit. hoc verū est in humilibus. si enim de honestioribus sunt debent relegari. aut ab ordine moueri. nisi cū gladio abigerent. nā tunc bestijs subijciunt̄. Ultimo dicit. si cum esset questio inter me ꝛ te de ꝓprietate ouiū: ꝛ interim pecora abegi cessat hoc crimē nisi callide siue dolose litē hāc fecissem ad h̄ vt postea ea abigerē.

a Bigeatus. Crimē abigeatus nō est publicū si tamen cū gladio quis abigit oues vel pecora bestijs dānatur.

o Ues. Scōm nūez ouiuz subtractū est q̄s fur aut abigeus. qui eniz. x. oues vel porcos. v. vel quatuor vel vnum bouē vel equū surripit abigeus dr̄. ꝛ grauius punit̄ qui de stabulo accipit q̄ si de silua. Item quis sepe surripit lz vnaquaq; vice vnā ouem abigeus dicitur. Itez receptatores abigeorum extra italiam. x. annis sunt relegandi.

De preuaricatoribus. Rubrica.

p Preuaricator. Primo dicit quis est preuaricator. ꝛ proprie preuaricatorē qui accusat aliquē ꝛ fictitias ꝓbat. inducit: ꝛ veras omittit. aduocatus aūt alicui⁹ qui ꝓdit causaz suā siue criminalez siue ciuilē ꝛ talis est aīo nō proprie dr̄ preuaricator. punit̄ tū extraordinem. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

p Preuaricationis. Judiciū preuaricationis est publicuz qñq;. vt si absolutū de aliquo delicto volo eū adhuc accusare: ꝛ ille dicat se absolutū: ꝛ ego replicē ꝛ dicā primū accusantem preuaricatū fuisse. hoc eniz iudiciū publicū est. Itē qñq; est morib⁹ introductū. i. priuatū si aduocat⁹ ō preuaricatione accusēt siue in cā priuata: siue criminali fuerit preuaricat⁹. Ultimo dicit. quida accusauit quēdaz de aliquo delicto ꝛ destitit: nō est publica accusatio ꝛ euz inducta. lz. v. libris auri punitur p turpilianum.

s Jis de cuius. Pater si accusat aliquos quos dicit culpabiles de morte serui filij. lz nō probet nō pōt de calūnia accusari. si tū dānata est de preuaricatiōe: infamis est. idē in filijs q̄ sine metu calūnie accusare possunt qō dic vt i glo.

a Accusator. Accusator de preuaricatione dānat⁹ nō pōt aliquem amō accusare.

a Imperatore. Si accuso aliquē ꝛ probationes bonas omitto ꝛ fictitias dico: ꝛ sic absoluit accusat⁹. teneor ea de pena q̄ tenerer si illud crimē cōmisisse de q̄ illū accusauerā.

i Omibus causis. Accusat⁹ corrupit accusantē ita q̄ nō fuit probatū crimē. dr̄ q̄ hic corrūpens p victo habet. ꝛ b̄ est verū in oi crimine ex quo ponit̄ pena minor sanguine.

De receptatoribus. Rubrica.

p Essimum. Crimē receptator⁹ pessimū ē ꝛ reddit rōnem. ꝛ iubet eos puniri vt latrōes idē in eis qui poterāt capere latronē ꝛ pecunia acceptā vel pte rez subtractarū eum non ceperunt.

e Os. Qui cognatū suum vel affinem furez conseruauit minus punitur q̄ si extraneum conseruasset.

De furibus balnearijs. Rubrica.

f Tres. Questiones de furib⁹ nocturnis extra ordinē cognoscūtur ꝛ puniūtur nō vltra opus publicū vsq; ad tēpus. Idē est seruandū in furib⁹ balnearijs. sed si fures se telo defendāt vel effractores vl bis similes nō tū pcusserūt aliquē in metallū dānantur. honestiores aūt relegant̄. fures aūt diurni conueniunt̄ ciuilit̄. ꝛ dic de hoc vt in glo. Ultimo dicit. miles qui furtū in balneo siue stuba fecit. puta vestitū alteri⁹ surripuit: remittit̄ a milicia cuz ignominia. ꝛ hoc dicit hec lex cum duabus sequentibus.

De effractoribus. Rubrica.

d E his. Capti qui effracto hostio carcer̄ fugerūt vel ꝛspirāt inter se capite puniūtur. si aūt fugerūt q: nō bene erat clausuz ostium carceris. ꝛ sic culpa custodū leuius puniūtur. Itē expilatores hereditatum graui⁹ q̄ fures puniri debēt. ꝛ ponitur eis pena arbitrio iudicis. Idē in saccularijs ꝛ dictarijs. idē in effractorib⁹. lz miles quida roman⁹ qui effregit ostiū ꝛ pecuniā surripuit i quinquēnio fuit relegat⁹. scias tū q̄ hij oēs supradicti sunt puniēdi iudicis arbitrio dū tū plebei⁹ nō ꝓdēneē vltra penā opis publici. honestus aūt vltra relegatur.

i Effractores. Hec lex dicit q̄ pena imponatur effractoribus diurnis. Item nocturnis.

De crimine expilate hereditatis. Rubrica.

s Jquis. Qui alienā hereditatē expilauit extra ordinē punitur. franciscus.

s Jexpilate. Cū agitur de crimine expilare hereditatis ꝓ ses dz cognitionez suā interponere. nā cum furti agi nō possit hoc solū auxiliū supereſt hz ergo hoc crimē locū cuz furtum sit ante aditā hereditatē vel post aditam ante apprehēsa bona p heredē:t sic furti actio nō competit. Secundo dicit est in electione heredis vel agere hoc crimine vel petit. hereditatis. Tertio dicit.si vnus heredū agit hoc crimine ꝓ expilatorē hereditatis t obtinet: pdest alijs heredib⁹. qō dic vt in glo. Quarto dic vxor defuncti si surripiut de hr̄ditate viri p⁹ mortē ei⁹ non teneť hac act̄.cū nec furti ipa posset teneri. Quinto dicit.surripui rē hr̄ditariā credēs eā non esse hr̄ditariaz.dr̄ q bñ teneor hoc crimine.nec pdest mihi mea incredulitas t hoc dicit hec lex cum quatuor sequentibus.

De crimine stellionatus. Rubrica.

a Ctio Accusatio stellionatus nō cōnumeratur inter publica iudicia nec inter priuata. Item hoc crimen non infamat t extraordinariā penam imponit.t preses de hoc debet cognoscere.t qui dolū in aliquo cōmiserunt nec sit crimē ppium: possunt de hoc accusari. qō eniz actio de dolo opatur in priuatis iudicijs: ꝑ in publicis.t postea dat exempla in quibus hoc crimē hz locum.postea dicit que pena imponat̄ ex hoc crimine. Ultimo dicit.obligaui tibi rē t eam surripui.teneor hoc crimine. t hoc dicit hec lex t due sequentes.

d Eperiurio. Obligaui tibi rē quā iurauī meam cum nō esset mea:teneor hoc crimine.

De termino amoto. Rubrica.

t Erminorum Qui terminuz de loco alieno auellit non tenetur ad pecuniā: sz corporaliter punit̄ ꝓ cōdit.pone delinquētis. t istō delictum pessimū est.t si est nobilis mitius punit̄ q̄ plebei⁹: qō declarat in littera.si autē qui amouit fines p ignorantiam ignorās eos esse fines verberatur.t hoc dicit ff.l.t se.

a Graria. Ponit penā.l.aureoz in eū qui amouet terminum.t pro quolibet termino amoto hec pena imponit̄ t ꝑ si est liber.si aūt seruus qui insciente dño eius terminū alicui⁹ amouit: decapitat̄ nisi dñs eius velit soluere.l. libras ꝓ eo. Ultimo dicit.qui cā obscurandi fines facie agri mutauit. vt vineam extirpauit: vel siluā terraz aratoriā fecit. punit̄ pro qualitate sue persone t inspecta qualitate delicti.

De collegijs t illicitis corporib⁹. Rubrica.

m Andatis. Prohibet fieri collegia sodalitia de qb⁹ dic vt.j.l.fi. Jtē oia alia collegia phibet. permittit tū vilioribus hoibus fieri collegia cā adiuuādi aliquē pauperem nō tñ in mēse vltra semel cōueniant.t hoc hz locū in italia t in prouincijs.nō in roma. Jtez cā religionis pmittit fieri collegia vt frm. Jtē in pluribus collegijs licitis nō pōt quis esse sz in vno tñ.t si in pluribus fuit eligat in quo vult eē t ptē reū cōium que erāt in alio collegio repetat. Jtē qui illicitū collegiū fecit.tenetur ea pēa qua tenetur q̄ hominib⁹ armatis intrauit loca publica vel tēpla p vim t est capitalis.t hoc dicit ff lex t sequens.

c Ollegia. Collegia illicita debent dissolui t res cōes q̄ ibi sunt debēt diuidi. Secūdo dicit.oē collegiū est illicitum nisi sit pmissum ab aliquo senatusco sulto vel a principe. Tertio dicit.in collegio tenuiores possunt recipi serui volūtate dnoz nō al's.immo puniuntur qui aliter recipiunt.

De popularibus actionibus. Rubrica.

s Odales Sodales sunt qui eiusdē collegij sūt qō grece ita dr̄.hoc collegiū olim erat

permissum hodie fieri vetatur.franciscus.

p Opulare. Primo dicit q̄d sit popularis actio t da exemplū vt in glo.dñi mei ac. Scdo dicit.si plures volunt agere act̄.populari preferetur ydoneior. t si post q̄ est actū sek alius velit agere ex eodē facto repellit̄. Ultio dicit. si plures volūt agere popularī preferť ille cui⁹ interest. Jtē infamis popularē act̄.nō pōt intētare. Jtē q̄ conuenit̄ act̄. popularī pōt cōstituere ꝓcuratorē ad defendendus se.sz qui agit popularī nō pōt ꝓcuratorē ordinare in hac cā. Jtē pupillus t femina nō agunt popularī nisi eoz interſit Jtē populares act̄.nō trāseunt ad eū cui est restituta hr̄ditas.qz nec ad heredē. Jtē qui hz act̄.popularē nō dr̄ locupletior. Jtē popularis act̄.non vadit in heredē nec vltra annū dat̄.t hoc dicit hec lex t sequentes vsq̄ ad finē tituli.

De publicis iudicijs.

n Onomnia Dicit q̄ nō omnia iudicia quib⁹ pnūtur crimina sunt publica.sed quedā tñ sunt publica.t ea numerat. Scdo dicit q̄ publicoz iudicioz quedā sunt capitalia. quedā non.t dat exempla de his. Tertio dicit.accusatio publica pimitur mortuo accusante vel accusato.t hoc dicit hec lex t due sequētes.

i Nterdum. Qui agit aquil'.p morte serui nō pōt interiz agere iudicio publico.pro eodem delicto vt lege cornelia. Jdē si agit act̄.furti ciuiliter.interim nō pōt accusare ō eodē furto. Jdē in similibus delictis.t da exēplum vt in glo. sz finita via ciuili cū de re familiari sit actū intētabit̄ criminalis.

i S qui reus. Accusatus nō pōt accusatorē suuz accusare nisi primo expediat se de prima accu.facta cōtra eū. Secūdo dicit.qualiter dz se expedire vt possit reaccusare.certe si ē absolutus planū est q̄ pōt reaccusare. sed si est ꝺdemnat⁹ an possit reaccusare.dubiū est.t in quadā ꝟstit. vī dici q̄ nō possit reaccusare dānatus: qō est intelligendū si ciuitat̄. vl' libert. amisit vt nō possit reaccusare. ꝓsequi tū pōt accusat̄.quā prius fecerat.

d Efuncto. Aliquo dāpnato pena corporali eo decedente finit̄ pena. Scdo dicit.accusat⁹ de falso decessit. potest agi cōtra heredē eius ad id qō puenit ad euz de falsitate defuncti.t ō ff cognoscet iudex q̄ ō peculiarijs cāis cognoscet

i Nfamē. Nō ex oi crimine dānat⁹ fit infamis.sed cū dānatur ex publico crimine fit infamis.si autez q̄s dānetur de crimine priuato: vt puta debitor qui rē alienam obligauit t sic teneť crimine stellionat⁹ t ex eo dānatur.non fit infamis. secus si dānetur ex crimine furti vel iniuriarū vel simili. qz tūc fit infamis cū ex priuatis act̄.taliū criminū dānatus fiat infamis: vt act̄.furti dānatus.t idem in similibus.

o Rdo. Ordo.i. solēnitas q̄ ꝓponebant̄ olim accusat̄. desijt esse in vsu.pene tamen criminū durāt. vnde extra illā solēnitatē oēs accusat̄ hodie ꝓponuntur.

s Ciendū est. Dñs seruū suū accusatuz de aliquo delicto nō defendit.nō ꝓpter hoc amittit dñium serui.

i Nter accusatorē. Accusatione cepta reus cepit se absentare.venit nūc aliqs t allegat cās absentie.interim lz citetur re⁹ non debet damnari.idem econtra.

s Eruus. Seruus accusatus pōt defendi p ꝓcuratorem domini sicut t per ipsum dominum.

c Lstodias. Potestas cū vult audire causas captoz t qui sunt in turri cōis bonoñ.dz habere cōsilium sup his a doctoribus legū qui sunt in hac terra. Jtē ab alijs sapiētib⁹ viris vt ab aduocatis bonis. vt ē palmenus de terra focolis t guillermo pācone t alijs.t ēt feriatis dieb⁹ ō his dz cognoscere ita vt innocētes ipe libēt.eos aūt q̄ videnť culpabiles t q̄ indigēt maiori animaduersione cōseruet t differat.

a Ccusatore. Accusatore defuncto cā pōt peragi per aliū. Scdo dicit.q̄ in cā publici criminis nō pōt ireuenire ꝓcurator ex pte accusatoris. vel defensor ex pte rei. nisi ad allegādū cās absentie.t si iuste videbūtur differť interim smia. fran.

g Eneri. Socer accusauit seruos generi ō morte filie & nō probauit. iudex in sñia qua absoluit seruos: dixit accusantē calūniam cōmisisse. dr̄ q̄ ꝓpter hoc nō est infamis. Idē si liberos hoies accusauit de morte filie.

De accusationibus & inscriptionibus. Rubrica.

n On est permissum. Femina non potest alique de publico crimine accusare nisi accuset occisores patris & sil'ium qui in littera numerant. hac. l. & se. Itē pupillus pōt accusare tutore auctore in casib⁹ q̄ in littera numerant. & b̄ dicit hec lex & se.

l Ibelloꝝ. Nūc dicit que dz continere libellus accusationis. Secūdo dicit. mortuo accusatore deletur accusatio postulāte hoc reo, poterit tñ accusari ab alio infra. xxx. dies.

q Ui iudicio. Hec lex numerat quosdā qui accusare non possunt quos videas in littera.

s Eruos. Serui etiā possunt de adulterio accusari: qui tñ nō pōt accusare liberuꝝ hoiem: vt de hijs habuisti. s. l. prima. ille nec ēt seruū pōt accusare. Ultimo dicit. dñs potest seruū suū de adulterio accusare & si nō accusat & nupta cū qua ꝑmisit seru⁹ adulteriū separat se a viro & nubat alij: amodo ipsa nō poterit accusari nisi prius adulter accusetur. fran.

l Euia. Leuia crimina pōt ꝑconsul de plano. i. licet nō se deat ꝑ tribūali cognoscere, & que sint leuia dic vt ī glosis hic positis.

s J cui. Qui accusat dz subscribere se ad talionē si nō ꝑ bauerit dz etiā dicere se perseueraturum in accusatione. Scōo dicit de quo crimine q̄s est absolut⁹ nō pōt iterū accusari ab codē sz ab alio sic. si sua interfit & ꝓbet se ignorasse de accusat. prima. Itē probet primū accusantez fuisse preuaricatū. Tertio dicit. qui accusauit calūniose & incubuit: nō potest eundē de alio crimine accusare. fili⁹ ei⁹ tñ posset accusare non obstāte calūnia patris. Quarto dicit. seru⁹ ea ciuitate in qua deliquit puniendus est. & dñs serui in eo loco in quo seru⁹ deliquit dz eum defendere. Ultimo dicit. sacrilegiū cōmisit titi⁹ in ciuitate mutine. Item aliud delictū min⁹ primo cōmisit idē titius in hac ciuitate boñ. cū hic sit. debet ō primo delicto hic facto cognosci. Postea remittit ad ciuitatē mutine. fran.

q Ui accusare. Cito q̄ ñ pōt accusare ꝙ dñs sciem⁹ q̄ pōt accusare & numerat quasdam psonas que non possunt accusare & in casu istis personis permittitur accusare: vt si suam iniuriā exequētur. Itē liberti in casu possunt conqueri de patre & de patrono. Item & filius de facto matris pōt ꝙqueri in casu quē ponit in littera. Ultimo dicit. accusatū ab alio: accusare nō possuꝝ. & hoc intelligas pendente accusat. prima. si aūt prim⁹ accusans desistat abolit. petita vel nō: bñ possuꝝ accusare eundē. & hoc dicit hec lex cū trib⁹ sequē. fran.

h Os accusare. Numerat quasdā psonas q̄ nō possunt accusari. aliqui ꝓpter dignitatē. alij qz legati. alij ꝓpter alias cās similes. Itē si accusatus sit absolut⁹ & nūc cepit habere aliq̄ de dignitatib⁹ supioꝝib⁹ & velint de eodem crimine iterū accusare infra. xx x. dies repellēdus est accusans. Tertio dic. nō possuꝝ duos ī eodē libello accusare nisi ꝓ iniuria mea. Quarto dicit. cū seruus accusatur eadē sunt seruāda q̄ seruarent si liber accusaret. vt de hoc habuisti. s. e. l. fuos. Quinto dicit seruus de q̄libet lege pōt accusari excepta lege iulia de vi priuata: cū ea lege īponatur pena tertie ptis bonoꝝ que pena in seruū nō pōt cadere. idē in ceteris legibus in quibus imponitur pena bonoꝝ vel capitis q̄ in seruum nō cadit sicut nec relegatio: lege aūt pompeia paricidij pōt seruus accusari. Itē cornelia iniuriaꝝ fu⁹ nō pōt accusari. sz ex ordinē punit.

m Ulierē. Mulier pōt accusare fraudatorē annone. Itē infamis pōt accusare. itē milites. itez serui possunt accusare fraudatorem annone.

s Enatus. Pluribus legib⁹ ob idē crimen nō potest q̄s accusari & da exemplū vt in glo.

i Meū. Hominib⁹ coactis. i. coadunatis dedisti mihi dānū res meas rapiendo volo agere ꝫ te act. vi bonoꝝ rapt oꝝ. bñ possū nec cogor ad accusat. venire omissa via ciuili.

s J plures. Plures volūt quēdam accusare de eodē delicto. iudex dz vnū ex his eligere causa cognita q̄ specificatur in littera.

s J seruū. Dñs q̄ vult seruū defendere de crimine capitali debet satisdare iudicio eum fisti.

t Itia. Titia proposuit libellum quo accusabat testimōnia fratris sui de falso & q̄ libellū inepte cōposuerat iudex interloquēdo dixit. o femia vade & libellū recti⁹ ordina ifra tale tp̄s. puta infra pasca. illa infra tp̄s statutū nō venit. & fic iudex tulit diffinitiuā in qua dixit feminā istam nō admitti amō ad accusat. falsi. & ista nō appellauit. dicit q̄ ista si vult amō accusare de falso repellit.

o Ui fratres. Heres accusatoris non tenetur exequi crimina a defuncto inchoata. Itē non cōpellitur q̄s pl'es accusare qō expone vt in glo.

e X iudicioꝝ. Pena bonoꝝ adēptionis descēdens ex crimine publico nō transit in heredē delinquētis nisi sñia fuerit lata ante mortē accusati. fallit in quibusdā criminib⁹ in littera positis. de crimine aūt priuato pena transit in heredes si lis fuerit cōtestata cū delinquente ante eius mortē licet non sit adhuc secuta condēnatio. fran.

c Apitis. Accusatus de crimine capitali pōt interim petere deferre bona aliqua in fiscū ex aliqua de causis positis. j. de iure fisci. l. i.

a Uerius. Mutinēsis deliquit in hac terra. pōt hic accusari & puniri & hoc non solū in priuatis sed & in militib⁹ est obseruandum.

De custodia & exhibitione reoꝝ. Rubrica.

o E custodia De accusato q̄d fit faciendū vtruꝝ ponēdus in carcere: an dand⁹ custodie militū. i. nūcioꝝ. vel aliter expone vt in gl. dñi mei ac. an sub fideiussorib⁹ sit dādus. an vero sine fideiussore sit dimittēdus. hoc dz extimare iudex cause ex qualitate ōlicti. Itē persone accusate. Itē videre dz sit culpabilis vel nō: vt aliter in vno casu se habeat q̄ in alio, & expone litteram vt in glosis habes.

s J quis. Si dñs vel ali⁹ vult defendere seruū de crimine capitali accusatū dz satisdare iudicio fisti. als ponit fu⁹ ī carcere. Scōo dicit. cū fu⁹ accusaret de crimine capitali dñs erat absens. vel si ꝑsens erat nō potuit satisdare ꝓpt inopiā, & sic seru⁹ posit⁹ est in carcere. nūc dñs vult satisdare, & sic vult fuū eximi de carcere & defendere seruū. dr̄ q̄ audit si nō multū tardauerit. Tertio dicit accusat⁹ de vno delicto ī hac ciuitate nō pōt interiz accusari de alio delicto vt vadat in ciuitate mutine idē in act. priuatis. & da exēplū vt ī glo. nisi scōa act. cēt tp̄alis

o Juus. Accusat⁹ de modico delicto sub fideiussoꝝib⁹ dz dimitti. secus si ex graui. fran.

s J q̄s. Qui ꝓmisit accusatū iudicio fisti: & ñ fec fisti pēa pecuniaria punie nisi dolū ꝓmisit ī nō exhibēdo. nā tūc ex ordinē punit. sed pone q̄ nō erat certa pena ꝓmissa si nō exhibeat nec̄ sit cōsuetudo quāta pēa sit īponēda. tūc arbitrio iudicis īponit. qō intelligas vt in glo. fran.

s J cōfessus. Cōfessus de crimine dz in carcerem stare donec sententietur. fran.

o Juus. Magistrat⁹ ciuitatū cū apprehēdissent aliquez de delicto aliquo inculpatū mittebāt eū ad p̄sidez & epistolā mittebāt p̄sidi in q̄ cōtinebat q̄ iste erat ꝓfessus de delicto. dr̄ q̄ huic epistole nō ē credēdū. Itē nec epistole irrenarche. & hoc ēt ōtinet in vno capō de libro mandatoꝝ ꝓncipis & hoc ēt diu⁹ pi⁹ & alij principes dixerūt. si ergo p̄ses vult inq̄rere de facto isti⁹ missi ad eū: mittat ꝑ ipso mgr̄atu vel irrenarcha & aut mgr̄at⁹ vel irrenarcha probat qō in epla mādauit & laudādus est in hoc. alias vituperādus īmo q̄q̄z puniendus.

s Uer. Titi⁹ delict in vna puincia & in aliā puinciā fugit. p̄ses puincie in qua est ꝓmissuꝝ delictū: solet mitte

re ad p̄sidē alteri⁹ prouincie vt delinquēs remittat. ⁊ ita q̄ busdā rescriptis cōtinet. idē in militib⁹ si deliquerunt. nam de hēt remitti ad mḡm militū. Itē is q̄ accepit exercituz pōt punire milites calligatos. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

c Arceri. Custos carceris dimisit ire captos in vinculis p̄cio forte corrupt⁹. vel p̄misit captor portare ferrū vel venenū in carcerē si hoc sciēter fecit punit iudicis arbitrio. si ignorauit repellit a custodia.

n Equis. Nullus sine cā dimittat captū. ⁊ si magistrat⁹ dimiserit sine cā p̄ses puniet magistratū. ⁊ dimissuz faciet capi. ⁊ sic de cetero timebūt alij magistrat⁹.

n Non dubiū est. Undecūq; est ille q̄ in hac terra deliquit hic dz puniri. ⁊ si sit miles qui b̄ deliquit data snia ꝺ eū remittit ad mḡm suū. s. ad mḡm militū cū ista snia.

m Ilites. Imponit penā milit⁹ q̄ custodiunt captos si dimittāt eos fugere ⁊ alit puniunt si nimia negligētia militū fugiāt. aliter si casu. ⁊ vtrū vnū vel plures dimiserūt fugere. Itē si vino oppressi fuerūt. ⁊ de hoc tractat tota lex. idez in pagano custoꝺ.

i Reos. Plures erant capti ⁊ in vna turri recusi. isti capti fecerūt ꝟspiratione vt rupto hostio carcer vel fracto muro fugerēt. si b̄ cōstat p̄sidi faciet eos arti⁹ custodiri ⁊ puniet eos ob hoc licet nō videant culpabiles de delictis de q̄bus erāt accusati. ⁊ ille captorū q̄ hoc manifestabit releuabit a penis impositis alijs captis.

n Non est facile. Tironi. i. nouo militi nō dz tradi custodia alicui⁹. ⁊ q̄ tradidit punit. Itē vni nō dz tradi custodia ꝟ duob⁹ ⁊ si nō bene custodierūt puniūtur ꝓm qualitatē delicti. ⁊ si custos est leuis p̄sona castigatus restituit. si aūt custos misericordia duct⁹ dimisit custodē repellit custos a militia. si aūt fraudulēter dimisit graui⁹ punit. Itez si vn⁹ custos fugit cū capto alter custos nō punitur. si aūt captus se occidit castigatur custos q̄si hoc debebat p̄uidere. si aūt custos occidit captū vt homicida punit. si aūt casu captus decessit b̄ dz ꝓbari ⁊ absoluit custos. Itē si capt⁹ fugit ⁊ custos vult eū apprehendere assignat ei tp̄s a iudice infra qd̄ inquirat. ⁊ dabit ei soci⁹ qui cū eo vadat. Itē qui seruū alicui⁹ fugitiuū iussu magistrat⁹ custodiebat. ⁊ dimisit eū fugere cōdēnabit custos ad extimationē serui dño dandam.

¶ Ad. l. iuliā maiestatis. Rubrica.

p Rotimum. Primo dicit q̄ crimē lese maiestatis est primum siue sile sacrilegio. Secūdo dat exēpla multa de crimine lese maiestat̄ dicit ēt quosdā casus in q̄b⁹ nō dz locū hoc crimē. ⁊ hoc dicit hec lex cū sequētib⁹ vsq; ad legē famosi.

f Famosi. Numerat quasdā p̄sonas q̄ possunt de hoc crie accusare q̄ alis nō possunt accusare. Secō dicit. q̄ iudices de hoc crimine cognoscētes cū deliberant in hac cā iudicent ⁊ inspiciāt p̄sonā accusati an potuerit hoc crimen ꝺmisisse. ⁊ ante sile quid fecerit aut cogitauerit ⁊ an sane mētis fuerit. Ultimo dicit q̄ si milites destruant statuas vel imagines principis grauiter sunt puniendi ⁊ plusq; priuati.

i Questionib⁹. Mulier pōt accusare ꝺ hoc crimine.

e Orum. Bona dānatorum ex hoc crimine vadunt ad filios eorum alis ad fiscum.

m Iestatis. Qui cōmisit dolū vel opē dedit vt p̄uincia vel ciuitas p̄deretur ab hostib⁹ pōt accusari b̄ crie.

i Sq̄. Accusat⁹ de aliquo delicto si interiz decedat extinguit delictū nisi de crimine lese maiestatis esset accusat⁹ nā accusato de crimine hoc nisi heredes ei⁹ probēt de purgat. bona defuncti ad fiscū ibūt. ⁊ hoc est tm̄ in duob⁹ capitulis lese maiestatis.

¶ Ad legē iuliā de adulteriis coercendō. Rubrica.

b Ecler. Primo dicit a quo hec lex iulia sit lata. Secō dicit. si mulier ante denūciationez sibi factam nupsit secō dz adulter priusq; ipsa accusari ⁊ dānari. Tertio dic. si marit⁹ de adulterio accusauit amō ampli⁹ accusare nō pōt. Quarto dicit. certū capitulū ē factū

circa lenocinīū. punit enim vir q̄ p̄ciū accepit ab adultero vxoris sue. puta a scolari. Itē punit q̄ vxorē suā inuenit in adulterio ⁊ eā retinuit. Itē punit q̄ scit vxorē suā cū alio iacere ⁊ hoc patitur. Quinto dicit. marit⁹ berte accusabat scolarē de adulterio cū berta cōmisso. scolaris obiecit q̄ vir fuit leno ei⁹. nō excusat̄ p hoc scolaris. sed si scolaris vult virū de hoc accusare nō pōt nūc cū sit ipse accusatus. Itē si vir accusat vxorē suam de adulterio ⁊ vxor obiecit q̄ vir fuit leno. ⁊ de hoc eū accusat nō excusat̄ p hoc vxor. puniet tū vir ob hoc. imo ēt sine accusatore poterit iudex punire de lenocinio. extrane⁹ autē a viro berte accusatus de adulterio interim nō pōt lenocinij crimen obiecere accusanti. nec ex hoc punit vir. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ pars sequentis. ¶ Si simul. In accusat. adulterij p̄fert vir patri mulieris. adeo q̄ si pater libellum accusat. dederit. ⁊ vir nunc veniat accusare volēs. p̄ferat vir. si pri⁹ nō fuerat negligens. sed se p̄parabat. de alijs aūt excepto viro ⁊ patre mulieris accusare volentib⁹ p̄feratur ydoneior iudicis arbitrio eligendus. Itē bene dicit virū p̄ferendū patri mulieris. nisi p̄ pbet viz mulieris infamē. aut pbet q̄ colludere vult. nā his casibus p̄fert pater. ⁊ b̄ dicit b. ſ. cū lege sequēti.

s Imaritus. Si vir accusat nō currit tp̄a patri mulieris si vterq; differt. currit tp̄s vtriq;. Itē q̄ accusat adulterū nō currit tp̄s cōtra adulterā. idē ecōtra. Itē post patrē ⁊ mariti mulieris q̄ habēt. lx. dies vtiles si extranei volunt accusare habēt quatuor mēses vtiles. Itē si extraneus accusat ꝺ adulterio ⁊ nūc veniat vir accusare volēs p̄fertur vir si nō fuit negligēs. Ultimo. extraneus accusauit mulierez de adulterio ⁊ absoluta est. nūc vir accusare vult. audit si pbet se iusta de cā fuisse hucusq; impeditum.

n Uptura. Quādā viduā accepi in vxorē. quidā vult eā accusare de adulterio ꝺmisso cū erat cū primo viro. bene auditur cū in lege iul. sit cautū q̄ in electione accusantis sit velit pri⁹ accusare adulterū q̄ adulterā si sit vidua. si aūt iam sit nupta scꝺo pri⁹ adulter sit accusandus ⁊ postea ipsa.

i Ater liberas. In liberis feminis adulteratis vel stupratis lex iul. locū habet. in ancillis nō. sed act. aquil. ⁊ iniur. ⁊ serui corrupti. Secūdo dicit. lex iul. stupr̄ū ⁊ adulteriū p̄ miscue appellat. p̄prie aūt adulteriū in nupta ꝺmittit. stupr̄ū in virginē vel viduaz. Tertio dicit. ⁊ filiusfamil. pōt accusare de adulterio vxoris sue ⁊ ēt inuito patre suo. ſ. viri. Quarto dicit. duos accusaui de diuersis criminib⁹. possuz tertiū accusare de adulterio cum vxore mea cōmisso.

q Li pupillā. Tutor pupillā suaz duxit in vxorē. dī q̄ tenet matrimoniū. ⁊ pōt tutor de adulterio accusari. idē in curatore si infra. xxv. an. duxit adultam in vxorē nō a patre desponsatā vel destinatā vel in testō ei⁹ noiatam. Ultimo dicit. de incestu pōt tā masculus q̄ femina eodē tpe accusari.

q Li domū. Qui p̄bet domū vt stupr̄ū vel adulteriū cuz aliena matrefamil. aliquis faciat vel cū puero. Itē q̄ accipit p̄ciū a scolari vel alio quē inuenit cū vxore sua. quasi adulter punitur cuiuscūq; sit cōdit. ⁊ appellatiōe dom⁹ ois habitatio ꝺtinet. nec est vis ēt si amico suo p̄buit domuz ob hoc idē si agrū suū vel alienū ob hoc alicui p̄buit. idē si p̄buit domū ad colloquiū ibi faciendū cū aliqua matrefamil. ob h̄ facta. nā tenet. Itē materfamil. intelligit nō tm̄ nupta sz ēt vidua. Itē nō solū masculus tenet q̄ domū p̄buit vel q̄ p̄ciū accepit p stupr̄o sz ēt femina q̄ aliq̄ de p̄dictis facit. Ultio dic q̄dā materfamil. nō nupta timebat q̄ si haberet rē cuz aliquo q̄ accusaret de stupro. vñ facta est lena. aut opas suas in scenā locauit vt sic euitaret penā stupri. ⁊ sic postea habuit rē cuz aliquo. dī q̄ h̄ fraus sibi nō prodest. vnde de stupro pōt accusari. ⁊ hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

m Iles. Miles pact⁹ est cū adultero vxoris sue remouetur a militia ⁊ deportat. Itē miles q̄ iacuit cū filia sororis de incestu accusari pōt. Itē accusata ꝺ adulterio ⁊ recepta inter reos nō pōt defendi p aliū. ēt si sit absens. Ultio dicit. socer volēs accusare nurz de adulterio. est p̄testat⁹ cora p̄side se velle dare de hoc libellū. postea destitit volēs lucrari dotē q̄si

eī nurus culpa solutū sit matrimoniū.dī q volēs iteriz accusare ñ audiť.frā. ¶ Adulterij.ō adulterio pōt accusari adulť infra q̄nquēniuz a tpe cōmissi cris ēt muliere defuncta. Scdo dicit.q dies.lx.q̄ dātur marito ad accusandū. Jtē q̄tuor menses q̄ dant extraneo sunt viles:ꝛ iō nō currūt accusare volēti donec est captꝰ:ꝛ sic in custodia sit.in p̄dicto tū tpe cōputantur etiaz feriati dies si p̄sidis fuit copia. Sz pone q desponsauí quādā ꝛ patꝰ ei alij eā nupsit ꝛ tradidit.dī q nō possuz eū q̄ eā durit de adulterio accusare. Jpostea dicit defuncto viro eiꝰ vxor de adulterio accusabatur.ipsa dicebat debere deferri cām istā donec filiꝰ suꝰ ipubes erit magnꝰ q̄si b cā tangat euz dī q nō audiť hec femina cū hec cā non p̄iudicet filio eius. ¶ Volēti. Nō pōt vxor donec p̄seuerat in matrimonio accusari de adulterio sed nec adulter pōt interiz accusari. Scdo dicit.mulier nupta est secūdo de quo erat suspitio q viuo primo viro habebat rem cum isto.non pōt ista accusari de adulterio ante adulterꝫ.ꝛ adducit pulcra rō. Tertio dicit.cū berta audisset q vir q̄ iuerat vltra mare vel alibi decessisset:nupsit se titio deinde vir reuersus est.q̄rit an ista puniat.ꝛ dī q si longo tpe expectauit primuz virꝫ ꝛ audito q decesserat nupsit scdo.non punit.si aūt finxit se audisse virꝫ decessisse nupsit:b casu punit ¶ Rea. Accusatā de adulterio sciēs duxi eā in vxorē:ꝛ cū sit dānata eā repudio.dī q culpa mulieris dī factū diuortiuz vt sic patiat pēas q̄ mulieribꝰ ob hāc causam iponūt a lege.C. de repudijs.l.consensu.

h Ec verba. Exponit quedā verba q̄ forte erāt talia. nēo iudex dimittat īpunitū adulteriū vl stupr̄ factū pꝰ hāc legē.hec eiz vba spectāt ad eū puniēdū q̄ fecit stupr̄ū vl adulteriū. Jtem ad eū q̄ suasit hec fieri.fran.

s J vxor. Patronꝰ habebat libertā suā in cōcubinā tituus iacuit cū ea.dī q patronꝰ pōt eaz accusare de stupro tāq̄ extraneꝰ nō vt vir.cū non sit vir. Scdo dicit.hēbas vxorē bonā vel malā.ipsa iacuit cuz scolari.cōpetit tibi accusatio adulterij.nō eniz soli atrides vxores suas amāt.ꝛ hoc est verū ēt si ipsa vxor sit meretrix.nā adulteriū p̄mittit q̄ cū ea iacet, secus si essz vidua ꝛ meretrix.nā q̄ cū ea iacet nō cōmittit stupr̄ū sed si q̄s iacet cū spōsa mea stupr̄ū cōmittit.ꝛ de hoc pōt accusari.si iacet cū p̄cubina mea possuz eū ō stupro accusare nō de adulterio cū vir nō sim. Ultimo dicit.in cā adulterij cū vir accusat vxorē suā ō adulterio dz index inspicere an iste vir sit pudicus an vero fuerit leno.puniat ꝛ eū. ¶ Si q̄s vxorē. Accuso vxorē meā de adulterio ob id q antēq̄ mihi esset nupta:iacuit cū scolari.dī q nō audior. Jdē ꝛ si tūc tp̄is fuerit cōcubina. Jtē si filia mea nupsit alicui sine mea volūtate:ꝛ postea cōsensi illis nuptijs.nā cessat accusatio adulterij ob p̄cedens factū. Ultimo dicit.aliquis iacuit cū vxore mea capta ab hostibus:possuz eā reuersam ab hostibꝰ de adulterio accusare.nisi p vim hostiū illud passa fuit. ¶ Si minor. Minorem.xij.an. desponsaui ꝛ eā in domū meā duxi.ista iacuit cū scolari. postea facta maior.xij.an.ē.ꝛ sic vxor mea esse cepit. volo eā de adulterio accusare cōmisso ab ea infra minorē etatē dī q nō audior sed de stupro possum eā accusare. Scdo dicit.cū vxore mea iacuit scolaris.eandē repudio.ꝛ aliquo tpe elapso eādez reduco in vxorē.dī q amō nō possum eā de adulterio p̄ cōmisso accusare.ꝛ reddit rō in littera. Ultimo dicit.quādā puellā accepi in vxorē.nūc volo eā de stupro accusare qō cōmisit añq̄ eēt mihi nupta.dī q nō audior.ꝛ reddit in littera rō.

i Scuius. Qui opē p̄stitit. Jdē q̄ dolū cōmisit vt scoláris vel femina in adulterio sit inuēta ꝛ se pecunia redimāt tanq̄ leno punit. Scdo dicit.subiecí quēdā scolarē i camera mea vt sic eū inueniā cū vxore mea.ꝛ hoc feci cā eā infamādi.dī q ego punior.ꝛ ēt ipsa.ꝛ dic de hoc vt in gl. dñi mei ac. Tertio dicit.vir vel pater mulieris pōt p̄ro accusare adulterata.ꝛ b infra sexaginta dies.nec aliq̄s ali⁹ interim admittit sed post sic. Quarto dicit.qui uxī mariti accusat si cōmittat calūniā punit.ꝛ b declara:vt i gl.dñi mei ac. q̄ incipit marit⁹ ꝛc.

s J marit⁹. Vxor titij q̄ erat mgr̄at⁹ alicui⁹ ciuitatis iacuit cū scolari.dī q pater huius femine nō pōt interim accusare donec titius sit in mgr̄atu.ꝛ interim nō currūt sexaginta dies patri. ¶ Legis iulie. Nō pōt accusari de adulterio q̄ cā rei publice abest sine detractione.i.q̄ nō dedit opam vt abesset cā euitāde accusationis. Jtē p̄sens nō accusať q̄q̄ de adulterio.vt si oporteret eū vigilare circa custodiā turris vel castri. Ultimo dicit.bononiēsis erat absens cā rei publice. puta in ciuitate neapolitana:vt nūc ē papa alexāder quart⁹. ibi cō misit adulteriū.dicit q ibi pōt accusari nisi sit talis persona q̄ nō possit sub p̄side cōueniri.qō declara vt in gl. dñi mei ac. ¶ Si negauerit. Si pater femine q̄ iacuit cū scolari ꝛ vir eius dē dicit se velle nolle accusare de adulterio statiz currūt tpa extraneis accusare volēt⁹:ꝛ pater ꝛ vir amō accusare nō possunt. ¶ Lex iulia. Minor.xxv.an.nō pōt de adulterio accusare nisi suū matrimoniū vindicare velit.vt vxorē suā. Jtē euz q̄ iacuit cū ea accusare poterit licz sit minor.xxv.an. ꝛ hoc casu cū admittit ad accusandū minor nō facile ō calūnia dānatur ꝛ qō dixi regulariter minorē nō accusare.intelligo minorē. ēt si in.xx.quinto āno sit nōdū tū eū impleuerat. ¶ Prescriptiones Prescrip.siue excep.q̄ obijciūtur accusantib⁹ de adulterio vt nō admittant ad accusat.vt est ista.q⁹ minor est accusans: vl silis vt.s. prime hūisti notatū.debēt opponi anteq̄ nomē accusati sit receptū inter reos.nō post. Scdo dicit.volo accusare quādā viduā de adulterio qō cōmisit cū erat nupta. dī q ē in mea electiōe veliz ab ea incipe an ab adulterio:sed simul vtrūq̄ accusare nō possuz.ꝛ accusatio facta de vtroq̄ imitat ꝛ interim incipe possuz a quo volo. Tertio dicit.inueni vxorē meā cū scolari.repudiaui vxorē ꝛ ei denūciaui ne nubat alij possuz ꝛ ab ea icipere si volo.ꝛ dicit qualiter fit denūciandū. Quarto dicit.pone q nō denūciauí:libellū tū accusationis de ea dedere anteq̄ ipsa alij nuberet:ꝛ hoc scito ipa nupsit.dī q nūq̄ ab ipsa incipiā hoc casu. Quinto dicit. denūciaui ei ne nuberet cū veliz eā de adulterio accusare.nec dixi p quo adulterio nec q̄n facto.dī q satis est. vñ si ipsa amō nupsit possuz ab ea incipe.sz si specifico in denūciatione de quo adulterio vdiz eā accusare.vt de eo qō cōmisit cuz titio:nūc volo eā accusare de adulterio cū gaio cōmisso:cū iā alij nupta sit.dī q nō prodest mihi denūciatio. Sexto dicit.q p procuratorē pōt fieri denūciatio ꝛ p seruū.ꝛ b dicit hic.§.cū lege sequēti ꝛ parte tertie.

¶ Queriť. Vn⁹ pōt adulterū accusare.ali⁹ adulterā.mulier tñ si est pr̄⁹ nupta ante denunciationē sibi factā nō pōt accusari p̄iuscq̄ adulter.sz pr̄⁹ accusatio facta de adultero expediri dz.ꝛ si absoluiť adulter ipsa amō nō accusať.si aūt cōdēnať nō p̄iudicat mulieri:sed accusatio eiꝰ fiet.sz pone q adulter decessit ante accusationē de eo factā vel post accusat.ante cōdēnat.dī q statiz adultera pōt accusari. idez si adulter fit relegatus..sz pone q tpe quo accusaui adulteriū adultera nō erat nupta.dī q bñ pōt ipsa accusari nō obstāte absoluť. adulteri hoc casu. Ultimo dicit.absoluto adultero adultera nupta nō pōt accusari ab eodē q̄ accusauerat adulteriū: nec ab alio etiā si adulter p collusionē sit absolutꝰ.s. si adultera desijt esse nupta.pōt ꝛ ipsa accusari etiā absoluto adultero,ꝛ hoc dicit hic §.cum duabus.ll.se.

p Pater. Pater adulterꝫ inuentū cū filia sua quā hz in ptā te pōt occidere.si ergo hic pater nō hz eā i ptāte nō pōt eū occidere:ꝛ p cōsequēs nullus aliꝰ. vt q: hic pater filie sue in ptāte sui patris. Jtē nō ē vis:sit verꝰ pater filie siue adoptiuꝰ nā quilibet hoz pōt occidere adulterꝫ inuentū cū filia quā hz in ptāte. Scdo dicit.scolaris iacuit cū filia mea vidua.dī q q̄ libet exneꝰ admittit ad accusationē stupri. nec ego pferor eis Tertio dicit.ille adulter pōt occidi a pre puelle qui ē inuētus cū ea in domo patris puelle vel in habit.pris puelle vel in domo generi. Jtē b pr̄ puelle pōt adulterꝫ otumelijs afficere. et bñ dico q pr̄ puelle pōt occidere adulterꝫ ꝛ filiā adulteratazꝫ. nō aūt vir femine adulterate pōt b facere cū paternus furor refrenet q̄q̄ vt nō occidat.nō sic viri furor.ꝛ ille demū adulter occidi pōt a patre puelle q̄ est inuētꝰ cū ipsa puella in ipsis rebus veneris.vt in lecto cū ea vel osculādo eā.ꝛ ille demū paꝰ puelle pōt occidere adulterꝫ q̄ eā nūc hz in ptāte lz pr̄⁹ aliquo

tpe nō habuerat: & illū demū adultex occidit quē inuenit cū fi lia in domo sua pater, siue in ea habitet pater siue nō. vl' in do mo generi, nō si alibi inueniat, & reddit rō in lra, & debet incō tinenti occidere vtrūq; s. filiā & adulterū nō ex interuallo nisi cū occideret adultex filia fugit, & pater psecut' filiā occidit eā postea, nā hoc poterit quasi incontinenti videat occidere, & l' dicit hec. l. cum tribus sequentibus.

m Arito. Marit' pōt occidere adultex vroris sue inuen tū cū ea in domo sui viri: nō inuentū in domo soceri, nec quēlibet adultex occidit, sz vilez psonā de quib' vilib' dat ex empla multa, & cū occidit vir aliquē istox statī dz vroē dimit tere, nec refert sit sui iuris hic vir an nō. Ultio dic. q̄d si inuēio magratū cū filia mea: nūq̄d eū possū occidē. itē q̄d si filia mea est ignominiosa aut ɔ leges nupta, vel q̄d si vir est leno vl' tur pis psona an possunt adulteros occidere, & ad oia respōdet. dicēs q̄ ille pat ille vir pōt occidere q̄ & posset accusare, nō g̃ turpis psona pris & mariti pōt occidere mgratū & sic hoc expo ne vt in gl. dñi mei ac. hic posita q̄ incipit, ergo &c.

c Apite. Adulterū inuentū cū vroze mea si nolo eū occide re; vel nō possum eū de iure occidere: & volo eū retinere p aliq̄s horas vt ostēdam eū alijs q̄ postea testificent ɔ eū be ne possuz eū retinere p horas saltiz. xx. nec est vis vbi eū inue nerim siue in domo mea siue alibi, & q̄ dr in viro idē in pre. sz si dimisi eū ire nō possuz petere vt reducat, sed si fugit bñ redu cetur si hoc volo ad hoc vt aliquis videāt eum ibi, vt sic ferant postea testimonium.

c Onstante. Vroē tuā nō possuz accusare de adulterio cōstāte matrimonio inter te & eā nisi te virū de lenocinio accusauerim & conuicerim.

s J postulauerit. Accusaui quēdā de adulterio, peto quē dā seruū torqueri: siue veliz q̄stioni eē presens siue nō: iu dex estimabit seruū & ꝺdēnabit me & accusatū in q̄ntitatez pe cunie inquātū deterioz abit' seru', & hec extimatio deterioz at, dabit' ei ad quē seru' ptinet. Jpostea dicit ad quē seru' dr pti nere, postea dicit de q̄b' seruis habeat q̄stio in crimine adul terij. Itē dicit, seruos accusati q̄ torquētur iubet lex iulia pu blicari vt sic serui secure dicāt vitatē ex quo sciēt se nō debere reuerti i dñio dñoz antiquoz. Itē serui accusatoris q̄ torquē tur debēt publicari. Itē accusat' vel accusata de adulterio si absoluat dz emēdari dānuz seruoz ei' q̄ erāt deterioz ati pp torturā, & dz emēdari simpluz dāni dati, si aūt seruus tu' accu set de adulterio & torqueat, & sit lesus ex hac tortura: induplū hoc dānū emēdat dño ei' a me accusante. Ultimo dicit. ꝙ cō ditio ex lege dat ad petendā deterioratiōnē seruoz aduenien tē, ppter tormēta, & hoc dicit hec lex & se.

m Arito. Cir vroē inuētā cū scolari in lecto finxit se nō vi dere: & scolarē recedeē dimisit: & vroē retinuit. dr ꝙ hic punit de lenocinio. Itē punit q̄ duxit in vroē feminā de adul terio cōdēnatam vel de stupro. sec' si ob aliā cām dānata erat Itē punit q̄ preciū accepit p cōpto stupro. ¶ Sex mēsium. Adultera pōt accusari de adulterio infra sex mēses vtiles. et aut remanet vidua & tūc incipiūt sex mēses currere ex die ɔmis si criminis, aut hec nupsit scdo: & tūc incipiūt ex die diuortij fa cti. Secūdo dicit, vir sepauit se ab vroze hz. lx. dies infra q̄s pōt iure mariti accusare, cucurrerūt predicti dies. itē quinquē nū cucurrit a die cōmissi cris ꝺputandū. dr ꝙ amō nō pōt vir eā accusare, & sex mēses vtiles q̄ dant ad eā accusandā nō pos sunt extēdi vltra q̄nquēniū. Itē cū q̄nquēniū det ad accusat. adulterij faciendā: intelligas illud q̄nquēniū cōpetere quocūq; capitulo legis iulie accuset q̄s. que sunt vltra dic vt in glo. & hoc q̄nquēniū incipit a die ɔmissi cris: & cōnumerat vsq; ad di em incepte accusatiōis. Itē si ples eūdē accusauerint de adul terio & vn' eoz tñi pseueraverit: inspici dz dies q̄ data fuit ac cusatio isti'. vt sciat an illa die retro cucurrit q̄nquēniū. Ultimo dicit. qui p viz aliquā vel aliquē stuprauit ppetuo pōt de hoc accusari cū. l. iul. de vi teneat. fran.

p Ater. Pater adulterate accusans de adulterio si cōmit tat calūniā euidentē punit. Itē in. lx. dieb' q̄ dant viro vt iure mariti accuset ɔputat & sexagesim' dies. Itē quinquē niū q̄ dat ad accusationē adulterij ɔtinuū est. nō tñ ɔputat ips accusare volēti infra q̄ adulter erat accusat' vel infra q̄ ali' egerat & preuaricat' fuerat. & hoc dicit hec lex & se.

n Jbil. Pater si occidat adulterū filie sue: & filiā dz occi dere, nec est vis quē prius occidat dū tamen vtrūq; occi dat. Itē satis est si occidat adulterū & vulneret filiā lz filia nō decedat ex his vulneribꝰ. Itē si vir accusat vnū de adulteris interim aliū accusare nō pōt. eū tñ q̄ prebuit domū vt adulteri um ibi fiat, vel qui consiliū in hoc dedit pōt accusari, simul cū vno de adulteris.

s J quis. Seru' me' iacuit cū vroze mea, volo eū torque re vt dicat de hoc vitatē. dr ꝙ nō audioz, q̄ iaz cōfessio eius preiudicaret quali q̄li mō vroi mee. sz ipsaz accusare pos sum de adulterio. Scdo dicit. fili' me' iacuit cuz vroze mea q̄ erat ei nouerca, vel seru' vel libert' me' iacuit cuz vroze mea, eūdē mecū retinui. dr ꝙ teneoz quasi leno, & hoc ex snīa legis posite. s. e. l. mariti nō ex vbis ei'. Itē ipa vroz retēta poterit accusari. intelligas tñ fm formā legis posite. s. e. l. cōstāte, i fi. sed si ipsam vroē dimisi & postea eā reduxi: teneoz quasi leno ex snīa legis posite. s. e. l. mariti. Ultimo dicit. Vroz mea inue nit me cū vroze titij in lecto, ipsa accepit a me precū vel ab ea vt nō dicat alicui hoc. tenet ista vroz mea vt lena pēa adulterij

s Tupū. Nūc dicit q̄n stupruz cōmittat. Item quando adulterium.

a Ccusatum'. In libello accusatiōis adulterij errauit. pos suz emēdare si suz infra tps. s. xxx. dierū vt hoc hūsti. s. de accusa. l. libellorum in fine. potes & aliter hanc. l. exponere vt in glo.

s J minoz. Minoz. xxv. an. si adulteriū cōmisit, pōt accu sari. intelligas tñ si maioz erat. xiij. an.

f Jliusfamil. Filiusfamil. scolarez qui iacuit cū vroze sua pōt de adulterio accusare ēt sine volūtate pris sui.

s J adulteriū. Titi' iacuit cū prouigna sua alij nupta vel cū nuru sua vel cū nouerca, & sic omisit adulteriuz & ince stū. dr ꝙ ipsa mulier pōt accusari de adulterio & puniet sicut titi'. l' idē eēt si de stupro accusaret nā puniret sicut vir. Scdo dicit. titi' iacuit cū filia sororis sue nupta cuidaz. q̄rit an suffi cit si puniat pena stupri, & certe duo sunt delicta: vñ augenda pena q̄ l' & in sequēti casu vbi duo sunt delicta maioz ponit pena. si enim filiā sororis mee accipio in vroē refert an errore l' feci: an nō: vt magis vno casu puniar. s. q̄n sciēs iuris: & factū l' feci: ꝙ si nescirem, & q̄ plus delinquit vbi est ꝺtumacia iuris apparet ꝙ mulier incestū cōmittēs min' dr delinquere. q̄ in ea nō dr eē cōtumacia iuris. vt si adoptiua filia cū fratre ɔsrit ma trimoniū. nā hoc casu ei nō pcit cū ius gentiū. i. naturale nō dz ignorare. Itē q̄ p mrionium ɔmittit incestum hūani' tractatur q̄ adulter. & dat exēplū. iubet tñ dirimi tale mrioniū. mulier tñ in iure errās a crimie incest' liberat: ab adulterio nō liberaret. Itē si accepi nouercā meā in vroē bona fide: & cū sciui hoc eē illicitū sepaui me ab ea: amō nō possuz accusari de crimine in cestus. & l' idē subijcit in sequēti. §. generali' tñ. Ultimo dicit incestus p adulteriū ɔmissus. pcit mulieri ignorāti ius. Itē p citur minozi ctati masculi vel femine: vel ēt q̄ñq; modice puni untur si error allegat. & hoc cū accusatore, & facil' puniunt si ne accusatore. ¶ Jmpatores. Vroē meā in adulterio ꝺprehensaz occidi. nō punioz lege cornelia de sicarijs. miti' tñ. naz si hūilis sñ in op' ppetuū trador. si honest' suz i insulā relegoz

l Jberto. Libert' nō admittit de facili ad accusandū pa tronū suū: sz de adulterio qō cōmisit patron' cū vroze li berti. pōt libert' accusare pronū suū. sicut & ō atroci iniuria si bi facta a prono possz eū accusare. Libert' si inueniat pronū suū cū vroze sua liberti in lecto: an posset eū occidere. cū sit pso na proni vilis, & dr ꝙ nō. Ultimo dicit. titi' cōmisit adulteriū postea in aliquo officio publico est collocat'. dz interiz differri accusatio. sz ꝑmittet stare iuri cū erit officium finitū. fran.

v Jmpassaz. Vroz titij p viz stuprata ē. nō tenet lege iul'. de adulterio. lz l' ꝓhibuit nūciari viro cā ptegende sue

pudicitie. Scdo dicit. mulier cōmisit adulteriū cū titio. tādē h mulier diuertit a viro ⁊ nupsit scdo. pōt titi⁹ accusari de adulterio lz prim⁹ vir nō sit de lenocinio accusat⁹. Tertio dic. pōt vir ēt mortua vxore in mrionio adulterium accusare. Quarto dicit. berta omisit adulteriū. tādē sepauit se a pmo viro ⁊ nupsit scdo. nō pt ipa de adul. accu. pusq; adulē. nisi antequ nuberet scdo. denunciatū sibi fuerit. Quito dicit. vxor titij dānata ē in exiliū: qz socia latronū erat. dr q adhuc rēanet vxor. Sexto dicit. accusatio incest⁹ lz cū nupta fit omissus tollit q̄nquēnio. Septimo dicit. vir nō semel pōt ⁊ eodē tpe masculū ⁊ feminā de adulterio accusare. in crie āt incest⁹ sec⁹ est. Ultimo dicit. si aliquis de crie incest⁹ accusat cōmisso cum nupta possunt serui eius accusati torqueri.

q Quesitū. Dixi vxori mee q eā volebā de adulterio accusare qō omiserat cū titio ⁊ eā nō accusaui. posta sepauit se a me cū nupsit titio. dr q bñ tenet mrioniū. lz pone q postq; a me sepauit se eā accusaui de adulterio ⁊ interim eā reduxi in vxorem. dr q videor destitisse in accusat. ⁊ ampli⁹ eā accusare non possum ex eadem lege.

i Merimie. In accusat. adulterij nulla dat dilatio nisi vt pson exhibeant. Itē nisi hoc videatur iudici.

s Jis. Libert⁹ si ius anulorū aureoz ipetrauit si iacebat cū vxore patroni vel cū patrona vel cū simili pson ⁊ inueniat i lecto cū ea pōt occidi vt libertus. ⁊ sic vt vilis pson.

s Jex lege. Repudiaui vxorē nō legitie ⁊ sic adhuc vxor manet q̄ eā ducit in vxorē. si q̄dē sine dolo credēs eā iuste repudiatā: nō cōmittit adulteriū. alⁱs sic.

d Efuncta. Gener iacuit cum socera etiam mortua socera potest gener accusari de incestu sicut adulter post mortem mulieris.

¶ Ad legē iuliā de vi publica. Rubrica.

l Ege. Numerat q̄stdā casus in q̄b⁹ hz locū lex iulia de vi pub. ⁊ videas eos i lra. ⁊. h. d. h̄. l. ⁊. s. ⁊. s. ⁊. s. ⁊ pn. s.

s J de vi. Dico me deiectū p vi ō domo quā dico eē meā vñ peto te pūiri. Itē peto domū mihi restitui: cū siz dns tu te dicis dnm. dr q pr⁹ cognoscit de vi. Scdo dicit. viduā vel nuptā rapui. vltimo supplicio dānor. lz si pr mulier hāc iniuriā remisit mihi q̄libet exne⁹ pōt me accusare ēt vltra quinquēnium cum maius sit hoc delictum q̄ adulterium.

e T eū. Qui puez ingenuū rapuit grauit punit. ⁊ h̄ diu⁹ pi⁹ rescripsit. vba cui⁹ rescripti ponūtur in littera.

l Ege iul. Si ptās bon. aliquē odēnat morti vl vulnerib⁹ vel fili pene: ⁊ cū appellaret: iussit ptās has pēas s ipōni spreta appellat. tenet ptās hac lege iulia. idē in legato. pconsulis. ⁊ in oratore. i. doctore artiū: ⁊ idē in comite: vt si aliquē isti pulsauerūt siue iniuriā fecerūt. teneantur hac lege.

l Ege iul. Lex iul. phibet ipediri aliquē accusatū quo minus romā vadat ad excusandū se ⁊ ad se defendendum.

a Rmatos. Nunc dicit qui dicantur armati.

q Cli dolo. Qui dolū cōmisit vt iudicia nō pcedant tute vel vt iudex male iudicet. vel vt ptās alit q̄ sit ius decernat: tenet hac. l. iul. Itē hac lege tenet q̄ p iniuriam exegit ab alio pollicitat. de ludēdo vel ō pecunia dāda. Itē hac lege tenetur litigator q̄ cora iudice vl ibi iuxta stabat cū lācea ad terrendū iudicē. lz ille q̄ hz secū hoies ⁊ ministros cā pugnādi cū bestijs nō tenet hac lege. Itē hac lege tenet q̄ cōuocatis hoibus viz fecit vt aliq̄s vberet ⁊ pulset lz nō sit occisus. Itē dānato hac lege interdicit ei aqua ⁊ igni.

b J qui edes. Qui intrāt domū alienā p viz ⁊ eā frāgūt. ⁊ destruūt. Itē q̄ dānū dant turba puniūtur capite. Secūdo dicit. q̄d otineat appellatione telor. Ultimo dicit. q̄ telū portat cā se defendēdi nō tenet. ⁊ ita rustici nri comitatus portāt p maiori pte eor.

q Cli noua. Pōe casuz vt lra stat. ⁊ da exemplum vt i glo.

¶ Ad legē iuliam de vi priuata. Rubrica.

d Evi puata. Numerat penas q̄s patit dānat⁹ lege iul. ō vi puata. vt in sequēti vsu eadē ⁊c. dic vt in gl. ibi posita. Itē q̄ rapuit aliq̄d ex naufragio punit hac pena. lz hodie secus: quia extra ordinem punitur fran.

b Ac lege. Nūc numerat delicta in q̄b⁹ habet locum hec lex cum quatuor sequentibus.

c Reditores. Creditor dz cora iudice petere q̄ sibi debetur. nō āt sua auctoritate in rē debitoris dz intrare alioq̄n ius crediti pdit. itē creditor q̄ res debitoris sui occupat sine pabola iudicis tenet hac lege. ⁊ tertia pte bonoz mulctat ⁊ fit infamis. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

l Ege cornelia. Pōit casus q̄ puniūt ex. l. corn. ⁊. h. d. h̄. l.

¶ Ad legē corneliā de sicarijs. Rubrica.

i Nauditum Pat nō pōt occidere filiū inaudi-
tū. i. suppositū. lz accusare. vl' aliter expone vt in glo.

e Jusdē. Ponit quosdā casus q̄ puniunt p legē corneliā. Scdo dicit q̄ pena iponat ex lege cornelia. Jn fine dicit transfugam posse occidi sine pena.

l Ege. Ogratus q̄ curauit vt aliq̄s occideret ō legē tenetur lege cornelia. Itē si q̄s p culpā cāz mortis alicui p buit vt putator arboris iurta viā existēs cū deijceret ramū nō pclamauit. ⁊ sic hō inde trānsiēs pcussus ⁊ occisus est vt in q̄nquēniū relegādus est. ⁊ sic fuit de facto. Itē q̄ spadones faciunt siue seruos siue liberos lege cornelia puniūtur. ⁊ si sūt fui morti dant. Itē in absentē pōt hec snīa legⁱ cornelie ferri. vñ oqrentē q: sit spadat⁹ a titio. ⁊ sic petit titiū puniri: audiet p ses puicie. pūitur eiz medic⁹ q̄ castrauit. itē punit q̄ se fecit spōte castrari. ⁊ vterq; capitaliter punitur.

b J q̄. Qui facūt tulibias. i. instrm quo q̄s castrat puniū tur eadē pena qua castrantes. vel aliter vt in glo.

i S q̄. Qui fuū tradidit castrādū i dimidia pte bōz pūit

i M lege. Dol' p facto habet vt pūiat q̄s ex hac. l. ⁊ da exemplū vt in glo. h̄ posita. ⁊ q̄ p culpā occidit alteq; nō tenet. vt si q̄s in arboze existēs iurta viā' nō pclamauit ⁊ sic se deiecit in terrā ⁊ sup trāseuntē cecidit. vel ramū deiecit ⁊ pteruntē occidit non tenetur hac lege. fran.

s J mulierem. Mulier pcurans vt abortū faciat: ⁊ facit abortū in exilium relegatur.

f Crē. Qui furē nocturnū occidit nō punit: si alⁱs parcet ei nō potuit sine periculo: qō expone vt in glo.

s J q̄s. Qui dolo insulā meā exusserit ponēdo ignē ca

c Jrcūcidet. Judeis permittit filios su pite puniunt. suos circundere idest pellem que est in summitate virge incidere. non autem alijs personis h̄ pmittit. imo si faciunt: vt castrātes puniunt. Itē q̄ fuū suū vēdit h̄ pacto vt ad bestias det. punit pēa huⁱ⁹. l. tā vēditor q̄ emptor. ⁊ ad hoc ocordat lex ptoria cui⁹ snīa statim subijcit in littera. fran.

i Jfans. Si furiosus vel infans occidat aliquē nō tenet lege cornelia. ⁊ redditur rō in lra.

e X senat⁹. Qui mala facit sacrificia punit pena legⁱ cornelie. ⁊ da exēplū. vt. C. de paga. sacri. ⁊ tē. l. ij. ⁊. iij.

d Juus. Da exemplum vt in glo.

n Jbit. Siue occidē aliquē siue cām mortⁱ pstiti. vt dādo cultellū i manu furiosi q̄ se occidat: vel aliū. teneor hac. l.

q Cli cedē. Nūc dicit q̄ pēa afficiātur q̄ cedē faciunt.

s J in rixa. Jn q̄dā rixa pcussus tit⁹ fuit ⁊ decessit. icr⁹ cuiullibet inspicit vt psumat q̄s pcusserit aio occidēdi vt ille tencatur.

¶ Ad legē pōpeiā ō parricidis. Rub.

l Egepompeia. Noīat casus q̄ puniunt p legē pōp. ⁊ h̄ dicit h̄. l. itē frat q̄ scit fratrē velle venenare pfem ⁊ nō dixit h̄ pri relegat. Itē medic⁹ q̄ dedit venenū dānat morti itē q̄ occidit cōsobrinū punit hac. l. nō sic si patruū magnū: lz sit i eodē gradu quo osobrin⁹. itē nō punit hac. l. q̄ frēz occidit: q̄ ē in pozi gradu q̄ osobrin⁹. itē q̄ nouercā vel spōsaz occidit snīa huⁱ⁹ legⁱ oprehendit. itē pat sponsi vl' spōse soceri appellat. otinent. ⁊ ecōtra. spōsi otinent appel. gñoz. ⁊ h̄ dicit hec. l. cū trib⁹ se.

o Juus Qui filiū occidit quē cū nouerca iacere credebat ⁊ erat fo. te verū deportatur in insulam.

v Trū. Nō solū fili⁹ q̄ occidit pnez punit hac. l. lz ēt si fuit

tantum ꝺſcius. idē in ẽrneo. itē creditor q̄ mutuat pecuniā ad venenū ꝓpandū vel vt deᷓ alicui q̄ occidat pñz punirᷓ hac.l. Itē pſeneta q̄ hoc ſciēs inuenit pecuniā ad hoc. itē q̄ fideiuſ ſerūt p hac pecunia. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ ſe.

p Aricidij. Accuſatꝰ paricidio interiz decedēs ſi mortē ſibi intulit fiſcꝰ ei ſuccedit. ſi naturaliᷓ deceſſit ⁊ teſtatꝰ inſtituti ſuccedūt. ſi inteſtatꝰ deceſſit ⁊ agnati eiꝰ ei ſuccedūt. f.

p Ena. Nūc dicit q̄ ſit pena paricidij. Scꝺo dicit q̄ aliquā pſonā occidit exceptis his q̄ noiantᷓ in.l.i. huiꝰ ti. capite punirᷓ aut vltimo ſupplicio dānatur. Tertio dicit, filiꝰ furioſus ſi occidat patrem nō punitur.

c Nūc. Accuſatio paricidij perpetuo competit. fran.

Ad.l.corneliam de falſis. Rubrica.

p Nūc numerat caſus q̄ puniunᷓ p hāc legē. ſcꝺo dicᷓ q̄d ſit pēa huiꝰ. l. Ena legis.

q Ui teſtim. Nūc quoſdā alios caſus ponit qui puniuntur per hanc legem.

q Ui ignorās. Heres q̄ adiuit hr̄ditatē ille q̄ accepit legatū credēs teſtim valere: poteſt accuſare teſtim de falſo.

s Iq̄s. Qui falſo ſibi legatū aſcribi curauit ⁊ ꝺeceſſit ab herede eiꝰ hoc legatū extorqueᷓ. Scꝺo dicit, filiꝰ hr̄s inſtitutꝰ grauatꝰ in codicillis reſtituere hr̄ditatē alicui hos codicillos deſtruxit ⁊ deceſſit. apud fiſcum quarta remanet.

s Enatꝰ. Filiꝰ ſcripſit teſtim patris in quo teſtō filiꝰ ẽ hr̄s inſtitutꝰ ⁊ grauatꝰ legata dare plibꝰ. tandē ⁊ b̄ filiꝰ ſcripſit codicillos pr̄is in q̄bꝰ ſcripſit patris voluntate legata oīa eē revocata. ⁊ b̄ filiꝰ erat annoz. xxv. ꝺr̄ q̄ b̄ filiꝰ erit hr̄s pr̄is.

s Iq̄s Qui aſcripſit legatū teneᷓ pēa legꝭ cornelie ls ſit inutile legatū: vt qz rei ſacre. idē ſi teſtim in quo ſibi aſcripſit eſt poſtea ruptū ſecꝰ ſi teſtim nō ſit pfectū. vt qz nō ſignatū nā q̄ in tali teſtō aſcripſit nō puniᷓ cū nec teſtim ſit nec interdictū de tabulis exhibēdis ꝺpetat. Itē hr̄s inſtitutꝰ ſi aſcribat exheredat. filij vel aliaz pſonaz puniᷓ p hāc legez. idē ſi ademit ſua mānu libertatē relictā ſuo. Ultio dicit, patronꝰ in teſtō liberti aſcripſit ſibi legatū: ⁊ ipetrata venia vt remittatᷓ pena falſi abſtinuit a legato. ꝺr̄ q̄ non ꝺz bonoz poſſ. Ꝺ tabulas teſtamēti liberti p̄dicti. ſecus ſi vxor ſcribit in teſtō viri dotē ſibi pure reſtitui vel creditor id qꝺ in diē ſibi ꝺebeᷓ. ⁊ venia ipetrata abſtinet ab huiuſmōi legato. nā mulier bñ poterit peteᷓ dotē tpe a lege ſtatuto ⁊ creditor debitū ꝺie veniente: cum nō eſſet bonum debito eos carere.

n Ullo. Seruꝰ nō pōt eſſe in iudicio Ꝺ oñm niſi accuſaret eū de teſtō ſuppreſſo quo libertas erat ei relicta. frā.

q Uicūq̄. Qui nūmos aureos ſic eos minuit vl̄ q̄ tingit puta es. auro. vl̄ fingit. i. ex toto falſos fabricat. ſi ẽ liber ꝺō ad beſtias daᷓ. ſi eſt ſeruus vltimo ſupplicio afficitur.

l Ege cornelia. Qui in auro aliq̄ꝺ vitij addit. Itē q̄ argēteos nūmos facit adulterinos pena falſi teneᷓ. eoꝺē mō puniᷓ q̄ potuit pḣibere ne aliq̄ꝺ tale fiat ⁊ nō pḣibuit. Itez pḣibeᷓ ne q̄s nūmos ſtāneos plūbeos emat vel vēdat ꝺolo malo. Itē pena legis cornelie irrogaᷓ ei q̄ aliq̄ꝺ falſuz ſignauit vel ſignari fecit. ēt in alio q̄ in teſtō. Itē ei q̄ pcurauit falſaz atteſtaᷓ. fieri. vel falſuz teſtionium. Itē q̄ ꝺelatorē ſūmiſit in cā eaꝺē pena teneᷓ q̄ teneᷓ aduocati qui ob inſtituendas lites falſas pecuniam acceperunt.

d Eo. Qui legatuz aſcripſit fratri ſuo ⁊ erāt ābo i ptāte patris eoz incidit in legē corneliā. ⁊ reꝺdiᷓ rō in lr̄a. ſecꝰ ſi ẽrneo aſcripſit quē poſtea in ptāte hr̄e cepit. Itē ſecꝰ ſi paᷓ ſcribēs teſtīi cuiuſdā militis aſcripſit legatū filio ſuo militi q̄ erat ſociꝰ teſtatoris. nā puniᷓ hoc caſu pr̄ cū b̄ legatū non acquiratur patri. qz ex cā caſtrēſi filio eſt queſitū Itē cū filiꝰ aſcribit legatū matri ſue iuſſu teſtatoris nō punitur p hanc legē. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ ſe.

c Um falſi. Accuſatus de falſo deceſſit ante crimen pbatum. dicitᷓ q̄ ceſſat hec lex heredi tamē eiꝰ extorqueᷓ qꝺ ſcelere erat queſitum.

f Alſi. Qui ſibi mutat nomē vel cognomē pena falſi punitur. ⁊ dic de hoc vt in glo. Itē aduocatꝰ qui falſuz inſtrumentū recitat coram preſide ob hoc remotꝰ decēnio ab ordine decurionū finito tpe dignitatē decurionatus recupat. Itē plebeius predictā penam paſſus. finito tpe poterit creari decurio. franciſcus.

f Ilius. Filius emancipatus ſcribēs teſtamentuz patris iuſſu patris aſcripſit legatū ſeruo ſuo ⁊ titij. queritᷓ quis exitus ſit huiꝰ legati. ⁊ certe due queſtiones ex hoc naſcuntur nā hic filius incidit i hoc ſenatuſcōſultū nec excuſat eū iuſſus patris cuz nō eſſet in eius ptāte. ſecūda dubitatio eſt quid de hoc legato ſit an totum acquiratur titio. an pars. ⁊ certe iul'. ꝺixit. ſi q̄s aſcribit legatū ſibi ⁊ titio: vel ſuo cōi: cū ꝓ nō ſcripto ſit facile pōt queri quātum titio vel ſocio queratur. vnde ꝺicēdum eſt q̄ nihil queratur titio vel ſocio. Mariꝰ. Marius ſeruū ſuum totalem manumiſit: ⁊ illiꝰ manumiſſi teſtīm ſcribens aſcripſit ſibi legatū. queritᷓ ad quid vir teneatur vxori cum lex iul'. vult virū teneri vxori reſtituere q̄cq̄ꝺ ad euz pueniat. ⁊ certe hic mariꝰ qui ẽ patronꝰ ad manumiſſuz: puniᷓ per hanc legē ſz filiꝰ emācipatus ſcribēs ſe heredē patris nō puniᷓ de equitate. ſed petat bo. poſſ. ſm tabu. hic ergo vir cū nihil hz de bonis liberti cum legatum ſibi aſcriptum nō teneat in nihilo tenetur ſue vxori nec ob hoc teneᷓ quaſi ꝺolo deſijt habere cum nullū ꝺolū excogitauit quo ad eaz. ſed cur vir nō habet petiᷓ. legati ſibi aſcripti. cū alij. ſ. mulieri ꝺebeat reſtituere. certe non propter hoc peteꝝ: cum ille qui ſibi aſcribit legatuz iuſſu teſtatoris ⁊ grauatur alij reſtituere: nō pōt petere legatum. ſz apꝺ heredem remanet cum onere fideicōmiſſi.

ꝺ Iuus. Si quis ſcribens alterius teſtīm. vel codicillos aſcripſit ſibi legatuz pena legis cornelie affligitur. ⁊ hoc ꝺiuus claudius in edicto ꝺixit. ⁊ adiecit legi cornelie. nec pꝺeeſt ei quia ꝺicat ſe ignoraſſe hocedictum. Item non eſt vis ſue ſua manu aſcribat ſiue manu ſerui ſui: vel filij. ſi tamē teſtatoꝝ in ſubſcriptione ſua ꝺixit: de ſua voluntate illud aſcriptum titio a ſeruo titij. ꝺebetur legatū: ⁊ non punitur ſeruus. ſi autē generaliter ſubſcripſit oīa confirmando que in eo teſtō erant aſcripta legatum non ꝺebetur: non tamē punitur ſeruus. tutiꝰ tamen puto veniam petendam a principe. Item ſenatus. Seruus in teſtamento ꝺñi aſcripſit ſibi libertatem ſenatꝰ cenſuit nō competere ei libertatem ꝺirectā. ſz heres teſtatoris manumittat eū. ⁊ hoc eſt verum ſi teſtatoꝝ in ſubſcript. ſua cōfirmauerat ea que in teſtamento ſunt ſcripta. ꝺiuus tamen pius plus ꝺixit. ⁊ ꝺixit libertatē pure ꝓpetere ſi teſtatoꝝ poſtea ſubſcripſit. ſed in alias perſonas que non ſunt in ptāte teſtatoris ſi aſcribant ſibi legatum vel libertatē. non pꝺeeſt eis generalis ſubſcriptio teſtatoris. nā per hanc non habent legatuz vel libertatem. de quibuſdam autem perſonis que nolētes aſcribere legatum quaſi cōpulſe ſcripſerunt ꝺubitatur an puniantur: vt ecce. ſeruus berte ſcribens teſtamentum. filij berte aſcripſit legatum berte. bene valet tale legatum nec punitur talis ſeruus. Item ſi filia ſcribens teſtamentū. mr̄is aſcripſit ſibi legatum matre iubente ignorans hec iura bene facit hec filia.

Si quis ꝺuobus. Quiꝺam inſtituit ſibi ꝺuos heredes ⁊ ꝺiecit ſi alteruᷓ eoꝝ ꝺecedat ſine filijs ei qui ſupererit: ⁊ habebit filios reſtituatur hereditas. vel ſi contingat vtrūq̄ mori ſine liberis. hereditas reſtituatur titio. ⁊ titius predictus tale teſtamentum ſcripſit. ꝺr̄ q̄ non punitur titius imo habebit hereditatem predicto caſu contingente.

p Aulus. Qui ſurripit publicum inſtrumentum. non cōmittit crimen publicum. nam furti tenetur qꝺ eſt priuatum crimen. ſecus ſi ſurripit teſtamentum alicuiꝰ cum crimine falſi teneatur qꝺ eſt publicum. Secūdo dicit. pena falſi teneᷓ qui ẽt extra teſtamenta alia falſa ſignarūt. Itē qui in tabulis vel rationibus vel in ſimilibꝰ falſum feceriūt vel vt nō appareat celauerunt pena falſi tenentur.

c Um quiꝺā. Unꝰ heredū in teſtamēto teſtatoris aſcripſit ſibi ſuū legatū. ⁊ cū b̄ erat rogatꝰ māumittere certe b̄ ſuꝰ ẽ manumittēꝺꝰ ab oībꝰ hr̄ꝺibꝰ teſtatoris. ⁊ ſic legatum ſerui non tenet.

v Xor: Scribēs teſtamentū alicuiꝰ nō pḣibeᷓ aſcribere

legatū ſue vxoꝛi.ſ.ſcribētis.itē ſi aſcribat ſe tutoꝛē filio ipubeꝛi teſtatoꝛis.ſz ex hoc ſuſpectꝰ pꝛeſumiť.tū ſi alꝫs eſt ydoneꝰ dādus eſt a iudice.nec pōt ſe excuſare a tutela.

q Eli falſaꝫ.Qui pcuſſit falſaꝫ monetā nō tū pficere eam vł.i.formare.abſoluiť.i.nō puniť.Scōo dicit.accuſať. ſuppoſiti ptꝰ ppetuo cōpetit ēt ſi deceſſerit mł'ier q̄ dō ſuppoſu iſſe ptū.nā poſſunt adhuc accuſari qui fuerūt conſciꝫ ꝛ partici pes illius delicti.

f Alſi.Pena falſi cohercent q̄ acceperūt pecuniā ob litē falſaꝫ inſtituēdaꝫ.i.mouendā ꝺ̄ aliquē vel ob aduocať. falſaꝫ vel ob teſtionū falſuꝫ dicendū. vel ob aliq̄d ſimile qō in littera ſubiicitur.

q Eli duobꝰ.Titiꝰ vēdidit eandē rē duobꝰ cuiq̄ inſolidū diuerſis ꝺ̄ctibꝰ.pena falſi puniť. Itē q̄ iudicez coꝛrup.t pena falſi puniť.ſolēt tū pꝛedicti mitius puniri.ſolēt enim ad tps relegari nec bona eis auferuntur.

i Opubere. Impubes nō dť poſſe cōmittere hoc crimē falſi.Scōo dicit.in teſtō alicuiꝰ aſcripſi legatū filio meo q̄ erat capꝰ ab hoſtibꝰ:eo filio reuerſo incido ī penā ſenatuſ/ conſulti.nā de falſo puniꝛi.ſi añt ibi decedat:nō puniꝛi:cū legatū nō valeat. Itē ſi filio meo emācipato vel in adoptionē dato legatū aſcribo ñ puniꝛi. Itē ſi ſuo meo legatū aſcribo cui debebā libertatē ex cā fideicōmiſſi.ꝛ ſim in moꝛa dādi nō puniꝛi. Itē ſi ſeruo alīeo quē bōa fide poſſidebā legatū aſcribo nā nō puniꝛi ꝛ reddiť rō in littera. Idē ſi ſeruo meo aſcripſi legatū ſub ꝺ̄ditione cū liber erit.idē in filio. ¶ Qui codicillos. Scripſi codicillos titij in quibꝰ cōfirmatū eſt teſtamentū qō pꝛius fecerat titiꝰ in quo teſtō mihi erat legatū relictū.dť q̄ in ſenatuſcōſultū incido puniꝛi enīz de falſo. Sz quid ſi in teſtō erat mihi ſeruus legatꝰ ꝛ rogatꝰ de manumittēdo. ī codicillis quos ſcripſi dixi adēptū eſſe ouꝰ manumittēdi certe puniꝛi ꝺ falſo.ꝛ ſi hec ſcripſi volūtate teſtatoꝛis nō dabiť libertas.alꝫs ſic. Idē ſi in codicillis ademi ouꝰ fideicōmiſſi mihi legatario impoſitū in teſtō.nā puniꝛi de falſo. Idē ſi aſcripſi mea manu aſſignationē liberti mihi factā.nā incido in ſniam ſenatus

s Jq̄s oppreſſerit.Dic caſuꝫ vt in glo.dñi mei ac. que incipit.titius ꝛc.

l Ege cornelia.Qui ſignū falſuꝫ fecerit vł ſculpſerit tenetur lege cornelia teſtamētaria. Itē accuſatio de ſuppoſito ptu nō eſt publica ſz ad certos ſpectat vt in lra dicit.

d Juus.Qui coꝛā iudice ꝓducit inſtrumēta ſuſpecta nec pōt ꝓbare ea eſſe vera:puniꝛi iudiť arbitꝛio:q̄q̄ multū q̄q̄ parū ſeu modice.ꝛ ſi pꝛeſes videat eū debere deportari:mādabit hoc ipeatoꝛi qui ponet penā ꝓut ſibi videbiť.ꝛ de hoc etiam diuus marcus dixit.

b Odie.Qui coꝛrupit edictū puniť de falſo. Itē q̄ coꝛrupit mēſuras frumēti vel vini:in duplū cōdēnať. Itē in inſulam relegatur.

Eli munus in officio publico qui male ſe habuerit pecunia coꝛruptus de crimine repetūdarū pōt accuſari.

¶ Ad legē iuliā repetundarum. Rubꝛica.

Lex iulia repetūdaꝝ ptinet ad eas pe

l Ex iulia. cuniasq̄s q̄s exiſtēs in mgſtatu vel officio publico accepit ab aliquo pꝛiuato vel aliq̄s de eꝰ fam̄.pmittit tū poſſe accipe a q̄buſdaꝫ pſonis.ſ.a ſobꝛinis ꝛ ab eis q̄ pore gradu:ꝛ a cognatis ꝛ ab vxoꝛe.q̄ ꝺ̄ facit tenetur in duplū in hac.l.intra annū. Itē hac.l.teneť q̄ cū haberet aliquā pꝛātem.ſ.officiū:accepit pecuniā ob iudicandū vel ob non iudicandū.vel vt faceret aliq̄d vltra officiū ſuū. Itē in comites ſiue ſocios militū dať actio ex hac.l.ſi faciāt cōtra hanc legē. Itē hac.l.puniť q̄ accepit pecuniā ob denūciandū teſtimoniū.vel ob nō denūciandū:ꝛ q̄ dānať ex hac.l.nō pōt eē teſtis vel iudex vel aduocatꝰ. Itē lege iulia repetūdaꝝ cauetur ne q̄s accipiat pecuniā ob aliquā de cauſis numeratis in lra. hac.l.pꝛin.ſequētis.ꝛ ſic apparet q̄ a pſonis eīneis nō ſz accipere.a coniunctis ať numeratꝰ in lra ſ̄ l i in fi ſz accipe in inſinitū.ꝛ ꝺ̄ dicit hec.l.cū quinq̄ ſequētib' ꝛ in pn.ſexte. ¶ Illō dic caſuꝫ vt in glo.hic poſita q̄ incipit ne accepto ferat ꝛc.

b Odie.Dānatus ciꝛe repetūdaꝝ eꝛ ordine puniť hodie ꝛ q̄q̄ grauiter:q̄q̄ modice ꝓm modū delicti.fran.

q Quod cōtra.Qꝺ̄ dať pcōſuli vel pſidi ꝺ̄ legē iuliā repetūdaꝝ nō pōt vſucapi. Itē vēditio vel locatio facta pſidi miꝺ̄oꝛi pꝛecio ad hoc vt faciat plus vel minꝰ in officio nō tenet.nec talis res pōt vſucapi pꝛiuſq̄ redeat in pꝛātem eiꝰ a q̄ deſcenderat.franciſcus.

s Jq̄s.Qui falſis ꝺ̄ſtituť.ſiue legibꝰ vtiť q̄ nullū hñt auctoꝛem.ſ.iuſtum aqua ꝛ igni interdicitur.

¶ Ad legē iuliā de annona. Rubꝛica.

De annona fraudata accuſatio cōpe-

c Onſtitit.tit ſeruo ꝺ̄ dñm ſi dicat ſeruus dñm annonam publicam fraudaſſe.

l Ege iulia.Qui ꝺ̄ annonā fecit vt cariꝰ eſſet:vel de hoc ſocietatē coiuit puniť lege iulia de annona. Itē in eadez l.iulia cauet ne q̄s detineat nauē ratē ferentē annonā.ꝛ pena xx.aureoꝝ iponiť ꝺ̄ iuz facienti fran.

i Operatoꝛes.Decuriones nō cogūtur vilꝰ vēdere annonā ciuibus ſuis.q̄ annona erigat. Item nō ꝺ̄ ſtatui vt certꝰ oꝛdo hoīm puta mercatoꝛū vēdat frumētū certo pcio. Itē ꝛ femina pōt accuſare de crimine fraudate annone.

¶ Ad legē iuliam peculatus. Rubꝛica.

Lege iulia peculatꝰ ca

l Ege iuſt.peculatus. uetur ne q̄s auferat ex pecunia ſacra religioſa vel publica.neve incipiat. neue in rē ſuā cōuertat.neue faciat ſiue pcuret q̄ hec fiāt ab aliquo. Itē eadē l.pꝛecipiť ne q̄s adiiciat q̄d ferri vł imiſceat in aurū vel argentum publicū ne ve pcuret vt hec ab alio fiāt

l Ege. Qui pecuniā publicā deſtinatā ad aliq̄ factū:putat ad cluſam retinet eam:nec eam expendit in vſu quē debebat.puniť.l.iuł.de reſiduis.

p Eculatus. Nūc declarat q̄ pena imponať ex crimine peculatꝰ.Scōo dicit q̄ pꝛedicta pena puniť q̄ pecuniā ſacrā vel religioſam aufert,idē ſi rē ꝺ̄natā deo quis auferat.

tertio dicit.mādatis principū caueā vt p̄sides q̄rāt sacrile gos latrones ⁊ plagiarios ⁊ eos inuētos puniāt ſm modum delicti.¶Quarto dicit q̄ pecuniā habitā ex locat'. fundi rei pu blice vel ex filī cā in littera declarata penes ſe retinet.lege iulia de reſiduis punit'.Itē qui pecuniā publicā habebat vt eā ex penderet in aliquo facto publico ⁊ nō expēdit eā imo retinet. pena legis iulie de reſiduis teneā'.⁊ hoc dicit hec lex.cū p̄n.ſe. ¶Nō fit.Loc⁹ in quo theſaurus inuenit' nō fit religioſus: ēt ſi in monumēto inueniat'.p̄hibitū eſt enī ſepeliri theſaurus ⁊ qđ p̄hibitū eſt ſepeliri:ſi ſepeliat':nō facit locum religioſum. Vltimo dicit.q̄ rē ciuitatis romane ſurripit crimine peculat⁹ tenetur.Itē ſi res priuator⁹ in edē ſacrā depoſite ſurrepte fue rint,actio furti cōpetit.⁊ hoc dicit hic.§.cū lege ſequenti.

s Acrilegij.Nūc dicit q̄ p̄conſul iponit penaꝫ ſacrilegij p̄ qualitate p̄ſone q̄ſq̄ acriter q̄ſq̄ leniter¶Qui eſt. Qui noīe ciuitatis faciebāt pecuniā publicā ⁊ ptē pecunie ſi bi retinēt.ptē aſſignāt ciuitati:nō ſunt falſarij,ſꝫ fures, ⁊ ideo peculat⁹ crimine tenētur.Scō dicit.Qui ex metallis ceſaria nis aurū vel argentū ſurripit in exiliū vel in metalluꝫ dānatur ſm qualitatē p̄ſone.Tertio dicit.q̄ auxiliū p̄eſtitit furanti pe cuniā publicā punit' in q̄druplū vt manifeſt⁹ fur ⁊ infamis ſit. Itē q̄ ex metallo ceſaris aurū accepit illicite ⁊ cōflauit in qua drupluꝫ punitur.

p Eculat⁹.De crimine peculat⁹ ꝺmiſſo iā eſt quinquēniū non competit nunc accuſatio.

q Eli tabulā.Numerat quedā delicta q̄ puniūtur lege iu la peculatus.fran.

s Acrilegi.Primo dicit qualiter puniant' ſacrilegi.Se cundo dicit q̄ ſint ſacrilegi.Tertio punit eos q̄ intraue runt res ſacerdotū vel edes eoꝝ p̄ viz aliq̄d accipiēdo ⁊ puniū tur min⁹ q̄ ſacrilegi.⁊ pluſq̄ fures.iudex ergo īquirere dꝫ qđ ſit ſacrū verū vel quaſi.⁊ qđ crimē cadat in crimē ſacrilegij. ¶Labeo.Labeo diffinit peculatuꝫ.Scō dicit q̄ in caſu q̄ ſurripit pecuniā priuatā cōmittit peculatū.⁊ ponit exēpluꝫ in littera.Tertio dicit.q̄ pecuniā publicā traijciendā ſuſcepit vl' ſimilis p̄ſona ad quā ſpectat piculum nō cōmittit peculatum. Quarto dicit.q̄ fecit ptātem tabularū publicarū inſpicienda rū ⁊ deſcribēdaꝝ ſine p̄abola cui⁹ q̄ p̄erat his factis:cōmittit peculatū.Quinto dicit.q̄ pecuniā publicā habebat ad expē dendū in certos vſus eā retinuit nec expēdit vbi debebat.cri mine peculat⁹ tenet'.Vltimo dicit.debitor fiſci dedit mihi pecu niā vt eā ſoluerē erario ſiue fiſco.⁊ ego coꝝā ꝓcuratore fiſci cō feſſus ſuꝫ eā habere.receſſi aliqua de eā in ꝓuinciā ⁊ nō ſolui. dī q̄ nō teneor de reſiduis.ſꝫ fiſci debitor ſuꝫ ⁊ coget me ꝓcu rator ceſaris ad ſoluendum pignora exigēdo ⁊ me detinēdo ⁊ mulctā indicēdo.⁊ ſi p annū ſtem q̄ nō ſoluā de reſiduis tene or,⁊ hoc dicit hic.§.⁊.l.ſequens.

b Aclege.Quidā gubernator rei publicaꝫ ⁊ cū vēderet fundū rei publice vel locaret certo p̄cio ſcripſit in libro rōnum ſuaꝝ vbi ſcribebat oīa q̄ faciebat in his factis minori p̄recio vēdidiſſe vel locaſſe q̄ eſſet verū.dī q̄ tenet' hac.l.ſ.pe culat⁹ vel dic de reſiduis.Scō p̄mit quādā fabulā ⁊ ē leuis.

q Eli p̄foꝛauerit.Qui frāgit muros eccleſie: vel de eccl'a aliquā rē ſacrā aufert peculatū cōmittit.fran.

p Eculat⁹.Debebas mihi.r.Itē fiſco debebas aliquaꝫ pecuniā exegi a te.r.q̄ mihi debebas nō cōmitto pecu latū q̄ſi pecuniā fiſci accipiā cū adhuc ſis debitor fiſci.

i Si qui p̄edā.Prędā captā ab hoſtib⁹ virtute militū fi ſci,⁊ ſic erat publica effecta:ſurripui.dicit' q̄ crimine pe culatus teneor ⁊ in quadruplum punior.

p Ublica.Accuſatio criminis peculat⁹.Itē de reſiduis. Itē repetūdarū licet ſit publica crimina cōpetūt tamē aduerſus heredes delinquentiū cum in qualibet eaꝝ queſtio ablate pecunie moueatur.

¶Ad.l.iuliam ambitus.Rubrica.

Hec lex in vrbe nō ꝺꝫ locū cū ibi p̄nceps

b Eccle-det magiſtrat⁹.ſi aūt in alia ciuitate p pe cuniā quis petierit magiſtratū aut ſacerdotiū,⁊ ex ꝺ pone vt in glo.p̄mitur cētū aureis ⁊ infamis fuit.⁊ dānat⁹ hac lege accuſet aliū de ſimili delicto.⁊ ſi eū cōuincat reſtituit' i p̄i ſtinū ſtatū pecuniā tū nō recupat.Itē qui inſtituit nouū vecti gal hac pena tenetur.Itē ſi accuſator vl' accuſatus intrat do mū iudicis rogādo eū vt iudex faueat ei.poſtea in centū aure os punitur.fran.

¶Ad.l.iuliam de plagiarijs.Rubrica.

Qui ſciēs liberū hominem vēdit.

s Liberum.Itē qui ſciēs emit:punit' pena legi fauie ⁊ eſt pena capitis.ſꝫ qui ſeruū ſuū abſentē vēdit nō punitur.Itē ſi tibi mādo vt ſeruū fugitiuū p̄ſequaris ⁊ vē das nō punior hac lege.idē ſi tibi mādaui vt ſeruū meū fugiti uū deprehēdas:⁊ eū deprehēſuꝫ habeas emptū ꝓ.r.naꝫ non punior.ſi aūt ſeruū meū in fuga cōſtitutū vēdo punior hac le ge.⁊ hoc dicit hec lex⁊ ſequens.

l Egis fauie.Si ſūpſi ſiue celaui ſuū alienuꝫ credēs meū vl' credēs dñi ſui volūtate facere,nō teneor.l.fa.cū lex fa. pu niat tm̄ dolū.Scō dicit.cū vēderes liberꝫ hominē hoc ſciēs vl' aliter in legē fauiā incidiſti ſꝫ decedat is homo cui⁹ occaſio ne incidiſti in legē fauiā adhuc tū teneris pena legis fauie.

l Egis.Qui ſciēs liberū hominē donat alicui vel in dotē dat.Itē qui accipit ex aliqua de p̄dictis cauſis ſciēs li berū.punitur vt venditor vel emptor,idem in eo qui ex cauſa permutationis dat.

e Im qui.Seruū alienū fugitiuū celaui.⁊ cum a me peti tur dico eū eſſe ſeruū meū teneor pena legis fauie.

n On ſtatim.Nō eo ipſo q̄ ſeruū alienuꝫ ſurripio teneor pena plagij.ſed q̄ſq̄ furti actio.tm̄.q̄ſq̄ ēt crimine pla gij.⁊ hoc videat iudex coꝝā quo agitur.

l Ege fauia.Qui hoīem ingenuuꝫ vel libertū inuitū celat vel vinctū ꝺꝫ vel emerit ſciens liberꝫ lege fauia tenetur. Itē q̄ ſoci⁹ fuit hui⁹ facti.Itē qui ſeruo alieno vel ſerue aliene perſuaſit:vt a dño diſcedat vel dña, vel qui eū celauit inuito dño vel neſciēte vel victū habuerit vl' emerit ſciēs dolo malo vel q̄ fuit ſoci⁹ in hoc facto pena legis fauie teneā'.⁊ erat olim pena pecuniaria hodie ꝓ mō delicti cohercent'.⁊ plerūq̄ i me tallū dānat' ſubaudi.ſi eſt nobilis.ſi alteri⁹ ꝺdit'.eſt hō. dic vt in glo.dñi mei ac.hic poſita.⁊ hoc dicit hic.§.cum.l.ſe.

¶Ad turpillianū ſenatuſcōſultum.Rubrica.

Accuſatoꝝ temeritas detegit'

a Ecuſatorum.vno ꝺ trib⁹ modis ⁊ trib⁹ pēis ſubijcit'.nā aut quis calūniat' aut p̄uaricat' aut tergi uerſat'.⁊ q̄d ſit vnūq̄q̄ declarat in lra. poſtea dicit q̄ non eo ipſo q̄ q̄s nō p̄obat qđ intēdit calūniari vī.ſed de hoc iudex inq̄ret.nā reo abſoluto iudex incipiet cognoſcere de ꝺſcia accu ſatoris q̄lis fuit cū venit ad accuſationē.vt ſi bonam ꝺſciam habuit nō puniat'.ſi vō iudex in euidēti videat accuſatoris calū niā:legitimā penā iponet.⁊ q̄lis ſit.dic vt in glo.ſꝫ ſi iudex p nūciat.calūniat⁹ es.ſatis eſt.nā ꝺdēnat⁹ de calūnia dī vt pe na legalis.i.a lege ei ipona' cū q̄ſtio facti ſit in arbitrio iudicis ipoſitio aūt pene ē in legis volūtate.ſꝫ q̄d ſi iudex dicat inter loquēdo temere titi⁹ accuſauit.nō vī titi⁹ de calūnia dānatus imo venia vī ꝺcedere.

p Reuaricatorē.Quis ſit p̄uaricator ſupra dixim⁹.nā p uaricator ē q̄ colludit cū reo ⁊c.⁊ dic vt in lra ſubijcitur. Scō dicit.q̄ ōſtitit ab accuſat'.nō petita abolit'.i. lnia punit' ſ.pēa turpilliani.Tertio dicit.q̄ abolitio priuatim pōt a p̄ſide peti.Itē p tribunali:⁊ nō de plano ꝺꝫ ei ꝺcedi.Itē nō pōt p̄ ſes delegare hāc cognitionē.Quarto dicit.de pl'ib⁹ delict' te accuſo ſi ab oīb⁹ volo deſiſtē ꝺ oīb⁹ abolit'.petere dēo al's pu nior.Quinto dicit.accuſaui adulterꝫ p' q̄nquēniū vl' adulteraꝫ p' ſex meſes.⁊ ſic nō tenet mea accuſatio.nūc deſiſto abſq̄ aboli tione.dī q̄ p̄nior.ſꝫ ſec⁹ in caſu dixit pap. mulier cū non poſſit accuſare de falſo niſi ſuā ſuoꝝq̄ iniuriā p̄ſequeret'.ſi tū accu ſet ⁊ deſiſtat ſine abolit'.nō punit'.⁊ ꝺ dixit pap. ſꝫ quid refert impediatur quis accuſare propt' tp̄is preſcrip. vel propter vi tium ſui ſtatus.an propter ſexum.immo mulier magis deb'et puniri quam alij cum mulier poſſit accuſare ſi p̄ſequeretur

suã vel suoꝝ iuriã. ſz alij nõ: cũ ſit p̃ ſcriptũ. vel ꝓpt̃ ſue pſone vicij. papinian⁹ añt in alijs pſonis q̃ ipediũtur accuſare aliq̃ cã excepta femina ſi accuſent ꝛ deſiſtẽt. dicit idẽ qõ dictũ ẽi eo cuius accuſatio nõ valet vt qꝛ eſt p̃ſcriptũ vel ꝓpter vitiũ pſone. ſ. vt puniat̃ deſiſtens. ꝛ dat exẽpla. primũ in eo q̃ accuſauit eodẽ tpe marẽ ꝛ feminã. qꝛ ſz nõ tencat accuſatio cũ marẽ ꝛ feminã eodẽ tpe accuſare nõ poſſit. tñ ſi deſiſtat ſine abolit̃. punit̃. Scõm ſi nõ tenet accuſatio ꝓp ꝯiũctionẽ pſonaꝝ vt qꝛ libert⁹ patronũ accuſet ꝛ deſiſtat ſine abolit̃. nã punitur. dica mus ergo ad oẽs queſtiões q̃ accuſant ꝛ deſiſtũt ſine abolit̃. puniãtur excepta femina ꝛ minoꝛe. xxv. an. ¶ Suſpecti. Accuſatio ſuſpecti tutoꝛis ꝓ tribunali ꝛ nõ de plano eſt cognoſcẽda. ꝛ ſolus p̃ſes ꝓuincie ꝺ ea cognoſcit. ꝛ q̃ deſtitit ab ea incidit i turpillianũ. ¶ Jtẽ ſi dicat. Jpone caſuꝫ vt i gl. dñi mei ac. q̃ incipit. dic ꝙ ꝛc. ¶ Jncidit. Qui deſtitit ab accuſat̃. aliũ ſubmittẽdo vel inſtigãdo vel q̃ inſtruit aliũ ad accuſationẽ vl̃ mãdat alicui ꝛ inſtruit eũ ad accuſat̃. capitalẽ dãdo ꝓbat̃. ꝛ ſimili mõ incidit in l̃ ſenatuſcõſultuꝫ niſi ſuppoſit⁹ ꝓbet crimẽ. Jtẽ nõ eſt vis ꝓ ſe q̃s mãdet accuſat̃. alij: an ꝓ aliũ. Jtẽ q̃ fuit nũci⁹ ad iſtã accuſat̃. ex ſnĩa ſenatuſcõſulti punit̃. Jtẽ q̃ ſuſcepit hoc officiũ accuſandi punit̃ hoc eodẽ ſenatuſcõſulto.

¶ Re⁹ ꝺẽnatus. Accuſauit titiũ de quodã delicto et ſuccubuit. tandẽ appellauit. ego deſtiti in cã appellatiõis. dr̃ ꝙ punioꝛ pena turpilliani cũ ꝓnũciatũ ſit extinctũ ꝓ appella.

q Si deſtitit. Qui deſtitit agere. i. accuſare ampli⁹ accuſare ꝓhibet̃. ꝛ l̃ expone vt. j. e. l. ab accuſat̃. ꝛ. l. deſtitiſſe.

e T in puatis. Et in ꝓuat̃ crimĩib⁹ ꝛ in extraoꝛdinarijs calũniantes extraoꝛdinẽ puniũtur ꝓ qualitate delicti. ꝛ dic de hoc vt in glo.

m Ellier. Berta denũciauit quẽdã de falſo inſtr̃o ſcripto in ſui berte p̃iudiciũ ꝛ ꝺſtitit. dr̃ ꝙ nõ punit̃. Scõo dicit. accuſans ipetrata abolit̃. deſtitit poſtea idẽ crimen ꝛ in eũdẽ vult intentare. dicitur ꝙ non auditur.

q Geſitũ eſt. Jn libello ꝓncipi poꝛrecto a me. dixi me velle quẽdã de falſo accuſare ꝛ nõ vltra ꝓceſſi. dr̃ ꝙ nõ puniꝛ cum non accuſauerim.

a B accuſat̃. Nunc dat exẽpla tria. q̃s dicat̃ deſiſtere ab accuſatione.

n Enciatoꝛes. dic caſuꝫ vt in glo. q̃ incipit pone exẽpluꝫ.

c Alũnie. Qui libꝝ ſcribit in fraudẽ alicui⁹ vel q̃ teſtimoniũ tulit in fraudẽ in iudicio ꝺ calũnia põt puniri. fran.

dũ ꝓmiſit vel aliquã pactionẽ ob hoc fecit. incidũt inſenatuſcõſultũ. qõ añt dictũ eſt ꝛ non ꝓgiſſent referr̃ ad vtriq̃. i. ad ſubijciẽtẽ ꝛ ꝺſiſtẽtẽ. Scõo dic. hodie ꝺ oĩb⁹ crimĩib⁹ cogſcit̃ ex̃ oꝛdinẽ. ſi aliqs hodie accuſat. ꝛ ꝺſtitit an hẽat locũ pẽa turpilliani. ꝛ dr̃ ꝙ ſic qui accuſare poſſunt ſine metu calũnie ꝛ de his ſi deſiſtãt ab accuſat̃. nõ incidũt i penã ſenatuſcõſulti turpilliani. ꝛ de his da exẽplũ. vt in glo. dñi mei ac. ¶ Si ꝓpt̃. Si accuſatoꝛ ꝺſiſtit ab accuſat̃. ꝓpt̃ mortẽ accuſati finit̃ accuſatio niſi in crimine leſe maieſtatis. Jtẽ in accuſatiõe repetundarũ q̃ non finitur morte accuſati. imo ꝛ in hr̃des accuſati ꝓtẽdit̃ hec accuſatio. Scõo dicit. deſtiti ab accuſatiõe iã ceptaꝝ ꝛ poſtea deceſſit accuſat⁹: nõ releuoꝛ quĩ pena turpilliani tenetur. ſic ꝛ ſi poſtq̃ deſtiti volo nũc iterũ accuſare. nã puniꝛ pẽa turpilliani cũ ſemel deſtiteriꝫ. Tertio dicit. volẽs titiũ accuſare libellũ dedi ꝛ me ſcripſi ad talionẽ: ꝛ nõduꝝ lite ꝓteſtata fui impedit⁹ ꝓcedere ꝓ annũ vel biẽniũ vanijs ꝓſidũ occupat̃. vl̃ filij cã nõ puniꝛ pena turpilliani. Vltimo dicit abolit̃. publice conceſſa anteq̃ reum iterum reaccuſarem alia abolitio eſt conceſſa. dr̃ ꝙ. xxx. dies incipiũt mihi currere finita ſcõa abolitione infra quos poſſuꝫ iterum reaccuſare.

d Mitianus. Qõ dictũ eſt. ſ. e. l. aut. de ferijs ꝛ de abolit̃. nõ �herꝫ locũ in ſeruis accuſanꝺ. nã abolit̃. publice cõceſſa in vinculis interim debẽt eſſe. ꝛ non finit̃ ꝓ hoc iudiciũ.

l Vlt⁹. Accuſaui quẽdã de falſo. ꝛ anteq̃ ſnĩam obtinerẽ abolit̃. publice facta oꝛtuit me deſiſtere. dr̃ ꝙ finitꝰ ferijs ſi nõ reaccuſo eũ incido in turpillianũ. ꝛ ſic nota hoc ſpeciale. ꝛ dic vt in glo. dñi mei ac.

i Opatoꝛes. Accuſaui quẽdã: nõ poſſuꝫ petere abolit̃. vt deſiſtã inuito aduerſario vel eo ignoꝛãte. ſed ſi exp̃ſe cõſentiat poſſuꝫ. Scõo dicit. in accuſat̃. capitali abolit̃. impetraui. ꝛ ſine cauſe cognitione habui abolit̃. dr̃ ꝙ non tenet. vñ ſi nõ. ꝓbaui qõ in accuſatione deduxi puniꝛ.

¶ De requirẽdis reis ꝛ abſentib⁹ dãnandis. Rub.

d Jui ſeueri. Nemo abſens punit̃. ꝛ ſi eſt graue delictuꝫ de quo q̃s abſens accuſat̃ de quo deberet ponj pena opis metalli vel filis vel capitalis: tũc nõ ꝺz dãnari abſens ſz requirit̃. ꝛ ſcõo adnotat̃ Jtẽ tertio req̃rit̃ ꝓ edicta. ꝛ ẽt littere demãdant̃ mgr̃atui illi⁹ ciuitatis in qua aufugit vt hoc illi inoteſcat. ꝛ ex tũc ꝓ annum expectat̃. ꝛ infra annũ veniens ꝛ ſatisdari offerẽs bona ſua recuperat. nec fiſc⁹ ea ꝺz. Jtẽ ſi intra annũ decedat ꝛ ſic accuſat̃. eſt extincta: eius hr̃des petẽt bona defuncti ꝛ habebunt.

a Ani. Annus datur vt infra annuꝫ non occupent̃ bona a fiſco. ꝛ ſi fiſcus ſteterit ꝓ. xx. an. poſt annotat̃. ꝙ nõ occupauit bõa remouet̃ amõ ꝓſcrip. hẽ eĩm ꝓſcriptio. xx. an. regulariter currit ꝺ fiſcũ niſi minoꝛ q̃ꝫ repiatur. ꝛ da de hoc exẽplum vt in glo. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ ſequens.

a Anus. Nũc dicit a quo tpe cõputatur annus poſt qũẽ nõ recupat bona accuſat⁹. ſz q̃ũcũq̃ reuertat̃ ẽt poſt annũ põt de crimine ſe defendere.

m Andatis. Nũc dicit ꝙ infra annũ poſt req̃ſitiones p̃ſt bona accuſati obſignari vt ſic nõ dimĩuant̃. ꝛ ſi infra annũ reuertat̃ accuſat⁹ ea recupet. ſi añt nõ venerit. bona ei⁹ ꝓfiſcant̃: ꝛ ſi q̃ bona mobilia ſunt q̃ ex moꝛa poſſunt fieri deteꝛioꝛa poſſunt vẽdi infra annũ ꝛ preciũ deponi. ꝛ appellatione mobiliũ cõtinent̃ ẽt fruct⁹. Jtẽ iuder ꝺz curare ne debitoꝛes illius accuſati q̃ fugit ſoluẽt debita ei. fran.

¶ De queſtionibus. Rubꝛica.

i In criminibus. Cã inueſtigãdoꝝ criminum qõ adhiberi ſolet ꝛ qñ fiat q̃ſtio ꝛ inquãtũ credat̃ queſtioni eſt videndũ. ꝛ certe q̃ſtio nõ fit cũ indicia nõ precedũt. ſi ergo precedũt indicia queſtio põt fieri. Jtem queſtioni ſole fides ſcꝫ plena nõ adhibet̃. ꝛ ꝙ nõ ſit a q̃ſtiõe ſine a toꝛmẽtis incipiẽdũ reſcripto diui adriani cauetur. verba cuius reſcripti ponuntur in littera. Jtem cũ multi ſunt toꝛquendi incipiendum eſt ab eo de quo ſit veriſimile veritatem melius aperiri. franciſcus.

¶ Ad questionē. Cū accusem titiū de aliquo delicto ꝺ quem sunt aliqua indicia: ꝛ volo facere torqueri aliquos quos pꝛoduco de mea domo: nō audioꝛ. Itē si titi⁹ ꝛ eius vxoꝛ tenuerūt aliquā. si filiā eoꝝ nunc dicat aliqs nō eē filiā eoꝝ: nō defacili ei creditᵉ. ¶ Itē cornelio. Questioni vni⁹ serui. i. dicto ei⁹ nō creditur plenarie. sed alia argumēta requiruntur. Scōo dicit. fui dicitur aurū alicuius exposuisse cū dño eoꝝ: ꝛ de hoc toꝛquentur. ꝺr ꝙ nō debēt interrogari de dño. ꝛ si spōte dicāt de eo nō credeᵉ. fran. ¶ Diui fratres. Questio aliqua est inter heredes de rebus hereditarijs. serui eoꝝ cōes ex alia cā ꝙ hereditatis vel serui vni⁹ eoꝝ tm̄: nō sunt sup hoc torquēdi. ēt si dicatur vnū heredū ꝙ fisse dñiuꝝ fictitie in illo seruo. ¶ Seruum. Seruus municipū pōt toꝛqueri in caput cuiuscꝫ ciuis. Idē in seruo cuiuscūꝫ coꝛpoꝛis siue societatis: vt posset toꝛqueri ꝺ quēlibꝫ de illo coꝛpoꝛe siue societate. Itē ille qui mihi seruit bona fide tanq̄ seruus siue esset seruus alien⁹ siue liber homo esset. nō pōt ꝺ me toꝛqueri. Itē libertus cōtra patronū nō pōt toꝛqueri. Itē nec frater ꝺ fratrem. ꝛ oēs ille psone que ꝺ certas psonas nō cogunᵗ dicere testioniū nec ꝺ eos toꝛquē di erunt. ¶ Seruum mariti. Seruus mariti potest toꝛqueri contra vxoꝛē ei⁹. Itē aliquo dānato possunt serui ei⁹ quōdā toꝛqueri cōtra eū cū deferint eius esse. Itē si manumitto fuū meū hoc acto ne toꝛqueaᵗ ꝺ me. poterit toꝛqueri cōtra alium. ꝛ intelligas eo casu quo liberi homines toꝛquentur. Itē seru⁹ qui nunc est tuus tempoꝛe autem accusationis incepte contra te non erat tuus bene potest toꝛqueri contra te. Item seruus quē dicis te emisse si ꝓbo vendiᵗ. non tenuisse aliqua de cā vt qꝛ venditū tibi a pupillo sine tutoꝛe vel alia de causa: ꝛ sic nō tuum esse pōt toꝛqueri cōtra te. cū tuus nō sit. hoc tū pri⁹ pꝛobato. Ultimo dicit. serui nō sunt toꝛquendi ꝺtra dñm: ꝛ si toꝛti sint de facto nulla fides habetur dicto eoꝝ. ¶ Diuus seuerus. Cōfessio accusati nō habetur ꝓ pꝛobatione si nulla alia sit ꝓbatio ꝛ hoc intelligas qñ non pseuerat in accusaᵗ. vel qñ in tormētis fuit cōfessus. ꝛ dic de hoc vt in gl. dñi mei ac. ꝟ posita. ¶ Cū quidā. Cū te accusauerā de aliquo delicto petebā seruū tuū toꝛqueri ꝺtra te volēs serui pꝛeciū deponere vt tibi detur. ꝺr ꝙ nō audioꝛ. Scōo dicit. serui tui toꝛquētur occasione cuiusdā delicti qō ꝺr eos cōmisisse. si aliquid ꝺ dñm dicūt. dñs ex hoc grauatur. i. nocet dño ꝛ hoc dicebat quoddā rescriptū. sed hoc rescriptū coꝛrectum est. nā nullo modo pꝛeiudicat dño. ¶ In causa. Dic casum vt in gl. dñi mei ac. hic posita q̄ incipit negociatoꝛ ꝛc. ¶ Qui questionē. Docet qualiter ē interrogandus qui toꝛquetur. ¶ Diuus adrian⁹. Seru⁹ agricola pompeij accusaᵗ⁹ de aliquo delicto positᵘ ad tormēta de se pōt interrogari. de alijs aūt si dicat est rei indiciū. i. vt reᵘ iudicaretur vt sciat qui alij fecerūt delictū. ¶ Questioni. Nūc dicit qñ credatur tormentis ꝛ qñ nō. Itez inimicoꝝ questioni qñcꝫ habetur fides qñcꝫ nō. vt si est inimicitia magna eis nō credatur. alꝫs sic. vt ꝟ habes in glo. ¶ Cum quis. Latrones quosdaz cepi ꝛ eos iudici assignaui vt eos faciat toꝛqueri ad sciendū si sint latrones vel non. ipsi toꝛti dicūt se latrōes fuisse mecū. dicīᵗ ꝙ quātuz est cōtra eos creditur quātū cōtra me est in iudicijs. ꝛ dic vt in littera. ¶ Si quis vltro. Licet quis sponte confiteatur se homicidiū fecisse nō semper ei cōfessioni statur. quidā enim ob metū vel similē causaz dicunt ꝙ non est verum immo extat epistola quoꝛūdam qua est cautum ꝙ seruus cuiusdā confessus se homicidium fecisse ꝛ ex hac cōfessione dānatus. apparuit postea nō culpabilem fuisse ꝛ sic restitutum: ꝛ dño quōdam eius pꝛecium assignatum vēdito alij isto seruo. sed pꝛeses pꝛouincie nō pōt mutare sniam suaz: sed hoc pꝛincipi mitteret. ꝛ expone litteram vt in glo. dñi mei ac.

ꝟ Hereditarij. Cum questio sit quis succedat titio an ego vel tu. interiz seruus hereditatis nō dicīᵗ esse alicui⁹ nostrum. vnde poterit toꝛqueri cōtra quēlibet nostrū.

c Constitutione. Tres vel quatuoꝛ habemus seruū communem hic seruus non pōt toꝛqueri cōtra aliquē nostrū

d Incestu. Titius accusatur de incestu: vt qꝛ iacuit cum quadā vidua vel virgine nō possunt toꝛqueri serui titij contra eum. cum lex iulia de adulterijs cessat quia nō est adulterium. fran.

s Si quis viduam. Titius iacuit cuz quadā vidua vel cū vxoꝛe alterius que erat sua cognata. deꝓortandus est in insulam cum duplex sit delictum. s. incestus quia cognata. itez adulterium quia nupta erat alij. vel struꝓzum cum esset vidua ꝟ ergo casu. s. quando cum cognata sua alij nupta iacuit toꝛqueri possunt serui titij contra titium.

p Patre. Clir vel pater berte accusauit titiuz de adulterio ꝛ petijt seruos titij toꝛqueri ꝛ toꝛti sunt ꝛ aliqui ex fuis ob toꝛmenta decesserunt. queritur an sit hoc dānum titio emē dādū. ꝛ distinguiᵗ. aut eiz titi⁹ est absolutᵘ: ꝛ tūc extimatio seruoꝝ moꝛtuoꝝ dāda est titio. si aūt titius est ꝺdēnatus tunc nihil ei dabitur. immo serui ꝙ remanserunt publicantur. Secundo dicit. cum queritur de falso testō; serui hereditarij poterunt ob hoc toꝛqueri. fran.

q Questionis. In arbitrio iudicis est quez modum teneat in questionib⁹. ꝛ cum seru⁹ accusatur questio haberi poterit vt sic seruus sit saluus vel innocētie: vel ꝛc.

e Dictū. Ꝓponitur edictum diui augusti cuius sensus est. questio toꝛmentoꝝ: nō semper. non in omni causa: nō in omni persona habenda est. sed cuz capitale crimen est vel aliud delictum atroꝛ ꝛ veritas non pōt aliter sciri ꝙ per seruoꝝ questiones: hoc casu serui toꝛquentur ꝛ eis credetur. Secūdo dicit. accusato aliquo de adulterio peto quendā seruū toꝛqueri cui relicta erat libertas a domino suo sub ꝺdiᵗ. ille se excusare vult. dicēs se liberū. ꝺr ꝙ hec excusatio nō recipiᵗ cum interim seruus heredis est. fran.

d Iuus. In causa pecuniaria pōt questio seruoꝝ haberi si veritas facti aliter sciri nō potest. ꝛ ꝟ diuus pius rescripsit ꝛ etiam alioꝝ rescriptis cōtinetur. Secūdo dicit. quo casu seruus nō pōt toꝛqueri cōtra dñm eodez casu si toꝛqueatur de facto dicto eius nō est credendū nec indiciū aliqꝺ inde colligendū. Tertio dicit. seruus titij deꝓoꝛtatus est in insulaz ob aliquod delictū. non potest toꝛqueri cōtra dñm antiquū. s. titium. vel dic casum. seruus deꝓoꝛtatus nō potest toꝛqueri ī causa aliquoꝝ ꝛ est fm hec ratio. quia quodlibet diceret vt euaderet. Quarto dicit. statu liber non potest toꝛqueri in causa pecuniaria nisi defecerit cōditio sub q̄ relicta erat libertas.

d Eminoꝛe. Minoꝛ. xiiij. an. non pōt toꝛqueri. nemo aūt excusatur quin possit toꝛqueri in crimine lese maiestatis qꝺ cōtra pꝛincipem dicitur cōmissum. Secūdo dicit. filiusfa. in castrensi peculio habet seruos. diciturq̄ isti serui non possunt toꝛqueri contra patrem domini eoꝝ. sicut nec serui patris contra filium domini possent toꝛqueri. Tertio dicit. cum iudex facit aliquos toꝛqueri nō debet per omnia facere ad voluntatem actoꝛis. sed modum in toꝛmentis adhibeat. Item non debet iudex incipere a seruis vel libertis accusati vt faciat eos toꝛqueri. Item iudex inspiciat qua voce loquatur in testificando qui toꝛquetur. ꝛ qua constantia: ꝛ qua trepidaᵗ. loquatur. Quarto dicit. cum queritur sis meus vel sis liber: nō debes in hac causa toꝛqueri. ꝛ dic ꝺ hoc vt in glo. dñi mei ac.

e Tiam. Redibito seruo non potest seruus toꝛqueri cōtra dominum quōdam. s. ꝺ emptoꝛē. fran.

s Si quis. In causa qua habeo contra titium peto seruuz cuiusdam toꝛqueri qui dicit se liberum. pꝛius debet inquiri sit liber vel non. ꝛ si iudicatur seruus poterit toꝛqueri.

c Certo. Cum peto seruum cuiusdam toꝛqueri. ita demum audioꝛ si fiat estimatio serui. ꝛ hanc estimationem dare pꝛomittam domino serui. ꝛ quando committatur hec stipulatio. dic vt in glo.

s Statu liber. Statu liber deliquit puniendus est vt homo liber.

e Libero homine. Liber homo testificans ꝛ non vacillans non debet toꝛqueri. Item minoꝛ. xiiij. an. non potest toꝛqueri in causa aliquoꝝ. ꝛ si sine toꝛmentis dicat testimonium non creditur ei. Ultimo dicit. petebam a te seruum pmisisti iudicatū solui. interiz hac cā pēdēte ꝓ dño haberis.

vnde talis seruus non potest torqueri contra te in aliqua alia causa. ꝛ hoc etiam diuus pius rescripsit in hec ẽba. cãm ꝛc.

r Epeti. Semel in tormẽtis positus põt iterum torqueri Scõo dicit. cõfessus de se nõ dz torqri vt ꝺ alijs dicat.

e Extraneo. Etiã extraneo accusante quẽdaz de adulterio possunt serui accusati torqueri: ꝛ sic ꝺtra dñm. secus si accusaretur de stupro. Scõo dicit. mortuo patre pl'ium: quidaz dicit se filiũ defuncti: ꝛ se debere ꝛ velle succedere cuz fratrib⁹ qui sunt filij defuncti. at illi negãt illũ filium esse defuncti: ꝛ sic non debere succedere. sed se tm̃ debere succedere. dicit ꝙ serui hereditarij poterũt torqueri sup hoc. Jdẽ si soci⁹ dicat socium occidisse. nã seruus cõis eoz poterit sup hoc torqueri. Ultimo dicit. seruus dãnatus in metalluz: ꝛ sic desijt prioris dñi esse nõ põt torqueri ꝺtra dñm quõdam.

v Vius. Plures accusati de vno ꝛ eodem delicto: ꝛ sint torquendi incipiendũ est a timi'iore ꝛ qui magis tenere etatis sit. Scõo dicit. reus tortus semel ire⁹ põt torqueri si argumẽta aptiora sint ꝺ eũ nũc. Tertio dicit. cũ nulla indicia sint cõtra reũ siue accusatũ: nõ possuz incipe a tormẽ⁊. Quarto dicit. testis tũc torquet̃ cũ falsum dixit: ꝛ cũ direxit se interfuisse facto sup quo tulit testimoniũ. ℔ enim duo sunt necessaria. Quinto dicit. cũ q̃rit̃ an ꝙs sit filius defuncti vel nõ. poterũt serui hereditarij sup hoc torqueri. Sexto dicit. seruus si spõte dixit aliq̃d ꝺ dñm suũ nõ credit̃ ei. Septimo dicit. seru⁹ vẽdit⁹ nõ põt torqueri ꝺ dñm suũ quondã. Octauo dicat. seruus etiã ad postulat̃ dñi nõ torquetur in cã dñi. Nono dicit. cũ peto quẽdaz torqueri ꝺ te. ꝛ ille dicit se tuũ seruum esse: ꝛ sic nõ torquendũ. de hoc prius inquirit̃. Decimo dicit. preses cũ vult cognoscere de quibusdã delinquẽtibus q̃ erãt in turri detrusi: dz eis nunciare ꝑ aliquos dies ante vt ipsi ꝑparent se ad defensionẽ. ꝛ reddit̃ ratio in littera. Ultimo dicit. si custos captos afflixit. de hoc delicto põt cognosci de plano. i. sine libello ꝛ etiam cum eo.

i Scui. Seruus cui ꝑ fideicõmissuz relicta est libertas: nõ põt interim torqueri nisi questionib⁹ alioꝝ oneret̃.

m Aritus. Successi vxori mee ꝛ peto a suro pecuniaz puta. x. que dico vxorem meã apud eũ deposuisse me viro tũc absente. ꝛ ad hoc vnũ testez ꝑduxi qui plene dixit ꝛ petijt ancillã suri torqueri sup hoc ꝛ iudex hũit questionẽ de ancilla. ꝛ ipsa tracta cõcordauit cũ teste prio. ꝛ sic iudex ꝺdẽnauit suz postea sur⁹ appellat ad principẽ. impator dixit ꝙ ancilla nõ debuit torqueri cõtra dñm suũ. ꝛ sic dictũ eius pro nihilo esse. non ergo potuit iudex condẽnare surum ex dicto vni⁹ testis tãtum: ꝛ sic recte appellatum.

q Cestionis. Dic casum vt in glo. dñi mei accur.

q Ci sine. Cũ de quibusdã ꝺlictis cognoscatur ẽt sine accusatore que dic vt in glo. hic posita. queri̇t̃ an eisdẽ casibus possit peti seruos alicui⁹ torqueri nõ ꝓcedẽtib⁹ indicijs ꝛ dr̃ ꝙ nõ. nisi eiz ꝓcedãt aliq̃ indicia nõ possunt sui torqueri.

De penis. Rubrica.

Cũ queritur que pẽa imponat̃ delinquenti inspicit̃ cõditio delinquẽtis cuius cõditionis erat tpe quo deliquit. non aũt inspicit̃ cuius cõditionis sit tpe quo sentẽtia datur. si ergo tpe delicti erat seruus: nũc. s. tpe sentẽtie inueniatur liber: puniet̃ vt seru⁹ idẽ ecõtra seruãdũ est. Ultimo dicit. vbicũq; imposita est pena pecuniaria delinquenti ꝛ eam nõ potest soluere extra ordinem corporaliter punietur.

Notions

r Ei capitalis. Quicũq; dãnatur ad mortem naturalem vel ad amissionẽ ciuitatis vel ad seruitutem dr̃ dãnatus rei capitalis. Scõo dicit. loco pene aque ⁊ ignis succedit hodie pena deportationis. ꝛ cũ princeps statuit quẽ deportandum: statim ille ꝑdit ciuitatẽ. preses aũt hoc non posset facere sed ꝑfectus vrbis bene bz ius deportandi ꝛ dãnat⁹ statim lata sentẽtia ciuitatẽ amittit. Tertio dicit. ille dr̃ dãnat⁹ qui nõ appellauit. ceterum si appellet. nondũ videt̃ dãnatus. Jtez si iudex qui nõ habuit ius dãnandi dãnauit aliquem rei capitalis: non habetur pro condẽnato.

p Regnãtis. Si mulier pregnãs cõmisit delictum ꝑpter qõ est cõburenda differt̃ pena post ꝑtum. Jtẽ non põt femina pregnans torqueri.

r Elegati. Relegati id ẽ ꝺportati in insulã debẽt abstinere locis interdictis. si aũt nõ abstineat tũc auget̃ pena. nã si erat relegat⁹ ad tẽpus: nũc i perpetuũ exiliũ relegat̃. Jtẽ si erat relegat⁹ i perpetuũ: nũc deportabitur. Jtẽ si erat in insulam deportatus: pena capitis nũc ipon̄it̃. Ultimo dicit. nẽo põt concedere comeatũ vel remeatũ exuli nisi princeps: ꝛ ẽ comeatus licentia de loco ad locũ eundi. sed remeatus est licentia domum reuertendi.

a Bsentẽ. Absens de crimine nõ dãnatur. Jtez ex suspitionib⁹ aliquis nõ dz dãnari. ꝛ reddit̃ mirabilis rõ. satius enim est ꝛc. Jtẽ aduersus absentes cõtumaces q̃ citati non obediũt iudici põt sentẽtia ferri. sicut ꝛ in priuatis iudicijs sic in publicis. sed hec vident̃ ꝺtraria. nã primo dixit absentẽ nõ dãnari. nũc dicit posse dãnari. sed certe nõ sunt cõtraria. naz in absentẽ põt pecuniaria pena ipoñi vel que infamiaz cõtineat. Jtẽ vsq; ad relegat̃. pẽa põt ipoñi in absentẽ. maio⁹ puta metalli vel capitis nõ põt in absentem ferri. In accusatorem Qui accusat ꝛ desistit punitur q̃q; vltra penam turpilliani. Jtem magis punitur qui scienter delinquit ꝙ qui casu.

s Jquis forte. Quidam dãnatus ad mortem dicit se principi velle nunciare quoddam secretuz qõ spectat ad salutem. principis. puta manifestare quosdam qui sumpserunt cõsiliuz ꝑdendi principem. nũquid ob hoc remittit̃ ad principẽ ꝛ sic differat̃ pena. ꝛ certe plures iudices sunt qui differũt penã imponere. ꝛ remittũt eũ ad principẽ. quidã aliꝝ sunt iudices qui nõ differũt penã iponere. Jtẽ sunt aliꝝ iudices q̃ q̃q; mittũt eũ ad principẽ q̃q; nõ. sed mihi videt̃ ꝙ non remittat̃ ad principẽ ob hoc cũ cã differẽdi pene hoc videat̃ dicere dãnatus. Jtẽ ob hoc qõ nũc dicit magis debere dãnari cum tm̃ distulerit manifestare consilium proditionis ꝺ principẽ factũ. Si quos. Proconsul põt punire comitenses. Jtez legati sui comites si inueniat eos delinquere. Jtẽ ꝛ seruos suos punire põt. si viderit eos delinquere ꝛ de hoc extãt multa exẽpla ꝛ reddit̃ rõ in fi. Nũc genera. Nunc numerat genera penarũ quas preſides iponere possunt. q̃q; eniz ipoñit̃ pena mortis. q̃q; seruit⁹ ipoñit̃. sunt ꝛ alie pene q̃ subijciũtur in littera ꝛ dat exẽpla de oib⁹ vt exꝛa infra posita patebit. ꝛ prõ ꝺ pẽa mort⁊. ꝛ rõcinat̃ circa ꝑdictã penã. subsequẽter dic ꝺ pẽa q̃ admit libertatẽ vt cũ aliq̃s dãnatur in metallũ vl'i op⁹ metalli. ꝛ quedã ꝓuincie habẽt metalla. quedã nõ habent. ꝛ ille que nõ habẽt mittũt in eas ꝓuincias vbi sunt metalla. Jtẽ prefectus vrbis põt dãnare in metallũ. postea assignat differẽtiam in pena metalli. ꝛ dic vt in gl. ibi posita. Jtẽ dãnatus ad tps in opus publicũ si fugiat ab hac pena dãnatur ꝑ duplicatum tps. ꝛ duplicat̃ tps quo restabat tpe fuge duz tm̃ tps duplicatum non sit tm̃ qõ excedat decẽnium. si eniz excederet tũc non duplicat̃. ſz vel in op⁹ metalli dãnat̃ vel perpetuet̃ pena operis publici. Jtẽ femine dãnari possunt in ministeriũ metallicorum in ꝑpetuũ. Jtẽ ad tps. ꝛ cũ dãnãtur in ꝑpetuuz quasi serue fiunt. si vo ad tẽpus dãnentur amittũt ciuitatem tãtũ. non aũt potest quis dãnari vt in vinculis stet loco pene: licet olim preſides cõtra facerent. Jtẽ põt quis dãnari in calcariã. i. ad opus calcandi terrã. Jtẽ in sulfurariã dãnari solet. sed hee pene metalli magis sunt. Jtẽ in ludũ venatoꝝ põt quis dãnari q̃ pena'ꝺ sistit in venãdo feras. ꝛ iuuenes in hãc penã sepe dãnantur: ꝛ serui efficiuntur. Jtem seruus in metalluz potest dãnari. Jtẽ in opus metalli. Jtem in ludum venatorum ꝛ efficiuntur serui pene. Jtem si seruus damnetur in metallum. ꝛ sic desijt esse prioris domini. si beneficio principis liberatus est a pena non reuertitur sub primo domino. si autem seruus dãnatur in perpetua vincula vel in temporalia eiusdem permanet seru⁹ cui⁹ erat ꝛ pri⁹. Jtem pſes põt interdicere aduocato ne aduocet vl' ad tps vl'i ꝑpetuũ q̃n aduocat⁹ aliq̃ ꝺlictũ ꝺmiserat. vt q: forte cauillos⁹ erat vl' falsas leges alle. vl' ꝑp filia

Item pōt interdicere ne sit aduocatus p certis psonis vel coram certo iudice: dū tamē phibitus aduocare corā legato videtur phibitus ne corā pside aduocet. Itē pōt interdicere foro ꝛ maior est hec interdictō fortiꝙ interdicti aduocationi. qō dic vt in littera. Itez pōt interdici tabellioni ne instra formet. Itē ꝛ alie diuerse pene possunt imponi delinquētibus vt i littera declarat. ꝛ hoc dicit hic. §. cū sequētibus duab⁹ legib⁹ ꝛ cū pn. l. moris vsq; ad. §. iste fere. ¶ Iste fere. Predicte pene sunt ille que imponi solēt delinquētibus. sed quedā p dictaꝝ penarū non cadūt in omnē psonā. nā decuriones nō possunt in metallū dānari neci opus metalli nec furce subiji nec viui exuri. ꝛ si de facto fuerit talis sntia lata in eos ānihilat principis auctoritate. idē priuilegiū dat parētibus decurionū: fusceptis patre existēte decuriōe vel pri⁹ siue pf duret decurio siue desinat esse decurio. filius aūt natis post finitū decurionatum patris non prodest hoc priuilegiū. ¶ Statu liberū. Si statu liber deliquit: punit vt liber. Itez si seruus delinquat exēplo humilis punit. ꝛ subaudi adminus. plus aūt punit ꝙ humilis vt in exēplis subiecit. Itē seruus dānatus vt dño suo reddatur sub pena vinculoꝝ: ꝛ dns non vult eum recipere seruus vendēdus est. ꝛ si nō inuēiatur ēptor: tradetur in opus publicū. Itē dānatus in metallum si delinquat anteꝙ ad penā vadat puniēdus est perinde ac si iam ad penā iuisset. sic grauissime punitur. Ultimo dicit. cuz iudex imposuit maiorē penā loco minoris remissa est infamia dānato quasi cōpensata cum maiore pena. ꝛ dic circa b vt in gl. dñi mei ac. ibi posita q̄ incipit si pro pecunia ꝛc. ꝛ hoc dicit hic. §. cum. l. se. fran.

r Espiciendū. Docet hec. l. qualiter iudex se ꝺbeat habere in cognoscēdo ꝛ iudicando circa crimina. Secūdo dicit. ꝙ furta domestica si de vilib⁹ reb⁹ sūt nō sūt iudicāda siue puniēda per iudicē: sed ipse pater vel dns infra domū castigabit. ꝛ dat exēpla de furto domestico. Tertio dicit. qui deliquit aut deliquit casu: aut ꝓposito: aut impetu. ꝛ de oibus dat exē pla. Ultimo dat exēpla de pena capitis.

q Quod ad statū. Siue ex accusat. priuata siue publica siue ēt extra ordinē quis dānatur ad bestias vel ad similē penam. statim fit seruus pene.

b Odie. Qui extra ordinem de crimīe aliquo cognoscit pōt penā imponere quā vult leuē vel grauē. dū tñ nō excedat rōem. i. consuetā penarū impositiōem. ꝛ dic de hoc vt in glo. domini mei ac.

q Cledam. Si miles artē ludicrā facit vel patitur in seruitutē se venire: capite punitur. secꝰ si alius hō hoc faceret.

d Iuus adrianus. Decurio nō pōt puniri capite nisi parentē occidisset. pōt etiā puniri lege cornelia ō ficariis.

a Ut facta. Quādoqꝫ punit factū vt furta ꝛ cedes. quādoqꝫ dictū: vt quicia ꝛ iiuste aduocatōes. quādoqꝫ scriptū vt falsa ꝛ famosi libelli. qñqꝫ cōsilia: vt cōiuratōes ꝛ latronū conscia. ꝛ circa ista quattuor genera criminū leuiter vl acriter puniēda: septē sunt cōsiderāda. s. cā: psona: locus: tps: qualitas: quātitas: euētus. ꝛ aliter punitur vno casu ꝙ alio. ꝛ de oibus dat exēpla q̄ p te videas in lra. Itez scias ꝙ aliter vnū delictū in vna puincia factū punitur. ꝛ si fieret in alia: aliter puniretur: ꝛ noiat puincias. Ultimo dicit. cū frequēs vsus delinquētiū fit in vna terra: pōt iudex vnū delinquētez punire vltra modum vsitatū ad hoc vt teneantur alij.

q Qdā sunt. Dānati in metallū vl in opus metalli sunt serui pene ꝛ nihil eis relinqui pōt. qui aūt sunt apolides i. sine ciuitate: vt sunt in opus publicū ꝑpetuo dati. itē deportati in insulā: non possunt facere ea que iuris ciuilis sunt: vt testari ꝛ similia que dicūtur in gl. hic posita. que vero sunt iuris gentiū pōt facere vt emere ꝛ similia.

c Ogitatiōis. Dic casum vt in gl. dñi mei ac.

s Inon defendātur. Seruū tuū accusoꝝ licet nō vis eū defendere: nō ꝓpter hoc stati dānatur: pōt tñ alius eū defendere vel seipm defendet. ꝛ iudex q̄ de hoc cognoscit nō puniat eū nisi viderit esse eū culpabilez

s In pena. Pena imposita delinquēti non trāsit in eiꝰ he redem. ꝛ reddit ratio in littera.

v Ltimū. Dic casum vt littera stat.

i In metallū. Titius dānatus est in metallū: nunc est effectus inutilis ad illud opus infirmitate ductus vel senectute. dī ꝙ pōt dimitti: si aliqs p eo hoc postulet. vt cognatus vel affinis: ꝛ si in hac pena stetit p. x. ānos.

s Ine. Dic casum vt in glo. dñi mei ac. hic posita que incipit. pone ꝛc.

e Rum. Relegati vel deportati ex cā maiestatis statua eius si qua erat posita in ciuitate remouēda est. ꝛ da exē plū vt in glo.

s Idiotino. Qui heri fecit homicidiū magis est puniendus ꝙ qui fecit iam est decēniū. ꝛ hanc posit. hēs in fi. magne glo. hic posite. vel aliter: vt eadē glo. itē non pōt quis dānari vt de sacro se deiciat. ꝛ sic moriatur.

c Rimē. Ex delicto patris nō punit eius filiꝰ. itez pena ī posita patri non trāsit ad filium.

d Iui. Non solent pōsides mutare snias suas: imo qō pi⁹ est nō possunt mutare. si tamē quis dicat se succubuisse eo qō instra pro se facientia nō potuit habere. ꝛ nūc ea inuēit pōt restitui in integrum cōtra pmaz sniam. vel pōt ob hoc minui pena. ꝛ hoc solus ꝓnceps pōt facere. Secūdo dicit. si decuriones ꝛ ꝓncipales ciuitatū cōmittūt capitale crimē vel aliud crimen ꝓpter qō relegādi sint hoc impatori scribatur snia a pside ibi scripta. Itez alio rescripto cauetur vt si quis ex pncipalibus ciuitatis latrociniū cōmisit vel simile delictū ꝓpter qō sit capitaliter dānandus pses eos ligatos custodiat ꝛ ꝙ hoc rescribat ad principē narrādo ꝓncipi delictū cuiusq;

c Apitaliū. Numerat quasdā penas capitales. itē quasdā alias quas videas p lram. Secūdo dicit. ꝙ honesti hoies nō sunt fustib⁹ dānandi sz tenuiores hoies. Tertio dicit. qui se accumulāt damatōib⁹ popularū vt cū populares eslent in magna rixa acceperūt titiuz q̄ esset dux ꝛ dns hui⁹ rixe ducēde. dī ꝙ hic titius si hoc suscipit punit. ꝛ ꝓ prima vice minus punit. ꝓ secūda vel tertia acrius pūitur. Quarto dicit. Fuus cesus ob aliqō delictū dño suo reddit. Quinto dicit. q̄ ꝓ hibent fustib⁹ cedi vt sunt hoies honestiores eandē reuerentiā debent hre quā ꝛ decuriones. ꝛ sic nec in metallū dānari possunt. ¶ Diuus adrianus. In opus metalli ad tēpus nō debz qs dānari. si tñ dānet ad tps in opus metalli ꝛ sustinet penā metalli adhuc libertatē retinet sicut ꝛ qui dānat in ppetuū opus. ꝛ si est femīa liberos interim parit. Secūdo dicit. ꝓ hibitū est aliquē fugere ad statuas vel ad imagines pncipuz in iniuriā alteri⁹. cū eīm leges securitatē oibus ꝓmittūt: merito iussum est eos qui ad statuas cōfugiūt dicēres se timere de tirio hoc facere videri eos in iniuriā titij: nisi detenti essent a potētioribus, ꝛ nūc fugisset ad statuas. nā nō puniūtur hoc casu In fi. ponit penā fugiēti ad statuā in iniuriā alteri⁹. ¶ Omnia. Qui delīqt in patronū suū vel eius prem vel in filiū vl in similes psonas numeratas in littera grauiꝰ punit ꝙ si deliqsset in extraneū. itē venenarij. i. qui venena cōficiūt capite puniūtur vel si erāt in aliqua dignitate deportātur. ꝛ scōm hoc hēas in lra venenarij. alij libri aliter habēt. expone vt in glo. ¶ Grassatores. Grassatores. i. qui nitunt ad maluz. ꝛ cā ꝓ de id faciūt ꝓmi sunt latronib⁹. ꝛ si cū ferro aggrediūtur ꝛ spoliāt hoies puniūtur capite. ꝛ hoc est vez si sunt consueti talia facere. maxime in itineribus. alias in metallū dānant vel in insulā relegant. Itē hui qui insidiāt vite dñi igne cōcremādi sūt Itē liberi hoies plebei si sunt incēdiarij sepe puniūtur capite nā qñqꝫ viui exuūtur vt cū extra ciuitatē ponūt ignē ī domib⁹ aliquoz cā inimicitie vl cā ꝓde. si vo ī vill ponāt ignē: leuiꝰ puniunt. Itē q̄ oriū incēdiū in domo sua leuiter poterat extīguere ꝛ negligētia ducꝰ nō extinguit. ꝛ sic illatū est dānū vicinis tenet eis aquil. vel modice castigat. ¶ In exulib⁹. Relegatus ad tps si nō obseruet penā graui⁹ punit. ꝛ de his dat plura exēpla. ꝛ ꝓmo loq̄tur de oibus accusatis ꝛ dānatis exceptis custodib⁹. Secūdo loq̄tur de custodibus. i. custoditis psonis dānatis vel ꝓprie de ipis custodibus.

f Famosos. Famosi latrões furca suspẽdunt ī eo loco vbi grassati sunt. i. vbi frequẽtr delinquũt. z reddit rõ ilra. itẽ latrões q̃ aliquẽ occiderũt puniũtur eodẽ loco quo deliq̃runt Ultio dicit. ex simili delicto graui⁹ punit fu⁹ q̃ liber. Jtẽ grauius punit infamis q̃ homo bone fame.

q Cli vltimo. Ultimo supplicio dãnatus statiz pdit ciuitatẽ z libertatẽ licet oudũ post differat pene impositio. qõ plerũq; euenit vt in littera dicit.

s J quis. Qui aliquid facit p qõ leuis animi hoies terrent vt mortẽ vel silem timorem habeant in insulam relegatur. franciscus.

s Dbestias. Dãnatos ad bestias pses nõ dz eos dimittere ad clamorẽ pplī nisi hoc videat expedire pplo. naz tũc dimittere põt eũ pncipis tñ cõsilio. itẽ nõ licet dãnatũ trãsducī de puincia in puinciã sine licẽtia pncipis.

s J preses. Preses vel alius iudex tulit sniam diffinitiuã in qua dixit titiũ vi cõmisisse. q̃ritur an sit infamis z inspicit forma peritõis. nã aut sup interdicto vñ vi essz cõuent⁹ z tũc non erit infamis. si aũt de crie legis iulie esset accusatus tunc erit infamis. sz qua pena punietur: an pena legis iul. de vi priuata: an de vi publica. z certe inspicit de qua fuerit accusatus z illius penã patiet. si aũt de vtraq; esset accusatus. z sic simplr iudex tulit sniam vt dictũ est. tũc significat dãnatus ō vi priuata. franciscus.

f Patres. Sticus fuus me⁹ cõmisit delictũ ppter qõ est dãnatus vt in metallis stet vsq; ad tẽpus. interim reliq̃ ei libertatẽ z hrditatẽ vel legatũ qõdã. dr q̃ finito tpe penet z libertatẽ habebit z hrditat. vel legatũ. si aũt eũ interim manumittã iter vivos nõ valet. sed si in testõ manumitto eũ. z tpe quo aditur mea hrditas inuenitur liberatus a vinculis tenet datio libertatis sicut si debitor fuum spãliter pignori datum manumittit in testõ. deinde inuenit fuus liberatus a pignore ãte aditã hereditatẽ dñi. nã z b casu tenet datio libertatis.

s Seruus. Seru⁹ nõ debz dãnari in opus publicũ ppetuum nec tẽporariũ. si tñ de facto dãnat⁹ fit in opus tpariũ finito tpe reddit dño. Jtẽ pena delatoris tenet z qui delatorẽ p suppositã psonam subiecit.

m Andatis. Nemo liber hõ dãnari debz in ppetuis vinculis. franciscus.

i Ametallũ. Dãnati in metallũ z in misteriũ metallorum serui fiunt pene. franciscus.

i Dardanarios. Dardanarij q̃ habẽt falsas mẽsuras ad mẽsurandum ãno naz extra ordinẽ puniũtur p mõ delicti. z qui sint hĩj: dic vt. s. de extra. cri. ãnonam.

s J q̃s aliq̃d. Qui aliquid ex metallo pncipis vel ex moneta sacra surripit in metallũ dari debz vl in insulã fcõz qualitatẽ psone. itẽ transfuga. i. qui ad hostes vadit. itẽ qui renunciãt hostibus nostra cõsilia viui cõburi debẽt aut furta suspẽdi. itẽ factores siue auctores seditõis tumultus populo cõcitato furca dãnantur aut bestijs aut in insulam fm qualitatẽ psone. itẽ qui corrũpũt virgies nõduz viripotẽtes grauiter puniũtur. qõ dic vt i littera. itẽ fuus qui vocat dñm suũ in ius dicẽs se ab eo emptũ suis nũmis. z sic petit se manumitti. si b nõ pbet dño suo reddit sub pena viculoz aut in metallũ dãnatur: si hoc dño suo placebit. Jtẽ qui dat poculũ abortõnis aut amatoriũ poculũ grauissime puniũtur: licet nõ ī fraudẽ dederit. z magis punit si ex hoc poculo hõ vel femia pierit. qõ dic vt in lra. Jtẽ q̃ supprimit testiñ qõ ipo iure nõ valet. nõ dr delinquere. itẽ qui testamẽtũ viuentis aperuerit recitauerit: z reti gnauit pena legis cornelie tenet. Jtez pcurator me⁹ si instrm litis mee pdidit aduersario grauiter puniũtur. qõ dic vt in littera. Jtẽ si duo deposuerũt instrumẽta penes titiũ z titius ea restituit vni eoz altero absente. vel ea ostẽdit aduersario litis eorum. grauiter puniũtur. Jtẽ iudices pedanei. i. q̃ negocia hũilioza disceptãt si corrupti dicantur. z b inueniant grauiter puniunt qõ dic vt in lra. itẽ miles q̃ de carcere fugit cultello sibi dato z ense extracto capite puniũtur. itẽ custos q̃ dimisit captũ eadẽ pena tenet. itẽ miles q̃ sibi man⁹ infert volẽs se occidere. nõ tñ se occidit capite puniũtur nisi ob impatiẽtiã doloris. vel morbi vt filiũ de cã b fecisset. tunc enim cũ ignominia remittit.

c Jcero. Cir milesie fecit testamẽtũ. z instituit sibi hrdem ventrẽ milesie sue vroris. erat eũ grauida ex eo vt dicebat. z si nõ nasceret aliqs vel aliqua ex milesia sua vroze: substituit quosdã. postea hec milesia accepta pecũia a substitutis fecit abortũ aliqbus medicamẽtis factis. dicit cicero hãc milesiam capite dãnandã. itẽ mulier q̃ postq̃ diuertit se a viro z erat pregnãs vim intulit vẽtri vt sic abortũ faceret in exilium tẽporariũ dãnatur. franciscus.

m Etrodorũ. Qui hostẽ fugientẽ sciẽs suscepit in insulaz deportatur. franciscus.

s Auctio legũ. Dic casuz vt in glo. q̃ incipit. i. legatis z c. z no. ex hac. l. spẽm generi derogare.

f Interpretatõe. Dic exẽpla huius. l. vt in glo. hic posita

i Opator. Dic casuz hui⁹ pin. vt in glo. hic posita q̃ incipit hoc intelligit Jo. z c. in scda pte dic fili⁹ decurtõis ex delicto suo amisit honorẽ debitũ filijs decurionũ a mõ sustinebit penas plebeiorum.

¶ De bonis dãnatorum. Rubrica.

s Applicit. Cũ q̃s dãnat ad mortẽ naturalez vel cũ ciuitatem pdit vel cũ fuitus impõitur. hijs trib⁹ casib⁹ pdit bona. Secũdo dicit q̃ etiã filij dãnati pñs ante dãnat. pñs occepti natiz post accipiũt ptẽ dimidiã bonoz pñs z eaz retinẽt. z hoc ẽ verũ si sunt ex iustis nuptijs nati. secus aũt z si pñ tñi ptez bonoz amisit. q: hoc casu nihil filij accipiẽt.

n Dn vt quis. Cũ delinquẽs capitur z in carcerẽ põitur nõ stati bona ei⁹ auferũtur. sed demũ post cõdẽnationez

q Cinq; legib⁹. Uno de quinq; delictis mulier dãnata dos ei⁹ q̃ erat penes virũ publicat. z ea dicta numerat in lra. si aũt maritus hz aliq̃ ius in reb⁹ dotalib⁹ agat cõtra fiscũ. z ius q̃ hz saluũ erit ei. de hoc dic vt ī glo. si aũt ex alio delicto puniũtur. ex quo dos non publicat. serua tñ pene fit dos lucro viri cedit q̃si sit mortua. sz si est deportata hec vroz filia titij tũc mrimoniũ durat si retinẽt affectiõem iter se viri z vroris. si aũt mulier deportata desinat hre aim ad maritũ discedere ab eo volẽs: tũc pñ ei⁹ mulieris reperet dotẽ. si aũt esset sni iuris h mulier. z ostante mrimonio fuit deportata dos penes virum stabit. z soluto postea mrimonio ipsa petet dotem. z hoc dicit hec lex cum duabus sequẽ.

d Juus. Aliquo dãnato tali pena q̃ z bona dz amittere debẽt bona eius describi z cõfiscari. pãniculatia vel viles res tñ nõ cõfiscãtur z q̃ sint pãniculatia declarat in lra. p hibet etiã psides z nũcios cõis hec pãniculatia accipe. z qd de eis pãniculatijs fieri debeat declarat in littera. fran.

c Cm ratio. Cũ ex delicto aliqs amittit bõa si hz liberos ps bonoz eius vadit ad eos. z de hoc plene habuisti no. s. e. l. i. cũ bona paterna dicãtur debita filijs. Jtez si iste q̃ bõa pdit ex delicto hẽbat patronũ illa ps bonoz liberti ibit que iret si libertus naturaliter decessisset. relĩqua ps ad fiscum vadit z non solũ veri filij accipiunt ptem bonoz pñs dãnati: sed etiam adoptiui: nisi in fraudẽ facta esset adoptio. qõ qualiter fiat declarat in littera. sed si dãnatus habet plures filios hoc casu nulla ex bonis publicant: sed omia vadunt ad filios z de hoc extant plura exempla. ea tamẽ que occasione delicti dãnatus quesiuit. vt quia occidit cognatũ cuius hereditatem postea adiuit: non vadunt hec bona ad filios delinquẽtis. si ad fiscum idẽ. z si filia fam. veneno necauit cum a quo hñs erat instituta. z hoc fecit iussu sui patris.

¶ De bonis eoz qui ãte sniam mortẽ sibi cõsciuerũt.

M capitalibus. Accusat⁹ de crie ex quo ipo nit pena sanguis si corrupit accusantẽ nõ puniẽ ppter b. nãvnicuiq; licet redimere sangninẽ suũ. sec⁹ aũt est si accusat⁹ de furto. z sic n ou

dñi tã grauí delicto vt. s. corrupit aduersariũ. nã ꝑ cõfessõ hẽtur. ⁊ licet nũc decedat pena ad eĩ⁹ hr̃des vadit. i. bona auferũ tur hr̃dib⁹. sed si cũ aliq̃s essz accusat⁹ iudex rescripsit ad ꝓncipẽ vt assignaret insulã in qua iudex eũ dãnaret. vel alia de cã. ⁊ interim accusat⁹ decessit nõ trãsit pena ad eĩ⁹ hr̃des. ⁊ adducit sil'e de eo q̃ est missus romã vt ibi ꝺ eũ deꝯ snia. ⁊ iteri i via decessit. nã eius bõa vadũt ad suos hr̃des. ⁊ hoc dicit hec. l. q Elisrei. Qui se occidit metu pene in duo ⁊ sequens. b⁹ casib⁹ bona eius cõfiscanꝯ. vn⁹ qñ iam erat accusat⁹ alius qñ inuẽtus fuit in crimie ⁊ nondũ accusat⁹ se occidat metu delicti qꝺ cõmiserat. Si vero nõ fuerit accusat⁹: nec in scelere deꝓhensus rei tñ crimis mortẽ sibi intulerit: bona ei⁹ non cõfiscãtur sz ad hr̃dẽ ei⁹ vadũt. Itẽ cũ accusat⁹ se occidit ad ꝺ vt bõa ei⁹ cõfiscenꝯ oportet eẽ tale delictũ ex quo dãnat⁹ perderet vitã aut deportaret. sec⁹ si eẽt accusat⁹ de furto modice rei: vel inuent⁹ in tali delicto se occidat nam ad heredem eius vadũt ad suũ hr̃dẽ nõ ad fiscũ. Itẽ si q̃s se occidit tedio vite vl' ꝑcia alicui⁹ doloꝛ sꝛ l'sili mõ finiuit vitã. bõa ei⁹ vadũt ad suũ hr̃dẽ ñ ad fiscũ. Itẽ si ꝑ cũ occidissz filiũ suũ se occidit ꝓsumit q ob doloꝛẽ filij amissi se occiderit nõ metu pene. ⁊ iõ bõa ei⁹ vadũt ad suũ hr̃dẽ ñ ad fiscũ. itẽ fz qꝺ distinguit ī eo q̃ occidit se q̃ de cã se occiderit. ira est distinguẽdũ in eo q̃ voluit se occidere: sed gẽtes nõ dimiserũt. nã talis hõ puniẽdus ẽ nisi tedio vite vel impatiẽtia alicui⁹ doloꝛis se occidere voluerit. ⁊ reddit rõ mirabilis in littera. Itẽ si accusat⁹ interim decessit morte naturali bona ei⁹ nõ cõfiscãtur. Ultimo dicit. accusatus de grauí delicto credens se deliq̃sse se occidit: si hr̃des eius volũt ꝓbare eũ non deliquisse audiũtur. ⁊ hoc ꝓbato habebunt bona defuncti. ⁊ non fiscus.

¶ De interdictis ⁊ relegatis ⁊ deportatis. Rub.

Aliquo relegato ad tꝑs bona ei⁹ confiscabanꝯ. ⁊ hoc olim. hodie secus.

Pud.

m Anumittere. Dic casum vt in glo.

e Cum q̃. Quidã amisit ciuitatẽ ex aliquo delicto filij ei⁹ ea perdidit que deberent hr̃e mortuo ꝓvet bõa paterna ⁊ libertos paternos. ea añt que alias habẽt a natura vel a lege vt succedere inter se. itẽ agnatis alijs. Itẽ tutelas agnatorum ista non perdunt.

r Relegati. Relegatus in insulã retinet liberos in ptãte ⁊ bona sua retinet nisi in snia aliqua bõa essent ei adẽpta. nã tũc illa tñi amittit. cetera retinet.

e Exilij. Triplex est exilij. ⁊ dat exemplũ in littera.

i Inter penas. Inter ceteras pẽas est ẽt deportatio insule que pena aufert ciuitatẽ ⁊ ius deportãdi hz ꝓfectus vrbis nõ ꝓses ꝓuincie. sed cũ ꝓses videt aliquẽ deportandu ꝓt de hoc ferre sentẽtiã. mittat tñ postea a ꝓncipẽ qui assignet huic dãnato insulã si hec snia ei placuerit. ⁊ interim faciet dãnatum custodiri. Ultimo dicit. decurio ex crimie capitali deportãdus est vel relegãdus. Itẽ cõfessus ãte q̃stionẽ in insulam deportandus est.

r Relegator. Quãdocz quis relegat vt in certa insula stet. quãdocz vt certis locis nõ stet. Itẽ relegare in insulã ꝓses ꝓt. ⁊ si hz insulã in sua ꝓuincia planũ est. si nõ hz: puñciet cõtra eũ ⁊ mittat ad ꝓncipem vt insulã assignet. Postea assignat dr̃iam inter deportatos. ⁊ relegatos. nã relegari in insulã q̃s ꝓt ⁊ ad tꝑs ⁊ in ꝑpetuũ. Itẽ relegat⁹ retinet bõa ⁊ ciuitatẽ romanã ⁊ testari ꝓt. sec⁹ in deportato qꝺ subauditũ habes in glo. Itẽ relegato ad tꝑs nõ dz ꝑponi pena bonor⁹ omniũ vl' ꝑtis. ⁊ si fiat ꝺtra: tenet tñ snia. in ꝓuincia añt egypti relegat q̃s in nouas insulas. Itẽ sicut in insulã q̃ nõ est sub se: nõ ꝓt q̃s relegare aliquẽ: ita in ꝓuincia q̃ nõ est sub se nõ ꝓt q̃s aliquẽ relegare. ⁊ adducit exẽplũ. Itẽ ꝓt iudex aliquẽ relegare vt stet i certa ꝑte ꝓuincie sue. Itẽ ꝓt relegare aliquẽ vt nõ stet in tota ꝓuincia quã regit. nõ añt alia ꝓuincia ꝓt iterdicere nisi in casu: vt cũ eẽt interdictũ ne stet in ꝓuincia in qua hẽt domiciliũ a iudice alteri⁹ ꝓuincie videt ꝓhibit⁹ ne stet ⁊ in ea ꝓuincia in q̃ hz origiñ. ⁊ si cõmisit delictũ in ꝓuincia in q̃ habuit origiñ ꝓt pũiri a iudice illi⁹ ꝓuincie vbi hz domicilium ⁊ ille iudex q̃ ꝓt iterdicere ī ꝓuicia in q̃ hz origiñ ꝺliquẽs vl' iterdicere ⁊ ꝓuincia alia in q̃ hẽbat dõicilũ sz iudex ꝓuicie vbi ꝺliquẽs hũit origiñ nõ ꝓt iterdicere ꝓuincia q̃ deliquẽs hz domicilũ. sic ergo appet ꝙ ex quo delinq̃t in vna ꝓuincia: ⁊ alteri⁹ ꝓuicie iudex ꝓt interdicere iaz in trib⁹ ꝓuincijs excepta ytalia ꝓt ꝓhiberi ne moꝛet. s. in ꝓuincia vñ habuit origine delinquẽs. Itẽ ꝓuincia qua hẽbat domicilũ. Itẽ ꝓuincia in qua deliq̃t. Itẽ ⁊ alijs ꝓuicijs ꝓt interdici si ex plurib⁹ locis ort⁹ videat. qꝺ declara vt in lra. Itẽ q̃daz ꝑsides habẽt ꝓtui legiũ vt possint delinquẽtes ꝓhibere ne stẽt in plurib⁹ ꝓuicijs ⁊ noiat eos in littera. ¶ Constitutuz. Cui est interdictũ ne in sua ꝓria stet nec in vrbe romana stabit. sec⁹ ecõtra. Itẽ ꝓhibitus ne in quadã ciuitate alia q̃ sua vel romana stet: nec in sua stabat: nec in romana. Itẽ cũ aliq̃s relegat⁹ ne stet in tali ꝓuincia solet a ꝑside dies statui ifra quã exeat. solet etiã q̃busdam interdici ne in territorio ꝓrie sue stent vel ne intra muros. ⁊ ne accedãt intra patriã: vel ne in q̃busdã vicis stẽt. Itẽ solet decurionib⁹ ordie interdici vl' ad tꝑs vel in ꝑpetuũ. Itẽ solet eis interdici ne adipiscanꝯ honores ⁊ tñ ꝑ hoc nõ ꝑdit decurio suum decurionatũ. Itẽ ꝓt ⁊ vn⁹ honor interdici: ⁊ p cõsequẽs ois honor maior interdicto interdict⁹ videt: nõ mior. Item cã pene interdict⁹ muneribꝰ fruí: nõ valz hec interdictio. Item cã pene interdict⁹ honorib⁹ in q̃bus ineſt sumptus onera subiit honore carebit nisi eẽnt grauia. idẽ tñ ⁊ si sunt grauia. Itẽ potest ꝑses interdicere ne ꝺ domo sua titi⁹ exeat. ⁊ hoc dicit b. ℣. cum duabus. l. sequentibus.

¶ De sentẽtiam passis ⁊ restitutis. Rub.

Patron⁹ cuiusdã cõmisit delictũ ꝓpt quꝺ est deportat⁹ vel est in metallũ dãnat⁹. postea restitut⁹ est. dr̃ ꝙ iusꝑfonat⁹ integrũ hz. ⁊ sic succedẽ liberto poterit.

Dluccessionem.

s Deportatus. Qui deportat⁹ est deinde restitut⁹ quo ad dignitatẽ recupandã nõ ad bona nõ tenet creditoribus suis ãtiq̃s nec rei publice si aliq̃d ei ꝑus debebat. si autẽ ꝓnceps iussit bona ei restitui si vellet ea: ⁊ ipe nõ vult: bñ tenebit creditoribus antiquis ac si haberet bona.

i In insulã. Deportato in isulã penã ei ꝓnceps remisit: retẽtis bonis. nõ tenet creditorib⁹ ãtiq̃s cũ nõ hẽat bona nec habere possit. si añt bona recupat tenebit directa act.

i In metallũ. Mulier existẽs grauida dãnata est in metallum. ⁊ nũc edidit: deinde restituta est. dr̃ ꝙ ⁊ cognatio q̃ ad filium est ei matri restituta.

¶ De cadaueribus punitorum. Rub.

Aliquo decapitato si cognati ei⁹ vel alij petãt a ꝓncipe vt eis liceat corꝑ ei⁹ accipe ⁊ sepelire cõcedenduz est eis. nec alit̃ ꝑt corꝑa eoꝝ sepeliri nisi ꝺ ꝓncipis licẽtia. ⁊ hoc ꝓncepsit qñcz non cõcedit. vt si erat dãnatus ob crimẽ lese maiestatis. Itẽ corꝑa eoꝝ q̃ sunt ꝺbusti nõ lz sepeliri sine ꝓncipis ꝑabola vt pura ossa que remãserũt vel cinis collecta.

Orpora.

s Jquis. Jn isulã deportat⁹ aut relegatus ibidẽ decessit non potest sepeliri extra illam insulã nisi de ꝓncipis licẽtia. ⁊ sic pẽa etiã post mortẽ durat.

c Orpora. Corꝑa dãnatorum ad mortem quibuslibet petentibus ad sepeliendum ꝓnceps concedit.

¶ De appellationibus. Rub.

Usus appellandi freq̃s est ⁊ necessari⁹. per appellat. eñ corrigit̃ qꝺ male iudicatũ erat siue dolo siue impitia. lz qñcz deter⁹ iudicet̃ ī cã appellat. q̃ in ꝓma. ¶ Quesitũ. Si ꝓnceps rñdet alicui iudici de quadã q̃stione: ⁊ iudex ꝑm illã rñsionẽ iudicat: ꝓt appellari a tẽtia ꝑdicta. ꝓt eñ eẽ ꝙ iudex in cõsulẽdo ꝓncipẽ fuit mẽtit⁹ ⁊ sic ꝺtra rñsionẽ siue rescriptũ ꝓncipis appellari videt ⁊ dic ꝺ hoc vt in glo. dñi mei ac. que incipit. nõ dicas appellari ⁊c.

Apellandi usus.

¶ Hinc. Dic casum vt in glo. dñi mei ac. q̃ incipit Jo. ⁊ az.

ꝛc.in fine glo.ibi vel tertio ꝛc. ¶ Si qs. Asnia quadā appellauí ad quēdam iudicē cū deberē ad aliū iudicē appellare.qri tur an mihi error me⁹ pdict⁹ nocear.ꝛ distinguit.nā si appellauí ad minorē iudicē q̄ fuerit iudicās.ꝛ tūc mihi nocet.si aūt cū deberē appellare ad quēdā q̄ erat aliquātulū maior iudicāte appellauí ad quēdaz magis maiorē:nō nocet mihi.ꝛ ō b dat exēplū.nā cū iussu p̄ncipis cōsules iudicē delegarūt in cā mea quā hebam cuz titio:deinde a snia istius delegati appello ad p̄ncipem cū deberē ad cōsules appellare nō nocet mihi.ꝛ ip si cōsules de cā appellat.cognoscēt ac si ad eos esset appellatū. ¶ Libelli. Nūc docz qualiter fiat libellus appellatorius Secūdo dicit q̄ si in ipsa die qua est lata snia volo appellare sufficit si dicā appello. Tertio dicit q̄ in appellatiōe nō ē necesse declarare ꝓtra quē aduersariū appellet.itē si in appellatiōe quosdā ex aduersarijs noiauí quosdā nō. vt cū essent plures mei tutores quōdam cōtra quos egi ꝓpter malā adminístrationē ꝛ succubui.nūc appello ꝛ quosdā ex eis nomio satis est vt cōtra oēs videar appellasse.sec⁹ si ipsi tutores fuerūt cōdēnati mihi.ꝛ q̄dā eoz appellāt quoz noia in libello appellatōis sūt apposita.nā nō ꝓdest alijs quoz noia si sūt apposita Itē lz ī appel. ē apposita cā q̄re appellet.poterit tū in ꝓcessu cāe aliā cāz allegare ꝛ illā emittere ꝛ psequi appellat.q̄buscū q̄ mōis poterit.ꝛ hoc dicit hic.§.cum duabus legibus fequē.

a Be executore. Ab executore sentētie nō appellat.ꝛ dic de hoc vt in glo.sz bene pōt appellari ab eo q̄ male sentētiam interp̄tari dr.ꝛ de hoc da exēplū vt in glo. hic posita q̄ incipit.si quo mō alter ꝛc. ¶ Allio condēnato. Allio condēnato is cui⁹ interest pōt appellare vt ecce ꝓcuratore condēnato pōt dns appellare. Itē victo ēptore ꝛ non appellāte auctor ei⁹ pōt appellare. Itez si autor egit ꝛ succubuit poterit ēptor appellare.vt q; forte vēditor nō ē soluēdo. Itē cū vēditor appellauit.poterit ēptor in cā appellatōis cū vēditore adeē. vt si eū hēat suspectū. Itē cū debitor me⁹ obligasset mihi fundū conuētus ad fundū rei vēdicat.a quodā q̄ se dnm dicebat succubuit in hac cā ꝛ appellauit:ꝛ nō ex fide agit.potero ego creditor in hac cā adesse. snia em̄ ꝺ debitorē meū lata mihi p̄ñti p̄iudicat. Itē si ꝓcurator alicui⁹ succubuit pōt ꝓcuratorē ordinare ad appellādum. Itē si ego ꝛ tu sumus hr̄des titij:ꝛ tu agis cōtra debitorē hereditariū ꝛ pateris te succūbere in mei p̄iudiciū, potero ego appellare q; mihi quale q̄le p̄iudiciū fecit illa snia. Itē fideiussores titij titio cōdēnato possunt appellare. Itē ēptore victo fideiussores vēditoris possunt appellare. Itē si scriptus hr̄s succubuit in q̄rela cōtra eū mota:legatarij ꝛ fui q̄bus erat in testō relicta libertas possunt appellare si dicāt colluſuz fuisse.ꝛ si,script⁹ appellat ꝛ trāsigat possunt legatarij ꝛ fui q̄bus erat relicta libertas agere ad legata ꝛ libertates si dicāt ꝛ pbēt in fraudē eoz fuisse trāsactū. Idē ꝛ si trāsegit sine appellatōe. Ultimo dicit.ea die qua est data snia potest appellari vna voce.ꝛ sic sine scriptis.post p̄mā diē si vult appellare ꝺz libellū appellatorīū offerre infra biduū q̄ intra triduū.ꝛ hoc dicit hic.§. vsq; in finē legis.ꝛ sequēs lex.

n Un tātuz. Aliq̄s est dānatus ad supplicīū. pōt ipe appellare. Itē alius etiam extraneus ꝓ eo etiā inuito eo.

c Cum quidā. Timore ꝛ minis iudicis q̄ tulerat snīaz nō fui.ausus appellatōis libellos ei dare.sed coꝛā vicinis obtuli appellat.meam satis est.

i Illud. Qui appellat nō ꝺz iniuriosa ꝛ̄ba dicere iudici a cui⁹ sentētia appellat.ꝛ si dicat punietur.fran.

i Illud. Res publica vel pupill⁹ dicūt sticū fuū,suū.lata ē sentētia ꝓ stico q; sit liber.nō pōt respu. vel pu.restituī. peterī:sed pōt appellare.

s Iq̄. Plures tutores sepatim cōdēnati sunt ex mala gestione vn⁹ eoz oēs debēt appellare nec sufficit vnū appellasse. Itē si actū est ꝺ vnū tutorē ꝓ plurib⁹ spēb⁹ male administratis:ꝛ ꝓ vnaquaq; spē ꝺ dēnatus est:ꝛ appellauit. ꝛ si mul coadunatē ascēdunt.xx.l.auri. dr q; p̄nceps de causa appellatōis cognoscet. Itē si egi ꝺ plures quōdā meos tutores ꝓ mala gestiōe eoz ꝛ cōdēnati sint in,c,sufficit vnū ex his appellare ꝛ ꝓdest alijs. sed nun q̄d q̄libet eoz exigeī in centū. ꝛ dr q; nō.sz p ptes q̄libet soluet ꝺ dēnatōem. Ultimo dicit qō dr alias plurib⁹ in cōi cā ꝺ dēnatis: sufficit si vn⁹ appellet:est ita demū vez: si ex vna cā fuerint ꝺ dēnati. q̄d em̄ si vnus fuit ꝺ dēnatus eo q; nō gesserat tutelam.alter eo q; male gesserat. vnius appellatio alteri non prodest.

c Cum ex cā. Condēnatus ad.c.appellauí pēdente appellatiōe p̄mus iudex coegit me ad condēnat.soluendā ꝛ solui.postea in cā appellatōnis obtinui.faciet iudex mihi restitui qō solueram.

s Iq̄ cōstat. Quidā est electus in duūuiruz extra solēnem ordinē:ꝛ appellat.frustra appellat:cuz suo iure electio nō reī

a Appellāti. Appellauí a sentētia quadā in q̄ nuerit. plura cōpromissa erāt: tenet appellatio licet nō exp̄ssī a quo capitulo appellarē. Itē licet vnā cām tm̄ appellādi habeam:tenet appellatio mea.

s Iq̄ pluraliter. Cū agit̄ querela cōtra scriptū heredē ꝛ sententia detur cōtra scriptum:possunt legatarij ꝛ fui quibus erat in testamēto p̄dicto.libertas relicta appellare ab illa sentētia si collusum fuisse in p̄ma cā dicāt. Itē in querela q̄ mouetur cōtra scriptū possunt legatarij ꝛ fui p̄dicti adeē in dicta cā si suspicant̄ aliq̄d mali de herede scripto. Itē cū agit̄ querela contra scriptū heredē ꝛ eo absente data est sentētia cōtra eum nō p̄iudicat hec sentētia libertatibus nec legatis relictis in testamēto:imo legatarij ꝛ fui q̄bus erat libertas relicta petēt legata ꝛ libertates ab eo qui obtinuit ꝓtra scriptū hr̄dem.

s Erui. Seruo meo dānato possum appellare. Itē quilibet alius meo nomīe appellare pōt ꝛ si nullus appellet ipse seruus appellare potest.

c Constitutōes. Cōstituī. que dicūt nīl nouí fieri appellatōe.pēdente nō habēt locū in q̄busdaz p̄sonis dānatis que statiz si condēnanī debēt pati penā.ꝛ noiat eos in littera

c Cum in vna. Condēnatus suz tibi ad decē nomīe sortis in alia sentētia sum dānat⁹ ad.v. noie vsurarū per stipulat.ꝓmissaz volo appellare.nō sufficit vna appellatio,ꝓtra q̄ sentētia. Secūdo dicit.tutor dat⁹ pupillo excusabat se. dc iecta fuit excusatio. vult tutor appellare pōt interiz cū dat curator.ꝛ alius tutor etiā dabit̄ si nō sufficiat curator. vt cū pupillo p̄dicto delata est hereditas ad quā adeundā non sufficit autoritas curatoris.

l Cum. Seruo meo dānato appellauí possuz ordinare ꝓcuratorē vt ꝓcedat in causa.

s Iq̄ expressiz. Sētentia lata expressim cōtra iuris rigorez i.cōtra legē appellatōis nō valz ipo iure.ꝛ iō nō est op⁹ appellare.sed si q̄s appellet:ꝛ nō,psequat̄ nō cōfirmat̄ per l̄ p̄ima sentētia.ꝛ da exēplū in hac.l.vt si iudex ꝓnunciet minorez.xiij.an.posse testari.nō em̄ valet ipo iure hec sentētia.

q Ei suspectū. Quidā amicus pupilli dicit tutorē pupilli suspectū.ꝛ sic petit eū remoueri a tutela. Itē cū quidā tutor datus pupillo excuset se.ꝛ aliq̄s noie pupilli defendat i hac cā pupillū volēs tutorē illuz posse excusari in vtroq; casu iste dr alienā cām agere vt si succūbat hēat triduū.sz ꝓcurator q̄ in rē suā cōstitut⁹ si succūbat in cā hz biduū ad appellandū qz suā cām litigat. Itē mīles si in cā sua succubuit pōt appellare īfra tp̄a que p̄riuat̄ dātur ad appellāduz.ꝛ si nō appellet infra tempus statutum, postea non auditur.

i Pator. Cū deberet appellari ad p̄sidē appellatū est ad p̄ncipē. ꝺz q; hec cā appellatōis mittit̄ ad p̄sidē. Itē si p̄ses deleget iudicē in q̄dā cā:ꝛ appellat̄ a sentētia delegati ad p̄ncipē nō recte ē factū.remitti ergo cā ꝺz ad p̄sidē. Subsequēter dicit.duo magistr⁹ electi sunt:vn⁹ appellat. interiz alī subijt bonus vtriusq; officij.sz si vterq; appellet:ali⁹ pōitur in locū vtriusq;.ꝛ q̄ illoz appuerit iniuste appellasse emendabit reipublice oē dānum qō ex appellatiōe eius habuit.ꝛ si vterq; iuste appellauit tūc p̄ses vel p̄nceps extimabit cui l̄ sit ascribēdum forte ad nominārez. Itē electus ad ānonam administrandā si appellet dabit̄ ali⁹ interiz loco ei⁹. Ultimo pōit casus in quo seq̄strant̄ fruct⁹ agri petiti:pēdēte appellat.vt si de

populabātur ab aduersario q̄ condēnatus ad restituc'. fundi appellauit. fran.

a Principē. Quidā iudex cepit cognoscere ō cā appellatiōis putās eā ad se spectare. postea vidēs eā ad se nō spectare, sed ad principē remisit cām ad p̄ncipē. ō; q̄ pōt b̄ iudex destruere, ꝛ anteq̄ remittat ꝛ post acta facta cora eo.

e Ex consensu. Preses puincie legauit nobis iudicē in cā nostra: ꝛ p̄misim' q̄ nō recusarem' delegatū. ō; q̄ a sentētia talis delegati pōt appellari. Secūdo dicit, p̄curator cesaris cognoscēs nō vice p̄sidis de lite priuator' delegauit iudicē in ea cā: nō potuit, ꝛ iō a snīa talis delegati nō appellat' cū nō valeat ipso iure. Tertio dicit, p̄ me' p quodā fundo peculiari egit, vel alia re peculiari, ꝛ succubuit. ō; q̄ possu; appellare noie eius nō alias. Vltimo dicit, cōtumax ō quē est lata snīa nō appellat, ꝛ reddit' ratio in littera.

n Egocior. Dic casum hui' p̄n. vt dixi. s. de re iudicata l. fi. vbi est hoc p̄in. de v̄bo ad v̄bu;. Curator. Curator iuuenis egit ō b̄ides tutor' iuuēis, ꝛ succubuit. deinde appellauit; ꝛ iuuenis ꝓpleuit. xxv. an. ꝛ cepit exequi cām appellatōis. deinde in militiā iuit, nūc reuersus debz exequi cām appellatōis: non contra curatorē suū quōdam ob hoc agere.

a Imperatorē. Preses cāz appellatōis remisit ad p̄nci pes p̄tibus volētib', deinde p̄inceps hāc cām remittit ad p̄esidem. poterit p̄ses cognoscere.

t Ator. Tutor in cā pupilli appellauit vl' curator in causa adulti, deinde decessit hic tutor vel curator. ō; q̄ hīs ei' oz ꝓplere cām appellatōis, ꝛ b̄ ēvez nisi sint reddite rōes.

c Creditor. Creditor egit ꝓtra fideiussores. deinde citat' ad cām pagendā nō venit, ꝛ sic absoluti sunt fideiussores. nūc fuus creditoris appellat. ō; q̄ non tenet appellatio. Secūdo dicit, iussus vt exhibeas instr̄a que fueras cōfessus penes te, eē, ꝛ nō exhibes: ꝛ ōlato mihi sacramēto iurauī quā ti mea iterest ꝛ in eo fuist' ꝺēnat', ō; q̄ potes appellare a tali snīa. Tertio dicit, tutore legitio remoto vt suspecto dati sūt alij tutores iuuēibus q̄ tutores egerūt ō remotū act'. tutele, et iudex condēnauit eū in minus q̄ debuit. tutores appellauer't interiz iuuenes facti sunt adulti. ō; q̄ ipi adulti possunt p̄sequi cām ap. etiam inuito aduersario. idē si curator in cā adulti appellauit. deinde adult' ꝓpleuit. xxv. an. naz fact' pfecte etatis poterit p̄sequi cām appellatōis inceptam a curatore suo quondam.

¶ A quibus appellare non licet. Rub.

t Ractandū est. Non pōt appellari a sentētia p̄incipis. Itē nec a snīa senat'. Item cū aliqua ps āte snīam iudicis dixit se nō appellaturā nō potuit amō appellare. Itē cum p̄inceps delegat cām b̄ expsso q̄ nō possit appellari a snīa ō legati: nō poterit amō appellari, ꝛ excepto p̄incipe ali' iudex nō posset hoc vetare.

q Uetitū est. Arbiter. i. iudex delegat' ad fideiussores p bādos si iudicet sup hoc pōt appellari ab ei' snīa. qui dā tñ dicunt q̄ delegans sine appellatiōe possit eā corrigere.

¶ Quis ꝛ a quo appelletur. Rub.

q Quod dicitur: Qō dicitur a sententia delegati appellari ad delegantez adeo est verum q̄ ꝛ si delegans decesserit ad ei' successorē in eodē officio appellabitur a sentētia delegati. in secūda parte ibi ab eo cui quis ꝛc. pone casuz: vt ī glo. ibi posita.

a Appellari. A sentētia legati, pcōsul' pōt appellari, ꝛ ip se pconsul de appellatōne cognoscit.

o Ato iudice. Magistratus ppli romani delegauerūt iudicē iussu p̄incipis qui p̄inceps forte mādauit eis certum iudicem dari. ō; q̄ a snīa delegati appellari debet ad ipsos magistratus rome.

¶ Quādo appellandū sit: ꝛ intra que tempora. Rub.

s Iquidem: Preses iudicauit titiū in insulā ō portandū. tandē cum nō haberz insulā rescripsit imperatori vt insulā assignet. q̄ritur quādo iste possit appellare an statī: an etiā post rūsuz p̄n cipis, ꝛ dicit' q̄ vel statim vl' post rūsionē p̄incipis pōt appellare quo istoz tpe vult. Secūdo dicit. pses tenet in carcere decurionē qui deliq̄rat: nō tñ pōt eū punire: misit litterā ad p̄incipē vt cognosceret de hoc: ꝛ mādaret ei quā penā impōeret, ꝛ p̄inceps de hoc rescripsit. dicit' q̄ hic decurio' pōt appellare post hoc rescriptū. Tertio dicit, tutor dat' nō appellat: sed excusatōes suas alleget. ꝛ si reiecta sit excusatio pōt appellare. secus in electo ad aliq̄ō aliud munus vel ad honorē cuz dicat se velle excusare. nā appellare debz, alias nō pōt se excusare. ¶ Solent. Dic casum vt in glo. que incipit ordo ꝛc. ¶ Biduū. Duo vel tres dies qui dātur ad appellandū currere incipiūt ex die snīe late. sed q̄d si est sentētia lata sub condic'. certe non debz dari sub condic'. lata nō tenet. ꝛ incipiūt dies currere a tēpore late sentētie. ꝛ dies qui dant' ad appellandū in sentētijs. idē intelligas vbicūq̄ appellatur. vt ab elect'. alicuius muneris. vel simili de cā. ꝛ isti dies qui dant' ad appellandum quo ad q̄d sunt vtiles. ꝛ de hoc dat' exemplū. Postea dicit in ꝓpria cā dat' biduū ad appellandū. in aliena triduū. ꝛ q̄ dicatur ꝓpria cā declarat. Item que dicat' aliena cā. Vltio dicit, aduersus absentem est lata sentētia: dies infra quos pōt appellare incipiūt currere a tēpore quo sciuit sic sentētiam latam. ꝛ hoc est vez nisi ꝓcuratorē haberet in cā: qui ꝓcurator si non appellet nocet domio.

s Procuratorio. Procurator me' p me egit ꝛ succubuit deinde appellat. ꝛ iterum succubuit. vult nūc appellare pōt intra triduum. Secūdo dicit, lata sentētia cōtra vnū: ali' cui' interest pōt appellare intra biduū. ꝛ reddit' rō in littera. Tertio petebar in libertinitatē. dico me ingenuū ꝛ succubui. pater meus intra biduū pōt appellare. Itē aliquo iusso decapitari aliqs de suis cōiunctis vult appellare. pōt infra biduū.

i Aliud. Judex cause nr̄e cū scribere vellet ad p̄incipē tenorē cāe ꝛ actoz: ꝛ ab eo hīe cōsiliuz: ostēdit litterā ptibus in qua acta ꝛ tenor cāe cōtinebant'. ꝛ ptibus hoc placuit deinde p̄inceps rescripsit, dicitur q̄ nō pōt appellari per aliquā partim ab illis litteris.

¶ De appellationibus recipiendis vel non. Rub.

n On solent. Nūc dic q̄ possint appellare a sententia lata.

a Ante. Jussit iudex fuū toz q̄ri in cā ciuili vel in cā crimiali. nō tñ ea p̄cesserant per que posset vel deberet toz querī. dicitur q̄ ab ista interlocutoria pōt appellari. fran.

i Utra. Petij quēdaz tutorē remoueri vt suspectum: ꝛ succubui. possum appellare infra triduum.

e Jus. Quidā appellauit ꝛ differt ꝓcedere in cā eo q̄ de hoc rescripsit ad p̄incipē ꝛ eius respōsum expectat. nō audit' volens ob hoc differre. ꝛ si appellet ab hoc: non recipitur eius appellatio. fran.

Jcuius. Cum appellare vellē a snīa iudicis obtuli ei libellū appellatōis. iudex nō recipit eū. ō; q̄ mea appellatio p recepta est. ꝛ debeo ire ad iudicē q̄ de appellatōe cognoscet ꝛ si aliq̄ō ipedimentū interuenerit q̄ non potuit interiz ire ad iudicē appellatōis ipedimēto cessante ibit'. si aūt cū iudex nō recepit appellatōem meā iui ad p̄incipē vt cognosceret de appellatiōe cū ad aliū iudicē ire deberē: nō mihi nocet. sec' si ad minorē iudicē iui q̄ eēt ille q̄ de appellatiōe mea cognoscere deberet. nā nō mihi ꝓdest. Vltimo dicit. non recepta mea appellatiōe debeo ire cora iudice cause appellatōis infra tempora ad hoc statuta. q̄ dic vt in glo.

s Liendū. Cū appellaui ꝛ iudex nō recipit appellatōem meā: oia stāt in eodē statu: nec q̄cq̄ mutādum est etiam si ō fiscū appellasse. ꝛ iudex q̄ nō recepit appellatōem oz sententiā mānifestare mihi: ꝛ cām dicere q̄re nō recepit appellatōez ꝛ ei' exemplum dare mihi debet.

s Ires. Ponit q̄nq̄ casus in q̄bus nō appellat', ꝛ est rō

in omnib⁹ quia nõ recipiũt dilat. qõ apparet ex littera. fran.

¶ De libellis dimissoriis q̃ apostoli dicunt. Rub.

p **Ost appellationẽ.** Hunc dicit q̃ iudex a cui⁹ sñia appellat oz epl̃az mãdare iudici cognituro de cã appellatõis. z illa epl̃a vocat littera dimissoria siue apostoli. Secundo dicit. q̃d debeat continere illa epl̃a. Tertio dicit. ps q̃ appellat oz petere infra tps ad hoc statutũ qõ est. xxx. dier. a iudice a quo appellauit istã epl̃am fieri z demãdari. z sufficit si petijt: licet nõ fit facta naz sibi non nocet.

¶ Nil nouari appellatione interposita. Rub.

a **Ppellatione.** Appellatõe interposita siue est recepta siue nõdũ est recepta: nil interim est nouãdũ quãdiu iudex sup cã appellat. z dat exẽplũ de iusso p sñiam relegari q̃ appellauit. nã interiz nõ relegabit. idem de iusso deportari. Idẽ de iusso remoueri ab ordine q̃ si appellẽt interim nõ pcedet ⁊tra eos. Ultimo dicit ex pluri⁹ delictis titius fuit accusat⁹ z condẽnatus z appellauit ppter q̃daz delicta se iniuste dicẽs odẽnatũ: ppter q̃dã nõ. quer. an interiz puniet ppter illa delicta ppter que nõ appellauit. z distinguit. nã si hec delicta propter que nõ appellauit sunt grauiora alijs: tũc nõ differt executio.

¶ Que sentẽtie sine appellatõe rescindant. Rub

t **Llud.** Quattuor casus ponit in q̃bus sñia retractatur sine appellatõe quos videas in littera. Ultimo dicit. peto a te. x. z tu a me petis. x. condẽnat me iudex vt tibi dem. x. z nondũ te mihi cõdẽnat. dicebat olim q̃ nõ erat necesse me appellare a tali sñia q: nõ cogebar tibi soluere ex tali sñia cũ possem cõpensat. opponere. sed certe tenet sñia z appellare possum si non iuste me condemnatum dico.

p **Ulus.** Sentẽtia data aduersus titium q̃ tpe sñie erat mortu⁹ nõ valet ipo iure. Itẽ iudex delegat cõtra titiũ quẽvolebã cõuenire. z titius erat iam mortuus. non tenet delegatio z sententia a tali delegato lata non tenet. fran.

p **Ulus.** Preceptũ iudicis impossibile d̃ iure non tenet vt si iussit pte⁹ quadã die adesse in quadã taberna. z dic de hoc vt in glo. idẽ si est impossibile de facto. vt si iussit cuidã q̃ promiserat titiũ facere stare iuri vt eũ titiũ exhibeat in iure: cũ titi⁹ tã decesserat. nã hoc pceptũ nõ tenet. z de b̃ dic vt i. gl.

¶ De cã appellatõe relinquatur. Rub.

q **Eri solet.** Dicit q̃ cãe appellationũ si sunt pecuniarie possunt p aliũ exerceri z de hoc extat qõdã rescriptũ cui⁹ ẋba ponũtur in littera. si aũt cã sit capitalis nõ põt p pcuratorẽ exerceri. idẽ si talis sit cã p quã possit imponi pena maior relegat. in cã aũt pecuniaria ex qua impõitur pena infamie põt ostitui procurator. z hec habẽt locũ tã ex pte appellãtis q̃ ex pte ei⁹ cõ quẽ appellat. z vt generaliter dicã. ois cã que nõ põt p aliũ exerceri nec eius appellatio exercebitur per alium.

¶ An per alium cause appellationũ reddi possint. Ru.

s **Procurator.** Procurator me⁹ appellauit deinde rõem admiñstratõnis sue mihi reddidit. z sic desijt esse pcurator. dr̃ q̃ potest pcedere ipe idẽ in cã appellatõnis. z eo cessante possũ ego pcedẽ fm qõ. z ô adolescẽte dr̃. s. ô appella. l. fi.

¶ Si tutor vel curator vel magistra. appellauerit. Rub.

b **Qui.** Electꝰ ad aliq̃ mun⁹ appellauit succubuit ois̃e dãnũ qõ interiz accidit rei pu. ipse oz emẽdare. si aũt obtinuit tũc pses vl̃ pceps estimabit ad quẽ dãnum hoc redũdet. forte ad eũ qui dolo malo illũ elegit. z si interim pẽdente appellatõe decessit. hr̃s eius debz psequi cãm appellatõnis ppter piculuz medij tpis. z b̃ dicit hec. l. z sequens.

¶ Eum qui appellauerit in puincia defendi oportere. Ru.

c **Am qui.** Appellaui a quadã sñia. z ob b̃ fum extra pouinciã. interiz aliq̃s vult me cõuenire ad aliq̃d in puincia. debeo ibi defendi. secus si sim absens extra pouinciã cã rei pu. naz interim nõ cogor me in puincia defendere. h. d. cũ. l. se.

¶ Apud eus a quo appellat aliã cãm agere cõpellendũ. Appellaui a sentẽtia dñi scacauelli iudi-

s **Quis.** cis dñi ricardi de villa ptãtis boñ. nũc cõuenior cor̃ eodez dño scacauello. ab alio ego dico q̃ eũ offendi ob hoc q̃d appellaui ab ei⁹ sñia vt sic sit suspect⁹. dr̃ q̃ nõ audior: imo teneor agere z defendere me in alijs meis causis coram eo.

¶ Si pendente appellatõne mors interuenerit. Rub.

a **Ppellatore.** Appellaui a sñia lata cõtra me nũc decessi sine hr̃de. dr̃ q̃ appellatio ẽ extincta cuiuscũq; generis cã fuerit. i. siue ciuilis siue criminalis. si aũt reliquit hr̃dez q̃ adiuit hr̃dit. me am: si nullius interest cãm appellat. expedit: tũc nõ cogit hr̃s me⁹ prosequi cãm appellatõis. z põitur exẽplũ ifra in littera ibi. nullius aũt ⁊c. z est tale. si sñia lata cõtra me iudicabat me relegandũ. de bõis aũt meis nihil dicebat. z ego appellaui z decessi interim relicto hrede. nõ cogit heres me⁹ psequi cãm appellatõis. hoc esñ cãu nulli⁹ interest cãm psequi. si aũt iter esset alicui⁹. i. fisci cãm appellatõis expedit: tũc cogit hr̃s meus psequi. z põitur exẽplus q̃ñ interest fisci. vt si in sñia dictũ est me deportandũ vel relegandũ bõis adẽptis. vel in metallũ dãdũ: z appellaui ab ista sñia. z interim decessi relicto hr̃de hoc casu heres me⁹ tenet prosecq̃ cãm appellatõis. z nõ aliter bõa mea hẽbit heres nisi pria sñia retractet. alias hr̃et fiscus q̃ñ aũt interesset priuati appellatõem exerceri nõ hẽs in lr̃a ex exẽplũ. sed fere oẽs cause appellationũ sunt tales q̃ interest aduersarij procedi in causa appellatõis. ¶ Tutor. Tutor in cã pupilli appellauit. tandẽ decessit relicto titio hr̃de. heres ꝑdicti reddidit rõem pupillo de eo qõ gesserat tutor. dr̃ q̃ cogitur reddere cãm q̃re appellauerat tutor in cã pupilli. sed diu⁹ seuer⁹ dixit q̃ tutor post q̃ reddidit rões nõ cogit cãm appellatõis reddere. z sic multo magis nec ei⁹ heres cogitur.

¶ De iure fisci. Rub.

v **Arie cause.** rvi. numerat casus in q̃bus bona nũciant ad fiscũ. bõa aũt ôlata ad fiscũ vt hẽditas aliqua ad eũ ptineret ipo iure si soluẽdo sint alias nõ. qõ dicit in glo. ¶ Diuus. Dic casũ in hoc. §. z sequẽti vt hẽs in glo. hic posita q̃ incipit. de tuli bona ⁊c. frã. Cause aũt. Dic casũ vt in glo. hic posita q̃ incipit. duo dicit ⁊c.

e **Q** q̃busdã. Põit tres casus in q̃b⁹ deferẽs bõa in fiscũ lz nõ ꝑbet nõ infamat. z dic eos vt in lr̃a hẽs z expõe lr̃am vt in glosis. frã. ¶ Diuus. Cũ fisc⁹ hr̃et cãm cũ titio: puta fundũ. petebat fisc⁹ a titio rei vẽ. z petebat fisc⁹ a sempronio exhiberi q̃dã instr̃a que dicebat ad hãc cãm spectare: q̃ sempronius nõ exhibet. dr̃ q̃ ꝑsumitur sempronius subtraxisse ea instr̃a q̃ sunt nocitura huic cãe fisci. nõ alij⁹ ei⁹ cãis ꝑsumit nocere. Secũdo dicit. in q̃b⁹ cãib⁹ fisc⁹ habẽs cãz cũ vno possit petere ab alio sibi exhiberi instr̃a spectãtia ad hãc cãm. ¶ Senat⁹. De ferre cepi q̃dam bõa possessa a titio in fiscũ. tãdẽ iudex fecit me citare vt pcederẽ in hac cã: nec veni cor̃ iudice. z etiã titi⁹ citatus nõ vẽit. dr̃ q̃ ego z mei fideiussores tenẽtur fisco ad oñe dãnum qõ ex hoc hz. Itẽ titi⁹ oz absolui ab ista delatõe z apponi oz cã q̃re absoluit. s. ob culpã z cessat. delatoris. eadẽ pena impõit ei q̃ mãdauerat mihi vt deferẽ bõa illa in fiscũ: q̃ob hoc cogor mãdatorẽ notare. ¶ Impator. Prohibet⁹ fu⁹ deferre aliq̃d ꝺ dñm suũ. Itẽ libert⁹ pbibet mãdare aliq̃d deferendum ꝺ patronũ suũ. ¶ Cõplura. Dic casũ vt in glo. q̃ incipit. q̃dã titij ⁊c. ¶ Nõ intelligit. Instituit quẽdã capacẽ hr̃dẽ z eũ palã rogauit vt talẽ meũ fundũ det titio q̃ erat nõ capax. nõ punit hic hr̃s. lz si in eodẽ testõ dixit postea: de eo qõ te rogaui rogo vt cõpleas. iul⁹ dixit. hũc hr̃dẽ ꝑdere hr̃ditat. lz ma

le dixit. ꝛ v̄ subiecit infra ibi. iō ꝙ ꝛc. postea dicit qñ q̄s dicat̄ in fraudē legis. fidē accōmodare. subsequēter dicit. hꝛs rogat⁹ est tacite dare. c. cuidā nō capaci. deinde illō idē ꝛ eidē palā ē rogat⁹ dare. pualet qđ palā dictū ē: vt sic ñ videat̄ ꝺ l. fidē ac cōmodare. ¶ Postea dicit. grauat⁹ est hꝛes dare. c. cuidā nō capaci q̄ fact⁹ est postea capax tpe mortis testatoꝛis vel ecōtra. ꝺꝛ eritū spectandū. vt si tpe mortis testatoꝛis sit capax legatari⁹: hēat legatū alias nō. q̄d aūt sit de pena imponēda hꝛdi vl̄ nō. dic vt in gl. hic pōita q̄ incipit. si vtroq; tpe ꝛc. subsequent̄ dicit. q̄lit̄ oſidat̄ tacitū fideicōmissuꝫ. ¶ Iltio dicit. quotiēs bona auferant̄ hꝛdi ob hoc ꝙ tacitā fidē accōmodauerat de dā do legato cuidā nō capaci. ꝛ sic hec bōa ad fiscū ptinent: fisc⁹ teneꝫ soluere oīa q̄ vtilit̄ in testō sunt relicta. ¶ Diui fratres Cū ꝓcuratoꝛ vēdit rē fiscalē ꝺꝛ eā vēdere iusto ꝓcio. ꝛ dicit ꝙ sit iustū. ¶ Cū quinquēniū. Cōduxisti ꝓdiū a fisco vsq; ad q̄n quēniū: ꝛ ꝓ te fideiussit. nūc finito tpe ꝓdicto remanes in eadē cōdic. ꝺꝛ ꝙ nō teneoꝛ ꝓ futuro tpe. Jtē nec ipe cōductoꝛ cogi⁹ tur recōducere finito tpe. ¶ Si posteriori. Fisc⁹ successit po steriori creditoꝛi titij. ꝺꝛ ꝙ fiscus vti ꝺꝛ eodē iure quo priuat⁹ vtereꝫ si viueret. Secūdo dicit fisc⁹ hꝛ debitoꝛē nō pōt cōue nire debitoꝛē debitoꝛis nisi in cāibus quos ponit in lra. ꝛ eos dic vt in glo. q̄ incipit. qꝛ sunt nō soluendo ꝛc. ¶ Diu⁹. Here ditat̄. delata ad fiscū q̄dā q̄ ꝺꝛ fuus illi⁹ hereditat̄. petit se in libertatē. ꝺꝛ ꝙ in hac cā debēt eē ꝑsentes illi q̄ sunt cōsueti a gere cām fisci. ꝛ sentēcia lata ꝺ fiscū absente fisci aduocato nō tenet. ¶ Si in locis. Si in loco fiscali vel alio in littera nume rato inueniat̄ thesaur⁹ medietas fisco debet̄. Jdē si in cesaris fundo. ꝛ q̄ inuēit in ꝓdict̄ cāib⁹ thesauꝛ ꝺꝛ deferre alꝫ non. si aūt q̄ inuenit thesaurū in loco fisci non detulit ptem fisco imo celauit totū thesauꝛ inuētū cū alio tantūdē cogit̄ fisco soluē.

i M fisci. Cū quādā heredit⁹ a te possessaꝫ in fiscū deferrē ꝺdisti mihi aliq̄ ꝓcū vt ē sistere. ꝺꝛ ꝙ ꝓ o fesso hēat̄.

s J ꝓcurat. Jdocuratoꝛ cesaris vēdidit quādā rē ꝛ du plū vel triplū ꝓ euictōe ꝓmisit. licet euincat̄ res ēptoꝛi fisc⁹ rā tū simplū ꝑstabit. Secūdo dicit. ꝓcuratoꝛ fisci vēdendo rē fi scalē ꝛ tradēdo ēptoꝛi tūc ēptoꝛis fit cum ꝓcium soluerit.

f J scus. Fiscus succedēs priuato ꝓ antiquo tpe iure pri uati vtit̄. sed postq̄ successit vtit̄ priuilegio suo. ꝛ de pri mo da exemplū. vt ī gl. q̄ incipit: vt ꝛ. C. credi. euict. ꝛc. de secū do da exēplū vt. ff. de vsuris. cū q̄dā. §. si debitoꝛes ꝛc. Secū do dicit. fisc⁹ succedit creditoꝛi titij q̄ titi⁹ ad vsuras modicas tenebat̄ ex tūc incipiēt deberi fiscales .i. semisses ex quo fisc⁹ cōuenit in iudicio titiū debitoꝛē. priuilegijs aūt alijs vt in hy potheca ꝛ alijs: ex tūc vtit̄ fisc⁹ ex quo nomē titij receptū ē inf noia debitoꝛis fisci. Iltimo dicit q̄ priuilegia opetunt fisco. eadē ꝙ petūt ꝛ pꝛimonio cesaris. Jtē auguste vꝛoꝛi pꝛincipis.

s J fiscus. Fiscus dicit aliquē suū fuū. ille se liberū dicit. in hac cā ꝺꝛ adeē aduocat⁹ fisci. ꝛ si iudicet cōtra fiscum absente eius aduocato non tenet.

b Nouꝫ. In heredit. fisco q̄sita inter cetera q̄ ibi sūt: sūt fui castaldiones. ꝓhibet ne ꝓcuratoꝛ vendat eos. ꝛ si fiat contra dicit non valere.

l Iltius. Luti⁹ istituit sibi heredē ex dodrāte sororē suā in reliquo instituit meuiā vxoꝛē suā ꝛ socerū s⁹ ñ. deinde mortuo lucio nat⁹ est posthum⁹ ex meuia. ꝛ sic ruptū est testm̄. q̄ posthum⁹ infra paucos dies decessit. ꝛ sic mꝛ ei⁹. s. meuia suc cedēs huic puero ꝺꝛ oia bōa. nūc sororꝛ testatoꝛis accusat me uiā de morte testatoꝛis q̄ venenauit eū. in hac accusatōe suc cubuit ista sororꝛ testatoꝛis ꝛ appellauit. pēdēte appellatōe ꝺ cessit meuia. ꝺꝛ ꝙ appellatio est extincta. fisc⁹ tū poterit ꝑsequ bona que scelere sunt quesita. ꝛ hoc ꝓbato hēbit illa bona.

n Non puto. Jn dubijs est interpretandū ꝓ tra fiscū. ꝛ dic vt in glo. fran.

n Non possunt. Jlla bona dicūtur ad fiscū ptinere cū effe ctu que supsunt satisfacto creditoꝛibus. fran.

i M metallū. Danatus in metallū fit fuus. ꝛ qꝺ relictū erat ei q̄ postea ꝺānatur in metallū non vadit ad fiscū. ꝛ dicitur seruus pene non fisci.

c Dicto. Relictū est legatū nō capaci masculo vel femie anteq̄ ali⁹ hoc legatū deferat in fiscū. ipse legatar⁹ ꝺ fert hoc legatū in fiscū. dicēs se non capacē. ꝛ hoc probat. s. le gatū. ꝺꝛ ꝙ ꝺimidiā legati accipit fiscus ꝛ aliā ꝺimidiā retinet legatar⁹ vl̄ legataria. nec est vis qua ex cā sit nō capax vt q̄a incestuosus vl̄ alia ex cā. sub. dūtamē nō. ꝓpter suū delictū. qꝛ tūc secus. qꝺ dic: vt in c. §. penult. ꝛ si ille q̄ sic detulit decedat āteq̄ hoc legatū vadat ad fiscū. heredi ei⁹ hoc idē premiū da bitur qꝺ defunct⁹ habuisset si vixisset. Sz quid si decessit le gatarius nō capax añq̄ se deferat. Certe hꝛes eius deferen do: siquidē animū deferēdi habuisset defūctus: nō tamē detu lit morte ꝓuentus: illud idē cōsequeꝫ qꝺ defunct⁹ esset conse cutus si vixisset ꝛ detulisset. secus si nō habuit animū deferē di defunct⁹. nā tūc hꝛes eius deferēdo cōsequit̄ vulgare pre miū. i. tertiam eius qꝺ detulit. vel aliter exponе vt in glo. que incipit tertie partis ꝛc. ꝛ hoc etiam diui fratres rescripserunt. ¶ Cuꝫ āte. Hꝛes rogatus in testamēto tacitū fideicōmissuꝫ dare cuidā non capaci. ante apertū testamētum hoc manife stauit fisco. postea apto testamēto legatarius hoc idē manife stauit. s. se non capacē qꝺ fecit hꝛes non sibi prodest. qꝺ aūt legatar⁹ fecit prodeꝛit sibi. s. vt ꝺimidiaꝫ legati retineat. Se cundo dicit. qui se detulit non capacē habꝫ beneficiū t. iani. i. ꝺimidiam legati retinet. qui aūt defert alium non capacē eti am filium vel seruū suū cui erat aliquid legatū nō pōt deferre s. vt habeat ꝺimidiā legati. sed tertiuꝫ habebit. Tertio dicit. qui quasi indigni ꝓpter eoꝝ delictū repellūtur a legato licet deferat fisco se non esse capaces nō habēt aliqꝺ premiū etiaꝫ delꝫ dat exēpla in littera. Iltimo dicit. legatarius credens se non capacē detulit hoc legatū fisco. postea scitur q̄ est ca pax. dicit̄ q̄ non preiudicat sibi qꝺ fecit. i. qꝺ detulit.

d Jcitur. Ex quacūq; cā ad fiscū deuēit hereditas alicu ius: vt q̄ institutus erat nō capax vl̄ aliter indignus te netur fiscus ad legata relicta a testatoꝛe. Jtē ad libertates li cet quidam contra dixerint ꝛ male.

s Senatus. Bona que erāt penes titiū detuli in fiscū vo lo desistere a delat̄. ꝛ sic peto abolit̄. dicitur q̄ ex cā est cōcedenda si errauerā in deferēdo credēs me iuste deferre ali as nō cōceditur. sed si nō ꝓsequoꝛ: teneoꝛ fisco intantū quan tū hꝛet si delat̄ mea ꝓbassem. Jtē qui supposuit delatoꝛē ca lūnioſe intātuꝫ teneꝫ fisco quātū haberet deferens si ꝓbasset ꝛ aliā penā patit̄ qꝺ dic vt in glo. Jtē delatoꝛ qui citatus nō venit ꝓinde punitur ac si ꝑsistens in delatōe eā nō probauit: de qua pena. §. ꝓxime habuisti. Jtē qui detulit q̄dam bōa in fiscū que ipe capere nō poterat: ptē ꝺimidiā retinet: alia ad fiscū vadūt. si aūt bōa a titio possessa defero in fiscū: ꝛ nō ꝓsequoꝛ titi⁹ absolui debet ꝛ ego intantū teneoꝛ fisco quātuꝫ habuis set si delat̄ meam probassez. ¶ Senatus. Dic casuꝫ vt in gl. que incipit. si cōuersiue ꝛc. ibi si ergo nōes ꝛc. ¶ Si quis. Hꝛe res institutus cū non esset capax detulit hec bona in fiscum ꝛ libꝛuꝫ rōnuꝫ in quo erant mulꝛe falsitates detulit similiter in fiscū. pꝛefectus erarij inspicier an hꝛes fecit fraudem in illis rōibus puniendo eum.

a Jt diuus. Diuus traianus dixit. quicunq; est pꝛofessus sub se capere non posse. ꝺimidiam retineat. hec dictio. q̄ cunq; comprehendit masculum ꝛ feminam cuiuscūq; sit etatis s. pupillaris vel maioꝛis.

i M summa Fiscus petēdo hereditatez que aufertur nō capaci postponitur creditoꝛibus hereditarijs qui petūt sibi satisfieri. ¶ Deferre. Personas quasdam numerat que non possunt deferre alium. i. bona ab alio possessa. ¶ Papi nianus. Debitoꝛ fiscalis cum etiam mihi deberet pecuniā eā soluit mihi. dicitur q̄ fiscus potest eam a me repetere. nec diſti guitur vt olim. non autem ad vsuras pecunie teneoꝛ. ipse au tem debitoꝛ meus ꝛ eius fideiussoꝛes. Jtez pignoꝛa ab eo mi hi data tenentur mihi perinde ac si nihil vnq̄ mihi fuisset so lutum. ꝛ hoc dicit hic §. cum tribus. l. sequentibus.

r Es que. Controuersia erat de quibusdā rebus: sint fisci vl̄ alteri⁹: interi nō possunt illeꝛes distrahi a ꝓcuratoꝛe

cesaris. ꝛ dat exẽpluz in littera. rez añt fisco obligatã põt. pcu
rator fisci vel cesaris vẽdere. sed si he res sint alijs pri⁹ obliga
te: nõ põt. pcurator fisci ledere ius equũ: si tñ eas vẽdat ꝛ de p
cio faciat solui creditorib⁹: vel ipsemet soluat eis tenet vendi
tio. ¶ Lites. Dic casum vt in glo. que incipit siquis ꝛc.

¶ Sicut. Nemo cogit fisco nunciare alium .i. bona ab alio
possessa. ex quo tñ denũciauit dz pfistere alias punit. ꝛ hoc est
verũ etiã si mãdato alteri⁹ nũciauit. si tñ iste q̃ mãdato alteri⁹
nũciauit velit abolit petere audit. si mãdatore sibi subtractũ
q̃ratur. i. si mãdator qui secũ detulerat discessit a lite sec⁹ si so
lus iste denũciauit q̃ tenet cõplere licet mãdator interiz decef
fit. alias si nõ pfistat punit. si tñ viuat mãdator ꝛ delator nõ p
bet: punit vterq;. ꝛ hoc dicit hic. ℌ. cũ duabus legibus sequẽ.

e St decretũ. Bona a te possessa defero in fiscũ. mihi in
cũbit onus probãdi qualiter ad fiscũ pruneat. nõ añt co
geris ostendere quo iure ea habeas.

c Cum quidã. Accusatus de crimĩe ex quo dãnatus amit
tet bona interim pẽdente cã emãcipat filiũ suũ q̃ erat a
quodã heres instituꝰ qui filius emãcipatus adiuit hereditа
tẽ. dicitur q̃ non videt in fraudem fisci factum.

c Cum morte. Cũ morte vroris occise lucratus ẽ dotẽ ex
pacto: quã dotẽ pdit si nõ vindicat mortem vroris accu
sando occisores eius.

s Jis qui. Accepi a titio. c. mutuo. eidez obligaui ea que
habeo ꝛ q̃ habitur⁹ sum. tandẽ cõtrari cũ fisco: ꝛ sum ei
obligatus. ꝛ sic tacite sunt obligata ei omnia mea bona in re
bus quas amodo acquiro prefertur fiscus.

e Jus. Qui corrupit delatorẽ p victo habet. hec añt pe
na nõ tranfit aduersus heredẽ corrũpentis. sed tũc cum
de crimine priuaricat. pstabit p sniam sup hoc latã. ꝛ si de hoc
sniabit snia prima qua erat absolut⁹ corrũpens retractabitur

¶ Eum qui. Ego frãciscus testamẽtuz pris mei in quo erã in
stitut⁹ heres accusaui de falso ꝛ succubui: nihilomin⁹ possum
adire hꝝditat. tñ bona mihi vt indigno auferũtur. ꝛ vadũt ad
fiscũ etiã act. hꝝditarie. si q̃d tñ pater me⁹ mihi debebat. ꝛ sic p
meã adit. confusuz est ius petẽdi: nõ mihi restituit ius peten
di. ꝛ adducit simile in littera.

n Et procuratores. Hereditate dlata ad fiscũ in qua erãt
serui castaldiones bonoꝝ pcurator cesaris nõ dz eos
alienare manumittẽdo vel alio mõ. si tñ manumittat eos reuo
cantur in seruitutem.

d Juus. Bona obsidũ cõfiscãtur sicuti captiuoꝝ. ꝛ q̃ sint
obsides dic vt in glo. q̃ incipit: vt puto ꝛc. Jtẽ ꝺ quib⁹
captiuis loquat dic vt in alia glo. que incipit põt intelligi ꝛc.
si añt captiui vel obsides cũ essent iuris doctores impetrarũt
vt rogati dicerent. i. aduocati bona debẽt hꝝditat. pprias isti ta
les. ꝛ instituere possunt sibi aliquos heredes. ꝛ hoc dicit hec

e Cum qui. Qui succesit debitori fisci l. ꝛ sequens.
vt ad vsuras maiores teneat q̃ priuato deberentur ꝛ
in alijs multis fisci priuilegijs subijcitur.

i Operatores. Quidã deferebat in fiscũ q̃dam bona a
te possessa. tu eũ corrupisti vl̃ iudicẽ cãe de hoc fuisti ac
cusatus. ꝛ in quingẽtos solidos fuisti condẽnatus. dicitur q̃
recte fuisti condẽnatus. fran.

a Jud iul'. Quãdam' hꝝdit. a titio possessaz deferebas
in fiscũ: ꝛ ego eã a te petebã dicẽs ad me spectare. queri
tur an mea q̃stio sit differẽda ppter illã fisci. nõ añt petit. credi
toꝝ hꝝditarioꝝ differat. ꝛ dt q̃ mea q̃stio ꝛ petit. creditoꝝ dif

p Redijs. Qui emit pdia tributaria a fi ferẽde sunt.
sco: etiã ad pteritoꝝ ãnorum tributa tenetur

q Quod placuit. Heredit. fisco delata: fisc⁹ nõ põt p priui
legiũ auferre ius creditoꝝ hꝝditarioꝝ. sed iure cõi pote
rit vti ꝺ eos. ꝛ de hoc vltimo dat exẽplum vt. j. e. l. statius. i fi.

f Jscus. Dic casuz vt in glo. que incipit q̃daz delator ꝛc.

¶ Delatoris. Legata erãt. r. fisco in diem. ego cum es
sez pcurator cesar⁹ petij hãc pecuniã noie fisci credẽs diẽ vẽis
se nõ tñ venerat. ꝛ sic succubui. nõ punior pena delatoris cum
nec delator dicar.

b Una. Bona alicuius dãnati vt relegati non debẽt per
sententiã auferri ei ꝛ fisco dari nisi esset in exiliũ perpetuũ da
tus. i. deportatus. vel in aliã penam capitalẽ dãnatus.

¶ Euz qui. Dic casum vt in glo. que incipit duo vel plures.

i Talis dici. Ego franciscus habẽs filium spurĩũ cui nihil
poterã relinquere. heredẽ meũ rogaui dã vt fundũ quẽ
dam daret ei in testõ añt meo palã eum rogaui vt daret fun
dum. dicit q̃ talis heres pũitur cũ fidẽ accomodauerat ꝺ dã
do non capaci sicut si rogasset eũ tacite de certo fundo dãdo
nõ capaci. ꝛ in testõ dixissem. rogo heredẽ vt adimpleat q̃d ei
dixi. ꝛ maior fraus est in primo casu q̃ in secũdo. ꝛ dic vt in lit
tera. Sed quid si patrono meo relinquo tertiã quã debet hꝝe
de bonis meis. ꝛ eũ tacite rogo de dando aliquid de portiõe
sua cuidam nõ capaci. nõ punitur iste patronus rogatus cum
de suo dare sit rogatus.

e Cum qui. Qui emit bona vacãtia a fisco actõibus q̃ cõ
petebãt cõtra defunctum ipse tenetur. fran.

a Drianus. Heres accomodauit fidẽ de dando fundo ti
tio nõ capaci. iste heres non cõmisit delictuz ppter q̃d
mia bona eius sunt obligata. nunc titius defert hoc fideicõ
missum fisco. dicit q̃ hz beneficiuz diui traiani. s. vt partem fũ
di retineat ꝛ ps alia ad fiscum vadat. ¶ Quia añt. Qui fi
deicõmissum sibi relictũ detulit fisco dicẽs se non capacẽ. tan
dem cũ herede possidẽte hoc fideicõmissuz trãsigit. ꝛ sic in de
lat. nõ procedit. ꝛ ter citatus non venit. dicit q̃ in tantũ tene
tur inquãtũ ad fiscũ pueniret si pcessum esset in delat. ꝛ pba
tur. Jtẽ possessor in tantũdẽ tenet si fraudẽ in hoc cõmisit.

i Operator. Qui accõmodat fidẽ de dãdo fundo nõ ca
paci: dfinium istius fundi ipso iure transit ad fiscũ. ꝛ sic fi
scus hz act. in rem pro fundo.

d Delator. Ego frãciscus pono casum in hac lege vt litte
ra stat. ꝛ da exemplum vt in glo. fran.

i In fraudẽ. Debitor fisci res quasdã suas donauit i frau
dẽ fisci vel alio modo alienauit vel act. suas amisit cur
su tẽporis nõ intẽtãdo eas. dt q̃ fiscus hꝺ oĩa revocabit. Scõo
dicit. aliqs in custodia vel in viculis vel in cõpedibus existẽs
decessit. bõa eius vadũt ad hꝝdẽ suũ siue testatus siue intesta
tus decessit. Tertio dicit. aliqs malefactor ppter delictuz qõ
cõmiserat timẽs de hoc puniri seipm occidit. hoc pbato bona
eius ad fiscũ vadũt. si añt tedio vite vl̃ impatiẽtia doloris ali
cui⁹ vl̃ simili de cã se occidat. ꝺ casu bõa ei⁹ nõ vadũt ad fiscũ
sz ad hꝝdez defuncti. Quarto dicit. a debitore fisci date liber
tates in fraudẽ fisci revocãtur. debitor añt fisci põt suũ emere
hoc pacto vt manumittat ꝛ mãumittere poterit ꝛ tenet manu
missio. ¶ Ex his. Dic casuz vt in glo. q̃ incipit. vel q̃ cõia ꝛc.

¶ Hec q̃. Dic casuz vt in glo. q̃ incipit. al'. edi. ꝛc. ibi cũ dicit. q̃re
dic q̃ ꝛc. ¶ Quotiẽs. Coram pcuratore fisci ago ꝺ quẽdaz li
te pẽdente. peto actoꝝ copiã mihi fieri. dt q̃ manu cõmẽtariẽ
sis. i. notarij hui⁹ cãe sunt scribẽda. ꝛ redditur rõ in glo. Secũdo
dicit. pcurator fisci existẽs iudex in cã mea iudicauit ꝺ me cum
eẽm mior. petij restitui ꝛ ipse idẽ cognoscit. peto nũc copiã pri
oruz actorũ factorũ in prima cã. audior. Tertio dicit. cũ essem
fideiussor pro titio petij penes fiscũ solui debitum pro eo. dici
tur q̃ pcurator fisci debet mihi cedere omnia iura que habet
contra titium etiam in bonis titij. ¶ Fiscalibus. Debitor fi
scalis cõuenitur põt petere dilat. ad inueniendã pecuniam. ꝛ
si ẽ modice summe debitor vsq; ad duos mẽses. si magne sum
me est debitor: vsq; ad tres mẽses dilatio põt dari per iudicez
cãe: nõ maior nisi a principe hoc cõcederetur. ¶ Si princi pa
lis. Titius debebat fisco. c. ꝛ dederat fideiussores. cum titius
non solueret bona eius sunt a fisci procuratore occupata. dici
tur q̃ liberantur fideiussores nisi illa bona nõ sint sufficientia
ad debitum. nam tunc in residuum remanẽt obligati. si antẽ p
curator fisci vendidit hec bona ꝛ habuit vltra q̃ sit debitum
q̃ plus habuit restituat titio. ¶ Conductor. Qui fundum fi
scalem conduxit nec cipressum nec oliuam nõ substitutis alijs
vendere potest. nec arbores pomiferas cedere. ꝛ si contra fa
cit facta extimat. eius q̃ vendidit in quadruplz tenetur. Ul
timo prohibz ne procurator fisci locet fundum vel vectigalia
minoribus. xxv. an. ꝛ redditur ratio in littera.

a Vlferẽ. Testator instituit quẽdã vt filius suũ post mor-
tẽ testatoris apperet ꝙ iste nõ fuit filꝰ eiꝰ. dr ꝙ huic institu
to auferũtur bõa vt indiguo. ⁊ ad fiscũ vadũt. Secũdo di-
cit q̃ in fraudẽ fisci emit aliqd a debitore fisci. rẽ illã pdit. ⁊ tñ
dem de suo. ¶ Quod a pside. Si pses. puincie vel ꝓcurator
fisci vel cesaris vel q̃libet aliꝰ in puincia quã administrat a sibi
subdito emit aliquã rem ꝑ interpositã psonã: ille q̃ vẽdidit vẽ
dicare põt rẽ suã. ⁊ q̃ emit estimat. rei dat fisco. nã nec nauẽ in
ea puincia quã administrat fabricare põt. ¶ Fisco. Ex omi
cõtractu bz fiscus tacite obligata bona ꝑsentis secũ. Secun
do dicit. debitor fisci cõuentus a fisco põt oppõere ꝓpensat.
de eo qõ fiscus ei dz si hoc debitũ ꝓbet infra duos mẽses. fal
lit aũt in casib9 nõ obijcit cõpensatio ꝫ fiscũ quos notat in lit
tera. Itẽ accusat9 de aliquo delicto interiz põt bõa sua admi
nistrare ⁊ debitor eiꝰ soluẽdo ei liberat. Itẽ actor institut9 a
ꝓcuratore cesaris vel fisci nõ põt vẽdere absq; scia ꝑncipis ꝛ
uos castaldiones aliquor bonor fisco delator. Itẽ fu9 cesa
ris si iussu ꝓcuratoris cesaris adijt hrdit. cesari delatã cesari
volẽti acq̃rit. ¶ Vltimo dicit. plures surripuerũt rem fisci omes
nõ tenenẽ vltra q̃druplũ. ⁊ q̃ sunt ydonei ꝓ nõ ydoneis tenẽt

m Ꝯchis. Vochis ꝺdurerat vectigal a fisco. deinde te
nebat fisco ad pẽsionẽ aliquor ãnor vl vni9 ãni. ⁊ decess
sit relictis hrdibus. q̃ hrdes adita hrdit. q̃dã pdia hrditaria
vẽdiderũt plurib9 psonis. nũc fisc9 vult agẽ ꝫ ẽptores illos.
dr ꝙ primo ꝺuentẽdi sunt hrdes mochidis. ⁊ in residuũ ẽptor
res. Secũdo dicit. emilius cõduxit a fisco quãdã pos. ꝓ cẽtũ.
tandẽ emilius locauit alijs ꝑ ꝓtes istã pos. ꝓ. c. ⁊. xx. dr ꝙ tan
tum in. c. tenetur fisco.

s Latius florus. Vone casuz in hoc prin. put hẽs in gl.
que incipit põpeius ⁊c. ¶ Cornelio. Filiꝰ instituit ma
trẽ suã hrdẽ ⁊ rogauit eã vt post mortẽ suã mr restituat hãc he
redit. flauio. ⁊ ista femia cõmisit delictũ. ppr qõ omia bõa sua
fuerũt cõfiscata. ⁊ sic hec hereditas. nũc flauius petit hec bõa
a fisco quasi sibi debita. dicit ꝙ nõ audit interiz. cũ nondũ ve
nerit dies sub qua erãt ei relicta. cũ ⁊ ipe possz prꝰ mori q̃ il
la femina. ⁊ sic deficeret ꝑdictũ fideicõmissuz; vel alias res ac
quirere posset illa femina.

c Cum tacitũ. Heres fuit rogatus de restituẽda hrditate
titio nõ capaci. titiꝰ hoc detulit fisco. dicens se nõ posse
cape. ⁊ sic dz hre dimidiã ex bñficio diui traiani. q̃rit de quato
debz eẽ hec dimidia: an tot9 hereditatis: an dodrãtis tñ. ⁊ di
cit ꝙ dodrãtis. quarta enim que deberz remanere alias penes
hrdem cõfiscat. ⁊ hoc appet ex quodã rescripto cuiꝰ ẽba in lit

u Valerius. Valerius ꝓcurator ímpa-
tera ponuntur. toris vẽdidit ꝑdiũ flauio statilio. ꝓ certo ꝑcio hoc pacto
ꝙ si aliꝰ offerat plꝰ vsq; ad ãnũ posset discedi ab ista vẽditiõe
tũc cũ aliꝰ offert plꝰ ꝑcio ãtiquo. idẽ statilius induct9 fuit in va
cuã possessionẽ ꝑdij: cuiꝰ erit fructꝰ medio tpe ꝓcepti q̃rit. rñ. si
medio tpe iter licitatoez ⁊ sequẽtẽ adiectõz ꝓcepti sit ad vẽdito
rẽ ptinz. si aũt itra videmias vtraq; adiectio ẽ fcta. tũc fructꝰ ite
riz ꝓcepti sit ẽptoris: nisi h ꝑdia colebãt ꝓ colonũ q̃ nũmis co
lat cui locauerat fiscus. nã tũc fructꝰ coloni sunt. ⁊ hoc fauore
fisci pẽsionẽ tamẽ dz ẽptori. si aũt fiscꝰ faceret ea ꝑdia coli per
suos rusticos fructꝰ essent emptoris. ¶ Si vero. Dic casum
vt in glo. que incipit indicio meo ⁊c.

¶ De captiuis ⁊ postliminio reuersis.

Seruꝰ capti ab hostibꝰ aliqua
q Modestinus. acq̃rit interi ex cã stipulat. vl ex
cã delegati. dr ꝙ Iz decedat ibi dñs: tũ h acq̃sita va
dũt ad heredes defuncti. fran.

n Quibus. Nauis lõga ⁊ deputata ppr belli vsuz si ca
piat ab hostibꝰ fit hostiũ. si tũ recupet: primo dño reddit
sec9 in naui piscatoria vl in scafa. Idẽ qõ in naui magna est in
equo vl equa; dũ tñ sint domi. sec9 in armis q̃ si capiant ab ho
stib9 deinde recuperẽt nõ reddũtur primo dño. idẽ in veste qõ
in armis. ⁊ hoc dicit hec lex cum sequenti.

e Hos qui. Captus ab hostibus vel deductus ab hostib9
arte nõ bello postliminio reuerti antiq̃tus placuit. Itẽ trãsfu
ga ad nos reuersus nõ a nobis recepꝰ ciuitatẽ nõ recupat.

p Postliminij. Ius postliminij q̃ncz in bello q̃ncz in pa
ce cõpetit ⁊ dat exẽplũ de vnoquocz. ¶ Captiuus. Ca
pim9 hostẽ puta cremonẽsez deinde mãumisim9 eũ ⁊ reuersus
est ad suos. ita demũ hz postliminiũ si nõ hz aũm reuertẽdi. et
adiũgit exẽplũ de marco regulo capto a cartaginẽsib9 q̃ est re
uersus romã ⁊ iurauerat se reuerti cartaginẽ nã nõ dr hre post
liminiũ niſi hẽat animũ romã stãdi. Itẽ ⁊ aliud exẽplũ de me-

m Ellier. Berta dãnata est in op9 sali nãdro adiũgit.
narũ ꝓpter delictuz qõ cõmiserat. deinde capta est a la
trũculis ⁊ vẽdita est cõterio. dr ꝙ reuerti dz in antiquã penaz
⁊ ꝑcium eius dabit fiscus conterio.

n Non dubito. Federati hoies. i. qui nobiscũ fecerũt treu
gas vt mutinẽses. Itẽ alij liberi hoies vt florẽtini ⁊ simi
les nobis sunt extranei. ⁊ non hz locũ postliminiũ inter nos ⁊
eos cũ ⁊ ipi huc venierẽs retineãt libertatẽ: ⁊ dñium rez suaꝝ
ac si in suis ciuitatib9 essent ⁊ idẽ nobis euenit. Postea dicit
ꝙ liber populus dicit qui nõ est subiectus potestati alterius
populi: siue est federatus cuz alio populo siue non. ⁊ si federa
tus cum alio populo siue equali federe: siue non vt mutinẽsis
populus nobiscuz ⁊ sicut clientes nostri sunt liberi. sic ⁊ hij q̃
maiestatem ꝑncipis cõiter seruant vt bononiẽses ⁊ mutinen
ses liberi dicũtur. ⁊ qui sint clientes expone vt in glo. si aũt ali
quis de ciuitatibus federatis nobiscũ delinquat punit eum.

n Non vt. Pater ab hostibus captus si reuertat recupe
rat filiũ in ptate iur postliminij velit nolit filius. sed sec9
in viro qui captus ab hostib9 ⁊ reuersus nõ recupat vxorem
niſi ipa velit cũ non esset alij nupta. ⁊ cũ ipsa nõ vult eũ nõ iu
sta ex cã punitur penis statutis contra eas que sine cã repudi
ant virum que sunt. C. de repu. l. fi.

a Quod hostes. Filius susceptꝰ apud hostes ⁊ reuersus
recuperat iure postliminij iura filiationis vt succedere
possit patri ⁊ agnatis suis.

p Pater. Pater filiũ suũ impuberẽ instituit heredem ⁊ sub
stituit ei titiũ si cõtingeret eũ mori in pupillari etate. nũc
pater captus ab hostib9 ibidẽ decessit in pupillari etate. dici
tur ꝙ substitut9 habz bõa ꝓinde ac si testator ꝓima hora ca
ptiuitatis decessisset. Secũdo dicit. pater filio instituto vel ex
hrdato reliqt substitutũ si ꝓtingeret filiũ mori in pupillari eta
te. nũc filiꝰ mortuo patre captꝰ ab hostib9 ibidẽ decessit. dicit
ꝙ substitut9 habet bona de equitate ⁊ vtiles act. in hereditа
te dabuntur substituto licet de rigore videret secus. qz hic pu
er decessit in tali statu quo testari non poterat. ⁊ sic substitutio
sibi facta quasi testamẽtuz suũ nõ videbat valere. sed sec9 est
vt dixi. Tertio dicit. pone ꝙ filius decessit in ciuitate ante cap
tiuitatẽ patris. tamõ substitutus eius nihil potest habere siue
pater reuertatur ab hostibus siue nõ. ⁊ sic filius nõ erat in po
testate patris tẽpore mortis patris qõ est necesse vt pupilla
ris substitutio teneat. sed si ambo sint capti ab hostibus ⁊ pa
ter primo decedat. ⁊ filiꝰ reuersus postea decedat substitutus
admittit ad bona. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

i Abbello. Captus in bello si recupetur i bello habz post
liminiũ. idem si recupetur ꝑ pacem niſi esset hoc casu fa
ctuz pactũ in cõtrarium. s. ꝙ nõ haberet postliminiũ. naz hoc
pactuz valeret ⁊ reddit rõ in littera. Itẽ si tpe pacis quis iuit
ad ciuitatem quondã inimicã. ⁊ subito nata discordia est inter
eos. ⁊ sic est ibi captꝰ efficit9 suꝰ hostiũ. ⁊ si recuparet ꝑ belluz
vl ꝑ pacẽ hz postliminiũ niſi pactũ eẽt factuz in ꝛrium. ¶ Si
qs. Capto pre famil. ab hostib9: filij interim sunt dubij stat9.
nã pre ibidẽ mortuo filij ꝑsumũt sp sui iurꝭ fuisse, ⁊ ea q̃ iteri q̃
libz filioꝝ acq̃siuit ꝓprijs ei9 dr. si aũt pr reuertat sp filij ei9 di
cũtur cẽ in ei9 ptate. sui aũt istius pris capti. i. defuncti qõ in
terim dño eoꝝ capto acq̃sierunt ad filios defuncti dñi cõiter
vadit. ⁊ quare secus in acquisitis per suos q̃ in acq̃sitis ꝑ fili
os redditur ratio in littera. ¶ Facte. Vsucapiebam aliquaz
rem. interim captus sum ab hostibus. dicitur ꝙ vsucapio in
terrũpitur. si autẽ seruꝰ meus emit peculiari noie vsucapiebat

aliquā rem tēpore quo fui captus. vel post cepit vsucapere nō nocet mea captio quin in vsucapiōe p̄cedatur. licet marcellus dixerit secus. sed male dixit. ¶ Medio tempore. Filius capti vxorem potest ducere nec pater captus potest consentire vel dissentire. ⁊ puer natus ex hoc matrimonio erit nepos capto reuerso ⁊ suus heres erit. Vltimo dicit. capto viro soluit matrimonium etiam si vxor quondā velit remanere vxor. ¶ Codicilli. Feci testamētum in quo confirmaui codicillos quos postea faciā: postea capt⁹ fui ⁊ in captiuitat. existēs feci codicillos. nūc reuersus sum ab hostib⁹ ⁊ decessi. dr ꝙ codicilli valēt inspecto ꝙ fuerāt cōfirmati in testō. ⁊ hoc de eq̄tate p̄inde ac si nunq̄ fuissem captus. cū etiā quo ad bona mea p̄inde hēar reuersus ab hostib⁹ ac si nūq̄ fuissem captus. ¶ Si quis. Seruū titij captū ab hostib⁹ ab eis emi sciēs eū alienū dicit̄ qō me⁹ fit. si tū titius det mihi p̄cium qō ꝓ eo dedi postliminio dr redijsse. aut recept⁹ x̄ tute militari: ⁊ sic titio redditur si aūt ignorās eū captū credēs vēdētis emi eū bona fide ⁊ trienio tenui eū p̄scripsi iuri offerēdi: vt sic titius offerens mihi p̄cium ⁊ perēs hūc seruū reddi nō audiat̄. sed si manumitto eum ⁊ sic me⁹ esse desinit an titio reddat̄. anx̄o fit liber quo ad omnes. ⁊ certe si esset manumissus ab hostib⁹. ⁊ postea reuersus esset intra p̄dia nr̄a. titi⁹ iure dñij recupat eū. nec distinguit̄ quo aīo redeat siue aīo standi: siue nō licet secus in libero hoīe capto ab hostibus qui si reuertat̄ ab hostib⁹ aīo nō reuertēdi ad hostes. dicat̄ postliminio reuersus. alias nō. sed hoc nō multū facit ad nr̄am questionē. hostiū enī manumissio nō dr p̄iudicare dño serui. sed in nr̄a q̄stione ego manumittēs dñs erā serui. sic ergo dico ꝙ si titi⁹ nō obtulit mihi p̄cium serui potui eum māumittere. ⁊ fit plene liber quo ad oēs. nā ⁊ iure veteri si emi bona fide seruū a te quē tu sciēs alienū redemisti ab hostibus ⁊ eū vsucepi. possum amō eū manumittere. ⁊ ꝓ hoc prior dñs ius dñij p̄dit. si aūt sciuissem alienū āte vsucap̄. nō possum eum manumittere. ¶ Si statu liber. Seru⁹ cui relicta est libertas sub condit̄. iterq̄ capt⁹ est ab hostib⁹ ⁊ redeptus est ab aliquo dr ꝙ in sua cā. i. in statu libertate reuertit̄ vt vēiente cō dict̄. sit liber. Sed q̄d si erat ei relicta libertas si. x. daret. ⁊ capt⁹ est ab hostib⁹. ⁊ ab aliquo redēptus. isti dabit hec. x. vt sic sit liber. ⁊ dr ꝙ de eo qō acquisiuit ex opa sua vel ex reb⁹ redimentis. redimēti q̄rit̄. ⁊ de eo dādo nō fit liber. qō aūt aliūde acq̄siuit suum est. ⁊ de hoc dādo. x. fit liber. ¶ Si pignori. Obligaui fundū sticū titio. deide seru⁹ est ab hostib⁹ capt⁹. ⁊ a sempronio redēptus. dr ꝙ ex quo suus fact⁹ erit sempronio. titio restituitur actio in seruū. ⁊ si hic titius soluisset de suo redēptori hēbit seruus obligatus ꝓ vtroq̄ debito. ⁊ adducit simile de posteriore creditore qui priori satisfecit. nā hz pignus obligatū ꝓ vtroq̄ debito. in facto tātū est dissimilitudo: q⁹ in p̄mo casu q̄ redēit suus ab hostib⁹. vltim⁹ est tpe. tū prior iure. sed in casu simili q̄ prior est tpe prior erat iure. ¶ Si suus. Seru⁹ plurīū captus est ab hostib⁹ ⁊ redēptus est. dr ꝙ si soluat̄ redēptori nomie oium dñox reuertit̄ hic seru⁹ sub dñio oīm dñox. si aūt nomie quorūdam ex dñis soluat̄ redēptori: illis tantū restituit̄ ꝓ portionibus eox. ꝓ p̄tibus alioꝝ remanet penes redēptorē. ¶ Si fideicōmissa. Ꝑer fideicōmissū relicta est libertas stico. hic sticus postea fuit ab hostib⁹ captus ⁊ redēptus est. dr ꝙ non pōt petere libertatē p̄iusq̄ satisfaciat redēptori. ¶ Si deportatū. Liber hō deportat⁹ ab insula capt⁹ ab hostib⁹. tādē redēptus est. dr ꝙ deportandus est. ⁊ sic in priorem statū reuertit̄. intelligas tū ꝙ p̄ciū a fisco dabit̄ redimenti. Secūdo dicit. Filius qui nō potuit manumitti vsq̄ ad tps de quo dant̄ exempla in littera. captus est ab hostibus deinde redēptus est. dicitur ꝙ non mutat̄ eius cōditio. ⁊ sic nō potuit manumitti. p̄inde ac si nūq̄ esset captus. Item dānatus in metallū deinde captus ab hostib⁹ ⁊ redēptus in p̄stinaz penā reuertitur nec vt transfuga punit̄. redimens tamē p̄cium a fisco recipit. ¶ Si natū. Titius legauit mihi partum nascendū ex pāfila. tādem pāfila capta est ab hostibus ⁊ eā redemi ⁊ pepit penes me existens. dicitur ꝙ nō video⁹ ex cā lucrativa ptum habere. ⁊ ideo extimat̄. partus petere possum ab herede titij. perinde ac si pāfilam ⁊ partum emissem per se. Sed quid si partus natus est apud hostes ⁊ redemi vtrūq̄. dicitur ꝙ estimat̄. partus petaz ab herede titij quātum ex p̄cio totali partum contingit. idez multo magis. si alius redemit ancillam. alius ptum eius. sed si vn⁹ emit vtrūq̄ sep̄atim: id dandum est redēptori qō ꝓ vtroq̄ dederat. fran.

s Ꝑ me tibi. Ꝑermisi me a te arrogari. tandē me emancipasti. dicitur ꝙ si filius me⁹ captus ab hostibus reuersus est nepos tibi erit.

c Cum oue. Due spēs sunt postliminij. nā reuersus ab hostibus recuperat sua bona. item si erat filiusfamil. recuperat eum pater suus. Secūdo dicit filiusfamil. captus ab hostibus reuersus reuertitur sub ptāte patria. secus in vxore capta ab hostibus. nam reuersa non reintegratur matrimoniū: nisi de nouo cōsentiat.

s Ꝑ patre. Ꝑatrefam. capto ⁊ redēpto ⁊ ante hūtōem sui defuncto: filius eius offerendo quātitatem redimenti q̄ fuit redemptus pater suus poterit succedere patri suo. sed verius dicas vt etiam non offerendo aliquid: succedere possit.

r Retro. Qui ab hostibus reuertitur p̄sumitur semp in ciuitate fuisse. ⁊ hoc ex fictiōe postliminij. fallit in illis qui armis victi hostib⁹ se dederūt. Item captus ab hostibus si ibi decedat p̄sumitur mortuus prima hora captiuitatis. ⁊ hoc dicit hec lex cum duabus sequentibus.

p Postliminiuz est. Primo dicit quid sit postliminiū. Secundo dicit q̄d sint inducie. Tertio dicit ꝙ capti a piratis aut a latronib⁹ liberi pmanent. Quarto dicit quādo q̄s dicat̄ reuersus postliminio. Quinto dicit. transfuga reuersus nō hz postliminiū. ⁊ dicit q̄d sit trāsfuga. ⁊ hec sunt vera in libero transfuga. si vero suus me⁹ ad hostes transfugit ⁊ nūc reuersus est mihi reddēdus est. si statu liber trāsfuga reuersus sit ⁊ sic hērdi dūi reddit̄. si amō existat cōditio sub qua relicta erat ei libertas liber efficit̄. secus si extitit conditio eo existēte in captiuitate. nā reuersus nō fit liber. neq̄ heredi dñi quondā reddit̄ cū extiterit cōditio sub qua relicta erat ei libertas. sz fisci ꝓ suus fiet. Item filiusfamil. trāsfuga non pōt reuerti postliminio viuo p̄re. Vltimo dicit q⁹ dicat̄ trāsfuga. ¶ Si is qui. Emi captū ab hostib⁹. p. x. p. xx. cedo ex cā ēptōnis. dr ꝙ dādo. x. redēptus liberat̄. ēptor tū agit actora vēditorē act. ex ēpto. Vltimo dicit ꝙ postliminiū locū hz in oī p̄sona capta ab hostib⁹ libera vel sua si reuertat̄ ab hostibus. ⁊ reddit̄ rō in lra.

s Ꝑ captiuis. Type pacis facte iter nos ⁊ mutinēses conuenit ꝙ omēs captiui redirēt. tandē q̄dam captus noluit reuerti. nō petit amō ei postliminiū. Secūdo dicit hostes occupauerūt nr̄os agros. nos eos recupauim⁹. dr ꝙ ad p̄tes dños reuertūtur. si aūt occupauim⁹ agrū hostiū publicat̄. Vltimo dicit. capt⁹ si redimatur habet facultatē redeundi nec mutatur ius postliminij. ⁊ dic vt in glo.

s Ꝑ quis ingenuā. Quandā ingenuā ab hostib⁹ captā redemi ⁊ eā mecū tenui. ⁊ ex ea habui filios. ⁊ cā ⁊ filios manumisi. dicit̄ ex hoc ius pignoris remissum videtur. ⁊ ipso iure postliminij reuersa dicitur. ⁊ sic ingenua ingenuos peperit filios. ⁊ hec manumissio nihil eis nocuit. si autē captam ab hostibus recuperauimus virtute militū. ⁊ eam tenui mecum ⁊ habui ex ea filios: vxor mihi dicitur. Vltimo dicit inter ciues nata discordia. vt hi qui sunt citra aposam habent discordiam cum his qui sunt vltra aposam in exitiū. i. in dānum rei publice non contenditur hoc est dicere. licet capiant̄ aliqui non fiunt serui. ⁊ capti si manumittātur frustra fit manumissio: ⁊ frustra petent ingenuitatem cum eam nunq̄ perdiderunt.

b Ona. Captus ab hostibus ibidem decessit siue habebat testamenti factionem: vt q⁹ pubes: siue non: vt q⁹ impubes. bona eius habebunt illi qui haberent eo mortuo ante captiuitatez. ⁊ ea bona habebunt que haberet captus si esset reuersus. ⁊ sic etiam quesita per seruum capti siue per stipulatio. siue ex causa legati siue institut̄. habebunt heredes capti. ⁊ si nullus vult succedere fiscus habebit bona. sed qō filius capti iterum stipulat̄ capto in captiuitate mortuo postea

sibi filio q̄situ dr. ⁊ si interiz decessit filiꝰ patre capto. ⁊ postea decessit pater post reuersionē: ad heredē pris oia vadunt etiā quesita ꝑ filiū. itē ea que seruus capti acq̄siuerit ⁊ possidet nomie peculiari interi in suspēso sunt. nā si dñs captꝰ reuertat: ei sunt acquisita. si aūt dñs captus in captiuitate decedat ad: heredes eiꝰ pertinēt. Vltimo dicit. q̄dā fecit testm̄ in quo preterit uit vētrē vxoris sue. deinde est captus: ⁊ interim eo capto existente est vēter natus: ⁊ infra paucos dies decessit. postea captus in captiuitate decessit. dr. q̄ testamētuz eius ruptū est ꝑinde ac si in ciuitate decessisset prius q̄ posthumꝰ. fran.

s Ꝑquis. Titius relicta vxore sua p̄gnāte captus est ab hostibus: ⁊ eo existente in captiuitate natus est ei filius ex vxore eius qui filiꝰ ei creuit ⁊ durit vxorē ⁊ habuit ide filiū titio postea reuerso hz hūc i nepotē ac si i ciuitate sp fuisz titiꝰ

h Hostes. Ego fr̄anciscus in hac. l. sic pono casuz. primo dicit qui sint hostes. Secūdo dicit. q̄ sint latrūculi. Tertio dicit. q̄ captus a latrūculis non fit seruus. nec ibi habet locū post liminiū. Quarto q̄ captus ab hostibꝰ seruꝰ fit hostiū ⁊ post liminiū ibi habet locum.

n Ihil. Qualitercūq; reuertatur captiuꝰ habz locū post liminium. ⁊ dat exēpla in littera. dū tamen non habeat animum reuertendi ad hostes.

o Iuus. Clir ⁊ vxor capti sunt ab hostibus. ibidē vxor a viro facta grauida pepit. ⁊ tandē oēs reuersi sunt ab hostibus. dicit q̄ hic filiꝰ in ptāte p̄is fit ⁊ iustus filius dr. sz si cū mre sola reuertat filiꝰ velud spurius habetur quasi sine iusto patre natus. franciscus.

l Latrones. Latrones mihi seruū sticū abstulerī. ⁊ sic est factus furtiuꝰ. deinde hostes ceperūt eū ꝑ vim. postea amiserūt qui eū recupauit ab hostibus vēdidit eū. dicit q̄ nō pōt vsucapi ab ēptore cum furtiuus sit.

s Ꝑquid. Seruū meū vel equū hostes ceperūt. tandē cū bononiēses essent in exercitu recupauit eū aliq̄s. dicit q̄ non reddet mihi fr̄anciſco iure postliminij. sed efficit illius q̄ eū recupauit ab hostibus. sed hoc fallit in casu si fnū hostium cepi. deinde facta pace reuersus est ad domū. tandē renouata guerra ille idē seruꝰ captus est ab aliquo bononiēsi. mihi reddendus est nisi tpe pacis cōuenissēt vt redderentur captiui.

s Ꝑ postliminio. Captus ab hostibꝰ ⁊ reuersus nihil potuit interim vsucape nisi ꝑ seruū qui nomie peculiari aliquid possedisset cū ⁊ eo mō. s. ꝑ seruū etiā ignorās dñs vsucapit. ⁊ hereditas capti capto defuncto ⁊ nondū nato posthumo per talem seruum potest augeri.

s Ꝑid q̄d. Seruꝰ meꝰ captus ab hostibus inde aufugit. statim cū exiuit in anū hostiū infra' cōfines nostros vēit dr. postliminio reuersus. sed paulꝰ ꝺ. si eñ seruus meus capt' ab hostibus fugit ab eis ⁊ iuit romaz: nec sub ptāte mei dñi fit nec vlli seruiat. nō dicit reuersus postliminio.

De re militari. Rubrica.

Qui steterat cū p̄ncipe hīta licētia recedē

m Iles. di si non reuertitur non dicitur amō abesse causa rei publice.

m Ꝑlitum. Delicta militū aut sunt ꝓpria aut cōia. ⁊ sic pena aut ꝓpria est aut cōis. ⁊ ꝓprium delictū militare est q̄d q̄s vti miles facit. Secūdo dicit. miles si dat se cui nō licet i. deputat se. vt cōducēdo agros. vel similia inhibita militibꝰ facit: grauiter punit. Tertio dicit. delictū ꝓprium. i. militare augeꝫ q̄litate ꝑsone vt magnꝰ miles grauiꝰ puniat q̄ puus.

d Esertoꝝ. Miles desertor accusatus coꝝ p̄side remittendus est ad iudicē suū nisi graue sit delictū. tunc eñi ipse p̄ses puniet eū. Secūdo dicit. q̄ pene possunt iponi. Tertio dicit. q̄s sit emēsor ⁊ q̄s sit desertor. Quarto dicit q̄ iuit videre hostes cōtra. phibitōez. sine dolo tñ: aut q̄ a fossato recedit capite pūit. Quinto dicit q̄ munꝰ siue officiū statōis relinq̄t: ꝑ mō delicti punit ⁊ statiōis officiū hz miles deputat' ad tuendā ppl'ariū q̄tē qui ꝑ ciuitatē discurrit ad sciendū in qua ꝑte ciuitatis fit rixa. Sexto dicit. q̄ non obedit p̄cepto p̄sidis vel ptātis pena desertoris teneꝫ. Si ad die. Dic casuz vt i glo. que incipit. i. die posito ⁊c. Secūdo dicit. miles q̄ certo tē poze steterit emerito. i. stipēdio p̄uat. Tertio dicit. si plures milites simul p̄mipilū deseruerint. ⁊ postea intra certum tp̄s reuersi fuerint dignitate ꝓuati in diuersa loca mādant. ꝑ aūt tironib' nisi bis hoc admiserint. Ꝑs q̄. Qui ad hostes cō fugit ⁊ redijt: ad bestias dānat vel ad furcā. ⁊ hoc in paganis itē qui cepit fugere ad hostes: si apphensus fuit in via capite punit. si aūt aliquis cū iret ad villā suā captꝰ est ab hostibus inspicitur si ātea erat bonꝰ homo: vt sic nō sit verisimile q̄ studiose fecerit se capi. ⁊ parcit ei. ⁊ si redeat ab hostibꝰ expleto tempe infra qō erat assumptꝰ ad militiā: vt veteranus dicet ⁊ ꝓuilegia veteranoꝝ hēbit ⁊ merita accipiet. Miles. Miles qui in bello arma amisit illicite vel ea alienauit capite punitur. ⁊ hoc de rigore sed de equitate militiam ꝓdit. Itē miles surripiēs aliena arma ꝓdit' militiā. Itē miles q̄ duci belli non obedit aut eius mādata nō fuat: capite punit. licet bene ei accideret. Itē miles qui agmē excesserit vel fustibꝰ cedit vl' mutat militiā. Itē qui vallū trāscendit aut ꝑ murū castra ingredi atur capite punit. Itē q̄ fossaz trāsiuit ꝓdit militiā. Qui seditōez. Dic casuz vt i gl. oñi mei ac. q̄ incipit. i. milites ⁊c. Si intra. Dic casum vt in glo. que incipit ꝑ aliquem militem ⁊c. Qui p̄positū. Qui nō defendit ducē belli aut qui deseruit eum eo occiso capite punitur. Qui cum vno. Qui tantum vnū testiculum habet pōt esse miles ⁊ extant exēpla de octa ⁊ filla: quoꝝ quilibet habens vnum testiculum fuit dux.

Ad bestias. Ad bestias datꝰ deinde ꝑfugit ⁊ militie se dedit: vl' passus est se eligi in militē q̄cunq; iueniatur capite punitur. Itē in insulā deportatꝰ si inde fugit ⁊ militie se dedit: vl' passus est se eligi in militē dissimulando deportatiōem capite punitur. fran. Temporarium. dic casum vt in glo. q̄ incipit. i. dicere si erat ⁊c. Ad tempꝰ. Ad tēpus relegatus finito tpe relegatōis dedit se militie. dr. q̄ est inspicienda cā damnatōnis vt si cōtineat ꝑpetuā infamiam repellatur a militia. alias nō repellatur. Reus. Accusatus de crimie capitali pendēte accusat. factus est miles: si ꝓbabit illud crimen pūitur capite. nec remittēdus est ad iudicē coꝝ quo cepta fuit accusatio. sz vbi est cā militie audit. si dicta cā fit. i. verū sit eū ꝑmo accusatū. ⁊ si a militia reijcitur ignominiose ad iudicē suuz coꝝ quo fuit cepta accusatio remittit nec ad militiā a mō admittit. Adulterij. Accusatus de adulterio vel de aliquo indicio publico nō pōt interiz effici miles. Itē nō ois homo habens litē ꝓhibetur effici miles. sz ille tantū q̄ eo aio se ōdit militie vt p̄cisiorē se aduersario faceret in lite. nā talis remouet a militia. petitur aūt ei si transigat in illa lite: ⁊ ꝓdicta de cā remotus non fit infamis. ⁊ lite finita poterit se militie dare.

Qui post desertōem. Miles deserta vna militia in aliaz militiā se cōtulit. dr. q̄ militari pena puniēdus est ⁊ grauiꝰ delictū ē retractare militiā q̄ nouā illicite appetere. Itē miles q̄ nō rndebat p̄ceptis factis a duce belli in fuitutē olim reducebat sicut ꝓdito: libertatis. ⁊ sic fit hodie ⁊ militiā ꝓdit. ⁊ pēa capitis cessat hoc cāu. nec ad militiā reuertat cū alius loco eiꝰ in numero militū fit positꝰ. Qui filiū. Pat subtrahit filiū suū militē a militia tpe belli dādus est iste pr̄ in exiliū ⁊ in ꝑte bonoꝝ mulctat. sz si tpe pacis subtrahit filiū a militia fustibꝰ cedit. filiꝰ aūt req̄situs vel a pr̄e postea exhibitꝰ dādus est in deteriorē militiā. nō essi ōbebat pati se corrūpi a pr̄e. sz si pr̄ ō bilitauit filiū suuz militē vt sic sit inabilis militie deportādus ē talis pr̄. Edictū. Desertor dr. miles q̄ diu aufugit a militia vt sic iter emāsores hēatur. si aūt se offerat postea duci belli: vel si dephensus offerat: penā desertoris in casib' euitat q̄s infra ꝓxime dices. Itē crimē emāsoris leuiꝰ est vt vitiū erroris in fuis defectoris. crimē maius est vt vitiū fugitiui in fuis. Ultimo pōit cās ꝓpt quas subuēit emansori.

n On oēs. In defectore nō sp eadē pēa ipōit sz hēt rō ordis ⁊ stipēdioꝝ ⁊ gradꝰ militie ⁊ vite eiꝰ p̄cedētis. Itē ispicit si solus recessit vel cum alijs. Item quanto tempore fuit in desertione. Itē si vltro. i. sponte reuertat mitiꝰ punitur. nam tārū in insulā deportatuz. Itē qui i pace defuit militiā eq̄s gradu

repellitur.pedes militiā mutat.sed si tpe belli deserat militiaz capite punitur.ꝛ si deserendo militiā aliud delictū faciat.veluti furtū aut plagiū vel simile:grauiꝰ punitur. Jtē deserto:militie si in vrbe.s.romana inueniatur capite punitur.si aūt alibi apphendatur ex prima desertione pōt restitui. ex secūda non. imo penitus capite punitur. Jtē deserto:militie si se offerat ex indulgentia principis in insulā deportari solet. Jtē captꝰ ab hostibus cū posset redire nō rediit.pro trāsfuga hētur. Jtē cū quis iuisset ad hostes vt spia:ibidē captus est ꝛ cuz posset redire nō rediit pro transfuga habeť. si tamē cū iter seius faceꝛz vel epistolā ferret captus est nō cōmittēdo in hoc dolū:deide reuertať veniā meretur ꝛ merita accipiet. ¶ Ā barbaris. Cū aliqs miles esset captus ab hostibus reuertitur. ita demū restituitur sue militie:si,pbabit se captū ab hostibus euasisse nō transfugisse. ꝛ si hoc nō pōt liquido pbari ispicitur si ātea bonus miles fuit. vt sic eius dicto in hoc stetur.si aūt fuit malus vt qꝛ emansoꝛ aut negligens suoꝝ aut segnis non credeť ei si post multum tpis rediit. Jtez captus si reuertať finito tempe militie vt veteranus habeť.ꝛ premij meritū habz. Ultimo ponit casuz in quo petur trāsfuge.vt si trāsfuga mltos latrones apphendit.ꝛ trāsfugas plures demonstrauit. pōt em ei pci.si aūt promittat se predicta facturū nō ei creditur.ꝛ sic ei nō pciť

o ¶ One delictū. Delictū militare appellať qđ cōmittiť ꝺ disciplinā militarē: vt delictū pigritie.itē cōtumacie vel defidie.itē si manū intulit in prepositum .i. in ducē belli capite punitur ꝛ dignitate ꝓpositi augeť crimē. Jtē contumacia ad uersus ducē vel pfidē cōmissa capite puniēda est. Jtē miles q̄ de prelio prius aufugit capite puniť. ꝛ hocideo qꝛ malū exēplum.s.fugiendi dedit alijs militibus. Jtez exploratoꝛes qui secreta nūciant hostibꝰ tanq̄ pditoꝛes capite puniūtur. Jtez miles caligatus.i. infirmus ꝛ obscurus qui fingit se infirmuz vt sic in exercitū nō vadat capite puniť. Jtē miles qui cōmilitonē vulnerat:si cum lapide militia reiciatur.si cum gladio caput pdit. ¶ Qui se vulnerauit. Miles q̄ se vulnerauit vl' alias voluit se occidere:si hoc fecit ob impatiētia doloris aut tedio vite vel simili de cā cū ignominia remittiť a militia. si aūt metu pene crimis a se cōmissi predicta fecit.puniať capite.si autē p vinū motus.vt qꝛ ebrius vl' p lasciuiā predicta fecit pdit militiā.nec aliā penā patitur. Jtē miles q̄ prepositū suū.i. ducez belli non ptexit.i.nō adiuuauit cuz posset puniť eadē pena q̄ occisoꝛ ducis.si aūt resistere nō potuit petur ei. Jtez milites q̄ deseruerūt p fectū eoꝝ captū a latronibꝰ capite puniūtur. Jtē proditoꝛ transfuga capite punitur.ꝛ hoc dicit hic.§.cum .l. sequenti.franciscus.

q ¶ Si status. Qui patiť questionē seruitutis licet in veritate sit liber:interim nō pōt effici miles.siue ex seruiť.in libertatē se petat:siue ecōtra. Jtē ingenuus q̄ bona fide seruit nō pōt interim fieri miles.itē redēptus ab hostibus nō pōt efficiť miles prius q̄ soluat.

m Jlites. Prohibeť miles predia cōparare in ea,puicia in qua militat preterq̄ si bōa pris eius fiscus vēderet. nā tunc emere pōt.si aūt durāte militia emat pdium cōtra iter dictū nostre legis cōfiscať tale pdium:ꝛ fiscus pōt illud vēdicare si declarū sit. si aūt nondū delato pdio in fiscū finita sit militia non pōt amō deferi. itē miles iure successiōis pōt acq̄re pdia in ,puincia in qua militat.

q ¶ Si excubias. Custos nocturnus palacij regij si ōserat custodiā capite puniť.itē miles qui deseruit militiam deinde restitutus est in militiā non recuperet salaria medij tpis: nisi princeps hoc spāliter indulserit.

a B omni. Seruꝰ nō pōt effici miles. ꝛ si fiat de facto capite punitur.

o Fficiū. Officiū eius q̄ regit exercitū cōsistit ꝛ in dāda ꝛ in obseruāda disciplina. Jtē parcissime debet cōmeatū dare. Jtē equū militarē extra ,puincia duci nō pmittat.itē non dimittat militē ire piscatū vel venatū nec fabrilibꝰ opibꝰ militē imiscere. Jtē ꝛ in alijs cōsistit officiū tribunoꝝ vel eoꝝ q̄ exercitui presunt:que declaraňť in littera.

m Jlites. Milites phibenť agrū compare in ea puincia in qua militať secus i domo. ꝛ reddiť rō i littera. in alia aūt puincia possunt cōparare agros. sed in ea puincia i qua militat nec nomine alieno agrum debet comparare. alioquin ager confiscať si deferat fisco anteq̄ miles missionē.i.licentiā recedēdi accepit. postq̄ em miles reuersus est ō militia nō potest deferi in fiscū. ꝛ hoc est veū si ex honesta cā est reuersus. idē si ex cāria.secꝰ si ex ignominiosa. Ultio dicit.missionū tres sunt cause.s.honesta.item cāria.itē ignominiosa.ꝛ dat erēpla. ꝛ de effectu eaꝝ dicit.fran. ¶ Irreuerēs. Miles irreuerens i.qui non reueretur dōm belli coercendus est. ꝛ dicit a quibus est castigādus. Jtē miles qui nō patiť se castigari a cēturione eidē resistendo infamať.si aūt vitē.i.virgam tenentia q̄ nō patitur se verberari mutat militiā.si aūt frangat virgam vel manum cēturioni infert capite puniť. ¶ Eius fugā. Miles sub custodia vel in carcere existens inde discessit siue aufugit. non dicitť desertoꝛ militie,qui aūt carcere effracto fugit licet āte nō fuerit desertoꝛ militie capite puniť. Jtē si filiusfamil'.miles deserat militiā:ꝛ erat cōditiōis q̄ si apphenderet debaret decapitari:ꝛ pater eius eum obtulit duci belli: non decapitabitur hoc casu:ne videatur,patrem filium ad supplicū obtulisse.sed in duriozē militiā dabitur. Jtē p quinquēniū stetit in desertione:si offerat'se duci belli p quinquēnium debet deportari.ꝛ sic fuit de facto iudicatū a diuo seuero ꝛ antonino.

q ¶ Si comeatus. Miles habuit comeatū a duce belli vsq̄ ad certū tempus. deinde infra tēpus non rediit. dicitť q̄ emansoꝛ siue desertoꝛ dicitť. tamē inspiciendū est p quot dies stetit post. ꝛ an fuit impeditus i redeūdo,pter infirmitatē vl' pter tēpus.vel ,pter nauigať. vt his ꝛ similibus ei pcatur. dū tamen inceperat iter tam tēpestiue q̄ potuisset redisse infra tēpus statutū nisi impedimētuz eueniſſet. Secūdo imponit penam militi alienāti arma vel ptem armoꝝ.pciť tamen tironi si arma alienet. ꝛ puniť quandoq̄ custos armoꝝ. si arma cōmisit militi non suo tempe.

e ¶ Ex causa. Miles dānatus ex cā desertionis: deinde restitutus nō recuperat salariū medij tēpoꝛis quo in desertione fuit.si aūt ,pnuncietur desertoꝛē non fuisse tūc salaria medij temporis bene recupet.

q ¶ Si metu. Aliquis accusatus de aliquo'crimie metu eiꝰ fecit se fieri militez,dicitur q̄ repellitť a militia.ꝛ a sacramento qđ in militia dederat liberatur, item miles turbatoꝛ pacis capite punitur.

¶ De castrensi peculio. Rubrica.

f Filiusfamil. miles decessit ab itestato,pater occupat peculiū filij.non aūt eius heres diciť. sed eius heres dē cui successerat ille filiꝰ. si aūt testō facto decessit: tūc ,p hereditate habeť peculiū castrense.ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequens.

s Jmulier. Mouerca mea mihi militi reliquit pecuniam ad res militares cōparandas vt equū arma ꝛ similia. ꝛ cōparaui ex illa pecunia res predictas.dicitť q̄ iste res sunt castrēsis peculij. Secūdo dicit q̄ filius res castrenses oꝝ hre precipuas ifra āte partē ꝛ act. ꝛ psecutiōes circa castrēses res etiam inuito patre intētare pōt. Jtē si miles sui iuris existens cū esset in militia vel post missionē dedit se in arrogat. oīa que in castris prius quesierat hre penes se debet velut castrensia. ꝛ āministrať.in his hēbit licet cōstituť. loquātur tantū de filijsfamil.q̄ existētes milites castrēsia lucrāť.ꝛ b̄ dicit h̄.l.ꝛ sequēs.

m Jlles. Filiusfami. miles heres institutus a cōmilitone vel ab eo quē cognouerat in militia:pōt adire hr̄diť.etiam sine iussu pris. Jtē si vxoꝛ eius legat ei seruū cā manumittēdi.dē q̄ nō fit hic suus castrēsis peculij.ꝛ reddiť rō i littera. ꝛ sic manumittere pōt sine pmissu pris.si aūt ei eunti ad castra vxoꝛ eius ei donat suū vt eū manumittat ꝛ eū libertū hēat se cū i militia pōt eū manumittere sine pmissu pris. Jtē ex castrē si peculio teneť vir soluere dotē mulieri inquātū facere pōt.nā ex castrēsi peculio teneť q̄s etiā nō creditoꝛib' castrēsib',item

si vxor militis vel cognatus eius vel quis ali⁹ nō ex cā militie notus donauerit vel legauerit aliquid filio militi hoc exp⁹esso vt in peculio castrensi illud habeat non propter hoc erit castrensis peculij, secus si ex cā militie notus esset leganti vel donanti. ⁊ hoc dicit hec lex cum tribus sequentibus.

p Roponebaꝫ. Filiusfamil. miles habēs castrēse peculiū instituit sibi quēdaꝫ extraneū heredem ⁊ decessit relicto patre viuo q̄ pater ⁊ ipe decessit herede instituto a filio delibante, deinde institutus hꝝs a filio repudiat hereditatē, queritur ad quē hoc castrēse peculiū filij fam⁹, perueniat. ⁊ certe al⁹ iure caueꝫ q̄ si filiusfam⁹. miles testatur sup castrēsi peculio illō peculiū ad institutū vadit: qui eiusdē sit institut⁹. s. pater vl⁹ extraneus. si autē ab intestato decedit tūc penes patrē dicit remanere quasi ab eo patre nō separatuꝫ. hinc est q̄ si pater manumittit seruum castrensis peculij sui, deinde filius viuo patre decedat ab intestato, nō ipeditur libertas prestita a patre secus si filius supuixit patri. vnde si pater decedat post mortē filij ⁊ instituat seruū castrēsis peculij filij heredē. hic seru⁹ hꝝs necessari⁹ erit patri defuncto. Itē si pater legauit rē castrensis peculij filij, deinde fili⁹ p̄decedat cōfirmatur legatū. sec⁹ si paꝫ premoriꝫ. His ergo premissis dicam⁹ in nr̄a questione: q̄ ex quo heres filij nō adiuit bona patris dicantur aucta. ⁊ sic ad heredē patris h̄ oia vadant. nec est nouum vt ex postfacto aliquis videaꝫ habere successorē. nam ⁊ hoc alio casu euenit. filius capti ab hostib⁹ decessit patre existēte in captiuitate. si pater reuertiꝫ occupat bona filij vt peculiuꝫ. si aūt in captiuitate decedat pater tunc bona filij etiā quesita interiꝫ patre existente in captiuitate vadunt ad agnatū, primioreꝫ tanq̄ ad hꝝdē.

e X nota. In castrēsibus bonis filij nullū ius hꝫ paꝫ. Secūdo dicit. qō dicatur castrēse peculiuꝫ. dic vt in littera. Tertio dicit. q̄ si paꝫ filiū suū dat alij in adoptionem nō pōt peculiū eius castrense auferre. Itē nec emācipando eū pōt ei auferre. ⁊ hoc dicit hec lex cū duabus seqnentibus.

d Iuus. Filiusfamil⁹. militans hꝝs institutus a sua vxore q̄ instituit eū affectiōe milītie pōt adire hereditē. ēt fine p missu pr̄is. ⁊ seruos hr̄ditarios manumittere ⁊ erūt sui liberti.

f Ilius. Filiusfamilias miles fecit testm̄ in quo aliquos sibi instituit heredes. tandē capt⁹ est ab hostib⁹ ⁊ ibi decessit. bona ei⁹ vadūt ad institutos si volūt bona. si aūt nolūt tūc penes patrē remanet peculiū. sed si heredib⁹ scriptis deliberātibus seru⁹ castrēsis peculij aliquid stipulaꝫ vel aliq̄d ex alia cā acquirit si postea heredes scripti adeūt hr̄dit⁹. eis est h̄ acq̄situ q̄si p hereditariū seruū. si aūt eā nō adeāt ⁊ sic penes patrē peculiū stet hoc q̄ acquisierūt serui nō vadit ad patrē cū eo tpe nō essent ei⁹. ⁊ hoc de rigore. sed de equitate sec⁹ vt patri h̄ queratur qō serui peculiares quesierāt. ¶ Legatū. Pone casuꝫ vt in gl. que incipit legatū. ⁊c. circa mediū. glo. ibi aut non ademit ⁊c.

p Ater. Pater filio suo militi reuerso de militia donauit aliqua. h̄ nō fiīt castrēsis peculij: sꝫ pfecticij: pinde ac si filius nūq̄ militasꝫ. Itē si pater filio militi stipulāti pmittat aliqua: si q̄dē ex cā castrensis peculij tenet stipulatio. si ex alia cā nō tenet stipulatio. idē ecōtra. s. si pater stipulaꝫ a filio. item si seruus castrēsis peculij filij stipuleꝫ aliqua ab extraneo vel per traditē. aliquid acquirat: ad filium hoc queriꝫ nō distincto ex qua cā stipuleꝫ. s. ex castrēsi vel alia quacūq̄. licet secus esset in ipso filio p se acquirēte: sustinet eniꝫ filius miles ius seruoꝝ nā si ex cā castrēsi q̄rit sibi acq̄rit. si aūt ex alia cā querit sec⁹: sꝫ si seru⁹ castrēsis peculij filij aliquid stipuleꝫ a patre militis vl⁹ ex alia cā aliquid querat acquiriꝫ h̄ filio. pinde ac si ab extraneo seruus acquisisset. ¶ Vltimo dicit. pater habebat vsumfructū in seruo. fili⁹ ei⁹ miles ex castrēsi peculio habebat ꝓprietatem. pater vsumfructū amisit. dicitur q̄ filio acquiritur. ⁊ sic fili⁹ hꝫ plenā proprietatem in seruo.

d Ōtē. Dos data filiofamil⁹. militi nō est castrēsis peculij secus si vxor eius instituit eū heredē affectione milītie ⁊ hanc heredit⁹. adiuit hic filiusfamilias miles castrensis peculij. of hereditas, ⁊ q̄re sec⁹ i dote reddiꝫ rō in littera. Scōo dicit. frater patruelis militās in vna ꝓuincia instituit sibi heredē fratrē suū patruelē militantē in alia ꝓuincia qui institutus hāc heredit⁹. adiuit. of q̄ nō videꝫ ex cā castrēsi quesitū immoratione sanguinis.

p Ater. Filiofam⁹. milite mortuo ab intestato apud patrē remanet peculiū castrēse. ⁊ debita filij debebit infra annū vtilem soluere inquātuꝫ patiꝫ peculiū. si aūt succesīt pater filio ex testō. tūc ꝓpetuo teneꝫ ad ōbita filij. si aūt pater institutus a filio omittat ex testō succedere ⁊ velut peculiuꝫ occupat bona filij tanq̄ legitim⁹ hꝝs. i. sicut si adijsset teneꝫ ꝓpetuo ad debita filij soluēda in quātū patitur peculiū. i. nō abducta falcidia. si aūt filiusfamilias miles postq̄ per annū desierat militare fecit testm̄ iure cōi in quo instituerat patrē: ⁊ reliq̄t legata, debebit pater ea soluere retēta quarta rōne falcidie. si autē pater omisit hec bona accipe ex testō cū nō essent hec bōa soluendo creditorib⁹. ⁊ ea occupat vt peculiuꝫ: nihil dolo fecit. ⁊ tenetur infra annū soluere debita.

e X castrēsi. Si pater instituat sibi heredem seruū castrensis peculij filij sui milit⁹. nō tenet statiꝫ institutio. s. q̄ ille sit liber ⁊ hꝝs. sꝫ si fili⁹ p̄deceſſit anteq̄ pr̄ tꝫ institutio ⁊ erit seruus liber ⁊ hꝝs. si aūt pater primo p̄decessit: fit filius p se necessari⁹ heres patri. ⁊ vt breuiter de hoc dicā. act⁹ pr̄is facti circa res castrensis peculij filij. si statim prestāt alienaꝫ. rei castrēsis peculij filij. vt q̄ pater vēdat vel donet alicui rē castrēsis peculij filij: nō valēt. si aūt nō statiꝫ prestāt preiudiciū filio ⁊ tūc pēdent vt q̄ rē castrēsis peculij filij pater vēdat sub cōdiꝫ. naꝫ si ꝺdiꝫ. veniente. filius sit primoꝛtu⁹ valet q̄ paꝫ fecerat. al⁹ nō hic est q̄ pater nō pōt ꝓuocare ad diuisionē socij filij sui militis. ⁊ alienatio ob hoc facta nō tenet. Itē nec soci⁹ filiifamil⁹. militis pōt ꝓuocare patrē militis ad diuisionē rer̄ q̄s hꝫ cōes cū filio ei⁹. sicut nec cui bonis essꝫ interdictū. Itē patri filiifa⁹. militis si remittaꝫ vsufru. quē hꝫ aliquis in fuo filij vel i agro filij vel seruit⁹ remittaꝫ acquiriꝫ p patrē filio liberatio sicut ⁊ p eū cui esset bonis interdictū. nō aūt pōt pr̄ iponere. Itē si filiusfam⁹. miles in peculio castrēsi rē alienā habebat an ipse fili⁹ an ei⁹ pater debeat respōdere in rei vēdic. q̄ moueꝫ a dño rei p ista re. ⁊ dr̄ q̄ filius dꝫ se defendere. Itē nec pater cōueniri pōt de peculio, occasione debiti castrēsis a filio ꝺcti. ⁊ si pater velit defendere filiū: pōt dū tn̄ insolidū defendat ⁊ h̄ pmittat Itē noie predicti talis filij nō pōt agere pater actionib⁹ filio ꝺperētibus nisi satisfet de rato.

h Ereditate. Filiusfami. miles est institut⁹ hꝝs ab agnato suo cōmilitone, queriꝫ an h̄ hr̄ditas sit castrēsis peculij. an nō. ⁊ distinguiꝫ an ille agnatus fecit testm̄ ante militiaꝫ ⁊ tūc ex cā parentele nō cā militie videꝫ istū instituisse. an vero p⁹ militiā ceptā fecit testm̄. ⁊ tūc ex castrēsi cā videꝫ acquisita hereditas. si aūt seruus peculij castrēsis filiifam⁹. militis instituatur hꝝs ab aliquo. ⁊ quicūq̄ instituit nō est vis: ⁊ iussu oñi adiuit hr̄ditatē. h̄ hereditas castrēsis peculij dr̄. Scōo dicit. filiusfam⁹. quōdā miles nūc veteran⁹ fecit testm̄ in castrensi peculio ignorās patrē suū decessisse. decessit ⁊ hic filius. queritur an videaꝫ ꝓ parte testatus. ⁊ p parte intestat⁹ decessisse. ⁊ certe si esset miles hoc potuisset fecisse: sꝫ qr veteran⁹ est: hoc nō potuit facere. sicut nec preter solēnitatē iuris testari potuit. dicēdum est ergo q̄ hꝝs institut⁹ in castrēsib⁹ oia habebat. ⁊ sic bona patris testatoris. sicut cū quis se pauperez credēs instituit quēdā heredē ⁊ in veritate diues erat lucrat⁹ multa p seruos suos. nā oia habebit heres. ¶ Pater peculij. Pater i testō suo seruū castrēsis peculij liberū esse iussit. postea decessit fili⁹ ab intestō. deinde pater decessit. queritur an libertas seruo cōpetat. ⁊ vr̄ q̄ non. nā oīum eiusdē rei apud duos insolidum eē nō pōt. filius eniꝫ si viueret posset manumittere cū sit domin⁹ eius. ergo pater ei⁹ nō potuit hoc facere. Itē si fili⁹ in testō reliquisset libertatē seruo suo. sicut ⁊ pater ei⁹ reliquerat. ꝓualeret libertas a filio relicta. sed certe predicta videnē vera. s. q̄ nō sit liber ex testō patris tūc qñ filius vtiꝫ iure sibi cōcesso. i. testaꝫ ⁊ relinquat libertatē seruo vt tūc nō valeat qō pater fecit. si aūt filius ab intestato decedit: ⁊ sic nō vtitur iure suo. vr̄

quasi iure postliminij patrē antiquo iure hr̄e peculium ꝛ retro dn̄ium peculij habuisse.ꝛ sic manumissionē ab eo factā predicto mō tenere.sec⁹ si vindicta manumitteret.ſz q̄d si filiꝰ decesſisset testatꝰ ꝛ non sit eiꝰ hereditas adita.nō sic dicas cōtinuatū dn̄ium peculij de filio ad patrē:sic vt si intestatꝰ decessisset filius ꝛ sic medio tpe.i.deliberantibꝰ scriptis heredibꝰ dn̄ium peculij nō sit patris:ſz in pēdenti.si aūt diceres dn̄ium esse interim patris:si scripti heredes a filio adirent trāsiret dn̄iuz peculij a patre ad heredes filij q̄ esset absurdū.dicamꝰ ergo interim dn̄ium peculij eē in pēdēti vt si heredes scripti a filio nō adeāt patris dicaꝫ retro fuisse dn̄ium peculij si adeāt sit secus ꝛ sic dicas esse ī pēdēti dn̄ium peculij. Quid si seruo peculiari aliquid ab extraneo legatur ex cuiꝰ testō p̄ nihil possz capere.an p hūc seruū queret cū ad hr̄des filij p̄tineret si adirēt.facilioꝛ tñ rñsio est cū ab intestato decessisset filius.dicamꝰ ergo in vtroq; casu libertatē a patre relictā seruo peculiari filij tenere:multomagis tenebit libertas si ponas filiū testatū esse:ꝛ patrē suū heredē instituisse vt libertas quā primo pater reliquerat seruo filij teneat quasi ab initio fuerit seruꝰ:ꝛ sec⁹ sit in eo q̄ seruus alienū manumittit.deinde postea effectus est dn̄is huiꝰ serui,nā nō confirmaꝫ libertas,ꝛ hoc dicit hic.§.cum.l. sequenti.

De priuilegijs veteranorum. Rubrica.

Veterani habēt priuilegiū etiā

v **Eteranorum** in delictis vt nō patianꝫ penas q̄ alijs cōueniūt.s.vt bestijs denꝫ vel fustibꝰ cedanꝫ.

b Onestę. Eteranis cōcessa imunitas tenet ēt in ea ciuitate de qua est incola:nec pdūt priuilegiū lz spōte aliq̄ munꝰ suscepint.Scdo dicit.q̄ onera vectigalia ꝛ patrimonialia omnes debēt sustinere.

v Eteranis. Idē honoꝛ debeꝫ veteranis ꝛ filijs eoꝝ q̄ ꝛ decurionibꝰ.igitur nec in opꝰ publicū nec ad bestias vel fustibus dabitur.

v Je. Veterani nō habēt imunitatē vie sternende nec a collectis q̄ pro possessionibꝰ p̄stanꝫ.Jtē ꝛ naues eorum possunt angariari.

v Eteranos. Veterani excusantur a nauium fabrica.Jtē nec coguntur esse exactoꝛes tributoꝝ. veterani aūt qui passi sunt se eligi decuriones coguntur suscipere munera.

Ad municipales.

Primo dicit mūicipē fieri vno

m **Unicipem**. de tribꝰ modis:ꝛ nominat eos. Scdo dicit. q̄ proprie dicanꝫ municipes. Tertio q̄ dicanꝫ municipes in larga significatione.q̄ ergo ex duobꝰ cāpanis natꝰ est cāpanꝰ dr̄.ſz si ex pr̄e cāpanoꝛ ꝛ ex matre alterius loci.cāpanus est inspecto patre.nisi priuilegiū habeat materna origo:vt filij sint eiꝰ ciuitaſ ciues vñ est mater:vt ilienſibus cōcessum est. Jtē delphis cōcessum fuit. Jtē ponticis cōcessuz fuit vt q; ex mre pōtica nascaꝫ ꝛ ex patre q̄ aliūde sit:pōticus dicaꝫ filius hic.ꝛ hoc priuilegium intelligiꝫ in his filijs ī.in his q̄ nascūtur ex legitimo matrimonio. nā in vulgo quęsitis filijs bñ idē seruaꝫ ꝛ sine priuilegio vt matrē sequaꝫ.ſz q̄dā in vulgo q̄sitis tm̄ dicebāt priuilegiū locū hr̄e:ſz male dicebāt q; superfluū esset priuilegiū vt dictum est.

q Cotiens. Cū filiusfamilias fit decurio patris voluntate p oibꝰ muneribꝰ q̄ filio vt decurioni iniungunꝫ paſtetur vt fideiussoꝛ filij. Scdo dicit.q̄liter p̄ dr̄ cōsentire decurionatui filij.ꝛ q̄cq̄d talis filiꝰ in re publica gessit.pater teneꝫ vt fideiussoꝛ filij.ꝛ exponit q̄ dicaꝫ filiꝰ aliq̄d gerere in re publica.sed q̄d si filio vt decurioni cōmissum est dare tutoꝛes pupillis ꝛ eos nō dat vel min⁹ ydoneos dat nec satis exegit.ipse quidē filiꝰ teneꝫ:pater aūt teneꝫ p eo sicut fideiussoꝛ.ſz fideiussoꝛ nō teneꝫ cū rē pupilli saluā foꝛe,pmittat.hoc aūt casu non interest rei publice dederit tutoꝛē vel nō. vel min⁹ ydoneū dederit,sic ergo nec pater tenetur hoc casu. Jis qui. Dic casuz vt in glo.q̄ incipit.ab aliquo ꝛc.ibi puta ꝛc.

p Lacet. Filiusfamil. pōt habere domicilīū nō tm̄ vbi pr̄ hꝫ:ſz vbicūq; filiꝰ sibi cōstituit domicilium. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequens.

l Abeo. Titiꝰ in diuersis locis negociaꝫ equaliter in nullo loco dr̄ domicilīū habere.sed falsuz est.nā de oibꝰ locis incola siue ciuis dicitur.

a Sumptio. Si natꝰ florētie dicat se nō esse ibi natū:sed bononie:nō pōt mutare veritatē. Jtē ego frācisc⁹ dicoꝛ ciuis florētinꝰ,cū ibi pariꝰ me⁹ ac.fuerit natꝰ.nō aūt sequoꝛ domicilīū pr̄is mei.vt si staret mutine nō sum p hoc ciuis mutinēsis. Jtē si domū habeo mutine ꝛ domū bononie ꝛ vtrobiq; moꝛ diuersis tpib⁹,dicoꝛ ciuis vtrobiq; eē. Jtē libertꝰ seqr̄ originē vel domicilīū patroni.idē in descēdentibꝰ libertoꝝ Jtē manumissus a plibꝰ dn̄is oium patronoꝝ sequitur originem. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequens.

n On debere. Decuriones nō coguntur frumētum vlli⁹ ciuibus vendere q̄ annona exegit.

e Jus. Qui nō hz iustū patrē sequitur originem matris.

s Jmile. Bōa debitoꝛis fisci sunt fisco tacite obligata.sec⁹ i debitoꝛe cuiusq; ciuitatis nisi princeps bñ cōcederet.

i Operatoꝛ. In ciuitate mutine sunt due ptātes q̄bus insolidū est cōmissuz officiū ptārie simul gerēdum. ipi inter se diuidūt regimē.dr̄ q⁹ officij ꝛ piculū est cōe.bñ tm̄ ordine vt ex mala administratiōe vni⁹ alter.s.collega teneaꝫ si ille qui male gessit nō est soluēdo tpe finiti officij nec fideiussoꝛes ei⁹ Jtē nec ille q̄ eū noīauerat siue elegerat.nā aliquo istoꝝ existēte soluēdo collega nō cōueniret. Jtē si noiatoꝛ cōuenⁱ soluat nō aget ꝛ collegā ei⁹,p quo soluit.ꝛ qđ dixi q̄n ambo gesserūt idē est seruandū ꝛ si vn⁹ tm̄ gessit ꝛ male.nā primo ipe ꝓuenit Scdo ei⁹ fideiussoꝛes. Tertio noiatoꝛes ei⁹. Ultimo collega nec cōquerāt noīans cū scire dz eū quē noīat indiuiduū officium ꝛ cōe piculū susceptuꝝ.idē seruaꝫ ꝛ cū ambo gesserūt. vt.j. l.imperatoꝛ.ꝛ hoc dicit hec lex cū duab⁹ sequentibus.

m Uniceps. Jd one casuz vt lr̄a stat.ꝛ dic vt in.g.d.m.ac.

o Rdine. Remotꝰ ab ordine decurionatꝰ vsq; ad tps.tā dē tpe finito reuersus ī ordinē ad nouos honoꝛes aspirare nō pōt:nisi tāto tpe nūc stet q̄to steterat remotꝰ a decurionatu ad exēpluz relegati.sed in vtroq; casu inspiciendū est qō crimē cōmiserat vt si minor pena q̄ deberet tāto crimini ipōni impōsita est.tūc habeat locū qđ dictū est.si aūt maioꝛ pena sit ipōsita q̄ deberet tūc liberaꝫ a pena ꝛ oia videnꝫ remissa.

t Meū. Cū dño ricardo de villa ptāti bon̄. cōmissa esset a ciuibꝰ huiꝰ terre electio de ptāte sequentis anni.eligēdo elegit quēdā q̄ electꝰ male gessit ptāriaz.ꝛ tpe finiti officij erat soluēdo.dr̄ q⁹ dñs ricardus nō teneꝫ p isto;ex quo soluendo fuit tpe finiti officij. Jtē si bononiensis cā ciuitādoꝝ munerꝝ fictitie vēdidit p̄dia sua alicui.dr̄ q⁹ predia ꝓfiscātur. Jtē vēditoꝛ pciū sibi solutū fisco cogiꝫ assignare. Jtē bononiēsis si patiaꝫ se adoptari ab aliquo mutinēsi:ꝛ rēanet ciuis ō bononia ꝛ efficiꝫ ō mutina rōne p̄dis adoptiui. ꝛ cū emācipaꝫ ab adoptāte ꝛ ñ durat filiꝰ nec ē amō ciuis ō mutina.ꝛ bñ.d.b.§.ꝛ.l.s.

l Jberti. Libertꝰ nō excusaꝫ a muneribꝰ ciuilibꝰ pp patronū.lz patrono suo capto luminibꝰ opas vel ministeriū p̄stet.fallit in liberto senatoris q̄ si egerat negocia sui p̄ntia tutelis aliorꝝ excusaꝫ.Scdo dicit.pater voluit filiū decurionē creari:q̄ filiꝰ factꝰ decurio male gessit.dr̄ q⁹ primo ipse filiꝰ est ꝓueniēdꝰ q⁹ p̄. Tertio dic cū lege q̄dā caueaꝫ q⁹ q̄ hūit officium ad id officiū nō dz eligi vsq; ad q̄nquēniū.bñ ē verꝝ in eadē ciuitate.sec⁹ in alia. Jtē nō dz q̄s eodez tpe duo officia hr̄e in diuersis ciuitatibꝰ,ſz dz recipe in ea vñ est ciuis. Jtē lz habeā aliqua p̄dia in ciuitate mutine nō ꝓpter hoc cogoꝛ ibi suscipere munera psonalia nisi de hoc ciuitas mutine haberet priuilegiū. Jtem reuersus postliminio dz subire munera in p̄ria sua lz moꝛeꝫ alibi.ꝛ subaudi nō cā ꝛstituēdi ibi domicilium. Jtē decuriones possunt eligi ad erigēda tributa cū nō fit soꝛdidū munꝰ. Jtē manumissus ex cā fideicōmissi:sequiꝫ originē manumittētis vt ibi cogaꝫ munera ciuilia subire nō originez

ei⁹ qui libertatē reliquerat. Item nat⁹ ex filio adoptiuo: seq̄ originē aui naturalis nō solū adoptiui quo ad munera subeūda: pinde ac si ipe se in adopt. dedisset.

e Rro. Credēs me municipē mutinēsem ptestat⁹ suz ibi me velle munera ciuilia subire. dr q̄ erroe opto nō preiudicat mihi. Itē si pater me⁹ cepit habere domiciliū mutine non dicor inde ciuis si nolim eē. Itē accusat⁹ de crimine capitali: ad honos interim nō admittit. pristinā dignitatē retinet. Itē eo ipo q̄ habeo domuz mutine nō dicor p hoc domiciliū habere ibi. ¶ Nominati. Si aliquis magistratus noīauit sibi successorē qui gessit male tenet noīans nō fideiussores noīanti. Itē illi q̄ fideiubēt penes rē publicā p aliquo officiali ptittētes rēpublicā seruari indēnem. Itē noīatores magistratuū tenentur emēdare dānum ciuitati illatū p eū, nō autem ad penam tenetur.

d Iuus. Cū quis habuit honorē aliquē nō admittit infra certū tps ad illū vel alium honorē, hoc est verū inuitus sponte tamen admitti potest.

q Quod maior. Pone casum vt lra stat. z dic ō b vt ī glo.

d Omiciliū. Qui est ciuis mutinēsis iure domicilij: nō desinit teneri ad onera mutine: licz dicat se mutasse domicilium. est enim op⁹ vt factū z anim⁹ intersint.

l Ltius. Filiusfamīi. inuito patre suo cōstitut⁹ est curator frumēto cōparando qō officiū noluit subire: z sic ei⁹ collegę gesserūt z male. z ob hoc cōuenti nō sunt soluēdo. nūq̄d hic filiusfamīi. fact⁹ sui iuris tenebit ob gestionē collegaz. z dr q̄ sic. ¶ Paulus. Dic casum vt in glo. in scōa pte dic casum vt lra stat z ēt in tertia parte. Itē q̄ adoptat decurionē tenet p oneribus ei⁹. ¶ Idē respōdet cōstante. Dos dr in bonis viri cōstāte mrionio. si aūt vocet marit⁹ ad munera municipalia p mō bonoz nō cōputat dos. Itē pendente accusatione cris capitalis accusat⁹ nō est vocādus interiz ad honorē licet infra primā dilationē a iudice data nō pbaūz accusator iusta de cā impedit⁹. ¶ Imperator. Pater osensit q̄ fili⁹ suus infans esset decurio z pro eo se obligauit rei publice. dr q̄ interim nō pōt teneri p tali filio cū nec decurio esse possit cū sit infans. ¶ Idē rīdet. Ciuitas aliqua vēdidit vel locauit quādā rē alicui nūc cū ali⁹ offerat plus: vult ciuitas discedere ab illo otractu. dr q̄ nō pōt nisi de hoc haberet priuilegiū: sec⁹ in fisco seruatur.

f Jlij. In hoc prin. dic casum vt in glo. q̄ incipit. hic duo dicit ꝛc. Secūdo dicit. vidua detinet domiciliū viri pmi donec scdo nubat. Tertio dicit. vbi liberti cōstituūt domiciliū inde dicunt municipes z nihilomin⁹ sequūtur originē patroni vt vtrobiq̄ munera subeūt. Quarto dicit. relegat⁹ ad certuz locū sequit interiz domiciliū loci in quo relegat⁹ est. Quinto dicit. senator remot⁹ a senatu ꝓpter turpitudinē nō recuperat patriā originalē vt in ea admittat ad honores: nisi hoc specialiter impetrauerit. Sexto dicit. q̄ senatores z eoz filij. Itē nepotes eo tpe nati quo pater est in senatu eximūtur ab originali patria q̄ō intelligas quo ad onera non quo ad honores.

¶ Senatores. Senatorib⁹ cōcessum est libez arbitriū comeandi vbi volūt. dr q̄ adhuc retinēt domiciliū in vrbe. s. romana. Itē q̄ fen⁹ exercēt licet non habeāt pos. tenentur ad onera patrimonialia.

m Lniceps. Dūs branchalion de bonoñ. senator romanus effect⁹ desinit eē ciuis hui⁹ ciuitatis. b̄ est vez q̄tū ad munera tūm. sec⁹ quo ad honores. vñ manumissus ab eo sequit originē senatoriz vt ide dicat ciuis. s. ō bonoñ. Itē miles q̄ nihil in sua patria possidet dr hīe domiciliū ibi vbi inheret id est moratur.

c Nstitutionib⁹. Administrator cū ꝓuenit ad aliq̄ reddēda: z ob hoc ꝓdēnat: nō debet condēnari in ei⁹ pecunie vsuris. z b̄ idē seruat in fideiussorib⁹ ei⁹. z hoc constitutionibus principū cōtinetur.

m Agistrat⁹. Ptātes mutine lz sint duo: tū vicem vni⁹ sustinet. si b̄ sic dicatur in. l. municipali. i. in statuto mutinē. idē est si ō b̄ nihil sit dictū, nā mozib⁹. i. ꝓsuetudine b̄ idē fuat

e Aque. Magistrat⁹ municipalis nō pōt facere ea que sunt imperij meri vel mixti. non ergo pōt restituī. in integrū cōcedere vel iubere possidere bona cā rei seruāde. aut dotis vel legatoz seruādoz causa.

e Jus. Manumissus efficit municeps ei⁹ ciuitatis vñ hz originē su⁹ patron⁹. nō aūt domiciliū patroni spectat z sub. tūm. vel aliter vt in glo. z si patron⁹ sit municeps duarū ciuitatū. z sic fiet libertus eius earūdē ciuitatū municeps. Itez q̄ in mūicipio morat. ibi emit. ibi ꝯhit. ibi dies festos celebrat z in colonia vbi sunt agri sui non moratur nisi raro. dr hīe domiciliū in municipio. Itē si quis in duab⁹ ciuitatib⁹ sit instructus equaliter: q: vtrobiq̄ hz domū: z masaratica patrisam. necessaria. z vtroq̄ loco morat eqliter dr municeps vtriusq̄ ciuitatis. Postea dicit posse aliquē esse sine domicilio. z dat exēpla in littera. Itē relegat⁹ vt stet ī ciuitate quadā puta mutine dicitur mutine habere domicilium.

i Ater. Defensor ciuitatis cū infra certā summā a iure taxatā possit cognoscere z iudicare. dr q̄ ex cōsensu partiū poterit z de maiori summa cognoscere z iudicare.

i Ncola. Nat⁹ mutine in hac terra venit ad habitandū. dr q̄ munera subire debet vtrobiq̄.

q Li ex vico. Nat⁹ in terra butrij. dr ciuis hui⁹ terre. cuz villa butrij sub hac ciuitate sit.

n Jhil. Et quis vult potest habere domicilium.

e Aque. Desponsaui quādā mutinēsem p v̄ba de futuro ante ꝯctas nuptias nō sequitur domiciliū mei viri.

r Oma. Dic casum vt lra stat z expone vt in glo.

i Ncola. Ciui bonoñ. ex iure domicilij cū esset ei aliquod mun⁹ nunciatū vt illū subeat. puta vt collectam soluat. vult nūc desinere ciuis cē z mutinā se trāsferre. dr q̄ nō pōt renūciare domicilio qō hic hz nisi mūere ei iniūcto pus opleto.

s Lire. Qui in agro siue domicilio morat nō vt ibi hēat domiciliū: vt scutifer vel castaldus nō dr habere ibi domiciliū. z dic de hoc vt in glo.

t Jtio. Titio bonoñ. rome existenti cā studioz misit ptās bonoñ. nomine huius ciuitatis quādam epistolā in q̄ cōtinebat q̄ hic titi⁹ quoddā decretum ostenderet principi: qō decretum in epistola erat subiectum. itē viaticum datuz erat nūcio vt titio daret p suo labore. nuncius autem dedit hanc epl̄am lucio titio bonoñ. quē iuenit rome z nō titio ꝛc. z ibi esset collusio facta cū eo vt nomen lucij titij poneret ī epl̄a sublato titij noīe: qui luci⁹ decretū obtulit principi hz mādata rei pu. q̄ritur an luci⁹ possit petere viaticū a nūcio. an v̄o titi⁹. Itē quid cōmiserit titi⁹. z ad primā respōdet. s. q̄ nūti⁹ petet viaticū z nō titi⁹. ad secūdā rīdetur vt in gl. q̄ incipit. repete z q̄ ꝛc. ¶ Titi⁹. Titi⁹ cū esset ptās bononie. pecuniā publicaz hui⁹ ciuitatis mutuauit alicui accepto pignore puta fundo: pacto facto cū debitore: vt si ōbitor nō soluat debitū: creditor possit vēdere pign⁹ nō p̄mittēdo de euictione. sequētes ptātes post titiū illud nomē z pign⁹ approbabāt vsq̄ ad meuiū q̄ z ptās fuit. vēdidit istū fundū. in maiore quātitate ostendēs eū q̄ esset in veritate. z sic ciuitas bñ habuit ex illo precio debitū suū. sed cū postea apparuit minus esse fundū obligatū: q̄ ostēsus esset reddidit ptās ō pcio emptori z sic nō remanet penes ciuitatē tūm p̄cij q̄tū erat debitus. dr q̄ b̄ meui⁹ teneī ciuitati emēdare b̄ dānuz. cū ipse vltimo approbauerit p b̄ pign⁹ q̄si bonū eēt.

d Iure. Si vna ciuitas cū alia ciuitate eiusdē ꝓuincie litigat p q̄dā ciue quez quelibet ciuitas dicit suū z nō alteri⁹ ciuitatis. de b̄ cognoscet preses ꝓuincie eaz. si aūt hee ciuitates sunt de diuersis ꝓuincijs. tūc cognoscet preses sub q̄ est ciuitas q̄ cōuenit. z hoc ēt diu⁹ adrian⁹ rescripsit in quadā femina nupta viro alteri⁹ ciuitatis q̄ ipsa esset. vt ꝓuenta nūc rīdeat in foro viri. sec⁹ si nō legitimo viro esset cōiuncta: quia nō sequit foz viri vt hic in fine legis habes. Itē libert⁹ subijcit munera vbi patrona nata fuit. Itē vbi hz domicilium libert⁹.

i Operatores. Alīq̄s iurauit q̄ nūq̄ erit decurio. i. ō cōsilio. postea eligit in duūuirū q̄ hz necesse administrare ī cōsilio remittit ei sacramentū. Itē colon⁹ fisci dz fungi mune-

ribus in sua patria: si hoc sit sine fisci dāno. qđ inspiciet pīscū ꝓcuratore fisci. Itē ad officiū magistratuū spectat exigere ea que sunt legata ciuitatib⁹. r si nō exigant ipsi magistrat⁹ r eoꝝ heredes tenent. Itē mutinēsis femia hic nupta sequitur đ domiciliū viri, nec interim cogitur munera subire in ciuitate mutine. Itē si pater fraudulēter emācipat filiū electū in magistratu ne ꝓ eo teneatur, tenetur quasi fideiussor. Itē cū queritur an quis sit municeps hui⁹ ciuitatis inspicit an hic hēat domū r filia. nō sufficit q̄ bononiē vocat. Itē magistratus siue sponte siue coact⁹ fungat mgfatu dꝝ cauere de indēnitate rei publice.

¶ De decurionibus r eoꝝ filijs. Rubrica.

Decurio hui⁹ ciuitatis cū in hac ci
o **Ecuriones** uitate deberet stare r tractare fcā hui⁹ ciuitatis, recessit de hac terra r alibi fuit. dī q̄ p̄ses p̄uincie reuocabit eum vt hac terra subeat munera.

q Ui ad tēpus. Decurio relegatus ad tp̄s definit ee decurio, r finito tpe relegat. nō recupat locuꝝ suū, poterit tñ đ nouo eligi in decurionē. in suo tñ loco poterit eligi ali⁹. secus est in eo q̄ ad tp̄s remouet ab ordine decurionat⁹. nā finito tpe decurio est ipso iure. tpe aūt nōdū finito pōt alius eligi loco ei⁹ r. tp̄s finitū est: si nō inuenit loca aliqua vacua expectat donec loc⁹ vacet. Itē finito tpe inuenit locū vacuuꝝ: r sic in decurionatū reuertit recupat statū quēꝝ p̄i⁹ habebat inter decuriones. sec⁹ in decurioe relegato ad tp̄s qui finito tpe eligitur in decurionē. nā velut nou⁹ in ordinē venit. ¶ In filijs Filij decurionis dicūtur q̄ sunt ꝓcepti r nati ex decurioe. Itē r p̄i⁹ nati. s. ante decurionatū p̄fis dicunt filij decurionū quo ad quedā. s. vt penas plebeioꝝ nō subeāt quas in lra subijcit ¶ In auo. Dic casuꝝ vt in glo. q̄ incipit vt factus senatoꝝ. r.c. Itē nat⁹ ex eo q̄ est remot⁹ a decurionatu: si quidē ante ꝓcep. ultius p̄ erat remot⁹. dī iste filius plebei. si aūt p̄imo fuit ꝓcept⁹ dicet decurionis filius. idē dicendū est si pat⁹ ei⁹ fuit relegat⁹ vt si post relegat. p̄fis filius sit nat⁹ dicat filius plebeij. si p̄i⁹ sit nat⁹ dicat filius senatoris. Itē si titi⁹ decurio sit remot⁹ ad tp̄s ab ordine. r interim cōcept⁹ ei filius est r edit⁹. dī decurionis filius lꝫ pater decedat anteq̄ in ordine reuertat. Itē si cōcept⁹ sit a plebeio: r anteq̄ nascat pater ei⁹ fuit decurio: r desijt esse. dī decurionis filius. ¶ Nullū. Ex delicto patris nō imponit pēa filio. nec ad decurionatū vel ad ceteros honores ꝓhibet filius aggredi ꝓpter delictū paternū. r dic de hoc vt in glo. Itē maior quinquaginta r q̄nq̄ ānis nō cogit honorē decurionat⁹ suscipere: sed sponte suscipe pōt r suscipit spōte: munera ciuilia nō cogit suscipere: et si esset maior septuagīta ānis ad q̄ decuriones alij vocari cōsueuerūt. honores aūt gerere debēt.

g Eneraliter. Quidā relegat⁹ ad tp̄s cū grauī⁹ deberet condēnari bona sua retinet nec ad decurionatuꝝ admittitur finito tpe. r intelligas q̄ fine cause cognitione fuit minuta. si aūt cā cognita fuit minuta pena: vt q: ob delictū falsi vel aliud simile ad tēpus sit ordine decurionū mot⁹ cū grauī⁹ deberet dānari: finito tpe in ordinē reuertit. qđ intelligas si locū vacantē inuenit. r hoc ēt dixit quidā impator q̄ dixit q̄ motus ab ordine ad tp̄s vel ille cui est interdictū officiū aduocatiōis vl aliqđ aliō vsq̄ ad tp̄s: q̄ finito tpe potit fungi honore vl officio. ¶ Spurios. Dicit spurios posse eligi in ordinē decurionū. sed si alij legitimi filij extant q̄ in ordinem volūt venire: spurij hoc casu nō admittūtur. tūc ergo demū spurij admittūtur ad decurionatū cū alij legitimi desunt. Itez iudei possunt vocari ad honores.

d Ecurio. Licet ꝓhibeat a lege ne đcurio đducat agros r filia. si tñ successit đductori agroꝝ remanet i đductiōe

a Đ tp̄s. Cū minor pena q̄ debeat de iure iponit decurioni. vt q: ad tp̄s ordine remouet et crimine qđ infamiam iportat. ēt finito tpe remouet a decurionatu. si aūt q̄s relegat ad tp̄s ex crimine leuiore. r sic aucta est pena. nō habetur inter infames r ad honores admittitur.

s Purij. Spurij itē incestuosi possunt fieri decuriones. r reddit rō in littera. Itē si minor. xxv. an. sit fact⁹ decurio ex cā

dꝝ habere salariū qđ decurioni dat. interim tñ nō subest ea q̄ alij de ordine. Itē decurio ꝓhibet vectigalia ēt sue ciuitati cōducere. Itē q̄ accusauit aliquē de crimine publico. r destitit si ne abolit. nō pōt in decurionē eligi sicut nec dānati calūnie cā iudicio publico. ¶ Pater. Filio in decurionē electo pater ei⁹ appellauit nomine filij licet sit exclusus eo quia tarde appellauit r sic filius subiuit decurionatum inuito patre non tenebitur pater filio. Item cum decuriones debent aliquam sniam ferre. primā vocem habēt qui decorati sunt plurib⁹ honoribus iure decurionis. Itē r illi q̄ plēs habēt liberos in ordine decurionum.

h Onores. Nō inspicit q̄ qui primo fuerit decurio vt ꝓ hoc p̄i⁹ ad honores admittat. Itē surdus q̄ nunq̄ audit. itē mut⁹ qui in totū nō loquit ab honorib⁹ ciuilib⁹ nō ēt a muneribus ꝓtionalib⁹ excusant. itē qui nō est decurio nō pōt eligi duūuir. cū hic honor ad decuriones spectet nō ad plebeios. itē pater nō dicit cōsentire decurionatui filij qñ ostendit ꝓpriā volūtatē vel apud acta p̄sidis vl apud ordinē vel alio mō. r sic ꝓ filio non tenetur hoc casu.

d Ecurionib⁹. si decurio ꝓdat bona sua maxime q: multa dona otulerat in alios dāda sunt ei alimēta de publico

s Enerus. Nat⁹ ex seruo r ex matre libera pōt fieri decurio. Itē nauicularij nō possunt fieri decuriones.

h Erēnius. Licet q̄s hūit salariū vt decurio nō ꝓpter hoc est effect⁹ decurio cū fm legē nō erat fact⁹ decurio.

n On tñ. Qui sunt tenere etatis vt minores. xxv. an. itē q̄ sunt grādis etatis nō debēt eligi decuriones. r grandē etatem intelligas etatē quinquaginta r q̄nq̄ annoꝝ. nam abinde infra debēt suscipe decurionatū. vt sic iuniores nō ita graueñt. itē minoꝝ. xxv. an. pōt eligi decurio ex cā puta in defectū alioꝝ. Item cōsuetudo est spectāda in talib⁹. r hoc etiam principes dixerunt.

c Os. Qui esculēta r poculēta vēdunt vt petricolus ballardi. r guidoct⁹ de vignola. lꝫ sub edilib⁹ cesi sint. i. sub ascarijs. tñ possunt eligi in decuriōes. si tñ cesi sint ab ascarijs i. fustigati: vt q: malū foꝝ faciebāt de vino. ita demū possunt eligi in decuriones qñ alꝫ honesti homines non inueniuntur ad decurionatum.

i Peratoꝝ. Plebei⁹ relegatus ad tp̄s finito tpe reuersus nō pōt eligi in ordinē decurionat⁹ sine ꝓmissu principis. itē relegat⁹ ad tp̄s qui p̄i⁹ fuerat decurio. finito tpe pōt eligi in decurionē si erat minor. xxv. an. tpe dānationis. si autē erat maior nō admittit ad decurionatū nisi tñ tp̄s labat. nūc q̄ tū fuit tp̄s relegat. Itē natus ex patre relegato pōt eligi decurio. Itē ex quo quis est fact⁹ decurio. si aliquis nūc veniat r velit dicere q̄ nō recte sit fact⁹ nō auditur: a principio enim debebat venire.

d Ecurione. Si decurio sit dānat⁹ nō ꝓpter hoc pōt subijci tormētis. etiā si anteq̄ dānetur desierit esse decurio r redditur ratio in littera.

¶ De albo scribendo. Rubrica.

Noīa decurionū scribēda sunt i al
d **Ecuriones** bo eo ordine quē consuetudo reqrit si nō est cōsuetudo inspicient dignitates eoꝝ vt q̄ in maiori dignitate est eius nomē primo scribatur. r sic de singulis. r specificat in littera. r similis ordo inspicit cum sniam alicui debēt dare decuriones. itē noīa eoꝝ q̄ dignitatē aliquā. habuerūt a principe in albo scribēda p̄ferūtur illis q̄ municipalibus honoribus functi sunt. r hoc dicit hec lex r se.

¶ De muneribus r honoribus. Rubrica.

Primo ponit diuisionē q̄ dicit q̄ mu
m **Uneruꝫ** nera q̄dā sūt psonalia quedā patrimonialia. r dat exēpla. de patrimonialib⁹ primo r postea de psonalib⁹. r vt breuit dicā patrimoniale mun⁹ respicit onus pson̄e. r dat alia exēpla. de psonalib⁹ p totā hāc legē et ea expone vt in glo.

q Uod ad honores. Qui in ptāte alteri⁹ ē si hꝫ filiū. dicitur eū habere in sua ptāte quo ad honores. s. vt quasi fi

deinsso: teneatur p filio in magistratu assumpto.

e T qui. Natus rome lz in ꝓuincia hēat domiciliū tñ munera subire dz rome. Itez donec miles morat in castris i. in exercitu. nō dz subire onera in ciuitate sua. alij autē hoies lz cognati militū sint onera subire debēt in sua ciuitate. Itez dānat⁹ in metallū si in integrū restitut⁹ est munera subire dz in sua patria ⁊ honores suscipe pinde ac si nūq̄ extitiss dānat⁹. Itē munera corpalia vt honores ⁊ munera psonalia feminis sunt interdicta. Itē nō pōt pater ꝺ dicere quo min⁹ filj⁹ eligatur ad honores cū nulla excusationē iusta filius haberet. ⁊ p honore quā hz filj⁹ patre nō cōsentiēte lz filj⁹ male gerat pat nō tenet. filj⁹ aūt officiū sibi iniunctū gerere dz. ⁊ tenet si male gerat. Itē maior septuaginta ⁊ v. an. hñs. v. filios cū excuset a munerib⁹ ciuilib⁹ filij tñ ei⁹ munera eis iniūcta subire debēt. Itē vitric⁹ non tenet ꝓ onerib⁹ puigni. Itē liberti debēt subire munera in ea ciuitate. vñ sunt patroni. si habēt patrimonium ad hoc sufficiēs. nō enim bona patronor ad ꝺ tenētur. itē lz pater cōmiserit aliqd delictū. nō nocet filijs ei⁹ quomin⁹ ad honores vocēt. Itē minor. xxv. an. pōt eligi in decaprotū. ⁊ iō sic dicit. qr preest. r. ⁊ dic vt in glo. dñi mei ac. Itē exactio tributor. i. si ab aliquo exigit tributū on⁹ est ꝓmonij. Item cura frumenti cōparādi ē mun⁹ psonale. ⁊ ab hoc excusat maior septuaginta annis. itē si hz filios. itē hoies q̄ debēt pstare hospitia in ciuitate militib⁹ supueniētibus debent pstare ea p vices. i. qdā vna die. qdā alia die. ⁊ on⁹ tale est patrimonij. itez preses ꝓuincie ꝓuideat munera ⁊ honores in ciuitatib⁹ eqliter distribui inter hoies. Itē si pat hz duos filios nō ꝯpellit subire munera ꝓ eis. Itē si spōte subiuit munera ꝓ vno. deide cū alter filj⁹ eligeret ad honores pr decessit. ⁊ hic filj⁹ gessit officiū ⁊ male. nunq̄ de cōib⁹ bonis hoc male gestū resarcit nisi pater hoc dixisset.

c Ura. Cura extruēdi vl reficiēdi opis publici mun⁹ publicū psonale est a quo munere excusat qui hz quinq̄ filios ⁊ lz cōpulsus hoc officiū gessit non preiudicat sibi ad alia munera subeūda. Itē excusatio pauptatis ꝓpter quā q̄s excusatur a munerib⁹ vel ab honorib⁹ nō est ꝓpetua. durat enim donec paup est. sed fact⁹ diues cogit ea subire. ⁊ onera patrimonialia subire q̄s nō cogit ꝓpter pauptatē: psonalia aūt cogit subire. Itē qui tenebat munera subire cā eor euitādor dedit se militie nō ꝓiudicauit ciuitati q̄n adhuc munera subire cogat

n Auicularij. Noīat quosdā qui vsq̄ ad quinquēniū excusant a muneribus publicis.

r Escripto. In quodā rescripto ꝺtinet. Postq̄ q̄s est factus decurio debet subire magistratus. hoc debemus intelligere quando alr est idoneus facultatib⁹ donec eni sunt idonei facultatib⁹ q̄ eligi possūt paupes nō eligūtur. Itē q̄ eligit ad honorē ꝓ subā sua: si est multū senex vel nimiū iuuenis excusare se pōt. Itē debitor rei publice non dz admitti ad honores nisi prius satisfaciat. Postea exprimit de quo debitore loquat. Itē qualiter sufficiat satisfieri vt honores possint suscipe. Itē criminosus cū accusatorē nō habeat nō ꝓhibet ad honores admitti sicut ⁊ si accusator esset ⁊ destitisset.

f Iēdū. Quedā munera sūt psonalia: qdā prionior. Itē qdā sunt honores ⁊ munera q̄ iponūt prionijs vel i retributiōe sūt talia vt neq̄ etas neq̄ nūer⁹ liberor nec alia prerogatiua excuset aliquē ab eis pstādis ⁊ munera q̄ patrimonio imponūtur duplicia sūt. nā qdā possessorib⁹ iponūtur siue municipes sint siue nō: ⁊ sic rōne tm̄ possessiōis iponūtur. qdā imponūtur tm̄ municipib⁹ vel incolis. Itē in retributiones que agris fiūt vel edificijs possessorib⁹ indicūtur. munera vero q̄ patrimonior habent q̄ imponūtur personis pro reb⁹ nō alr imponūtur q̄ municipibus vel incolis.

r Eus. Accusat⁹ nō admittit ad honores pēdente accusatione ante sniam infra annū. sed post annū posset admitti nisi p istū staret quo min⁹ cā cōpleretur infra annū. Itē cum aliq̄s ad honores esset elect⁹ appellatū est a quodā dicēte eū non ē ydoneū. dr q̄ si interiz pēdēte appellatōe vsurpat. i. accipit honorem pūit. itē si titi⁹ occasione alicui⁹ delicti p sniam ꝓhibit⁹ ne ad honores admittatur ⁊ ab hac snia appellet dr q̄ interi pēdēte appellatiōe non debet admitti ad honores.

a Drem publicā. Dicit minorē. xxv. an. nō debere admitti ad magrātū vel ad munera q̄ nō patrimonij sūt vel ad honores vel ad decurionatū ⁊ mior dr qui non tetigit de xxv. āno. si eni tangit de. xxv. āno ꝓ maiore habet vt ad honores admitti possit: ⁊ honores intelligas sine administratiōe ne sit damnosum reipublice vel sibipsi.

f Iquis. Elect⁹ in magistratū dz cogi a p̄side illū suscipere remedijs q̄bus tutores cogūtur gerere: franciscus.

b Norē. Habenti honorē nō est imponendū mun⁹. ecōtra sic. Frāciscus.

v T gradatim. Edicto pretoris exprimitur vt honores gradatim dentur ⁊ vt a minorib⁹ ad maiores pueniat Itez si lege municipali cauet ꝓ q̄dā hoies cuiusdā plis vt lā berthacij qui sunt guibelini ⁊ paterini ⁊ vaudesi ⁊ heretici ad dignitates habēdas pferātur alijs: imo mō galluchij: ⁊ tota ps eccl'ie: ita est itelligēdū si idonei hoies ad hoc ibi sint. Itē si nō inueniūtur in ciuitate aliq̄ idonei ad magistratū etiā priui legiati eligūtur ad hoc iuiti q̄ al's habēt excusationē si sūt de eis aliq̄ idonei. Itē medicus semel approbat⁹ reprobari pōt si causa subsit: itē q̄ docet alphabetū pueris nō hz vacationē

c Ui muneris. Qui habet vacationē muneris publici potest eligi in magistratū ⁊ suscipere cogit: nō aūt cogit suscipere offm muniendi vias. itē si vacatio cōcedit liberis ⁊ posteris alicui⁹ ad eos tm̄ extenditur q̄ sunt de familia ei⁹: non ergo filijs eius emācipatis vr cōcessū: ⁊ hoc dicit hec. l. ⁊ sequēs

b Nor. Primo dicit ꝓ honor municipalis est administratio reipublice cū dignitatis gradu siue cū sūptu suo siue sine suo sumptu. Scō dicit ꝓ munus aut publicū est aut priuatū. ⁊ dat exemplū de publico. Tertio dicit ꝓ soluere pro predijs ad viarū munitionem siue ꝓtributa soluere pro predijs nō est personale munus sed locor munera sunt. Quarto dicit que sunt cōsiderāda cū q̄ritur. i. tractatur de honore alicui deferendo. item quid si filinsfam. plebeius eligit ad aliquam honorem licet patre inuito ⁊ sic nō tenetur pater ꝓ eo lz male administret ipe filius: dicit ꝓ filius debet suscipere illū honorem ⁊ si male gerat ⁊ nō fit soluendo tenet nominās ꝓ eo: ⁊ de hoc extant verba cuiusdā rescripti que ponūtur in littera. item non debet promiscue siue indistincte quis eligi ad honores: nā nō debet quis vocari ad maiorem magistratū nisi ⁊ minorē gesserit. item debet inspici etas. item talis debet eligi qui nō continuet honores si tm̄ nō inueniūtur idonei ad honores gerendos etiā qui primo gesserūt eos cōpellūtur iterim eos gerere: ⁊ hoc plurib⁹ cōstitutionib⁹ cauet ⁊ diuus adrianus etiā hoc dicit.

e T si filiū. Pater voluit filium suū fieri decurionem: ⁊ factus est tandem mortuo patre filius suscepit aliquos honores ⁊ male gessit: dicitur hoc non spectare ad onus cohere/dum huius filij. nam ipsi ⁊ eor bona non tenentur.

e Stimationē. Elect⁹ ad honorē vel mun⁹ offerēs pecuniā ne cogat illud mun⁹ subire nō audit. Itē q̄ pecuniā ꝓmisit ꝓ honore habendo si soluere eam cepit: totam cogitur soluere ad exemplum illius qui est pollicitus opus aliquod facere rei pub. nam si incepit debet cōplere. item filius nō cogit fideiubere ꝓ pre rē pup. saluā fore. itē si semel q̄s fuit magrat⁹ nō cogit illud officiū ampli⁹ subire: nisi necessitas id faciat vt si alij nō inueniūtur ydonei ad illud officiū. itez pōt q̄s sponte sacerdotiū reiterare ⁊ est q̄dā dignitas sacerdotū. itē q̄ ē immunis ab honorib⁹ ⁊ muneribus ciuilib⁹: si cōsentiat decurionatui filij sui: tenet pro filio si male gerat filius in muneribus ⁊ honoribus sibi delatis. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

De vacatione ⁊ excusatione mūnerū. Rubrica.

m Munerum Primo ponit diuisionē munerū ciuiliū. ⁊ est talis. ꝓ munerū ciuiliū q̄dam sunt personalia. quedam patrimonialia. quedā mixta. Secūdo dat exēpla de psonalib⁹ ⁊ de his dicit vsq̄ ad. §.

patrimonioꝝ.ibi tractat q̄ sint patrimonialia.ꝛ dicit postea ꝙ duo sunt gña pkioniozꝝ.ꝛ ō his dat exēpla.ꝛ b̄ vsq; ad.§. mixta.ibi tractat q̄ sunt mixta vsq; ad.§. hec oia munera.s.p/sonalia. Itē patrimonialia. Itē mixta dicunt munera ciuilia seu publica. Postea dicit ꝙ q̄ hꝫ immunitatē a munerib⁹ ciuilibus siue psonalib⁹ nō excusat a q̄busdā munerib⁹ q̄ declarā tur in littera. Ultimo dicit ꝙ mgri qui hñt imunitatē ciuiliuꝫ munerꝝ. Itē gramatici ꝛ sil'es in lra notati hñt imunitatē a p̄n cipib⁹ ne hospitē coganť suscipe.

o Onis. Ois excusatio sua eq̄tate nitit.ꝛ si cuilibet elec/cto ad officiū vel mun⁹ aliquod allegāti excusat.aliquā creda tur.iā nō erūt q̄ munera subeāt.dicendu⁹ est ergo ꝙ ois elect⁹ ad aliq̄d mun⁹ si vult se excusare appellet ab electione.ꝛ ps/quat eā infra tēpus statutū.ꝛ si nō psequitur cogit suscipere mun⁹. Itē elect⁹ ad mun⁹ aliq̄d si appellat ꝛ optinet: ꝛ interiꝫ eligatur:iterū dꝫ appellare.ꝛ quotiens fit elect⁹.dꝫ appellare sꝫ q̄d si p calūniā eligat tā sepe vt expēsas faciat in appella/tione cogit eligēs de suo resarcire expēsas electo. Itē si decu rio cā euitandoꝝ munerꝝ trāstulit se ad colonos p̄dioꝝ nō pp hoc excusat a munerib⁹. Itē quāuis q̄s habeat quinquagin ta ꝛ quinq; annos.ꝛ tres liberos in ytalia.idem si in ꝓuincia nō ꝓpter hoc excusat a muneribus ciuilibus ꝛ dic de hoc vt in glo.

s Extumdecimū. Habēs sexdecim annos ad mīn⁹ sico nie nō vocatur nisi sit cōsuetudo in cōtrariuꝫ.ꝛ est nomē dignitatis siconia ꝛ dic vt in glo. Itē minor.xxv.annis nō vo cat ad munera. Itē numer⁹ liberoꝝ aut septuaginta annoꝝ etas nō p̄stat vacationē ab honorib⁹ vel munerib⁹ cohere tibus honoribus.sꝫ a munerib⁹ tm̄ ciuilib⁹. Itē filij adopti/ui nō psunt adoptāti vt i numerꝫ libelloꝝ ei⁹ oponent. Itē cū q̄s vlt se excusare a mūnerib⁹ pp liberos:liberi viui tūc ispiciū tur nō ia mortui. Itē liberi postea suscepti a muneribus susce ptis nō liberāt. Itē ꝓpter liberos nō excusatur q̄s ab hono/re patrimonij. Itē liberi emācipati psunt pri ad excusat. mu/nerū ciuiliū. Itē qui nō bene audit nō excusat a munerib⁹ ci uilibus. Item granatus senectute aut infirmitate corꝑis ita ꝙ nō pōt sufficere officio pecunie ꝛ sub.publice pferēde.di mitti dꝫ ꝛ ali⁹ cōstitui. Itē corꝑis debilitas nō excusat quē a munerib⁹ patrimonij:sꝫ a psonalib⁹ sic. Itē magistri alpha beti nō habēt imunitatē a ciuilib⁹ munerib⁹. Itē p̄ses ꝓuide at ne vltra vires indicat eis mun⁹ patrimonij: siue in ciuitati bus doceant siue in vicis.

h Js qui naues. Qui naues marinas fecerūt nō mino/res quinquaginta milia modioꝝ: aut plures fecerunt singulas nō minores decē miliū modioꝝ ꝛ ad ānonā romani populi p̄fuerunt.donec ille naues aut alie loco earum naui gant vacationem munerū publicoꝝ habēt. senatores hāc va cationē habere nō possunt cū nec naues eis liceat habere.

t Empus. Qui reipu.cā abfuerunt:hñt excusat.anni ad nouas tutelas.sꝫ q̄n incipit ann⁹ currere.ꝛ certe extūc cū abesse desijt cū aliquo laxamēto tp̄is.si āt moratꝰ i itinere aut alio loco fecit vt plus tp̄is nature plusq̄ esset iustum ex nunc cōputabit ann⁹ cū potuisset esse reuersus domi comode.

a Decurionatu. Quāuis q̄s sit ōcurio pōt ad aliū hono rē vocari nec hꝫ vacat.ob hoc ꝙ sit decurio. Itē qui hꝫ vacat.muneris publici non cōpellit ad aliq̄d extraordinariuꝫ Itē veterani habent vacationem a munerib⁹ ciuilib⁹ q̄ non patrimonijs iponunt.ꝛ hoc dicit hec lex cū duab⁹ se.

i Honorib⁹. Ab honorib⁹ quis nō excusat ꝓpter tē/pus.lxx.an.nec ꝓpter liberos quinq; fallit in honore sa cerdotij a quo q̄s excusat numero liberoꝝ.v.ꝛ hoc in asia p̄i mo fuit.ꝛ idē est seruandū in omni alia p̄ouincia. Itē redem/ptores vectigaliū qui exercent illud negotiū a munerib⁹ ciui/libus ꝛ a tutelis excusantur. Itē p̄iuilegia veteranoꝝ nō va dūt ad filios eoꝝ. Itē qui habet vacat.muneris publici non cogitur subire collatiōes sibi ex ip̄rouiso ip̄positas p magistra tus aūt ip̄positas a lege subire cogitur. Item tutela ꝛ munera sordida corꝑalia remittūtur philosophis nō patrimonialia ꝛ redditꝫ ratio in littera. Itē qui appellauit in cā sua ad p̄inc pez rome vel ad aliū magnū magistratū rome ꝛ ibi vadit pro hac cā.nō cogitur interim honorem vel munera subire in sua ciuitate.

e Os qui. Bononiensis qui p̄fessor est rome excusatur a muneribus patrie sue: sicut si in patria sua regeret. Itē p̄iuilegiū cōcessum mercatorib⁹ frumēti ne cogantur ad munera extēdit et ad honores ne eos recipe cogantur.

h Js onerib⁹. Nullū p̄iuilegiuꝫ excusat quē a munerib⁹ patrimonij. Itē illi qui p̄sunt mēsurationi frumenti si ue annone vrbis habēt vacationē.secus in ꝓuincijs seruatur Itē milites ꝛ p̄fessores liberaliū artiū hñt imunitatem ab an gariis ꝛ necessitate recipiēdi hospites. Itē elect⁹ ad hono/rē appellauit dicens se paupem.interim est effect⁹ dines.a mō illa excusatio cessat. Itē defensor reipu.interiꝫ hꝫ vacationeꝫ ab honoribus ꝛ muneribus.

s Unt munera. Quedā munera notat a quib⁹ nō excusa tur quis ꝓpter liberos vel militiā vel ꝓpter etatez: nisi p̄iuilegiū p̄incipis de nouo indultū hoc cōcederet. Itē lega tus qui defendit semel negociū publicū intra biēnium ad idez officium nō cōpellit. Ultimo notat quosdā qui hñt excusat.a muneribus vel honoribus ꝛ tutelis.ꝛ b̄ dicit hec.l.ꝛ se.

p Retor. Pretor cōcedit excusat.illis q̄ nō possunt ope rā dare ad iudicandū:vt qui in ea valitudine sit vt certū sit eū nō posse ꝓpetuo ciuilia mūnera subire.aut si ad sacerdoti um aliquis sit assumpt⁹.nā isti ꝑpetuum excusant. Scōo di cit ꝙ sunt duo genera tribuēdi vacationez muneris publici.ꝛ declarat in littera. Itē qui nō hꝫ excusat.inuit⁹ cogitur iudica re. Itē si sponte quis suscepit officiū iudicandi ꝛ cepit de cau sa cognoscere:nunc vult se excusare:an audiatur. q̄ritur ꝛ si q̄/dē ex p̄iuilegio qō p̄ius habebat vult se excusare nō audit. si aūt nō cepit habere excusat.vt qz effect⁹ infirm⁹ sit nō dꝫ in alium transferri iudicium:si cū dāno alicui⁹ ptium esset.sꝫ expe ctabitur donec liberetur.

a De excusationē. Liberi defuncti nō p̄sunt p̄i ad excu/sationē munerꝝ nisi in bello sint mortui. Item non debꝫ quis eodem tpe duas curas opis habere.

De iure immunitatis. Rubrica.

q Ui ob hoc Qui in nauib⁹ stāt cā nauigandi: nullā habēt imunitatē itē immuni/tas data alicui nō trāsit ad eius heredes. itē immuni tas data cuidā generi ꝛ posteris non vadit ad eos qui ex femi nis illius ꝓlis nati sunt.itē illi qui cū non essent ascripti ad ali qua munera subeūda vel honores se astrinxerūt vt suscipere quedā cogātur quedā nō:seruāda est eis cōuentio.item impu beres non debent admitti ad honores licet penuria esset ibi/dem hominū.itē maiꝛ septuaginta annoꝝ hꝫ vacationē a tu tela ꝛ a cura:ꝛ a munerib⁹.ꝛ maiꝛ dr̄ q̄ compleuit septuage/simū annū nō aūt sufficit si tetigit eū.itē cōcessa imunitas ali/cui vt ꝛ ad posteros ei⁹ vadat in ꝑpetuū ibit ad ei⁹ posteros. ꝛ hoc dicit hec lex cū tribus sequētibus.

s Emper. Honꝛ debetur senectuti filijs q̄ ꝛ magistrati/bus ꝛ circa munera municipalia subeūda ꝛ circa alia.se nex aūt qui p̄ius nullo munere functus est:ꝛ hoc ꝓpter pau/pertatem.nunc fact⁹ dines in senectute cogitur suscipere mu/nera maxie ea q̄ nō hñt corꝑis vexationē. ꝛ nō sint alij hoies abiles ad hoc.itē si in aliqua lege municipali imunitates no/minantur etiā de numero annoꝝ est dicendū vt ꝓpter nume rū annoꝝ detur immunitas ꝛ hoc erat rescriptū cuius v̄ba po nuntur in littera.itē cōceditur immunitas munerꝝ publicoꝝ negociatoribus qui annonā vrbis adiuuant.itē nauicularijs qui annone vrbis seruiūt.ꝛ redditur ratio in littera.itē immu/nitas que datur nauicularijs non vadit ad eius liberos vel li bertos.item qui annone vrbis seruiūt.habent imunitatē na/uium maritimarū.item licet q̄s sic in corꝑe nauiculariorum nō tamen habet nauē;nec alia q̄ illi de corꝑe debēt habere.

nō gaudet priuilegio nauiculariorū. Itē si cū aliq̄s vocat ad munera nō habebat aliquā excusat. sz post cepit habere: non ei prodest. ꝛ dat exēpla in lra. Itē negociatio exercēda ē pro incremēto facultatū. si ergo negociator fact⁹ diues nō auget negociationē muneribꝰ tenet sicuti ꝛ ille qui diues existēs modica pecunia compauit nauē vel naues vt subtrahat se muneribꝰ nō audit. ꝛ quicūq; efficit nauiculari⁹ cā euitādorū munerū nō excusat ab eis. Itē cōductores vectigaliū nō cogūtur munera subire. imo ꝛ si ponte velint ea suscipe nō audiuntur nisi primo satisfecerint fisco q̄ fit dando paria q̄ exponē in glo. Itē coloni cesaris liberant a muneribꝰ ciuilibꝰ vel municipalibꝰ. Itē quibusdā corporibꝰ imunitas tribuit que ōclarat in littera. nec oībꝰ de illis collegijs tribuit imunitas: sed artificialibꝰ tm̄. nec cuiuscq; etatis homo i illis collegijs eligit Itē q̄ effecti sunt diuites ꝛ possunt sustinere munera ciuitatū nō debēt hꝫ priuilegiū q̄ habēt pauperes in muneribꝰ euitādis. Itē electꝰ in corpe nauiculariorū q̄ habet imunitatem. si patiatur se eligi in decurionē cōpellit munera subire amodo.

q Cibusdā. Hec lex nominat quosdā, quibus tribuit immunitas quorūdā munerꝫ ꝛ numerat eos in littera.

De legationibus. Rubrica.

Punit legatū siue ambasiatorē q̄ deseruit ambasiatam. Scōo dicit ambasiator huiꝰ ciuitatis ad principē missus ꝑ hac ciuitate pōt p aliū postulare a principe aliquid q̄ sit ꝯ istā ciuitatē Itē cū inculpat ambasiator de ambasiatoria relicta oz ꝓbare q̄ de cā deseruit. Itē lz vnꝰ legatorū dereliquit legationē nō nocet alteri legato q̄ pegit eā. Itē salariū est dāduz legatis q̄ nō suscipiūt gratuitā legationē. Itē cū tractat an legatus cū sit rome possit cōueniri ex ꝯtibꝰ priꝰ factis inspicit vbi q̄s sit stipulatꝰ. Itē an sit actū ꝑ pactū vt legationis tpe possit conueniri. Itē debitor rei publice nō pōt esse legatus. Itē ꝓhibitꝰ postulare: nec legatꝰ esse pōt. Itē debitor fisci pōt esse legatꝰ Itē si accuso aliquē amicū senatoris non oz hꝫ ciuitas me mittere in legatū ad eū ꝑ aliquo facto senatoris. Itez legatꝰ pōt filiū suū dare in vicariū nō aliū. Itē ꝼm ordinē oz quis eligi i legatū vt qui primo in ordine venerunt: primo fiant legati: ꝛ sic ꝑ ordinē est eundū. fallit vt si ꝑ arduo facto mittere velit ciuitas legatos: ꝛ inspecto ordine nō essent boni q̄ deberēt ire: eligent de meliorib⁹. Itē nulla ciuitas mittat vltra trinos legatos. Itē legatꝰ oꝛ abesse rei pu. cā a tēpore quo ē electus. ꝛ cū est rome ꝛ ibi cōuenitur: ꝛ ipse dicat se legatū ꝛ sic nō cōuenit dū: ꝛ de hoc dubitet: cognoscet de hoc prētor. Itē lz pr̄ fuerit legatus nō tribuit vacatio legationis filio eius. Itē si filius ꝑ patre suo fecit officiū legat. hz vacat pater vsq; ad biēniuz nō aūt iste filiꝰ vacationē hz. Itē qui fuit legatꝰ nō cōpellitur vsq; ad biennium subire onꝰ legat. nec est vis in qua ꝑte fuit legatus. Itē dū aliquis est legatꝰ nō oz se interponere suis vel alienis negotijs. de furto aūt ei facto vl̄ alio dāno tpe legationis passo: poterit interim agere. Itē si legatus decedat in legatione nō repetūtur sumptꝰ ei dati a ciuitate, ꝛ hoc dicit hec lex cū sequētibus vsq; ad. l. si absenti. fran.

s Jabsenti. Absenti iniūcta est legatio: ꝛ eā gratuitā suscepit. oꝛ q̄ pōt per alium hoc officium exercere. Itē donec quis est in legat. suū negotiū curare nō pōt. si aūt esset tutor alicuiꝰ pupilli: cām eiꝰ bñ pōt interim exercere maxime cuz cōtutor absit. Itē existēs in legat. pōt interim emere domū in sua ciuitate. itē qui exercuit officiū legat. ꝑ alio suscipe pōt legat. ꝑ se ꝛ cogit eā suscipe si eligat. itē si finita legat. legatus abeat ꝑ suo facto forte: nō oꝛ abesse rei pu. cā. itē legatꝰ pēdente legat. nō pōt aliquē cōuenire ꝑ suo facto nisi cū ꝓbola ꝓncipis. itē plures legat. pōt quis suscipere: ꝛ hoc expone vt in glo. hoc tñ est verꝫ si sumptꝰ ꝓz a ciuitate cuius est legatꝰ. item de lite mota legato ante legationē: existēs in legat. oz defendi de nouo. aūt lis non pōt ꝯ eum interim moueri, ꝛ hoc dicit hec lex vsq; ad. l. si quis.

s Jquis legatum. Qui verberat legatum hostiū facit cōtra ius gētium: quia sancti habentur legati. hinc est q̄ si legati alicuius ciuitatis apud principem sint. deinde interim princeps indixit libellū illi ciuitati: ꝛ isti legati beri ꝑmannet ꝛ qui pulsat legatū tradendus est illi ciuitati cuiꝰ erat legatus. sz si ciuitas nolit eū recipe an remanz ciuis romanꝰ, ꝛ oꝛ q̄ sic ꝛ hoc de facto euenit. ꝛ subiicit exemplum.

De administra. rex ad ciuita. ptinē. Rubrica.

Qō relinquit ciuitati ad certū vsum expēdendū nō oz expendi in alios vsus. itē pacta que sunt appositā in preteritis locationib⁹ nō spectant in futuris. itē qō quis ꝑ bibetur per se exercere nec ꝑ alium facere pōt. ꝛ sic decurio qui per se predia ad colēdum conducere nō pōt: nec per alium oz cōducere. ꝛ si cōtrafacit reuocat qō factū est. item qui emit frumentū a re publica: si soluit precium in aliā rōnez q̄ frumentaria: adhuc soluere tenetur: ꝛ cōtra eū absentem pōt de hoc dari snia. itē debitor ex frumtaria cā oz soluere cito. ꝛ oz cogi ad soluendū per pſidem ꝓincie. itē pecunia data ad comparat. frumēti debet restitui ciuitati non cōpensari. ꝛ si pecunia frumentaria in alios vsus sit cōsumpta q̄ in q̄b⁹ destinata erat reddi debz ciuitati a ꝓcuratore rei pu. item si pecunia frumentaria reddatur ciuitati cum vsuris fiscalibus satis est: nec vsura vsurarum debetur. ꝛ hoc dicit hec lex cū principio sequētis.

Grani. Dic casum vt in glo. Scōo dicit ꝓcurator rei pu. noīauit quēdam officialē qui tunc tēporis erat ydoneꝰ. postea factus est nō ydoneꝰ ex aliquo fortuito casu cui ꝓuidere ne quiuit procur. rei publice huius noīe nō tenetur. itē si duo magistratus vt collega habeāt administrationē rei ad ciuitatē ꝓtinentis ꝛ vnus male gerat tenetur ꝛ alter ciuitati: ꝛ qō vnꝰ soluit ciuitati ꝑ mala gestione alterius recuperat ab eo ꝓ quo soluit ꝛ ab eius heredibus. Conductore. Conductor operis publici fraudulēter gessit. ꝛ propter hoc punitur. fuit in aliqua pena fideiussor eius. idem opus instruenduz alij locauit. nec perfectum est. dicitur q̄ hic fideiussor tenetur ēt in vsuras pecunie que erat soluta pro mercede cōductori. tuz q: fideiussorat in omnem causam. tum quia secūdo locando videtur suū periculum agnoscere. itē qui fideiussit pro conductore vectigalis in vniuersam conductionem. in vsuris quoq; videtur fideiubere: ꝛ sic in eis tenetur nisi aliud esset dictum. in vltima aūt parte legis dic casum vt in glo. que incipit. quia. ꝛc.

c Curatores. Quidā erant curatores alicuius officij communis: ꝛ eis omnibus insolidum certa pecunia publico danda erat. data est cuiq; pars sua pecunie ꝛ sic diuisim. dicitur q̄ ꝓpter hoc non liberatur vnusquisq; ab obligat. insolidum. Alꝑ. tamen dicit. gerentem primo conueniendum ad si militudinem tutorum. item si curator rei publice locauit predium vsq; ad quinquennium nō exacta ydonea cautione. deinde cōductor remānsit in conductione etiā post quinquennium: est factus debitor rei publice quia approbare videtur dimittendo ei predium. non idē in vectigalibus erat constitutum. imo quilibet curator pro suo tempore tenetur. itez si curator rei publice animo nouandi promisit creditoribus rei publice. dicit q̄ ex hoc liberatur res publica. ꝛ ipse tenetur ex officio. secus si constituat se soluturum. item patre electo curatore rei publice filius eius non cogitur pro eo fideiubere: etiam si prius esset emancipatus a patre. item fideiussor magistratus dedit pignora: tenentur pignora in eum casum cum solidum a magistratu seruari non possit.

l Egatam. Legata pecunia municipio: vt in certum vsuz expendatur: in alium vsum expendi non debet citra parabolam principis. hoc fallit in casu: vt si minuta est pecunia ex causa falcidie: ꝛ superfluum pecunie non sufficit ad opus. tunc expendi potest alꝫ vbi sit vtile rei publice. idem est seruādum si pecunia sit relicta municipio ad plura opera facienda: ꝛ sit minuta propter falcidiam. ꝛ sic omnia opera perfici non

possunt.nam expendetur alias vbi sit vtile municipio. si autē sit legata pecunia municipio vt ex ei⁹ redditu aliqd ibi fieret puta venatio aut spectaculum.cum forte hoc ibi agere non licebat.dicitur q̄ non seruatur voluntas legātis ⁊ sic pecunia expendet̄ in alia facta ciuitatis.

d Decuriones. Decuriones non coguntur frumentum vilius vendere q̄ annona exigit nisi i casu quē specificat in littera.franciscus.

m Magistra⁹. Magistra⁹ tenet̄ de dolo ⁊ lata culpa. itē de negligentia.itez si filius gessit magistratum volente patre tenetur pater pro eo rei publice.item qui extraxit rōnem de pluribus debitis ⁊ erratū sit in cōputo etiā post decennium potest retractari nisi bene esset expuncta.item pro pecunia publica que remansit penes curatorem rei publice tenetur ad eā ⁊ ad eius vsuras.in ea vero que remāsit penes redēptorē operum qui redemptor non est soluendo:curator tenetur ad eā tātum:non ad eius vsuram. itē periculū operum publicorū que locauit curator rei pub.spectat etiam ad heredem curatoris. Itē curator debet reuocare agros rei pu.possessos ēt a bone fidei emptoribus.itē opera publica non sunt locāda sine cautione.itē curator in distrahēdis reb⁹ publicis male se habuit si quidē dolo i duplum tenetur rei pub.⁊ nō eius heres.si negligentia:in simplum tenetur. Itē pecuniam ad annonam deputatā distractis rebus curator dz exigere. item siconie qui non seguiter suum officium gesserunt indēnes conseruari debent. ⁊ expone vt in glo. Item curator kalendarij non debet cauere.cum a preside exinquisit.eligatur. item vnus curator tenet̄ pro alio si videns cum male gerere non petijt eum remoueri. Itē curator tenet̄ rei pu.ū nomina debitorū rei publice facta sunt deteriora tempore curationis sue.secus si pri⁹ facta erāt deteriora. Item magistratus qui tenuit pecuniam publicam penes se tempore magistratus ⁊ post magno tempore tenetur eam reddere ⁊ eius vsuras.⁊ hoc dicit hec lex cum sequentib⁹ vsq; ad finem tituli.

¶ De decretis ab ordine faciendis. Rubrica.

m Edicorum. Ordo ⁊ possessores ciuitat̄ eligēt medicos intra numerū:nō aūt preses ciuitatis.itē decreta que facta sūt a nō legitimo numero decurionum non valent.item ordo nō pōt aliquid statuere nisi due partes sint presentes.itē ambitiosa decreta decurionum rescinduntur.⁊ dat exempla in littera.quibusdā tamen donare possunt.⁊ dat exempla. item qō ordo decurionū semel decreuit non potest rescindi nisi ex causa.⁊ dat exemplū vt in glo.itē qui aduersus decretum facit ignoranter non punitur.⁊ hoc dicit hec.l.vsq; ad finē tituli.

¶ De operibus publicis. Rubrica.

c Orator. Titius elect⁹ in curatorē operū cepit se excusar̄ ⁊ nō potuit ⁊ decessit postea dicitur q̄ pro tēpore quo cessauit in vita sua tenetur ipse ⁊ heredes ei⁹. ⁊z p tēpore quod cucurrit post mortē suam nō tenentur eius heredes. Secūdo dicit.quidā in vno munere constitutus electus est ad curā aque ductus ⁊ eam suscepit ⁊ volebat primū mun⁹ recusare.dī q̄ nō audīt.scōm enīz munus recusare potuit.fran.

q Cui liberalitate. Quidā cōcessit fructus agrorum suorum ad opera publica perficiēda. ⁊ vult q̄ nomē suū inscribat̄ in illo opere qō ipe fecerit fieri.dī q̄ auditur ⁊ preses puincie dz pro curare q̄ nomē illius nō radat̄ ⁊ aliud ponat̄ ⁊ b dicit prin.l.cū fine.l. in medio dicit q̄ redēptores operum habēt facere cum curatoribus. ⁊ curatores habēt facere cum re publica.

o Hus. In prima ⁊ secunda parte legis dic casum vt in glo.que incipit refert.⁊c.in fine dicit q̄ in opere publico nō dz inscribi nomē alicui⁹ nisi principis aut nomen ei⁹ cuius pecunia illud op⁹ factū sit'nō aūt nomē presidis. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

s Legatus. Legata pecunia ad opus publicum: si non soluatur.queritur ex quo tempore vsuras currant ⁊ quās te currant ⁊ siquidem dies non fuit appositus a testante infra quam statuas vel ymagines ponātur. statuendum est tēp⁹ a preside prouincie infra qō si heredes nō fecerint tenētur ad leues vsuras.scilicet triētes.⁊ hoc infra sex menses.postea currunt semisses.si vō dies sit positus a testatore: ⁊ infra diē nō fecerunt:extunc ad semisses tenentur.item preses puincie curare debet fines publicos a priuatis separe ⁊ publicos redditus augere.⁊ si qua loca publica inuenerit occupata a priuatis vel ea recupet vl dimittat penes possessorē ⁊ exigat vectigal a possessore.

d Edoperibus. Si pses puincie aditur ab aliquo pnato occasione operum q̄ in muris vel portis ciuitatis fiunt de hoc preses consulat principem.

p Ecuniam. Pecunia legata in opera noua faciēda potius expendi debet circa opera vetera reficienda q̄ circa noua facienda.si plura opa sint publica:nec adsit pecunia aliūde ad reficiendū.itē si op⁹ ab alio factū aliquis vult adornare marmoribus:⁊ vult q̄ nomen suum in opere inscribatur dī q̄ dz audiri.item si priuatus aliquid de suo expēdit in opere qō fit ō publica pecunia.dz inscribi in opere qualiter talis tātā pecuniam dedit ad opus illud faciendum.

¶ De nundinis. Rubrica.

n Undinis. Titius impetrauit a principe vt liceat sibi facere nūdinas in suis possessionib⁹.p decēniū stetit q̄ nō vtitur isto rescripto.dicit̄ q̄ amisit istud priuilegiū.itē magistra⁹ nō dz cogere rusticos vt veniant ad ciuitatem cū gallinis vel cū piscibus ⁊ vendāt ciuib⁹ minutatiz.cum p hec rustici relinquerēt agros incultos ⁊ sic annone pbitio destitueret̄ sed cōfestim debēt venire ⁊ vēdere ea summatiz ⁊ reuerti ad agros. ⁊ hoc dicit hec.l. ⁊ se.

¶ De pollicitationibus. Rubrica.

s Pollicitus. Qui pollicitus est op⁹ se facturū rei pu.vel pecuniā ob hoc dare si nō fuit in mora nō tenet̄ ad vsuras.al's sic.itez q̄ pollicitetur se certum quid daturum rei pub.ob honorem decertū ei vel decernendū vel ob aliā iustā causam tenet̄:al's si sine cā ꝓmisit nō tenet̄:vt si promisit op⁹ se factuz rei pu. non tenet̄ nisi cepisset facere.nā postea tenet̄:⁊ qualiter cepisse dicatur dat exēpla in littera.itē facto ope ⁊ assignato rei pu.si post ea aliquo casu destruat̄ nō tenet̄ qui fieri fecerat.itē q̄ vouet rē aliquā obligat̄.nō aūt obligat̄ res q̄ vouet̄. ⁊ qs obliget̄ ex voto.dicit.itē q̄ vouet decimā bonoz tenet̄.nō aūt decima dī exire de bonis eius nisi fuerit sepata de bonis ei⁹. ⁊ si decessit pri⁹ heredes eius tenent̄ ex voto defuncti.postea dicit q̄d sit pactū ⁊ q̄d pollicitatio.itē qui nō ob honorē ꝓmisit rei pub. op⁹ se factuz si cepit tenet̄ adimplere.itē qui ex pollicitat̄. tradidit rē mūicipib⁹:nō pōt eā vēdicare.imo ⁊ si municipes desinat eā possidere vēdicabūt.⁊ hoc dicit hec.l.cū duab⁹ se.

p Ropter incendiū. Cū ciuitas romana sustinuit dānuz occasione incēdij vel ruine vel terre mot⁹ aliquid promisit ob hoc rei pu.dicitur q̄ tenetur.

l Aridemus. Dic casum vt in fine glose.

t Otiens. Qui pollicitus fuit se aliq̄d daturū. puta.c. rei pu.⁊ effect⁹ sit nō soluēdo diminuēda ē pollicitatio. hoc fallit qñ ob honorē fctā sit pollicitatio. Scōo dic q̄ ob honorē alienū ꝓmittit aliq̄d rei pu.si incipit soluere.tenet̄ soluere residuū q̄ si cepto ope. Tertio dicit siue mascul⁹ siue femīa pollicet̄ aliq̄d rei pu.ob honorē tenet̄ soluere. Quarto dicit. res pub.p̄cepit mihi vt statuas de meo ponā ad honorē p̄ncipis cū eas ponere nō ꝓmiserā.dī q̄ nō teneor obedīr tali p̄cepto

o Casuz. Ob dānū qō ciuitas bononie passa ē occasione incēdij vel ruine vl decluse reni si promitto me aliq̄d

factuꝝ ei ciuitati. dꝛ q̄ teneor: ⁊ si nō dū inchoaueram.

d Epollicitationib⁹. Judices debēt cognoscere vt polli citationes facte ciuitatibus adipleant. ⁊ ō hoc extat re scriꝓtū. cui⁹ sensus est talis. gabin⁹ ꝓmisit se factuꝝ quoddā op⁹ cuidā ciuitati: ⁊ illud op⁹ incepit. postea in triēniū relega ri iussus ē occasiōe alicui⁹ delicti. dꝛ q̄ op⁹ qō incepat dꝛ ꝛple rep se vel saltē p aliū cū vadat in relegat. ⁊ hoc iudex loci fie ri ꝓcuret. ⁊ si gabin⁹ nō vult facere actor ordinatus a ciuitate aget ꝯ gabinū. ⁊ iudex cause cognoscat ō hoc anteq̄ gabin⁹ in exiliū vadat: ⁊ si videat gabinū teneri ad op⁹ pficiendū iu beat iudex q̄ gabin⁹ hoc faciat: ⁊ si nolit facere: iubeat fundū gabini non distrahi a gabino.

e Xpollicitat. Si ꝓmitto rei pu. c. me datuꝝ ob honorē habitū vl̄ habendū teneor insolidū ⁊ mei hꝛdes insoli dū tenent. si āt fine cā pollicit⁹ sum rei pu. me quoddā op⁹ fa ctuꝝ: ⁊ cepi op⁹: ⁊ fact⁹ sum nō soluēdo: vsq̄ ad quintā ꝑtem mei patrimonij teneor ꝓficere op⁹. Jtē ⁊ heres me⁹ si est extra neus in quintā ꝑtē ꝓmonij tenet. si est de liberis meis in de cimam tenetur.

s Eptitia. Quedā femina pollicēdo rei pu. certamē polli cita est rei pu. cētū hac forma. vt pecunia penes eā rema neat semisses illi⁹ pecunie dabit ad premia certāmiū. q̄rit an b ⁊ in heredib⁹ eius sit seruandū. ⁊ dꝛ q̄ si certamē illud licitum erat. forma pollicitationi data seruabit ⁊ ad hꝛdes extendet.

s Jquis. Titi⁹ ob honorē vel sacerdotiū habēdū polli citus est cētū ⁊ decessit priusq̄ habeat honorē. dꝛ q̄ ei⁹ heredes nō tenent ad illa cētū: nisi titi⁹ ō illa pecunia incepit opus facere. nā heredes ei⁹ pficere tenentur.

i Mpriuatis. Jn ope meo priuato ali⁹ nō ꝑōt statuas ꝓ po nere me inuito. Jtē quidā habilis ad honores cogit suꝰ scipere: ⁊ op⁹ promissuꝝ facere. op⁹ se facturū ꝓmisit cā euitādi honores. dꝛ q̄ honores cogit̄ suscipere ⁊ opus ꝓmissuꝝ facere.

i Operator. Qui polliceꝰ rei pu. op⁹ se factuꝝ ꝓpter ho norē habendū cogit̄ illud op⁹ ꝛplere non pecunias ꝓ eo cogit̄ soluere. Jtē in donatione facta rei pu. cōditio apposita seruāda est. si sit vtilis rei pu. secus si damnosa vt si testator: le gat centum reipu. ⁊ voluit q̄ res pu. non exigeret vectigal qō cōsueta erat exigere nō seruat̄ hec ꝓhibitio legātis.

s Jquis sui. Titi⁹ ꝓmisit cuidā ciuitati op⁹ se factuꝝ ob honorē habēduꝝ ꝓ se vel ꝓ cicerone. ⁊ honores habuit teneꝰ titi⁹ ⁊ ei⁹ heres illud op⁹ pficere: sed si incepit titi⁹ opus facere: ⁊ honorē nō habuit. ⁊ anteq̄ pficiat op⁹ decessit titi⁹ hꝛs eius teneꝰ pficere. dꝛ aūt quintā ꝑtē bonoꝝ defuncti dare ciuitati cui op⁹ debebat pfici. si autē ex numero liberoꝝ sit is qui hꝛs extiterit decimā bonoꝝ titij dare dꝛ ciuitati. inter libe ros aūt cōnumerat̄ ēt nepos ex filia. ⁊ hoc dicit ħ. l. ⁊ se.

De varijs ⁊ extraor. cogni. Rubrica.

p Reses prouincie. Nūc intendit dicere de q̄ buꝰ factis possit ꝑsidis officiū implorari vt sic ipse preses extra ordinē possit cognoscere ⁊ dicit q̄ preses ꝓuincie solet extraordinē cogno scere de mercedib⁹ cōstituēdis ⁊ dādis preceptorib⁹ studioꝝ liberaliū. ⁊ que sint liberalia studia specificat. Jtē cognoscere dꝛ de mercede dāda obstetrici. Jtem de mercede cōstituēda ⁊ dāda etiam medico qui ꝓtiā hꝛ sanandi aliquā certā ꝑtē cor poris: vt auricule vel fistule vel dentiū. nō ei qui incātat aliqō malū siue imprecatus est. Jtē nō dicet ius philosophis q̄ pe tunt salariū cōstitui a discipulis suis. ⁊ reddit rō in littera. si tū discipuli velint aliq̄d sponte dare doctori suo: doctor pōt reci pere. Jtē nec doctorib⁹ legū ius reddēt q̄ petunt a discipulis suis salariū cōstitui ⁊ solui. ⁊ reddit rō in littera. si tū discipuli velint aliquid sponte dare doctorib⁹ suo: doctor pōt recipe. Jtē preses cognoscet de mercede restituēda ⁊ danda a discipulis magistris ludi litterarij: ⁊ qui sint hij: dic vt in glo. que incipit ꝓ stituenda. ⁊c. nō aūt cognoscet extraordinē de mercede cō stituēda librarijs ⁊ notarijs ⁊ calculatorib⁹ ⁊ similib⁹ qui i lit tera notantur. Jtē si assessores petant salarium. de hoc cogno scet preses extra ordinē. Jtē si aliquid dicat̄ ꝯ aliquē ꝓdictoꝝ de hoc pōt preses cognoscere extra ordinē. Jtem qui iudices cognoscere possint aduersus aduocatos diui fratres rescripse rūt. s. in greco. ⁊ de hoc habes exēplum. s. de penis. l. moris in prin. Jtem de salario cōstituēdo aduocato dꝛ cognoscere pre ses extra ordinē. ⁊ constituet salariū ꝓ modo litis ⁊ pro facun dia aduocati: ⁊ alia sunt inspiciēda que in littera continent̄ ⁊ specificat quis dicat̄ aduocatus. Jtem si aduocatus fecit pa ctum cum cliētulo de quota parte litis: non valet. si aūt causa finita factum fuit pactum predictum: valet vsq̄ ad probabi lem quātitatem. Jtē si nomine victorie aliquid sibi dari paci scitur aduocatus. valet vt tū ꝯputetur in hoc qō primo fuerat datū: vt cū nō excedat licitam quātitatē: ⁊ que sit licita specifi cat. Jtē si pendente cā decedit aduocatus salarium qō erat ei prestitum pro tota causa non repetitur. Jtem preses prouin cie vel pretor cognoscet ex officio de nutricijs dandis nutrici bus. i. de mercede constituenda ⁊ danda nutrientibus pueros qui sint infantes: non si maiores infantium nutriant. ⁊ omnes isti qui conueniunt̄ corā preside ex ei⁹. s. presidis officio ⁊ corā eodē preside poterunt reconueniri a conuentis.

d Evsu. Numerat tria capitula de quib us preses debet cognoscere. i. ō nouis riuis in ciuitate factis. item de eq̄ bus a non domino possessis. item de damno dato per imissos homines in predium alienum.

m Edicus. Medicus oculoꝝ malam medicinam dedit infirmo vt. s. ab eo extorqueret agros suos per emptio nez ⁊ extorsit. dicitur q̄ preses ꝓuincie videbit hoc retracta ri. puniet etiam medicum.

d Juus. Aduocati qui petunt salaria ea exigent. ⁊ dic ea scz constituenda. vel aliter vt in glo.

c Gnitionū. Numer⁹ cognitionū cū ex varijs causis de scendat nō pōt facile diuidi in genera. s. cuꝝ difficultate sic diuidit. nam in quatuor genera diuiditur. aut em̄ ō honori bus siue munerib⁹ gerēdis tractat̄. aut de pecuniaria re disce ptatur. aut de extimat̄. alicui⁹ cognoscitur. aut de capitali cri mine. Queritē secō dicit. quid sit extimatio. Tertio dicit q̄ esti matio q̄q̄ minuit̄. quandoq̄ consumitur. ⁊ dat exempla de vtroq̄ separatim.

s Judex. Judex q̄ litē suā facit q: ꝯ eq̄tatē iudicat obli gat̄ ex q̄si maleficio ⁊ actione in factū tenetur. inquātum equum iudici videbitur.

De prosenetic̄. Rubrica.

p Rosenetica. Prosenetica. i. salaria que dāt̄ ꝓsenetis iure licito extra ordinem petuntur.

s Jproseneta. Proseneta fuit ad bozolū vsurariuꝝ ⁊ q̄si uit an vellet mutuare titio. c. laudato titio: ⁊ sic mutua uit titio facto nō soluēdo nō teneꝰ ꝓseneta bozolo: ēt si merce dē ob hoc officiū suscepit: nec act̄. locati nec mādati, nisi doluꝝ in hoc cōmiserit circūueniendo creditorē vt mutuet.

d Eprosenetico. Cū proseneta petit ꝓsenetic̄. i. salariuꝝ sibi ostitui ⁊ ꝓstari ꝑses ꝓuicie ō hoc cognoscet ⁊ ostitu et salariū ꝑm q̄litatē negocij ⁊ laboris: ⁊ ꝓsenete sunt q̄ intro mittūt se circa amicitias faciēdas inter aliquos ⁊ circa matri monia. ⁊ circa assessorē inueniēdū. ⁊ circa emptiones ⁊ vēditio nes. ⁊ alios contractus. ⁊ eoꝝ officiū est valde vtile.

De censibus. Rubrica.

s Ciendum. Cū ytalici tributa nō prestent. sz tū prouinciales noīat vlp. hac. l. quasdā prouincias quib⁹ ius ytalicū tributuꝝ ē: vt nō ꝓstēt tributū sicut nec ytalici: ⁊ eas ꝓuincias nūerat in lra.

v Jcia. Cū possessio sit ablata cēsuali p alluuionē: ⁊ sic cē sus sunt vitiati: nouis censib⁹ ꝑositis soluent̄ p euꝝ cui accreuit.

e Tatē. Jlle qui facit scripturā censualem dꝛ ēt dicere eta tē suam: quia quibusdā nō ꝑonunt̄ tributa ꝓpt etatē. nā in syria a qtuordeciꝝ ānis supra masculi: femine a duodecī supra vsq̄ ad. lxv. an. ꝓstāt tributa. ⁊ sic etas inspicit̄ tpe cēsio nis. itē ꝓcessa īmunitas aliq̄b⁹ reb⁹ vt tributa ex his reb⁹ non

pstenť auferri p rescriptū pncipis nō dz. z nūq extinguiť illō puilegiū.si āt cōcedať psonis vt nō pstent tributa pniuilegiuz cum persona extinguitur.

f Orma. In scriptura cēsuali qua ąs cōfiteť se talē agz hře ꝛc.dz plura alia dicere q̄ numeranť in lťa. Jtē cēsitor i.ille q̄ censuz colligēdo preest dz q̄cq releuare eū qui tributa pstat:vt si ps fundi pijt casmate. Jtem si vites alique mortue sint.secus si eas excidit.nā ēt pro incisis tenebiť pstare tributū nisi cām incisionis ꝓbauerit possessor cēsitori. Jtē in ea ciuitate dz possessor pfiteri p agro vbi ager est. Jtē puilegia cōcessa psonis ō nō exigēdis tributis cū psona finiūtur. secus si populo vt ciuitati vel ville:q: illa semp durant. Jtem si possideo fundū alienū z pfessus sū p eo.lz vet' oñs nō sit pfessus nō pdit.ppť bē act.in rē. Jtē cū defero seruos debeo dicere nationes eoz z alia q̄ declaranť in littera. Jtem z lac' quos ąs bz.itē salinas.itē inquilinos vel colonos quos quis in p̄dijs bz dz deferre. Jtem postq̄ ąs incepit pfiteri antequā finiatur pfess o si aliq̄ interiz sunt ei nata:aut i predijs q̄sita: pfiteri quis dz. Jtē si quis post pfessionē pfectā petijt veniā a pncipe vt possit eā emēdare. postea videt q̄ nō indiget emēdať. z sic nō vult emēdare:nō nocet ei petitio quā fecit.

c Um possessor. Predia q̄daz habebā cōia cū plib' solui tributa p me z p consortib'. dz fisc' mihi cedere ať. ꝑ socios meos pro quib' solui. ¶ Qui nō habita. Dic casuz vt in glo.oñi mei ac.que incipit pone casuz ꝛc. ¶ Pecuniam Jtē pro p̄dio legato si tributū nō sit solutū fisco suo tpe. fisc' pōt illō vēdere nō obstāte q̄ legatari' vult cauer de soluēdo Jtē nō obstāte q̄ heres pro preteritis tributis sit soluendo. ¶ Colonia. Numerat hec lex cū duabus sequentibus quasdā prouincias quas dicit esse iuris ytalici.

¶ De verborum significatione. Rubrica.

v Erbum. Dictio si quis cōprehendit masculuz z femina.z da exēplū.vt.ff.de neg.ges. l.iij in prin.z.§ i.

v Rbis. Si lego tibi ea q̄ habeo in vrbe:intelligiť legatū esse qđ habeo intra muros rome.si aūt lego oia q̄ habeo rome.ēt ea q̄ hēo extra muros rome: vt ea q̄ hēo ēt in burgis ex muz romanū:videoz legare. Jtē prime.vij.hoze diei artificialis dicunť maior pars diei artificialis q̄ reliquę.q: plus ąs facit z laborat in primis horis q̄ in vltimis. z dic de hoc vt in glo que incipit est ergo.ꝛc.

i Itinere. Cū p quibuslibet xx.milia passibus deť vna dies:si p centuz passus vel pauciores mille sit ąs vltra hūc numerū dāda est vna dies.nisi in ꝺrium sit actū. Jtē bona defuncti apud hostes nō dicūtur hēditas esse: cū seruus esset tpe mortis.z bē de stricto iure. z dic de hoc vt in gl. oñi mei ac.

p Ecunie. Appellatio pecunie cōtinet oēs res. intelligas tū q̄ sunt in pmonio hominū vel possunt cē.appellatio tū rei ꝓprehēdit ēt ea q̄ nō sunt in patrimonio hominū: vt sūt res sacre z religiose.z hoc dicit hec.l.z pn.se. ¶ Opere. Dic casum vt in glo.

n Ominis. Plerūq dť vēdo nomē.z sic in silib'.est rex ex quocūq ꝺctu sit hoc nomē. ¶ tē plerūq dť. res mihi debetur:ē intelligendū ex quocunq ꝺctu debeatur. fran.

¶ Verbū. Da exemplum vt in glo.

s Ponsio. Sponsio dť ois pmissio z ois stipulatio inter quascūq facta.nō tm ea que fit a spōsa ad interrogationem sponsi.

v Erbū. Hoc verbū oportebit lz sit futuri tēporis cōtinet ēt pñs tps.z da exēplum vt in glo. Jtē vocabulo actionis nō continetur exceptio.

m Arcellus. Raptū dť etiā id qđ est scissuz z fractū. z da exēplum vt in glo.

c Reditores. Hec lex z sequēs.z prin. sequētis intendit dicere qui dicantur creditores.in fine dicit qui tarde solvit minus dicitur soluere.z dic vt in glo.

m Ulieris. Hūc dicit q̄ ꝺtineanť appellatione mulieris z dic vt in glo. Scđo dicit q̄ res dť abesse lz corp' maneat.forma tñ ei' est mutata.z da exēplum vt in glo. q̄ incipit pone exēplū.in act.ad exhibendū.ꝛc. Jtē res furtiua dť desinere abesse vt sic amō possit vsucapi qñ i dñi ptātem ita redijt vt ab eo possessio nō possit auferi. Jtē z res dť abesse q̄ in rebus hūanis desijt ee. Postea dat exēplū de scđo dicto. item postea dat exēplum de tertio dicto. itē z res mea ab alio possessa p q̄ nulla actio mihi cōpetit.dť abesse a me. z hoc dicit hec lex z sequens.

b Ona. Bona ciuitatis nō dicūtur publica ꝓprie lz bona populi romani dicūtur publica.z tō q̄ conducit vectigal populi romani publican' appellať.cetere enim ciuitates excepta romana priuate dicūtur z hoc dicit hec lex z se.

i Ter. Loca sacra vel religiosa nō dicunť publica nec ea que sunt vsibus publicis destinata bona tñ seu peculia seruoz ciuitatū dicūtur publica.i.cōia ciuitatū. Scđo dicit q̄ dicūtur publica vectigalia.z dat exempla in littera.

m Unus. Hec dictio mun' tres bz significationes prima i.donū.scđa.i. onus.tertia.i.officiū.z dat exēpla.

l Abeo. Assignat dťiam inter tria vocabula i.inter agere ꝺhere.z gerere. Jtē q̄ testať nō dť ꝺhere vel gerere. z bē dicit hec lex z sequens.

p Rinceps. Dic casum vt in glo.

p Us est. Qui tenetur exhibere sufficit si presentiā rei pbeat.lz qui dz mihi restituere ad plus teneť.s.me possessorem facere z fructus reddere.

r Ei. Appellatione rei continenť cause z iura.z da exēplū vt in glo.domini mei ac.

n Jhil. Hūc dicit qđ sit hēditas. Scđo dicit q̄ meus fundus dť ēt in quo alius bz vsumfru. Jtē si hēo tecū cōem fundū p indiuiso dicor habere totū illū fundū:nō ptē diuisaz a tua.fui' tñ dixit etiā hoc casu dici posse me habere ptē fundi itē pt' nat' ex ancilla furtiua nō dť ps rei furtiue.z da exēplum vt in gl. Postea dicit qđ sit ager.itē stipēdium appellať ēt tributū.z reddit nō in lťa.z hoc dicit hec lex cum tribus se.

a Lienationis. Hūc dicit q̄ ꝺtineanť in appellatiōe alienationis. Scđo dicit cū aliq̄ oro ponit q̄ nō hēat cōiunctionē vel disiūctionē vt peto codicē.z interpťat ad meā volūtatē. Jtē qñq oro in qua ē cōiunctio ponit p disiūcta. vt tū p mittis dare.z.mihi herediq̄ meo.nā intelligiť vel hēdi. vt mihi dādo nō tenearis dare heredi.z hoc dicit hec lex z se.

s Jlua. Hūc dicit qđ sit silua.itē qđ sit stipula illecta. itez qđ nouale.itē qđ sit glās caduca. itē qđ sit pascua silua itē qđ sit pratū.z hoc dicit hec lex z se.

m Jnus. Vin' dť soluere z q̄ nihil soluit.z da exēplū vt in gl.itē palā dť fieri qđ cora pl'ibus fit.z da exēplū vt i glo.itē ⅋bo actionis psecutio cōtineť.z dic vt in glo. itē si egri vēdicať.ad fundū z es ꝺdenar' vt restituas eū mihi:debes eū mihi restituē in ea cā qua habere ē si tpe more liť restituisses vt fruct' z silia q̄ dicūtur in lťa.z dic vt in gl. itē nomē litis significat ať tā in rē q̄ in psonā.z da exēplum vt in glo. z bē dicit hec lex cū quatuor sequentibus.

v Erbū. Dic casuz vt in gl.itē oē qđ ꝺ naturā genitū ē ostē tū dť.duo sūt gña ostētoz.vnū qđ ꝺ naturā nascit vt cū trib' manib' aut pedib' variis.aliud cū qđ ꝓdigiosuz nascit vt fantasma.itē dicit postea qđ sit subsignatū. itē q̄ ꝺtineanť appellatiōe bonoz.itē qđ sit detestari.itē q̄s dicať incert' possessor.itē qđ sit detestatio.itē appellatiōe fui ꝺtineť z ancilla. itē q̄ appellatōe familie ꝺtinenť liberi.itē vn' seru' nō ꝺtinet nomē familie.itē duo fui nō faciūt familiā.z da exēplū vt i gl. itē qđ ꝺtineať appellatiōe armoz.itē ꝓbū z obꝓbriū i dez significāt.z da exēplū vt in gl.itē q̄dā sunt turpia ex natura.i. ex iure naturali vt furtū adulteriū z silia. q̄dā sunt turpia ciuiliter.i.more ciuitat'.z dānati quē ex turela. nō eiz natura ꝓbrū ē qđ pt ēt i hoiez ydoneū cadere.z bē dicit ħ.l. cū q̄nq sequen.

v Erbo victus. Hūc dicit que ꝺtineanť verbo vict'.z da exēplum vt in glo.z hoc dicit hec lex z se. Scđo dicit. q̄ cōtineantur appellatione strat'.z sic in vocabulo vict' cōtinetur vestis: non stragula: vocabulo autē strat' cōtinetur stra-

gula ꝛ expone hec vocabula vt in glosis ītez ꝓnũciatuz ꝛ sta tutũ idẽ significãt. Vltimo dicit que dicaꝫ materia. Itẽ libe ratio ꝛ solutio idẽ significãt. nã sicut obligatio tollit̃ soluꝫ. sic liberaꝫ. ꝛ dic vt in glo. ꝛ hoc dicit hec. l. cũ quatuoꝛ se.

q Vel nec. Dic casuz vt in vltima parte glo. Itẽ nõ dicit̃ solutus q̃ lz liberat̃ sit a vinculis custodit̃ tñ a nunciis Itẽ nec dicitur solutus qui in publico sine vinculis seruaꝫ. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

b Bonoꝛ. Bonoꝛ appellatio alia est ciuilis alia natura lis. ꝛ naturaliter bona dicũtur eo ꝙ beat. i. beatos nos faciunt. de ciuili significatione dic vt in glo. que icipit ciuilis ꝛc. Scõo dicit que dicãtur in bonis nr̃is. Tertio dicit q̃ ꝓsone cõtineanꝫ appellatione nurus. Itẽ q̃ ꝓsone cõtineãtur ap pellatione parẽtis. Itẽ que ꝓsone cõtineãtur appellatiõe pa troni. ꝛ hoc dicit hec lex cũ tribus sequẽ.

s Epe. Sepe cõiuncta accipit̃ ꝓ diſiũcta ꝛ ecõtra. Item soluta ꝓ seperata. ꝛ de hoc exẽpla dat in littera. ꝛ dic de his vt in glosis.

c Onditionales. Nũc dicit qui dicantur ꝺditionales cre ditoꝛes. Itẽ q̃s dicatur creditoꝛ. Itẽ q̃d sit cognoscere Itẽ quid sit diſpũgere. Itẽ qui cõtineanꝫ appellatione libe roꝝ. Itẽ qui dicãtur magistri. Itẽ magr̃at̃ a mgro cognomi natur vñ preceptoꝛ cuiuslibet diſcipline mgr̃ appellaꝫ a monẽ do vel monstrãdo. Itẽ ꝓsequi. i. cõsequi qõ suũ est vel sibi de betur dr̃ ꝛ ille q̃ satis accepit fideiuſſoꝛẽ. puta vel pigñ. Itez inter gesta ꝛ facta nulla est differẽtia. Itẽ liberi paterni dicũ tur liberoꝝ. fec̃ ecõtra. Vltimo dicit q̃d sit portꝰ. ꝛ inde descẽ dit angiportꝰ. i. strictꝰ portꝰ. vel. i. parua porta ciuitatis q̃ po sterna vocaꝫ in vulgari. ꝛ hoc dicit hec. l. cũ quinq̃ se. ll.

l Ocus. Locꝰ dr̃ ꝓs fundi. fundus aũt dr̃ aliq̃d integrũ ꝛ tolerumq̃ si nõ sit tibi domꝰ. subaudi. idem si sit tibi do mus ꝛ fundus a loco cognoscit̃ opinione possessoꝝis. nã ꝓtez fundi si quis teneat vt fundũ sepatũ ab alijs ptibꝰ: fundꝰ dr̃ Itẽ si fundũ quis adiũgat alij fundo q̃ ꝓmo erat fundus. di cetur amõ ꝓs fundi: ꝛ fic locꝰ. Itẽ appellatio loci ꝛ ad rustica ꝛ ad vrbana ꝑdia põt ptinere. Itẽ fundꝰ habet fines. locus vero põt latere donec determinet̃ ꝛ diffiniatur.

s Atisdationis. Vocabulo satisdaꝫ. ẽt repromissio con tinetur. i. promissio sine fideiuſſoꝛe si ea est cõtentus ille cui facienda erat satisdatio. ꝛ da exẽplũ. s. in. solu. l. v. §. nũc vi deamus ꝙ si quis ꝛc.

t Igni. Lex. xij. ta. dicit ꝙ ꝓ tigno meo edibꝰ tuis iniũcto nõ agã ad exhibendũ. nũc dicit que cõtineanꝫ appella tione tigni. ꝛ de hoc exẽpluz habes. ff. ad exhibẽdũ. l. gemma in fi. ꝛ. l. tigni.

p Enes. Assignat differẽtiã inter has duas orationes. s. penes te. Itẽ apud te.

i Ntestatꝰ. Di intestatꝰ nõ tñ ille qui nõ facit testñ: sz ẽt qui fecit testñ. nõ est tñ ex eo adita hereditas. ꝛ hoc etiã habes. ff. de suis ꝛ legi. l. i. in ꝓin.

h Eredis. Appellatõe hr̃dis ꝛtinẽt̃ ꝛ hr̃des. ꝛ hr̃des he redis ꝛ deiceps. ꝛ da exẽplũ. ꝓmisisti ꝓ te hr̃des ꝙ tuos me nõ ipedire q̃ minꝰ vtar via tali ꝓ quẽdã fundum. nã ꝛ ad heredũ heredes ꝛ deinceps extẽditur talis ꝓmissio. Item ap pellatione mercis cõtinenꝫ res mobiles tñ. ꝛ da exẽplũ vt in glo. Itẽ nõ dr̃ alienatũ qõ lz sit vẽditũ nõdũ tñ traditũ erat. ꝛ da exẽpla vt in glo. Vltimo dicit q̃d ꝛtineaꝫ v̄bo donatiõis ꝛ hoc dicit hec lex cũ duabus se.

i Lla verba. Duco tibi domũ ꝓ pẽsione dicẽda arbitratu lucij titij hec v̄ba significãt ius. i. ꝙ lz de iure. s. ꝙ sit ta lis ꝓsona q̃ possit arbitrari. Itẽ ꝙ iuste arbitret̃. ꝛ iõ seruꝰ nõ põt esse arbitratoꝛ.

h Ec verba. Cũ ꝓmittis dolũ malũ abesse. ꝛ si adsit ꝓmit tis. ꝛ. noie penẽ cõtinetur etiã dolus extranei ꝛ da exem plum vt in glo.

s Iendũ. Appellatione heredis cõtinenꝫ ꝛ heredes he redis hoc fallit in tribꝰ casib̃. primꝰ instituit filiũ meũ impube rẽ ꝛ quosdã alios heredes. ꝛ postea dixi quisquis mihi heres erit idem filio meo heres esto si infra pupillarem etatem dece dat filius. nã hoc casu heres heredis non dicitur substitutus. Scõs casus ẽ in. l. eluescẽtia ꝛ est talis filiꝰ ꝓrimꝰ heres pa troni. ꝑt accusare libertũ defuncti vt ingratuz. sed non cõpetit h̄ heredi heredis. Tertius casus est promissio operarũ facta a liberto patrono extendit̃ ad filios patroni. si per se extiterũt heredes patrono. nõ si per alium: vt quia heres heredis.

¶ Verba h̄. Exponit quedam verba. s. is ad quẽ ea res ꝓti net ꝛ da exemplum vt in glo.

a Liud. Assignat differẽtiã inter capere ꝛ accipere. ꝛ da exemplum vt in glo. Secundo exponit quedam verba h̄. s. ꝓ his rebus recte prestari ꝛ da exẽplũ. cõdẽnatus in rei vendicatione ꝛ restituit mihi res. debeo ei promittere me emẽ dare eis oẽ dãnum ꝙ ꝓ his rebꝰ recte ꝑstari. ꝛ da exẽplũ ꝺdẽ natꝰ i rei vẽdi. ꝛ restituit mihi res debeo ei ꝓmittere me emen dare eis omne dãnum quod ꝓ his rebus quas restituit mi hi sustinebit. omne enim piculum ꝛ dãnum ꝓ his rebꝰ sustine ret. video ꝛ promisisse me emẽdare. Tertio dicit ꝙ appellatiõe rei continet̃ ꝛ pars. Quarto dicit. qui promittit rẽ restituere ꝛ ad fructus tenetur. Quinto dicit. ꝙ appellatione ornamen toꝝ non continetur anulus signatoꝛius ꝛ da exẽplum vt in glo. Sexto dicit. quid comprehendat verbum restituere. Se ptimo quid cõprehendatur sub verbo dedisse. ꝛ da exempluz vt in glo. Octauo q̃d cõtineatur appellatione frugis. Itẽ q̃d sit frumentũ. Itẽ lupinũ ꝛ fabe ꝛ similia frumẽta in fine. v. cõ tinentur appellationũ frugis. Nono dicit. ꝙ appellatiõe pos sessionis cõtinetur qñq̃ ꝛ ꝓprietas. ꝛ dat exẽplum in lr̃a. De cimo dicit q̃ dicãtur impense necessarie ꝛ que vtiles q̃ voluntа rie. ꝛ dat de omnibus exempla in littera. ꝛ hoc dicit hec lex cuz octo sequentibus.

i Generali. Testatoꝛ repetẽdo legata dari a substituto vr̃ repetere ꝛ libertates. fran.

c Um ꝓtoꝛ. Dic casum vt in glo. Secũdo dic casuz vt in gl. Tertio dicit. inspecta naturali significaꝫ. bonoꝝ illa bona q̃ plus in cõi h̄nt ꝙ cõi nõ dicuntur bona. Quarto dicit q̃ ꝛtineanꝫ appellatiõe filij. Quito dicit ꝙ tres facere põt col legiũ. Sexto dicit. ꝙ aliꝺ sunt iura ꝑdioꝝ. s. libertas. itẽ fuit̃ ꝛ aliud est q̃litas ꝑdioꝝ vt bonitas salubritas bonoꝝ herba rũ ꝛ ãplitudo. Septimo assignat differẽtiã inter vrbẽ ꝛ romã. Octauo exponit quẽdã vsitatũ modũ loquẽdi. dr̃ enim in vul gari. ille hz. c. in bonis nã vere loquit̃. ꝛ si ille hẽat in ꝑdijs vr̃ alijs rebꝰ valentẽ. c. libraꝝ. secꝰ ãt est cũ q̃s legat fundũ alienũ q̃ valet. c. nã nõ vr̃ legare c. Nono dicit ꝙ appellatiõe armẽti ꝛtinenꝫ boues nõ sic appellatiõe iumẽtoꝝ. Decimo dicit. ibi h̄ sermone ꝛc. dic casuz vt in gl. q̃ incipit. dedi cẽtũ ꝛc. Undeci mo assignat differẽtiã inter reddere rõnes ꝛ edere rões. ꝛ hoc dicit hec lex cum octo sequẽtibꝰ.

q Vi vti. Dic casuz vt in gl. idẽ in. l. se. Tertio dicit. q̃s di caꝫ ꝓximꝰ q̃s suprem̃. Quarto dicit. ꝙ mouẽtia. itez mobilia idẽ significãt nisi aliud appeat ex mẽte loquentiꝭ. ꝛ da exẽpla vt in gl. Quito dicit ꝙ v̄bũ reddẽdi lz hẽat significaꝫ. retro dãdi. vt. ff. de positi. l. i. §. elegant̃. q̃q̃ tñ ꝺprehẽdit ẽt da re: vt hẽs exẽplũ in gl. h̄ posita. q̃ incipit. ex interptaꝫ. ꝛc. Sexto dicit. q̃d ꝛtinet̃ v̄bo reliquoꝝ. ꝛ põe exẽplũ vt. j. c. l. reliquo rũ. Septimo dic vt in gl. q̃ incipit. dr̃ ꝙ instit̃. de reruꝫ diui. ꝛc. Octauo dicit. ꝑdia aliqnoꝝ dicũt̃ nõ solũ ea q̃ cõia sunt plu riũ. sz ꝛ si vniꝰ hz vnũ ꝑdiũ. aliꝰ aliud. Tertiꝰ aliud ꝑdia pluz ista dicũtur. Nono dic vt in gl. q̃ incipit. ẽptoꝝ hr̃dit̃. ꝛc. ꝛ hoc dicit hec lex cum septẽ se.

c Um biſextus. Natꝰ in biſexto siue ꝓma die siue scõa dr̃ natꝰ. vi. kal̃. illi enim duo dies habenꝫ ꝓ vno ꝛ scõa dies interpolaꝫ. i. nõ cõputaꝫ. ꝛ h̄ ẽ vex q̃tũ ad etates. ꝛ i sequẽti anno i q̃ nõ erit biſext̃ cõprehẽdit ãnũ in. vi. kal̃. Itẽ natꝰ in biſexto. in prima die dr̃ natꝰ nõ in sequẽti. itẽ cato dixit circa h̄ quoddã absurdũ ꝛ expõe vt i gl. itẽ mutiꝰ diẽ biſextilẽ attribu it vltimo diei mẽſis februarij: ꝛ mẽſis februarij hz. xxviij. di

n Otionẽ. Pro dicit q̃d sit notio. ꝛ da ꝛes tpe biſexti. exẽplum vt in glo. Scõo dicit q̃ dicãt ꝛtinẽtes ꝓuicie.

Tertio dicit.cū ꝓpter instrumēta dēt dilatio cōtinentur ꝛ testes appellatione instrumētoꝝ ꝛ sic ꝓpter eos ꝛ similes ꝑsonas necessarias in iudicio dar dilatio. Quarto dicit q̄ dicātur specioſe ꝑsone. Quinto assignat differētiā inter stuprum ꝛ adulteriū: licet lex iulia promiscue vtitur his verbis. Sexto assignat differentiam inter diuortium ꝛ repudium.

Septimo assignat differētiā inter morbū ꝛ vitiū. Octauo dicit.seruis legatis ēt ancillas deberi. Nono assignat differētiā inter arrogare ꝛ derogare. Decimo dicit que dicar cā capitalis licꝫ aliter inter latinos cā capitalis videar dici ꝛ ipoꝛte. ꝛ ℔ dicit hec lex cū quatuor sequētibus

n Ator. Dic casuꝫ vt littera stat. Scdo dic casuꝫ vt ī glo.

Tertio dicit q̄ dicanr littere dimissorie ꝛ quare sic vocēr Quarto q̄d sit assignare libertū ꝛ q̄liter fiat assignatio liberti Quinto q̄s dicar debitor. Sexto q̄s dicar bone fidei emptor. Septimo q̄s dicar sequester. Octauo q̄d sit cēseri inde descendit cēsor cēsoris Nono q̄d sit litt⁹ publicū. Decimo q̄s nō soluēdo dicar. ꝛ da exēplū vt in glo. ꝛ hoc dicit hec lex cuꝫ nouem sequentibus. fran.

q Electio. Assignat dr̄iam inter quatuor vocabula. s. fundū. Itē agrū. Itē possessionē. Itē p̄diuꝫ. ꝛ lr̄a tota plana est in glo. Tertio dic casuꝫ. vt in gl. q̄ incipit instituit filios ꝛc. ꝛ hoc dicit hec lex cū duab⁹ se. fran.

n On pōt. Nō dr̄ solui̇sse min⁹ aduersus quē actio ꝓ maiori summa non competit vt si. c. promiseras mihi dare capue ꝛ in soluēdo fuisti in mora. ꝛ sic ad itereſſe meū teneris si solues sortē. s. c. ꝛ spōte accipio liberaris ad intereſſe ꝛ sic minus non diceris soluiſſe cum cōtra te ī plus actio non cōpetit. Scdo dicit q̄d ē dānosa hr̄ditas. Tertio dicit q̄ dicātur hostes ꝛ q̄ latrūculi dicanr. ꝛ hoc dicit hec lex cū duab⁹ se.

v Erbis. In. l. rij. ta. dr̄ vti legasset sue rei. ita ius esto ꝛ sic largissima ptās tributa est cuiꝫ vt posset legare q̄tum vult. ꝛ sibi instituere hr̄dē tū in aliquo illa ptās imutar vt ecce ī falcidia quā nō pōt testator auferre hr̄di ꝛ in alijs. Scdo vsura pecunie nō equipatur fructib⁹. i. vt ibi venit vnuꝫ vēiat aliud. ꝛ da exēpluꝫ vt in glo. Tertio dicit. testatoꝛ in suo testō dixit filio. filiuſq̄ meis hos tutores do. puta lucium ꝛ titiū. dr̄ q̄ masculꝰ filijs vr dedisse ꝓpterea q̄ in singulari numero cōprehēdit tū masculū. ꝛ sic in pr̄ali vr itellexisse. ſz ℔ facti q̄stio est nō iur̄. pōt enim eē q̄ testator senſit ēt de filia cū dixit filio deinde oib⁹ liberis voluit ꝓsulere ꝛ ℔ vr veri⁹. l. q̄ ēt de filiabus sit sensuꝫ ꝛ eis tutorē datū. ꝛ hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

v Erbū. Hoc verbū erit significat q̄ñq̄ p̄teritū tps. vt si in testō dico q̄ in codicillis scriptū erit. cōfirmo. ꝛ p̄i⁹ eos fecerā ꝓfirmari. dicitur illi codicilli. Itē hoc verbū est nō soluꝫ pr̄is tps. significat ꝛ pr̄is dat ꝛ alia duo exēpla ī littera.

b Ec verba. Hoc verbū aut: q̄ñq̄ in disiūctiua est q̄ñq̄ in subdisiūctiua. in disiūctiua sic. cū dicim⁹ aut dies aut nox est. nā si vnū est alterꝫ nō est. Itē vno remoto alterꝫ eē necesse est. ꝛ sic pōt eē disiūctiuū. ita subdisiūctiuū. subdisiūctiuoꝝ aūt duo sunt genera. vnū cū possit neutrū eē. vtrūq̄ aūt pōt eē vt cū dico aut sedet aut ambulat titi⁹. nā vtrūq̄ non pōt simul facere alterꝫ sic. Itē nō est necesse vt alterꝫ sit. pōt enim neutrū eē. vt cū iacet titi⁹. nā tūc nec ābulat nec sedet. aliud gen⁹ est cū ex ꝓpositis finib⁹ neutrū eē nō possit. vtrūq̄ aūt eē pōt. vt cū dicim⁹ oē aīal aut facit aut patit. nullū enim aīal est q̄n alterꝫ ex his faciat. pōt tū aliq̄ agere ꝛ pati q̄ñq̄ vt lepus.

n Epos. Promitto tibi. c. ī dotē. p filia mea cū mihi ꝓmodū erit dare intelligūr hec ꝟba. i. cū sine incōmodo meo potero. ꝛ hoc dicit in p̄in. hui⁹. l. ꝛ finis ibiq̄ iterpretatio ꝛc. vsq̄ in finē legis. Scdo dicit. ꝓmisi tibi. c. ī dotē dare. p filia mea cū potuero ꝛ vtrū ere alieno deducto intelligūtur ℔ ꝟba cū poruero an nō. ꝛ certe seruandū est q̄ actū est. nā ꝛ q̄ ambigue loq̄tur id dr̄ dixisse q̄ si nō sit ex ꝟbis q̄ dixit. pōt tū dici q̄ illa ꝟba intelligātur. s. deducto ere alieno. pōt ēt dici q̄ intelliganr. i. cū salua dignitate mea poſo ꝛ expōe vt in gl.

s Jcū fundū. Dedi tibi quēdā fundum ꝛ sic dixi. vti optimus maximusq̄ fuit. ꝛ adieci ius fundi det erius factum non eē ꝓ me dñm. dr̄ q̄ ꝓ hac adiectionē nihil plus p̄stare debeo. imo min⁹. nā lꝫ ꝓ prima ꝟba deberē p̄stare fundū quē tradidi libeꝝ ꝓ vltima tū verba restricta sunt p̄cedētia vt satis sit si p me nō fuerit īposita fuit⁹ illi fundo. si ergo a veteri dño. i. q̄ fuit dñs hui⁹ fundi ante me fuit īposita seruitus illi fundo nō teneor ꝓpter hoc tibi.

v Estis. nūc dicit q̄d ꝓtineat appellatione vestis ꝛ da exē plū in eo q̄ legauit vestē ꝛ hoc habes in glo. Scdo dicit q̄s dicar spado. ꝛ da exēplū. q̄ emit spadonē hoc ignorās pōt eū redibere. ℔ lex dicit q̄s dicar spado. ꝛ de ℔ exēpluꝫ habes in glo. Tertio dicit q̄ nascit mortu⁹ nō dr̄ nat⁹. ꝛ sic non rūpit testū pr̄is sui premortui. Quarto dicit q̄ dicar legitima hr̄ditas. ꝛ da exēplū vt in glo. ꝛ hoc dicit hec lex cuꝫ trib⁹ se.

a Liud. Assignat dr̄iaꝫ iter fraudē ꝛ penā. fraus eim ē delictū. pena est q̄ ipon̄r delinquēti. ꝛ fraus sine pena esse pōt. vt q̄ īpunitū sit delictū. pena nō dꝫ esse q̄n fuerit delictuꝫ Scdo assignat dr̄iam inter mulctā ꝛ penam. ꝛ tres dr̄ias ponit in littera.

a Uniculus. Ille dr̄ mori āiculus: qui vltimo die primi anni morir. ꝛ sic cōsuetudo loquēdi se bꝫ in scda pte. ibi ante diē ꝛc. dic casuꝫ vt in gl. ꝛ ℔ est verꝫ si hēas talez lr̄am. vt prima ps glo. dicit. si aūt habes litteraꝫ vt habeo ego ꝛ finis glo. dicit. tūc dic casuꝫ sic. q̄ ante diē. x. kl̄ēdaꝝ ꝓmittit nō tenetur in. xi. die. Itē q̄ promittit p⁹. x. diē kl̄endaꝝ. s. incboatū nō teneꝝ in. xi. die. Tertio dicit q̄ illa nō dr̄ pepisse ꝺ cui⁹ mortue vētre puer extract⁹ est. ꝛ da exēplū vt in glo. vt si legauī alicui x. si femina talis pariat. nā nō extitit cōditio ꝓ ℔ q̄ extract⁹ sit puer de ventre eius mortue.

s J q̄s. promisi tibi facere domū intra diez mortis mee sub certa pēa. dr̄ q̄ si hr̄des mei adipleāt tota die q̄ decessi satisfit: vt ad penā nō teneanr. Scdo dicit q̄s dicar āiculus ꝛ anniculus q̄s dr̄ vltia die āni ꝛ sufficit dies vltim⁹ tāgi: nō āt ē necesse opleri. Tertio dicit si leganr. c. berte si pariat vl̄ cū pariat: ꝛ ipsa parit aliquā ꝺ formā hūani generis. ꝛ da exēplū in lr̄a. dr̄ adimpleta ꝺditio: vt sic legatuꝫ hēat. nā qꝺ fataliter accidit nō est iputandū matri. Quarto dicit. q̄s contineat appellatione generi. ꝛ certe vir filie mee. Itē neptis vl̄ ꝓneptis mee marit⁹ ꝛ similiū gener me⁹ dr̄. Quinto dic casuꝫ vt littera stat. ꝛ da exemplū vt in glo. Sexto dicit q̄ appellar. hr̄ditar ꝓtineꝝ ēt bonoꝝ possessio. vñ legata relicta ab heredib⁹ dari debebūtur p̄stari ꝛ a bonoꝝ possessoꝛib⁹. Septimo dic casuꝫ vt in gl. idē ꝛ in octaua pte. idē in nona. Decimo dicit. q̄ ꝛ ea mulier dr̄ filiū habere de cui⁹ mortue vētre extract⁹ sit puer. vt sic talis fili⁹ possit agere q̄rela ꝺ extraneos institutos hr̄des a mr̄e sua. Itē ꝛ alio casu dr̄ femina hr̄e filiū quē nō būit mortuꝫ sue tpe: vt si tūc erat capt⁹ ab hostib⁹ fili⁹. ꝛ post mortē matris redijt. ꝛ hoc dicit hec. l. cū octo se.

t Riplici. Cōiunctio pōt eē inter legatarios: vel inter heredes vno de trib⁹ modis. s. vel re ꝛ verbis. vel re tū. vl̄ verbis tū. ꝛ da exēplū vt in glo. q̄ incipit. i. ita q̄ nō ꝟbis ꝛc. da ēt exēplū in lr̄a de cōiunctis re ꝛ ꝟbis. posita dicit q̄ aliq̄ꝫ lꝫ in oꝺone nō sit cōiunctio: ꝛ q̄ cū tū intelligēda est vt sic ꝺiuncti dicanr. ꝛ dat de hoc tria exēpla in littera vbi nulla est coniunctio. tū coniuncti dicuntur.

i Dem apud. Dr̄ q̄s id hr̄e ad qꝺ pentēdū hꝫ act. Scdo dicit antiqui vocabāt pellicē eā quā nos vocam⁹ amicam ꝛ quā magis honesto nomine vocam⁹ concubinam. licet quidam sapiens eam vocabat pellicem q̄ iacet cum vxorato alij pellicem dicunt esse eam que stat in domo alicuius tanq̄ eius vxor nō tamen est vxor quā nos vocamus cōcubinam. Tertio dicit. q̄ ℔ vocabulum virilis comprehendit quando q̄ totam hereditatē: ꝛ da exemplum vt in glo. Quarto dicit, qui contineanr appellatione socrus ꝛ da exemplum vt in gl. Quinto dicit. q̄ nascitur in burgis rome dicitur natus in roma. Sexto dicit. non dicitur quis esse sine liberis cui saltim vn⁹ fili⁹ vel filia ē. hec enim oꝺo sine liberis ꝛ in singularē ꝓferꝫ ꝛ sic in filiis⁹. ꝛ da exēplū vt ī gl. q̄ ici pit. pōe exēplum ꝛc.

Septimo dicit.cū titi⁹ deberet mihi.c.stipulat⁹ sum a te mihi dari q̄tū min⁹ a titio cōsecut⁹ ero de.c.que mihi dz. dr q̄ t si nihil a titio cōsequar:tu teneris t sic insolidū. Octauo dicit. q̄ hereditas dicat delata.t da exēplū vt in gl. Nono dicit.q̄ appellatione hois;ntinet ēt femina t da exēplū vt in gl. Decimo dicit.qui ē in vtero tpe mortis matris sue de quo postea est extractus:dr fuisse in reb⁹ hūanis tpe mort matris sue. vt h ēt habuisti.s.e.l.ēt ea.t hoc dicit hec.l.ēt cū.x.se.

m Jlle. Dic casuz vt in glo. Scdo dicit. ptim⁹ ē ēt q̄ sol⁹ est. Tertio exponit qdā v̄bū qđ est in interdicto vtrobi.h dicit hec lex cū duabus se.

q Ātuz. Hoc ptim.nihil est. postea dicit q̄d sit paries t q̄d sit via. Jtē frequēter in nro iure ponit numer⁹ singularis p pl̄ali.sic t in vulgari vtimur singulari p pl̄ari.t dat exempla tria vt in littera.t hoc dicit hec lex t se.

e Tiā. Dic casuz vt in gl. Scdo dicit q̄ appellat.ceteroz t reliquoz:ēt oēs qñq̄ ntinētur t subijcit exēpluz in lra Tertio dic casuz vt in gl.q̄ incipit.pone ꝛc. t adducit ad illuz casuz silem casuz. Quarto dicit q̄ appellatione pueri ēt puella ntinet.t hoc pbat p simile qđ expone vt in glo.que incipit. sed que ꝛc.t hoc dicit hec lex cū duabus se.

n On est. Qui est in vtero nō dr pupillus. Jn sequētis legis pncipio.dic casuz vt in gl.q̄ incipit.i.in pupillari.ꝛc. ibi vbi dr ēt q̄ vnicū.ꝛc.in.§.si q̄s dic sic casuz.in testō meo inter cetera q̄ ibi dixi sic dixi.si q̄d filio meo acciderit damas seruus me⁹ esto liber.dicit q̄ mortuo filio meo damas erit liber lz eiz accident aliq̄d ei.viuo tñ t cū morit.dr accidere aliq̄d ei, t hoc dicit hec lex t se.

n Ome. Appellatione filiaz cōtinet postuma.t da exemplū vt in gl.nō ita ecōtra. Jtē nomē portionis dimidiuz significat nisi aliđ appeat sensisse loquētē. Jtē v̄bū hre cū effectu accipit fic v̄bū puenire.t da exēplū vt i gl. Jtē cū hrs teneat soluere legata,p eo qđ puenit ad eū de hereditate. dr ad eū puenire id demū qđ supest deducto pus ere alieno. Jtē cū legat familia vrbana vl rustica.dicit nūc q̄ sit vrbana familia t q̄ sit rustica. Ultimo dicit q̄ dr pnoctare t da exēplū vt i gl. t hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

c Arbonū. Appellatione carbonū nō ntinet materia. vt astelle siue ligna. Jtē nec appellatione lignoz cōtinent astelle.tisones ār t alia ligna cocta nō cōtinent vocabulo lignoz vel carbonū.lz ppriū gen⁹ p se cōtinēt.idē de lignis sulfuratis. Jtē ligna pata ad faces nō cōtinent appellatione lignoz Jdē de nucleis oliuarū.idē de balāis stroboli ār ō ptnu vt sūt pige ō qb⁹ nuclei sunt exti cōtinentur appellatione lignoruz pali aūt t ptice nō ntinēt appel.lignoz.t hoc dicit hec lex t se.

n On tñi. Siue cū trado fundū siue in ꝯctu vēditiōis fundi vel in pmissione fundi dicā:vti optim⁹ maximusq̄ ē. pp pdicta v̄ba teneor eū tibi libe tradet. appellatiōe hr̄dis ntinētur oēs successores.t dic vt in glo. Jtē pueniſſe ad me dr ēt q̄ p aliū ad me puenerit.vt si p filiū adoptiuū hr̄ditas liberti ei⁹ ad me puenit. Jtē appellatiōe liberti ntinet ēt liberta. t da exēplū vt in glo. Jtē college dicūtur q̄ sunt eiusdez ptātis siue iurisditiōis vt ptātes mutuo:q̄ sunt duo eodē tpe. Post ea dicit q̄s dicat abesse.t da exēplū vt in glo. Jtē aliud ē pmittere seruū quē vēdo nō esse furē. t aliud est pmittere eū furtis noxaq̄ solutū t hoc declarat in littera. Jtē v̄bo faciēdi cōtinet t redditio.vñ cū dicit ptor qđ p metū fit:ratuz nō habeo ntinet t redditio alicui⁹ rei si p metū est facta. Jtē v̄bo solutio ois satisfactio cōtinet. Ultimo dicit.de natura cauillatiōis.t da exēplū vt in glo.t hoc dicit hec lex cū octo se.

p Ecunie. Primo dicit q̄d cōtineat nomē pecunie. Scdo dicit q̄ hereditas iuris est nomē t augmēta recipit t dāna. Jtē q̄d cōtineat nomē actionis. Jtē q̄d ntineat nomē petitionis. Jtē q̄d ntineat nomē psecutionis. Ultimo dicit q̄d dicat deberi t ex quacūq̄ cā debitor dr. debere dr: vt sic fideiussor accedere possit.

i Tē hec verba. Dicit nō esse drias inter hec v̄ba.s.quāti ea res est vel quāti eā rē esse apparet.nā in vtraq̄ clausula vera rei estimatio debet.t da exēplū vt in glo. Scdo dicit, q̄d sit tuguriū.t certe tuguriū dr dom⁹ facta in rure sub qua tenent coloni t boues.t alia rustica:t dr tuguriū a tecto. Tertio dicit.verbū ptinere triplicē hz significat.t declarat littera. Quarto dicit q̄ paterfa. nō pōt habere peculiū sicut nec fu⁹ bōa habere pōt. Quito dicit q̄d cōtineat appellatiōe taberne. Jtē q̄ dicat taberna istructa. Sexto q̄d sit cōmēdare. Septimo dicit q̄ exacta pecunia dr nō solū cū est solutū creditori sed t cū est aliter satisfactū.vt delegādo debitorē quēdaz ipsi creditori spōte accipiēti. Octauo dicit. qđ habere dicor t qđ habeo iure dñij:t qđ nō est meū possideo tñ illud sine interpellatione.vt qđ emi a nō dño.t idē si ex alia cā acq̄sui. Jtē cautū dr t fideiussorib⁹ vel pignoribus datis. Jtē q̄ pmisit facer nō oportere.i.dolū nō adesse dz abstinere ab omni facto qđ ꝯuentionē esset.t da exēplū vt in glo. Jtē puinciales dicunt t qui i puincia habēt domiciliū lz alibi sint nati. Ultimo assignat differentiā inter diuortiū t repudiū.t h dicit h.l.cū.xi.se.

h Ec adiectio. Adiectio pl̄isue nō cōtinet infinitā pecuniam.sed modicā t dat exēplū in littera.t est tale.pmittis x.plurisue ex cayſa venditiōis dare h adiectio plurisue ad minusculam summā refert.

h Ec verba. Hec v̄ba.s.quāti eā rē esse apparet nō ad interesse respiciūt,sed ad rei estimat.t da exēpluz vt.§.e.l. inter hec verba.

i Nter donū. Assignat differētiā inter donum t munus t dic vt in littera.

p Ronūciatio. Appellatione masculini ntinet femininū t da exēplū vt.§.e.l.i. Scdo dr q̄ h dictio familia hz multas significationes qñq̄ eniz ponit p substantia.vt in.l.xij. ta.vt cū dicit.agnat⁹ ptim⁹ familiā habeto.i.substātiā.qñq̄ ponit p psonis singularib⁹.vt.cū dr ex ea.s.familia liberti in eā familiā.s.patroni t suoz filioz.t subaudi.bona veniāt.qñq̄ ponitur familia p corpe quodā qđ corp⁹ aut iure ppio ipsoz cōtinet aut cōi vniuerse cognationis.t iure ppio ntinet corp⁹ vt plures filij t nepotes qui oēs sunt sub vni⁹ ptāte vt patres fami.t similes quos in lra notat. t subijcit q̄s dicat paterfa, t mortuo pre pluriū singuli filij faciūt familiā.t familia q̄libz efficit iure ār cōi dr familia vt familia agnatoz.nā lz decedat pr pluriū t sic filij faciūt p se q̄libet fumiliā. oēs tñ dñr ex vna domo t ex vna pgenie. Jtē familia dr seruoz.t dat exēpla q̄tuor in littera. Jtē sexto mō appellat familia pl̄iuz psonarū q̄ pficiscūtur a sanguine vltimi genitoris q̄sit in memoria vt familia iuliani quasi a quodā forte descēdens. mulier aūt ē caput t finis sue familie.t expone hec v̄ba vt in glo. dñi mei ac. Jtē appellatione familie pnceps familie cōtinet. Jtē filij nō dicūtur esse de familia matris:sed patris tantum.

i Ndicasse. Quadaz lege dr seru⁹ q̄ q̄ indicat occisores dñi fit liber.nūc dicit qđ sit indicare vel indicasse.

v Rbana. Hec lex dicit q̄ dicant vrbana p̄dia.t quidez vrbana p̄dia oia edificia dicūtur siue i ciuitate siue in villis. Jtē t stabula t meritoria. Jtē p̄toria dicūtur vrbana p̄dia t expone vt in gl. Jtē orti positi iuxta domos vt sunt viridaria dicūtur vrbana p̄dia.at orti qui sunt cā redditus. vt q: caules nascūtur ibi t porri.t vēdunt.lz sint illi orti iuxta domos nō sunt vrbana p̄dia.fran.

a Bsentē. Nūc dicit q̄s dicat absens.t da exēpluz vt in glo.q̄ incipit.pone.ꝛc. Scdo dicit q̄ capt⁹ ab hostibus nō dr abesse cū p mortuo habeat.capt⁹ ār a latronib⁹ dr abesse vt sic restitutio ei reuerso detur.si in absentia lesus fuit.

h Ec stipulatio. Cū emptor serui stipulatur a vēditore seruū noxijs solutū.tūc intelligitur de delictis propter que agitur pecuniariter vt ab eis sit solut⁹ seruus nō qđ sit solut⁹ a delictis capitalibus.

i Ulta. Appellatiōe filij sicut cōtinetur filia ita t nepos Jtē appellatione patris ntinetur t au⁹. t dic vt in glo.

c M in testō. Jn testamento precepit testator heredi vt in sepultura eius expenderet heres ꝯumtaxat.c.aureos dr q̄ nō pōt heres minus expendere, vltra sic.fran.

i Mlege. Jn quadã lege sic erat scriptũ.seruos quos do/
mũ q̃s ducet suo vsu,p̃ his portoriũ.i.vectigal ne dato cir
ca hoc q̃ritur si q̃s a sicilia seruos romam mittat fundi sui in/
struẽdi cã vtrũ portoriũ ,p̃ his debeat dari. nec ne ⁊ certe er ꝫ
duo sunt orta dubia primũ q̃d est domũ ducere. Scõm q̃d est
suo vsu ducere. ⁊ certe solet queri vtrũ illa demũ domus dicaꝫ
vbi quis habitat an demũ sua patria domũ habere q̃s dicaꝫ
⁊ fuit circa hoc cõstitutũ qõ vbi q̃s ,hz sedes ⁊ tabulas. ⁊ sua/
rũ rez cõstituẽ.ibi demũ dicaꝫ habere domũ. circa scõm ſ. q̃d
sit vsus cã fuit olim dubitatũ ⁊ veri⁹ est q̃ vict⁹ sui cã paratũ
est in vsu suo dicaꝫ. Jtẽ de seruis cõsueuit queri q̃ dicãtur vsu
dñi eẽ. ⁊ certe serui disp̃satores insulani viliti ⁊ textores. Jtẽ
serui q̃ colũt agros dñi d̃fructib⁹ q̃z agroꝝ dñs vinit. oẽs isti
dicũẽ esse in vsu dñi. Jtẽ serui q̃ sunt ad corp⁹ dñi tuendũ. Jtẽ
serui victores cubicularij coci isti demum dicuntur esse in vsu
domini. ⁊ pro istis nõ soluit vectigal.

q Cleri. Hec dictio puer tres habet significationes que
declarantur in littera.

q Ci fundũ. Cedidi tibi fundũ.sed ego excepi in vẽditio
ne poma que tibi nõ erã traditur⁹. Querit q̃d continet
sub noie pomi. Rñdet q̃ ꝺtinẽtur nuces: fic⁹: ⁊ vue q̃dã q̃ lõ
go tpe durãt que sunt purpurei coloris que nõ habẽtur vt ex
eis vinũ fiat. ſz comedunt. oĩa enim ista intelliguntur excepta
sub nomine pomi.

v Jnaria vasa. Jsta lex declarat q̃ vasa dicanꝫ vinaria ⁊
q̃ nõ. nisi ,p̃ tpe. Et dicit q̃ ,p̃prie vasa vinaria sunt illa
vasa q̃ stãt in torculari q̃ vulgariter tynes vocãtur. dolia x̃o ⁊
serie nõ dicunt vasa vinaria nisi q̃diu vinũ in eis est. ⁊ sic ram
phoris: qz q̃ñ sunt vacuate vino põt in eis reponi aliq̃d aliud
sicut frumentum: oleum: ⁊ alia hmõi. nã tunc nõ dicuntur am/
plius vinaria.

m Ercis appellatione. Titi⁹ vẽdidit mihi oẽs merces su
as qz volebat facere bachaz rotã. queritur an serui eius
,p̃hẽdantur noie mercis. rñdet q̃ nõ. ⁊ ,pbat hoc p̃ exẽplũ
qz illi qui emunt seruos nõ appellant mercatores: ſz venaliti
arij: qz si serui essent merx. qui eos emũt dicerẽtur mercatores.
quod tamen secus est.

b Onor. Si quis mihi vẽdit generaliter bona sua intel
ligitur mihi vẽdidisse hereditatem suã. nõ tm̃ equz aut
bouẽ. aut domũ suã. imo generaliter hereditatez totam: ⁊ ius
successionis.

c Oram. Hadaui tibi vt mihi emeres fundũ cornelia/
nũ ⁊ qõ faceres vẽditionẽ istã coram titio. alꝫ non valeret
Tu venisti ad titiũ cum vẽditore fundi: ⁊ locutus es lingua
aliqua quã titius nõ intelligebat. vl̃ forte dormiebat: ⁊ sic nõ
intellexit quid ageretur. certe tu nõ satisfeciſti mandato meo.
Sz ponam⁹ q̃ titi⁹ intellexerit. tm̃ nõ voluit ita fieri vtrũ suf
ficiat ipsuz intellexisse. licet noluerit. Rñdet q̃ sic.

i Si qui. Mat⁹ est mihi seruus in ciuitate quez misi in rus
meũ vt tibi nutriat: dr̃ hic q̃ seruus ille dicet⁹ urban⁹ nõ
ruralis: qz natus est in vrbe: vel ciuitate.

f Cndi. Jstã.l.bñ pũctua ⁊ clara erit. dicit enim q̃ appel/
latiõe fundi ꝺtinet⁹ oẽ edificiũ. ſz ſm rectũ vsũ loq̃ndi. vr
bana edificia ,p̃prie dicũtur edes. Rustica x̃o edificia dicun
tur ville. Jtẽ q̃ñ dom⁹ est diruta in vrbe tũc locus ille dr̃ area
in rure autẽ ager appellatur. Jtem fundus cuz edificio potest
dici ager.

p Reuaricatores. Preuaricator dr̃ ille q̃ cõsiliũ dat vtri
q̃ parti sue ⁊ aduerse. dict⁹ a varicãdo exẽplum habes
ſ. de preua. l. i.

c Edere. Hec lex facit differentiã inter diẽ cedere ⁊ diem
venire. Nã cedere diẽ est pecuniã certũ esse deberi. sicut
q̃ñ quis ,p̃mittit in diem: dies iã cessit: qz certũ est q̃ debebit̃
pecunia. venire aũt diẽ est q̃ñ quis stipulat⁹ est in presenti pe/
cuniã dari. tũc enim cessit ⁊ venit dies. text⁹ clarus est satis.

Es alienum. Planus est.

l Ata culpa. Dedisti mihi in depositũ aliquã rẽ: quam re
posui in officina mea. de nocte dimisi officinã apertã. ⁊
sic surrepta est res tua. teneor tibi quia suz in lata culpa. debe
bam enim intelligere q̃ si dimitterẽ ostiũ apertũ: rẽ tuaz posse
subtrahi. nam hoc omnes intelligerent.

m Munus. Ponit differentiam inter mun⁹ ⁊ donum. nam
mun⁹ est: qõ nos oportet necessario subire propter au/
ctoritatem ei⁹ qui nos ad hoc cogere põt. sicut ẽ mun⁹ tutele.
⁊ alia que necessario subim⁹. dona vero sunt q̃ non necessario
subire cogimur. sed sponte si volum⁹ que si nõ prestantur nul
la est reprehẽsio: ⁊ si prestent laus est ⁊c. vide sequẽtia.

p Detestatis verbo. Verbũ ptãtis ,hz qõ ad diuersa refer
tur: ita diuersa significat. Nã si referatur ad persona pa
tris significat potestatẽ patriã in filiũ. si referatur ad personã
magistratus significat imperium. i. potestatẽ imperij. si ad per
sonam dñi significat potestatem dominicam. vt domin⁹ habz
potestatem in seruos suos. Si vero agamus de noxe deditio
ne tunc verbum ptãtis significat facere copiam eius qui exhi
bendus est. cetera clara sunt.

v Erum est. Qui est in carcere clausus non dicit̃ vinctus
neq̃ positus in vinculis: nisi sit ligat⁹ in ipso carcere vel
vinculis constrictus.

i Ater illã. Clide glo. ij. Jtẽ iussi te aliquid facere in die
bus: tu promisisti. quero quo tpe expleatur conditio. re
spondetur in duobus diebus.

v Erbũ. Exemplum huius. l. habetur in virgilio bucolico
rum libro iam pridem illos a me abducere testilis orat.
Et faciet: qm̃ sordent tibi munera nostra.

i Conuentionibus. Plana est vide glo.

l Liberorum. Nomine liberorum. continentur nepotes. ⁊
alij deinceps. Et cõsequẽter ibi totiẽs ponit q̃ñ lex vtit̃
nominibus ,p̃riorum graduum sc̃z quando vult prouidere
tantum illis quos enumerat nõ ceteris sicut vel filijs tantum.
vel nepotibus tantum. vel vsq̃ ad certum gradũ. tũc enim no
minat certos gradus. Sed quando vult indistincte omnib⁹
prouidere descendentibus tunc sufficit enumerare gradum li/
berorum: qz appellatione liberorum. tunc omnes descendẽtes
cõtinentur vsq̃ ibi. Sed ⁊ papirius. ponit exemplũ ad confir
mationem ict̃ sui: quia si quis legat prediuz cum villico: ⁊ ei⁹
filijs nepotes quoq̃ cõtinentur. ponit etiaz alia exempla que
vide per teipsum.

p Paulus. Falsus tutor dicitur qui tutor non est qui sc̃z nisi
q̃ datus fuit. Jtem falsus tutor dicit̃ qui datus est tuto
rẽ habenti cum dari non debuit nisi in casibus sicut falsum te
stamentũ dicitur. quod non est testamentũ ⁊c.

p Decunie. Plana est principium. l. sequẽtis habitum est
ſ. e. l. cedere. ſ. lata culpa. ſ. ſ: quẽs. planus est per glo.
expositus.

v Inculorum. Nomen vinculorum latius est q̃ nomẽ cu
stodie. qz significat vincula publica ⁊ puata. Custodia
vero tantum publica est.

f Ugitiuus. Hec est pulchra lex. Et dicit sub breuib⁹ q̃
seruus fugitiuus est is qui consilium fugiendi a dño ce/
perit. Tamen magis proprie quo ad id vt puniatur tanq̃ fu
gitiuus oportet q̃ actu fugiat ⁊ ponit exẽpla. licet enim is pos
set dici adulter: qui consilium in mente ceperit adulterandi et
fur qui in animo suo proposuit furari. tamen si nõ processit ad
actum non punietur pena legis: qz oportet hec crimina intelli
gi non solũ in volũtate: sed etiã in actu. ⁊ ideo fugitiuus nõ dr̃
is ,p̃prie qui fugere proposuit: sed is qui ad actũ fugiendi p/
cessit. ler sequens declarata fuit. ſ. l. cedere. ſ. fi. legẽ sequentẽ
declarat glo.

m Municipes. Qui sunt nati in vno municipio. dicũtur cẽ
municipes illius municipij.

t Ransacta. Nomen transactionis nõ solum extendit̃ ad
eas lites finitas que fuerũt mote in iudicio. sed etiaz ad
oĩa que aliquo modo bonũ finem sortiũtur. ⁊ hoc large capiẽ
do nomen transactionis ⁊ cõiunge. l. sequentẽ.

q Quod dicimus. Est antiqua regula q̃ qui nasci speratur
habetur pro superstite. queritur qualiter hoc intelligen/

dū sit.rñdetur ꝙ intelligitur verū eē: qñ de ipius iure: ⁊ cōmodo tractaꝫ. alijs vero nihil põt ꝑdesse nasciturus: nisi natus fit.j.in.l.sequenti glo.ponit casum.

s Jf calūnietur. Jlle dr calūniator: qui falsa crimina insti tuit. Jtē qui mozā trahit: ⁊ nō venit ad iudiciū. Jtē qui frustraꝫ aduersariū: qz verat alios per fraudem inde dicta est cauillatio. ¶ Post l.alēdas. Plan⁹ est. ¶ Telū. Plan⁹ est

q Nos nos. Planū est hoc principiū. ¶ Locupler. Cō ueniebā te ad restituendū mihi fundū valentē centum: tu absqꝫ isto fundo possidebas centum in alijs bonis.certe tu es satis locupler ita vt nō cogaris mihi dare fideiussozē in iudicio. ¶ Verbū. Aliquis legauit mihi victū.certe noie victꝰ non tantū cōtineē cibus. sed ⁊ etiam vestimenta stramenta et alia sine quibus viuere cōmode non possumus.

f Ferri. Ponit differentiā iter ista tria ṽba ferre portare ⁊ agere fert quis illud qđ portat corpe suo portat etiā in iumēto.agere aūt dicim⁹ āte nos iumēta ducere. ¶ Fabros. Plan⁹ est:qz fabri tignarij dicuntur omnes qui edificant:nō solum illi qui tigna dolant.

q Vi venenū. Plana est cū glo. que remittit.s. ꝺ ptrahē. ēp.qđ sepe.ſ. veneni. vbi vide. ¶ Gladis. Dic vt.s. de glan.legen. Jtē plebis appellatiōe cōtinenē ciues ceteri sine magistratib⁹ senatozibus.cetera clara sunt.

o Globus. Due negationes faciunt vnam affirmationē exempla sunt in glo.

p Pupillus. Jn hac.l.declarātur x.vocabula.primo quid sit pupillus nā pupillus dr minoz xiiij.ānis:qui patrez amisit:vl ab eo est emācipatus. Jtē serui dicuntur ex eo ꝙ imperatozes iubebāt captiuos vendere.⁊ ꝑ hoc seruare ⁊ nō occidere. Jtē incola dr aduena qui de vna regione causa manendi se transfert in aliaz:nec tantū ille dr incola: qui morat̄ in oppido. sed etiā ille qui morat̄ ꝑpe oppidū in finib⁹ alicuius oppidi.⁊ solet se illuc recipe tanqꝫ in domū suā. Jtē munus dr officiuz priuati hois ꝑ qđ queritur vtilitas alicui⁹ priuati:vel vniuersozū:qđ iniūgit̄ per officiū magistratus extraordinariū. Jtē aduena est ꝛc. Jtē decuriones. scias ꝙ olim superexcrescēte populo rome deducebanē colonie.i.fiebāt oppida noua ⁊ illuc mittebaē pars populi: ⁊ ex hac pte populi eligebātur. x. viri q̄ consulebāt populo illi: iō dicti sunt decuriones:qualis fuit ioseph ab arimathia.dicit em̄ scriptura:ꝙ fuerit nobilis decurio. ¶ Urbs. Cū olim fierēt initia vrbiū circuibāt cū aratro eā rotūditatē qua ꝓsisterēt muri.iō dicte sunt vrbes ab vrbo.vrbare aūt significat aratro circuire. vide relia qua.oppidū dr ab ope.i.auxilio:qz boies oppida faciūt causa se ꝓtegendi. Territoriū dr vulgo cōtrata:vel resozum: et est dictū ab eo ꝙ iudices illius territozij habent ius cogendi ibi boies:⁊ terrendi. ¶ Verbū suū. Cōueni te actione noxali.tu dicis seruū non esse tuū qui noxiā cōmisit.defero tibi iramentū:tu debes iurare nō esse tuū:nec tibi cōmunē.alias non est satisfactum ne conueniri possis.

c Cum querebaē. Jn contrahendis matrimonijs solēt huiusmodi stipulatiōes fieri: vt scz soluto matrimonio dos reddaē.dubitabaē an he stipulatiōes itelligerētur tm̄ de matrimonio soluto morte vel etiā de diuozcio.⁊ rñdet iurisco.ꝙ etiā intelligiē tā ꝺ diuozcio facto q̄ ꝑ morte soluto mr̄imonio.

i Jn ruptis. Dicit̄.s. de act̄.emp.l.fundi.ſ. si rupta.ꝙ vēditoz nō debz tradere ēptoz i rupta ⁊ cesa.hic declarat que sunt rupta ⁊ cesa:dicēs ꝙ rupta ⁊ cesa sunt q̄ non sunt fixa in terra:vel edificijs. sed sunt separata ab eis. ⁊ q̄ non cōtinenē de vno opere in aliud sed sunt ad partem posita.

m Jlum. Aliquis legauit mihi nauē. queritur vtrum debeatur mihi malus nauis. Respondetur ꝙ sic.qz est ꝑs nauis.sed artemon non est ꝑs nauis:ideo nō ꝓtineretur legato.⁊ innuit tacite text⁹: ꝙ illud est ꝑs rei: sine quo res non põt bene cōsistere:qz forte inutilis esset. ¶ Inter. Ponit hic differētiaz inter piectū:⁊ imissum. Nā piectū est illud qđ supponit̄ edificio:⁊ multū se extēdit vltra muruz:ita vna ꝑs nō requiescat sup aliquo sustētaculo:sicut sunt summitates tectozū que multū se extendūt supra vicū:sed imissuz ē qđ bz sustētaculum ab vtraqꝫ pte:sicut trabes imisse in duos muros: que sustinentur ab vtraqꝫ pte. ¶ Plumbū. Ędidi tibi domuz sup qua erāt tegule colligate laminis plūbeis. q̄ritur vtrū censeanē eē ꝑs dom⁹.dr ꝙ sic:qđ sequit̄ in tertu.dicit glo.se nescire:nec ergo ego scio. ¶ Cliduam. Planus est. ¶ Structurā. Solet apud aliquos populos esse vt in estate faciāt q̄dam velamia cōtra estū in domibus suis:⁊ hyeme illa tollūt. dr hic ꝙ talia que fiunt.⁊ postea tollūtur sunt ediū. Nec interest:ꝙ ponunē ⁊ tollūtur in.l.sequēte glo.ponit casum.

s Jn qua pena. Dicebāt aliqui iurisco.ꝙ idē essz pena ⁊ mulcta:ita vt quicqđ essz pena: essz mulcta ⁊ ecōtra. Sz paul⁹ iurisco.dicit hoc falsum esse.⁊ facit dr̄iam inter penam ⁊ mulctā duabus rōnibus ꝓma qz ab impositōe pene nō appellaē:sed ab impositōe mulcte sic. vide glo.magnā q̄ optīe ꝺ declarat.Secūda rōne differūt:qz in quibuslibet crimínibus sunt certe pene statute per leges. sed mulctā impōit iudex suo officio vel arbitrio:siue magnā siue puā imponit ē in suo arbitrio.hoc dicit.

s Tatue. Olim solebāt quasdā statuas affigere basibus vel tabulas religare cathenis circa parietes:⁊ ista sic affixa vel religata nō sunt ediū. iō si quis vendit edes talia non possunt ab eo peti:qz potius apponūtur cā ornatus:ꝙ causa perficiendarū ediū. ¶ Jtem labeo ait:. Vide glo.que se excusat ab intellectu huius §.

a Apud labeonē. Labeo quidam iurisco. dicebat diffinitiōem quid sit exhibere,⁊ sic diffiniebat,exhibere est ꝓstare pñtiā eius de quo agitur. Sed hec diffinitio reprehenditur a pomponio iurisco. tanqꝫ insufficiēs: ⁊ que nō cōuertit̄ cuz suo diffinito:qđ sic ꝓbat. Nā si omis qui exhibēt ꝓstatz pñtiam eius de quo agitur: ergo omis qui ꝓstaret p̄sentiaz exhibēt: qđ tñ falsum:qui sistit ꝓstat p̄sentiā eius ꝺ quo agitur.⁊ tamē nō exhibet sed sistit: ergo diffinitio nō conuertitur cum suo diffinito:quare ꝛc. Et hoc etiā ꝓbatur a cōtrario:qz sepe quis exhibet,⁊ tñ nō p̄stat eius pñtiam:sicut qñ quis exhibet mutū:aut furiosum:aut infantē:qz tales nō censenē esse p̄sentes:cū nō intelligāt q̄d agatur.sunt em̄ tantū corpe p̄sentes:⁊ nō intellectu. ¶ Restituit. Queritur a iurisco quid sit restituere,⁊ videē ꝓ̄io ꝙ restituere sit tm̄ reddere illud: qđ aliquando quis habuit ꝓ̄ius.sicuti fundū aliquē vel vestem ꝛc. quasi hoc sit rem in ꝓ̄istinū locū statuere vbi scz ꝓ̄ius fuerat Sed rñdet iurisco.ꝙ nō tantū ille restituit q̄ aliquā rē reddit ei a quo ablata est,sed etiaz ille restituere videtur qui illud reddit:qđ habitur⁹ erat ille cuius res erat:si ei non fuisset ablata sicuti fructꝰ partus ancillarū ⁊ alia. Et omnis restitutio fit vt ius eaz fieri interꝓetatur. Sequitur ti. de regulis iuris quarū verba sunt in eaz formā redacta vt potius sint adinuenienda exempla et interꝓetatio acutissima adaptanda ꝙ casuum planicies inserenda.

Finiunt casus longi dñi Francisci accursij sup. ff. nouo.

87